GODE EA SIA:
IDA:IWANE GALA

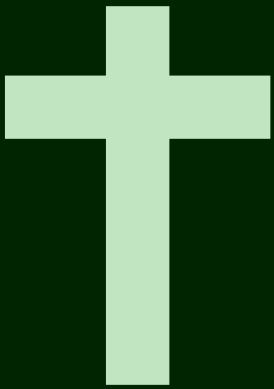

The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua New Guinea

GODE EA SIA: IDA:IWANE GALA
The Holy Bible in the Bedamuni language of Papua New Guinea
Buk Baibel long tok ples Bedamuni

Copyright © 2000 Tom Hoey

Language: Bedamuni (Beami)

Translation by: Tom Hoey

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2024-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Jul 2025 from source files dated 8 May 2024
28e512c8-4603-5063-83de-bc2fd6fa3b51

Contents

Ma:diu 1
Maga 85
Luge 138
Yone 229
Asunasi Dunu Ilia Hou 293
Louma 380
1 Golidia 423
2 Golidia 461
Gala:isia 486
Efesase 501
Filibai 516
Golosia 526
1 Desalounia 536
2 Desalounia 545
1 Dimodi 550
2 DIMODI 561
Daidase 569
Failimone 574
Hibulu 577
Ya:mese 608
1 Bida 619
2 Bida 630
1 Yone 637
2Yone 648
3Yone 650
Yude 652
Wamolegei Sia: Olelesu 656

Ma:diu

(Da:i Sia: - Matthew; Modu-Mataio; Bisini-Matyu)

Hidadea Sia:

Ma:diu buga ganodini, Isala:ili fi ilima musa: olelei Gaga:su Dunu (da:i sia: 'Saviour') E da osobo bagadega doaga:i dagoi, amo sia: olelesa. Amo sia: ida:iwane da Yu dunu fi ilima fawane hame, be osobo bagade dunu fifi asi gala huluane ilima misi. Ma:diu buga da hidadea Yesu Ea lalelegesu hou olelelalu, asili, Ea hanoga fane salasu, Ea hawa: hamosu, Ea olelesu amola E oloi dunu uhinisu hou huluane olelesa. Amalalu, go buga na:iyado bega: da Yesu Ea se nabasu, bogosu, amola Ea wa:legadosu olelesa. Amo buga ganodini ninia Yesu Olelesu dunu bagade hamoi ninia ba:sa. E da Gode Ea Sema huluane moloiwane olelesa. E da Gode Ea Hinadafa Hou ninima olelesa.

Ea olelesu da agoane dedei diala :-

1 Goumiba:le Olelesu. Amo sia: da Gode Ea
Fa:no Bobogesu Fi dunu ilia hou olelesa...Sia:alalo 5-7
2 Ea ado ba:su dunu asunasiba:le, ilima olelesu...Sia:alalo 10
3 Hebene soge amola Gode Ea Hinadafa Hou
fedege sia: olelesu...Sia:alalo 13
4 Ado ba:su dunu ilia hou...Sia:alalo 18
5 Osobo bagade wadela:mu eso amola Yesu Ea
bu misunu eso, amo olelesu...Sia:alalo 24- 25

Sia: Dedei

1 Yesu Ea Aowalalia Fi amola Lalelegesu Eso...Sia:alalo.1:1- 2:23
2 Yone Ba:bodaise ea Olelesu...Sia:alalo.3:1- 12
3 Yesu E hanoga fane Salasi
amola Sa:ida:ne da E dafama:ne Adoba:i...Sia:alalo.3:13- 4:11
4 Yesu E Ga:lili sogega Sia: Olelei...Sia:alalo.4:12 - 18:35
5 Ga:lili soge yolesili, Yelusaleme
moilai bai bagadega doaga:i...Sia:alalo.19:1- 20:34
6 Yesu da Yelusalemega
Hieligi Afae Olelelalu, Bogoi...Sia:alalo.21:1 - 27:66
7 Yesu E Wa:legadole, Ea Da:i Gaheabolo
amo Ea Fa:no Bobogesu Dunuma Olelei...Sia:alalo.28:1 - 20

Ma:diu

Yesu Gelesu Ea Aowalalia Fi
(Luge 3:23-38)

1 Yesu Gelesu Ea osobo bagade aowalalia fi da hagudu
dedei diala. E da Da:ibidi egaga fi dunu amola Da:ibidi da
A:ibalaha:me egaga fi dunu.
2-5 A:ibalaha:me ea fi hamoi ilia dio hagudu dedei diala.
A:ibalaha:me, Aisage, Ya:igobe, Yuda amola ea eya huluane.
Amalalu, Bilese, Sela (elea eme da Da:ima), Heselone,
La:me, Aminida:be, Nasione, Sa:lamone, Boua:se (ea eme da
La:iha:be), Oubede (ea:me da Ludi), Yesi, Da:ibidi (Isala:ili
hina bagade dunu).
6-11 *Da:ibidi ea fi fa:no lalelegei da agoane diala. Da:ibidi,
Soloumane (ea eme da Iulaia idua), Lihouboua:me, Abaidia,
A:isa, Yehosiefa:de, Yehoula:me, Asaia, Youda:me, A:iha:se,
Hesigaia, Ma:na:se, A:imone, Yousaia, Yehoiagini amola
yolalali. Amalalu, Ba:bilone dunu fi da Isala:ili dunu fi amo
Ba:bilone sogega mugululi asi.
12-16 Fa:no agoane, Isala:ili dunu ilia sogega bu fimusa:
doaga:le, fi agoane hamoi; - Yehoiagini, Sia:ladiele, Selaba-
bele, Abaiade, Ilaiagime, A:iso, Sa:idoge, A:igime, Ilaiade,
Elia:isa, Ma:da:ne, Ya:igobe, Yousefe (Meli egoa). Amalalu,
Yesu (Ema da Mesaia Dio asuli dagoi) E da lalelegei.
17 Amaiba:le, A:ibalaha:me ea fi ganodini mano lalelegei,
amogainini Da:ibidi lalelegeloba, fi 14 hamoi. Da:ibidi ea
mano lalelegele, amogainini Isala:ili dunu ilia Ba:bilone
sogega mugululi asi fi, 14 eno ba:i. Amalalu, fi 14 eno
hamone, Gode Ea Manodafa da lalelegei.

Yesu Gelesu Ea Lalelegesu Eso
(Luge 2:1-7)

18 †Yesu Gelesu Ea lalelegesu eso da agoane dialusu. Ea:me
Meli da Yousefe ea mae lale, sia:si esalu. E da dunuma hame
fi. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa da ea hagomo ganodini
mano hamoiba:le, Meli da abula agui ba:i.
19 Egoa Yousefe da ema asigiba:le, e da Melima, dunu
huluane ba:ma:ne, gogosiasu imunu hihi galu. Amaiba:le,
e da ea uda wamowane fisidigimusa: dawa:i galu.
20 Be e simasia, Gode Ea a:igele dunu da ema misini,
amane sia:i, "Yousefe! Da:ibidi ea mano! Di mae beda:ma!
Dia sia:si Meli amo lale, dia diasuga oule masunu da defea.
Mano dudubusa ea hagomo ganodini diala da Gode Ea
A:silibu amoga hamoi dagoi.
21 ‡E da dunu mano lalelegemu galebe. E da Ea dunu fi ilia
wadela:i hou se iasu dabe hamone, ili gaga:mu. Amaiba:le,
di Ema Yesu (Gaga:su Dunu) Dio asulima.

---

* **1:6-11:** 2 24:14-15; 2 Hou Olelesu 36:10; Yelemaia 27:20 † **1:18:** Luge 1:27
‡ **1:21:** Luge 1:31

22 Amo hou huluane da balofede dunu (Gode Sia: alofesu
dunu) ilia musa: sia:i defele hamoi dagoi ba:i.
23 §Ilia amane sia:i, “A:fini hame lai da abula agui
ba:mu. Amalalu, dunu mano da lalelegemu. Ilia da Ema
Ima:niuele (dawa:loma:ne da ‘Gode nini gilisili esala’) amo
dio asulimu.”
24 Amalalu, Yousefe da nedigili, a:igele ea sia:
nababeba:le, mae hihini, ea uda lai dagole ea diasuga
oule asi.
25 **Be udigili esalu, ea mano lalelegeiba:le fawane gilisili
golai. E da amo manoma Yesu Dio asuli.

2

Bagade Dawa:su Dunu da Yesu Ba:la Misi

1 Yesu E da Bedeleheme moilaiga Yudia soge ganodini
lalelegeloba, hina bagade Helode da Yuda dunu ilia Gamane
ouligisu dunu esalu. Bagade dawa:su dunu, gusu soge
sedagaga misini, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:i.
2 Ilia da amane sia:i, “Yu dunu Hina Bagade lalelegei da
habila:? Ninia da eso maba gusudili muagado Ea gasumuni
lelebe ba:beba:le, Ema nodone sia:musa: misi.”
3 Amo sia: nababeba:le, Helode da mi hanai galu.
Yelusaleme dunu huluane ilia da fofogadigi.
4 Helode da gobele salasu dunu amola sema olelesu
dunu huluane gilisili, ilima amane adole ba:i., “Mesaia Ea
lalelegemu soge da habila?”
5 Ilia da ema bu adole i, “E da Bedeleheme moilaiga,
Yudia soge ganodini lalelegemu. Balofede dunu da Gode
Sia: Dedei Buga ganodini agoane dedei diala.
6 *‘Bedeleheme moilai Yuda soge ganodini
da moilai fonobahadi hame.
Amo moilaiga Ouligisu Dunu da misunu galebe.
E da Gode Ea fi (Isala:ili) ilima Logodafa olelemu,’ ”
7 Amaiba:le, Helode da wamowane bagade dawa:su
dunuma gasumuni gaheabolo ea heda:i eso hogoi helei.
8 E da ili Bedeleheme moilaiga asunasi. E amane sia:i,
“Mano lalelegei amo ba:sea, nama bu adodola misa. Na
amola da Ema nodone sia:mu.”
9 Ilia da Helode ea sia: nabalu, asili, gasumuni amo ilia
da musa: gusudili sogega ba:i, amo ilima bisili asili, mano
ea dialebe diasu gadodili mu da:iya lelebe ba:i.
10 Ilia da gasumuni ba:beba:le, hahawane bagade ba:i.
11 Ilia da diasu ganodini golili sa:ili, mano amola eme
Meli ba:i. Ilia da osoba muguni bugili, nodone sia:ne

§ **1:23:** Aisaia 7:14 ** **1:25:** Luge 2:21 * **2:6:** Maiga 5:2

gadoi. Amalalu, ilia da liligi ida:iwane Ema i, amo da gouli,
fala:gise amola me.
12 Ilia simasia, Gode da Helodema bu mae masa:ne ilima
sia:i. Amaiba:le, ilia da logo enoga asili, ilila: sogega doaga:i.

Idibidi Sogega hobeale Asi

13 Ilia da asili, Yousefe e da simasia ba:i. Gode Ea a:igele
dunu da ema doaga:le, amane sia:i, “Wa:legadoma! Dia
mano amola ea:me oule asili, Idibidi sogega hobeale masa.
Na sia:be nabima:ne ouesaloma! Helode da dia mano
fuga:musa:, logo hogolala.!,”
14 Amaiba:le, Yousefe da gasia hedolowane wa:legadole,
ea mano amola mano ea:me, Idibidi sogega oule asi.
15 †Helode da fa:no bogobeba:le, ilia da bu sinidigi.
Balofede dunu ea sia:i, “Na da Idibidi sogega Na mano
misa:ne wele sia:mu,” amo da defele hamoi ba:i.

Helode da Dunu Mano Fonobahadi Medole Lelegei

16 Helode da bagade dawa:su dunu ilia ogogoi
dawa:beba:le, mi hanai galu. E da bagade dawa:su dunu
ilia eso ilegei dawa:beba:le, dunu mano huluane ode aduna
lalelegei amola fa:no lalelegei, amo mano huluane Helode
da ea dadi gagui dunu ilia fufuga:ma:ne sia:i.
17 Amaiba:le musa: balofede dunu Yelemaia ea sia:i amo
defele hamoi ba:i.
18 ‡E hemonega amane sia:i
“La:ima moilai ganodini didigia:be bagade ilia naba.
La:isiele ea mano huluane bogobeba:le,
e mae yolele bagadewane dinana.
Amola enoga ea dogo denesimu da hamedei.”

Idibidi Sogega Bu Misi

19 Helode da bogobe galu, Yousefe da bu simasia, Gode Ea
a:igele dunu ba:i.
20 Amo a:igele da amane sia:i, “Wa:legadoma! Mano
fufuga:su dunu huluane bogogia:iba:le, dia mano amola
ea:me, Isala:ili sogega oule masa.”
21 Amaiba:le, Yousefe da wa:legadole, ea mano amola eme,
Isala:ili sogega oule asi.
22 Agela:iase da ea ada Helode bagia, Yudia ouligisu hou
lai dagoi. Amo sia: nababeba:le, Yousefe da bu beda:i galu.
E da simasia, Gode Ea sia: nababeba:le, Ga:lili sogega asi.
23 §E da Na:salede moilaiga fi esalu. Amaiba:le, musa:
balofede dunu ilia sia:i, “E da Na:salini dunu esalumu,” amo
sia: da defele hamoi ba:i.

---

† **2:15:** Hosia 11:1 ‡ **2:18:** Yelemaia 31:15 § **2:23:** Maga 1:24; Luge 2:39; Yone 1:45

3

Yone Ba:bodaise Ea Olelesu
(Maga 1:1-8; Luge 3:1-18; Yone 1:19-28)

1 Amo esoga, Yone Ba:bodaise da misini, Yudia hafoga:i
soge ganodini, Gode Ea sia: olelesu.
2 *E amane sia:i, "Wadela:i hou yolesili, Godema sini-
digima! Gode Ea Hinadafa Hou da doaga:mu gadenei
galebe!"
3 †Amo dunu ea hou, musa: balofede dunu Aisaia da
agoane olelei,
"Dunu afae da wadela:i hafoga:i soge ganodini agoane
wele sia:nana,
'Hinadafa misa:ne, dilia hou logo agoane hahamoma!
Dilia Ea logo huluane molole fodoma!'
4 ‡Yone ea abula da ga:mele ea hinaboga amuni. E da
bulamagau gadofo banene idiniginisi. Ea ha:i manu da sage
amola agime hano nasu.
5 Yelusaleme fi, Yudia fi amola Yodane Hano soge fi
huluane da ea sia: nabimusa:, ema doaga:i.
6 Ilia da ilia wadela:i hou fofada:i dagoi. Amalalu, Yone
da ili Yodane hanoga fane salasu.
7 §Be Fa:lisi amola Sa:diusi dunu bagohame da ea hanoga
fane salasu lamusa: doaga:loba, Yone da ilima amane sia:i,
"Dilia wadela:i sania fi dunu! Nowa da dilia Gode Ea ougi
se iasu amoga hobeamu olelebela:?
8 "Dilia Godema sinidigisu hou amo defele, Gode Ea hou
dulu agoane legema!
9 **Dilia dogo ganodini, 'Ninia ada da A:ibalaha:me!
Amaiba:le, ninia da Gode Ea se iasu hame ba:mu!' agoane
mae sia:ma. Na da dilima dafawane sia:sa! Gode da amo
igi afadenene bu A:ibalaha:me ea mano eno ili hahamomu,
Gode da defele esala.
10 ††Wali Gode da ifa ea difi goaheiga hedofamusa:
momagei diala. Ifa da dulu ida:iwane hame legesea, E da
amo ifa abawane nema:ne ha:digimu.
11 Na da dili Godema sinidigiba:le, hanoga fane sala. Be
fa:no mabe dunu eno da na gasa bagade baligi. Na da
Ea emo salasu amo gaguli masunu defele hame galebe. E
da Gode Ea A:silibu amola lalu amoga dili ba:bodaise hou
hamomu.
12 Amo dunu Ea lobo ganodini Ea widi dabasu gagui gala.
E da widi ha:i manu dulu amola gisi afafamu. E da ha:i

---

* **3:2:** Ma:diu 4:17; Maga 1:15 † **3:3:** Aisaia 40:3 ‡ **3:4:** 2 1:8 § **3:7:** Ma:diu 12:34, 23:33 ** **3:9:** Yone 8:33 †† **3:10:** Ma:diu 7:19

manu amo Ea diasu ganodini salimu. Be E da gisi lalu mae usili nenanebe amoga gobele salimu!”

Yesu da Hanoga Fane Salasi
(Maga 1:9-11; Luge 3:21-22)

13 Amalalu, Yesu da Ga:lili soge yolesili Yodane sogega doaga:i. Yone da E hanoa fane salima:ne, E sia:i.
14 Be Yone amane sia:i, “Hamedei! Dia na fane salasimu da defea. Di abuli nama misibala:?”
15 Be Yesu E bu adole i, “Wali hamomu da defea. Ninia Gode Ea ilegele sia:i liligi huluane hamomu da defea,” Amalalu, Yone da Yesu hanoga fane salasi.
16 Yesu da hanoa salili, bu wa:legadole leloba, muagado Hebene logo doasibi ba:i. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, ‘dafe’ sio agoai ba:i. Amo da sa:ili, Ea da:i da:iya fila dalebe, E da ba:i.
17 ‡‡Amalalu, sia: bagade muagadodili misini amane sia:i, “Amo da Na dogolegei Manodafa! Na da Ema hahawane gala!”

4

Sa:ida:ne da Yesu Dafama:ne Ema Ado Ba:i
(Maga 1:12-13; Luge 4:1-13)

1 *Amalalu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Yesu amo dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i soge amoga, Sa:ida:ne da Yesu Ea hou dafama:ne ado ba:musa:, oule asi.
2 Yesu da eso 40 amola gasi 40, ha:i hame maiba:le, ha:i bagade nabi.
3 Amalalu, dafama:ne ado ba:su dunu (Sa:ida:ne) da Yesuma misini, amane sia:i, “Di da Gode Ea Manodafa esala sia:sa. Amaiba:le, amo igi afadenene, bu agi hamoma:ne sia:ma!”
4 †Be Yesu da bu adole i, “Gode Ea sia: ganodini agoane dedei diala, dunu ilia esalusu da ha:i manu fawane hame. Be Gode Ea lafidili sia: huluane da dunu ilia esalusudafa.”
5 Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu amo Yelusaleme moilai bai bagadega oule asi. E da Debolo Diasu amo dabua gadodafa, Yesu oule heda:i.
6 ‡E da amane sia:i,
“Di da Gode Ea Manodafa esalea, osoboa soa-gala:guduma.
Bai Gode Ea Sia: Buga ganodini agoane dedei diala,
‘Dia emo igiga mae wadela:ma:ne,

‡‡ **3:17:** Mui 22:2; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 12:18, 17:5; Maga 1:11; Luge 9:35 * **4:1:** Hibulu 2:18, 4:15 † **4:4:** Mousese ea Malasu 8:3 ‡ **4:6:** Gesami Hea:su 91:11-12

Ea a:igele dunu da Di ilia loboga da:ma:ne, E da
sia:mu.’ ”
7 §Be Yesu E bu adole i, “Gode Ea Sia: da agoane dedei
diala, ‘Gode Ea hou ba:musa:, udigili ado ba:su hou maedafa
hamoma,’ ”
8 Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu goumi bagade amo gadodafa
sogebi oule asi. E da osobo bagade fi amola ilia hadigi
bagade liligi huluane, Yesuma olelei.
9 E Yesuma amane sia:i, “Di da nama beguduli, nodone
sia:ne gadosea, na da amo liligi huluane dima imunu.”
10 **Be Yesu E amane sia:i, “Sa:ida:ne! Di da masa!
Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dilia Hina Godema
fawane nodone sia:ne gadoma. Amola Ema fawane hawa:
hamoma!”
11 Amalalu, Sa:ida:ne da yolesili asi. Amola a:igele dunu
ilia da Yesu fidimusa: misi.

Yesu da Ga:lili Sogega Ea Muni Hawa: Hamoi
(Maga 1:14-15; Luge 4:1,4-15)

12 ††Helode da Yone Ba:bodaise afugili, se iasu diasu
ganodini sali. Amo sia: nababeba:le, Yesu da Ga:lili sogega
asi.
13 ‡‡E da Na:salede moilai ganodini mae fili, Gabena:ia:me
moilaiga hawa: hamomusa: asi. Gabena:ia:me da Ga:lili
hano wayabo bega: dialu, Sebiulane amola Na:fadalai fi elea
soge ganodini dialu.
14 Amo hou hamoiba:le, musa: balofede dunu Aisaia amo
ea musa: sia:i da defele hamoi dagoi ba:i.

15 §§E musa: amane sia:i,
“Sebiulane amola Na:fadalai soge
da hanoa doaga:musa: logo gadenei diala.
Amo soge da Yodane Hano na:iyado bega: diala.
Ga:lili soge da Dienadaile dunu ilia soge gala.
16 Amo dunu ilia da musa: gasi dunasi ganodini esalu.
Be wali ilia da hadigi bagade ba:mu.
Dunu ilia musa: bogosu gasi soge ganodini esalu,
amoga hadigi da diga:mu.”

17 ***Amo esoga, Yesu da Ea Sia:dafa degabo olele-
lalu agoane, “Gode Ea hinadafa Hou gadenenewane
doaga:beba:le, dilia wadela:i hou amoma gogosiane,
Godema sinidigima!”

---

§ **4:7:** Mousese ea Malasu 6:16 ** **4:10:** Mousese ea Malasu 6:13 †† **4:12:** Ma:diu 14:3; Maga 6:17; Luge 3:19-20 ‡‡ **4:13:** Yone 2:12 §§ **4:15:** Aisaia 9:1-2 *** **4:17:** Ma:diu 3:2

Yesu da Menabo Gasa:su Dunu Biyaduyale Gala ilima Ea Hawa: Hamomusa:gini Misa:ne Sia:i
(Maga 1:16-20; Luge 5:1-11)

18 E da Ga:lili hano bega: laluba:le, dunu afadafa ea dio amo Saimone (ea dio eno da Bida) amola Bida eya A:dalu, ela menabo gasa:suga menabo gasa:lalebe ba:i.
19 Yesu da elama amane sia:i, “Ali nama fa:no bobogema. Na da alia hou afadenene, bu dunu hiougima:ne gasa:su hou alima olelemu.”
20 Amalalu, ela menabo gasa:su esa yolesili, Yesuma fa:no bobogei.
21 Yesu E bu lalaloba, Sebedi ea mano Ya:mese amola eya Yone, ba:i. Ela amola ela eda, dusagai ganodini menabo gasa:su gadelaiba:le, nodomenanebe ba:i. Yesu da ela wele sia:i.
22 Ela da mae aligili, ela dusagai amola eda amo yolesili, Yesuma fa:no bobogei.

Yesu da Ea Sia: Olelesu, amola Oloi Dunu Uhinisisu
(Luge 6:17-19)

23 †††Yesu da Ga:lili sogega lalu. E da Yu dunu ilia sinagoge diasu ganodini olelei. E da Gode Ea Hinadafa hou amo Sia: Ida:iwane olelei. E da oloi dunu huluane uhinisisi dagoi.
24 Silia soge dunu fi huluane, Ea hou nababeba:le, ilia oloi dunu, se nabasu dunu, doula ahoasu, amola Fio liligi ilia dogoga aligila sa:i, amo dunu huluane Yesuma oule misi. E da huluane uhinisisi dagoi.
25 Ga:lili dunu, Dega:bolisi dunu, Yelusaleme dunu, Yudia dunu amola Yodane Hano na:iyado bega: esalu dunu, bagohamedafa da Yesuma fa:no bobogei.

5

Yesu E Goumi Da:iya Olelesu

1 Dunu bagohame ba:beba:le, Yesu da agoloba:le heda:i. E da osoboa fila sa:i amola Ea fa:no bobogesu dunu da Ema gilisili bulagi.
2 E da ilima sia: muni olelei,

Hahawane Houdafa
(Luge 6:20-23)

3 “Dunu amo ilia a:silibu da hame gagui defele ilia da dawa:sa,
amo dunu da hahawane bagade.
Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:.
4 *Dinanebe dunu ilia da hahawane bagade gala.

---

††† **4:23:** Ma:diu 9:35; Maga 1:39 * **5:4:** Aisaia 61:2

Gode da ilia dogo denesimu.
5 †Hou asaboi amola fonoboi dunu da hahawane bagade gala.
Gode da osobo bagade ilima imunu.
6 ‡Nowa dunu ilia da Gode Ea hou moloidafa amo ha:i manu
amola hano hanai defele galea,
ilia da hahawane bagade gala.
Ilia da sadi ba:mu.
7 Nowa da eno dunuma asigiba:le, gogolema:ne olofosea,
ilia da hahawane bagade gala.
Gode da ilima asigimu amola ilia wadela:i hou gogolema:ne olofomu.
8 §Dunu ilia dogo ganodini da ledo hame be hadigi fawane gala,
amo dunu da hahawane bagade gala.
Ilia da Gode ba:mu.
9 Olofole hamosu dunu da hahawane bagade gala.
Gode da ilima Ea mano dio asulimu.
10 **Dunu ilia da Gode Ea hou ida:iwane hamobeba:le,
eno dunu da ilima se iaha,
amo dunu da hahawane bagade gala.
Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:.
11 ††Dilia amola, eno dunu da dilima ogogole sia:sea amola dilima wadela:le hamosea, amola dilia da Na hou lalegaguiba:le, dili da wadela:le hamoi ilia ogogole sia:sea, dilia da hahawane bagade gala.
12 ‡‡Dilia da Hebene sogega bidi ida:iwane ba:muba:le, hahawane bagade nodone sia:ma. Musa: fi dunu da amo se nabasu hou defele, musa: balofede dunu ilima iasu.

Sali amola Hadigi
(Maga 9:50; Luge 14:34-35)

13 §§Dilia da osobo bagade fifi asi gala ilima sali agoane diala. Be sali da dasasea, bu hahamomu da hamedei. Amo da wadela:iba:le, dunu da ha:digili, emoga osa:gimu.
14 ***Dilia da osobo bagade fifi asi gala huluane ilima gamali diala. Moilai bai bagadeda goumi da:iya gagui galea, wamolegemu da hamedei galebe.
15 ††† Gamali ulagisia, dunu da wamolegemusa: ofodoga hame dedebosa. Be e da gamali bugisu bai amoga gadodili legesa. Amasea, gamali da dunu huluane diasu ganodini esala ilima hadigi iaha.

---

† **5:5:** Gesami Hea:su 37:11 ‡ **5:6:** Aisaia 55:1-2 § **5:8:** Gesami Hea:su 24:3-4 ** **5:10:** 1 Bida 3:14 †† **5:11:** 1 Bida 4:14 ‡‡ **5:12:** 2 Hou Olelesu 36:16; Asunasi Dunu Ilia Hou 7:52 §§ **5:13:** Maga 9:50; Luge 14:34-35 *** **5:14:** Yone 8:12, 9:5 ††† **5:15:** Maga 4:21; Luge 8:16, 11:33

16 ‡‡‡Amaiba:le, dilia hadigi, eno dunu noga:le ba:ma:ne
olema. Amasea, ilia da dilia hou ida:iwane ba:sea, ilia da
dilia Ada Hebene sogega esala Ema nodone sia:mu.”

Yesu da Musa: Sema Olelei

17 “Na da Gode Ea Sema amola balofede dunu ilia olelesu
amo wadela:musa: misibayale, mae dawa:ma! Na da
wadela:musa: hame misi, be amo huluane bu noga:le
hamomusa: misi dagoi.

18 §§§Na dafawane sia:sa! Mu amola osobo bagade da
mae mugululi galea, Sema afadafa da hamedafa fisi ba:mu.
Olelesu huluane da hamoi dagoiba:le fawane fisimu.

19 Nowa dunu da Gode Ea Sema fonobahadi fawane
wadela:sea amola amo hou eno dunuma olelesea, e da Gode
Ea Hinadafa Hou ganodini fonobahadidafa ba:mu. Be nowa
dunu da amo Sema nabawane hamosea amola amo Sema
eno dunuma olelesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou amo
ganodini bisili bagadedafa ba:mu.

20 Fa:lisi dunu amola Sema olelesu dunu ilia hou ba:ma.
Dilia Godema nabasu hou da ilia hou amo hame baligisia,
dilia da Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini misunu
hamedei ba:mu.

Ougi Hou Olelesu

21 *Dilia da nabi dagoi. Musa: dunu da amane sia:i, ‘Eno
dunu mae medole legema. Fane legesu dunu da fofada:su
ba:mu.’

22 Be wali Na da dilima sia:sa, ‘Nowa dunu da ea
na:iyadoma ougi galea, e da fofada:mu. Nowa da
ea na:iyado ea hou fonobosea, e da fofada:su dunuma
doaga:mu. Nowa da ea na:iyadoma ‘Di da gagaoui!’ sia:sea,
e da Helo lalu ba:mu agoai galebe.’

23 Amaiba:le, di da oloda da:iya Godema liligi imunusa:
dawa:beba:le, be dia na:iyadoma wadela:i hamoi bu hame
olofoi amo bu dawa:sea,

24 Defea! Dia Godema iabe udigili yolema! Hidadea, asili,
dia na:iyado bu gousa:ma! Fa:no dia iabe Godema ima.

25 Di amola dia ha lai dunu da fofada:musa: logoga
ahoasea, hedolowane gousa:ma. Agoane hame hamosea, e
fofada:su dunuma sia:sea, fofada:su dunu ea sia:beba:le, se
iasu ouligisu dunu da di se iasu diasu ganodini sanasimu.

26 Dabe huluanedafa ia dagobeba:le fawane, di da amo se
iasu diasu fisili bu misunu.

Inia: Uda Adole Lasu

27 †Musa: sema dilia nabi amo ‘Inia: uda mae adole lama.’

---

‡‡‡ **5:16:** 1 Bida 2:12 §§§ **5:18:** Luge 16:17 * **5:21:** Gadili Asi 20:13; Mousese ea Malasu 5:17 † **5:27:** Gadili Asi 20:14; Mousese ea Malasu 5:18

28 Be wali Na da dilima olelesa. Nowa dunu e da uda ba:le,
hanaiwane lamusa: dawa:sea, e da ea dogo ganodini inia:
uda adole lai dagoi.
29 ‡Dia sidafa da dia hou wadela:sea, amo si di duga:le
fasima. Dia da:i hodo huluane Helo sogega doaga:sa:besa:le,
dia da:i hodo liligi fonobahadi afae fawane fisimu da defea.
30 §Dia lobodafa da dia hou wadela:sea, amo lobo di
damuni fasima. Dia da:i hodo huluane Helo sogega
dasa:besa:le, liligi fonobahadi afae fawane fisimu da defea.

Uda Fisiagasu Hou Olelesu
(Ma:diu 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18)

31 **Musa: dunu da amane sia:i, 'Dunu da ea uda
fisimusa: dawa:sea, e da ea udama fisisu meloa dedene
imunu da defea.'
32 ††Be wali Na da dilima olelesa, 'Nowa dunu da ea uda
fisisia, ea hamobeba:le, amo uda da enoma fisia, e da inia:
dunu adole lasu hou hamosa. Amola dunu da uda enoga
fisi amo lasea, e da inia: uda adole lasu hamosa. Be uda (o
dunu) da eno dunuma aie heda:su wadela:le hamosea, amo
uda fisimu da sema hame.

Ilegele Sia:su Olelesu

33 ‡‡Musa: sema amane sia:i, 'Dia ilegele sia:idafa mae
yolesima! Gode Ea Dioba:le ilegele sia:beba:le, amo sia:
moloiwane hamoma!'
34 §§Be Na da wali agoane sia:sa, 'Gasa bagade ilegele
sia:su mae hamoma!' Hebene da Gode Ea Fisuba:le, Hebene
amoga gogosele ilegele mae sia:ma.
35 ***Osobo bagade da Gode Ea emo ligisisu. Amaiba:le,
osobo bagadeba:le ilegele mae sia:ma. Yelusaleme da Gode
Ea moilai bai bagadeba:le, Yelusaleme amoga gogosele
ilegele mae sia:ma.
36 Dia dialuma hinabo afadenene, bu ahea:iai o bunumai
hamomu hame dawa:beba:le, dia dialumaba:le ilegele mae
sia:ma.
37 Dia 'ma' sia:musa: dawa:sea, 'ma' fawane sia:ma! Di
da 'hame' sia:musa: dawa:sea, 'hame' fawane sia:ma! Eno
sia:, Sa:ida:ne hi fawane da olelesa.

Dabe Iasu Olelesu
(Luge 6:29-30)

38 †††Musa: dunu da amane sia:i, amo dilia da nabi, 'Dunu

---

‡ **5:29:** Ma:diu 18:9; Maga 9:47 § **5:30:** Ma:diu 18:8; Maga 9:43 ** **5:31:** Mousese ea Malasu 24:1-4; Ma:diu 19:7; Maga 10:4 †† **5:32:** Ma:diu 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18; 1 Golidia 7:10-11 ‡‡ **5:33:** Gobele Salasu 19:12; Idisu 30:2; Mousese ea Malasu 23:21 §§ **5:34:** Ya:mese 5:12; Aisaia 66:1; Ma:diu 23:22 *** **5:35:** Aisaia 66:1; Gesami Hea:su 48:2 ††† **5:38:** Gadili Asi 21:24; Gobele Salasu 24:20; Mousese ea Malasu 19:21

eno da dia si wadela:sea, dia da dabe ea si wadela:ma. E da
dia bese wadela:sea, dia dabe ea bese wadela:ma!'
39 Be wali Na da dilima agoane sia:sa, 'Dunu da di
wadela:sea, dia mae dabema! Nowa dunu da dia ba:dafa
fasea, dia ba: eno e fama:ne, delegili olema.
40 Nowa dunu da dia da:i salasu lama:ne, Gamanema
fofada:musa: dawa:sea, dia abula amola ema ima.
41 Dadi gagui dunu da ea liligi logo dunumuni amoga
gaguli masa:ne dima logesea, liligi lale, logo sedagaga gaguli
masa.
42 Nowa dunu da dima liligi adole ba:sea, ema ima.
Nowa dunu dia liligi lale fa:no bu imunusa: sia:sea, mae
gegenama! Ema ima.

Ha lai Dunuma Asigi Hou
(Luge 6:27-28,32-36)

43 ‡‡‡"Musa: dunu ilia da amane sia:i, amo dilia da nabi
amo, 'Dia na:iyadoma asigima! Be dia ha lai dunuma
higama!
44 Be wali Na da dilima sia:sa, 'Dilia ha lai dunuma
asigima! Nowa dunu da dilia hou wadela:sea, amo dunu
fidima:ne, Godema sia:ne gadoma.'
45 Amo hou hamobeba:le, dilia Gode Eagofe agoane
esalumu. Bai Gode da dunu huluanema asigiba:le, Ea eso da
wadela:i dunuma amola noga:i dunu ilima defele hadigisa.
Wadela:i hamosu dunu amola ida:iwane hamosu dunu ilia
gilisili Gode Ea gibu iasu defele ba:sa.
46 Dilia dogolegei fi ilima fawane asigi hou hamosea, Gode
da abuliba:le bidi dilima ima:bela:? Su lidisu amola hame
asigisu dunu da amo asigi hou hamosa.
47 Dilia da dilia fi dunu fawane gousa:sea, amo hou da hou
ida:iwane hame. Wadela:i hamosu dunu da amo asigi hou
hamonana.
48 §§§Be Gode Ea hou da Asigidafa Hou. Amo hou defele
dilia hamoma."

6

Asigi Hou

1 *"Dilia Godema sia:ne gadosu o nodosu hou hamosea,
dunu eno ba:ma:ne mae hamoma. Dilia da dunu eno
ba:ma:ne ogogole hamosea, dilia Ada Hebene ganodini esala
da dilima bidi hame imunu.
2 Dilia da eno hame gagui dunuma liligi udigili imunusa:
dawa:sea, dunu huluane dawa:ma:ne, dalabede mae duma.

‡‡‡ **5:43:** Gobele Salasu 19:18 (Noga:le ba:ma! Fa:lisi dunu da Gode Ea Sia: giadofale olelei. Bai Gobele Salasu Buga amo ganodini, Gode da dia ha lai dunu higama hamedafa sia:i.) §§§ **5:48:** Gobele Salasu 19:2; Mousese ea Malasu 18:13 * **6:1:** Ma:diu 23:5

Ogogosu dunu da eno dunu ilia hou ba:ma:ne, sinagoge diasuga amola logoga agoane hamosa. Na dafawane sia:sa! Ilia da ilia bidi lai dagoi. Eno hame lamu.

3 Be dilia da hame gagui dunu ilima liligi udigili imunusa: dawa:sea, dia lobo fofadi da dia lobodafa ea hou hame dawa:mu da defea.

4 Dia iasu hou da wamolegei agoane ba:mu da defea. Amasea, dia Ada Hi da wamolegei hou huluane ba:lalebeba:le, bidi ida:iwane dima imunu."

Sia:ne Gadosu Olelesu
(Luge 11:2-4)

5 †"Dilia da Godema sia:ne gadosea, ogogosu dunu agoane mae sia:ne gadoma. Ilia da sinagoge diasuga amola logoga, eno dunu ilia siga ba:ma:ne, sia:ne gadosa lela. Na dafawane sia:sa! Ilia bidi huluane ilia da lai dagoi. Eno hame lamu.

6 Be di da Godema sia:ne gadomusa: dawa:sea, dia diasu ganodini ahoasea, logo ga:sili, dia Ada wamoaligisu ganodini esala, amoma wamowane sia:ne gadoma. Dia Ada da wamo liligi ba:beba:le, dima bidi ida:iwane imunu.

7 Godema sia:ne gadosea, Gode Ea hou hame lalegagui dunu defele, udigili sia:ga fawane mae sia:ne gadoma. Gode Ea hou hame lalegagui dunu da Godema sia: sedagawane hiougibiba:le, Gode da noga:le nabimu ilia da dawa:lala.

8 Be dia Ada da dia esalusu hanai liligi huluane di mae adole, Ea dawa:. Amaiba:le, ilia hou defele mae hamoma.

9 Be dilia da Godema sia:ne gadosea, agoane sia:ma,
'Ninia Ada Gode Hebene ganodini esala!
Dia hadigi Dio amoma dunu ilia nodone sia:mu da defea.

10 Hebene ganodini fi da Dia Hinadafa Hou hamonana.
Amo hou da osobo bagadega doaga:mu da defea.

11 Ninia wali eso ha:i manu defele, ha:i manu ninima sagoma.

12 Ninia eno dunu ilia wadela:i hou ninima hamoi gogolema:ne olofosu,
amo defele ninia wadela:i hou hamoi,
Di gogolema:ne olofoma.

13 Be Sa:ida:ne da ninima dafama:ne ado ba:su hou mae olelema:ne, Di fidima.
Amola Sa:ida:ne da nini wadela:sa:besa:le, Di gaga:ma.'

14 ‡Dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hamoi gogolema:ne olofosea, dilia Hebene esala Adadafa da dilia wadela:i hou amola gogolema:ne olofomu.

---

† **6:5:** Luge 18:10-14 ‡ **6:14:** Maga 11:25-26

15 Be dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hame
gogolema:ne olofosea, dilia Ada da dilia wadela:i hou amola
hame gogolema:ne olofomu.

Ha:i Mae Nawane Sia:ne Gadosu Hou

16 Dilia Godema sia:ne gadomusa: ha:i hame nasea,
ogogosu dunu ilia hou agoane mae hamoma. Eno dunu ilia
da ha:i hame mai amo ba:ma:ne, ilisu ilia odagi wadela:sa.
Na da dilima dafawane sia:sa! Ilia bidi huluane ilia da lai
dagoi. Eno hame lamu.

17 Be dilia sia:ne gadomusa: ha:i hame nasea, dilia
dialuma da:iya woilo sogadigili, dilia odagi ulima.

18 Dilia hou eno dunuga mae ba:le, dilia Ada fawane da
dilia hou wamowane ba:mu. Amasea, E da bidi ida:iwane
dilima imunu.

Liligi Ida:iwane Hebene Ganodini Gilisima
(Luge 12:33-34)

19 §Dilia gobolo liligi ida:iwane osobo bagadega mae
gilisima. Aouwaba da amo liligi hedolowane wadela:sa
amola liligi da hedolo dasasa. Wamolasu dunu amola ilia
da diasu gadelale, liligi wamolasa.

20 Be dilia gobolo liligi ida:iwane Hebene ganodini
gilisima. Amo soge ganodini, liligi da aouwabaga hame
wadela:sa, hame dasasa, amola wamolasuga wamolamu da
hamedei.

21 Dilia gobolo ligisisu, amo sogebiga dilia dogo amola da
legei dialebe ba:mu.

Da:i Hodo ea Gamali
(Luge 11:34-36)

22 Si da da:i hodo ea gamali agoane. Dia si da noga:iwane
galea, hadigi da dia da:i hodo nabamu.

23 Be dia si da wadela:i galea, gasi da dia da:i hodo
nabamu. Dia hadigi da gasiwane galea, gasi da bagadedafa
ba:mu

Gode amola Osobo Bagade Liligi
(Luge 16:13; 12:22-31)

24 "Dunu afadafa da hina aduna ela hawa: hamomu da
hamedei. Amai galea, e da hina afadafa ema asigimu.
Enoma e da higamu. E da enoma fa:no bobogemu. Eno e
da hihini ba:mu. Gode Ea hawa: amola osobo bagade muni
dawa:su ea hawa: gilisili hamomu da hamedei galebe.

25 Amaiba:le dilia ha:i manu liligi amola da:i salasu abula,
da:i dioiwane mae dawa:ma. Dunu ea esalusu da ha:i nasu
baligi dagoi amola da:i hodo da abula baligi dagoi.

---

§ **6:19:** Ya:mese 5:2-3

26 Muagado sio fi ba:ma! Ilia da ha:i manu hame bugisa
amola hame faisa. Be dilia muagado Ada da ilima ha:i manu
iaha. Dilia esalusu da ilia esalusu amoga baligi dagoi.
27 Dilia da:i dioiwane dawa:beba:le, dilia esalusu eso ilegei
da sedagima:bela:? Hame mabu!
28 Dilia abula lamu hanaiba:le, abuliga da:i dioiwane
dawa:bela:? Sogea ea hou ba:ma! Ilia da hawa: hamosu
amola amunasu hame dawa:.
29 **Be Na da dilima sia:sa! Soloumane da muni bagade
gaguiba:le abula noga:idafa salasu. Be amo sogea ilia abula
ida:iwane ba:su da Soloumane ea abula ba:su baligi dagoi.
30 Amaiba:le, gisi da wali diala be aya laluga gobele sali
dagoi ba:mu. Be Gode da amo gisi abula ida:iwane amoga
idiniginisiba:le, ea iasu hou dilima da goe hou bagadewane
baligimu. Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonobahadi.
31 Amaiba:le da:i dioiwane mae dawa:ma. 'Ninia da adi
moma:bela:? Ninia da adihano moma:bela:? Ninia da adi
abula amoga idiniginisima:bela:?' amo sia: mae sia:ma.
32 Gode Ea hou hame lalegagui dunu da amo liligi amoma
dawa:lala. Be dilia wali esaloma:ne lamu liligi defele, amo
dilia muagado Ada Ea dawa:.
33 Be dilia Gode Ea Hinadafa Hou amola Ema moloidafa
nabasu hou hidadea hogoi helema. Fa:no E da waha sia:i
esalusu liligi dilima imunu.
34 Aya misunu hou da:i dioiwane mae dawa:ma. Aya da
hi fawane amo hou dawa:mu da defea. Wali eso da:i dioi
liligi diala, amoga fawane dawa:mu da defea.

7

Eno Dunuma Fofada:su Hou
(Luge 6:37-38,41-42)

1 "Gode da dima gasa bagadewane fofada:sa:besa:le, dunu
eno ilia hou ba:beba:le, udigili amola hihini mae fofada:ma.
2 *Bai dia fofada:su eno dunuma hamoi amo defele, Gode
da dima fofada:mu. Dia da eno dunuma sema hamosea,
amo defele Gode da amo sema defele dima fofada:mu.
3 Dia abuliba:le ifa su dia sama ea si ganodini dialebe,
amo higale ba:sala:? Be ifa da:fe dia si ganodini dialebe, di
abuli hame ba:sala:?
4 Di da ifa da:fe dia si ganodini dialebe hame ba:beba:le,
dia samama, 'Ifa su dia si ganodini dialebe na fadegale
fasimu,' amane sia:mu da hamedei galebe.
5 Di da dabua fawane molole ogogosu dunu! Hidadea, ifa
da:fe dia si ganodini dialebe fadegale fasili, bu noga:iwane

** **6:29:** 1 10:4-7; 2 Hou Olelesu 9:3-6 * **7:2:** Maga 4:24

ba:beba:le, fa:no ifa su dia sama ea si sa:i amo fadegale fasimu da defea.
6 Liligi ida:iwane wa:megili imunu da defea hame. Dia su gebogili mae ima. Agoane hamosea, gebo da dia su osa:la heda:le, sinidigili, dia da:i hodo dodosa:ne dagomu.

Adole Ba:su, Hogole Helesu, Logoga Lulufigisu Hou
(Luge 11:9-13)

7 "Adole boba:sea, dilia da lamu. Hogoi helesea, dilia da ba:mu. Logoga lulufigisia, dilia da logo doasibi ba:mu.
8 Nowa da adole boba:sea da lamu. Nowa da hogoi helesea da ba:mu. Nowa da mae yolele, logoga lulufigisia, e da logo doasibi ba:mu.
9 Osobo bagade ada, ea mano da ha:i manusa: ema menabo adole ba:sea, e da medosu sania ima:bela:? Hame mabu!
10 E da ha:i manusa: menabo adole ba:beba:le, ada da sania ima:bela:? Hame mabu!
11 Amaiba:le, dilia wadela:i hamosu dunu da dilia mano ilima liligi ida:iwane gala imunu dawa:beba:le, dilia Hebene ganodini esala Ada da dilima liligi ida:iwane baligiliwane imunusa: dawa:.
12 †Adi hou, eno dunu dilima hamomu dili da hanai galea, amo hou defele ilima hamoma. Mousese ea Sema sia: amola balofede dunu ilia sia: ea bai da goea.

Logo Fonobahadi
(Luge 13:24)

13 "Logo Holei fonobahadi amoga golili masa. Helo amoga ahoasu logo da holei bagade amola logo da ba:dedafa. Dunu bagohame da amo logoga ahoa.
14 Be Fifi Ahoanusu logo da holei fonobahadi amola logo da gasa bagade. Dunu bagahame fawane da amo logo hogole ba:sa.

Ifa amola ea Dulu
(Luge 6:43-44)

15 "Ogogosu olelesu balofede dunu dawa:ma. Ilia dabuagado da sibi ea gadofoagoane ba:sa, be ganodini da gasonasu wa:me esala.
16 Dilia da ilia dulu legei ba:sea, ilia hou dawa:mu. Dunu da nebaiyaga waini hame faisa, amola gisiga, esalo dulu hame faisa.
17 Ida:iwane ifa da dulu noga:iwane legesa. Wadela:i ifa da dulu wadela:i fawane legesa.
18 Ida:iwane ifa da dulu wadela:i gala legemu hamedei galebe. Wadela:i ifa da dulu ida:iwane hame legesa.

---

† **7:12:** Luge 6:31

19 ‡Ifa huluane da dulu noga:iwane hame legesea, ilia da
amo ifa abusa:le, laluga galadigimu.
20 §Amaiba:le, dilia da ilia dulu legei ba:sea, ilia hou
dawa:mu.

Na da Dili Hamedafa Dawa:i
(Luge 13:25-27)

21 "Dunu huludafa da Nama 'Hina! Hina!' sia:beba:le, ilia
udigili Hebene soge ganodini hame masunu. Be nowa dunu
da Gode Ea hou nabawane hamobeba:le, amo dunu fawane
da heda:mu.
22 Na bu misunu esoga, dunu bagohame da Nama agoane
sia:mu, 'Hina! Hina! Ninia Dia dioba:le sia: gasa bagade
olelesu. Ninia da Dia Dioba:le, Gode Ea Sia: olelei. Ninia
da Fio liligi bagohame dunu ilia dogoga aligila sa:i fadegale
fasi, amola musa: hame ba:su hou gasa bagade hamosu!'
23 **Amasea, Na da ilima amane sia:mu, 'Na da dili hame
dawa:i galu. Dilia wadela:le hamosu dunu! Dilia masa!'

Diasu Gagusu Dunu Aduna
(Luge 6:47-49)

24 "Amaiba:le, nowa dunu da Na sia: noga:le nababeba:le,
noga:le hamosa, e da bagade dawa:su dunu ea diasu igi bai
da:iya gagui agoai ba:sa.
25 Gibu bagade sa:ili, hano amola heda:le, isu bagade
misini, amo diasu ha:giwane fai. Be diasu da igi da:iya
gaguiba:le hame mugului.
26 Be nowa dunu da Na sia: naba be hame hamosa, e
da gagaoui dunu amo da dasai sa:i da:iya ea diasu gagui
agoane.
27 Gibu bagade sa:ili, hano heda:le, isu bagade misini, di-
asu da ha:giwane fabeba:le, diasu da hedolowane mugululi,
bu hamedafa ba:i."

Yesu Ea Hinadafa Hou

28 ††Yesu da amo sia: olelei dagoiba:le, dunu huluane da
fofogadigi.
29 E da ilia musa: sema olelesu dunu agoane hame olelei.
E da Hina Bagadedafa ea hou agoane oleleiba:le, ilia da
fofogadigi.

8

Yesu da Oloi Dunu Uhinisi
(Maga 1:40-45; Luge 5:12-16)

---

‡ **7:19:** Ma:diu 3:10; Luge 3:9 § **7:20:** Ma:diu 12:33 ** **7:23:** Gesami Hea:su 6:8 †† **7:28:** Maga 1:22; Luge 4:32

1 Yesu E goumiba:le bu sa:ili, dunu bagohame da Ema
fa:no bobogei.
2 Amasea, lebolosi (da:i da aiya madelai) oloi dunu da Ema
doaga:le, muguni bugili, amane sia:i, “Hina! Di da hanai
galea, Di da na olo dodofemu dawa:.”
3 Yesu da Ea lobo molole, oloi ea da:i hodo digili, amane
sia:i, “Na hanai galebe. Dia olo uhima!” Amasea, ea olo da
hedolo bahole, uhi dagoi ba:i.
4 *Yesu da ema amane sia:i, “Dunu eno ilima mae adoma!
Be gobele salasu dunu ema masa! E da dia oloi uhi amo
abodemu. Amasea, dia da uhi dagoi amo dunu huluanema
olelemusa:, Mousese ea musa: adoi gobele salasu liligi, ema
ima.”

Yesu da Louma Dadi Gagui Ea Hawa: Hamosu Dunu Uhinisi Dagoi
(Luge 7:1-10)

5 Yesu da Gabena:ia:me moilaiga doaga:loba, Louma
Gamane dadi gagui hina dunu da Ema doaga:le, amane sia:i,
6 “Hina! Na hawa: hamosu dunu da se bagade nabawane
amola da:i gadoi diala.”
7 Yesu E bu adole i, “Na da e uhimusa: masunu!”
8 Be dadi gagui hina da Yesuma bu adole i, “Na hou da
wadela:iba:le, Di da na diasuga misunu na da defele hame
galebe. Di udigili guiguda: sia:ga fawane uhima.
9 Na amola da hina dunu eno esala. Na dadi gagui dunu
amola, ilia da na sia: naba. Dunu afadafa ema na da ‘Masa!’
sia:beba:le, e da ahoa. Enoma na da ‘Misa!’ sia:beba:le, e da
maha. Na da na hawa: hamosu dunuma ‘Agoane hamoma!’
sia:sea, e da agoane hamosa.”
10 Amo sia: nababeba:le, Yesu E fofogadigili, Ea fa:no
bobogesu dunuma amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa! Na
da Isala:ili fi ganodini, dafawaneyale dawa:su hou bagade
agoia hame ba:i.
11 †Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu bagohame ilia
gusudili amola guma:dili misini, ilia amola A:ibalaha:me,
Aisage amola Ya:igobe gilisili, Gode Ea Hinadafa Hou lolo
Nasu bagade amo ganodini fimu.
12 ‡Be Gode Ea fi dunu, Gode da gasiga gadili galadigimu.
Ilia da bese ini dinanumu.”
13 Amalalu, Yesu da dadi gagui hina ema amane sia:i,
“Masa! Dia dafawaneyale dawa:su defele ba:ma!” Amo
sia:beba:le, ea hawa: hamosu dunu da uhini dagoi ba:i.

---

* **8:4:** Gobele Salasu 14:1-32 † **8:11:** Luge 13:29 ‡ **8:12:** Ma:diu 22:13, 25:30; Luge 13:28

Yesu da Dunu Bagohame Uhinisi
(Maga 1:29-34; Luge 4:38-41)

14 Yesu da Bida ea diasuga doaga:i. Bida idua ea eme da
asugi madelaiba:le, udigili debea da:iya dialebe ba:i.
15 Yesu da amo uda ea lobo gaguli ba:i. Amalalu, ea asugi
da hedofale, e da wa:legadole, Yesuma aowai.
16 Daeya, ilia da doula ahoasu dunu bagohame Yesuma
oule misi. Yesu da Ea sia:ga, wadela:i a:silibu huluane
fadegale fasi dagoi. E da oloi dunu huluane uhinisi dagoi.
17 §Ea hamobeba:le, balofede dunu Aisaia ea sia: didili
hamoi dagoi ba:i, "Hisu da ninia olo huluane lale, gaguli asi
dagoi!"

Yesuma Fa:no Bobogesu Hou da Udigili Asaboi Hame
(Luge 9:57-62)

18 Dunu bagohame da gilisibiba:le, Yesu da Ea fa:no
bobogesu dunuma hano na:iyado bega: masa:ne sia:i.
19 Sema olelesu dunu afae da Ema misini, amane sia:i,
"Olelesu! Di da habidili ahoasea, na da Dima, mae yolele,
fa:no bobogemu."
20 Be Yesu da bu adole i, "Fogisi da uligelaba diaha. Sio da
bibi da:iya diaha. Be Dunu Egefe golama:ne da diasu hame
gala."
21 Ea fa:no bobogesu dunu eno da Ema amane sia:i, "Na
da Dima mae yolele, fa:no bobogemu. Be hidadea na ada
bogole, Na da e uli dogone salimu da defeala:?"
22 Be Yesu da bu adole i, "Defea! Nama fa:no bobogema!
Be bogoi dunu ilisu ilila: bogoi dunu uli dogone salimu da
defea."

Yesu da Ea Sia:ga Gibu Isula Bobodoi Hedofai
(Maga 4:35-41; Luge 8:22-25)

23 Eso afaega, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da dusagaiga
fila heda:le asi.
24 Amalalu, hedolowane, fo gasa bagade misini, hano
gafululi, dusagai gigiwigili, hano da dusagai ganodini
dabeba:le, magufamu gadenei ba:i. Yesu da dusagai
ganodini golai dialebe ba:i.
25 Amalalu, ado ba:su dunu, ilia da Yesuma doaga:le, Ea
golai didilisili, Ema amane sia:i, "Hina! Fidima! Ninia da
bogomu galebe!"
26 Yesu da ilima amane sia:i, "Dilia da abuliba:le
beda:bela:? Dilia dafawaneyale dawa:su hou da fonoba-
hadi." Amalalu, E da wa:legadole, fo amola hano gafului
amoma gagabole sia:nanu, fo da yolele, hano da bu
ida:iwane ba:i.

---

§ **8:17:** Aisaia 53:4

27 Ilia da bagadewane beda:i galu. Fofogadigili, ilia gilisili
sia: dasu, “Fo amola hano amola Ea sia nababeba:le, goe
dunu da nowa dunula:?”

Yesu da Doula Ahoasu Dunu Aduna Uhinisi
(Maga 5:1-20; Luge 8:26-39)

28 Hano wayabo na:iyado bega: doaga:le, E da Ga:dala
sogega doaga:i. Doula ahoasu dunu aduna, bogoi alifa gele
gelabo yolesili, misini, Ema doaga:i. Elea dogo ganodini
wadela:i a:silibu da aligila sa:iba:le, elea hou da nimi bagade
ba:i. Amaiba:le, dunu huluane da beda:iba:le, amo logoga
hame ahoasu.
29 Ela ha:giwane wele sia:i, “Gode Egefe! Di da adiga
anima misibela:? Di da abuliba:le ilegei esoga mae aligili,
anima se iasu imunusa: misibela:?”
30 Gebo bagohame gadenenewane ha:i nanebe ba:i.
31 Amaiba:le, wadela:i a:silibu amo doula ahoasu elea
dogo ganodini aligila sa:i da Yesuma ha:giwane adole ba:i,
“Dia da nini sefasimusa: dawa:sea, amo gebo fi ganodini
Dia nini asunasima.”
32 Yesu da “Masa!” sia:i. Amalalu, ilia fadegale fasili, gebo
ganodini aligila sa:i. Amalalu, gebo huluane da hobeale,
gafuluga sa:ili, hano bagadega sa:ili, bogogia:le gela sa:i.
33 Amo gebo ouligisu dunu da hobeale asili moilaiga
doaga:i. Ilia da moilai dunu ilima amo doulasi dunuma hou
doaga:i, amo olelei.
34 Amo sia: nababeba:le, moilai dunu huluane da Yesuma
misini, E masa:ne ha:giwane edegei.

9

Yesu da Da:i Gadoi Dialu Dunu Uhinisi
(Maga 2:1-12; Luge 5:17-26)

1 Amaiba:le, Yesu E da bu dusagaiga aligila heda:le, hano
degele, Hi moilaiga doaga:i.
2 Ilia da gadoi dialu dunu debea da:iya ligisi, Ema oule
misi. Yesu da ilia dafawaneyale dawa:su hou ba:beba:le,
oloi dunuma amane sia:i, “Nagofe! Mae beda:ma! Dia
wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi.”
3 Be Sema olelesu dunu mogili da amo hou ba:beba:le, ilia
asigi dawa:su ganodini amane sia:i, “Amo dunu da lasogole
sia:sa!”
4 Be Yesu da ilia asigi dawa:su ba:i dagoi. Amaiba:le, E
amane sia:i, “Dili abuliba:le wadela:lewane dawa:sala:?
5 Adi hou da asaboila:? Na da gadoi diala dunuma, ‘Dia
wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi,’ sia:ma:bela:? O
Na da ema, ‘Wa:legadole laloma!’ sia:ma:bela:?.

6 Be Dunu Egefe da osobo bagade dunuma gogolema:ne
olofosu ima:ne gasa defele gala. Amo dilia dawa:ma:ne, Na
da hamomu." Amalalu, E da gadoi dialu dunuma amane
sia:i, "Wa:legadole, dia debea gisawane diasuga masa!"
7 Amalalu, e wa:legadole, ea debea gaguia gadole, gi-
sawane, ea diasuga asi.
8 Dunu huluane da amo hou fofogadigili ba:i. Gode da
amo Hina hou osobo bagade dunuma iabeba:le, ilia da
Godema nodonanu.

Yesu da Ma:diu Ema Fa:no Bobogema:ne Wele sia:i
(Maga 2:13-17; Luge 5:27-32)

9 Amo sogebi yolesili, asili, Yesu da dunu ea dio amo
Ma:diu amo su lidisu seseiga esalebe ba:i. Yesu da ema
amane sia:i, "Nama fa:no bobogema!" Amalalu, Ma:diu da
wa:legadole, Yesuma fa:no bobogei.
10 *Yesu amola Ea ado ba:su dunu ilia da Ma:diu ea
diasuga ha:i manusa: asi. Amalalu, su lidisu dunu amola
wadela:i hamosu dunu bagohame ilima gilisibi ba:i.
11 Amo hou ba:beba:le, Fa:lisi dunu da Yesu Ea ado ba:su
dunu ilima amane adole ba:i, "Dilia Olelesu dunu E da
abuliba:le gilisili su lidisu amola wadela:i hamosu dunu ili
gilisili ha:i nanabela:?"
12 Yesu da ilia sia: nabi. E amane sia:i, "Hame oloi
dagumui dunu da manoma legesu dunuma hame maha, -
oloi dunu fawane.
13 †Gode Sia: da agoane dedei diala, 'Na da gobele salasu
hou hame be gogolema:ne olofosu amola asigi hou fawane
hanai gala.' Amo ea bai hogola masa! Na da hou ida:iwane
hamosu dunu lidimusa: hame misi. Na da wadela:i hou
hamosu dunu lidimusa: misi."

Ha:i Manu Hame Nasu Hou
(Maga 2:18-22; Luge 5:33-39)

14 Amalalu, Yone Ba:bodaise ea ado ba:su dunu da Yesuma
doaga:le, amane sia:i, "Ninia amola Fa:lisi dunu da eso
bagohame, Godema nodone sia:ne gadomusa:, ha:i manu
hame naha. Be dia ado ba:su da amo hou hame hamosa.
Abolebela:?"
15 Yesu E bu adole i, "Uda lamu dunu, e amola ea
na:iyado dunu huluane da gilisili esalea, ea na:iyado da
hame da:i dioiwane esala. Be hobea, uda lamu dunu da
ilima samogeiba:le, ilia da e bu hame ba:muba:le, ilia da
da:i dioiba:le, ha:i mae nawane hou hamomu.
16 Dunu da ilia abula hea gadelai amoga abula gaheabolo
gala hame nodomesa. Gaheabolo abula da hea amoga
hedolo fadegamu, amola gadelai da bu bagade hamomu.

---

* **9:10:** Luge 15:1-2 † **9:13:** Ma:diu 12:7; Hosia 6:6

17 Amola dunu ilia da waini gaheabolo amo ohe gadofo gaga hea ganodini hame sala. Agoane hamoi galea, waini gadofo da fudugala:le, wadela:idafa ba:mu. Waini amola da sogadigili, fisi dagoi ba:mu. Be waini gaheabolo da waini gadofo gaheabolo ganodini salimu da defea. Amasea, waini amola gadofo da noga:le dialumu."

Yesu da Sinagoge hina dunu Idiwi Uhinisi. Logoga Asili, Uda eno da Yesu Ea Abula Digili Ba:i

(Maga 5:21-43; Luge 8:40-56)

18 Yesu da amo sia:nanoba, Yu fi ouligisu dunu da Yesuma doaga:le, muguni bugili, Ema amane sia:i, "Na diwi da wahadafa bogoi. Be Dia da ea da:i amoga Dia lobo ligisia, e da bu uhimu."

19 Amaiba:le, Yesu amola ea ado ba:su dunu ilia da wa:legadole, ea diasuga doaga:musa: asi.

20 Oloi uda afae amo da ode fagoyale gala ea maga:me bagade ahoasu, amo daYesuma fa:no bobogele, Ea abula fe digili ba:i.

21 E da Yesu Ea abula digili ba:seauhimu, amo ea asigi dawa:su ganodini dawa:i galu.

22 Yesu da delegili, amo uda ba:i dagoi. E da ema amane sia:i, "Na diwi! Dia dogo denesima! Di da dafawaneyale dawa:beba:le uhi dagoi." Amalalu, amo uda da hedolo uhibi ba:i.

23 Amalalu, Yesu da sinagoge hina dunu ea diasuga doaga:loba, baidama dusu amola didigia:su dunu bagohame ba:i.

24 E da ilima amane sia:i, "Gadili masa! Uda mano da bogoi hame. E da golai diala." Amane sia:beba:le, dunu huluane da Eba:le oufesega:i.

25 Be ilia dunu huluane gadili sefasi ba:loba, Yesu da misini, amo uda mano ea lobo gagui. Amalalu, a:fini da wa:legadoi.

26 Isala:ili dunu huluane amo soge ganodini da amo gasa bagade hou nabi dagoi.

Yesu da Si Dofoi Dunu Aduna Elea Si Fadegalesi

27 Yesu da amo sogebi yolesili, asili, si dofoi dunu aduna da Ema fa:no bobogelalebe ba:i. Ela da amane wele sia:i, "Da:ibidi ea mano, anima asigima!"

28 Yesu da diasu ganodini golili daloba, si dofoi dunu da Yesuma doaga:i. Yesu E amane sia:i, "Na da alia si fadegamu defele esala, amo alia da dafawaneyale dawa:bela:?"

"Ma, hina!" ela bu adole i.

29 Amaiba:le, E da elea si digili ba:i dagoi. "Alia dafawaneyale dawa:i hou defele ba:ma!"

30 Amalalu, elea si da fadegai dagoi ba:i. Be Yesu da
gasawane elama, eno dunuma mae adoma:ne sia:i.
31 Be ela da asili, Ea sia: mae nabawane, dunu huluane
amo soge ganodini esalu ilima olelei dagoi.

Yesu da Sia: Hamedei Dunu Uhinisi

32 Amo dunu da gadili ahoananoba, eno dunu da sia:
hamedei dunu amo ea dogoga Fio liligi aligila sa:i, Yesuma
oule misi.
33 Yesu da amo wadela:i a:silibu fadegale fasi dagoi.
Amalalu, amo dunu da ea lafidili bu sia: baoui. Dunu
huluane fofogadigili amane sia:i, "Amo hou ninia Isala:ili
soge ganodini degabodafa ba:sa!"
34 ‡Be Fa:lisi dunu da amane sia:i, "E da wadela:i a:silibu
hina ea gasaga amo liligi fadegasa."

Yesu da Dunu ilima Asigisu

35 §Yesu da ilia moilai huluane amoma doaga:le, ilia
sinagoge diasu ganodini Gode Ea Hinadafa Hou olelelalu.
E da oloi dunu huluane uhinisi dagoi.
36 **Be E da dunu bagohame gilisibi ba:beba:le, bagade-
wane asigi galu. Ilia da sibi ouligisu dunu hameba:le, gasa
hame sidi agoane dialebeba:le, E da bagade asigisu.
37 ††Amaiba:le E da Ea fa:no bobogesu dunuma amane
sia:i, "Dafawane! Ha:i manu yoi da bagade. Be faimu dunu
da bagahamedafa.
38 Amaiba:le ha:i manu gamisu Hina Ema sia:ne gadoma.
E da faimu dunu asunasima:ne, sia:ne gadoma."

10

Ado Ba:su Dunu Fagoyale Gala
(Maga 3:13-19; Luge 6:12-16)

1 Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala gilisili, gasa
bagade hou ilima i. Ilia da wadela:i a:silibu fadegama:ne
amola oloi dunu uhima:ne, amo gasa defele E da ilima i
dagoi.
2 Ado ba:su dunu fagoyale gala ilia dio amo da Saimone
(ea dio eno da Bida), ea eya A:dalu, Ya:mese, (Sebedi ea
mano) amola amo ea eya Yone,
3 Filibe, Badolomiu, Domase, su lidisu dunu Ma:diu,
Ya:mese (A:lafiase ea mano), Da:diase,
4 Saimone (Selode fi dunu) amola Yudase Isaga:liode (e da
Yesu hohonoi).

---

‡ **9:34:** Ma:diu 10:25, 12:24; Maga 3:22; Luge 11:15 § **9:35:** Ma:diu 4:23; Maga 1:39; Luge 4:44 ** **9:36:** Idisu 27:17; 1 22:17; 2 Hou Olelesu 18:16; Isigiele 34:5; Maga 6:34 †† **9:37:** Luge 10:2

Ado ba:su Dunu Ilia Hawa: Hamosu
(Maga 6:7-13; Luge 9:1-6)

5 Yesu da amo dunu fagoyale gala asunasi. E amane
sia:i, “Dienadaile sogega amola Samelia moilai gagaiga mae
masa.
6 Be Isala:ili dunu fi da sibi fisi dagoi agoane. Amaiba:le
ilima olelela masa.
7 *Ahoabeba:le, dilia sia: agoane olelema, ‘Gode Ea
Hinadafa Hou doaga:mu da gadenei galebe!’
8 Dilia oloi dunu uhinisima amola bogoi dunu bu
wa:legadolesima. Lebolosi dunu uhinisima amola Fio
liligi fadegale fasima. Dilia lai da udigili laiba:le, dilia
imunuba:le, bidi mae lama.
9 Gouli, silifa amola balasega hamoi muni dilia muni
salasu ganodini sali, mae gaguli masa.
10 †Udigili edegesu dunu ea esa, abula aduna, emo salasu
amola dagulu, mae gaguli masa. Dilia da hawa: hamosu
dunu gala. Amaiba:le, eno dunu da dilia wali esaloma:ne
lamu liligi dilima imunu da defea.
11 Dilia da moilaiga doaga:sea, nowa dunu dilima
yosia:sea, amo dunu ea diasuga golale, eno sogega ma-
sunusa: fawane yolesima.
12 Dilia diasuga golili dasea, amane sia:ma, “Guiguda:
olofosu dialoma!”
13 Ilia da dili hahawane yosia:sea, dilia yosia:su da ilima
dialoma:ne sia:ma. Be ilia dili hame yosia:sea, dilia yosia:su
bu samogema.
14 ‡Amola moilai dunu da dili hame yosia:sea amola dilia
sia: higabe ba:sea, dilia logoga bu asili, goe moilai ea osobo
dilia emo gafega diala, amo ilima olelema:ne doga:lesima.
15 §Na da dafawane sia:sa! Fofada:su eso doaga:sea, goe
moilai ea se iasu da Sodame amola Goumola moilai, elea
musa: se iasu bagadewane baligimu.”

Gegesu Hou da Doaga:mu
(Maga 13:9-13; Luge 21:12-17)

16 **“Nabima! Na da dili asunasiba:le, dilia da sibi mano
agoane. Dilia da dunu gasonasu wa:me adoba ganodini
ahoabe agoai ba:mu. Amaiba:le, sania agoane, dawa:iwane
hamoma, amola ‘dafe’ sio ea olofosu hou agoane hamoma.
17 ††Dilia osobo bagade dunu ilia hou dawa:ma! Ilia da
dilima fofada:sea, sinagoge diasu ganodini fegasuga bagade
famu.

---

* **10:7:** Luge 10:4-12 † **10:10:** 1 Golidia 9:14; 1 Dimodi 5:18 ‡ **10:14:** Asunasi Dunu Ilia Hou 13:51 § **10:15:** Ma:diu 11:24; Mui 19:24-28 ** **10:16:** Luge 10:3 †† **10:17:** Maga 13:9-11; Luge 12:11-12, 21:12-15

18 Na hou lalegaguiba:le, dilia da Gamane Hina dunuma
fofada:mu. Bai dilia da fofada:su amo ganodini, ilima amola
Dienadaile dunuma, Gode Ea Sia: Ida:iwane olelemu.
19 Fofada:sea, dilia bu adole iasu da:i dioiwane mae
dawa:ma. Amo esoga, Gode da dilia bu adole imunu sia:
dilima olelemu.
20 Bai dilia lafidili sia: da dilila: sia: hame ba:mu. Be
Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini esala,
Hi fawane da amo sia: dilia lafidili sia:mu.
21 ‡‡Dunu ilia da yolalali amo medoma:ne, fofada:su
dunuma imunu. Eda da ea mano amoma amo hou defele
hamomu. Mano da wa:legadole, ilia eda amola eme himone
fuga:mu.
22 §§Dilia da Na hou lalegaguiba:le, dunu huluane da dili
higamu. Be nowa da Na hou mae yolele soge wadela:mu
eso amoga doaga:sea, e da gaga:su ba:mu.
23 Ilia da moilai afae ganodini dilima gadei sia:sea amola
fasea, dilia eno moilaiga hobeale masa. Dilia moilai hulu-
anedafa Isala:ili soge ganodini amo hame olelei dagosea,
Dunu Egefe da misunu.
24 ***Ado ba:su dunu da olelesu dunu amo ea hou hame
baligisa. Hawa: hamosu dunu ea hou da hina dunu amo ea
hou hame baligisa.
25 †††Amaiba:le, ado ba:su dunu ea hou da ea olelesu dunu
amo ea hou defele ba:mu da defea. Amola hawa: hamosu
dunu ea hou da ea hina amo ea hou defele ba:mu da defea.
Ilia da sosogo fi Eda amoma Bilisibale dio asuliba:le, ilia da
amo Eda Ea sosogo fi dunu ili dio baligiliwane wadela:mu.

Godema Beda:ma
(Luge 12:2-7)

26 ‡‡‡Amaiba:le, osobo bagade dunu ilima mae beda:ma!
Dunu huluane da dedeboi liligi huluane hobea ba:mu. Ilia
da wamolegei liligi huluane hobea dawa:mu.
27 Dilia Na wali gasi ganodini sia:su, amo dilia hadigi
ganodini sia:ma! Na da dili ge ganodini sadoga sia:sa. Be
dilia da amo sia: diasu gado aligila heda:le, amo olelemusa:
bagade wele sia:ma!
28 Dilia da:i hodo bogoma:ne medosu dunu ilima mae
beda:ma. Be Gode da a:silibu amola da:i hodo gilisili
Helo sogega wadela:mu dawa:beba:le, Godema beda:mu da
defea.
29 Diogonabo aduna da doea afadafa amoga bidi lasa. Be
afadafa fawane osoboga bogola dasea, Gode da dawa:lala.

---

‡‡ **10:21:** Maga 13:12; Luge 21:16 §§ **10:22:** Ma:diu 24:9, 24:13; Maga 13:13; Luge 21:17 *** **10:24:** Luge 6:40; Yone 13:16, 15:20 ††† **10:25:** Ma:diu 9:34, 12:24; Maga 3:22; Luge 11:15 ‡‡‡ **10:26:** Maga 4:22; Luge 8:17

30 Be dilia dialuma hinabo afae afae, amo huluane Gode
da idibiba:le, huluane dawa:.
31 Amaiba:le mae beda:ma! Dilia bidi lasu defei da
diogonabo bagohame ilia bidi lasu defei baligi dagoi.

Yesu Ea Dio Mae Beda:iwane Olelema
(Luge 12:8-9)

32 Nowa da eno dunu nabima:ne, e da Na fi dunu esala
amo olelesea, Na amola da amo dunu da Na fi dunu esala,
amo Na da Na Adama olelemu.
33 §§§Be nowa dunu da eno dunu nabima:ne, e da Nama
fa:no bobogemu higasa, amo sia:sea, Na amola da amo dunu
higasa, amo Na da Na Adama olelemu.

Olofosu Hame be Gegesu Ba:mu
(Luge 12:51-53; 14:26-27)

34 Na da osobo bagadega olofosu hou olelemusa: misibay-
ale dilia dawa:bela:? Hame mabu! Olofosu hame be afafasu
hou na da olelela misi.
35 *Na da misiba:le, dunu da ea edama ha laiwane
hamomu. Idiwi da ea:me amoma ha laiwane hamomu.
Esoa: da esoa: amoma ha laiwane hamomu.
36 Moilai fidafa dunu da ea fidafa dunu ea ha lai dunu
agoane ba:mu.
37 Nowa dunu ea asigi hou edama o emema o egefema o
idiwima, amo asigi hou da ea asigi hou Nama baligisia, goe
dunu da Nama fa:no bobogemu defele hame ba:mu.
38 †Nowa dunu da ea bulufalegei mae gisawane, Nama
hame fa:no bobogesea, e da Nama fa:no bobogemu defele
hame ba:mu.
39 ‡Nowa dunu da osobo bagade esalusu hanaiba:le amo
gasawane gagusia, e da ea esalusu yolesimu. Be nowa dunu
da Nama asigiba:le ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu bu
ba:mu.

Bidi Lamu
(Maga 9:41)

40 §Nowa da dili hahawane yosia:sa, e da Na amola
hahawane yosia:sa. E da Na hahawane yosia:beba:le, e da
Na Asunasisu Dunu amola hahawane yosia:sa.
41 Nowa da balofede dunu amo da Gode Ea sia: olele-
beba:le, hahawane yosia:sea, e da balofede dunu ea bidi
defele lamu. Nowa da dunu ida:iwane, amo ea ida:iwane
gala hou dawa:beba:le hahawane yosia:sea, e da dunu
ida:iwane gala ea bidi defele lamu.

---

§§§ **10:33:** 2 Dimodi 2:12 * **10:35:** Maiga 7:6 † **10:38:** Ma:diu 16:24; Maga 8:34; Luge 9:23 ‡ **10:39:** Ma:diu 16:25; Maga 8:35; Luge 9:24, 17:33; Yone 12:25
§ **10:40:** Maga 9:37; Luge 9:48, 10:16; Yone 13:20

42 Na da dafawane sia:sa! Nowa dunu da Nama fa:no
bobogesu dunu fonobahadi afadafa amo e da Nama fa:no
bobogebeba:le, ema anegagi hano di faigelei afadafa fawane
iasea, e da bidi ida:iwane ba:mu.”

11

Yone Ba:bodaise ea Fidisu Dunu da Yesu Ea Hou Bu Adole Ba:ma:ne Ema Doaga:i
(Luge 7:18-35)

1 Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala ilima ilia hawa:
hamosu olelei. Amalalu, E da amo sogebi yolesili, Ga:lili
moilai gagai amo ganodini, Ea sia: olelemusa: asi.
2 Yone Ba:bodaise da se iasu diasu ganodini esalu. E da
Gelesu Ea hawa: hamonana nabaloba, ema fa:no bobogesu
dunu Yesuma asunasi.
3 Ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Yone da Dunu hobea
misunu sia:i. Di da amo Dunula:? O ninia eno dunu misa:ne
ouesaloma:bela:?”
4 Yesu da bu adole i, “Dilia ba:su amola nabasu liligi
huluane Yonema olelema.
5 *Si dofoi dunu da bu ba:sa. Emo gasuga:igi dunu da bu
noga:le lala. Lebolosi oloi dunu da aya: bahoi dagoi. Ge ga:i
dunu da bu naba. Bogoi dunu da wa:legadoi dagoi. Hame
gagui dunu ilia Gode Sia: Ida:iwane naba.
6 Nowa dunu da Nama dafawaneyale dawa:su hou hame
fisiagasea, e da hahawane gala.”
7 Yone ea ado ba:su dunu da bu yolesili ahoanoba, Yesu da
eno dunuma amane sia:i, “Dilia da wadela:i hafoga:i sogega
Yone ba:la ahoanoba, dilia da adi hou ba:musa: dawa:sula:?
Gisi lubi foga fabeba:le muwabe, amo ba:la asibela:?
8 Be dilia dunu abula ida:iwane amoga idiniginisi ba:la
asibela:? Abula ida:iwane idiniginisi dunu da hina bagade
dunu ilia diasu ganodini esala!
9 Be dilia da balofede dunu ba:la asibela:? Dafawane!
Yone da balofede dunu ea hou amo bagade baligi dagoi.
10 †Bai Yone ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane
dedei diala, ‘Gode da amane sia:i, Na olelesu dunu Dia logo
fodoma:ne amola Dima bisili masa:ne, Na da asunasimu.’
11 Na dafawane sia:sa! Yone Ba:bodaise ea hou da uda
amoma lalelegei mano ilia hou huluane baligili dagoi. Be
Gode Ea Hinadafa Hou fi amo ganodini fonobahadidafa
dunu ea hou da Yone Ba:bodaise ea hou baligisa.
12 ‡Yone Ba:bodaise da osobo bagadega misi. Amo esoha
degabo hamonana amogainini wali eso, Gode Ea Hinadafa

---

* **11:5:** Aisaia 35:5-6, 61:1 † **11:10:** Ma:lagai 3:1 ‡ **11:12:** Luge:16:16

Hou amo ganodini masa:ne, gegesu bagade da ba:lala. Gasa
bagade dunu da lalegagumusa: gegenana.
13 Musa: balofede dunu amola Mousese ea sema dedei da
Gode Ea Hinadafa Hou olelesu. Amalalu, Yone Ba:bodaise
da misi dagoi.
14 §Musa: balofede dunu da Elaidia da misunu sia:i. Dilia
da ilia sia: dafawaneyale dawa:i ganiaba, bu misunu dunu
Elaidia da Yone, amo dawa:ma!
15 Dilia da ge galea, nabima!
16 Wali esalebe dunu ilia hou Na da dilima olelemu. Ilia
da mano fonobahadi bidi lama:ne legesu sogebiga udigili
hedelalebe agoane.
17 Mano gilisisu afae da eno gilisisuma amane wele sia:sa,
'Ninia da baidama dunanu, be dilia hame gosa:i. Ninia da
didigia:loba, dilia da hame di.'
18 Yone da ha:i amola waini mae nawene misiba:le, dunu
da amane sia:su, 'E da sugunu aligila sa:i!'
19 Be Dunu Egefe da ha:i amola waini nana misiba:le,
ilia da agoane sia:su, 'Uasu dunu amola feloasu dunu da
misi dagoi. E da su lidisu amola wadela:i hamosu dunu ilia
na:iyado goea.' Be Gode Ea hawa: didili hamoi, amo da
Gode Ea bagade dawa:su hou olelesa."

Moilai Dunu da Yesu Ea Hou Dafawaneyale Hame Dawa:i (Luge 10:13-15)

20 Yesu da moilai bagohame amo ganodini gasa bagade
hamosu. Be amo moilai dunu da Godema hame sinidigi.
Amaiba:le, Yesu da ilima gagabole amane sia:i,
21 **"Goula:isini dunu! Dilia da se bagade nabimu!
Bedesa:ida dunu! Dilia amola da se bagade nabimu!
Daia amola Saidone dunu fi da Na musa: hame ba:su
hou dilia moilai ganodini hamoi amo ba:loba, ilia da da:i
dioi amola Godema sinidigimu olelema:ne, wadela:i eboboi
abula idiniginisila:loba amola ilia dialuma da:iya nasubu
duduli gala:la:loba.
22 Na da dilima dafawane sia:sa! Fofada:su eso doaga:sea,
dilia se iasu da Daia fi amola Saidone fi ilia se iasu, amo
bagade baligimu.
23 ††Gabena:iame fi! Dilia da muagado heda:ma:bela:?
Hame mabu! Dilia da Helo sogega gudu sa:imu. Sodame
dunu ilia da dilia waha ba:i liligi ba:loba, Sodame da mae
ulagili dialala:loba.

---

§ **11:14:** Ma:lagai 4:5; Ma:diu 17:10-13; Maga 9:11-13 ** **11:21:** Aisaia 23:1-18; Isigiele 26:1 - 28:26; Youele 3:4-8; A:imose 1:9-10; Segalaia 9:2-4 †† **11:23:** Aisaia 14:13-15; Mui 19:24:28

24 ‡‡Be Fofada:su eso doaga:sea, dilia se iasu lamu da
Sodame dunu ilia se iasu amo bagadewane baligimu.”

Nama Helefila Misa
(Luge 10:21-22)

25 Amo esoga, Yesu E amane sia:i, “Ada Gode! Osobo
bagade amola Hebene Hina esala! Bagade dawa:su dunu
hodosa:besa:le, goe liligi Di wamolegeiba:le amola mano
dudubuma oleleiba:le, Na da Dima nodosa.
26 Dafawane Ada! Di da hanaiba:le agoane hamosu.
27 §§Na Ada da hou huluane Nama i dagoi. Ada Hi fawane
da Egefe dawa:. Amola Na fawane da Ada dawa:. Na da
nowa dunuma Na Ada Ea hou olelesea, amo dunu amola da
Ada Ea hou dawa:.
28 “Dilia huluane! Liligi dioi bagade gaguli ahoabeba:le
helebe, amola da:i diobe. Nama helefila misa! Na da dilima
helefisu imunu.
29 ***Dilia Na ‘youge’ dilia da:i amoga lale ligisima. Na
da Na hou dilima olelemu. Na hou da fonoboiwane, amola
asaboi. Dilia a:silibu da bu mae da:i dioiwane helefimu.
30 Bai Na ‘youge’ da asaboiwane. Amola dilia aguni
masa:ne, Na da hagi liligi fawane dilia esaga salimu.”

12

Sa:bade Eso Sia:
(Maga 2:23-28; Luge 6:1-5)

1 *Amo galu, Yesu da Sa:bade esoga gagoma sagai soge
amo ganodini lalu. Ea ado ba:su dunu da ha:iba:le, gagoma
oso faili nanu.
2 Amo hou ba:beba:le, Fa:lisi dunu da Yesuma amane
sia:i, “Ba:ma! Dia ado ba:su dunu da Sa:bade eso sema
wadela:sa!”
3 †Yesu da bu adole i, “Dilia da Da:ibidi amola ea na:iyado
ilia ha:iba:le hamoi amohame idibala:?
4 ‡E da Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, agi ga:gi amo
da Godema i dagoi, e amola ea fa:no bobogesu dunu da lale
mai dagoi. Musa: goe agi ga:gi da sema bagade galu. Gobele
salasu dunu fawane nasu.
5 §Dilia Gode Sia: Dedei Buga hame idibala:? Gobele
salasu dunu da Sa:bade eso huluane Debolo Diasu ganodini
Sa:bade Sema wadela:sa. Be amo da wadela:i hou hame.
6 Na da dilima sia:sa! Debolo Diasu ea hou baligisu Dunu
da wali guiguda: esala.

---

‡‡ **11:24:** Ma:diu 10:15; Luge 10:12 §§ **11:27:** Yone 3:35, 1:18, 10:15 *** **11:29:** Yelemaia 6:16 * **12:1:** Mousese ea Malasu 23:25 † **12:3:** 1 Sa:miuele 21:1-6 ‡ **12:4:** Gobele Salasu 24:9 § **12:5:** Idisu 28:9-10

7 **Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Na da ohe gobele
salasu hou hame, be asigi gogolema:ne olofosu hou fawane
hanasa!’ Dilia da amo sia: dawa:i ganiaba, dilia da dunu
ida:iwane Ema hame fofada:la:loba.
8 Bai Dunu Egefe da Sa:bade eso amoma Hina esala.”

Dunu Ea Lobo Lologoi Dialu
(Maga 3:1-6; Luge 6:6-11)

9 Amo soge yolesili, Yesu da ilia sinagoge diasu ganodini
golili sa:i.
10 Dunu afae amo ea lobo lologoi dialu amo diasu ganodini
esalebe ba:i. Dunu eno ilia da Yesu dafama:ne ado ba:musa:
dawa:beba:le, amane sia:i, “Sa:bade eso amoga, dunu da
uhinisu hou hamosea, e da ninia Sema wadela:sala:?”
11 ††Yesu da bu adole i, “Dilia da Sa:bade esoga sibi da uli
dogoi ganodini dafasea, adi hamoma:bela:? Sibi ea eda da
bu hiougili gadoma:bela:? Dafawane! E da fidimu!
12 Be dunu ea esalusu da sibi ea esalusu amo baligi dagoi.
Amaiba:le, ninia Sema amo ganodini, Sa:bade esoga hawa:
hamosu noga:iwane hamomu da defea.”
13 Amalalu, Yesu da lobo lologoi dunuma amane sia:i,
“Dia lobo moloma!” Amalalu, ea lobo molole, ea lobo bu
ida:iwane, ea lobo eno defele ba:i.
14 Amalalu, Fa:lisi dunu da yolesili asili, fofada:ne, Yesu
medomusa: ilegesu.

Gode Ea Ilegei Hawa: Hamosu Dunu

15 Be amo medole legemu hou nababeba:le, Yesu da amo
sogebi yolesiagai. Dunu bagohame da Ema fa:no bobogei.
Amalalu, Yesu da dunu ilia olo huluane uhinisisi dagoi.
16 E da ilima amo hou eno dunuma mae olelema:ne sia:i.
17 Amo hou hamoiba:le, musa: balofede dunu Aisaia ea
sia: da didili hamoi dagoi ba:i.
18 ‡‡Aisaia da musa: amane sia:i, “Na hawa: hamosu dunu
Na ilegei, amo ba:ma!
E da na dogolegeidafa!
Na da Na A:silibu Ema imunu.
Na da dunu fifi asi gala huluane ilima fofada:musa:
misunu.
E da ilima amo hou olelemu.
19 E da sia:ga hame gegemu, hame wele sia:mu.
E da logoga sia: olelemusa: ha:giwane hame sia:mu.
20 E da saga: baea:i da hame fimu.
Hanu ea lalu gona:su da usimusa: ba:sea,
E da amo hame haba:domu.
E da mae yolesili hawa: hamonanumu.

** **12:7:** Ma:diu 9:13; Hosia 6:6 †† **12:11:** Luge 14:5 ‡‡ **12:18:** Aisaia 42:1-4

Moloidafa hou da doaga:beba:le fawane yolesimu.
21 Dunu fifi asi gala da Ea hou lalegaguiba:le,
ilia da hobea misunu hou dafawane hamoma:beyale
dawa:mu.”

Yesu amola Bilisibale
(Maga 3:20-30; Luge 11:14-23)

22 Ilia da dunu afae amo ea dogo ganodini wadela:i a:silibu da aligila sa:iba:le si dofoi amola sia: hamedei gala, amo Yesuma oule misi. Yesu da amo dunu uhinisi dagoi. Amalalu, e da bu ba:i amola bu sia: baoui.
23 Dunu huluane da amo hou ba:beba:le bagadewane fofogadigi. Ilia da amane adole ba:i, “Amabela:? Amo dunu da Da:ibidi Egefela:?”
24 §§Be Fa:lisi dunu da amo hou nababeba:le, amane sia:i, “E da Bilisibale, wadela:i a:silibu ea hina, amo ea gasaga, Fio liligi fadegasa.”
25 Yesu da ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, amane sia:i, “Dunu fi da afafasea, amo fi da wadela:mu. Moilai fi o sosogo fi amola da afafasea, dafamu.
26 Sa:ida:ne ea fi gilisisu afae da ea fi dunu eno amoma gegene, sefasisia, Sa:ida:ne ea fi da afafae dagoi amola hedolo dafai dagoi ba:mu.
27 Na da Bilisibale amo ea gasaga Fio liligi fadegale fasisia, dilia fa:no bobogesu dunu da nowa ea gasaga amo liligi fadegasala:? Amaiba:le dilima fa:no bobogesu dunu ilia hou, da dilia hou da giadofai amo olelesa.
28 Be Na da Gode Ea A:silibu amo Ea gasaga Fio liligi fadegale fasisa galea, defea, Gode Ea Hinadafa Hou da doaga:i dagoi, amo dawa:ma.
29 Dunu da gasa bagade dunu ea liligi samogemusa: dawa:sea, e da hidadea gasa bagade dunu ea lobo la:gili, amo fa:no ea diasu golili sa:ili, ea liligi samogesa.
30 ***Nowa dunu da Namagai hame esalea, e da Nama ha lai agoane. Nowa da Na sibi hame gilisisia, e da Na sibi afagogosa.
31 Amaiba:le, wadela:i hou huluane amola lasogole sia: huluane, Gode da gogolema:ne olofomu. Be dunu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa gala Ema ha lale lasogole sia:sea, amo Gode da hame gogolema:ne olofomu.
32 †††Nowa da Dunu Egefema lasogole sia:sea, bu fofada:sea, ea hou da gogolema:ne olofoi dagoi ba:mu. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa gala Ema lasogole sia:sea, gogolema:ne olofosu da hame ba:mu. Wali osobo bagade

§§ **12:24:** Ma:diu 9:34, 10:25 *** **12:30:** Maga 9:40 ††† **12:32:** Luge 12:10

eso amola fa:no misunu eso huluane ganodini, gogolema:ne olofosu hamedafa ba:mu.

Ifa ea Dulu
(Luge 6:43-45)

33 ‡‡‡Ifa ida:iwane gala da dulu ida:iwane legesa. Wadela:i ifa da dulu wadela:i gala legesa. Dunu da ifa ea dulu ba:sea, ilia da amo ifa ea hou dawa:sa.
34 §§§Dilia wadela:i sania fi! Dilia hou da wadela:iba:le, ida:iwane sia: habodane sia:ma:bela? Dunu ilia lafidili sia: da hidadea ilia dogoga maha.
35 Dunu ida:iwane gala da ida:iwane ligisisu amoga liligi ida:iwane olelesa. Be wadela:i dunu da wadela:i ligisisu amoga wadela:i liligi olelesa.
36 Na dilima sia:sa. Fofada:su Eso doaga:sea, dunu huluane ilia lafidili udigili sia:i huludafa amoba:le Na da fofada:mu.
37 Dilia sia: sia:beba:le, fofada:sea, Fofada:su Dunu da dili mogili da wadela:le hamoi, mogili da hou ida:iwane hamoi, amane ilegemu.”

Ilia da Gasa Bagade Dawa:digima:ne Olelesu Ba:mu Hanai
(Maga 8:11-12; Luge 11:29-32)

38 *Amalalu, Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Di da gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamoma!”
39 †Yesu E bu adole i, “Wadela:i fi amola dabua fawane molole ogogosu fi ilia da dawa:digima:ne olelesu hogosa. Be Na da dawa:digima:ne olelesu dilima hame imunu. Youna fawane ea dawa:digima:ne olelesu dawa:ma!
40 ‡Youna da eso udiana amola gasi udiana, menabo bagade ea hagomo ganodini dialu. Amo defele, Dunu Egefe da osobo ea dogo ganodini eso udiana amola gasi udiana dialumu.
41 §Fofada:su Eso doaga:sea, Ninife dunu da dilima fofada:mu. Bai ilia da Youna ea sia: nababeba:le, gogosiane, Godema sinidigi. Be Dunu waha esala, da Youna ea hou baligi dagoi.
42 **Fofada:su Eso doaga:sea, Siba soge hina bagade uda da wa:legadole, dilima fofada:mu. E da Soloumane ea bagade dawa:su sia: nabima:ne, badilia soge amodili misi. Be Soloumane ea hou baligisu Dunu da waha esala.

---

‡‡‡ **12:33:** Ma:diu 7:20; Luge 6:44 §§§ **12:34:** Ma:diu 3:7, 23:33, 15:18; Luge 3:7, 6:45 * **12:38:** Ma:diu 16:1; Maga 8:11; Luge 11:16 † **12:39:** Ma:diu 16:4; Maga 8:12 ‡ **12:40:** Youna 1:17 § **12:41:** Youna 3:5 ** **12:42:** 1 10:1-10; 2 Hou Olelesu 9:1-12

Wadela:i A:silibu da Bu Hagisa
(Luge 11:24-26)

43 Wadela:i a:silibu da dunu ea dogoga gadili ahoasea, e
da iwilaga udigili golamu soge hogola ahoa. Be hame ba:sa.
44 Amasea e da amane sia:sa, ‘Na da na musa: diasuga bu
hagimu!’ Sia:beba:le, bu doaga:sea, ea diasu gelabai amola
noga:le doga:i dagoi ba:sa.
45 Amaiba:le, e da bu gadili asili, a:silibu eno fesuale gala,
ilia hou da ea wadela:i hou baligisa, amo lidili, ilia gilisili
ganodini fila sa:imu. Amaiba:le goe dunu ea hou da bagade
baligili bu wadela:mu. Waha dunu fi esala da amo hou ilima
doaga:i dagoi ba:mu.”

Yesu Ea Eme amola Ea Eya
(Maga 3:31-35; Luge 8:19-21)

46 Yesu da dunu huluanema sia:nanoba, Ea:me amola eya
huluane da misini, Ema sia:musa: gadili lelu.
47 Dunu afae da Yesuma amane sia:i, “Dia:me amola
Diaeya da Dima sia:musa: gadili lela.”
48 Be Yesu E bu adole i, “Na:me amola Naeya da nowala:?”
49 Amalu, E da Ea ado ba:su dunuma lobosogole amane
sia:i, “Na:me amola Naeya da goea.
50 Nowa da Na Hebene Ada Ea hanai hou nabawane
hamosea, amo da Naeya, Na aba amola Na:me esala.”

13

Hawa: Bugisu Dunu
(Maga 4:1-9; Luge 8:4-8)

1 Amo esoga, Yesu da amo moilai yolesili, hano wayabo
bega: doaga:i. E da dunu ilima olelemusa: esalu.
2 *Dunu bagohamedafa da gilisibiba:le, Yesu da dusagai
ganodini fila heda:i. Dunu huluane da hano bega: lelefulu.
3 Yesu da fedege sia: bagohame ilima olelei. E amane sia:i,
“Ifabi ouligisu dunu da gagoma bugimusa: asi.
4 Hawa: fasilalu, mogili logoga sa:iba:le, hame dede-
boiba:le, sioga lidili na dagoi.
5 Mogili wadela:i igi magufu da:iya amo osoboga sa:ili,
hedolo heda:i.
6 Be eso mabe galu, amo da difi sa:imu gogoleiba:le,
hedolowane bioi.
7 Hawa: mogili da aya: gaga:nomei amola gisi labala sa:ili,
heda:le, aya: gaga:nomeiga gigisiba:le, noga:le hame heda:i.
8 Be eno da osobo ida:idafa amoga sa:iba:le, heda:le, ha:i
manu ida:iwane legei. Eno da gagoma hodo 100 agoane,
eno da 60 amola eno da 30 agoane hamoi.

---

* **13:2:** Luge 5:1-3

9 Dilia da ge galea, nabima!”

Fedege Sia: ea Dawa:loma:ne
(Maga 4:10-12; Luge 8:9-10)

10 Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema misini, amane sia:i, “Di da dunu gilisi ilima sia: olelesea, abuli fedege sia:musu olelebela:?”
11 E da bu adole i, “Gode da Ea Hinadafa Hou amo wamolegei dawa:su dilima olelesa. Be E da eno dunuma hame olelesa.
12 †Bai nowa dunu da gagui galebe, amo dunuma Gode da bagadedafa bu imunu. Be E da hame gagui dunuma ea lai huluane bu samogemu.
13 Amaiba:le, Na da fedege sia: fawane ilima olelesa. Ilia siga ilia ba:sa, be asigi dawa:suga hame dawa:sa. Ilia gega naba, be asigi dawa:suga hame naba.
14 ‡Amo dunu ilia hou olelema:ne, balofede dunu Aisaia da musa: sia:i, ‘Dilia da nabalumu be hame dawa:mu. Dilia da ba:lalumu be hame dawa:mu.’
15 Amo dunu fi ilia asigi dawa:su da ga:nasi hamoi dagoi. Ilia ge da ga:siwane diala amola ilia si da sisigi dagoi. Amo hou ilia da hahamoi ganiaba, ilia da siga bu ba:la:loba amola ilia gega bu naba:loba amola ilia asigi dawa:suga bu dawa:la:loba amola ilia da Nama sinidigibiba:le, Na uhinisu hou ilia ba:la:loba. Be hamedei.’
16 §Be dilia da siga ba:beba:le, amola dilia da gega nababeba:le, dilia da hahawane bagade.
17 Na da dilima dafawane sia:sa! Balofede dunu bagohame amola ida:iwane hamosu dunu bagohame da dilia waha ba:su liligi ba:mu hanai galu. Be hame ba:i. Ilia da dilia waha nababe liligi nabimu hanai galu, be hame nabi.

Hawa: Bugisu Sia: Dawa:loma:ne
(Maga 4:13-20; Luge 8:11-15)

18 “Dilia hawa: bugisu dunu ea sia: dawa:loma:ne nabima amola dawa:ma!
19 Nowa dunu da Gode Ea Hinadafa Hou Sia: olelesu mae dawa:iwane nabasea, Sa:ida:ne da amo sia: ea dogoga bu samogesa. Amo da hawa: logoga bugi fedege agoane.
20 Hawa: magufu da:iya bugi da dunu e Gode Ea sia: hahawane nababeba:le hedolowane lalegagusa, amo ea fedege sia:.
21 Be e da difi hameba:le, fonobahadi lalu, amalalu, e da lalegaguiba:le se nabasea, hedolowane dafasa.
22 Hawa: aya: gaga:nomei sogega bugi, da Gode Ea sia: nabasu dunu eno agoane. E da se nababeba:le amola osobo

† **13:12:** Ma:diu 25:29; Maga 4:25; Luge 8:18, 19:26 ‡ **13:14:** Aisaia 6:9-10
§ **13:16:** Luge 10:23-24

bagade hou amola muni hanai hou bagade dawa:beba:le,
Gode Ea Sia: ea dogo ganodini diala da amoga bagade
gigisiba:le, e da dulu hame legesa.
23 Hawa: eno osobo ida:iwane gala amoga bugi da Gode
Sia: noga:le nabasu dunu. E da dulu legesa, gagoma afadafa
da dulu 100agoane, oda da 60 agoane, oda da 30 agoane
legesa."

Wadela:i Gisi Fedege Sia:

24 Yesu Ea eno fedege sia: olelei da agoane, "Gode Ea
Hinadafa Hou da dunu e da widi hawa: ida:iwane gala
osoboga bugi agoane.
25 Be amo dunu da golale, ema ha lai dunu misini,
wadela:i gisi amo ea bugi ganodini wamowane bugilalu asi.
26 Widi da heda:le, dulu legele, wadela:i gisi amola da
gilisili heda:i.
27 Amo soge hina ea hawa: hamosu dunu da ema misini,
amane sia:i, 'Ada! Di da hawa: ida:iwane bugi dagoi.
Amaiba:le, wadela:i gisi da habidili misibela:?'
28 E da bu adole i, 'Ha lai dunu da amo hamoi!' Ea hawa:
hamosu dunu da bu adole ba:i, 'Ninia amo wadela:i liligi
a:le fasima:bela:?'
29 Hina da bu adole i, 'Hame mabu! Dilia da wadela:i gisi
a:le fasisia, widi ea difi amola wadela:mu.
30 Ela gilisili heda:mu da defea. Faimu eso doaga:sea,
na da faimu dunu ilia da wadela:i gisi lale, la:gili, laluga
ulagima:ne sia:mu. Be widi ha:i manu ida:iwane gala, amo
na diasu ganodini salima:ne, na da ilima sia:mu.' "

Masada Hawa:
(Maga 4:30-32; Luge 13:18-19)

31 Yesu da eno fedege sia: agoane olelei, "Gode Ea
Hinadafa Hou da masada hawa:, dunu e da ea soge ganodini
bugi agoane.
32 Masada hawa: da eno hawa: huluane ba:sea, fonoba-
hadidafa ba:sa. Be heda:le, e da ifa agoane alebeba:le, sio fi
da ea amoda amoga fisa."

Yisidi Fedege Sia:
(Luge 13:20-21)

33 Yesu da eno fedege sia: olelei, "Gode Ea Hinadafa hou
da agoane. Uda da falaua ganodini yisidi sala. Yisidi da
hawa: hamobeba:le, falaua huluane da afadenene heda:sa."

Yesu Ea Fedege Sia: Olelesu Hou
(Maga 4:33-34)

34 Yesu da dunu huluanema fedege sia: fawane olelei. E
da eno sia: hamedafa sia:i. Fedege sia: fawane olelei.

35 **Musa: balofede dunu da amo hou olelei agoane,
“Na da fedege sia: fawane ilima olelemu.
Hemonega osobo bagade hahamosu eso amogainini
wamolegei sia: na da olelemu.”

Yesu da Gisi Fedege Sia: ea Bai Olelei

36 Yesu da dunu huluane yolesili, diasu ea gelabo ganodini
bu sa:ili, Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i,
“Gisi bugi sia: dawa:loma:ne, amo ninima olelema.”
37 Yesu E bu adole i, “Hawa: bugisu dunu da Dunu Egefe.
38 Osobo da osobo bagade. Hawa: ida:iwane gala da Gode
Ea Fi dunu. Wadela:i gisi da Sa:ida:ne ea fi dunu.
39 Wadela:i gisi bugisu dunu da Sa:ida:ne. Faimu Eso da
soge wadela:mu eso. Faisu dunu da a:igele dunu.
40 Gisi da gilisili laluga ulagibi, agoaiwane hou ninia da
soge wadela:mu eso doaga:sea ba:mu.
41 Dunu Egefe da Ea a:igele dunu asunasimu. Ilia da Gode
Ea Hinadafa Hou ganodini esalebe wadela:i hamosu dunu
amola dafama:ne olelesu dunu huluane lidimu.
42 Amo dunu ilia lalu bagadega galadigimu. Ilia da
bagadewane bese ini dinanumu.
43 Amalalu, dunu ida:iwane ilia da eso ea hadigi defele,
Gode Ea Hinadafa Hou soge ganodini ba:mu. Dilia da ge
galea, nabima!”

Wamolegei Liligi Ida:iwane Gala

44 “Gode Ea Hinadafa Hou da agoane. Dunu e da udigili
ahoasea, muni bagade liligi ifabi ganodini wamolegei amo
ba:sa. Amo e da bu wamolegemusa: dedebosa. E da
hahawanebagadeba:le, ea diasuga asili, ea liligi huluane
bidi lale, amo muni lai amoga e da goe ifabi bidi lasa.

Su Wagebi Fedege Sia:

45 Eno, Gode Ea Hinadafa Hou da bidi lasu dunu, e da su
wagebi hogolala.
46 Su wagebi afadafa ida:iwanedafa ba:beba:le, e da ea
liligi huluane bidi lale, amo muni lai amoga amo su wagebi
bidi lasa.

Menabo Gasa:su Fedege Sia:

47 Eno, Gode Ea Hinadafa Hou da menabo gasa:su agoane.
Hanoga galadigiba:le, amo gasa:su da menabo hisu hisu
gagui dialebe ba:sa.
48 Nabaiba:le, hano bega: hiougisia, menabo ida:iwane
gala ilia daba ganodini sala. Be ilia da wadela:i menabo
udigili galagasa.

** **13:35:** Gesami Hea:su 78:2

49 Amo hou da soge wadela:mu eso amoga ba:mu. A:igele
dunu da misini, dunu fi ganodini ida:iwane dunu yolesili,
wadela:i dunu lidili,
50 lalu bagadega galadigimu.
Lalu ganodini ilia da bese ini dinanumu."

Gaheabolo amola Musa: Olelesu
51 Yesu E amane adole ba:i, "Go liligi huluane dilia da
dawa:bela:?" "Ma!" ilia bu adole i.
52 E da bu amane sia:i, "Amaiba:le, sema olelesu dunu, e
Gode Ea Hinadafa hou nababeba:le, dawa:lalu, e da diasu
hina ea hou agoane hamosa. E da ea ligisisu sesei amoga
gaheabolo liligi ida:iwane gala amola musa: liligi ida:iwane
gala gaguli maha."

Na:salede Moilai Fi Ilia da Yesu Higa:i
(Maga 6:1-6; Luge 4:16-30)
53 Yesu da amo fedege sia: olelei dagoloba, amo soge
yolesili,
54 Ea moilaidafa amoga bu misi. E da sinagoge diasu
ganodini oleleiba:le, dunu huluane da fofogadigili, amane
sia:i, "E da habidili goe bagade dawa:su hou amola gasa
bagade hou labala?"
55 "E da diasu gagusu egefe. Ea:me da Meli amola Ea
eyalali da Ya:mese, Yousefe, Saimone amola Yudase.
56 Ea dalusi huluane da ninia moilai ganodini esala. Ea
hou da habidili labala?"
57 ††Amaiba:le, ilia da Yesu higa:i. Yesu da ilima amane
sia:i, "Dunu huluane da balofede dunu amo ea sia: naba.
Be balofede dunu ea moilai fidafa dunu da hame naba."
58 Ilia da Ea hou dafawaneyale hame dawa:beba:le, E da
musa: hame ba:su gasa bagade hou bagahame fawane amo
moilaiga hamosu.

14

Yone Ba:bodaise da Bogoi
(Maga 6:14-29; Luge 9:7-9)
1 Amo esoga, dunu huluane da Yesu Ea hou sia: dasu.
2 Amo sia: nababeba:le, Helode (Ga:lili soge ouligisu
dunu) da ea eagene ouligisu dunuma amane sia:i, "Amo
dunu da Yone Ba:bodaise. E bogole bu wa:legadoiba:le, gasa
bagade hamosa."
3 *Musa:, Helode da Yone gaguli, afugili, se iasu diasu
ganodini sali. Bai Helode da ea ola Filibe amo idua
Heloudia:se lai dagoi.

---

†† **13:57:** Yone 4:44 * **14:3:** Luge 3:19-20

4 †Be Yone da Helodema amane sia:su, “Di da amo uda
lamu da defea hame galu!”
5 Amaiba:le, Helode da Yone medole legemusa: dawa:i
galu. Be eno Yu dunu huluane da Yone da balofede dunu
dawa:i galu. Amaiba:le, Helode da amo dunuma beda:iba:le,
Yone hame medole legei.
6 Helode ea lalelegei eso doaga:beba:le, dunu bagohame
gilisibiba:le, Heloudia:se idiwi da dunu huluane midadi
siogoi. Helode da hahawane bagade ba:i.
7 Amaiba:le, Helode da ema amane sia:i, “Na da dafawane
sia:sa! Dia da nama adole ba:sea, na da dia hanai liligi
dafawane imunu.”
8 Amalalu, Heloudia:se idiwi da ea:me ea sia: nababeba:le,
amane sia:i, “Yone Ba:bodaise ea dialuma damuni, yaeya
da:iya ligisili, amo nagili gaguli misa!.”
9 Helode da da:i dioi nabi. Be dunu huluane da ea musa:
sia: nababeba:le, e da gogosiamu higa:i. Amaiba:le, e da
amo sia: ea hawa: hamosu dunuma olelei.
10 Ea sia:beba:le, ilia da Yone Ba:bodaise se iasu diasu
ganodini esalu, amo ea dialuma damuni fasi.
11 Ilia da ea dialuma yaeya da:iya ligisili, a:finima gaguli
misi. Amalalu, e da amo ea:mema gaguli asi.
12 Yone Ba:bodaise ea fa:no bobogesu dunu da misini, ea
da:i hodo lale, uli dogoiga sali. Amalu ilia da Yesuma asili,
amo hou olelei.

Yesu da Dunu 5000 agoane ilima Ha:i Manu Sagoi
(Maga 6:30-44; Luge 9:10-17; Yone 6:1-14)

13 Amo sia: nababeba:le, Yesu da amo soge yolesili,
dusagaiga fila heda:le, Hisu dunu hame esalebe sogega asi.
Dunu huluane da Ea asi nababeba:le, ilia moilai yolesili,
Ema doaga:musa:, biba:le sisiga:i.
14 Yesu da hano bega: doaga:le, dunu bagohame gilisibi
ba:i. E da ilima asigiba:le, ilia oloi dunu huluane uhinisi.
15 Daeya doaga:loba, Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema
misini, amane sia:i, “Go soge da dunu hame esalebe soge.
Gasimu galebe! Di da dunu huluane moilaiga ha:i manu
bidi lama:ne asunasima.”
16 Be Yesu E bu adole i, “Ilia guiguda: esalumu da defea.
Dilisu ha:i manu ilima ima.”
17 Ilia da amane sia:i, “Ninia da agi ga:gi biyale gala, amola
menabo aduna, amo fawane gala.”
18 Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, Nama gaguli misa!”
19 Yesu da dunu huluane gisi da:iya fima:ne sia:i. Amalalu,
E da agi ga:gi biyale gala amola menabo aduna lale, Ea si
ba:le gadole, Godema nodone sia:ne gadole, agi fifili, Ea ado

† **14:4:** Gobele Salasu 18:16, 20:21

ba:su dunuma sagoi. Amalalu, ilia da dunu huluanema bu sagoi.
20 Ilia huluane nanu, sadi dagoi. Amalalu, ilia da ha:i manu hame mai dialu, daba fagoyale bu lai.
21 Dunu 5,000 agoane, uda amola mano da huluane defele maiba:le sadigia:i ba:i.

Yesu da Mae Magufale Hano Da:iya Lalu
(Maga 6:45-52; Yone 6:15-21)

22 Amalalu, Yesu da sia:beba:le, Ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila heda:le, Ga:lili hano na:iyado bega: doaga:musa: asi. E da dunu huluane masa:ne sia:i.
23 Huluane asiba:le, Yesu Hisu sia:ne gadomusa: goumiba:le heda:i. Daeya doaga:loba, Yesu da Hisu esalebe ba:i.
24 Isu da gibula bobodobeba:le, dusagai da hano dogoa bagadewane gigiwigi.
25 Amalalu, hadigibi galu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma doaga:musa:, hano da:iya mae magufale asi.
26 Yesu da mae magufale manebe ba:beba:le, Ea ado ba:su dunu da bagade beda:i galu. Ilia da E da bogoi a:silibuyale dawa:beba:le, bagade beda:iba:le wele sia:i.
27 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Mae beda:ma! We da Na!”
28 Amaiba:le, Bida da Yesuma amane sia:i, “Hina! Di da dafawane misi galea, na Dima misa:ne Dia sia:ma!”
29 Yesu E bu adole i, “Misa!” Amalalu, Bida da hano da:iya aligila sa:ili, mae magufale Yesuma doaga:musa: asi.
30 Be Bida da fo gasa bagade ba:beba:le, bu beda:i galu. Beda:iba:le, magufasa dabeba:le, e Yesuma bagade wele sia:i, “Hina! Di fidila misa!”
31 Amalalu, Yesu da Ea lobo molole, Bida ea lobo gaguli, lobolele gadoi. E Bidama amane sia:i, “Dia dafawaneyale dawa:su hou abuli fisibala:?”
32 Ela da bu dusagaiga fila heda:beba:le, fo da yolesi dagoi ba:i.
33 Dunu dusagai ganodini fila heda:i ilia huluane da nodone, Yesuma amane sia:i, “Dafawane! Di da Gode Ea Manodafa!”

Yesu da Genesalede Soge amo Ganodini Oloi Dunu Uhinisi
(Maga 6:53-56)

34 Ilia da hano degele, Genesalede sogega doaga:i.
35 Amo soge ganodini fi dunu da Yesu da doaga:i dagoi sia:be nababeba:le, ilia da oloi dunu huluane Yesuma oule misi.

36 Ilia da oloi dunu Yesu Ea abula fe digili ba:musa:, Ema
edegei. Amola nowa dunu da Ea abula digili ba:loba bu uhi
dagoi ba:i.

15

Aowalalia Olelesu
(Maga 7:1-13)

1 Amalalu, Fa:lisi dunu amola Sema Olelesu dunu da
Yelusalemeganini misini, Yesuma doaga:i. Ilia da amane
sia:i,
2 "Dia ado ba:su dunu da abuli ninia aowalalia sia: hame
nabala:? Ilia da ha:i nasea, lobo dodofema:ne sema hame
hamosa."
3 Yesu E bu adole i, "Dilia amolawane da abuliba:le Gode
Ea Semadafa wadela:sala:? Dilia da dilisu olelesu amoma
fawane fa:no bobogesa.
4 *Gode Ea sia: da agoane diala, 'Dilia ada amola ame
elama asigima.' Amola 'Nowa dunu ea ada o ame amoma
lasogole sia:sea, amo dunu fane legema.
5 'Be dilia da dilia ada amola ame amoma imunu liligi
amo lale, Godema imunusa: sia:sa.
6 Amaiba:le, dilia giadofale dilia ada hame fidimu da defea
sia:sa. Dilia da dilisu hou amoma fa:no bobogebeba:le, Gode
Ea hou hame dawa:.
7 Dilia dabua fawane molole ogogosu dunu! Aisaia da
musa: moloiwane dilia hou agoane olelei,
8 †'Gode da amane sia:sa, Amo dunu da ilia lafidili Nama
nodone sia:sa.
Be ilia dogo da Nama hame gadenena misi.
9 Ilia udigili Nama nodosa.
Ilia da ogogole osobo bagade sema,
amo da Gode Ea Sema ilia olelesa.' "

Dunu ea Hou Wadela:su Liligi
(Maga 7:14-23)

10 Yesu da dunu huluane Ema misa:ne sia:i. Amalalu, E
da ilima amane sia:i, "Nabima amola dawa:ma!
11 Ea lafi ganodini dabe liligi da dunu ea hou ledo agoane
hame hamosa. Be liligi da dunu ea lafidili ga ahoasea, amo
fawane da ea hou ledo agoane hamosa."
12 Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane sia:i, "Dia sia:
nababeba:le, Fa:lisi dunu da bagadewane se nabi. Amo Di
da dawa:bela:?"
13 E da bu adole i, "Bugi huluane Na Hebene Ada hame
bugi galea, amo bugi E da a:le fasimu.

---

* **15:4:** Gadili Asi 20:12, 21:17; Mousese ea Malasu 5:16; Gobele Salasu 20:9
† **15:8:** Aisaia 29:13

14 ‡Fa:lisi dunu yolema! Ilia da si dofoi dunu agoane.
Amola si dofoi dunu da eno si dofoi dunuma logo olelesea,
ela da gilisili hano ogai ganodini dafamu,”
15 Bida e amane sia:i, “Fedege sia: ea dawa:loma:ne amo
ninima olelema.”
16 Yesu E bu adole i, “Dilia da ili defele, dawa:su hamela:?
17 Dilia da hame dawa:bala? Liligi da dunu ea lafidili
ganodini ahoabeba:le, hagomoga sa:ili, fa:no agoane ea da:i
hodo yolesili gadili ahoa.
18 §Be liligi lafidili ga ahoabeba:le, amo da dogoganini
mahabeba:le, dunu ea hou ledo agoane hamosa.
19 Dunu ilia dogo asigi dawa:su amoga da wadela:i asigi
dawa:su, fane legesu, inia: uda adole lasu, wamolasu,
ogogosu, amola gadesu, amo wadela:i hou huluane da dunu
ea dogoganini maha.
20 Amo liligi da dunu ea hou ledo agoane hamosa. Be lobo
mae dodofeiwane ha:i nasea, amo dunu ilia sia: defele, amo
da dunu ea hou ledo agoane hame hamosa.”

Uda ea Dafawaneyale Dawa:su Hou
(Maga 7:24-30)

21 Amo soge yolesili, Yesu da soge amo da Daia amola
Saidone moilai gadenene dialebe asi.
22 Ga:ina:ne soge uda amogawi esala da Yesuma misini,
amane wele sia:i, “Da:ibidi Egefe! Nama asigima! Nadiwi
amo ea dogo ganodini Fio liligi da aligila sa:iba:le, e da se
bagade naba.”
23 Be Yesu da amo udama bu hame adole i. Yesu Ea fa:no
bobogesu dunu da Ema amane sia:i, “Amo uda masa:ne
sia:ma! E da bagade wele sia:sa!”
24 Yesu E bu adole i, “Na da Isala:ili sibi fi fisi dagoi, amo
fawane gaga:ma:ne, Gode da Na asunasi.”
25 Amo sia: nababeba:le, uda da bu misini, osoboga
gala:lasa:ili, amane sia:i, “Hina! Dia na fidima!”
26 Yesu E bu adole i, “Manodafa ilia ha:i manu lale,
wa:megili udigili imunu da defea hame galebe.”
27 Uda da bu sia:i, “Dafawane! Be wa:me da ilia eda ea
ha:i manu fafaiganini osoboga dala dabe amo naha.”
28 Amalalu, amo udama Yesu E amane sia:i, “Dia
dafawaneyale dawa:su hou da bagadedafa. Di da dia hanai
liligi ba:mu.” Amalalu, uda ea idiwi da uhi dagoi ba:i.

Yesu da Dunu Bagohame Uhinisi

29 Amo soge yolesili, Yesu da Ga:lili hano bega: lalu. E
agoloba:le heda:le, esalu.

---

‡ **15:14:** Luge 6:39 § **15:18:** Ma:diu 12:34

30 Dunu bagohame da oloi dunu, si dofoi, emo gasuga:igi
amola sia: hamedei dunu Ema oule misini, Yesu Ea emo
gadenene ligisiba:le, Yesu da amo huluane uhinisisi dagoi.
31 Sia: hamedei da bu sia: baoui, da:i wadela:i da bu
ida:iwane hamoi, emo gasuga:igi da bu noga:le lalu, si
dofoi da bu ba:i. Amo hou ba:beba:le, dunu huluane da
fofogadigili, Isala:ili Gode Ema nodone sia:i.

Yesu da Dunu 4000 Ilima Ha:i Manu I
(Maga 8:1-10)

32 Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu Ema misa:ne sia:i.
Amalalu, E da ilima amane sia:i, "Na da dunu huluane ilima
bagade asigisa. Eso udiana ilia da Na sia: nabalu, be wali
ha:i manu da hame gala. Na da ili ha:i mae nawane asula
ahoasea, ilia da logoga sidisa:besa:le Na da beda:i galebe."
33 Be Yesu Ea ado ba:su dunu da amane sia:i, "Ninia
da dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i sogega esala.
Amo dunu bagohame sadima:ne, ninia habidili ha:i manu
lama:bela?"
34 Yesu E amane adole ba:i, "Dilia da agi ga:gi habodayane
ganabela:?" Ilia da bu adole i, "Fesuale! Amola menabo
fonobahadi bagahame diala."
35 Amaiba:le, Yesu da dunu huluane osobo da:iya fima:ne
sia:i.
36 Amalalu, E da agi ga:gi fesuale amola menabo lale,
Godema nodone sia:ne gadole, fifili, Ea ado ba:su dunuma
sagoi. Ilia da dunu enoma bu sagoi.
37 Ilia huluane da sadigia:i. Ilia da hame mai dialu liligi
lale, daba lobofaseleyale gala ba:i.
38 Nasu dunu da 4,000 amola eno uda amola mano gigilisi.
39 Yesu da dunu huluanema masa:ne sia:i. Amalalu, E da
dusagaiga fila heda:le, asili, Magadane sogega doaga:i.

16

Ilia da Dawa:digima:ne Olelesu Bagade Ba:mu Hanai
(Maga 8:11-13; Luge 12:54-56)

1 *Eso afaega, Fa:lisi dunu amola Sa:diusi dunu da Yesu
dafama:ne ado ba:musa: misi. Ilia da Yesu da ilima Hebene
dawa:digima:ne olelesu olelema:ne sia:i.
2 Be Yesu da bu adole i, "Daeya eso yoi agoai dabe ba:sea,
dilia aya da gibu hame sa:imu sia:sa.
3 Hahabe, mu da haliga:i agoane ba:sea, gibu da wali
sa:imu dilia da sia:sa. Dilia da mu ea dawa:digima:ne
olelesu noga:le dawa:beba:le, abuliga wali eso ea hou hame
dawa:bela:?

---

* **16:1:** Ma:diu 12:38; Luge 11:16

4 †Wadela:i amola dafawaneyale hame dawa:su fi da
dawa:digima:ne olelesu ba:musa: hanai gala. Be eno
hame, Youna ea dawa:digima:ne olelesu fawane dilia da ba:i
dagoiba:le, eno hame ba:mu." Amalalu, E da ili yolesili asi.

Fa:lisi amola Sa:diusi Dunu Ilia Yisidi
(Maga 8:14-21)

5 Ea ado ba:su dunu da hano wayabo degele, na:iyado
amoga doaga:i. Be ilia da agi ga:gi ha:i manu gaguli masunu
gogolei.
6 ‡Yesu da ilima amane sia:i, "Dawa:ma! Fa:lisi amola
Sa:diusi dunu ilia yisidi amoba:le beda:ma!"
7 Amo sia: nababeba:le, ilia da gilisili sia: dasu, "Ninia da
agi ga:gi ha:i manu gogoleiba:le, E da amane sia:sa,"
8 Be ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, Yesu E amane sia:i,
"Dilia dafawaneyale dawa:su fonobahadi dunu! Dilia agi
ga:gi gogoleiba:le, abuli sia: dabela:?
9 §Agi ga:gi biyale amoga dunu 5000 agoane ilia mai
sadigia:iba:le oda dialu. Dilia da daba habodayane nabale-
sibela:? Dilia amo hou gogolebela:?
10 **Eno agi ga:gi fesuale gala dunu 4000 agoane ilia
mai sadigia:iba:le oda dialu. Dilia da daba habodayane
nabalesibela:? Dilia amo hou gogolebela:?
11 Dilia abuli hame dawa:bela:? Na da Fa:lisi amola
Sa:diusi ilia yisidi amoba:le beda:ma sia:beba:le, Na da ha:i
manudafa hame sia:i."
12 Amo sia: nababeba:le, Ea ado ba:su dunu ilia dawa:i
galu. E da agi ga:gi yisidi hame sia:i, be Fa:lisi amola Sa:diusi
ilia dabua fawane molole ogogosu olelesu mae nabima:ne E
sisane sia:i, ilia dawa:i.

Bida da Yesu da Mesaia Sia:i
(Maga 8:27-30; Luge 9:18-21)

13 Yesu da soge amo da Sesalia Filibai moilai gadenene
diala amoga doaga:i. E da Ea fa:no bobogesu dunuma
amane adole ba:i, "Dunu Egefe da nowayale, eno dunu ilia
adi sia: dalula:?"
14 ††Ea ado ba:su dunu da Ema bu adole i, "Mogili Di da
Yone Ba:bodaise ilia sia:sa. Oda Di da Elaidia ilia sia:sa.
Mogili Di da Yelemaia o balofede dunu eno ilia da sia:
daha."
15 Amalalu, Yesu da adole ba:i, "Be dilia! Na da nowayale,
dilia adi dawa:bela:?"
16 ‡‡Bida e bu adole i, "Di da Mesaia, Gode Ea Manodafa."

---

† **16:4:** Ma:diu 12:39; Luge 11:29 ‡ **16:6:** Luge 12:1 § **16:9:** Ma:diu 14:17-21
** **16:10:** Ma:diu 15:34-38 †† **16:14:** Ma:diu 14:1-2; Maga 6:14-15; Luge 9:7-8
‡‡ **16:16:** Yone 6:68-69

17 Yesu E amane sia:i, “Defea! Saimone, Yone ea mano,
di da hahawane gala. Amo sia:, osobo bagade dunu da
dia dogoga hame olelei. Na Ada Hebene ganodini esala, Hi
fawane da dima olelei.
18 Na da dima sia:sa! Dia dio dawa:loma:ne da ‘igi’. Amo
igi da:iya Na da Na Fa:no Bobogesu Fi gasawane gagumu.
Amasea, Ha:idisi da Na fi ilima hame osa:la heda:mu.
19 §§Na da Gode Ea Hinadafa Hou gi amo dima imunu. Di
da osobo bagadega hou logo ga:simusa: sia:sea, amo logo
da Hebene ganodini ga:si dagoi ba:mu. Amola di da osobo
bagadega hou logo doasimusa: sia:sea, amo logo da Hebene
ganodini doasi dagoi ba:mu.
20 Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i,
“Dilia amo sia: eno dunu ilima mae adoma!”

Yesu da Ea Se Nabimu amola Bogomu Olelei
(Maga 8:31—9:1; Luge 9:22-27)

21 Amalalu, Yesu da muni moloiwane Ea ado ba:su
dunuma olelelalu, “Na da Yelusaleme moilaiga asili, asigilai
dunu, gobele salasu dunu amola sema olelesu dunu ilia
da Nama gegemuba:le, Na da se bagade nabimu. Ilia
da Na medole legemu. Be eso udiana aligili, Na da bu
wa:legadomu.”
22 Bida da Yesu la:idiga adole asili, amane sia:i, “Hina!
Defea hame galebe! Agoane hame hamomu!”
23 Be Yesu da sinidigili, amane sia:i. “Sa:ida:ne! Di
gasigama!. Di da Na logo ga:su agoane. Amo asigi dawa:su
da Godema hame misi. Amo da osobo bagade dunu ilia asigi
dawa:su fawane.”
24 ***Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane
sia:i, “Nowa dunu da Na sigi masunusa: dawa:sea, e
da ea esalusu fisili, ea bulufalegei gisawane, Nama fa:no
bobogemu.
25 †††Nowa dunu da ea esalusu gagumusa: hanai galea, e
da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu da Nama asigiba:le, ea
esalusu fisiagasea, e da ea esalusu bu ba:mu
26 Osobo bagade dunu da osobo bagade liligi huluane
lama:ne, ea esalusu fisimu da defeala:? Hame mabu! Amai
galea, e da ea esalusu bu lamu hamedei gala.
27 ‡‡‡Dunu Egefe bu misunu eso da gadenei. E da Gode
Ea hadigi bu lale, E amola a:igele dunu da misini, dunu ilia
hou hamoi defele, dabe ilima imunu.

---

§§ **16:19:** Ma:diu 18:18; Yone 20:23 *** **16:24:** Ma:diu 10:38; Luge 14:27
††† **16:25:** Ma:diu 10:39; Luge 17:33; Yone 12:25 ‡‡‡ **16:27:** Ma:diu 25:31;
Gesami Hea:su 62:12; Louma 2:6

28 Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu mogili wahawane
esala, ilia da mae bogole, Dunu Egefe Hinawane hamoi
manebe ba:mu.”

17

Yesu Ea Da:i da Afadenene Hadigi Ba:i
(Maga 9:2-13; Luge 9:28-36)

1 *Eso gafeyale aligili, Yesu da Bida, Ya:mese amola Yone,
ili oule asili, ilisu goumiba:le heda:le, esalu.
2 Ilia ba:loba, Yesu Ea da:i da afadenene, Ea odagi da eso
ea hadigi agoai ba:i. Ea abula amola da ahea:ia:i hadigi
bagade agoane hamobe ba:i.
3 Ilia ba:loba, Mousese amola Elaidia, Yesu ili sia: dalebe
ba:i.
4 Bida da Yesuma amane sia:i, “Hina! Ninia guiguda:
esalebeba:le hahawane bagade. Di da nama sia:sea, na
da diasu udiana gagumu, Di, Mousese amola Elaidia go-
lama:ne, na da diligili hiougimu.”
5 †Ea amane sia:nanoba, mumobi hadigiwane sa:ili, ili
huluane uligi dagoi. Mumobi ganodini, sia: bagade nabi
amo, “Go da Na dogolegei Manodafa. Ea sia: nabima!”
6 Amo sia: nabaloba, Yesu Ea ado ba:su dunu da
beda:iba:le, osoboga gala:la sa:i
7 Be Yesu da misini, ilia da:i digili ba:i. E da ilima amane
sia:i, “Dilia wa:legadoma! Mae beda:ma!”
8 Ilia da si ba:le gadoloba, Yesu fawane ba:i.
9 Ilia da goumiba:le bu daloba, Yesu da ilima amane sia:i,
“Dilia waha ba:i liligi eno dunu ilima mae adoma! Dunu
Egefe da bogole, bu wa:legadolesi ba:sea, amo esoga fawane
olelema.”
10 ‡Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane adole ba:i,
“Sema sia: olelesu dunu da abuliba:le, Elaidia da hidadea
misunu, amo olelesala:?”
11 Yesu E bu adole i, “Dafawane! Elaidia da hidadea logo
fodomusa: misunu.
12 §Be Na da dilima sia:sa. Elaidia da bu misi dagoi. Be
osobo bagade dunu da ea misi hame dawa:i galu. Ilia da
ili hanai asigi dawa:su hou amoga ema hamoi dagoi. Amo
hou defele ilia da Dunu Egefe Ema hamomuba:le, E da se
nabimu.”
13 Amalalu, Ea ado ba:su dunu da E da Yone Ba:bodaise
ea hou ilima olelei, amo ilia da dawa:i galu.

---

* **17:1:** 2 Bida 1:17-18 † **17:5:** Mui 22:2; Mousese ea Malasu 18:15; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17, 12:18; Maga 1:11; Luge 3:22 ‡ **17:10:** Ma:lagai 4:5 § **17:12:** Ma:diu 11:14

Yesu da Goi amoea Dogoga Fio A:silibu Aligila Sa:i, Uhinisi Dagoi
(Maga 9:14-29; Luge 9:37-43)

14 Yesu amola Ea ado ba:su dunu da eno dunu gilisibi
amoga doaga:i. Dunu afadafa da Yesuma misini, muguni
bugili,
15 Yesuma amane sia:i, “Hina! Di da nagofema asigima! E
da sidisu hamobeba:le, e da eso enoga nasuba dafasa, enoga
hanoa sidina daha.
16 Na mano amo Dia ado ba:su dunuma uhima:ne oule
misi. Be ilia sia:ne ba:loba hamedei galu.”
17 Yesu E amane sia:i, “Dilia da dafawaneyale hame
dawa:su amola giadofasu fi dunu! Na da eso habodayane
dili amola guiguda: esaloma:bela:? Na da eso habodayane
dilia giadofasu hou ba:ma:bela:? Amo mano Nama oule
misa!”
18 Yesu E da Fio liligi amo mano ea dogo ganodini esalu,
amoma gasawane sia:i. Amalalu, Fio liligi da fadegale fasi
dagoi. Goi da bu uhinisi dagoi ba:i.
19 Fa:no, Yesu Ea ado ba:su dunu da wamowane Ema
misini, amane sia:i, “Ninia da wadela:i liligi fadegale fasimu
da abuli hamedebela:?”
20 **E amane sia:i, “Dilia dafawaneyale dawa:su hou
da fonobahadiba:le, dilia fadegamu da hamedei ba:i. Na
da dafawane sia:sa! Dilia dafawaneyale dawa:su hou da
masada ea hawa: defele ba:sea, dilia da amo goumi ea
dialebe sogebi yolesili eno sogega masa:ne sia:sea, goumi
da dilia sia:i nabawane hamomu. Dilia da liligi huludafa
hamomu defele ba:mu.
21 Be ha:i mae nawane bagade sia:ne gadosea fawane da
gasa bagade Fio waha ba:i da mugulumu.

Yesu da Ea Bogomu Bu Olelei
(Maga 9:30-32; Luge 9:43-45)

22 Yesu amola Ea ado ba:su dunu da gilisili Ga:lili sogega
ahoana, E da ilima amane sia:i, “Dunu afae da Dunu Egefe
amo hohonone, eno osobo bagade dunu ilima imunu.
23 Amasea, ilia da Dunu Egefe medole legemu. E da eso
udiana aligili bu uhini wa:legadomu.” Amo sia: nabaloba,
ilia da da:i dioi bagade nabi.

Debolo Diasu Su Lidisu

24 ††Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Gabena:ia:me
moilaiga doaga:loba, Debolo Diasu su lidisu dunu ilia da
Bidama misini, ema amane sia:i, “Dia olelesu dunu da
Debolo Diasu su iahala:?”

** **17:20:** Ma:diu 21:21; Maga 11:23; 1 Golidia 13:2 †† **17:24:** Gadili Asi 30:13, 38:26

25 Bida da bu adole i, “Ma!” E da bu diasu ganodini
ahoanoba, Yesu da hidadea ema sia:i, “Saimone! Di adi
dawa:bela:? Osobo bagade hina bagade dunu ilia da
nowama su (da:gisi) labala? Ilia da ilia mano ilima labala?
O eno dunuma labala?”
26 Bida da bu adole i, “Ilia da eno dunuma laha.” Yesu E
amane sia:i, “Amaiba:le, ilia mano da su hame imunu.
27 Be su lidisu dunu da udigili fofogadigisa:besa:le, di
hanoga sa:ili, dimani adoma. Menabo hiougisia, ea lafi
dagale, ganodini muni fage ba:mu. Amo fage lale, su lidisu
dunuma dia su iasu amola Na su iasu defele ima.”

18

Nowa da Gode Ea Hinadafa Hou amo Ganodini da Baligi Bagade Ba:ma:bela:?
(Maga 9:33-37; Luge 9:46-48)

1 *Amo esoga, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia da Yesuma
misini, amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou ganodini nowa
da baligi bagadela:?”
2 Yesu da mano fonobahadi Ema misa:ne sia:i. E da amo
mano fonobahadi ilia gilisisu ganodini ilia midadi aligila
misa:ne sia:i.
3 †Amalalu, E da amane sia:i, “Na da dafawane sia:sa!
Dilia da hame sinidigili, dilia hou amo mano ea hou agoane
bu hame hamosea, dilia da Gode Ea Hinadafa hou ganodini
masunu hamedei ba:mu.
4 Amaiba:le, nowa dunu da ea hou fonobosea, goe mano
fonobahadi ea hou agoane bu hamosea, amo dunu fawane
da Gode Ea Hinadafa Hou ganodini baligi bagade ba:mu.
5 Nowa da Na Dioba:le, mano fonobahadi goe mano
agoane amo hahawane yosia:sea, e da Na amola hahawane
yosia:sa.

Dafama:ne Ado Ba:su
(Maga 9:42-48; Luge 17:1-2)

6 Nowa dunu da mano fonobahadi afae ea Nama
dafawaneyale dawa:su hou yolesima:ne ado ba:sea, amo
dunu ea se iasu dabe lamu da dunu amo ea galogoaga igi
bagadedafa la:gili, hano wayabo bagadega galadigi dagoi
ba:i, amo ea se iasu bagadewane baligimu.
7 Be eno dunu ilia hou hamobeba:le, dunu eno da dafamu.
Amaiba:le osobo bagade fi da se bagade nabimu. Amo hou
da doaga:mu. Be dafama:ne ado ba:su dunu da se iasu
bagadedafa ba:mu.

---

* **18:1:** Luge 22:24 † **18:3:** Maga 10:15, Luge 18:17

8 ‡Dia lobo ea hou o dia emo ea hou hamobeba:le, di
da wadela:le hamosea, di da eso huluane mae haba:dole
nenanebe lalu ganodini, dia lobo adunawane amola emo
adunawane ahoasa:besa:le, dia emo o lobo damuni fasima.
Di da Fifi Ahoanusu ganodini lobo o emo afaewane masunu
da defea.
9 §Dia siga ba:beba:le dafamu galea, defea, dia si duga:le
fasima. Di da si afadafa fawane Fifi Ahoanusu amo ganodini
masunu da defea. Be si adunawane gala amo Helo laluga
ha:digi dagoi ba:mu da defea hame.

Sibi Fisi Fedege Sia:
(Luge 15:3-7)

10 “Mano fonobahadi afae ea hou da hamedei, amo
maedafa dawa:ma! Na da dilima sia:sa! Eso huluane
Hebene ganodini, ilia a:igele fidisu dunu da Na Ada ea odagi
ba:lala.
11 **Dunu Egefe da fisi liligi bu lamusa: misi dagoi.
12 Dilia adi dawa:bela:? Sibi ouligisu da sibi 100 agoane
ouligibiba:le, afadafa fisisia, e da eno 99 yolesili, amo sibi
fisi afae hogoma:bela:?
13 Dafawane! E da hogomu! Bu ba:sea, e da nodone
bagade sia:mu. Ea hahawane hou amo sibi ba:beba:le, sibi
hame fisi99ilima hahawane hou, da bagadewane baligimu
14 Amaiba:le, mano fonobahadi afadafa fawane da fisili
udigili bogomu, Gode Ea higa:i hodosa.

Dia Fi Dunu da Wadela:i Hou Hamoi Galea

15 ††Dia fi dunu da dima wadela:le hamoi galea, di ema
asili, wamowane hima hidadea nabima. E da dia sia:
nabasea, e da dia fi dunu bu esalumu.
16 ‡‡Be e da dia sia: hame nabasea, dunu afadafa o aduna
eno lale, ema bu fofada:ma! Dunu aduna o udiana ilia da
ba:su hou hamosea, dia sia: da dafawane, dunu eno ilia da
ba:mu.
17 Be wadela:i hamosu dunu da ilia sia: hame nabasea,
Gode Ea Fa:no Bobogesu Fi dunu huluane ilima adoma. E
da ilia sia: amola hame nabasea, dilia amo dunu fadegama.
Dilia da amo dunu ga fi wadela:i hamosu dunu defele ba:mu
da defea.

Gode Ea Fa:no Bobogesu Dunu Ilia Gasa Hou

18 §§Na da dafawane sia:sa! Dilia osobo bagadega logo
ga:sisia, amo logo da Hebene ganodini ga:si dagoi ba:mu.
Dilia da osobo bagadega amo logo bu doasisia, amo logo da
Hebene ganodini doasi dagoi ba:mu.

---

‡ **18:8:** Ma:diu 5:30 § **18:9:** Ma:diu 5:29 ** **18:11:** Luge 19:10 †† **18:15:** Luge 17:3 ‡‡ **18:16:** Mousese ea Malasu 19:15 §§ **18:18:** Ma:diu 16:19; Yone 20:23

19 Na da eno dilima olelesa. Dunu aduna da gilisili
hou afadafa hamomusa: sia:ne gadosea, Na Ada Hebene
ganodini esala da amo hou hamomu.
20 Bai dunu aduna o udiana da Na Dioba:le gilisisia, Na
amola da ilima gilisi dagoi ba:mu.

Hawa: Hamosu Dunu afae da Gogolema:ne Olofosu Hame Dawa:i - Fedege Sia:

21 ***Bida da Yesuma misini, amane sia:i, “Hina! Na
ola o na eya nama wadela:le hamonanea, na da eso
habodayane ea wadela:i hou gogolema:ne olofoma:bela:?
Fesuale agoane gogolema:ne olofoma:bela:?”
22 †††Yesu E bu adole i, “Fesuale agoane hame, be
77 agoane osia:idafa amo ea wadela:i hou gogolema:ne
olofoma.
23 Bai Gode Ea Hinadafa hou da agoaiwane gala. Osobo
bagade hina bagade dunu afae da ea hawa: hamosu
dunuma ilia bidi lasu hou abodemusa: dawa:i galu.
24 Hawa: hamosu dunu afadafa ema, e da muni
bagadedafa dabe lamu galu.
25 Be amo hawa: hamosu dunu da dabe imunu
hamedeiba:le, hina bagade da amo dunu, ea uda, ea mano
amola ea liligi huluane bidi lale, amo muni ema ima:ne sia:i.
26 Amo sia: nababeba:le, hawa: hamosu dunu da muguni
bugili, ea hinama amane sia:i, ‘Nama asigiba:le ouesaloma!
Na da huluane imunu.’
27 Amalalu, hina bagade da ema asigiba:le, amane sia:i,
‘Defea! Yolema! Dabe huluane yolele, mae ima.’
28 Be amo hawa: hamosu dunu da asili, eno hawa:
hamosu dunu ba:i. Amo hawa: hamosu dunu da ema dabe
fonobahadi fawane imunu galu. E da ea galogoa gaguli,
gasawane sia:i, ‘Na dabe wahadafa nagili ima!’
29 Amalalu, ea na:iyado da diasa:ili, muguni bugili amane
sia:i, ‘Nama asigiba:le, ouesaloma! Na da imunu!’
30 Be e da hame asigi. E da amo dunu se iasu diasuga
galadigili, bidi huluane iabeba:le fawane se iasu diasu logo
bu doasima:ne sia:i.
31 Eno hawa: hamosu dunu huluane da amo hou
ba:beba:le, se nabi. Ilia da hina bagadema asili, amo hou
huluane ema olelei.
32 Amalalu, hina bagade da amo dunu ema misa:ne sia:i.
E da ema amane sia:i, ‘Di wadela:i hawa: hamosu dunu!
Di da nama fofada:iba:le, na da dia dabe imunu huluane
gogolema:ne olofoi dagoi.
33 Di da na asigi hou defele, dia na:iyadoma asigimu da
defea galu!’

*** **18:21:** Luge 17:3-4 ††† **18:22:** Mui 4:24

34 Hina bagade da ougiba:le, amo hawa: hamosu dunu
se iasu diasu ouligisu dunuma asunasi. Se iasu ianu, dabe
huluane ia dagoiba:le fawane yolema, e sia:i.
35 Amo hou defele, dilia da dilia na:iyado ilia hou hame
gogolema:ne olofosea, Na Ada da amo hou dilima hamomu.”

19

Uda Fisiagasu Hou
(Maga 10:1-12)

1 Amo sia: olelei dagoloba, Yesu da Ga:lili soge yolesili,
Yodane hano degele, Yudia sogega doaga:i.
2 Dunu bagohame da Ema fa:no bobogei. Yesu da oloi
dunu huluane uhinisisi dagoi.
3 Fa:lisi dunu da Ema misini, Ema dafama:ne amane
adole ba:i, “Dunu da hanaiba:le, ea uda udigili fisiagamu
da defeala:?”
4 *Yesu E bu adole i, “Dilia da Gode Sia: Dedei Buga hame
idibela:? Osobo bagade Hahamosu Dunu da hemonega
dunu amola uda hahamone,
5 †elama amane sia:i, ‘Amaiba:le dunu da ea eda amola
eme yolesili, ea udama madelagimu. Ela da da:i hu afadafa
fawane hamomu,’
6 Amaiba:le, ela da aduna hame be afadafa hamoi. Gode
Ea madelagiba:le, osobo bagade dunu ilia afafamu da defea
hame galebe.”
7 ‡Amalalu, ilia da Yesuma bu adole ba:i, “Amaiba:le,
Mousese da abuliba:le hamoma:ne sia:i eno adobela:? E
da amane olelei ‘Fisiagasu meloa dedene udama iasea,
fisiagamu da defea.’ ”
8 Yesu E bu adole i, “Dilia dogo da ga:nasi hamoi
dagoiba:le, Mousese da uda fisiagasu hou da defea sia:i.
Be osobo bagade hahamosu eso amoga, amo hou da hame
ba:su.
9 §Dunu da ea uda fisiagasea, amola eno lasea, e da
inia: uda adole lasu hamosa. Fisiagasu logo afadafa da ea
uda hanaiba:le, eno dunuga wadela:lesiba:le, fisiagamu logo
diala,”
10 Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane sia:i,
“Amaiba:le, uda lasu hou wadela:sa:besa:le, dunu da uda
hamedafa lamu da defea.”
11 Yesu E bu adole i, “Uda hame lasu hou amo, dunu
huluane da hame hamomu. Hame mabu! Gode da dunu
afae afae fawane amo hamomusa:gini gasa iaha.

---

* **19:4:** Mui 1:27, 5:2 † **19:5:** Mui 2:24 ‡ **19:7:** Mousese ea Malasu 24:1-4; Ma:diu 5:31 § **19:9:** Ma:diu 5:32; 1 Golidia 7:10-11

12 Uda hame labe dunu mogili da agoane lalelegeiba:le,
uda lamu da hamedei. Uda hame labe dunu mogili da
dunu enoga hamoiba:le, uda lamu da hamedei. Dunu mogili
da eno liligi mae dawa:le, Gode Ea Hinadafa Hou hawa:
hamomu hanaiba:le, uda hame lasa. Nowa dunu da goe
sia: hi hamomu defele ba:sea, e da amo hou lalegagumu da
defea."

Yesu da Mano Fonobahadi ilima Asigi Sia:i
(Maga 10:13-16; Luge 18:15-17)

13 Dunu eno da mano fonobahadi Yesuma oule misi.
Yesu da ilia dialuma da:iya ea lobo ligisima:ne amola ili
fidimusa:, Godema sia:ne gadoma:ne, ilia da hanai galu. Be
Yesu Ea ado ba:su dunu da hihini ilima gagabole sia:i.
14 Be Yesu E amane sia:i, "Mano fonobahadi ilia Nama
misunu logo mae damuma! Gode Ea Hinadafa hou da mano
wewai ilia:!"
15 Amalalu, E da Ea lobo amo mano fonobahadi ilia
dialuma da:iya ligisili, yolesili asi.

Bagade Gagui Dunu Ayeligi
(Maga 10:17-31; Luge 18:18-30)

16 Eso afaega, dunu afae da Yesuma misini, amane sia:i,
"Olelesu! Na da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:ma:ne, adi
ida:iwane hou hamoma:bela:?"
17 Yesu E bu adole i, "Di da abuli hou ida:iwane hamo-
musa:, Nama adole ba:bela:? Afadafa fawane da ida:iwane
gala, - amo da Gode Hi fawane. Di da eso huluane Fifi
Ahoanusu ba:mu hanai galea, Gode Ea Sema hamoma:ne
sia:i nabawane hamoma."
18 **E da Yesuma bu adole ba:i, "Adi Semala:?" Yesu E
amane sia:i, "Mae fane legema! Inia: uda mae adole lama!
Liligi mae wamolama! Mae ogogoma!
19 ††Dia ada amola ame elama asigima! Dina: da:ima asigi
hou defele eno dunuma asigima!"
20 Dunu ayeligi da Yesuma bu adole i, "Na da amo
sema huluane nabawane hamoi dagoi. Na da eno adi
hamoma:bela:?"
21 Yesu E amane sia:i, "Di da houdafa hamomusa:
dawa:sea, dia liligi huluane bidi lale, amo muni lai huluane
hame gagui dunuma ima. Amasea, di da liligi ida:iwane
bagade gala, Hebene ganodini ligisi ba:mu. Amasea, misini,
Nama fa:no bobogema."
22 Be amo sia: nababeba:le, dunu ayeligi da sinidigili, da:i
dioiwane asi. Bai e da liligi bagade gaguiba:le.

** **19:18:** Gadili Asi 20:13-16; Mousese ea Malasu 5:17-20 †† **19:19:** Gadili Asi 20:12; Mousese ea Malasu 5:16; Gobele Salasu 19:18

23 Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i,
“Bagade gagui dunu da Gode Ea Hinadafa Hou amoga
heda:su logo ga:nasi bagade ba:sa.
24 Ga:mele da nusi ea gelaboga golili masunu da gasa
bagade. Be bagade gagui dunu ea Hebene heda:su logo da
ga:mele ea nusi gelaboga golili masunu logo baligisa.”
25 Amo sia: nababeba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da
fofogadigili amane sia:i, “Logo da gasa bagadeba:le, nowa
da Gode Ea gaga:su ba:ma:bela:?”
26 Yesu da ilima molole ba:legale, ilima amane sia:i,
“Osobo bagade dunu da amo hou hamomu hamedei ba:sa.
Be Gode da gasa bagade hou huludafa hamomusa: dawa:.”
27 Amalalu, Bida da amane sia:i, “Ninia da abolebela:?
Ninia da liligi huluane yolesili, Dima fa:no bobogeiba:le,
ninia da adi lama:bela:?”
28 ‡‡Yesu E bu adole i, “Na da dafawane sia:sa! Gode
Ea Hinadafa hou gaheabolo esoga, Dunu Egefe da Ea Hina
Fisuga fisia, dilia da Nama fa:no bobogebeba:le, eno fisu
fagoyale gala Isala:ili fi fagoyale gala ilima fofada:musa:
fimu galebe.
29 Sia: eno diala. Nowa dunu da Nama asigiba:le, ea diasu,
ola, eya, aba, eda, eme, mano o soge fisi galea, e da amo
liligi 100 agoane lamu, amola eso huluane mae bogole, Fifi
Ahoanusu lamu.
30 §§Dunu bagohame waha fa:no agoane mabe da bisili
doaga:mu. Dunu bagohame waha bisili mabe da fa:no
doaga:mu.”

20

Waini Sagai Hawa: Hamosu Dunu

1 Yesu E eno amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa hou da waini
sagai hina dunu agoane. E da hahabe wa:legadole, hawa:
hamosu dunu lidimusa: asi.
2 E da amo hawa: hamosu dunuma amane sia:i, ‘Eso
hawa: hamoi dagobeba:le, na da dilima silifa muni fage afae
imunu. Na sagaiga hawa: hamomusa: masa,’.
3 Eso mabe galu, e da bu asili, bidi lama:ne legesu diasuga,
eno dunu udigili lelebe ba:i.
4 E da ilima amane sia:i, ‘Dilia amola na waini sagaiga
hawa: hamomusa: masa. Na da bidi defele dilima imunu,’
5 Ilia da asi. Esomogoa amola eso bega:be galu, e bu asili,
ea musa: hou agoane hamosu.

‡‡ **19:28:** Ma:diu 25:31; Luge 22:30 §§ **19:30:** Ma:diu 20:16; Luge 13:30

6 Daeya, helefimu wesu gadenesa, E da bu asili, eno dunu
udigili lelebe ba:i. E da ilima amane sia:i, ‘Dilia abuli udigili
lelebela:?’
7 Ilia bu adole i, ‘Dunu da ninima hawa: hamosu
hame oleleiba:le, ninia udigili lela,’ Amaiba:le, e da ilima
amane sia:i, ‘Defea! Dilia amola na waini sagaiga hawa:
hamomusa: masa!’
8 *Daeya helefimusa: wele sia:noba, waini sagai hina
da ea hawa: hamosu dunu ouligisu dunuma amane sia:i,
‘Hawa: hamosu dunu ilia muni lamusa: misa:ne sia:ma!
Fa:no lidi dunu da hidadea lamu. Musa: lidi dunu da fa:no
lamu.’
9 Helefimu gadenei fa:no lidi dunu da misini, bidi muni
fage afae lai dagoi.
10 Musa: lidi dunu misini, ilia da baligili lamusa: dawa:i
galu. Be ilia amola muni fage afae fawane lai dagoi.
11 Amaiba:le, ilia da waini sagai hina dunuma mi
hananewane sia:i,
12 ‘Fa:no misi dunu da fonobahadi fawane hawa: hamoi,
be ninia da bagade hamoi amola esoga gia:i dagoi. Di da
abuli ilia lai defele fawane ninima iabela:?’
13 Hina dunu da dunu afadafa ema amane bu adole i,
‘Na:iyado! Na dima ogogolelewane hame hamoi. Di da fage
afae lama:ne eso afae hawa: hamomusa: sia:i
14 Dia muni lale masa! Na da fa:no misi dunuma defele
imunu hanai gala.
15 Amo muni ni gaguiba:le, na hanai hou ni hamomu da
defea. Na da hahawane iabeba:le, di da abuliga mudasu
hamosala:?’
16 †Amaiba:le waha fa:no mabe da hidadea bisili
doaga:mu. Waha bisili mabe da fa:no doaga:mu.”

Yesu da Ea Bogomu Hou Bu Olelei
(Maga 10:32-34; Luge 18:31-34)

17 Yesu da Yelusalemega doaga:musa: logoga ahoanoba, E
da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala la:ididili oule asili, ilima
amane sia:i,
18 “Nabima! Ninia Yelusaleme moilai bai bagadega
doaga:sea, gobele salasu amola Sema olelesu dunu ilia da
Dunu Egefe gasawane gaguli, fofada:ne, medomusa: sia:mu.
19 Amasea, ilia da Dunu Egefe amo Dienadaile dunuma
imunu. Ilia da Ema oufesega:ne, fane, bulufalegeiga
bogoma:ne medomu. Amasea, eso udianaga, Gode da Ea
da:i hodo uhini, wa:legadolesimu.”

Ame ea Adole Ba:su
(Maga 10:35-45)

---

* **20:8:** Gobele Salasu 19:13; Mousese ea Malasu 24:15 † **20:16:** Ma:diu 19:30; Maga 10:31; Luge 13:30

20 Amalalu, Sebedi idua da egefe aduna Yesuma oule
misini, Ema beguduli, hou ida:iwane ima:ne adole ba:i.
21 Yesu da amo udama amane sia:i, “Di adi lamu?”
Uda da bu adole i, “Dia Hinadafa Hou lasea, nagofe
aduna, afadafa dia lobo dafa amola eno Dia lobo
fofadiga fima:ne, Di sia:ma.”
22 Yesu da amo uda ea mano elama bu adole i, “Dilia
da mae dawa:iwane adole ba:sa. Na se nabasu faigeleiga
di, amo Na da manu galebe. Amo se nabasu faigelei alia
da manu defele ganoma:bela:?” Ela bu adole i, “Ania da
defele!”
23 Yesu E bu sia:i, “Dafawane! Alia da Na se nabasu
faigelei manu galebe. Be Na lobodafa amola lobo fofadi fisu
ilegemu Na da hame dawa:. Na Ada Hi fawane da amo ilegei
dagoi.”
24 Amo sia: nababeba:le, eno ado ba:su dunu nabuane
gala da Ya:mese amola Yone elama mihanai galu.
25 ‡Amaiba:le, Yesu da ili amo Ema misa:ne sia:i. E da
ilima amane sia:i, “Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilia
ouligisu dunu, ilia da gasa bagade hina hou hamonana.
26 §Be dilia da agoane hame hamomu. Nowa dunu e
da hina gasa bagadewane esalumusa: dawa:sea, e da dilia
huluanema hawa: hamosu dunu defele esaloma:mu.
27 Nowa da bisiliwane masusa: dawa:sea, e da dilia mae
bidi lale hawa: hamosu dunu agoane esalumu da defea.
28 Amo defele, Dunu Egefe da dunu eno Ema hawa:
hamomusa: sia:ma:ne hame misi. Be E da eno dunu
fidimusa: misi. Dunu Egefe da eno dunu ilia esalusu bidi
lama:ne, Ea esalusu fisimusa: misi dagoi,”

Yesu da Si Wadela:i Dunu Aduna Uhinisi
(Maga 10:46-52; Luge 18:35-43)

29 Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Yeligou moilai
baligilaloba, dunu bagohame ilima fa:no bobogelalebe ba:i.
30 Si dofoi dunu aduna da logo bega: esalebe ba:i. Ela
da Yesu logoga mabe nababeba:le, bagadewane wele sia:i,
“Hina! Da:ibidi Egefe! Anima asigima!”
31 Dunu huluane da elama gagabole sia:i. “Ouiya:ma!” Be
ela da bu baligili bagade wele sia:i, “Hina! Da:ibidi Egefe!
Anima asigima!”
32 Amalalu, Yesu da oualigili, ela Ema misa:ne sia:i. E da
elama amane adole ba:i, “Na alima adi hamoma:bela:?”
33 Ela da bu adole i, “Hina! Dia da ani bu ba:ma:ne si
fadegama:ne, ania da hanai,”

---

‡ **20:25:** Luge 22:25-26 § **20:26:** Ma:diu 23:11; Maga 9:35; Luge 22:26

34 Yesu da elama bagadewane asigiba:le, elea si digili ba:i.
Amalalu, elea si da bu fadegale, ela Yesuma fa:no bobogei.

21

Yesu da Hahawane Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Doaga:i
(Maga 11:1-11; Luge 19:28-40; Yone 12:12-19)

1 Yesu amola Ea ado ba:su dunu, ilia da Yelusaleme moilai
bai bagadega doaga:musa: asili, Bedefage moilaiga doaga:i
(Bedefage da Olife agolo soge ganodini galu). Yesu da Ea
fa:no bobogesu dunu aduna, amo moilaiga asunasi.
2 E amane sia:i, “Moilaiga doaga:sea, ali da dougi amola
ea mano gidi bagelesi dialebe ba:mu. Elea bagei fadegale,
Nama oule misa.
3 Eno dunu da alia logo hedofamusa: gagabole sia:sea, ali
agoane sia:ma, ‘Hina da amo dougi amola ea mano Ema
hawa: hamomusa: lamu.’ Amo sia: nababeba:le, ilia da
alia logo hame hedofamu.”
4 Amo hou da hemone balofede dunu ea sia: didili hamoi
dagoi ba:i.
5 *Balofede dunu hemone amane sia:i,
“Saione moilai bai bagade fi ilima olelema!
Dawa:ma! Dilia Hina Bagade da manebe!
Ea hou da fonoboiwane.
E da dougi amola dougi ea mano,
amo da:iya fila heda:le manebe ba:mu.”
6 Amaiba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da Yesu Ea
hamoma:ne sia:i hamoi.
7 Ela da dougi amola ea mano oule misini, ela baligiga
elea abula amoga dedeboi. Amalalu, Yesu da fila heda:i.
8 Dunu bagohame da ilia abula fadegale, logoga ligisi. Eno
da ifa amoda damuni, logoga ligisisi.
9 †Yesu da amo da:iya asili, dunu bagohame Yesuma bisili,
eno bagohame ea baligia fa:no bobogele, huluane gilisili
bagadewane nodone wele sia:i, “Da:ibidi Egefe Ema nodone
sia:ma! Gode Ea Dioba:le misi Dunu da Gode Ea hahawane
dogolegesu hou bagade ba:mu da defea! Godema nodone
sia:ma!”
10 Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega golili daloba,
dunu huluane da bagadewane fofogadigi. Ilia amane sia:i,
“Go da nowala:?”
11 Ea oule misi dunu gilisi ilia da bu adole i, “Go da
balofede dunu, Yesu. E da Na:salede moilai Ga:lili soge
ganodini amodili misi.”

---

* **21:5:** Segalaia 9:9 † **21:9:** Gesami Hea:su 118:25-26

Yesu E Debolo Diasu Doga:i
(Maga 11:15-19; Luge 19:45-48; Yone 2:13-22)

12 Yesu E da Debolo Diasu ganodini golili sa:ili, bidi lasu
dunu huluane sefasi. E da su afadenesu dunu ilia fafai
amola sio bidi lasu dunu ilia fisu delegili fafasi dagoi.
13 ‡E amane sia:i, "Gode Sia: Dedei Buga ganodini agoane
dedei diala, 'Gode da amane sia:i, Dunu huluane da Na
diasu da sia:ne gadosu diasu ilia da sia:mu.' Be dilia da
amo Diasu, wamolasu dunu ilia wamoaligisu diasu agoane
hamosa."
14 Si dofoi amola emo gasuga:igi dunu da Debolo Diasu
amo ganodini Ema misi. E da amo dunu uhinisi dagoi.
15 Gobele salasu dunu amola sema olelesu dunu da
amo gasa bagade hou amola mano ilia Debolo Diasu
ganodini Yesuma amane wele sia:nanu, "Da:ibidi Egefe Ema
nodoma!" amo ba:beba:le, ilia da mi hanai galu.
16 §Ilia da Yesuma amane adole ba:i, "Di da ilia nodosu
sia: nabala:?"
Yesu E bu adole i, "Na naba! Dilia Gode Sia: dedei
idibela:? Amo sia: da agoane dedei diala,
'Di da mano amola mano dududubudafa ilima nodone
sia:ma:ne olelei dagoi.' "
17 Amalalu, Yesu da yolesili asili, Bedani moilaiga gola-
musa: asi.

Yesu da Figi Ifa Wadela:lesi
(Maga 11:12-14,20-24)

18 Golale, hahabe, Yesu da Yelusaleme moilaiga bu
doaga:musa:, logoga ahoanoba, ha:i nabi.
19 E da figi ifa logo bega: ba:beba:le, ha:i manu faimusa:,
figi ifa baia doaga:i. Be dulu hame ba:i, lubi fawane ba:i.
Amaiba:le, Yesu da amo figi ifa amoma amane sia:i, "Di
da hobea dulu bu hamedafa legemu." Amalalu, figi ifa da
hedolodafa bioi dagoi ba:i.
20 Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da
fofogadigili amane sia:i, "Figi ifa da abuliba:le hedolowane
bioila:?"
21 **Yesu E bu adole i, "Na dilima dafawane sia:sa! Dilia
da mae asaboiwane dafawaneyale dawa:sea, dilia da Na
waha hou amo figi ifaga hamoi, dilia amola da hamomusa:
dawa:mu. Eno amola dilia sia:beba:le, amo agolo da
mugululi, hano wayabo bagadega bu dialebe ba:mu.
22 Dilia da dafawaneyale dawa:beba:le sia:ne gadosea,
dilia adole ba:su liligi huluane lamu."

---

‡ **21:13:** Aisaia 56:7; Yelemaia 7:11 § **21:16:** Gesami Hea:su 8:2 ** **21:21:** Ma:diu 17:20; 1 Golidia 13:2

Nowa da Yesuma Hina Bagade Hou Ilegebela:?
(Maga 11:27-33; Luge 20:1-8)

23 Yesu da Debolo Diasu gagoi ganodini golili sa:ili, Ea sia:
olelelaloba, gobele salasu dunu amola Debolo Diasu ouligisu
dunu da Yesuma misini, amane adole ba:i, "Di da amo hou
hamoma:ne, nowa da ilegebela:? Di da nowa ea sia:beba:le,
agoane hamosala:?"
24 Yesu E bu adole i, "Na amola da dilima adole ba:su
afadafa gala. Dilia da Nama noga:le bu adole iasea, Na
amola da Na hamosu ilegesu dunu dilima olelemu.
25 Yone Ba:bodaise e da hanoga fane salasu hou
hamoma:ne, nowa ilegebela:? Gode da ilegebela:? O osobo
bagade dunu ilegebela:?"
Amo sia: nababeba:le, ilia gilisili logo hogosa agoane
sia: dasu, "Ninia da adi sia:ma:bela:? Ninia Gode Ea
adoiba:le sia:sea, E da ninima 'Dilia abuliba:le Yone ea sia:
dafawaneyale hame dawa:bela:?' sia:mu galebe.
26 Be ninia da 'Osobo bagade dunu adoiba:le' sia:sea,
ninia da eno dunu ilia adi hamosayale beda:mu. Ilia da
Yone Ba:bodaise da balofede dunu dawa:beba:le, ninima
ougimu."
27 Amaiba:le, ilia da Yesuma amane sia:i, "Ninia hame
dawa:!"
Amalalu, Yesu E amane sia: i, "Na amola da nowa Ea
ilegeiba:le Na gasa bagade hou hamosa, amo Na da dilima
hame olelemu."

Dunu ea Mano Aduna Fedege Sia:

28 Yesu E amane sia:i, "Dilia adi dawa:bela:? Osobo bagade
dunu da dunu mano aduna esala. Eda da ea magobo
manoma amane sia:i, 'Nagofe! Wahadafa na ifabi ganodini
hawa: hamomusa: masa!'
29 Be magobo mano da bu adole i, 'Na higa:i!' Be fa:no
amo mano ea asigi dawa:su afadenene, e asili hawa: hamoi.
30 Amalalu, eda da ea mano enoma hawa: hamomusa:
masa:ne sia:i. Ea mano da amane sia:i, 'Defea! Na da
hahawane masunu,' Be e da hamedafa asi.
31 Nowa mano da eda ea sia: nabawane hamobela:?"
Ilia bu adole i, "Magobo mano da eda ea sia: nabi."
Amaiba:le Yesu da ilima amane sia:i, "Na dilima sia:sa!
Su lidisu dunu amola aheda:i uda ilia dilima baligili asili,
Gode Ea Hinadafa Hou amoma bisili doaga:mu.
32 ††Yone Ba:bodaise da logodafa dilima olelemusa: misi.
Be dilia da ea sia: dafawaneyale hame dawa:i. Be su lidisu
dunu amola aheda:i uda ilia da dafawaneyale dawa:i. Dilia

†† **21:32:** Luge 3:12, 7:29-30

da amo dunu ilia hou ba:loba, hame sinidigi amola Yone ea sia: dafawaneyale hame dawa:i.”

Waini Bugi Hawa: Hamosu Dunu Fedege Sia:
(Maga 12:1-12; Luge 20:9-19)

33 ‡‡Yesu E amane sia:i, “Fedege sia: eno nabima! Eso afaega, soge gagui dunu da waini sagai. E da amo noga:le gagole, waini dulu dugisu diasu hamomusa: uli dogoi. Amo bugi noga:le sosodo aligima:ne e da sedade diasu gado gagagula heda:i. E da ea waini sagai ouligima:ne, eno ouligisu dunu ilima i. Amalalu, E da soge badilia asi

34 Waini faimu eso doaga:loba, e da ea hawa: hamosu dunu, ilia amo waini sagai ouligisu dunuma ea dabe edegema:ne asunasi.

35 Be waini sagaiga ouligisu dunu da ea hawa: hamosu dunu ba:loba, ilia da amo gasawane gaguli, afadafa ilia fegasuga fai, eno ilia medole legei, eno ilia igiga medoi.

36 Amalalu, waini sagai hina da eno hawa: hamosu dunu ilima asunasi. Be waini bugi ouligisu dunu da ilia musa: hou amo dunu ilima bu hamoi.

37 Fa:nodafa, e da ea manodafa asunasi. E amane dawa:i, ‘Ilia da na manodafa hahawane ba:mu.’

38 Be waini sagai ouligisu dunu da ilia hina ea mano ba:beba:le, amane sia:i, ‘Defea! Hina ea mano manebe! Ninia da e medole legemu. Amasea, waini sagai amo, ninia fawane da gagulaligimu.’

39 Amaiba:le, ilia amo mano gasawane gaguli, gadili ha:digili, fane legei dagoi.

40 Amo waini sagai ea hina da doaga:sea, e da amo ouligisu dunu ilima adi hamoma:bela:?”

41 Ilia da bu adole i, “E da wadela:i ouligisu dunu fi medole lelegemu. Amasea e da ea waini sagai eno ouligisu dunu (noga:i dunu ilia da gamisu eso amoga ea bidi defele ema imunu) amo dunuma imunu.”

42 §§Yesu E amane sia:i, “Dilia da Gode Sia: Dedei hame idibela:?

‘Diasu gagusu dunu da igi afae higa:i.
Be amo igi da mimogo hamone, igi eno huluane baligi dagoi.
Gode Hi da amo hou hamoi dagoi.
Ninia da amo hou nodoiwane ba:sa.’

43 Amaiba:le, Na da dilima sia:sa! Gode da Ea Hinadafa Hou diliga samogene, eno noga:i ouligisu dunu ilia hou dulu legema:ne defele gala, ilima imunu.

---

‡‡ **21:33:** Aisaia 5:1-2 §§ **21:42:** Gesami Hea:su 118:22-23

44 Nowa da amo igi da:iya dafasea, ea da:i da dadega:le
fofonobomu. Be nowa amo igi da ema fana dasea, ea da:i
hodo da amo igiga gagoudai dagoi ba:mu."

45 Gobele salasu amola Fa:lisi dunu da Yesu Ea fedege sia:
da ili hou olelei, amo dawa:beba:le,
46 ilia da Yesu afugili gagumusa: dawa:i galu. Be dunu
huluane da Yesu da balofede dunu dawa:beba:le, Fa:lisi
amola gobele salasu dunu da beda:iba:le yolesi.

22

Uda Lasu Lolo Nabe Fedege Sia:
(Luge 14:15-24)

1 Yesu da fedege sia: eno olelei.
2 "Gode Ea Hinadafa Hou da agoaiwane gala. Hina bagade
dunu da ea mano ea uda lamusa: lolo nasu bagade hamoi.
3 Hina bagade da ea hawa: hamosu dunu amo musa:
misa:ne adoi dunu huluane lolo nasu amoma misa:ne
sia:musa: asunasi. Be musa: adoi dunu da misunu higa:i.
4 Amaiba:le, e da eno hawa: hamosu dunu asunasi. Ilia
amane sia:i, "Hina bagade ea mano uda lasu lolo nasu
liligi huluane da hahamoi dagoi. Bulamagau amola gebo
huluane da medole, gobei dagoi. Hedolo misa!"
5 Be adoi dunu da hame nabi. Ilia da udigili hawa:
hamosu. Afadafa da ea ifabi amoga asi. Eno da ea bidi
lasu diasu ouligimusa: asi.
6 Eno ilia da adola ahoasu dunu lale, fananu, medole legei.
7 Amo hou nababeba:le, hina bagade da mi hanai galu. E
da dadi gagui dunu asuna asi. Ilia da medosu dunu huluane
medole legele, ili diasu amola laluga nei dagoi.
8 Amalalu, e da ea hawa: hamosu dunu ema misa:ne sia:i.
E da ilima amane sia:i, 'Na mano ea uda lasu lolo nabe da
hamoi dagoi. Be dunu na da musa: misa:ne sia:i, ilia da
amoga misa:ne defele hame ba:i.
9 Wali dilia logo bagade amoga asili, nowa dunu dilia
ba:sea, amo huluane na lolo nasu amoga hiougima.'
10 Amaiba:le, ea hawa: hamosu dunu da logoga asili,
dunu huluane, wadela:i amola ida:iwane dunu gilisili lidi.
Amalalu, uda lasu lolo nasu diasu da nabaidafa ba:i.
11 Hina bagade da ea lolo nabega dunu misi ba:la misi.
Dunu afadafa da uda lasu hou abula hame idiniginisi ba:i.
12 Hina bagade da ema amane sia:i, 'Na:iyado! Di
abuliba:le uda lasu abula mae salawane misibela:?' Be amo
dunu da gogosia:iba:le, bu sia:mu gogolei.

13 *Amalalu, hina da ea hawa: hamosu dunuma amane
sia:i, ‘Amo dunu ea lobo amola emo la:gili, gadili gasi
ganodini ha:digima. Amo ganodini e da bese ini dinanumu.’
14 Na da dunu bagohame ilima misa:ne sia:sa. Be Na da
bagahame ilegesa.”

Gamanema Su Ima:ne Adole Ba:su
(Maga 12:13-17; Luge 20:20-26)

15 Amalalu, Fa:lisi dunu da asili, Yesu dafama:ne Ema
adole ba:musa: dawa:i galu.
16 Ilia da ilia fa:no bobogesu dunu amola Helode ea
fidisu dunu amo Yesuma asunasi. Ilia ogogole amane sia:i,
“Olelesu! Dia hou da moloidafa amola Di da Gode Ea
moloidafa hou ogogole hame olelesa, amo ninia dawa:. Di
da osobo bagade dunu ilia hou mae dawa:le, Gode Ea hou
fawane hamosa.
17 Amaiba:le, dia asigi dawa:su ninima olelema. Ninia
da su lasu muni Gamane hina Sisa ema iasea ninia sema
wadela:sala:? O hame wadela:sala:?”
18 Be Yesu da ilia wadela:i asigi dawa:su dawa:beba:le,
amane sia:i, “Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia
abuliba:le Na saniga sa:ima:ne sia:sala:?
19 Su lidisu fage Nama olema.”
Amaiba:le, ilia da su fage Ema gaguli misi.
20 E da ilima amane sia:i, “Amo fage dedei diala. Amo da
nowa ea odagi amola nowa ea dio dedebela:?”
21 Ilia bu adole i, “Sisa!” Amalalu, Yesu E bu adole i,
“Amaiba:le, dili Sisa ea dabe amo Sisama ima! Amola Gode
Ea dabe amo Godema ima!”
22 Amo sia: nababeba:le, ilia da fofogadigili, Yesu yolesili
asi.

Bogoi Wa:legadosu Hou
(Maga 12:18-27; Luge 20:27-40)

23 †Amo esoga, Sa:diusi dunu da Yesuma adole ba:musa:
misi. Ilia da bogoi dunu ea da:i hodo da bu wa:legadomu,
amo dafawaneyale hame dawa:i galu.
24 ‡Ilia da Yesuma ado ba:musa:, amane adole ba:i,
“Olelesu! Mousese da ninima olelemusa: agoane dedei.
‘Dunu da mano hame lalelegeiwane bogosea, ea ola o eya
da ea didalo lale, mano hamomuyo.’ Amo mano da musa:
bogoi amo buga:i ilia da sia:sa.
25 Ninia fi ganodini, dunu afae ea mano da fesuale
esalu. Magobo mano e da uda lale, mano hamedene bogoi.
Amalalu, eaeya da amo ea didalo lai.

---

* **22:13:** Ma:diu 8:12, 25:30; Luge 13:28 † **22:23:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:8
‡ **22:24:** Mousese ea Malasu 25:5

26 E amola mano hamedene bogoi. Fa:no eaeya eno
da didalo lale, asili, mano fesuale gala huluane amo uda
afadafa lale, mano hamedene bogoi.
27 Fa:no, amo uda da bogoi dagoi.
28 Amaiba:le, bogoi ilia bu uhini wa:legadosu esoha, amo
uda, dunu fesuale amo ilia lai dagoiba:le, e da nowa ea uda
esaloma:bela:?"
29 Yesu E bu adole i, "Dilia da Gode Sia: Dedei amola Gode
Ea gasa hou hame dawa:beba:le, giadofale dawa:.
30 Bogoi wa:legadosu esoga, uda lasu hou da bu hame
ba:mu. Dunu amola uda ilia da a:igele dunu Hebene
ganodini amo defele esalumu. Uda lasu hou da hame
hamomu.
31 Be dilia bogoi wa:legadosu hou dawa:ma:ne, Gode Ea
Sia: dedei nabima.
32 §E amane sia:i, 'Na da A:ibalaha:me ea Gode esala
amola Aisage ea Gode esala amola Ya:igobe ea Gode esala.'
Gode da bogoi dunu ilia Gode hame. E da esalebe dunu ilia
Gode!"
33 Amo olelesu nababeba:le, dunu huluane da bagade-
wane fofogadigi.

Gode Ea Sema Bagadedafa
(Maga 12:28-34; Luge 10:25-28)

34 Yesu E da Sa:diusi dunu ilia sia: banenesi amo ba:loba,
Fa:lisi dunu da gilisi.
35 **Sema olelesu dunu afadafa da Yesu dafama:ne, Ema
amane adole ba:i,
36 "Olelesu! Sema baligili bagadedafa da habo?"
37 ††Yesu E bu adole i, " 'Dilia dogoga, dilia a:silibuga,
amola dilia asigi dawa:suga, Hina Godema asigima!'
38 Go da sema baligili bagadedafa.
39 ‡‡Amo sema bagia da bisili sema defele diala, 'Dilia da:i
amoma asigi hou defele, dilia na:iyado ema asigima!'
40 Sema huluane amola balofede dunu ilia olelesu hulu-
ane da amo sema aduna ganodini diala."

Mesaia da Nowa Egefe
(Maga 12:35-37; Luge 20:41-44)

41 Fa:lisi dunu mogili da gilisibi ba:loba, Yesu da ilima
amane adole ba:i,
42 "Dilia adi dawa:bela:? Mesaia da nowa Egefela:?" Ilia
da bu adole i, "E da Da:ibidi egefe fawane."

---

§ **22:32:** Gadili Asi 3:6 ** **22:35:** Luge 10:25-28 †† **22:37:** Mousese ea Malasu 6:5 ‡‡ **22:39:** Gobele Salasu 19:18

43 Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, Gode Ea A:silibu
Hadigidafa da oleleiba:le, Da:ibidi da abuliba:le Mesaia Ema
‘Hina Gode’ dio asulibela:? Gode Sia: Dedei da agoane diala,
44 §§‘Da:ibidi da amane sia:i, “Hina Gode da na Hina Gode
Ema amane sia:i,
‘Na da hobea Dia ha lai dunu Dia emoga osa:le
heda:ma:ne fane legemu.
Wali, di da Na lobodafadili fima.’
45 “Amaiba:le, Da:ibidi da Mesaia Ema ‘Hina Gode’ Dio
asuliba:le, Mesaia da habodane Da:ibidi egefe fawane
esalala:?”
46 Dunu huluane da amo sia: nababeba:le, bu adole
imunu gogolei. Ilia da beda:iba:le, eso enoga Ema bu hame
adole ba:i.

23

Yesu da Sema Olelesu amola Fa:lisi Dunu Ilia Hou Dawa:beba:le, Sisasu Olelei
(Maga 12:38-39; Luge 11:43,46; Luge 20:45-46)

1 Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu amola dunu
huluane ilima amane sia:i,
2 “Sema Olelesu dunu amola Fa:lisi dunu, ilia da Mousese
ea Sema olelemusa: ilegei dagoi.
3 Amaiba:le, ilia olelei huluane nabawane hamoma. Be
ilia hou amoma mae fa:no bobogema. Ilia da udigili lafidili
olelesa. Be ilia hou da ilia olelesu amo defele hame ba:sa.
4 Ilia da eno dunuga aguni masa:ne, dioi bagade sema
ilia baligia la:gisa. Be ilia da amo dioi liligi dunu fidima:ne
gaguia gadomusa:, ilia age da hame molosa.
5 *Ilia da dunu eno siga ba:ma:ne, hawa: hamosa. Ilia
abula fe nodomene, bagade hamosa. Amola ilia esa mano
gisa:gi amo ganodini da Gode Sia: Dedei Buga sia: dedei
diala, amo ilia da bagade hamosa.
6 Ilia da lolo nasu amoga ahoasea amola sinagoge diasuga
ahoasea, ilia da hedolo fisu ida:iwane fawane lasa.
7 Ilia da bidi lama:ne legesu diasuga ahoasea, dunu eno
da ilima beguduli, ‘Olelesu!’ dio ilima sia:ma:ne, ilia da
bagadewane hanai gala.
8 Be dilia! Eno dunu da dilima ‘Olelesu’ dio asulimu da
defea hame. Bai dilia da Olelesu afadafa fawane esala.
Amola dilia huluane da yolalali agoane gilisili esala.
9 Osobo bagade dunu ilima ‘Ada!’ dio mae asulima. Dilia
Ada da afadafa fawane Hebene ganodini esala.

---

§§ **22:44:** Gesami Hea:su 110:1 * **23:5:** Ma:diu 6:1; Idisu 15:38; Mousese ea Malasu 6:8

10 Eno dunu da dilima ‘Hina!’ dio asulimu da defea
hame galebe. Dilia da Hina afadafa fawane esala, amo Yesu
Gelesu.
11 †Nowa dunu da baligi bagade dilia fi amo ganodini
esalea, e da dilia hawa: hamosu dunu defele ba:ma:mu.
12 ‡Nowa dunu da gasa fi hou hamosea, Gode da amo dunu
gudu banenesimu. Nowa da ea hou fonobosea, Gode da amo
dunu gaguia gadomu,”

Yesu da Gode Ea Hou Ouligisu Dunu Ilima Fofada:i
(Maga 12:40; Luge 11:39-42,44,52; 20:47)

13 Yesu E amane sia:i, “Dilia Sema olelesu dunu amola
Fa:lisi dunu da se iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole
ogogosu dunu! Gode Ea Hinadafa Hou heda:su logo dilia
ga:sisa. Dilia da ganodini hame golili ahoa. Amola dilia da
eno hanai dunu ilia logo hedofasa.
14 Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade
ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia didalo
ilia labe wadela:sa. Amalalu, mae gogosianewane, dunu
eno ilia siga ba:ma:ne, dilia da ogogole sia:ne gadosu seda
hiougisa. Amaiba:le, dilia se iasu da bagade baligimu.
15 Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se
iasu bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu!
Dilia lalegagui dunu afadafa hamomusa:, hano wayabo
bagadega amola osobo bagadega lala. Dunu afadafa dilia
hou lalegaguli, ea Helo sa:imu logo dilia fodobeba:le, ea
wadela:i hou da dilia wadela:i hou baligisa.
16 Si dofoi logo olelesu dunu! Dilia da se bagade nabimu!
Dilia amane olelesa, ‘Nowa dunu e Debolo Diasu dioba:le,
‘amo da dafawane’ ilegele sia:sea, e da ea sia:i liligi fisimu
da defea. Be e da gouli Debolo Diasu ganodini gala amoga
‘amo da dafawane’ ilegele sia:sea, ea sia:i yolemu da sema
bagade.’
17 Dilia si dofoi gagaoui dunu! Dilia da hamedafa
ba:sa. Debolo Diasu ea hadigi hou da gouli amo hadigi
hamobeba:le, Debolo Diasu ea hou da gouli ea hou baligi
dagoi.
18 Dilia olelesu eno da agoaiwane gala, ‘Nowa da oloda
ea dioba:le ilegele sia:sea, ea sia:i liligi fisimu da defea.
Be oloda da:iya Godema imunusa: liligi, amoba:le ilegele
sia:sea, ea sia:i yolemu da sema bagade, dilia da sia:sa.
19 Dilia si dofoi dunu! Oloda ea hadigi hou da iasu liligi
amo hadigi hamobeba:le, oloda ea hou da amo da:iya iasu
liligi baligi dagoi.

---

† **23:11:** Ma:diu 20:26-27; Maga 9:35, 10:43-44; Luge 22:26 ‡ **23:12:** Luge 14:11, 18:14

20 Nowa da olodaba:le ilegele sia:sea, e da oloda amola
oloda da:iya ligisi liligi amoga gilisili ilegele sia:sa.
21 Nowa da Debolo Diasuba:le ilegele sia:sea, e da Debolo
Diasu amola Debolo Diasu ganodini esala dunu Gode,
amoga gilisili ilegele sia:sa

22 §Nowa da Hebeneba:le ilegele sia:sea, e da Gode Ea Fisu
amola Gode amo fisuga fibi amoba:le ilegele sia:sa.

23 **Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu
bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia
fonobahadi hedama:ne fodole nasu liligi (amo 'minede',
'dili' amola 'gamini') amo dawa:le, amo nabuane mogili,
afadafa Godema iaha. Be bagade liligi, amo semadafa,
moloiwane fofada:su hou, gogolema:ne olofosu hou amola
dafawaneyale dawa:su hou, dilia hame hamosa. Amo
fonobahadi liligi mae gogolema. Be bagade liligi amola, dilia
gilisili hamomu da defea galu.
24 Si dofoi logo olelesu dunu! Dilia wadela:i liligi
nasa:besa:le, waini dabaga sogadigili, afe fadegasa. Be dilia
da ga:mele bagade da:gisa.

25 Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu bagade
ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia faigelei
amola yaeya dabuagado fawane dodofesa. Be ganodini da
ledo agoane uasu amola hanaiba:le lasu hou bagade diala.
26 Si dofoi Fa:lisi dunu! Hidadea faigelei ea gelabo
ganodini dodofema!. Amasea, dilia da dabuagado amola
dodofei dagoi ba:mu.

27 ††Dilia Sema olelesu amola Fa:lisi dunu da se iasu
bagade ba:mu! Dabua fawane molole ogogosu dunu! Dilia
da bogoi ea gele gelabo soa:iai legesu amoga legei agoane
diala. Dabuagado da ida:iwane ba:sa. Be ganodini da bogoi
ea gasa, gaha amola ledo fawane diala.
28 Dilia amola dabuagado da ida:iwane ba:sa. Be ganodini,
dilia dogo da ogogosu amola hame nabasu hou amoga nabai
diala.

Ilia da Balofede dunu Medole Legeiba:le Se Iasu Ba:mu (Luge 11:47-51)

29 Dilia Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da se iasu
bagade ba:mu! Dilia Dabua fawane molole ogogosu dunu!
Dilia da balofede dunu bogoi amo ilia gele gelabo hamosa,
amola hou ida:iwane dunu bogoi ilia gele gelabo nina:
hamosa.

---

§ **23:22:** Aisaia 66:1; Ma:diu 5:34 ** **23:23:** Gobele Salasu 27:30 †† **23:27:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:3

30 Dilia da amane sia:sa, ‘Ninia da ninia aowalalia ilia
esoga esalu ganiaba, ninia da balofede dunu amo ilia
medole legei amo hame medole legela:loba.’
31 Dilia da amo sia: sia:beba:le, dilia da balofede dunu ilia
fasu dunu amo ilia mano esala, dilia da olelesa.
32 Defea, dilia hemone aowalalia hemosu hou dagoma!
33 ‡‡Wadela:i sania fi! Dilia da Helo se iasu sogega mae
doaga:ma:ne, hobeamu logo hamedafa ba:mu.
34 Na da balofede dunu, bagade dawa:su dunu, amola
gaheabolo sema olelesu dunu dilima asunasimu. Mogili
dilia da fane legele, bulufalegeiga dabagala:mu. Mogili dilia
sinagoge diasu ganodini fegasuga fane, diasu enoga diasu
enoga, mae yolele sefasimu.
35 §§Amaiba:le, se iasu da dilima doaga:mu! Hemonega
A:ibele bogoi, amalalu, asili Sa:galaia (Belegaia egefe) dilia
aowalalia da Debolo Diasu amola oloda dogoa sogebiga
medole legei. Dilia aowalalia da amo hou ida:iwane dunu
medole legeiba:le, amo se dabe iasu da dilima doaga:mu.
36 Na dilima dafawane sia:sa! Amo maga:me se iasu dabe
huluane, wali fi diala da ba:mu.”

Yesu da Yelusaleme Fi ilima Asigi
(Luge 13:34-35)

37 “Yelusaleme fi! Yelusaleme fi! Dilia da balofede dunu
medole legesa. Dilia da Gode asunasi dunu igiga medosa.
Gagala ea mano fidima:ne, ea ougia hagudu gilisisa, amo
defele Na da dili gaga:ma:ne gilisimusa: hanai galu. Be dilia
da higa:i.
38 ***Amaiba:le, dilia Debolo Diasu da fisi dagoi amola
gelabai ba:mu.
39 †††Na dilima sia:sa! Dilia da Na hamedafa ba:mu
amogainini dilia da ‘Gode da Hina Gode Ea Dio lai Dunuma
hahawane bagade dogolegele hamosa!’ amo sia:mu.

24

Yesu da Debolo Diasu ea Gugunufinisimu Eso Olelei
(Maga 13:1-2; Luge 21:5-6)

1 Yesu da Debolo Diasu yolesili, ahoanoba, Ea ado ba:su
dunu da Ema Debolo Diasu ea hou ida:iwane olelemusa:
misi.
2 Yesu E bu adole i, “Defea! Diasu noga:le ba:ma! Be Na
da dilima sia:sa! Debolo Diasu da gugunufinisi dagoi ba:mu.
Amasea, igi afadafa da eno igi da:iya ligisi dialebe hame
ba:mu.”

---

‡‡ **23:33:** Ma:diu 3:7, 12:34; Luge 3:7 §§ **23:35:** Mui 4:8; 2 Hou Olelesu 24:20-21 *** **23:38:** Yelemaia 22:5 ††† **23:39:** Gesami Hea:su 118:26

Se Nabasu Hou da Doaga:mu
(Maga 13:3-13; Luge 21:7-19)

3 Yesu da Olife Goumia esaloba, Ea ado ba:su dunu da
wamowane Ema misini, amane adole ba:i, “Dia waha olelei
da habogala doaga:ma:bela:? Dia bu misunu eso amola
soge wadela:mu eso da gadenene doaga:lalu, ninia adi
dawa:digima:ne olelesu ba:ma:bela:?”
4 Yesu E bu adole i, “Dawa:ma! Ogogosu dunu da dilia
hou wadela:sa:besa:le, dawa:ma!
5 Dunu bagohame ilia da ogogole Na sia: olelemusa: misi,
sia:mu. Ilia da ‘Na da Mesaia,’ sia:beba:le, eno dunu da
ilima giadofale fa:no bobogemu.
6 Dilia da gegesu amola gegesu fada:i sia: bagohame
nabimu. Be mae beda:ma! Amo hou da misunu! Be soge
wadela:mu eso da amo esoga hame, be fa:no ba:mu.
7 Dunu fi da heda:le, dunu fi eno ilima bagadewane
gegemu. Soge eno amola soge eno amola da ha:i bagade
ba:mu. Bebeda:nima bagohame amola ba:mu.
8 Amo liligi da uda ea mano lalelegemu da gadenesa, se
nabasu hemosu agoane.
9 *Amasea, dilia da Nama asigiba:le, dunu huluane da dili
higale ba:mu. Ilia da dili afugili, fane lelegemu.
10 Mogili da se nababeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su
hou fisili, sadenane dafamu. Dilia fi dunu da dili higamu
amola hohonomu.
11 Ogogosu balofede dunu bagohame da ba:mu. Dunu
bagohame da ilia ogogosu sia: dafawaneyale dawa:mu.
12 Wadela:i hou da bagadewane heda:beba:le, dunu bago-
hame ilia Godema asigi hou da bu anegagiwane hamomu.
13 †Be nowa dunu da mae yolele, soge wadela:mu esoga
doaga:sea, e da Gode Ea gaga:su hou ba:mu.
14 Na fa:no bobogesu dunu da Gode Ea Hinadafa Hou Sia:
Ida:iwane gala amo dunu fifi asi gala huluanedafa ilima
olelemu. Amasea, soge wadela:mu eso da doaga:i dagoi
ba:mu.

Wadela:i Bagade Liligi
(Maga 13:14-23; Luge 21:20-24)

15 ‡Dilia da Wadela:idafa Liligi (musa: balofede dunu
Da:niele da olelei) amo Hadigi Malei Sesei ganodini lelebe
ba:sea (Idisu dunu! Noga:le dawa:ma),
16 Yudia sogega esalebe dunu, dilia goumia doaga:musa:
hobeama!

---

* **24:9:** Ma:diu 10:22 † **24:13:** Ma:diu 10:22 ‡ **24:15:** Da:niele 9:27, 11:31, 12:11

17 §Dunu da diasu dabuagado esalea, ea liligi diasu
ganodini galebe amo lamusa: mae masa.
18 Dunu da ifabi ganodini hawa: hamonanebe ba:sea, e
da ea abula lamusa: diasuga mae sinidigima:ne sia:ma.
19 Amo esoga, uda da abula agui galea, amola uda ilia
mano da dodo nanebe, amo da se bagade nabimu.
20 Dilia hobeale masunu da anegagi esoga hame amola
Sa:bade esoga hame ba:ma:ne, Godema sia:ne gadoma.
21 **Amo esoga se nabasu bagadedafa ba:mu. Amo eso da
musa: se nabasu eso huluane baligimu. Amola agoaiwane
eso da bu hame ba:mu.
22 Amo esoga, Gode da hame fidisa ganiaba, dunu
huludafa da bogogia:la:loba. Be Gode da Ea ilegei dunuma
asigiba:le, E da amo se nabasu eso hedofamu.
23 Amo esoga, dunu ilia 'Guiguda: Mesaia ba:ma!' o
'Mesaia da goea!' amo sia:sea, ilia sia: mae nabima.
24 Ogogosu mesaia amola ogogosu balofede dunu ilia da
heda:le, gasa bagade hou Gode Ea hou agoane hamomu. Ilia
da Gode Ea ilegei dunuma ogogosea, Gode Ea fi dunu da
gadenenewane ilia ogogosu sia: dafawaneyale dawa:mu -
be Gode Ea Fidafa ilegei dunu da dafamu hamedei.
25 Dawa:ma! Na da dilima hidadea olelei dagoi.
26 ††Amaiba:le, ilia da dilima, 'Mesaia da sogega esala!'
amo sia:sea, mae ba:la masa. Ilia da 'Mesaia da diasu
ganodini esala!' amo dilima sia:sea, ilia sia: mae nabima.
27 Ha:ha:na hadigi gusudili nene gala:sea, guma:dili
doaga:sea, amo hou defele Dunu Egefe Ea bu misunu hou
dilia da ba:mu.
28 ‡‡Sonani sio ilia da bogoi da:i hodo ba:beba:le, amoga
gilisisa.

Dunu Egefe Ea bu Misunu Eso
(Maga 13:24-27; Luge 21:25-28)

29 §§Amo se nabasu eso dagosea, fonobahadi ouesalu,
eso da gasiwane ba:mu. Oubi da hadigi hame diga:mu.
Gasumuni huluane da gudu sa:ili, mu da bagadewane
ugugumu.
30 ***Amasea, Dunu Egefe Ea dawa:digima:ne olelesu
da muagado ba:mu. Osobo bagade fifi asi gala dunu
da se nababeba:le, ilia dogo dalega:ma:ne bida:igia famu.
Amasea, ilia Dunu Egefe hadigi amola gasa bagade hamoi,
mu mobi ganodini osobo bagadega manebe ba:mu.

---

§ **24:17:** Luge 17:31 ** **24:21:** Da:niele 12:1; Wamolegei Sia: Olelesu 7:14
†† **24:26:** Luge 17:23-24 ‡‡ **24:28:** Luge 17:37 §§ **24:29:** Aisaia 13:10, 34:4;
Isigiele 32:7; Youele 2:10, 2:31, 3:15; Wamolegei Sia: Olelesu 6:12-13 *** **24:30:**
Da:niele 7:13; Segalaia 12:10-14; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7

31 Dalabede bagade dusu da nabimu galebe. Amasea,
Dunu Egefe da Ea a:igele dunu amo osobo bagade bega: asili
eno bega: doaga:le, Ea ilegei dunu huluane amo lidimusa:,
asunasimu.

Figi Ifa ea Olelesu
(Maga 13:28-31; Luge 21:29-33)

32 Figi ifa fedege sia: dawa:ma! Maga:me heda:le, lubi
lasea, mugi oubi da gadenesa galebe dawa:ma!
33 Amo defele, dilia da Na olelei liligi ba:sea, Dunu Egefe
Ea bu misunu eso da gadenesa galebe dawa:ma. E da logo
holeiga doaga:i dagoi, dawa:ma!
34 Na da dafawane sia:sa! Amo osobo bagadega esalebe
dunu, ilia da mae bogole, amo hou huluane ba:mu!
35 Mu amola osobo bagade da mugululi, bu hamedafa
ba:mu. Be Na sia: da mae mugululi, dialalalumu.

Dunu Huluane da Yesu Ea Bu Misunu Eso Hame Dawa:
(Maga 13:32-37; Luge 17:26-30,34-36)

36 Be dunu huluane da Na bu misunu eso hame dawa:. Na
amola a:igele dunu Hebene ganodini esala, ninia da hame
dawa:. Ada Gode Hi fawane dawa:.
37 †††Dunu Egefe Ea bu misunu eso da Nowa: ea eso
agoane ba:mu.
38 Amo esoga, hano bagade mae misini, ilia udigili ha:i
nanu, adini nanu, uda lasu. Amalalu, Nowa: da dusagaiga
fila heda:le,
39 ‡‡‡hano hedolowane heda:beba:le, ilia huluane hanoga
na dagoiba:le, bogogia:i. Dunu Egefe misunu da agoaiwane
ba:mu.
40 Amo esoga, dunu aduna da ifabi ganodini hawa:
hamonanebe ba:mu. Na da afae lale, eno yolesimu.
41 Uda aduna da gagoma goudalebe ba:mu. Na da afae
lale, eno yolesimu.
42 Dilia Hina Gode Ea bu misunu eso hame dawa:beba:le,
eso huluane dawa:iwane sosodo aligima!
43 §§§Diasu hina da wamolasu dunu ea misunu dawa:sa
ganiaba, e da dawa:iwane liligi ouligima:ne, mae golale ea
diasu gaga:la:loba.
44 Amaiba:le, dilia amola eso huluane dawa:iwane
ha:esaloma. Dilia hame dawa:iwane esalea, Dunu Egefe da
dilia hame dawa: eso amoga doaga:mu.

Asigi Ida:iwane Hawa: Hamosu Dunu
(Luge 12:41-48)

---

††† **24:37:** Mui 6:5-8 ‡‡‡ **24:39:** Mui 7:6-24 §§§ **24:43:** Luge 12:39-40

45 “Asigi amola ida:iwane bagade dawa:su hawa: hamosu
dunu da nowala:? E da dunu amoma ea hina da eno hawa:
hamosu dunuma ouligisu amola ha:i manu iasu hou ema
iaha.
46 Ea hina da bu doaga:sea, amo dunu hahawane hawa:
hamosu hamonanebe ba:sea, e da hahawane bagade ba:mu.
47 Dafawane! Hina da amo ida:iwane ouligisu dunuma ea
soge amola liligi bu ouligima:ne, sia:mu.
48 Be wadela:i dunu da ea hina liligi ouligisia, e da ea asigi
dawa:su ganodini agoane sia:mu, ‘Na hina da hedolo hame
misunu!’
49 Amaiba:le, e da eno hawa: hamosu dunu famu. E amola
wadela:i adini nasu dunu da gilisili lolo manu amola adini
manu.
50 Ea hina da ea hame dawa:i esoga bu doaga:sea, e da
fofogadigimu.
51 Amasea, ea hina da ea da:i hodo dadega:le, e da ogogosu
dunu ilia se iasu defele lamu. E da bese ini dinanebe ba:mu.

25

A:fini Nabuane Gala Fedege Sia:

1 *“Amo esoga, Gode Ea Hinadafa Hou da a:fini dunuga
hame dawa:digi nabuane gala ilia hou agoane ba:mu. Ilia
da gamali lale, uda lamu dunu fidimusa: asi.
2 A:fini biyale da gagaoui agoane, be biyale eno da bagade
dawa:lai galu.
3 Gagaoui a:fini biyale, ilia da gamali hano eno mae lale,
gamali gaguli asi.
4 Be bagade dawa:su a:fini biyale, ilia da gamali hano eno
dili salawane, gamali gaguli asi.
5 Uda lamu dunu da hedolo hame doaga:beba:le, ilia da
golaiwane dialu.
6 Amalalu, gasimogoa, ilia da wele sia:be bagade nabi.
‘Dawa:ma! Uda lamu dunu da manebe! E yosia::musa:
masa!’
7 Amalalu, a:fini huluane da wa:legadole, ilia gamali
ulagimusa:, wigi hahamoi.
8 Gagaoui a:fini biyale, ilia bagade dawa:su a:fini biyale
ilima amane sia:i, ‘Dilia gamali hano galea ninima ima.
Ninia gamali da usimu galebe!’
9 Be bagade dawa:su a:fini da bu adole i, ‘Hame mabu!
Ninia gamali hano ebelesa:besa:le hame imunu. Dilia bidi
lasu diasuga bidi lamusa: masa!’
10 Gagaoui a:fini da bidi lamusa: ahoananoba, uda lamu
dunu da doaga:i dagoi. Amalalu, bagade dawa:su a:fini

* **25:1:** Luge 12:35

amola uda lamu dunu, ilia diasu ganodini lolo manusa: asi.
Amalalu, logo da ga:si dagoi ba:i.

11 †Fa:nowane, bidilai dagobeba:le, gagaoui a:fini da
doaga:le, logoga lulufigili, amane sia:i, 'Hina! Hina! Ninia
golili misa:ne, logo doasima!'
12 Be e da bu adole i, 'Hame mabu! Na da dafawane dilima
sia:sa! Na da dili hame dawa:!'
13 Dilia huluane dawa:iwane ha:esaloma! Bai dilia Na bu
misunu eso ilegesu hame dawa:!"

Hawa: Hamosu Dunu Udiana Gala
(Luge 19:11-27)

14 ‡Dunu Egefe Ea bu misunu eso doaga:sea, Gode Ea
Hinadafa hou da agoane ba:mu. Dunu afadafa, soge
sedagaga masunuba:le, ea hawa: hamosu dunu gilisili, ilima
ea liligi noga:le ouligima:ne sia:i. 5000
15 E da hawa: hamosu dunu afadafa ema K5000 agoane
i. Enoma e da K2000 agoane i. Enoma e da K1000 agoane
i. Ilia gasa hou defele ilima ia dagoiba:le, e soge sedagaga
doaga:musa: asi. 5000
16 Gina5000 lai dunu da asili, bidi lale, hawa: hamone,
K5000 eno lai dagoi.
17 Gina 2000 lai amola, e da eno K2000 lai dagoi.
18 Be K1000 lai dunu da asili, osobo ulidogone, ea hina ea
muni wamolegei dagoi.
19 Eso bagohame asili, ilia hina da ea bidi lamusa: bu misi.
20 Dunu da K5000 lai amola eno K5000 lai da misini,
amane sia:i, 'Hina! Di da nama K5000 i. Ba:ma! Na da
dima imunusa:, K5000 eno lai dagoi,'
21 Hina da bu adole i, 'Defea mabu! Dia hou da ida:iwane
amola nabawane hamoi. Di da fonobahadi liligi noga:le
ouligibiba:le, wali liligi bagade ouligima:ne na dima olemu.
Misa!. Di ani da hahawane gilisili esalumu.'
22 Gina 2000 lai dunu da ema misini, amane sia:i, 'Hina!
Di da K2000 nama i. Ba:ma! Na da K2000 eno lai dagoi,'
23 Hina da bu adole i, 'Defea mabu! Dia hou da
ida:iwane amola nabawane. Di da fonobahadi liligi noga:le
ouligibiba:le, wali di da liligi bagade ouligimu. Misa! Di da
ani hahawane gilisili esalumu,'
24 Be K1000 fawane lai dunu, ema misini, amane sia: i,
'Hina! Dia hou na dawa:i galu. Di da gasa bagade fi dunu.
Di da ifabi dia hame bugi amogawane faisa.
25 Na beda:iba:le, dia K1000 osoboga wamolegei. Ba:ma!
Dia K1000 da goea,'

---

† **25:11:** Luge 13:25 ‡ **25:14:** Luge 19:11-27

26 Ea hina da ema ougili amane adole i, ‘Di da wadela:i
amola hihini hawa: hamosu dunu. Na da hame bugi liligi
faisa, di dawa:bela:?
27 Amaiba:le na K1000 dia da abuliga muni salasu diasu
ganodini muni eno lama:ne hame salibala:?’
28 E da ea fidisu dunuma amane sia:i, ‘Amo ea K1000 lale,
K5000 gagui dunu ema ima.
29 §Nowa dunu da lai galea, na da ema bu imunu galebe.
E da baligili gagumu. Be hame lai dunuma, ea fonobahadi
gagui amo huluane na da bu samogemu.
30 **Be wadela:i hawa: hamosu dunu gaguli, gadili gasiga
ha:digima. E da bese ini dinanebe ba:mu,’

Osobo Bagade Dagosu Fofada:su

31 ††“Dunu Egefe E da Hina Bagadedafa hamoiwane, Ea
a:igele dunu oule masea, E da Ea hadigi fisuga fimu.
32 Dunu fifi asi gala huluane da Ema gilisibiba:le, E da ili
afafamu. Sibi ouligisu dunu da sibi amola goudi afafasa,
amo defele E da dunu afafamu.
33 Sibi da Ea lobo dafadili amola goudi da Ea lobo
fofadidili masa:ne, E da sia:mu.
34 Amasea, dunu ea lobo dafadili asi ilima Hina
Bagadedafa da amane sia:mu, ‘Na Ada Ea hahawane fidisu
lai mano. Dilia misa! Gode Ea Hinadafa Hou, Gode da osobo
bagade muni hemosu esoga hamoi, amo dilia hahawane
lama.
35 Na da ha:i nababeba:le, dilia ha:i manu Nama i. Na
da hano hanaiba:le, dilia da Nama hano dili i. Na da ga fi
defele dilia diasuga doaga:loba, dilia da Nama yosia:nanu
aowasu.
36 Na da da:i nabadoba:le, dilia da abula Nama idinigin-
isima:ne i. Na da olo madelaiba:le, dilia da Nama asigiba:le,
Nama ouligimusa: doaga:i. Na da se iasu diasu ganodini
sali dagoiba:beba:le, dilia da Na ba:la misi.’
37 Amasea, hou ida:iwane hamosu dunu da Dunu Egefema
amane adole ba:mu, ‘Hina Gode! Ninia habogala Di ha:i
nababeba:le, ha:i manu ibela:? Ninia habogala Di hano
hanaiba:le, Dima hano dili ibela:?
38 Ninia habogala Di ninia diasuga golama:ne sia:bela:?
Ninia habogala Di da:i nabado ba:beba:le, abula Dima
ibala:?
39 Ninia habogala Di oloiba:le o se iasu diasuga saliba:le,
ninia habogala Dima asigiba:le, ba:la misibala:?’
40 Amasea Hina Bagadedafa da ilima amane bu adole
imunu, ‘Na dafawane sia:sa! Dilia da adi hou amo Na fi

§ **25:29:** Ma:diu 13:12; Maga 4:25; Luge 8:18 ** **25:30:** Ma:diu 8:12, 22:13; Luge 13:28 †† **25:31:** Ma:diu 16:27, 19:28

dunu mimogo hamedei gala, ilima fidimusa: hamoi galea,
dilia da amo hou Nama hamoi dagoi.’
41 Amasea dunu Ea lobo fofadidili esala, ilima E da amane
sia:mu, ‘Dilia Gode Ea gagabusu aligima:ne lai dunu! Masa!
Eso huluane nenanumu lalu, Sa:ida:ne amola ea a:igele
dunu se iasu ima:ne Gode hamoi, amoga masa!
42 Na da ha:iba:le, dilia da Nama ha:i manu hame i. Na
da hano hanaiba:le, dilia da hano Nama hame dili i.
43 Na da ga fi agoane dilima doaga:loba, dilia da golasu
Nama hame olelei. Na da:i nabadoba:le, dilia da Nama
abula idiniginisima:ne hame i. Na da oloiwane se iasu
diasuga sali dagoi ba:loba, dilia da Na hame ba:la misi.’
44 Amalalu, ilia da bu adole ba:mu, ‘Hina Gode! Ninia
habogala Di ha:i nabawane, o hano hanai o hame gagui-
wane, o da:i nabado o olo o se iasu ganodini sali, ninia
habogala amo ba:loba, Di hame fidibela:?’
45 Amalalu, Hina Bagadedafa da ilima amane bu adole
imunu, ‘Na dafawane sia:sa! Dilia da adi hame fidisu hou
amo Na fi dunu hamedei gala, ilima hamoi galea, dilia da
amo hou Nama hamoi dagoi.’
46 ‡‡Amalalu, ilia da eso huluane mae dagole se iasu
ba:lalumu. Be hou ida:iwane dunu da eso huluane mae
bogole Fifi Ahoanusu lamu.”

26

Ilia da Yesu Medomusa: Dawa:i
(Maga 14:1-2; Luge 22:1-2; Yone 11:45-53)

1 Amo olelesu sia: dagoloba, Yesu da Ea fa:no bobogesu
dunuma amane sia:i,
2 *“Dilia dawa:! Eso aduna aligili, Baligisu Lolo Nasu da
ba:mu. Ilia da Dunu Egefe bulufalegeiga dabagala:musa:
gagulaligimu.”
3 Amalalu, gobele salasu dunu amola Gode Ea diasu
ouligisu dunu da gobele salasu dunu Ouligisu ea dio amo
Ga:iafa:se, amo ea diasuga gilisi dagoi.
4 Ilia da Yesu wamowane afugili, medole legemusa:,
amane ilegele sia:i,
5 “Dunu huluane da amo hou higabeba:le, halale
gegesa:besa:le, Lolo Nasu amo ganodini hamomu da
hamedei.”

Uda da Gabusiga: Manoma Yesu Ea Dialumaga Sogadigi
(Maga 14:3-9; Yone 12:1-8)

6 Eso afaega, Yesu da Bedani moilaiga, lebolosi oloi dunu
Saimone amo ea diasuga esalu.

---

‡‡ **25:46:** Da:niele 12:2 * **26:2:** Gadili Asi 12:1-27

7 †E da ha:i nanoba, uda afae da Ema misini, manoma
gabusiga: gala ganagu ganodini sali, Yesu Ea dialuma da:iya
sogadigi.
8 Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu ilia
da ougili amane sia:i, “Liligi ida:iwane abuli udigili
ha:digibela:?
9 Amo gabusiga: hano bidi lale, amo muni lai hame gagui
dunuma imunu da defea galu!”
10 Be Yesu da ilia sia: dasu dawa:beba:le, amane sia:i,
“Dilia abuliba:le amo udama mi hananewane sia:sala:? E
da Nama hou ida:iwane hamoi.
11 ‡Dilia da hame gagui dunu eso huluane ba:mu. Be dilia
da Na hobea hame ba:mu.
12 E da Na bogole ulidogone salimu hou amoma asigiba:le,
Na da:i hodo legema:ne, waha agoane hamoi.
13 Na dafawane sia:sa! Osobo bagadega, soge huluanedafa
amoga Na sia: ida:iwanegala dunu ilia olelesea, ilia da amo
uda dawa:ma:ne, ea hou Nama waha hamoi olelemu.”

Yudase da Yesu Hohonomu Sia:i
(Maga 14:10-11; Luge 22:3-6)

14 Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu afadafa amo Yudase
Isaga:liode, e da ado ba:su dunu fagoyale yolesili, gobele
salasu ouligisu dunu ilima doaga:i.
15 §E da ilima amane adole ba:i, “Na da Yesu dilima ima:ne
hohonosea, dilia muni habodayane ima:bela:?” Amalalu,
ilia fage eme esala (silifa) 30 agoane idili, Yudasema i.
16 Amalalu, Yudase da Yesu hohonone, ilima imunusa:
logo hogolalu.

Yesu amola Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Baligisu Lolo Mai
(Maga 14:12-21; Luge 22:7-13,21-23; Yone 13:21-30)

17 Isala:ili dunu da agi ga:gi Yisidi hame sali amo lolo
nanoba, eso agega, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ema
doaga:le, amane sia:i, “Ninia habidili Baligisu Lolo manusa:
hahamoma:bela:?”
18 Yesu E bu adole i, “Yelusalemega asili, dilia da dunu
ba:mu. Ema amane sia:ma, ‘Ninia Olelesu dunu ea ilegei
eso da doaga:i dagoi. E amola ea ado ba:su dunu, ilia dia
diasuga Baligisu lolo manu galebe.’ ”
19 Amo sia: nababeba:le, ilia da Yesu Ea olelei hamoi. Ilia
Baligisu Lolo Nasu manusa: hahamoi.
20 Daeya doaga:loba, Yesu amola Ea fa:no bobogesu dunu
fagoyale gala da ha:i manusa: esalu.
21 Ha:i nananoba, Yesu E amane sia:i, “Na da dafawane
sia:sa! Dunu afae ninia gilisisu ganodini da Na hohonomu.”

---

† **26:7:** Luge 7:37-38 ‡ **26:11:** Mousese ea Malasu 15:11 § **26:15:** Segalaia 11:12

22 Ilia huluane da se bagade nabi. Ilia da afae afae Yesuma
amane adole boba:i, “Hina! Di da na hamomu sia:sala:?”
23 **E da bu adole i, “Dunu afadafa, e amola Na gilisili
hano ofodoga agi ga:gi gele iasea, amo dunu da Na
hohonomu.
24 Dunu Egefe, Gode Sia: Dedei defele, da bogomu. Be
Ea hohonosu dunu da se bagade nabimu. Amo dunu da
hamedafa lalelegemu da defea galu.”
25 Yesu Ea hohonosu dunu Yudase da amane sia:i, “Ole-
lesu! Di da na hamomu sia:sala:?” Yesu E bu adole i, “Di da
sia:i dagoi!”

Yesu Ea Lolo Nasu
(Maga 14:22-26; Luge 22:14-20; 1 Golidia 11:23-25)

26 Ilia ha:i nanoba, Yesu da agi ga:gi lale, Godema nodone
sia:ne gadole, amo agi ga:gi fifili, Ea fa:no bobogesu dunuma
i. E amane sia:i, “Lale moma! Amo da Na da:i hodo.”
27 Amalalu, E da faigelei lale, Godema nodone sia:ne
gadole, ilima i. E amane sia:i, “Dilia huluane amo waini
hano moma.
28 ††Go da Na maga:me. Gesele nasu gousa:su gaheabolo
da amoga hamoi dagoi. Na maga:me sogadigimuba:le, dunu
bagohame da gogolema:ne olofosu ba:mu.
29 Na dilima sia:sa! Na amola dilia da osobo bagadega
waini hano moma:ne, bu hame gilisimu. Gode Ea Hinadafa
Hou soge ganodini fawane, ninia bu gilisili gaheabolowane
manu.”
30 Amalalu, gesami hea:lalu, ilia Olife Goumiga asi.

Yesu da Bida ea Dafamu Olelei
(Maga 14:27-31; Luge 22:31-34; Yone 13:36-38)

31 ‡‡Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Wali gasia, dilia
huluane da Na yolesili, hobeamu. Gode Sia: Dedei amo
ganodini agoane dedei diala, ‘Gode da sibi ouligisu dunu
medole legebeba:le, sibi da udigili hobeale afafamu.’
32 §§Be Gode da Na bu wa:legadolesisia, Na da dilima bisili
Ga:lili sogega masunu.”
33 Bida e bu adole i, “Dunu huluane da mugulusia, na da
Di hamedafa yolesimu.”
34 Be Yesu da Bidama amane sia:i, “Na dima dafawane
sia:sa! Di da hidadea udianawane ‘Yesu na hame dawa:!’
sia:sea, fa:no gagala ga:be nabimu.”
35 Be Bida da gasawane bu adole i, “Di bogosea, ani galu
bogomu da defea. Be ‘Di na hame dawa:,’ na da hamedafa
sia:mu!”

** **26:23:** Gesami Hea:su 41:9 †† **26:28:** Gadili Asi 24:8; Yelemaia 31:31-34
‡‡ **26:31:** Segalaia 13:7 §§ **26:32:** Ma:diu 28:16

Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane amola da amo defele sia:i.

Yesu E Gedesemani Sogebi Ganodini Sia:ne Gadoi
(Maga 14:32-42; Luge 22:39-46)

36 Amalalu, ilia Gedesemani sogebi amoga doaga:i. Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia guiguda: esaloma! Na da gagoega sia:ne gadomusa: masunu!”
37 Asili, E da Bida amola Sebedi ea mano aduna oule asi. Yesu da Ea dogo ganodini se bagadedafa nabi.
38 E da ilima amane sia:i, “Na da bogomuwane se naba. Dilia Na fidima:ne, guiguda: mae golale sosodo ouesaloma.”
39 Yesu E fonobahadi asili, osoboga gala:lasa:ili, amane sia:ne gadoi, “Ada! Logo eno galea, amo se nabasu faigelei Nama ilegei, Di fadegama! Be na asigi dawa:su hanai liligi hame. Dia asigi dawa:suga hanai liligi fawane Na da hamomu.”
40 E da Ea fa:no bobogesu dunu udiana ilima sinidigili ba:loba, ili golai dialebe ba:i. E da Bidama amane sia:i, “Dilia abuliba:le ‘aua’ afadafa fawane ouligimu da hamedesala:?
41 Dawa:iwane esaloma! Dilia da dafama:ne ado ba:su amoga dafasa:besa:le ha:esaloma! Dilia a:silibu da gasa bagade, be da:i ea hou da gogaiya:i.”
42 Yesu da bu asili, bu amane sia:ne gadoi, “Ada! Amo se nabasu faigelei fadegamuda hamedei galea, defea, Dia asigi dawa:su hou fawane Na da hamomu.”
43 Ea ado ba:su dunu udiana ilima bu sinidigili, ilia bu golai dialebe ba:i. Ilia da si fadegaiwane ha:esalumu gogolei galu.
44 Amalalu, bu yolesili, asili, Yesu E da eno agoane Ea musa: sia:ne gadoi bu sia:i.
45 Amalalu, E da Ea ado ba:su dunuma bu sinidigili, amane sia:i, “Dilia da mae nedigili, golabe amola helefisala:? Dawa:ma:i!. Ilegei eso da doaga:i dagoi! Dunu Egefe da enoga hohonoi dagoi amola wadela:i hamosu dunu da wali E gagulaligimu galebe.
46 Wa:legadoma! Hadiga! Na hohonosu dunu manebe goea!”

Ilia da Yesu Afugili Lai
(Maga 14:43-50; Luge 22:47-53; Yone 18:3-12)

47 Yesu E sia:nanoba, Yudase, (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale gala amo fi dunu afae) da doaga:i. Dunu bagohame, gobihei bagade amola gigi gagui, gobele salasu amola Gode Ea diasu ouligisu dunu asunasiba:le, amo dunu ilia Yudase ea baligia aligili misi.

48 Yesu Ea hohonosu dunu da hidadea ilima sia:i galu,
“Nowa dunu na nonogobe ba:sea, amo dunu dilia afugili
gagulaligima.”
49 Amalalu, Yudase da Yesuma doaga:le, hahawane amane
sia:i, “Olelesu! Olofoiwane esaloma!” Amalalu, e da Yesu
nonogoi dagoi.
50 Yesu da Yudasema amane sia:i, “Defea na:iyado! Dia
hou amo hedolo hamoma!”
Amalalu, gegesu gobihei amola gigi gagui dunu da Yesu
gagulaligi.
51 Yesu Ea oule misi dunu afadafa da ea gegesu gobihei
duga:le gadole, gobele salasu Ouligisu ea hawa: hamosu
dunu, amo ea ge damuni fasi.
52 Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Dia gobihei bu
salima! Bai nowa da gobiheiga gegesea, ilia da gobiheiga
faiba:le bogomu.
53 Dili adi dawa:bela:? Na da Na Ada Ema adole ba:i
ganiaba, E da a:igele gegesu dunu osia:idafa Na fidima:ne
asunasila:loba.
54 Be amo hou agoane hamoi ganiaba, na bogomu Gode
Sia: Dedei ganodini diala da hobea didili hame hamoi
ba:la:loba.”
55 ***Yesu da dunu huluanema amane adole ba:i, “Dilia
abuli gasawane gegesu gobihei amola gigi gaguiwane, Na
afugili lamusa: misibela:? Na da wamolasu dunula:? Eso
huluane Na Debolo Diasuga sia: olelesa lelu. Be amo esoga,
dilia da Na hame gagui.”
56 Be amo hou huluane, balofede dunu ilia Gode Sia:
Dedei amo ganodini sia:i da didili hamomusa: misi dagoi.
Amalalu, Ea ado ba:su dunu huluane da Yesu yolesili,
hobea:i dagoi.

Gobele Salasu Fofada:su Dunu da Yesuma Fofada:i
(Maga 14:53-65; Luge 22:54-55,63-71; Yone 18:13-14,19-24)

57 Ilia da Yesu afugili, gobele salasu Ouligisu dunu
Ga:iafa:se, amo ea diasuga oule asi. Amoga, sema olelesu
dunu amola Gode Ea diasu asigilai ouligisu dunu ilia gilisili
esalebe ba:i.
58 Bida e da badiliawane fa:no bobogei. E da Ga:iafa:se ea
diasu gagoi amo ganodini golili sa:ili, e amola dadi gagui
ouligisu dunu gilisili fi. E da fa:no mabe hou ba:musa:,
esalu.
59 Gobele salasu dunu amola Gausolo dunu huluane da
Yesu fuga:musa:, ogogosu sia: bagadewane hogoi helei.

*** **26:55:** Luge 19:47, 21:37

60 Ogogosu nabasu dunu bagohame da Yesu Ea hou
wadela:musa: misi. Be ilia da Yesu bogoma:ne medomu
logo hame ba:i. Fa:nowane, dunu aduna misini,
61 †††ela amane sia:i, “Amo dunu E da amane sia:i, ‘Na
Gode Ea diasu mugululi, eso udiana amoga fawane bu
gagumu, amo hamomusa: Na da defele esala!’ ”
62 Gobele salasu Ouligisu dunu da wa:legadole, Yesuma
amane adole ba:i, “Nabibala:? Amo diwaneya udidisu sia:
nababeba:le, Di da adi sia:ma:bela:?”
63 Be Yesu E da ouiya:le esalu. Amalalu, gobele salasu
Ouligisu dunu da Yesuma amane sia:i, “Defea! Di da wali
Gode Ea Dioba:le moloiwane sia:ma! Di da Mesaiala:? Di da
Gode Ea Manodafala:?”
64 ‡‡‡Yesu da ema bu adole i, “Di sia:be goa! Be Na da
dilima sia:sa! Wali amola fa:no dilia da Na (Dunu Egefe),
Gode Bagadedafa amo Ea lobo dafadili fibi ba:mu. Amola
dilia Na muagado mumobi ganodini manebe ba:mu.”
65 §§§Amo sia: nababeba:le, gobele salasu Ouligisu da
hina: abula gadelale, amane sia:i, “E da lasogole sia:i dagoi.
Ninia da Ea hou ba:su dunu eno hame hogomu. Ea lasogoi
sia: dilia huluane nabi dagoi.
66 Dilia adi dawa:bela:?”
Dunu huluane ilia bu adole i, “E da wadela:i hamoi dagoi!
Medole legemu da defea!”
67 *Amalalu, ilia da Yesu Ea odagia defo aduga:gala:i.
Mogili, ilia Yesu lobosunane fai, mogili ilia Ea odagi loboga
fai.
68 Ilia da Ema amane sia:i, “Mesaia! Di ba:la:lusu hou
hamoma! Nowa ea da Di fabayale sia:ma!”

Bida da Yesu na Hame Dawa: Sia:i
(Maga 14:66-72; Luge 22:56-62; Yone 18:15-18,25-27)

69 Bida da diasu gadili gagoi ganodini esalu. Amalalu,
Gobele salasu Ouligisu dunu ea hawa: hamosu a:fini da Ema
doaga:le, amane sia:i, “Di amolawane da Ga:lili dunu. Yesu,
ali gilisili lalu.”
70 Be dunu huluane ilia midadi, Bida da Yesu hame dawa:
sia:i. E amane sia:i, “Dia sia:be go na hamedafa dawa:.”
71 Bida da gagoi logo holeiga asili, a:fini eno da ea odagi
ba:beba:le, eno dunuma amane sia:i, “Amo dunu da Yesu,
Na:salede dunu, amo gilisili lalu.”
72 Be Bida e da Yesu hame dawa:, Gode Ea Dioba:le ilegele
amane sia:i, “Na da amo dunu hamedafa dawa:!”

---

††† **26:61:** Yone 2:19 ‡‡‡ **26:64:** Da:niele 7:13 §§§ **26:65:** Gobele Salasu 24:16 * **26:67:** Aisaia 50:6

73 Fa:no, eno gadenene lelu dunu da Bidama misini, ema
amane sia:i, “Dafawane! Di da Yesu Ea fi ilima gilisi dagoi.
Dia sia: da ilia sia: defele nababeba:le, ninia dawa:!”
74 Amalalu, Bida da gasa bagadewane gagabuli amane
sia:i, “Na da Gode Ea Dioba:le dafawane sia:sa! Na da
ogogosa galea, Gode da nama se iasu imunu da defea! Amo
dunu Na da hamedafa dawa!”
Ea sia: dagobeba:le, gagala gawali da ga:i.
75 Yesu Ea musa: sia:i, “Di da hidadea ‘Yesu na hame
dawa:’ udianawane sia:nanu, fa:no gagala ga:be nabimu.”
Amo sia: bu dawa:beba:le, Bida da ga asili, se nabawane
bagadewane dinanu

27

Ilia da Yesu Bailadema Fofada:musa: Hiouginana Asi
(Maga 15:1; Luge 23:1-2; Yone 18:28-32)

1 Hahabedafa, gobele salasu hina dunu, ilia amola Gode
Ea diasu ouligisu asigilai dunu da Yesu fuga:ma:ne, gilisili
fofada:i.
2 Amalalu, ilia da Yesu afugili, sia:inega la:gili, Louma
Gamane hina dunu Bailade amo ea diasuga hiouginana asi.

Yudase ea Bogoi
(Asunasi Dunu Ilia Hou 1:18-19)

3 *Yesu E hohonosu dunu Yudase, da Yesu E se iasu labe
ba:beba:le, ea asigi dawa:su sinidigili, se bagade nabi. E
da silifa muni fage 30 amo gobele salasu amola Gode Ea fi
asigilai dunu ilima bu gaguli asi.
4 E amane sia:i, “Na da hou ida:iwane dunu hohonoiba:le,
na da wadela:i bagade hamoi.” Be ilia bu adole i, “Amo da
disu! Ninia da hame dawa:!”
5 Yudase e da muni Debolo Diasu ganodini ha:digili,
yolesili asi. Amalu, asili, hi gobele galogoa efega gomene,
hegoa:nesili bogoi.
6 Gobele salasu hina dunu, ilia da muni lale, amane sia:i,
“Amo muni da maga:me bidi lasu. Amaiba:le, Debolo Diasu
muni salasu sesei ganodini salimu da sema bagade.”
7 Gilisili sia: dalu, ilia amo muniga ‘Laga osoboga Ofodo
Hahamosu Dunu ea Moifufu’ bidi lai dagoi. Ga fi dunu
bogole, amo sogebiga uli dogone salima:ne, ilia bidi lai.
8 Amaiba:le, ilia da amo sogega ‘Maga:me Moifufu’ dio
asuli. Amola amo dio da wali eso diala.
9 †Musa: balofede dunu Yelemaia ea sia:i da defele didi
ba:i. E amane sia:i, “Silifa fage muni 30 amo lale, Isala:ili fi
dunu da amo da Ea bidi lasu defei i.

---

* **27:3:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:18-19 † **27:9:** Segalaia 11:12-13

10 Ilia da Hina Gode E da nama hamoma:ne sia:i defele,
amo muni lale, ‘Laga osoboga Ofodo Hahamosu Dunu ea
Moifufu’ bidi lai dagoi.”

Bailade da Yesuma Adole Ba:i
(Maga 15:2-5; Luge 23:3-5; Yone 18:33-38)

11 Louma Gamane hina dunu da Yesuma fofada:i. E
amane adole ba:i, “Di da Yu dunu ilia Hina Bagade
esalabala?”
Yesu E bu adole i, “Ma! Di sia:be goa!”
12 Be gobele salasu hina dunu amola sema olelesu dunu,
ilia diwaneya udidisu sia: nababeba:le, Yesu da ouiya:le
esalu.
13 Amaiba:le, Bailade da Yesuma amane sia:i, “Di da
wadela:i bagade hamoi, ilia da sia:sa. Amo Di nababela:?”
14 Be Yesu E da hamedafa bu adole iabeba:le, Bailade da
fofogadigi.

Fofada:lalu, Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Sia:i
(Maga 15:6-15; Luge 23:13-25; Yone 18:39—19:16)

15 Baligisu Lolo Nasu esoga, Louma Gamane hina da
agoane hou hamosu. E da dunu huluane ilia hanaiga, se
iasu hamosu dunu amo ilegesu. Amasea, Gamane hina da
amo se iasu ganodini sali dunu afadafa, amo ea se iasu diasu
logo doasisu.
16 Amo odega, dunu ea dio amo Yesu Bala:ba:se, e da se
iasu diasu ganodini sali esalu.
17 Amaiba:le, dunu huluane gilisibiba:le, Bailade da
ilima amane adole ba:i, “Na da nowa dunu halegale
masa:ne, ea se iasu logo doasima:bela:? Bala:ba:se ea logo
doasima:bela:? O Yesu, (Ema ilia Mesaia dio asula), Ea logo
doasima:bela:?”
18 Yu hina dunu ilia Yesuma udigili mudaiba:le, ilia Ema
se iasu ima:ne, Gamanema i, amo Bailade da dawa:i galu.
19 Bailade da ea fofada:su diasu ganodini fi esaloba, idua
da ema meloa dedene iasi. E amane dedei, “Amo dunu
ida:iwane yolema! Na da simasia amo ganodini Ea odagi
ba:beba:le, se bagade nabi.”
20 Gobele salasu hina amola sema olelesu dunu da dunu
huluane ilima ilia Bala:ba:se ea se iasu logo doasimu amola
Yesu bogoma:ne medomu, amo sia: Bailadema adoma:ne,
logele sia:i.
21 Be dunu huluanema Bailade da amane adole ba:i, “Na
da nowa masa:ne, ea se iasu logo doasima:bela:?”
Ilia da gasawane bu adole i, “Bala:ba:se!”
22 Bailade da bu adole ba:i, “Yesu Mesaia dunu! Na da
Ema adi hamoma:bela:?”
Ilia bu adole i, “Bulufalegeiga bogoma:ne medoma!”

23 Bailade da bu adole ba:i, “Abuliba:le! E da adi wadela:i
hou hamobela:?”
Be ilia da gasa bagadewane halasu, “Bulufalegeiga
bogoma:ne medoma!”
24 ‡Bu fofada:mu hamedei ba:loba, dunu ilia
gegesa:besa:le, Bailade da hano lale, dunu huluane
ba:ma:ne, ea lobo dodofei. E amane sia:i, “Na da amo
dunu fuga:ma:ne hame ilegemu. Dilisu!”
25 Dunu huluane da bu adole i, “Defea! Ea maga:me
dabe da ninia amola ninia mano amo ninia dialuma da:iya
dialebe ba:mu.”
26 Amalalu, ilia hahawane ba:ma:ne, Bailade da Bala:ba:se
ea se iasu logo doasi dagoi. Ea sia:beba:le, ilia da Yesu efe
fegasuga fai. Amalalu, Bailade da ea dadi gagui dunu ilima
Yesu bulufalegeiga fuga:ma:ne iasi.

Dadi Gagui da Yesuma Oufesega:su
(Maga 15:16-20; Yone 19:2-3)

27 Amalalu, Bailade ea dadi gagui dunu da Yesu amo
Gamane hina ea diasu ganodini oule asi. Dadi gagui dunu
huluane da gilisi.
28 Ilia da Yesu Ea abula huluane fadegale, yoi abula ea
da:iga idiniginisi.
29 Ilia da nebaiya lale, amoga habuga amuli, ea dialumaga
figisi. Ilia da Ea lobodafa ganodini dagulu gagusi. Amalalu,
ilia da Ea midadi muguni bugili, Ema oufesega:su. Ilia
amane oufesega:ne sia:i, “Defea! Yu Hina dunu mae bogole,
ode bagohame esalumu da defea!”
30 Ilia da Ema defo adugagala:le, Ea dagulu bu samogene,
amoga Ea dialuma fai.
31 Oufesega:i dagobeba:le, ilia da yoi abula fadegale,
Ea abuladafa Ea da:iga bu idiniginisili, bulufalegeiga
fuga:musa:, hiouginana asi.

Yesu da Bulufalegeiga Bogoi
(Maga 15:21-32; Luge 23:26-43; Yone 19:17-27)

32 Ilia da logoga asili, Sailini soge dunu ea dio amo
Saimone ba:i. Dadi gagui dunuda Saimone amo Yesu Ea
bulufalegei gisawane masa:ne logei.
33 Ilia da Gologoudia sogebi doaga:i. Gologoudia
dawa:loma:ne da “Dialuma Gasa Sogebi.”
34 § Amalalu, ilia waini amola gamogai manoma gilisili,
Yesu Ea moma:ne i. Be Yesu E heloa:le ba:lalu, yolesi.
35 **Ilia da Yesu bulufalegeiga dabagala:i. Ilia da Ea abula
lamusa:, ululuasu hedei.

---

‡ **27:24:** Mousese ea Malasu 21:6-9 § **27:34:** Gesami Hea:su 69:21 ** **27:35:** Gesami Hea:su 22:18

36 Amalalu, ilia udigili Yesu Ea bogobe ba:musa:, fi dialu.
37 Ilia da Ea dialuma da:iya gado, ea diwaneya udidisu
meloaga dedei diala, gosagisi dagoi. Amoga "Yesu, Yu dunu
fi ilia Hina Bagade da goea." dedene legei dialebe ba:i.
38 Ilia da wadela:i hamosu dunu aduna, Yesu amola gilisili
eno bulufalegeiga dabagala:i. Afae da Ea lobodafadili amola
eno da Ea lobo fofadidili ba:i.
39 ††Dunu da logoga baligili ahoana da ilia dialuma
fofoga:ne lasogole sia:i.
40 ‡‡Ilia amane sia:i, "Di da Gode Debolo Diasu mugululi,
eso udiana ganodini bu gagumu sia:su dunu! Di da
Gode Egefedafa esala ganiaba, Disu Di gobele gaga:ma.
Bulufalegei fisili, moiya gudu sa:ima!"
41 Gobele salasu hina dunu, sema olelesu dunu, amola
Gode Ea fi asigilai dunu da gilisili oufesega:ne sia: dasu.
42 Ilia da amane oufesega:ne sia:i, "E da eno dunu
fidima:ne gaga:i. Be E hi gobele uhima:ne gaga:mu, E da
hamedei. E da Isala:ili fi ilia Hina Bagade. Amaiba:le, E
da bulufalegei fisili, moiya gudu dasea, ninia da Ea hou
dafawaneyale dawa:mu.
43 §§E da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i. 'Na da Gode
Egefedafa,' E da sia:i dagoi. Amaiba:le, Gode da amo dunu
hahawane ba:sa galea, E da E wali gaga:mu da defea!"
44 Wadela:i hamosu dunu aduna amolawane, ela bulu-
falegeiga Yesuma lasogole sia:i.

Yesu Ea Bogosu
(Maga 15:33-41; Luge 23:44-49; Yone 19:28-30)

45 Esomogoa, eso ea hadigi da dedeboi dagoi ba:i. Aua
udiana amo ganodini gasi dunasi fawane ba:i.
46 ***Amalalu, 3 ougologe agoane, Yesu E bagade
wele sia:i, "Ilai! Ilai! Lama sabagadane!" Amo sia:
dawa:loma:ne da, "Na Gode! Na Gode! Dia abuliba:le Na
yolesibala:?"
47 Dunu mogili gadenene lelu, ilia amane sia:i, "E da
Elaidia misa:ne wele sia:sa!"
48 †††Dunu afadafa da hehenane, hano nasu abula
lale, waini ganodini gele, amaludaguluga gosagili, Yesu
moma:ne, Ema olei.
49 Be eno dunu ilia amane sia:i, "Waha aligima! Elaidia
da Ema gaga:la misa:bela:? Ninia ba:mu!"
50 Yesu da bu bagade wele sia:nanu, bogoi dagoi.

---

†† **27:39:** Gesami Hea:su 22:7, 109:25 ‡‡ **27:40:** Ma:diu 26:61; Yone 2:19
§§ **27:43:** Gesami Hea:su 22:8 *** **27:46:** Gesami Hea:su 22:1 ††† **27:48:**
Gesami Hea:su 69:21

51 ‡‡‡Amalalu, abula bagade Debolo Diasu ganodini Hadigi
Malei Sesei amola Hadigidafa Momei Sesei amo afafamusa:
dialu, da gadodili gadelale, gudu fada:ne fasili, adunawane
ba:i. Bebeda:nima mabeba:le, igi da goudane fasi.
52 Bogoi gele gelabo da goudai dagoi. Gode da Ea Fi dunu
musa: bogogia:i amo bagohame wa:legadolesi.
53 Ilia da bogoi gele gelabo yolesili, asili, Yesu da
wa:legadolesi galu amo Yelusaleme diasuga asi. Amalalu,
dunu eno bagohame da amo bogoi dunu uhibi ba:i.
54 Louma dadi gagui hina dunu amola ea dadi gagui dunu,
ilia da Yesu Ea bogobe ba:lalu. Ilia da bebeda:nima amola
hou eno huluane ba:loba, bagadewane beda:i galu. Ilia
amane sia:i, “Dafawane! Amo dunu da Gode Ea Manodafa
galu!”
55 §§§Uda bagohame, musa: ilia Ga:lili soge yolesili, Yesu
fidimusa: Ema fa:no bobogei, amo uda da badilia lelu.
56 Uda afadafa ea dio amo Meli Ma:gadala. Eno da Meli
(Ya:mese amola Yousefe elea eme). Eno da Sebedi idua.

Ilia da Yesu Ea Da:i Hodo Dogoiga Sali
(Maga 15:42-47; Luge 23:50-56; Yone 19:38-40)

57 Daeya gadenebe galu, bagade gagui A:limadia moilai
dunu ea dio amo Yousefe da doaga:i. E da Yesu Ea hou
lalegagui galu.
58 E da Bailadema asili, Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne
adole ba:i. Bailade da Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne sia:i.
59 Amaiba:le, Yousefe da Yesu Ea da:i hodo lale, bogoi
abula amoga sosoi dagoi.
60 E da Yesu Ea da:i hodo amo hi gele magufuga gelabo
gaheabolo dogoi, amo ganodini sali. Amalalu, e da logo
holeiga gele bagade bebesola asili, logo ga:si dagoi.
61 Meli Ma:gadala amola Meli eno ela da gele gelabo
gadenene esalu.

Gele Gelabo Sosodo Aligisu Dunu

62 Golale hahabe, Sa:bade eso amoga, gobele salasu dunu
amola Fa:lisi dunu da Bailadema doaga:i.
63 *Ilia da ema amane sia:i, “Hina! Amo ogogosu dunu
esaloba, E da eso udiana bogoi dialu, bu uhini wa:legadomu
sia:i.
64 Amaiba:le, di da gele gelabo noga:le ga:sili, sosodo
aligisu dunuma ouligima:ne sia:ma! Ea ado ba:su dunu
da Ea da:i hodo wamolale, eno dunuma, ‘E da uhini

‡‡‡ **27:51:** Gadili Asi 26:31-33 §§§ **27:55:** Luge 8:2-3 * **27:63:** Ma:diu 16:21, 17:23, 20:19; Maga 8:31, 9:31, 10:33-34; Luge 9:22, 18:31-33

wa:legadoi,’ ilia sia:sa:besa:le, bu ogogosumusa: ogogoi baligiliwane ba:sa:besa:le, noga:le sosodo aligimu da defea.”
65 Bailade da amane sia:i, “Defea! Sosodo aligisu dunu oule masa! Dilia gele gelabo noga:le ga:sima!”
66 Amaiba:le, ilia da asili, gele logo ga:su mae doasima:ne sili gobele legele, noga:le ga:si. Ilia da dadi gagui ilima gele gelabo noga:le sosodo aligima:ne sia:i.

28

Yesu Ea Wa:legadosu
(Maga 16:1-10; Luge 24:1-12; Yone 20:1-10)

1 Sa:bade eso galu, Sada:i hahabedafa, Meli Ma:gadala amola Meli eno da Yesu Ea bogoi gele gelabo amo ba:la asi.
2 Bebeda:nima da hedolowane mabeba:le, osobo bagade da ugugui dagoi. Gode Ea a:igele dunu e Hebene fisili, gele gelabo ea gele logo ga:su bebesola asili, amo gele da:iya esalu.
3 Ea odagi da ha:ha:na agoane ba:su. Ea abula da ahea:iai mugene ofo agoane ba:su.
4 Gele gelabo ouligisu dadi gagui da amo hou ba:beba:le, bagadewane yagugui amola bogoi dunu defele ba:su.
5 A:igele da uda elama amane sia:i, “Mae beda:ma! Na dawa:! Alia da Yesu bulufalegeiga medoi dunu amo ba:la misi!
6 Be E da guiguda: hame diala. Ea musa: sia:i defele, Gode da E uhini wa:legadolesi dagoi. Ea golai sogebi ba:la misa!
7 Hedolo masa! Ea ado ba:su dunuma agoane olelema, ‘Yesu bogole, Gode da E bu uhini wa:legadolesi dagoi. E da Ga:lili sogega dilima bisili masunu. Dilia da E amogawi ba:mu!’ Alia na sia: mae gogolema!”
8 Amaiba:le, uda da gele gelabo hedolowane yolesili, beda:iwane amola hahawane, hehenane, Yesu Ea fa:no bobogesu dunuma adodomusa: asi.
9 Amalalu, hedolowane, Yesu da elama doaga:i. E da elama hahawane asigi sia: sia:i. Ela da Ema misini, ea emo gaguli, Ema nodosu.
10 Amalalu, Yesu da amane sia:i, “Mae beda:ma! Naeya huluane ilima Ga:lili sogega masa:ne sia:ma! Na da amo sogega, ili yosia:mu!”

Dadi Gagui Sosodo Aligisu Dunu da Sia:ne Iasu I

11 Uda da ahoanoba, gele gelabo sosodo aligisu dadi gagui dunu mogili da moilai bai bagadega asili, gobele salasu hina dunu ilima ilia ba:i liligi huluane olelei.
12 Amalalu, gobele salasu amola sema olelesu dunu da gilisili fofada:lalu, muni bagadedafa dadi gagui dunuma i.

13 Ilia da dadi gagui dunuma amane sia:i, “Dilia eno dunu
ilima agoane sia:ma, ‘Gasia, ninia da golai dialoba, amo
Dunu Ea fa:no bobogesu dunu da Ea da:i hodo wamolai
dagoi.
14 Mae dawa:ma! Gamane hina da amo sia: nabasea,
ninia da dilia da hamedafa giadofai ema sia:mu.”
15 Amalalu, dadi gagui sosodo aligisu dunu da amo muni
lale, gobele salasu ilia sia: defele hamoi. Amaiba:le, Yu
dunu huluane da amo ilia sia:i nabi dagoi. Wali eso amola,
Yu dunu da amo sia: olelesa.

Yesu Ea Ado ba:su Dunu da Yesu Ea Wa:legadoi Da:i Hodo Ba:i

(Maga 16:14-18; Luge 24:36-49; Yone 20:19-23; Asunasi Dunu Ilia Hou 1:6-8)

16 *Yesu Ea musa: adoi defele, Yesu Ea fa:no bobogesu
dunu gidalisi gala da agolo Ga:lili soge ganodini diala amoga
asi.
17 Ilia da Yesu ba:i dagoiba:le, Ema nodosu. Be mogili ilia
dafawaneyale hame dawa:i.

Yesu da Ilia Fifi Asi Gala Dunu Huluane Ilima Olelela Masa:ne Sia:i

18 Be Yesu da ilima misini, amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa
hou huluanedafa, Hebene amola osobo bagade amo gano-
dini, Nama i dagoi.
19 †Amaiba:le, dilia dunu fifi asi gala huluane, Na fa:no
bobogesu fi hamoma:ne masa. Dilia da lalegagui dunu
huluane amo Ada Ea Dioba:le, Egefe Ea Dioba:le amola Gode
Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea Dioba:le, hanoga fane salima.
20 Ilia da Na dilima olelei liligi huluane nabawane
hamoma:ne, amo ilima olelema. Dilia ba:ma! Na da dili mae
yolelewane ouligilalea, soge wadela:mu eso da doaga:mu.”
Sia: Ama Dagoi

---

* **28:16:** Ma:diu 26:32; Maga 14:28 † **28:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:8

Maga

(Da:i Sia: - Mark; Modu – Mareko; Bisini – Mak)

Hidadea Sia:

Maga buga ganodini, dedesu dunu Maga da Yesu Gelesu, Gode Ea Manodafa, amo Ea sia: olelesa. Amo sia: dedei ganodini, Yesu Ea gasa bagade olelesu hou, Ea uhinisu hou amola Ea Fio liligi fadegasu hou ninia ba:sa. Hina Yesu Gelesu da Hi Dio Hi fawane asuli amo Dunu Egefe. E da osobo bagade dunu ilia wadela:i hou fadegamusa:, bogoma:ne misi, Ea da sia:i dagoi. Maga da Yesu Ea esalusu hou olelesa. Hidadea e da Yone Ba:bodaise ea hou, Yesu Ea hanoga fane salasu hou, amola Sa:ida:ne da Yesuma dafama:ne ado ba:su, amo hou olelesa. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Ea sia: nababeba:le, Ea hou dawa:lalu. Be Yesuma ha lai dunu da Ema mi hanananu. Buga na:iyado bega: da Yesu Ea se nabasu, Ea bogosu amola Ea wa:legadosu olelesa.

Sia: Dedei

1 Sia: Ida:iwane Degabo Misi...Sia:alalo 1:1-13
2 Yesu da Ga:lili Sogega Sia: Olelei...Sia:alalo 1:14-9:50
3 E da Ga:lili Soge Yolesili,
Yelusaleme moilai bai bagadega Doaga:i...Sia:alalo 10:1-52
4 Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega Hialigi
Afadafa Sia: Olelelalu, Bulufalegeiga Bogoi...Sia:alalo 11:1-15:47
5 Yesu Ea wa:legadosu...Sia:alalo 16:1-8
6 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu da
Ea da:i Gaheabolo Ba:i Dagoi...Sia:alalo 16:9-20

Maga

Yone Ba:bodaise Ea Olelesu
(Ma:diu 3:1-12; Luge 3:1-18; Yone 1:19-28)

1 Go sia: dedei da Gode Ea sia: ida:iwane gala amo Ea Manodafa Yesu Gelesu Ea hou olelesa.
2 *Musa: balofede dunu Aisaia da amane dedei, “Gode da amane sia:i, `Dawa:ma! Na da Dia logo fodoma:ne, Na da Na sia: adole iasu dunu Di bisili masa:ne asunasimu.
3 †Dunu afadafa hi fawane da dunu hame esalebe hafoga:i sogega amane wele sia:nana, `Hina Gode Ea logo mo-magema:ne, molole fodoma!’

---

* **1:2:** Ma:lagai 3:1 † **1:3:** Aisaia 40:3

4 Amalalu, Yone Ba:bodaise da amo wadela:i soge ganodini, Gode Ea sia: olelelalebe amola hanoga fane salasu hou hamonanaba doaga:i. Dunu huluane ilia wadela:i houba:le gogosiane, Godema sinidigili, hanoga fane salasilalu, ilia Gode Ea gogolema:ne olofosu ba:mu, e amane olelei.
5 Yudia soge dunu bagohame amola Yelusaleme moilai bai bagade dunu bagohame da ema doaga:le, ilia wadela:i hou fofada:i. Amalalu, Yone da ili huluane Yodane Hanoga fane salasi.
6 ‡Yone da abula amo ga:mele ea hinaboga amuli, idiniginisi. E da bulamagau gadofo beleda bululisi. Ea ha:i nasu da sage amola agime hano.
7 E da dunu huluanema amane sia:i, “Na bagia fa:no misunu dunu da na hou bagadewane baligisa. Na da beguduli, Ea emo salasu fadegamu, na defele hame galebe.
8 Na da dili hanoga fane sala. Be E da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga ba:bodaise hamomu.”

Yesu Ea Ba:bodaise Hamoi amola Sa:ida:ne da Ema Dafama:ne Ado Ba:su
(Ma:diu 3:13—4:11; Luge 3:21-22; 4:1-13)

9 Amo esoga Yesu da Na:salede moilai Ga:lili soge ganodini yolesili, Yonema doaga:i. Yone da Yesu Yodane Hanoga fane salasi.
10 E da hano yolesili, bu wa:legadole ba:loba, E da muagado logo doasili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa, `dafe’ sio ea ba:su agoane hamoi, gudu sa:ili Ea da:iga fila dalebe ba:i.
11 §Amola, sia: bagade muagado amane sia:be nabi, “Di da Na dogolegei Manodafa. Na da Dima hahawane gala.”
12 Amalalu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Yesu dunu hame esalebe wadela:i soge amoga oule asi.
13 Amo sogebiga Yesu da eso40esalu. Sa:ida:ne da Yesu dafama:ne, Ema ado ba:i. Yesu da sigua ohe fi amola gilisili esalu. Be a:igele dunu ilia da Yesu fidimusa: misi.

Yesu da Menabo Gasa:su Dunu Ema Fa:no Bobogema:ne Sia:i
(Ma:diu 4:12-22; Luge 4:14-15; 5:1-11)

14 Helode da Yone Ba:bodaise se iasu diasu ganodini sali. Amalalu, Yesu da Ga:lili sogega asili, Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelei.
15 **E amane sia:i, “Defea! Ilegei eso da doaga:i dagoi. Gode Ea Hinadafa Hou da gadenenewane doaga:i.

---

‡ **1:6:** 2 Hina bagade 1:8 § **1:11:** Mui 22:2; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17, 12:18; Maga 9:7; Luge 3:22 ** **1:15:** Ma:diu 3:2

Dilia wadela:i hou yolesili, Gode Ea Sia: dafawaneyale dawa:ma!”

16 Yesu da Ga:lili Hano Wayabo bega: laloba, menabo gasa:su dunu aduna amo Saimone amola eya A:dalu menabo gasa:lebe ba:i.

17 Yesu da elama amane sia:i, “Nama fa:no bobogema! Na da dunu hiougima:ne, gasa:su hou alima olelemu!”

18 Amalalu, ela da menabo gasa:su hedolo yolesili, Yesu Ea baligiga aligili fa:no bobogei.

19 Yesu da fonobahadi bu asili, Sebedi ea mano aduna amo Ya:mese amola Ya:mese eya Yone, ba:i. Ilia da dusagai ganodini menabo gasa:su nodomesa esalebe ba:i.

20 Yesu da elama misa:ne sia:i. Amalalu, ela da elea ada amola ea hawa: hamosu dunu yolesili, Yesu Ea baligiga aligili, fa:no bobogei.

Dunu Ea Dogoga Fio a:silibu Aligila Sa:i
(Luge 4:31-37)

21 Yesu da Gabena:iame moilaiga doaga:i. E da Sa:bade eso enoga sinagoge diasu amo ganodini golili sa:ili, Gode sia: muni olelei.

22 ††Ea sia: nababeba:le, dunu huluane da fofogadigi. Bai Ea olelesu da Sema olelesu dunu ilia olelei baligili, Hina ea olelesu agoane nababeba:le.

23 Sinagoge ganodini da dunu ea dogo ganodini Fio a:silibu aligila sa:i esalu.

24 E bagadewane wele sia:i, “Yesu! Na:salede dunu! Dia abuliba:le nini wadela:musa: misibala:? Di na dawa:! Di da Gode Ea ilegei Sia: Hadigi Adola Ahoasu Dunu!”

25 Be Yesu da wadela:i a:silibuma amane gagabole sia:i, “Ouiya:ma! Amo dunu ea da:iga fadegale fasima!”

26 Wadela:i a:silibu da amo dunu ea dogo ganodini ludubiba:le, dunu da bagade doulalu. Amalalu, wadela:i a:silibu bagadewane “a:i” ea gusa:ne fadegale fasi.

27 Amalalu, dunu huluane bagadewane fofogadigili, amane sia:i, “Abolebela:? Go da olelesu hou gaheabolo agoane gala. Amo dunu da Fio a:silibu ilima sia:sea, ilia da Ea adobe naba.”

28 Amaiba:le, Ga:lili dunu fi huluane da Yesu Ea gasa bagade hou lalaba asi.

Yesu da Oloi Dunu Bagohame Uhinisi
(Ma:diu 8:14-17; Luge 4:38-41)

29 Yesu, Ya:mese, Yone amola eno ado ba:su dunu da sinagoge yolesili, Saimone amola A:dalu ela diasuga doaga:i.

---

†† **1:22:** Ma:diu 7:28-29

30 Saimone ea esoa: da asugi madelaiba:le, debea da:iya
midi dialu. Ilia da amo hou Yesuma olelei.
31 Yesu da Saimone ea esoa: ema misini, ea lobolele, e
uhini wa:legadoi. Amalalu, uhibiba:le, Saimone ea esoa: da
ilima aowasu.
32 Daeya, eso dabe galu, ilia da oloi dunu amola doulasi
dunu bagohame Yesuma oule misi.
33 Moilai fi huluane da Yesu Ea diasu logo holeiga gilisi.
34 E da oloi dunu bagohame uhinisi. E da Fio liligi
bagohame fadegale fasi. Be Yesu da Fio a:silibu ilima
"Ouiya:ma!" sia:i. Bai ilia da Yesu da Gode Ea Manodafa
dawa:i galu.

Yesu da Ga:lili Sogega Sia: Olelei
(Luge 4:42-44)

35 Hahabedafa, eso mae misini, Yesu da wa:legadole, diasu
yolesili asili, dunu hame esalebe sogega sia:ne gadomusa:
asi.
36 Saimone amola ea na:iyado dunu da Yesu hohogola asi.
37 Hogole, ba:loba, ilia da Yesuma amane sia:i, "Dunu
huluane da Di hogoi helelala!"
38 Be Yesu da ilima amane sia:i, "Defea! Be ninia da eno
moilaiga Gode Ea sia: olelemusa: masunu. Na da amo
hamomusa:, osobo bagade guiguda: misi!"
39 ‡‡Amalalu, Yesu da Ga:lili soge huluane amoga lalu. E
da ilia sinagoge diasu ganodini, Gode Sia: olelelalu. E da
wadela:i a:silibu dunu ilia dogo ganodini aligila sa:i, amo
bagohame fadegale fasi.

Yesu da Lebolosi Olo Madelai Dunu Uhinisi
(Ma:diu 8:1-4; Luge 5:12-16)

40 Lebolosi olo madelai dunu da Yesuma misini, muguni
bugili, ha:giwane Ema amane edegei, "Di da agoane hanai
galea, Di da na uhinisimu dawa:."
41 Yesu da ema bagadewane asigiba:le, Ea lobo molole,
lebolosi dunu digili ba:i. E da amane sia:i, "Na da hanai!
Dia da:i fofolomu!"
42 Amalalu, oloi dunu ea aiya huluane bahole, e da fofoloi
dagoi ba:i.
43 -
44 §§Amalalu Yesu da ema amane sia:i, "Nabima! Amo
hou eno dunuma mae olelema! Be gobele salasu dunu, e da
dia fofoloi hou noga:le abodema:ne masa! Amasea, dunu
huluane di da uhi dagoi ba:ma:ne, Mousese ea musa: sia:i
gobele salasu liligi ema ima!"

---

‡‡ **1:39:** Ma:diu 4:23, 9:35 §§ **1:44:** Gobele Salasu 14:1-32

45 Be amo dunu da asili, Yesu Ea uhisu hou amo
eno dunuma bagadewane olelelalu. Dunu huluane da
nababeba:le, Yesu da bu dunu ilia ba:ma:ne moilaiga
masunu hamedei agoane ba:i. Amaiba:le, E da dunu hame
esalebe sogega esalu. Moilai gagai fi dunu bagohame da
Ema doaga:i.

2

Yesu da Gadoi Dialu Dunu Uhinisi
(Ma:diu 9:1-8; Luge 5:17-26)

1 Eso afae aligili, Yesu da Gabena:iame moilaiga bu hagi.
Dunu huluane da E bu misi amo nabi dagoi.
2 Dunu bagohame gilisibiba:le, diasu da nabai galu. Logo
holei amoga golili sa:imu da hamedei galu. Yesu da Gode
Ea sia: olelelaloba,
3 dunu biyaduyale da gadoi dialu dunu Yesuma
doaga:musa: gisa misi.
4 Be dunu bagohame gilisibiba:le, amola diasu ganodini
golili sa:imu hamedeiba:le, ilia da diasu gado da:iya heda:le,
figi hoga:le, efe bagele, oloi ea debea diasu ganodini sanasi.
5 Yesu da ilia dafawaneyale dawa:su hou dawa:beba:le,
gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Nagofe! Na da dia
wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi!”
6 Be sema olelesu dunu mogili gadenene bulagi dialu, ilia
asigi dawa:su ganodini amane dawa:i.
7 “Defea hame galebe! E da lasogole sia:sa! Gode Hi
fawane da gogolema:ne olofosu dawa:!”
8 Be Yesu, ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, ilima
amane sia:i, “Dilia abuliba:le dilia dogo ganodini agoane
dawa:lalabala?
9 Dilia adi dawa:bela:? Na da gadoi dialebe dunuma
sia:mu, `Dia wadela:i hou Na da gogolema:ne olofoi dagoi!’
o `wa:legadole, dia debea gisawane masa!’ Adi sia: da
asaboila:?
10 Be Dunu Egefe da osobo bagade dunuma gogolema:ne
olofosu ima:ne gasa defele gala. Amo dilia dawa:ma:ne, Na
da hamomu.”
11 Amalalu, E da gadoi dialu dunuma amane sia:i,
“Wa:legadole, dia debea gisawene diasuga masa.”
12 Amalalu, gadoi dialu dunu da amogaluwane
wa:legadole, dunu huluane odagiaba, ea debea gaguia
gadole, gisawane, asi. Amo hou dunu huluane fofogadigili
ba:i. Ilia beda:iwane Godema nodone, amane sia:i,
“Dafawane! Wali eso musa: hame ba:su hou da degabo ba:i
dagoi.”

Yesu da Lifaima Ea Baligia Aligima:ne Sia:i
(Ma:diu 9:9-13; Luge 5:27-32)

13 Amalalu, Yesu da bu Ga:lili Hano Wayabo bega: asi. Dunu bagohame da Ema doaga:beba:le, E da Gode Sia: ilima olelei.
14 Laloba, Yesu da A:lafiase ea mano amo ea dio Lifai, su lidisu sesei ganodini esalebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, "Nama fa:no bobogema!" Amalalu, Lifai da wa:legadole, Yesuma fa:no bobogei.
15 Amalalu, fa:no, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Lifai ea diasuga ha:i manusa: doaga:i. Su lidisu dunu amola wadela:i hamosu dunu bagohame da Ea sia: nabimu hanaiba:le, ilima gilisi.
16 Fa:lisi fi dunu ilia Sema olelesu dunu esalebe ba:i. Ilia da Yesu amola wadela:i hamosu dunu gilisili ha:i nanebe ba:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunuma amane adole ba:i, "Yesu da abuliba:le su lidisu dunu amola wadela:i hamosu dunu amoea gilisili ha:i nanabela:?"
17 Yesu da ilia sia: nabi. E amane sia:i, "Hame oloi dagumui dunu da manoma legesu dunuma hame maha, -oloi dunu fawane. Na da ida:iwane gasa fi dunu lidimusa: hame misi. Be Na da wadela:i dunu ilia hou sinidigima:ne, amo lidimusa: misi dagoi."

Ha:i Mae Nawane Sia:ne Gadosu hou
(Ma:diu 9:14-17; Luge 5:33-39)

18 Yone Ba:bodaise ea fa:no bobogesu dunu amola Fa:lisi dunu ilia ha:i mae nawane sia:ne gadosu amo hou ha-monanu. Amo hou dawa:beba:le, dunu eno da Yesuma doaga:le, amane sia:i, "Yone amola Fa:lisi dunu ilia fa:no bobogesu dunu da ha:i mae nawane sia:ne gadosu hou hamonana. Be dia ado ba:su dunu da amo hou hame hamosa. Abolebela:?"
19 Yesu E bu adole i "Uda lamu dunu da esalebeba:le, ea uda lamu fidisu dunu abuliba:le ha:i manu hame moma:bela:? E esalebeba:le, amo hou da hamedei.
20 Be eso da misunu amoga Gode da uda lamu dunu Hi samogemu. Amasea, amo esoga, ilia da ha:i mae nawene sia:ne gadosa esalumu.
21 Dunu da da:i salasu hea gadelai amoga nodomemusa:, da:i salasu gaheabolo hame gadelasa. Agoane hamosea, e da gaheabolo abula gadelai agoane ba:mu amola gaheabolo abula da hea amoga noga:le hame madelagi ba:mu.
22 Amola dunu ilia da waini gaheabolo amo ohe gadofo waini hano dili nasu hea amo ganodini hame sala. Amasea, waini gaheabolo da dena heda:sea, gadofo da fudagala:le, waini da udigili sogadigili, gadofo amola wadela:lesi dagoi

ba:mu. Waini gaheabolo amo ohe gadofo waini hano dili nasu gaheabolo ganodini salimu da defea.

Sa:bade Eso Hou
(Ma:diu 12:1-8; Luge 6:1-5)

23 *Sa:bade eso amoha, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da gagoma bugi ganodini lalu. Ea ado ba:su dunu da gagoma faili nanu.
24 Fa:lisi dunu ilia da Yesuma amane adole ba:i, "Dia ado ba:su dunu da abuliba:le Sa:bade sema wadela:sala:?"
25 †Yesu E bu adole i, "Dilia Gode Sia: Dedei idibala:? Da:ibidi amola ea baligiga aligisu dunu ilia ha:i nababeba:le,
26 ‡Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, (amo esoga Abaia:da da Godema gobele salasu dunu hina esalu) agi ga:gi Godema imunusa: ligisi, amo lale nanu, ea fidisu dunuma i dagoi. Amo agi ga:gi da sema bagade. Gobele salasu dunu fawane nasu. Be Da:ibidi da lale nanu amola ea fidisu dunu ilima i dagoi."
27 Sia: dagomusa:, E amane sia:i, "Gode da osobo bagade dunu fidima:ne, Sa:bade sema hamosu. Be Gode da Sa:bade eso hou fidima:ne, dunu fi hame hamoi.
28 Amaiba:le, Dunu Egefe da liligi huluane amola Sa:bade eso amoma Hina esala!"

3

Dunu Ea Lobo Gadoi Dialu
(Ma:diu 12:9-14; Luge 6:6-11)

1 Yesu da sinagoge diasuga bu doaga:sea, E da dunu amo ea lobo gadoi dialu ba:i.
2 Fa:lisi dunu esalu da Yesuma ougiwane diwaneya udidimu hanaiba:le, Ea hou nani sosodoi. E da Helefisu (Sa:bade) esoga hawa: hamoma:bela:? amo ilia asigi dawa:su ganodini dawa:i galu.
3 Yesu da lobo gadoi dunuma amane sia:i, "Di da dunu huluane ba:ma:ne diasu dogoa leloma!"
4 Yesu da Fa:lisi dunuma amane sia:i, "Sa:bade eso ganodini hou ida:iwane hamomu da defeala:? O amo eso ganodini wadela:i hou hamomu da defeala:? Sa:bade esoga dunu uhinisimu da defeala:? O medole legemu da defeala:?" Be ilia da ouiya:le esalu.
5 Ilia hame asigi hou ba:beba:le, Yesu da se nabi. E da ilima ougiliwane ba:i. E da lobo gadoi dialu dunuma amane sia:i, "Dia lobo moloma!" Amo sia: nababeba:le, e da ea lobo moloi. Amalalu, ea lobo da bu ida:iwane ba:i.

---

* **2:23:** Mousese ea Malasu 23:25 † **2:25:** 1 Sa:muele 21:1-6 ‡ **2:26:** Gobele Salasu 24:9

6 Fa:lisi dunu da gadili asili, ilia amola Helode ea fidisu
dunu, ilia da Yesu fuga:musa:, gilisili sia: dalu.

Dunu Bagohame Hano Wayabo Bega: Gilisi

7-8 Amo soge yolesili, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da
Ga:lili Hano Wayabo bega: asi. Ga:lili soge dunu, Yudia
soge dunu, Yelusaleme dunu, Idiumia dunu, Yodane Hano
gusudili bega: fi dunu, Daia dunu amola Saidone dunu, amo
bagohame ilia Yesu Ea hamobe nababeba:le, Ema doaga:i.

9 *Dunu bagohame da E osa:le heda:sa:besa:le, E da Ea
ado ba:su dunu ilima ilia da dusagai momagema:ne sia:i.

10 Yesu da dunu bagohame uhinisiba:le, oloi dunu Yesu
Ea da:i digili ba:ma:ne bagadewane eno dunu gua:ne fasili,
digili ba:musa: misi.

11 Dunu ilia dogo ganodini Fio a:silibu aligila sa:i da Yesu
ba:sea, osoboga diasa:ili amane gusa:ne welalu, "Di da Gode
Egefe!"

12 Be Yesu da amo wadela:i a:silibu ilima ilia da Ea hou
eno dunuma mae adoma:ne gagabole sia:i.

Yesu da Dunu Fagoyale Ilegei
(Ma:diu 10:1-4; Luge 6:12-16)

13 Amalalu, Yesu da goumiba:le heda:le, Ea ilegei dunu ili
Ema misa:ne sia:i.

14 Amalalu, E da dunu fagoyale gala amo ilegei. Ilia da Ea
baligiga aligili, amola fa:no Gode sia: olelema:ne, E da ili
asunasimu sia:i.

15 E da wadela:i a:silibu fadegale fasima:ne amo gasa hou
ilima i dagoi.

16 E da ado ba:su dunu fagoyale ilegei. Ilia dio da Saimone
(Yesu da ea dio afadenene bu Bida dio asuli)

17 Ya:mese amola Ya:mese ea ola/eya Yone (Sebedi ea
manola). Yesu da amo dunu aduna elama "Boanegese" dio
asuli (amo dio dawa:loma:ne da `gu gelebe dunu').

18 Eno da A:dalu, Filibe, Badolemiu, Ma:diu, Domase,
Ya:mese (A:lafiase ea mano), Da:diase, Saimone (Selode fi
dunu),

19 amola Yesu E hohonosu dunu Yudase Isaga:liode.

Yesu amola Bilisibale
(Ma:diu 12:22-32; Luge 11:14-23; 12:10)

20 Amalalu, Yesu da diasu ganodini golili sa:i. Be dunu
bagohame da gilisibiba:le, E amola Ea ado ba:su dunu da
ha:i manu dibi hame ba:i.

21 Amo hou nababeba:le, Yesu Ea sosogo fidafa da Yesu
ouligimusa: misi. Bai dunu eno ilia amane sia:i, "E da doula
ahoa," amo sia: nababeba:le, ilia misi.

---

* **3:9:** Maga 4:1; Luge 5:1-3

22 †Sema olelesu dunu da Yelusaleme moilai bai bagadega
misini esalu. Ilia da amane sia:i, “Wadela:i a:silibu ilia hina
amo Bilisibale da Yesu Ea dogo ganodini aligila sa:i. Amo
wadela:i a:silibu ilia hina ea gasaga E da wadela:i a:silibu
fadegale fasisa.”
23 Amaiba:le, Yesu da ili misa:ne wei. E da fedege sia:
ilima agoane olelei, “Sa:ida:ne hi da habodane Sa:ida:ne
fadegale se fasima:bela:?
24 Fi afae da afafasea, gasa hameba:le dafamu.
25 Moilai fi amola afafasea, gegesea, amo fi da hedolo
dafamu.
26 Amaiba:le, Sa:ida:ne da wa:legadosea, ea gasa
afafabeba:le, hi gobele hima gegebeba:le, e da gasa hame
ba:mu. Ea gasa da hamedemu.
27 Dunu e da gasa bagade dunu ea liligi wamolamusa:,
diasuga heda:musa: dawa:sea, e da hidadea gasa dunu ea
lobo la:gili amalu ea liligi wamolasa.
28 Na da dilima dafawane sia:sa! Gode da osobo
bagade dunu ilia wadela:i hou amola lasogole sia: huluane
gogolema:ne olofomu.
29 ‡Be nowa dunu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala
amoma lasogole sia:sea, e da gogolema:ne olofosu hamedafa
ba:mu. Ea wadela:i hou da mae fisili eso huluane di-
alalalumu.”
30 Ilia da Yesu Ea dogo ganodini wadela:i a:silibu da aligila
sa:i dagoi, amo ilia da sia: dabeba:le, Yesu da agoane adole
i.

Yesu Ea Ame amola Eya
(Ma:diu 12:46-50; Luge 8:19-21)

31 Amalalu, Yesu Ea ame amola Ea eyalali doaga:i. Ilia da
diasu gadili lelu. Ilia da Yesu ilima misa:ne sia:musa:, dunu
afae Yesuma asunasi.
32 Dunu bagohame da Yesu gadenenewane fi. Ilia da Ema
amane sia:i, “Dia ame amola Dia eyalali da gadili lela. Ilia
da Di hogosa.”
33 Amalalu, Yesu E amane adole ba:i “Na ame amola Na
eyalali da nowala:?”
34 Amalu, E da sisiga:le sodolalu, dunu huluane bulagi
ba:beba:le, amane sia:i, “Na ame amola Na eyalali da goea!
35 Nowa da Gode Ea hou nabawane hamosa, e da Naeya,
Na aba amola Na:me esala.”

4

Hawa: Bugisu Dunu Fedege Sia:
(Ma:diu 13:1-9; Luge 8:4-8)

† **3:22:** Ma:diu 9:34, 10:25 ‡ **3:29:** Luge 12:10

1 *Yesu da Ga:lili Hano Wayabo, wayabo bega: Gode sia:
muni olelelalu. Dunu bagohame gilisibiba:le, e da dusagaiga
fila heda:le, amo ganodini hano dogoa esala olelei. Dunu
huluane ea sia: nabimusa: bega: lelu.
2 E da fedege sia: bagohame ilima agoane olelei,
3 “Nabima! Eso afaega, sagai ouligisu dunu da gagoma
bugimusa: asi.
4 Hawa: fasilalu, mogili logoga sa:ili, emoga osa:le
banenesili, hame dedeboiba:le, sioga na dagoi.
5 Mogili wadela:i magufu da:iya amo osoboga sa:ili,
hedolo heda:i.
6 Be difi sa:imu hamedeiba:le, amola hano hameba:le,
esoga hedolowane bioi.
7 Hawa: mogili da aya: gaga:nomei amola gisia sa:ili,
heda:le, aya: gaga:nomeiga gigisiba:le, noga:le hame heda:i.
8 Be eno da osobo ida:idafa, amoga sa:ili, heda:le, hawa:
afadafa da fage30 agoane, eno da 60 agoane amola eno da
fage100 agoane bu legei.”
9 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Ge galea, dilia nabima.”

Fedege Sia: ea Bai Olelesu
(Ma:diu 13:10-17; Luge 8:9-10)

10 Dunu eno da asiba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale
gala amola eno fa:no bobogesu dunu da Yesuma amo fedege
sia: ea bai ilima olelema:ne sia:i.
11 E da ilima amane sia:i, “Gode da Ea Hinadafa Hou
wamolegei olelesu liligi amo Na da dilima olelesa. Be eno
osobo bagade dunu da udigili fedege sia: fawane naba.
12 †Gode Sia: Dedei da agoane diala,
‘Ilia da siga ba:sea, hame ba:mu.
Ilia da gega nabasea, hame dawa:mu.
Ilia hame dawa:beba:le, ilia sinidigili, hame fofada:mu.
Amasea, Gode da ilia wadela:i hou hame gogolema:ne
olofomu.’ ”

Hawa: Bugisu Fedege Sia: Ea Bai
(Ma:diu 13:18-23; Luge 8:11-15)

13 Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu ilima amane adole ba:i,
“Dilia da amo fedege sia: hame dawa:bela:? Amaiba:le, dilia
da eno fedege sia: huluane habodane dawa:ma:bela:?
14 Hawa: bugisu dunu da Gode Ea sia: olelesu dunu.
15 Dunu mogili ilia da hawa: amo da ga:nasi logoga ligisi
defele ba:sa. Amo fedege da dunu ilia da Gode Ea sia:
ilia gega naba, be Sa:ida:ne da amo sia: hedolodafa bu
samogesa.

---

* **4:1:** Luge 5:1-3 † **4:12:** Aisaia 6:9-10

16 Hawa: magufu da:iya osobo amoga bugi da eno dunu
ilia Gode sia: hahawane dogolegele bagade naba.
17 Be ilia difi sa:imu gogoleiba:le, fonobahadi aligili, eno
dunu ilima sia:ga gegebeba:le amola ilia da se nabasea,
hedolo mugulusa.
18 Mogili da aya: gaga:nomei amola gagalobo amo sogega
bugi. Amo dunu ilia da sia: naba.
19 Be osobo bagade hou dawa:beba:le, muni amola liligi
hanaiba:le, amo sia: da goe dunu ea dogo ganodini
gigisiba:le, e da ha:i manu fage hame legesa.
20 Hawa: osobo ida:iwane gala amoga bugi da dunu
ilia Gode sia: nababeba:le, lalegaguli, fage hou ida:iwane
legesa. Da:i afadafa, eno da fage30 agoane, eno da60 eno
da100agoane legesa."

Dilia Gamali Hadigi Noga:le Olelema:ne Gamali Bugisu amoga Ligisima
(Luge 8:16-18)

21 ‡Yesu da ilima amane sia:i, "Dilia da gamali amo ofodo o
diaheda:su hagudu ligisisala:? Hame mabu! Dilia da gamali
ea bugisu amo da:iya hadigi ba:ma:ne ligisisa.
22 §Wamolegei liligi huluane da hobea ba:mu. Wamowane
sia: da hobea hadigiga doaga:mu.
23 Nowa da ge galea, nabima!
24 **Sia: dawa:iwane nabima! Dilia da eno dunuma iasu
amo defele bu lamu. Dilia da amo iasu baligiliwane bu
lamu.
25 ††Lai dunu da bu eno lamu. Be Gode da hame lai dunu
ema ea lai huluane bu samogemu.

Fage Heda:su Hou Fedege Sia:

26 Yesu E amane sia:i, "Gode Ea Hinadafa Hou da agoane
diala. Dunu afae da ea ifabi amoga hawa: fasisa.
27 Eso huluane amo dunu golale, nedigili, hawa: da
fudagala:le, sono heda:sa. Be ouligisu dunu da hawa: ea
heda:su hou hame dawa:.
28 Osobo hi fawane da ha:i manu hamosa. Hidadea lubi,
fa:no da sogea amola fa:nodafa ha:i manu fage hamosa.
29 ‡‡Be fage yoi ba:sea, faimu eso doaga:beba:le, e da
gobiheiga faisa."

Masada Hawa: Fedege Sia:
(Ma:diu 13:31-32,34; Luge 13:18-19)

---

‡ **4:21:** Ma:diu 5:15; Luge 11:33 § **4:22:** Ma:diu 10:26; Luge 12:2 ** **4:24:** Ma:diu 7:2; Luge 6:38 †† **4:25:** Ma:diu 13:12, 25:29; Luge 19:26 ‡‡ **4:29:** Youele 3:13

30 Yesu E amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou da adi liligi defelela:? Amo hou olelema:ne, ninia adi fedege sia: olelema:bela:?
31 Gode Ea Hinadafa Hou da masada hawa: agoane. Osoboga bugibiba:le, eno hawa: da bagade be masada ea hawa: da fonobahadidafa ba:sa.
32 Be heda:sea, e da bugi bagadewane ifa agoane ba:sa. Amoda bagade bugila ahoabeba:le, sio fi bagohame ea amodaga bibisa.”

33 Yesu da fedege sia: bagohame ilima olelei. Ilia asigi dawa:suga dawa:mu defele, E da olelei.
34 E da eno sia: hame olelei, fedege sia: fawane. Be wamowane, E da Ea fa:no bobogesu dunu ilima sia: bai huluane olelei.

Yesu Ea Sia:ga, Isu Gibula Bobodole Manu amo Hedofai
(Ma:diu 8:23-27; Luge 8:22-25)

35 Daeya galu, E da ilima amane sia:i, “Ninia dusagaiga fila heda:le, hano la:idi bega: masunu.”
36 Ea fa:no bobogesu dunu da eno dunu gilisi amo yolesili, dusagai ganodini fila heda:le, Yesu amola oule asi. Eno dunu ilia da eno dusagaiga fila heda:le, Yesu Ea asi amoma fa:no bobogei.
37 Amalalu, fo bagade misi. Hano bagadewane gafulubiba:le, dusagai ganodini dadafubiba:le, dusagai da gela sa:imu agoai ba:i.

38 Be Yesu da dusagai fa:no bega: golai dialebe ba:i. Amalalu, ilia da Yesu didilisili, amane sia:i, “Olelesu! Ninia da bogole gela sa:imu galebe! Di da hame asigibala:?”

39 Yesu E nedigili, fo amoma gagabole sia:i. Hano gafului amoma, “Ouiya:ma! Olofole dialoma!” Amalalu, fo da yolesi amola hano da bu olofole noga:iwane ba:i.

40 E da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le beda:bela:? Abuliba:le dafawaneyale hame dawa:bela:?”
41 Ilia bagadewane beda:ne, gilisili sia: dasu amo, “Go dunu da nowa dunula:? Fo amola hano ea sia: nababeba:le, go dunu da nowala:?”

5

Yesu da Dunu ea Dogo Ganodini Fio a:silibu Aligila Sa:i amo Uhinisi
(Ma:diu 8:28-34; Luge 8:26-39)

1 Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Ga:lili Hano Wayabo na:iyado bega: doaga:i. Amo soge dio amo Gilasa.

2 Yesu da dusagai yolesili, osoboga aligila sa:i. Amalalu, doula ahoasu dunu amo ea dogo ganodini Fio a:silibu da aligila sa:i, Yesuma doaga:i.

3 Amo dunu da bogoi alifaha esalu. E gasa bagadeba:le, afugimu da hamedei galu.

4 Eso bagohame ea emo amola lobo, eno dunu ilia sia:nega la:gi. Be e ludubiba:le, sia:ne e hedolo fili, gagoudane fasi. Eno dunu da e gagulaligimu hamedei galu.

5 Gasi huluane amola eso huluane e da bogoi ea sogebi amola goumia lalu, “a:a:i” ea gusa:ne, ea da:i hi igiga fofa:gisu.

6 E da Yesu manebe ba:beba:le, e da hehenane, Yesuma doaga:le, diasa:ili muguni bugi.

7 E da bagadewane wele sia:i, “Yesu! Gode Gadodafa Ea Mano! Di abuliba:le nama doaga:bela:? Gode Dioba:le, Di da nama se iasu mae ima!”

8 Bai Yesu da amane sia:nanebe ba:i, “Wadela:i a:silibu amo ea dogoga aligila sa:i, fadegale fasima!” Amaiba:le, doulasi da se iasu ema mae ima:ne sia:i.

9 Amaiba:le, Yesu ema amane adole ba:i, “Dia dio da nowala:?” E bu adole i, “Na dio da Bagohame! Bai ninia bagohame amo dunu ganodini esala.”

10 Amalalu, doulasi da wadela:i a:silibu amo soge sedagaga mae asunasima:ne, Yesuma ha:giwane edegelalu.

11 Goumi la:ididili, gebo wa:i bagade da ha:i nana esalebe ba:i.

12 Amalalu, wadela:i a:silibu ilia da amane sia:i, “Dia da amo gebo ilia dogo ganodini aligila sa:ima:ne, nini asunasima,”

13 Amalalu, Yesu da ilia logo doasi dagoi. Wadela:i a:silibu da amo dunu ea dogoga fadegale fasili, gebo ilia dogo ganodini aligila sa:i. Amalalu, gebo (2000agoane) da doulasili, hobeale, gafuluiba:le sa:ili, hanoga soagala:le, bogole gela sa:i.

14 Gebo ili ouligisu dunu huluane da hobeale, moilai fi amola soge fi huluane olelei. Amaiba:le dunu huluane da amo hou ba:la misi.

15 Ilia Yesuma doaga:le, musa: doulasi dunu wadela:i a:silibu bagohame aligila sa:i dunu, wali abula ga:ne, asigi dawa:su bu ida:iwane hamoi ba:i. Ilia da bagadewane beda:i.

16 Amo hou ba:su dunu da doulasi ea hou amola gebo ilia hou hame ba:su misi dunu ilima olelei.

17 Amalalu, ilia da Yesu eno sogega masa:ne ha:giwane sia:i.

18 Yesu da dusagaiga bu fila heda:laloba, musa: doulasi
dunu da Ema fa:no bobogema:ne, Yesu gilisili masusa:
ha:giwane edegei.

19 Be Yesu da e gagaboi. E amane sia:, “Dia moilaiga
bu asili, Gode Ea dima fidisu hou amola dima gogolema:ne
olofosu hou, dia na:iyado dunuma olelema!”

20 Amalalu, asili, e da Diga:bolisi sogega (amo ganodini
moilai nabuane ba:i) Yesu Ea fidisu hou oleleiba:le, dunu
huluane da fofogadigi.

Yesu da Ya:ilase Idiwi Uhinisi. E da Logoga Ahoanoba, Eno Uda da Yesu Ea Abula Fe Digili Ba:i
(Ma:diu 9:18-26; Luge 8:40-56)

21 Yesu da Ga:lili Hano Wayabo degele, na:iyado bega:
doaga:i. Dunu bagohame da Ema gilisi.

22 Sinagoge ouligisu dunu ea dio amo Ya:ilase, da Yesuma
misini, osoboga diasa:i.

23 E da Yesuma ha:giwane adole ba:i, “Na uda mano da
bogomuwane diala. E uhima:ne di misini, ea da:i digili
ba:ma!”

24 Amalalu, Yesu da amo dunu sigi asi. Dunu bagohame
amola da fa:no bobogele, Yesu Ea da:i guba:le aligili asi.

25 Uda afae da amo gilisisu ganodini esalu. Amo uda ea
maga:me da ode fagoyale gala amoga udigili ahoanusu.

26 E da manoma legesu dunu ilima asiba:le, se bagade
nabalu, mae uhini, ea oloi bu bagade heda:i. E da ea
muni huluane amo manoma legesu dunu ilima i dagoi. Be
hamedei galu.

27 Yesu Ea hou nababeba:le, e da Yesuma doaga:i. E da
dunu bagohame aligi amo ganodini, Yesuma fa:no bobogei.

28 E da ea asigi dawa:su ganodini agoane dawa:i, “Na da
Ea abula digili ba:sea, na uhibi ba:mu.”

29 Amalalu, E da Yesu Ea abula digili ba:beba:le, ea
maga:me logo hedofai dagoi ba:i. Ea da:i da uhini dagoi
ba:i.

30 Yesu da ea da:iga gasa hou gadili asi dawa:beba:le, e
delegili amane sia:i, “Nowa da Na abula digili ba:bela?”

31 Ea ado ba:su dunu da Ema bu adole i, “Dunu huluane
dia da:i guba:le aligiba:le, di abuliba:le nowa digili ba:beyale
sia:bela:?”

32 Be Yesu da digili ba:su dawa:ma:ne, ba:le gai.

33 Uda da ea uhibi dawa:beba:le, beda:iwane amola
yaguguliwane Yesuma doaga:le, Ea emo gadenene muguni
bugili, ea hamoi Ema olelei.

34 Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Nadiwi! Di da
dia dogo ganodini dafawaneyale dawa:beba:le, uhi dagoi.
Hahawane masa! Dia oloi da bu hame madelamu.”
35 E sia:nanoba, Ya:ilase ea diasu fi adola ahoasu dunu ilia
da da ilima doaga:i. Ilia da Ya:ilasema amane sia:i, “Didiwi
bogoi dagoi. Hamedeiba:le, Yesuma mae misa:ne sia:ma!”
36 Be ilia sia: mae nabawane, Yesu da Ya:ilasema amane
sia:i, “Mae beda:ma! Be dafawaneyale dawa:ma.”
37 Yesu da eno dunuma mae misa:ne sia:i. E da asili, Bida,
Ya:mese amola Ya:mese ola/eya Yone, ili fawane oule asi.
38 Ilia da Ya:ilase ea diasuga doaga:sea, dunu bagohame
didigia:lebe ba:i.
39 Diasu ganodini golili sa:ili, E da ilima amane adole ba:i,
“Dilia abuliba:le ededenasala:? Abuliba:le dibala:? Mano
da bogoi hame, udigili golai diala.”
40 Be ilia da Ema oufesega:su. Be E da dunu huluane gadili
adole asili, E da mano ea eda, eme amola Ea baligia aligisu
dunu amo mano bogoi dialebe sesei ganodini oule asi.
41 E da mano ea lobolele, amane sia:i, “Da:lida gumi!”
Amo sia: dawa:loma:ne da, “Uda mano fonobahadi! Na
dima agoane sia:sa! Wa:legadoma!”
42 Amo sia: nababeba:le, uda mano da hedolowane
wa:legadole lalu. Amo mano da ode fagoyale esalu.
Amalalu, dunu huluane da bogoi wa:legadoi ba:beba:le,
fofogadigi galu.
43 Yesu da amo hou dunu enoma mae olelema:ne sia:i. E
da ilima amo uda manoma ha:i manu ima:ne sia:i.

6

Na:salede Dunu Ilia Yesu Higa:i
(Ma:diu 13:53-58; Luge 4:16-30)

1 Amo soge yolesili, Yesu amola ea fa:no bobogesu dunu,
Yesu Ea moilaidafa amoga bu hagi.
2 Sa:bade helefisu esoga, Yesu da sinagoge diasu ganodini
ea sia: olelei. Dunu bagohame gilisibi ba:i. Ilia da Ea
sia: nababeba:le, fofogadigili amane sia:i “Amo dunu ea
gasa hou da habidili labala? Ea asigi dawa:su da habodane
bagade hamobela:? Hou gasa bagadedafa musa: hame
ba:su hou, E gasawane hamosa.
3 E da ifa hahamosu dunu. Ea ame da Meli amola eya
da Ya:mese, Yousefe, Yudase amola Saimone. Ea dalusi
huluane da ninia moilai ganodini esala.” Amaiba:le, ilia da
Yesu higa:i.

4 *Yesu da ilima amane sia:i, “Dunu fi huluane da balofede
dunu ea sia: naba. Be hi moilaidafa fi dunu fawane da ea
sia: hame naba.”
5 Amaiba:le, amo moilaiga, E gasa bagade hou hamomusa:
hamedei ba:i. Oloi dunu afae afae fawane, E da Ea lobo
ilima ligisiba:le, uhinisi.
6 Ilia dafawaneyale hame dawa:su hou ba:beba:le, Yesu
E fofogadigi. Amalalu, E Na:salede moilai yolesili, eno
moilaiga olelela lalu.

Yesu da Ado ba:su Dunu Fagoyale Gala Ea Sia: Olelema:ne Asuna Asi
(Ma:diu 10:5-15; Luge 9:1-6)

7 E da Ea ado ba:su dunu ilima Ema misa:ne sia:i. E
da ili aduna aduna, asunasi. Fio a:silibu dunu ilia dogo
ganodini aligila sa:i, amo fadegale fasima:ne, E da Ea ado
ba:su dunuma gasa sagoi.
8 †E da ilima amane sia:i, “Agi ga:gi, daba, amola muni
bulu ganodini sali, amo liligi huluane mae aguni masa!
Dagulu fawane gaguli masa!
9 Emo salasu salima. Be da:i salasu aduna hame, afadafa
fawane salima.”
10 E da eno ilima amane sia:i, “Moilaiga doaga:sea, nowa
dunu dilima yosia:sea, amo dunu ea diasuga dilia golale,
eno sogega masunusa: dawa:sea fawane yolesima!
11 ‡Be moilai dunu da dilima hame yosia:sea amola dilia
sia: ilia higasea, bu asili, ilima sisasu olelema:ne, osobo dilia
emo gafe dialebe doga:lesima!”
12 Amaiba:le, Ea fa:no bobogesu dunu da asili, dunu
huluane ilia wadela:i hou yolesili Godema sinidigima:ne,
amo sia: olelei.
13 §Ilia da Fio a:silibu bagohame ilia sia:ga fadegale
fasi. Ilia da oloi dunu bagohame uhima:ne, ilima susuligi
sogadigi.

Yone Ba:bodaise Ea Bogosu
(Ma:diu 14:1-12; Luge 9:7-9)

14 **Gamane hina dunu Helode da amo hou nabi. Bai
dunu huluane da Yesu Ea gasa bagade hou sia: dasu. Dunu
mogili ilia amane sia: dasu, “Amo dunu da Yone Ba:bodaise
bogole, bu uhini wa:legadoi. Amaiba:le E da gasa bagade
hawa: hamonana!”
15 Be eno dunu, “E da Elaidia.” sia:i. Eno ilia amane
sia:i, “E da balofede dunu, ninia aowalalia balofede dunu
agoane.”

---

* **6:4:** Yone 4:44 † **6:8:** Luge 10:4-11 ‡ **6:11:** Asunasi Dunu Ilia Hou 13:51
§ **6:13:** Ya:mese 5:14 ** **6:14:** Ma:diu 16:14; Maga 8:28; Luge 9:19

16 Be Helode, amo hou nababeba:le, amane sia:i, “Na da
Yone ea dialuma damuni fasima:ne sia:i. E da bogole bu
wa:legadoi.”
17 ††Musa:, Helode da hamoma:ne sia:beba:le, ilia da Yone
afugili, la:gili, se iasu diasu ganodini sali. Helode da ea ola
Filibe idua e dio amo Heloudiase, lai dagoi. Amo uda ea sia:
nababeba:le, Helode da Yone lale, se iasu ganodini sali.
18 Bai Yone da Helodema amane sia:nanu, “Dia ola idua
wamolamu da sema bagade!”
19 Amaiba:le, Heloudiase da Yonema mi hanaiba:le, e
fuga:musa: dawa:i galu. Be Helode da e fuga:musa: logo
hame fodoi.
20 Helode da Yonema beda:i galu. Bai Yone ea hou
da hadigi amola ida:iwane e dawa:beba:le, Helode da e
gaga:i. Helode da Yone ea sia: nabimu hanai, be ea sia:
nababeba:le, gogolelebe galu.
21 Be Heloudiase ea eso da doaga:i dagoi. Helode e
lalelegesu esoga, ea eagene ouligisu dunu, dadi gagui
ouligisu dunu, amola Ga:lili mimogo dunu huluane, Helode
da Lolo nabe amoga misa:ne hiougi.
22 Heloudiase idiwi misini, dunu huluane ba:ma:ne,
siogoi. Helode amola lolo Nasu misi dunu huluane da
hahawane ba:i. Amalalu, Helode da a:finima gasa bagade
ilegele amane sia:i, “Dia hanai liligi nama adole ba:sea, na
da imunu.”
23 E da gasa bagade ilegele amane sia:nanu, “Di da na
ouligibi fi dogoa mogili, la:idi afae dima imunusa: sia:sea,
na da amo dima imunu.”
24 Amalalu, a:fini asili, ea amema amane adole ba:i, “Na
adi liligi lamusa: adole ba:ma:bela:?” Eme da bu adole i,
“Yone hanoga fane salasu dunu, amo ea dialuma damuni
lamusa: adole ba:ma.”
25 Amalalu, e hedolo Helode ea diasu ganodini bu golili
sa:ili, amane sia:i, “Wahadafa Yone Ba:bodaise ea dialuma
damuni, yaeya da:iya ligisili, amo nagili ima.”
26 Amo sia: nababeba:le, Helode da se bagade nabi.
Be e musa: gasa bagade sia:beba:le, amola ea lolo Nasu
misi dunu ba:ma:ne gogosiamu higa:iba:le, ea musa: adoi
yolesimu hamedei ba:i.
27 Amalalu, e da dadi gagui afae asunasili, Yone ea
dialuma damuni gaguli misa:ne sia:i. Dadi gagui dunu da
asili, se iasu diasu ganodini Yone Ba:bodaise ea dialuma
gobiheiga damuni fasi.
28 Amo dialuma yaeya da:iya ligisili gaguli misini, a:finima
i dagoi. Amalalu, a:fini da ea amema bu i.

---

†† **6:17:** Luge 3:19-20

29 Amo hou nababeba:le, Yone ea fa:no bobogesu dunu
misini, ea da:i hodo lale, uli dogone sali.

Yesu da Dunu 5000 ilima Ha:i Manu Sagoi
(Ma:diu 14:13-21; Luge 9:10-17; Yone 6:1-14)

30 Yesu Ea asunasi dunu, Yesuma bu doaga:le, ilia hawa:
hamoi Ema olelei.
31 Dunu bagohame misini, sia: dabeba:le, ha:i manu
logo amola helefimu logo hedofaiba:le, Yesu E amane sia:i,
"Ninia da dunu hamedei sogea helefila masunu. Amogai da
helefisu ba:mu."
32 Amalalu, ilia da dusagaiga fila heda:le, dunu hame holoi
sogebi amoga ilisu asi.
33 Be dunu bagohame ilia asi nababeba:le, moilai yolesili,
emoga hehenane, ilia sogebia doaga:musa: asili, hidadea
doaga:i.
34 ‡‡Amaiba:le, bega: doaga:le, moiga aligila sa:ili, Yesu da
dunu bagohame gilisibi ba:i. Dunu ilia da sibi amo da sibi
ouligisu hame gala, amo defele ba:i. Yesu da ilima asigi galu.
E da liligi bagohame ilima olelei.
35 Daeya, Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema misini, amane
sia:i, "Goe soge da dunu hame holoi soge. Gasimu gadenei
galebe.
36 Dunu huluane da moilai enoga ha:i manu bidilama:ne
masa:ne asunasima!"
37 Be Yesu E bu adole i, "Dilisu ha:i manu ilima ima!"
Ilia bu sia:i, "Ninia silifa fage 200 agoane iabeba:le, agi lale,
ilima ima:bela:?"
38 E da ilima bu adole ba:i, "Agi ga:gi da habodayane
ganabela:? Ba:la masa!"
Ba:lalu, ilia amane bu adole i, "Agi ga:gi biyale amola
menabo aduna fawane."
39 Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma ilia da dunu
huluane momogili, gilisisu afae afae, mola:ya:i gisi da:iya
fima:ne sia:ma:ne, sia:i.
40 Ilia da gilisisu, eno da 100 agoane, eno da 50 agoane,
agoaiwane dada:lei.
41 Amalalu, Yesu da agi ga:gi biyale gala amola menabo
aduna lale, Ea si ba:le gadole, Godema nodone sia:ne gadoi.
Amalalu, E da amo agi ga:gi fifili, Ea fa:no bobogesu dunuma
sagoi. Ilia dunu eno ilima bu sagoi. Menabo aduna amola,
Yesu da dunu huluane moma:ne fifili sagoi.
42 Ilia huluane sadi ba:i.
43 Hame mai dialu agi ga:gi fifi amola menabo lale, daba
fagoyale amo nabale ligisi.

‡‡ **6:34:** Idisu 27:17; 1 Hina bagade 22:17; 2 Hou Olelesu 18:16; Isigiele 34:5; Ma:diu 9:36

44 Dunu 5000 agoane amola eno uda amola mano bago-
hame da sadi dagoi.

Yesu da Hano Da:iya Mae Magufale Asi
(Ma:diu 14:22-33; Yone 6:15-21)

45 Amalalu, Yesu Ea sia:be nabalu, ea ado ba:su dunu da
dusagaiga fila heda:le, Ga:lili Hano Wayabo na:iyado bega:
doaga:musa: asi. E da dunu eno huluane ilima masa:ne
sia:i.
46 Huluanema "Asigibio" sia:nanu, Yesu hisu sia:ne gado-
musa:, goumiba:le heda:i.
47 Daeya, Ea ado ba:su dunu da dusagai ganodini hano
dogoa ahoanu, Yesu hisu moiga lelu.
48 Fo bagade da ilia odagiga mabeba:le, Ea ado ba:su
dunu se nabawane susugane sua:lalebe, amo Yesu E ba:i.
Amalalu, hahabedafa, eso mae misini, hadigi gadenene,
Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma doaga:musa:, hano
da:iya mae magufale asi. Ilima baligimusa: manebe ba:i.
49 Be ilia da Yesu mae magufale manebe ba:beba:le, E da
bogoi a:silibuyale dawa:iba:le, bagade beda:i.
50 Ea manebe huluane ba:beba:le, ilia beda:ga bogomu
agoai dawa:i.

Be Yesu E ilima hedolo amane sia:i, "Mae beda:ma! Amo
da Na!"
51 Amalalu, E da dusagaiga fila heda:loba, fo da yolesi. Ilia
bagadewane fofogadigi.
52 Bai ilia da Yesu E agi ga:gi afadenene bagade hamoi,
amo musa: hame ba:su gasa bagade hou dawa:mu hamedei-
wane ba:i.

Yesu da Genesalede soge Ganodini Oloi Dunu Uhinisi
(Ma:diu 14:34-36)

53 Amalalu, ilia da hano wayabo degele, Genesalede soge
bega: doaga:le, dusagai la:gilisi.
54 Ilia moiga aligila sa:ili, dunu eno huluane da amo
doaga:i dunu da Yesu ilia dawa:i.
55 Amalalu, moilai enoga moilai enoga hehenane asili, oloi
dunu ilia debea da:iya dialu amo ilia Yesuma gisa misi.
Dunu ilia, "Yesu da amo sogebi esala!" ilia nababeba:le,
amo sogebiga oloi dunu gigisa misi.
56 Yesu da asili, Ea doaga:i soge huluane, moilai fonoba-
hadi amola moilai bagade amola iwilaga amo sogebi hulu-
ane amoga ilia oloi dunu oule misini, bidiga lasu diasuga
ligisili, Ea abula fe digili ba:ma:ne, Yesuma edegei. Nowa
da Ea abula fe digili ba:loba, e da bu uhi dagoi ba:i.

7

Aowalali Fi Ilia Olelesu
(Ma:diu 15:1-9)

1 Fa:lisi dunu amola Yelusaleme fi Sema olelesu dunu da
Yesuma gilisi.
2 Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia da Fa:lisi ilia lobo
dodofesu hou defele, hame hamosu. Fa:lisi amola sema
olelesu dunu da ilia hou ba:i dagoi.
3 (Fa:lisi dunu amola Yu dunu ilia aowalali fi ilia hou
dawa:beba:le, ha:i manusa: dawa:sea, ilia lobo usunawane
amoga ilia lobo dodofesa.
4 Ilia bidiga lama:ne diasuga asili, bu hagisia, ilia da:i ilia
dodofesa. Aowalali fi sema bagohame ilia hamosa. Faigelei
amola ofodo huluane ilia sema defele dodofesa.)
5 Amaiba:le, Fa:lisi dunu amola Sema olelesu dunu da
Yesuma amane adole ba:i, "Dia ado ba:su dunu da abuliba:le
aowalalia fi ilia sia: mae nabawane, ilia lobo mae dodofele
ha:i nahabela:?"
6 *Yesu E bu adole i, "Dafawane! Aisaia da hemone
dilia dabua fawane moloi ogogosu hou noga:le ba:la:lusu.
Amaiba:le agoane dedei diala,
'Amo dunu fi ilia da lafidili Nama nodone sia:sa.
Be ilia dogoga ilia da Nama hame dogolegei.
7 Ilia da dunu ea sema da Gode Ea Sema amo ilia
olelebeba:le,
ilia da Nama udigili nodosa.' "
8 Yesu E amane sia:i, "Dilia Gode Ea hamoma:ne sia:i
yolesili, udigili osobo bagade dunu ilia hamoma:ne sia:i
amoma fa:no bobogesa."
9 E eno adole i, "Dilisu olelesu noga:le fa:no bobogema:ne,
dilia da dawa:iwane logo hogole, Gode Ea Hamoma:ne sia:i
yolesisa.
10 †Mousese da sema (Hamoma:ne Sia:i) agoane olelei, `Dia
ada amola ame elama asigima!' amola sema eno, `Nowa da
ea ada o ea ame elama lasogole sia:sea, amo dunu medole
legema!'
11 Be dilia da agoane olelesa, "Dunu da ea ame o ea ada
amoma ea iasu elama imunu galu, be amo iasu liligi da
hidadea Godema imunusa: ilegei sia:sea,
12 amo dunu ea ame amola ea ada hame fidimu da defea
dilia sia:sa.
13 Amaiba:le, dilia da musa: sema dilia eno dunuma
olelebeba:le, amola dilia Na waha sia:i hou hamobeba:le,
dilia da Gode Ea sia: wadela:sa. Dilia da agoane liligi
bagohame hamosa!"

---

* **7:6:** Aisaia 29:13 † **7:10:** Gadili Asi 20:12, 21:17; Mousese ea Malasu 5:16; Gobele Salasu 20:9

Ledodafa Hou da Habidili Mabela:?
(Ma:diu 15:10-20)

14 Amalalu, Yesu da dunu huluane gilisi Ema misa:ne sia:i.
E da ilima amane sia:i, “Dilia huluane nabima! Amola
noga:le dawa:ma!
15 Gadili dialebe liligi huluane da dunu ea da:i ganodini
masunuba:le, da ea hou hame wadela:sa. Be liligi ea dogo
ganodini dialu ga masunuba:le, da ea hou wadela:sa.
16 Ge galea nabima!”

17 Amalalu, E da dunu gilisi yolesili, diasu ganodini golili
sa:ili, dunu eno hameba:le, Ea fa:no bobogesu dunu da amo
fedege sia: ea bai ilima olelema:ne adole ba:i.
18 Yesu E bu adole i, “Dilia amola da hame dawa:su
dunula:? Gadili liligi dunu ea lafi amoga ea da:i hodo
ganodini masunuba:le da ea dogo hame ledo hamomu, amo
dilia hame dawa:bela:?
19 Bai amo liligi da ea dogo ganodini mae sa:ili, ea
hagomoga fawane doaga:sa. Amasea, baligili bu gadili
ahoa.” (Amo sia: sia:beba:le, Yesu da ha:i manu liligi
huluanedafa manu da defea (sema hame) olelei dagoi.)

20 E amane sia:i, “Ganodini liligi ga masunuba:le da dunu
ea hou wadela:sa.
21 Dunu ilia dogo ganodini asigi dawa:beba:le, ilia
wadela:le dawa:sa, medole legesa, inia uda adole lasa,
22 inia ea liligi wamolamusa: dawa:sa, mi hanaiba:le
wadela:i hamosa, ogogosa, udigili hame asigi hou hamosa,
eno dunu ilia gaguiba:le mudasa, gadesa, gasa bagade fi
dawa:sa, udigili dadousa,
23 amo wadela:i hou huluane da ganodini dialebeba:le, ga
ahoasea, dunu ea hou wadela:sa.”

Uda Ea Dafawaneyale Dawa:su Hou
(Ma:diu 15:21-28)

24 Amalalu, Yesu E wa:legadole, asili, Daia moilai amola
Saidone moilai amo gadenene sogega doaga:i. E da
wamowane diasu ganodini golili sa:i. Be Hi fawane
wamowane esalumu da hamedei galu.
25 Be uda afae ea mano amo ea dogo ganodini Fio a:silibu
aligila sa:i, e da Yesu Ea hou nababeba:le, Ema doaga:le, Ea
emo gadenene osoboga diasa:i.
26 Goe uda da Galigi uda. E da Finisia soge, Silia fifi
lai ilia soge ganodini lalelegei galu. E da Fio liligi idiwi
ea dogoga aligila sa:i, amo fadegale fasima:ne, Yesuma
ha:giwane edegei.

27 Be Yesu E bu adole i, “Manodafa ilia hidadea ha:i manu
da defea. Ilia ha:i manu udigili lale, wa:megili imunu da
defea hame galebe.”
28 Be amo uda da bu adole i, “Dafawane Hina! Be wa:me
e da eda ea fafaiha esala, da mano ilia ha:i manu daladaha
amo naha.”
29 Yesu E amane sia:, “Dia amo adole iabeba:le, hahawane
masa. Fio liligi didiwi ea dogo ganodini dialu da fadegai
dagoi.”
30 Amalalu, uda da asili, idiwi hahawane uhini diaheda:su
da:iya midi dialebe ba:i. Wadela:i a:silibu da fadegale fasi
dagoiba:le, hamedafa ba:su.

Yesu da Gega:i Sia: Hamedei Dunu Uhinisi

31 Amalalu, Yesu da Daia moilai soge yolesili, Ga:lili Hano
Wayabo amoga doaga:i. E da amo logo ahoabeba:le, Saidone
moilai amola Dega:bolisi (moilai nabuane gala) amo soge E
da baligi dagoi.
32 Eno dunu da ge ga:i, sia: dioiwane hamoi dunu, Yesuma
oule misi. Ilia da Yesu e uhinisima:ne ea da:iga lobo
ligisima:ne ha:giwane edegei.
33 Yesu da eno dunu huluane mae ba:ma:ne, amo dunu
la:ididili oule asi. E da Ea lobo sogo amo dunu ea ge gelabo
ganodini sali. Amalalu, Yesu da Ea lobo sogo amoga defo
adugala:le, amo dunu ea gona:su digili ba:i.
34 E da Ea si muagado ba:le gadole gogonomane, amane
sia:i, “Efada!” Amo ea dawa:loma:ne da “Doasima!”
35 Amalalu, amo dunu ea ge da doasili, ea gona:su amola
bu hahamoiba:le, e da noga:le sia: baoui.
36 Yesu da dunu huluanema, amo hou mae olelema:ne
sia:i. E da gasawane eno dunu mae adoma:ne sia:i. Be ilia
da mae nabawane bu baligiliwane amo hou bagadewane
olelei.
37 Dunu huluane da bogomuwane fofogadigi. Ilia amane
sia:i, “E da hou huluane hahawane hamosa. Ea hamoiba:le,
musa: ge ga:i da bu naba amola musa: sia: hamedei da bu
sia: baousa.”

8

Yesu da Dunu 4000 agoane Ha:i Moma:ne Ha:i Manu Sagoi (Ma:diu 15:32-39)

1 Eso enoga, dunu eno bagohame da gilisi. Ilia da ilia ha:i
manu huluane na dagoi. Amo ba:loba, Yesu da Ea ado ba:su
dunu Ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i,
2 “Amo dunu huluane da eso udiana nama asigili
esaluba:le, ilia ha:i manu hame. Na bagade asigisa.

3 Na da ili ha:i mae nawane asunasisia, mogili ilia badilia
misiba:le, logoga sidimu!”
4 Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane sia:i, “Ninia da
dunu hame esalebe hafoga:i sogega esala. Ninia da amo
dunu sadima:ne, habidili ha:i manu lama:bela:?”
5 Yesu da ilima amane adole ba:i, “Agi ga:gi da habo-
dayane ganabela:?”
Ilia da bu adole i, “Fesuale diala!”
6 Yesu da dunu huluane osoboga fima:ne sia:i. Amalalu,
Yesu da agi ga:gi fesuale gala lale, Godema nodone sia:ne
gadole, amo agi ga:gi fifili, ilia eno dunuma ima:ne, ea ado
ba:su dunuma sagoi. Ilia da eno dunu moma:ne ilima bu
sagoi.
7 Ilia da menabo afae afae galu. Yesu da amo menabo lale,
Godema sia:ne gadoi. Amalalu, E da Ea ado ba:su dunuma,
ilia eno dunuma sagoma:ne, i dagoi.
8 Dunu huluane da sadini mai dagoi. Ilia da hame mai
dialu liligi lale, daba fesuale gala ba:i.
9 Dunu4000 agoane ilia ha:i defele mai.
10 Yesu da dunu huluane ilima asigiwane masa:ne sia:i.
Amalalu, Yesu amola ea ado ba:su dunu da dusagaiga fila
heda:le, Da:lamaniuda sogega asi.

Ilia da Gasa Bagade Dawa:digima:ne Olelesu Ba:musa: Hanai
(Ma:diu 16:1-4)

11 *Fa:lisi dunu da Yesuma misini, Ema adole ba:lalu. E
da ilima muagado amoga musa: hame ba:i dawa:digima:ne
olelesu ima:ne sia:i. Ilia da Ea hou dafama:ne ado ba:musa:
dawa:i galu.
12 †Yesu da Ea dogo ganodini gogonomai. E amane sia:i,
“Fi wali esala da abuliba:le dawa:digima:ne olelesu bagade
hogoi helebela:? Na dafawane sia:sa. Amo fi ilima Na da
dawa:digima:ne olelesu hamedafa olelemu.”
13 Amalalu, Yesu da ili yolesili, dusagaiga fila heda:le, hano
wayabo na:iyadodili doaga:musa: asi.

Fa:lisi Dunu amola Helode Ilia Yisidi
(Ma:diu 16:5-12)

14 Asili, Ea fa:no bobogesu dunu da agi ga:gi hame gaguli
misi, amo ba:i. Agi ga:gi afadafa fawane dusagai ganodini
dialebe ba:i.
15 ‡Yesu da ilima amane sia:i, “Dawa:ma! Fa:lisi dunu
amola Helode ilia yisidi amoma beda:ma!”
16 Ilia da gilisili sia: dasu, “Ninia agi ga:gi hame gaguli
misiba:le, E da agoane sia:sa!”

---

* **8:11:** Ma:diu 12:38; Luge 11:16 † **8:12:** Ma:diu 12:39; Luge 11:29 ‡ **8:15:** Luge 12:1

17 Be ilia sia:dalebe dawa:beba:le, Yesu da ilima amane
sia:i, “Dilia agi ga:gi hame gaguli misiba:le abuliba:le sia:
dalula:? Dilia abuliba:le hame dawa:bela:? Dilia dogo da
abuliba:le igi agoane hamobela:?
18 §Dilia da si gala, be hame ba:sa. Ge gala, be hame naba.
Dilia Na hou gogolebela:?
19 Na da dunu 5000 agoane ha:i moma:ne, agi ga:gi biyale
gala fifili iabeba:le, dilia dala dialebe amo salimusa:, daba
habodayane labala?”
Ilia bu adole i, “Fagoyale!”
20 Yesu E bu adole ba:i, “Na da dunu 4000 agoane ha:i
moma:ne, agi ga:gi fesuale gala fifili iabeba:le, dilia dala
dialebe amo salimusa:, daba habodayane labala?”
Ilia bu adole i, “Fesuale!”
21 E da ilima amane sia:i, “Dilia wali hame dawa:bela:?”

Yesu da Si Wadela:i Dunu Uhinisi

22 Ilia Bedesa:ida moilaiga doaga:le, eno dunu da si dofoi
dunu Yesuma oule misi. Ilia da Yesu amo dunu digili
ba:ma:ne edegei.
23 Yesu da amo dunu lobolele, diasu gadili oule asi. E da
si dofoi dunu ea siga defo hano aduga:i. E da ema Ea lobo
ligisili, ema amane adole ba:i. “Di da liligi ba:sala:?”
24 E da ea si ba:le ga:le, amane sia:i, “Na da dunu ili ba:sa.
Be ilia da ifa agoane lalebe ba:sa.”
25 Yesu da ea si bu digili ba:i. Amalalu, amo dunu ea si da
fadegai dagoi. E da ea siga liligi huluane noga:le ba:i.
26 Yesu da amo dunu ea diasuga asunasi. Yesu da ema
amane sia:i, “Moilai ganodini mae golili masa!”

Bida da Yesu da Mesaia Sia:i
(Ma:diu 16:13-20; Luge 9:18-21)

27 Amalalu, Yesu amola ea ado ba:su dunu da moilali
Sesalia Filibia soge gadenene amoga asi. Ilia da logoga
ahoana, Yesu E amane adole ba:i, “Na da nowayale, eno
dunu ilia adi sia:dalula:?”
28 **Ilia da ema bu adole i, “Mogili Di da Yone Ba:bodaise
ilia da sia:sa. Oda Di da Elaidia ilia sia:daha. Mogili Di da
musa: balofede dunu ilia sia: daha,”
29 ††Amalalu, Yesu da bu adole ba:i, “Be dilia! Na da
nowayale, dilia sia: dalala:?”
Bida e bu adole i, “Di da Mesaia!”
30 Amalalu, Yesu da ilia eno dunu ilima mae olelema:ne
sia:i.

---

§ **8:18:** Yelemaia 5:21; Isigiele 12:2; Maga 4:12 ** **8:28:** Maga 6:14-15; Luge 9:7-8 †† **8:29:** Yone 6:68-69

Yesu da Ea Se Nabimu amola Bogomu Olelei
(Ma:diu 16:21-28; Luge 9:22-27)

31 Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane olelei,
"Na, Dunu Egefe, da se bagade nabimu. Asigilai dunu,
gobele salasu hina dunu amola sema olelesu dunu da Na
higabeba:le, medole legemu. Be Na da bogole, eso udiana
aligili, bu uhini wa:legadomu."
32 E da amo sia: ilima moloiwane olelei. Amaiba:le, Bida
da Yesu la:ididili adole asili, Yesuma gagabole sia:i.
33 Be Yesu da delegili, Ea ado ba:su dunu eno ba:lalu,
Bidama gagabole amane sia:i, "Sa:ida:ne! Di gasigama!
Gode da amo asigi dawa:su hame olelesa! Be osobo bagade
dunu ili fawane olelesa."
34 ‡‡Amalalu, E da ado ba:su dunu amola dunu huluane
ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, "Nowa dunu
da Nama fa:no bobogemusa: dawa:sea, e da ea esalusu
mae dawa:le, ea bulufalegei gisawane, Nama fa:no bobo-
gema:mu.
35 §§Nowa dunu da ea esalusu gagumusa: hanai galea,
e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu da Na amola Gode
Ea sia: ida:iwane asigiba:le ea esalusu fisiagasea, e da ea
esalusu bu ba:mu.
36 Osobo bagade dunu da osobo bagade liligi huluane
lama:ne, ea Fifi Ahoanusu fisimu da defeala:? Hame mabu!
37 E da ea Fifi Ahoanusu bu lama:ne, adi ima:bela:?
38 Wali esalebe fi da inia uda adole lasu amola wadela:i fi
diala. Nowa dunu amo fi ganodini esala da Na sia: higasea,
Na, Dunu Egefe, Na Gode Ea hadigi laiwane, amola hadigi
a:igele dunu gilisili osobo bagadega doaga:sea, amo higa:i
dunu Na da higamu."

9

1 Yesu E eno amane sia:i, "Na da dilima sia:sa! Mogili
waha guiguda: lela dunu, ilia da mae bogole, Gode Ea gasa
bagade Hinadafa Hou doaga:i dagoi ba:mu."

Yesu Ea Da:i Afadenei
(Ma:diu 17:1-13; Luge 9:28-36)

2 *Eso gafeyale aligili, Yesu da Bida, Ya:mese amola Yone
oule asili, ilisu goumiba:le heda:i. Amalalu, ilia ba:lalu, Yesu
Ea da:i da afadenei dagoi.
3 Ea abula da hadigidafa, ahea:ya:i agoane hamoi. Abula
dodofesu dunu da agoaiwane ahea:ya:i hamosu hame
dawa:. Hadigi hamoiba:le agoai da siga ba:mu gogolei.

---

‡‡ **8:34:** Ma:diu 10:38; Luge 14:27 §§ **8:35:** Ma:diu 10:39; Luge 17:33; Yone 12:25 * **9:2:** 2 Bida 1:17-18

4 Amalalu, ilia da Elaidia amola Mousese ela amola
Yesuma sia: dalebe ba:i.
5 Bida da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Ninia guiguda:
esalebeba:le, hahawane bagade. Ninia guiguda: abula diasu
udiana, afae da Di, eno da Mousese amola eno da Elaidia,
dili golama:ne hiougimu.”
6 Ado ba:su dunu ilia da bagadewane beda:i. Amaiba:le,
Bida da gogoleiwane sia:i.
7 †Amalalu, mumobi sa:ili, ilia huluane uligi dagoi. Mu-
mobi ganodini, sia: bagade ilia nabi amo, “Amo da na
dogolegei Manodafa. Ea sia: nabima!”
8 Amalalu, ilia da bu ba:le gaba, Yesu Hi fawane ba:i.
9 Ilia da goumiba:le bu daloba ahoana, Yesu da ilima
amane sia:i, “Dilia amo waha ba:i liligi, amo eno dunuma
mae adoma! Dunu Egefe bogole, bu wa:legadole, amo eso
doaga:beba:le fawane olelema.”
10 Ilia da amo sia: nababeba:le, eno dunuma hame olelei.
Be wamowane, ilia da bogoi uhini wa:legadosu sia: ea bai
hogomusa: sia: dasu.
11 ‡Amola ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Elaidia da
hidadea misunu, amo sema olelesu dunu da abuliba:le
olelebela:?”
12 Yesu E bu adole i, “Dafawane! Elaidia da hidadea liligi
huluane momagemusa: misunu galu. Be eno sia: dedei,
`Dunu Egefe da se bagade nabimu. Ilia da E higamu.’ Amo
sia: da abuliba:le dedebela:?
13 Be Na da dilima sia:sa! Elaidia da doaga:i dagoi. Sia:
dedei defele, eno dunu da ilia hanai hou ema hamoi dagoi.”

Yesu da Goi ea Dogo Ganodini Fio a:silibu Aligila Sa:i amo Uhinisi
(Ma:diu 17:14-21; Luge 9:37-43)

14 Ilia da eno ado ba:su dunuma bu doaga:le, ilia amola
eno dunu bagohame amola sema olelesu dunu sia:ga
gegenanebe ba:i.
15 Amalalu, amo dunu da Yesu ba:sea, hahawane fofo-
gadigili, Yesuma gousa:musa: misi.
16 Yesu da ilima amane adole ba:i, “Dilia da ilima adiga
sia:ga gegebala:?”
17 Dunu afae amo gilisisu ganodini da bu adole i, “Olelesu!
Na da na mano ea sia: Fio a:silibu da hedofai dagoi, amo na
da Dima oule misi.
18 Amo wadela:i a:silibu da bagadewane ludubiba:le, na
mano da osoboga gisalugala:sa. Amasea, ea defo hano
agoane sasiasa, amola e bogomusa: agoane hamosa. Na

† **9:7:** Ma:diu 3:17; Maga 1:11; Luge 3:22 ‡ **9:11:** Ma:lagai 4:5; Ma:diu 11:14

da Dia fa:no bobogesu dunuma amo Fio liligi fadegale
fasima:ne sia:noba, ilia sia:ne ba:loba hamedei galu.”
19 Yesu E bu adole i, “Dafawaneyale hame dawa:su dunu
fi! Dilia fidima:ne, Na da eso habodayane esaloma:bala:?
Dilia wadela:i hou Na da habodane ba:ma:bala:? Amo mano
Nama oule misa!”
20 Amalalu, ilia da amo goi Ema oule misi. Wadela:i
a:silibu goi ea dogo ganodini esalu da Yesu ba:beba:le, e
da ea da:i amo ganodini ludubiba:le, goi ea da:i gadelale,
e da osoboga diasa:ili soyalale, ea lafidili dubu bagadewane
sasialalu.
21 Yesu da amo goi ea adama amane adole ba:i, “Ea olo
da habogala mubala:?” Eda bu adole i, “E mano dudubuga
mui galu.
22 Eso enoga, wadela:i a:silibu bagadewane ludubiba:le, e
laluga nesa. Enoga e da hanoga bogoma:ne dafasa. Be di da
e hahamomu defele esalea, ninima asigiba:le fidima.”
23 Yesu E bu adole i, “Abuliba:le na da defele hahamo-
musa: galea hamoma:ne sia:bala:? Nowa da dafawaneyale
dawa:sea, e da huludafa hamomusa: defele gala.”
24 Goi ea ada da se bagade nabawane bagade wele sia:i,
“Na dafawaneyale dawa:be! Be na dafawaneyale dawa:su
hou da defele hameba:le, Dia na dafawaneyale dawa:su hou
bu bagama!”
25 Amalalu, dunu huluane hehenane gilisibi ba:loba, amo
wadela:i a:silibuma Yesu E gagabole amane sia:i, “Di! Sia:
hamedei amola hame naba amo hou hamosu wadela:i
a:silibu! Bu mae aligila sa:ima:ne fadegale fasima!”
26 Amalalu, wadela:i a:silibu, bagadewane “a:a:i” ea
gusa:ne, goi ea da:i gadelale, ea dogoga fadegale fasi. Goi da
bogoiwane ba:loba, dunu huluane amane sia:i, “E da bogoi
dagoi!”
27 Be Yesu Ea lobolele, gaguia gadoiba:le, e da wa:legadoi.
28 Fa:nowane, Yesu da diasuga golili sa:ili, Ea fa:no
bobogesu dunu da wamowane Ema adole ba:i, “Ninia amo
wadela:i a:silibu fadegale fasimu, abuliba:le hamedebela:?”
29 Yesu E bu adole i, “Gowai liligi, dunu ilia bagadewane
sia:ne gadobeba:le fawane fadegale fasimu dawa:.”

Yesu da Ea Bogomu Bu Olelei
(Ma:diu 17:22-23; Luge 9:43-45)

30 Amo soge yolesili, Yesu amola Ea ado ba:su dunu Ga:lili
soge ganodini lalu. Dunu eno da ilia esalebe soge dawa:mu,
E da higa:i galu.
31 Bai E da ea ado ba:su dunu ilima fawane olelemusa:
dawa:i galu. E amane sia:i, “Eno osobo bagade dunu da

Dunu Egefe gasawane gagulaligili, medole legemu. Be eso
udiana aligili, E da uhini bu wa:legadomu."
32 Be amo sia: nabaloba, ilia da bai noga:le hame dawa:i.
Amola ilia da Ema bai eno adole ba:mu beda:i galu.

Nowa ea Hou da Baligi Bagade Ba:sala:?
(Ma:diu 18:1-5; Luge 9:46-48)

33 Ilia da Gabena:iame moilaiga doaga:le, diasu afae
gelabo ganodini golili sa:i. Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobo-
gesu dunuma amane adole ba:i, "Dilia logoga ahoanoba, adi
sia:ga gegeila:?"
34 §Be ilia da nowa ea hou da baligili ahoabe, amo sia:
gegenana ahoanuba:le, gogosiabeba:le, Ema hame adole i.
35 **Amalalu, Yesu da fili, ado ba:su dunu fagoyale gala
Ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, "Nowa dunu da
bisili masusa: dawa:sea, e da sinidigili, dunu huluane ilia
hawa: hamosu dunu agoane ba:mu."
36 Yesu da mano fonobahadi lale, ilia aligi dogoa oule misi.
Amalalu, amo mano ouga:ne, E da ilima amane sia:i,
37 ††"Nowa dunu da Nama asigiba:le, agoaiwane mano
hahawane yosia:sea, e da Na amola yosia:sa. Nowa da
Nama hahawane yosia:sea, e da Na Asuna Asisu dunuma
yosia:sa."

Nowa da Ninima Ha Lai Hame Galea, E da Ninia Fidisu Esala
(Luge 9:49-50)

38 Yone da Yesuma amane sia:i, "Olelesu! Dunu afae da
Dia dioba:le wadela:i a:silibu fadegale fasisa, amo ninia
ba:i. Be e da ninia baligiga hame aligiba:le, Ninia da ema
yolema:ne sia:i."
39 Be Yesu E bu adole i, "Ea logo mae hedofama! Nowa
dunu, Na dioba:le musa: hame ba:i gasa bagade hou
hamosea, e da hobea Na Dio lasogole hame sia:mu.
40 ‡‡Bai nowa da ninima ha lai hame esalea, e da
ninimagai esala.
41 §§Na dilima dafawane sia:sa! Nowa da dilima, dilia da
Na hou lalegaguiba:le, dilima hano dili iasea, amo dunu da
bidi ida:iwane ba:mu.

Ado Ba:su amo da Wadela:i Hou ea Logo Fodosu
(Ma:diu 18:6-9; Luge 17:1-2)

42 Nowa dunu da mano fonobahadi ea dafawaneyale
dawa:su hou wadela:sea, amo dunu da ea galogoaga igi

§ **9:34:** Luge 22:24 ** **9:35:** Ma:diu 20:26-27, 23:11; Maga 10:43-44; Luge 22:26 †† **9:37:** Ma:diu 10:40; Luge 10:16; Yone 13:20 ‡‡ **9:40:** Ma:diu 12:30; Luge 11:23 §§ **9:41:** Ma:diu 10:42

bagadedafa la:gili, hanoga galadigili, amo dunu ea dabe
lamu da goe se iasu bagadewane baligimu.
43 ***Amaiba:le, dia lobo ea hamobe amo dia hou
wadela:sa:besa:le, defea, dia lobo damuni fasima. Di da lobo
afaewane Fifi Ahoanusu lamu da defea. Be lobo adunawane
Helo sogega lalu mae haba:dole nenanebe amoga sa:imu da
defea hame galebe.
44 Helo soge fi ilia ifidi amoga nanebe hame bogosa. Lalu
da mae haba:dole nenana.
45 Dia emo ea hamobe da dia hou wadela:musa: dawa:sea,
defea, dia emo damuni fasima. Di gasuga:igiwane Fifi
Ahoanusu lamu da defea. Be di emo aduna ida:iwane gala
Helo sogega sa:imu da defea hame galebe.
46 Amo sogega fi ilia da ifidiga nanebe be hame bogosa.
Lalu da mae haba:dole nenana.
47 †††Dia si da dia hou wadela:mu ba:sea, amo duga:le
fasima. Di da si afaewane Gode Ea Hinadafa Hou heda:mu
da defea. Be di si adunawane Helo sogega sa:imu da defea
hame galebe.
48 ‡‡‡Amo soge fi ilia ifidi amoga nanebe hame bogosa.
Lalu da mae haba:dole nenana.
49 Sali da gobele salimu liligi huluane ledo mae dialoma:ne
fofolosa. Amo defele, lalu da dunu huluane fofolomu.
50 §§§Sali da noga:i gala. Be dasaiba:le, ea hedai fisi
ba:sea, ha:i manu amo saliga da habodane hahamobela:?
Dilia dogo ganodini olofosu hou sali agoane dialumu da
defea. Dilia fi ganodini olofoiwane esaloma!”

10

Yesu da Uda Fisiagasu Hou Olelei
(Ma:diu 19:1-12; Luge 16:18)

1 Amo soge yolesili, E da Yudia soge amola Yodane Hano
na:iyado soge amoga doaga:i. Dunu bagohame da Ema
gilisibiba:le, E da Ea hamonanu defele ilima olelelalu.
2 Fa:lisi dunu da Yesuma dafama:ne ado ba:su hamomusa:
misi dagoi. Ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Dunu da idua
fisiagamu da ninia Sema amo ganodini defeala:?”
3 Yesu da ilima bu adole ba:i, “Mousese da adi sema
adobela:?”
4 *Ilia da bu adole i, “Mousese da amane sia:i. ‘Uda
amoma meloa dedene iasea, fisiagamu da defea!’ ”
5 Be Yesu E amane sia:i, “Dilia dogo da ga:nasi hamoiba:le,
Mousese da agoane olelei.

*** **9:43:** Ma:diu 5:30 ††† **9:47:** Ma:diu 5:29 ‡‡‡ **9:48:** Aisaia 66:24
§§§ **9:50:** Ma:diu 5:13; Luge 14:34-35 * **10:4:** Mousese ea Malasu 24:1-4;
Ma:diu 5:31

6 †Be Gode osobo bagade degabo hemoi, amo eso ganodini
Gode da dunu amola uda hahamoi.
7 ‡Gode Ea Sia: da agoane dedei diala, “Amaiba:le, dunu
da ea ada amola ea ame yolesili ea udama madelagimu.
8 Ela da da:i afadafa hamomu. Amaiba:le, ela da aduna
hame be afadafa hamoi.
9 Gode da adi madelagisia, osobo bagade dunu ilia da
hamedafa afafamu!”
10 Fa:no, diasu ganodini, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da
amo hou ea bai amo Ema adole ba:i.
11 §Yesu da ilima amane sia:i, “Nowa dunu ea uda
fisiagale, eno lasea, e da inia uda adole lasu hamosa.
12 Amola amo defele, nowa uda amo da egoa fisiagasea,
dunu enoma fisia, - amo uda da inia dunu adole lasu
hamosa.”

Yesu da Mano Fonobahadi Ilia Gode Ea Hahawane Dogolegesu Lama:ne Sia:i
(Ma:diu 19:13-15; Luge 18:15-17)

13 Dunu eno da ilia mano fonobahadi amo Gode da
hahawane dogolegele fidima:ne, Yesu da ilima Ea lobo
ligisima:ne, amo Yesuma oule misi. Be Ea fa:no bobogesu
dunu da hihini, ilia logo hedofai.
14 Be amo hou ba:beba:le, Yesu E mi hananewane sia:i,
“Mano fonobahadi ilia nama doaga:mu da defea! Ilia logo
mae hedofama! Gode Ea Hinadafa Hou da ilia:!”
15 **“Na da dilima dafawane sia:sa! Nowa dunu da mano
fonobahadi ilia hou defele Gode Ea Hinadafa Hou hame
lalegagusia, e da Gode Ea Hinadafa Hou hamedafa ba:mu.”
16 Amalalu, E da mano fonobahadi ilia dialuma da:iya Ea
lobo ligisili, Gode da ili hahawane dogolegele fidima:ne sia:i.

Bagade Gagui Dunu
(Ma:diu 19:16-30; Luge 18:18-30)

17 Yesu da bu logoga ahoanoba, dunu afae da hehenane,
Ema doaga:le, muguni bugili, Ema amane adole ba:i,
“Olelesu ida:iwane! Na da eso huluane Fifi Ahoanusu
ba:ma:ne, adi hamoma:bela:?”
18 Yesu da bu adole ba:i, “Di da abuliba:le dio ida:iwane
Nama asulibala:? Gode Hina: fawane da ida:iwane gala.
19 ††Di da Sema huluane dawa:, amo “Mae medole legema!
Inia uda mae adole lama! Mae wamolama! Mae ogogoma!
Liligi ogogolewane mae lama! Dia ada amola ame elama
nodone asigima!”
20 E bu adole i, “Olelesu! Amo sema na goihadiniga amola
fa:no eso huluane nabawane hamoi dagoi.”

---

† **10:6:** Mui 1:27, 5:2 ‡ **10:7:** Mui 2:24 § **10:11:** Ma:diu 5:32; 1 Golidia 7:10-11 ** **10:15:** Ma:diu 18:3 †† **10:19:** Gadili Asi 20:12-16; Mousese ea Malasu 5:16-20

21 Yesu da ea odagi ba:beba:le, ema asigi galu. E amane
sia:i, “Afadafa fawane di da hamomu gala. Wali dia liligi
bidi lale, amo muni lai amo hame gagui dunuma sagoma!
Hebene ganodini noga:i liligi di da bagade ba:mu. Amasea,
dia Nama fa:no bobogema!”
22 E da amo sia: nababeba:le, dialuma fili sa:ili, se
nabawane asi. Ea liligi bagade gagui dawa:beba:le, da:i dioi.
23 Yesu E sinidigili, Ea fa:no bobogesu dunuma amane
sia:i, “Bagade gagui dunu ilia Gode Ea Hinadafa Hou amoga
heda:su logo da ga:nasiwane ba:mu.”
24 Yesu Ea ado ba:su dunu da Ea sia: nababeba:le,
fofogadigi. Be Yesu da bu adole i, “Nagofelali! Gode Ea
Hinadafa Hou amoga heda:su logo da ga:nasidafa.
25 Ga:mele e nusi ea efe heda:su gelaboga golili masunu
da gasa bagade. Be bagade gagui dunu ea Gode Ea
Hinadafa Hou heda:su logo gasa bagadeba:le, ga:mele ea
nusi gelaboga golili ahoasu baligisa.”
26 Amalalu, ilia da bagadewane fofogadigili, amane sia:i,
“Logo hamedeiba:le, Gode da nowa dunu gaga:ma:bela:?”
27 Ilima ba:le ga:le, Yesu E amane sia:i, “Osobo bagade
dunu goe hou hamomu da hamedei. Be gasa bagade hou
huludafa, Gode da hamomusa: dawa:.”
28 Amalalu, Bida da Ema amane sia:i, “Ninia da Dima fa:no
bobogemusa:, liligi gagui huluane fisi wea!”
29 Yesu E bu adole i, “Na da dafawane sia:sa! Nowa
dunu Nama amola Gode Ea sia: amoma asigiba:le, ea diasu,
yolalali, ea aba, ea ame, ea ada, ea mano o ea soge amo
fisisia,
30 e da osobo bagade esoga wali diasu, yolali, aba, eme,
mano amola soge100agoane bu lamu. Eno dunu da ema
higabeba:le, e da osobo bagadega se nabimu, be fa:no mabe
esoga eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu.
31 ‡‡Dunu bagohame waha fa:no agoane misi da bisili
doaga:mu. Amola bagohame waha bisili misi da fa:no
doaga:mu.”

Yesu Ea Bogomu Hou bu Olelei
(Ma:diu 20:17-19; Luge 18:31-34)

32 Yesu amola eno dunu Yelusaleme moilai bai bagadega
doaga:musa: logoga ahoanoba, Yesu E bisili asi. Dunu hulu-
ane fa:no mabe, fofogadigili, beda:iwane ahoanu. Amalalu,
Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu la:ididili oule asili, Ema
fa:no misunu hou ilima olelei.
33 E amane sia:i, “Ninia Yelusaleme moilai bai bagadega
heda:be wea. Eno dunu da Na, Dunu Egefe, gobele salasu

‡‡ **10:31:** Ma:diu 20:16; Luge 13:30

hina amola sema olelesu dunu ilima imunu. Amasea, ilia
da Ema fofada:lalu, medole legema:ne sia:mu. Amasea, ilia
da Dienadaile dunuma imunu.
34 Amasea, ilia da Ema oufesega:ne, defo adugagala:le,
fegasuga fane, medole legemu. Be eso udianaga aligili, E
da uhini wa:legadomu."

Ya:mese amola Yone Ela Adole Ba:su
(Ma:diu 20:20-28)

35 Ya:mese amola Yone (Sebedi ea mano), da Yesuma
misini, Ema amane sia:i, "Ani da Dima edegemusa: misi!"
36 E bu adole ba:i, "Na da alima adi hamoma:bela:?"
37 Ela da bu adole i, "Dia hadigi bu lasea, ani da afae dia
lobodafaga, eno dia lobo fofadiga fima:ne, Dia ilegema!"
38 §§Be Yesu E bu adole i, "Alia mae dawa:iwane adole
ba:sa! Na se nabimu faigelei agoane, ali amo se nabimu
defele esalabala? Na ba:bodaise hamomu agoane, alia
amola defele hamoma:bela:?"
39 Ela da bu adole i, "Ma! Ani da defele esala!" Yesu E bu
adole i, "Dafawane! Na faigelei manu, alia amola da manu.
Amola Na ba:bodaise hamomu defele alia da ba:mu.
40 Be Na lobodafaga amola lobo fofadiga fimu dunu
ilegemu, amo Na da hame dawa:. Gode Hi fawane da amo
sogebi fima:ne dunu ela ilegei dagoi."
41 Eno ado ba:su dunu ilia da Ya:mese amola Yone ela
adole ba:su nababeba:le, elama mi hanai galu.
42 ***Be Yesu da ilima misa:ne sia:ne, amane sia:i, "Dilia
dawa:! Gode Ea Hou hame lalegagui fi dunu ilia ouligisu
dunu da ilima gasa bagade hina hou hamonana.
43 †††Be dilia fi amo ganodini agoai hou da hame ba:mu.
Nowa dunu e da dilia fi ilima hina bagade esalumusa:
dawa:sea, e da dilia huluanema hawa: hamosu dunu
agoane esalumu da defea.
44 Amola nowa dunu da bisiliwane masunu dawa:sea, e
da dilia mae bidi lale udigili hawa: hamosu dunu agoane
esalumu da defea.
45 Bai Dunu Egefe, da dunu eno ilia Ema hawa:
hamoma:ne, hame misi. Be eno dunu fidimusa: amola dunu
bagohame ilia esalusu bu bidi lama:ne, E da bogomusa:,
misi dagoi.

Yesu da Si Dofoi Dunu Badima:iase amo Uhinisi
(Ma:diu 20:29-34; Luge 18:35-43)

46 Ilia da Yeligou moilaiga doaga:le, baligi dagoi. Ea ado
ba:su dunu amola eno dunu bagohame da Yesu sigi ahoanu.
Ahoanoba, si dofoi dunu ea dio amo Badima:iase (Daimiase

§§ **10:38:** Luge 12:50 *** **10:42:** Luge 22:25-26 ††† **10:43:** Ma:diu 23:11; Maga 9:35; Luge 22:26

ea mano), logo bega: esalebe ba:i. Badima:iase da eso huluane udigili muni ima:ne edegesu.

47 Yesu (Na:salede dunu) ea mabe nababeba:le, Badima:iase da bagade wele sia:i, “Yesu! Da:ibidi Egefe! Nama asigima!”

48 Be dunu bagohame da ea logo hedofale, ema gagabole sia:i. Be e da bu baligili wele sia:i, “Da:ibidi Egefe! Nama asigima!”

49 Amalalu, Yesu logoga leluwane, amane sia:i, “Amo dunu Nama misa:ma!”

Amaiba:le ilia da Badima:iase ema amane sia:i, “Dia dogo denesima!

Wa:legadoma! E da dima misa:ne sia:sa.”

50 Amasea, e da ea abula gisa:le, wa:legadole, hehenane, Yesuma doaga:i.

51 Yesu da ema amane adole ba:i, “Na dima adi hamoma:bela:?”

Si wadela:i dunu da bu adole i, “Olelesu! Na da bu ba:mu hanai galebe!”

52 Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Defea! Di hahawane laloma! Dia dafawaneyale dawa:beba:le, uhi dagoi.” Badima:iase ea si da hedolole fadegai dagoi. Amalalu, Yesu da logoga ahoanoba, e da Ema fa:no bobogei.

11

Yesu E hahawane, Hinawane, Yelusaleme moilai bai bagadega Doaga:i

(Ma:diu 21:1-11; Luge 19:28-40; Yone 12:12-19)

1 Yesu amola ea ado ba:su dunu Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: asili, moilai aduna amo Bedefage amola Bedani gadenenewane doaga:le, Olife Goumiga doaga:i. Yesu da Ea ado ba:su dunu aduna E bisimusa: asunasi.

2 E da elama amane sia:i, “Amo moilai ania midadi diala, amoga asili, golili sa:ili, ania da dougi ea mano amoma dunu da hame fila heda:i, amo bagelesi ba:mu. Amo ea bagelesi fadegale, dougi mano Nama oule misa.

3 Eno dunu da alia logo hedofamusa: gagabole sia:sea, ali agoane sia:ma, `Hina da amo dougi Ema hawa: hamomusa:gini lamu. Amasea, E da hedolo dima bu asunasimu!’ ”

4 Amalalu, asili, ela da dougi ea mano moilai logo holei gadenene logoga bagesi ba:i.

5 Ela da amo ea bagelesi fadegalaloba, ouligisu dunu lelu amo elama amane adole ba:i, “Ali da abuliba:le dougi mano ea bagelesi fadegasala:?”

6 Amalalu, ela da Yesu Ea olelei bu adole i. Amalalu, ilia
da gagaboi sia: yolesi.
7 Ela da dougi ea mano Yesuma oule misi. Ilia da ilia abula
dougi ea baligi da:iya ligisi. Yesu da amo dougi da:iya fila
heda:i.
8 Dunu bagohame da ilia abula fadegale, logoga ligisisi.
Eno da sogega asili, ifa amoda damuni, amo amola logoga
ligisi.
9 *Amalalu, dunu bagohame bisili, eno Yesuma fa:no
bobogele, huluane bagadewane nodone sia:nanu, "Godema
nodoma! Gode da Hina Gode Ea Dio laiwane misi Dunu Ema
hahawane dogolegele hamomu da defea!
10 Ninia ada Da:ibidi ea ouligibi hou da misunu. Gode
da amo hahawane dogolegele imunu! Godema nodone
sia:ma!"
11 Amalalu, Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega
doaga:i. E da Debolo Diasuga golili sa:ili, liligi huluane ba:i
dagoi. Be gasimuba:le, E amola Ea ado ba:su dunu fagoyale
gala da Bedani moilaiga asi.

Yesu da Figi Ifa amoma Gagabusu Aligima:ne Sia:i
(Ma:diu 21:18-19)

12 Golale, hahabe, ilia Bedani moilai yolesili, logoga
ahoanoba, Yesu da ha:i nabi.
13 E da figi ifa sogebi fonobahadi sedade amoga lelebe ba:i.
E da amoga ha:i manu faimusa: asi. Be figi ea ha:i manu
legesu eso da hame doaga:beba:le, E da lubi fawane ba:i.
14 Amaiba:le, Yesu da amo figi ifama amane sia:i, "Dia
ha:i manu amo dunu ilia da hobea hamedafa manu!" Ea
ado ba:su dunu ilia da amo sia: nabi dagoi.

Yesu da Debolo Diasu Doga:i
(Ma:diu 21:12-17; Luge 19:45-48; Yone 2:13-22)

15 Ilia da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:le, Debolo
Diasu ganodini golili sa:i. Yesu da muni bidi lasu dunu
huluane gadili se fasi. E da bidi lasu hamosu dunu ilia fafai
amola sio bidi lasu dunu ilia fisu delegili fasi.
16 E da dunu amo da Debolo Diasu gagoi ganodini liligi
gisawane ahoasu, ilia logo hedofai dagoi.
17 †E da dunu huluanema sia: olelei, amane, "Gode Sia:
da agoane dedei diala, `Na diasu da dunu fifi asi gala ilia
sia:ne gadosu diasu gala!' Be dilia da amo wamolasu dunu
ilia wamoaligisu diasu agoane hamoi dagoi."
18 Gobele salasu hina dunu amola sema olelesu dunu da
amo sia: nabaloba, Yesu medole legemu logo hogoi helei. Be
dunu huluane da Yesu Ea olelei nababeba:le bagadewane

---

* **11:9:** Gesami Hea:su 118:25-26 † **11:17:** Aisaia 56:7; Yelemaia 7:11

fofogadigi. Amaiba:le, gobele salasu amola sema olelesu dunu da Yesuba:le beda:i galu.

19 Daeya doaga:loba, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da Yelusaleme moilai bai bagade yolesili asi.

Figi Ifa ea Olelesu
(Ma:diu 21:20-22)

20 Golale, hahabe, ilia da logoga ahoanoba, figi ifa ea amoda amola lubi huluane da bioi dagoi ba:i.

21 Bida da aya hamoi bu dawa:beba:le, Yesuma amane sia:i, “Hina! Ba:ma! Amo figi ifa Di da gagabusu aligima:ne sia:i, amo da bioi dagoi.”

22 Yesu da bu adole i, “Gode Ea hou dafawaneyale dawa:ma!

23 ‡Na da dilima dafawane sia:sa! Nowa da mae asaboi-wane be dafawaneyale dawa:iwane amo agolo amoma agele, bu hanoa sa:ima:ne sia:sea, amo hou hamoi dagoi e da ba:mu.

24 Amaiba:le, Na da dilima sia:sa! Dilia sia:ne gadosea, adi liligi adole ba:sea, dilia asigi dawa:su ganodini amo liligi da lai dagoiyale dafawaneyale dawa:sea, dilia da amo liligi lamu.

25 §Amola dilia wa:legadole, Godema sia:ne gadosea, dilia eno dunuma ougi galea, goe dunu ea wadela:i hou gogolema:ne olofoma. Dilia agoane hamosea, dilia Ada muagado esala da dilia wadela:i hou gogolema:ne olofomu.

26 Be dilia da eno dunu ilia wadela:i hou hame gogolema:ne olofosea, dilia Ada muagado esala da dilia wadela:i hou hame gogolema:ne olofomu.”

Yesu Ea Ouligibi Hou
(Ma:diu 21:23-27; Luge 20:1-8)

27 Amalalu, ilia da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:i. Yesu da Debolo Diasu ganodini lalaloba, gobele salasu hina dunu, sema olelesu dunu amola asigilai dunu da Ema doaga:i.

28 Ilia da Ema amane adole ba:i, “Ninima adoma! Dia hou da abuliba:le agoane hamonanebela:? Nowa da Di ilegeiba:le, Di da agoane hamosala:?”

29 Yesu E bu adole i, “Na amola da dilima afadafa adole ba:su gala. Nama dabe adole ima!

30 Yone Ba:bodaise e da hanoga fane salasu hamoma:ne, nowa ilegebela:? Gode da ilegebela:? o osobo bagade dunu fawane adobela:?”

---

‡ **11:23:** Ma:diu 17:20; 1 Golidia 13:2 § **11:25:** Ma:diu 6:14-15

31 Amalalu, ilia gilisili bu adole ima:ne sia: dasu agoane,
“Ninia da Gode adoiba:le e hamosu amo sia:sea, E da agoane
sia:mu, `Dilia abuliba:le dafawaneyale hame dawa:bala?’
32 Be ninia da osobo bagade dunu adoiba:le, Yone e
ba:bodaise hamoi sia:sea,” (Dunu huluane ilia da Yone
da balofede dunudafa dawa:beba:le, ilia da Yu dunuba:le
beda:i galu.)
33 Amaiba:le ilia da Yesuma bu adole i, “Yone Ba:bodaise
hanoga fane salasu hamoma:ne ilegesu dunu ninia hame
dawa:.” Yesu da ilima amane sia:i, “Na amola nowa ea
ilegebeba:le na gasa bagade hou hamosa, Na da dilima
hame olelemu.”

12

Waini Sagai Hawa: Hamosu Dunu Fedege Sia:.
(Ma:diu 21:33-46; Luge 20:9-19)

1 *Yesu da fedege sia: ilima amane olelei, “Dunu afae da
waini sagai bugili, noga:le gagole, waini fage dabasu diasu
hamomusa:, uli dogoi. Amo bugi noga:le sosodo aligima:ne,
e da diasu sedade gagagula heda:i. E da eno ouligisu dunu
ilima waini bugi ouligima:ne sia:nanu, soge badilia asi.
2 Waini faimu eso da doaga:beba:le, e da amo ouligisu
dunuma ea dabe lamusa:, ea hawa: hamosu dunu asunasi.
3 Be hawa: hamosu dunu bidi lala asi doaga:beba:le,
ouligisu dunu ilia da e gasawane gaguli, fegasuga fane, dabe
mae iawane se fasi.
4 E da eno hawa: hamosu dunu ilima asunasi. Be ilia da
amo dunu ea dialuma fane, ema wadela:le hamoi.
5 E da eno dunu asunasi. Be ilia da amo dunu medole
legei. E da eno bagohame asunasiba:le, mogili ilia fai, mogili
ilia medole legei dagoi.
6 Be dunu afadafa esalu. Amo da ea dogolegei manodafa.
Amalalu, e da ea dogolegei dunu mano asunasi. E da agoane
dawa:i, “Ilia da na manodafa hahawane ba:mu!”
7 Be waini sagai ouligisu dunu ilia da amane sia: dasu,
“Hina ea mano manebe goea! E da hobea soge huluane
lamu. Amaiba:le, amo dunu ninia medole legele, ea nana
huluane ninia fawane lamu.”
8 Amalalu, ilia da hina ea mano gaguli, medole legele,
waini sagai amo gadili ha:digi.
9 Amaiba:le, waini sagai hina da adi hamoma:bela:? E da
misini, wadela:i ouligisu dunu medole legele, ea waini sagai
ouligisu hou eno dunuma imunu.
10 †Dilia Gode Sia: Dedei idibala:? Na agoane dawa:. Dilia
da idi dagoi. Amo sia:,

---

* **12:1:** Aisaia 5:1-2 † **12:10:** Gesami Hea:su 118:22-23

`Diasu gagusu dunu da igi afae higa:iba:le yolesi.
Be wali amo igi da mimogo hamoiba:le,
igi eno huluane baligisa.
11 Gode da amo hou hamoiba:le,
ninia fofogadigili nodone ba:sa,' "
12 Yu ouligisu dunu da Yesu afugili gagulaligimusa: dawa:i galu. Bai amo fedege sia: da ilia hou olelei, amo ilia da dawa:i galu. Be ilia da eno dunu gilisi ilima beda:iba:le, yolesili asi.

Su Lidisu Adole Ba:su
(Ma:diu 22:15-22; Luge 20:20-26)

13 Ilia da Yesuma sia:ga sani agoane hamomusa:, Fa:lisi dunu amola Helode ea fidisu dunu amo Yesuma asunasi.
14 Amo da Ema doaga:le, amane sia:i, "Olelesu! Dia hou da moloidafa ninia dawa:. Di da osobo bagade dunu mae dawa:le, Gode Ea hou fawane olelesa. Ninima adoma! Su lidisu muni amo Gamane Hina Sisa ema iabe da ninia Sema wadela:sala:? Amo imunu da defea o defea hamela:?"
15 Be Yesu da ilia ogogosu hou dawa:beba:le, ilima amane sia:i, "Dilia abuliba:le Na saniga sa:ima:ne, Na hou ado ba:sala:? Dilia silifa muni fage Na ba:ma:ne olema!"
16 Ilia da muni fage afae gaguli misi. Yesu da ilima amane adole ba:i,
"Amoga dedei da nowa ea odagi amola nowa ea dio dedebela:?"
Ilia bu adole i, "Sisa!"
17 Amalalu, Yesu E amane sia:i, "Defea! Dilia Sisa ema imunu liligi hima ima! Be dilia Godema imunu liligi Hima ima!"
Ilia da Eba:le bagadewane fofogadigi.

Bogoi Uhini wa:legadosu Hou
(Ma:diu 22:23-33; Luge 20:27-40)

18 ‡Sa:diusi dunu fi da agoane dawa:sa. Osobo bagade dunu da bogosea, ilia da bu hame wa:legadosa. Sa:diusi dunu mogili da Yesuma doaga:le, Ema amane adole ba:i,
19 §"Olelesu! Mousese da ninima hamoma:ne sia: amane dedei, 'Dunu da mano hame lalelegeiwane bogosea, ea ola eya da ea didalo lale, amo ea mano lalelegesea da musa: bogoi amo buga:i ilia sia:sa.
20 Eso afaega, dunu da dunu mano fesuale galu. Magobo mano da uda lale, be mano mae lalelegeiwane bogoi.
21 Amalalu, magobo mano bogoi amo ea eya da ea didalo hi lai. E amola mano mae lale bogoi. Eno eya amola da ea didalo lale, e amola agoane bogoi.

---

‡ **12:18:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:8 § **12:19:** Mousese ea Malasu 25:5

22 Amalalu, fesuale huluane agoane hamoi. Uda da dunu
fesuale amoga lai dagoi, be mano hame lalelegei. Fa:no,
amo uda amola da bogoi.
23 Osobo bagade bogoi dunu huluane da Bogoi Wa:lesisu
Eso amoga uhini wa:legadosea, amo uda da dunu fe-
suale amoga lai dagoiba:le, e da nowa dunu ea uda
esaloma:bela:?"
24 Yesu E bu adole i, "Dilia da Gode Sia: Dedei amola Gode
Ea Gasadafa Hou hame dawa:beba:le, giadofale dawa:!
25 Be Bogoi Wa:lesisu Eso amoga, dunu da uda hame lamu
amola uda da gawa hame fimu. Dunu amola uda huluane
da gilisili Hebene a:igele fi amo defele ba:mu.
26 **Be dilia bogoi uhini wa:legadosu hou dawa:musa:,
Mousese ea sia: dedei dawa:ma. Mousese da ifa nei amo
hame susai ba:loba, Gode da ema amane sia:i, "Na da
A:ibalaha:me ea Gode esala amola Aisage ea Gode esala
amola Ya:igobe ea Gode esala!"
27 Gode da ilia Gode esala Hi da sia:beba:le, ilia da hame
bogoi esala amo ninia dawa:. Gode da bogoi dunu ilia
Gode hame be esalebe dunu ilia Gode! Dilia da dafawane
giadofale dawa:sa!"

Gode Ea Hamoma:ne Sia:i Baligi Bagadedafa
(Ma:diu 22:34-40; Luge 10:25-28)

28 ††Sema olelesu dunu afae da amogawi esalu. E da amo
sia: dasu nabi dagoi. E da Yesu da Sa:diusi dunuma noga:le
adole iabe ba:i dagoi. Amaiba:le, e da Yesuma amane adole
ba:i, "Hamoma:ne Sia:i baligili bagadedafa da habola:?"
29 ‡‡Yesu E bu adole i, "Bisili Hamoma:ne sia:i da amo,
'Isala:ili fi nabima! Hina Gode da ninia Gode afadafa
fawane.
30 Dilia dogoga, dilia a:silibuga, dilia asigi dawa:suga
amola dilia gasaga, Godema asigima!'
31 §§Amo bagia, Hamoma:ne Sia:i bagade da amane
diala, 'Dilia da:i hodo amoma asigi hou defele, dilia
na:iyadoma asigima.' Amo Hamoma:ne Sia:i aduna da
baligi bagadedafa. Eno Hamoma:ne Sia:i da amo aduna
hame baligisa."
32 ***Sema olelesu dunu da Yesuma bu adole i, "Defea
Olelesu! Di da noga:le sia:i! Gode da afae fawane eno hame.
Di da dafawane sia:i.
33 †††Amola ninia dogoga, ninia asigi dawa:suga amola
ninia gasaga Godema asigimu da defea. Amola ninia
asigi hou ninia da:i hodo amoma asigi hou defele, ninia

** **12:26:** Gadili Asi 3:6 †† **12:28:** Luge 10:25-28 ‡‡ **12:29:** Mousese ea Malasu 6:4-5 §§ **12:31:** Gobele Salasu 19:18 *** **12:32:** Mousese ea Malasu 4:35 ††† **12:33:** Hosia 6:6

na:iyadoma asigimu da defea. Amo hou da Godema ohe
fi medole legele, gobele salasu hou huluane bagadewane
baligisa.”
34 Amo Sema olelesu dunu da dawa:iwane adole iabe,
amola Yesu da amo ba:beba:le, Yesu da ema amane sia:i,
“Di da Gode Ea Hinadafa Hou gadenene lela.”
Amo fa:no, eno dunu da beda:iba:le, Yesuma bu hame
adole ba:i.

Mesaia da Nowa Ea Mano
(Ma:diu 22:41-46; Luge 20:41-44)

35 Yesu da Debolo Diasu ganodini olelelaloba, E amane
adole ba:i, “Sema olelesu dunu da abuliba:le Mesaia da
Da:ibidi ea aowa fawane olelesala:?
36 ‡‡‡Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala olelebeba:le,
Da:ibidi hi da amane sia:i,
‘Hina Gode da na Hina Gode Ema amane sia:i,
‘Na lobodafadili fima.
Dia emoga osa:le heda:ma:ne,
Na da dia ha lai dunu hasalasimu.’
37 Da:ibidi hi da Mesaiama Hina Gode Dio asuli.
Amaiba:le, E da Da:ibidi ea aowa fawane hame!” Dunu
huluane da amo sia: hahawane nabi.

Yesu da Sema Olelesu Dunu ilia Hou Dawa:ma:ne, Sisasu Olelei
(Ma:diu 23:1-36; Luge 20:45-47)

38 Dunu bagohame ilima olelelaloba, Yesu E amane sia:i,
“Dilia Sema olelesu dunu ilia hou dawa:ma! Ilia da abula
sedadedafa salawane, bidiga lama:ne diasuga ahoa. Ilia da
dunu eno ilima nodone begudumu hanai gala.
39 Ilia da sinagoge diasu ganodini, fisu ida:iwane hedolo
lasa. Ilia da lolo nasu amoga ahoasea, fisu noga:i amoga
hedolo fisa.
40 Ilia da didalo ea labe hedolo wamolasa. Ilia da
ogogolewane, sedadewane sia:ne gadosu hiougisa. Ilia se
iasu da bagadewane baligimu.”

Didalo Ea Godema Iasu
(Luge 21:1-4)

41 Yesu da Debolo Diasu muni salasu gadenenewane lelu.
E da dunu bagohame muni amoga salalebe ba:i. Bagade
gagui dunu bagohame da muni bagade sali.
42 Amalalu, hame gagui didalo afae da misini, muni fage
fonobahadi aduna, 2 doea agoane muni salasu ganodini sali.
43 Amo hou ba:beba:le, Yesu da Ea ado ba:su dunuma
misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, “Amo hame gagui
didalo ea iasu da eno dunu huluane ilia iasu amo baligi
dagoi.

‡‡‡ **12:36:** Gesami Hea:su 110:1

44 Ilia da bagade gaguiba:le, ilia hame hanai liligi la:idi
fawane iasu. Be amo didalo da hame gagui, be e da ea labe
huluanedafa i.”

13

Yesu da Debolo Ea Mugulumu Eso Olelei
(Ma:diu 24:1-2; Luge 21:5-6)

1 Yesu da Debolo Diasu yolesili, Ea ado ba:su dunu afae
da Ema misini, amane sia:i, “Olelesu! Ba:ma! Diasu amola
igi ida:iwane goea.”
2 Yesu E bu adole i, “Dafawane! Diasu noga:le ba:ma! Be
hobea, amo diasu da mugulubiba:le, igi afae igi eno da:iya
ligisi dialebe da hamedafa ba:mu.”

Se Nabasu Hou da Doaga:mu
(Ma:diu 24:3-14; Luge 21:7-19)

3 Debolo Diasu amo na:iyadodili da Olife Goumi dialebe
ba:i. Yesu da Olife Goumia esalu. Bida, Ya:mese, Yone,
amola A:dalu da wamowane Yesuma misini, amane adole
ba:i,
4 “Amo hou da habogala doaga:ma:bela:? Amo hou
doaga:mu gadenesea, ninia da adi dawa:digima:ne olelesu
ba:ma:bela:?”
5 Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia noga:le sosodo aligima!
Dunu eno da dilima ogogosa:besa:le dawa:ma:i!.
6 Dunu bagohame da misini, “Na da Gelesu!” ilia
da sia:mu. Dunu eno bagohame da giadofale ilia sia:
dafawaneyale dawa:mu.
7 Dilia da gegesu amola gegesu fada:i sia: bagohame
nabimu. Be mae beda:ma! Amo hou da doaga:mu, be soge
wadela:mu eso da asa.
8 Dunu fi da heda:le, dunu fi enoma bagadewane gege-
nanumu. Soge eno amola soge eno da ha: bagade ba:mu.
Bebeda:nima bagohame amola ba:mu. Goe da osobo bagade
se nabasu hou ea muni hamosu agoane ba:mu. Uda da
mano lalelegemu gadenesea, fedege agoane, amo se nabasu
defele da ba:mu.
9 *Be dilia dawa:ma! Eno dunu da dili fofada:musa:,
afugili oule masunu. Ilia da sinagoge diasu ganodini dili
famu. Be dilia da Gode Ea Sia: Ida:iwane ilima olelemusa:,
ouligisu dunu amola hina bagade dunu ilima fofada:musa:
doaga:mu.
10 Be hidadea, soge wadela:mu eso mae doaga:le, Na fi
dunu da olelebeba:le, dunu fifi asi gala huludafa da Gode
Ea Sia: Ida:iwane nabimu.

---

* **13:9:** Ma:diu 10:17-20; Luge 12:11-12

11 Be ilia da dili afugili, fofada:musa: gagulaligisia, dilia
fofada:su dunuma sia:muba:le, mae da:i dioma. Amo esoga,
dilia dogo ganodini sia:musa: dawa:sea, sia:ma. Be dilia
lafidili sia:sea, amo sia: da dilia sia: hame be Gode Ea
A:silibu Hadigidafa Gala amo Hi fawane da dilia lafidili
sia:mu.
12 Dunu mogili da ilia olalali hohonone, ouligisu dunu
medole legema:ne ilima imunu. Eda da ea mano bo-
goma:ne, hohonone, ouligisu dunuma imunu. Mano ilia
wa:legadole, ilia eda amola ame medole legema:ne, ho-
honone, ouligisu dunuma imunu.
13 †Dilia da Na hou lalegaguiba:le, dunu huluane da dili
higamu. Be nowa da mae yolele, soge wadela:mu eso amoga
doaga:sea, e da Gode Ea gaga:su hou ba:mu.

Wadela:i Bagade Liligi
(Ma:diu 24:15-28; Luge 21:20-24)

14 ‡Be Wadela:i Bagade liligi, amo sema sogebi ganodini
lelebe ba:sea (Idisu dunu! Dilia noga:le dawa:ma!), Yudia
soge dunu ilia goumiga doaga:musa: hobeama:ma!
15 §Nowa dunu da diasu da:iya gadodili dabuagado esalea,
e da ea diasu ganodini ea liligi lamusa: maedafa masa:ma.
16 Nowa dunu da odagiaba esalea, ea diasuga abula lala
bu sinidigili maedafa masa:ma.
17 Amo eso ganodini, uda da abula agui galea, amola uda
ilia mano dodo nanebe, ilia da se bagade nabimu.
18 Dilia hobeale masunu eso da anegagi esoga mae
ba:ma:ne, Godema sia:ne gadoma.
19 **Amo eso ganodini se nabasu bagadedafa ba:mu. Gode
osobo bagade hahamone, fa:no se nabasu eno huluane, amo
eso da baligimu. Amola gowane eso da bu hame ba:mu.
20 Be Gode da amo se nabasu eso hame hedofamu ganiaba,
dunu huluane da bogogia:la:loba. Be Gode Ea ilegei dunuma
asigiba:le, E da amo eso hedofamu.
21 Amo esoga, eno dunu da dilima amane sia:mu, `Ba:ma!
Gelesu da goea' o `E da goegawi esala!' Amo sia: mae
nabima.
22 Ogogosu Mesaia dunu amola ogogosu balofede dunu
da heda:le, gasa bagade musa: hame ba:su hou hamomu.
Amaiba:le, Gode Ea ilegei dunu da amo wadela:i dunuma
gadenenewane fa:no bobogemusa: dawa:mu.
23 Be dilia sosodo aligima! Bai Na da wali amo hou mae
doaga:iwane dilima fa:no misunu hou huluane olelei dagoi.

---

† **13:13:** Ma:diu 10:22 ‡ **13:14:** Da:niele 9:27, 11:31, 12:11 § **13:15:** Luge 17:31 ** **13:19:** Da:niele 12:1; Wamolegei Sia: Olelesu 7:14

Dunu Egefe Ea Bu Misunu Eso
(Ma:diu 24:29-31; Luge 21:25-28)

24 ††Amo esoga, se nabasu eso fa:no agoane, eso ea hadigi
da afadenene bu gasi agoane ba:mu. Oubi amola da hame
hadigimu.
25 ‡‡Gasumuni huluane da muga sa:ili, mu ganodini liligi
huluane da bagadewane ugugumu.
26 §§Amasea, osobo bagade dunu huludafa da Dunu Egefe
hadigi amola gasa bagade hamoi, mumobi ganodini manebe
ba:mu.
27 Amasea, E da Ea a:igele dunu ili asunasili ga (north),
ga (south), guma:goe amola gusugoe osobo bagade ea dibiga
eno dibiga amoga hogole ba:loba, ilia da Gode Ea ilegei dunu
huluane lidimu.

Figi Ifa ea Olelesu
(Ma:diu 24:32-35; Luge 21:29-33)

28 Figi ifa fedege olelesu sia: dawa:ma. Maga:me heda:le,
lubi lasea, esoi bagade da gadenesa galebe dilia dawa:.
29 Amaiba:le, dilia da Na olelei liligi ba:sea, ilegei eso da
gadenesa galebe dawa:ma. E da logo holeiga doaga:i dagoi,
amo dawa:ma.
30 Na dilima dafawane sia:sa! Waha esalebe dunu mogili
da mae bogole, amo hou huluane ba:mu.
31 Muagado amola osobo bagade da mugululi, hamedafa
ba:mu. Be na sia: da mae mugululi, dialalalumu.

Dunu huluane da Yesu E Bu Misunu Eso Hame Dawa:
(Ma:diu 24:36-44)

32 ***Be dunu huluane da Na bu misunu ilegei eso hame
dawa:. A:igele dunu amola Na da hame dawa:. Ada Gode
Hi fawane dawa:.
33 Be sosodo aligima amola ha:esaloma! Bai eso ilegei dilia
hame dawa:beba:le!
34 †††Amo misunu liligi da dunu e badilia ga sogega
masunu agoane. Ea diasu yolesimuba:le, e da ea hawa:
hamosu dunuma ea diasu noga:le ouligima:ne amola ea
hawa: hamoma:ne sia:sa. Diasu logo ouligisu dunuma, logo
noga:le ouligima:ne e da sia:sa.
35 Amaiba:le dilia dawa:ma:i! Diasu hina ea bu mis-
unu ilegei olelei amo dilia hame dawa:. Amabela:?
Daeya, gasimogoa, gagala ga:be galu, hahabe o habogala
doaga:ma:bela:?
36 E doaga:le, dilia golai dialebe ba:sa:besa:le, dawa:ma:i!

---

†† **13:24:** Aisaia 13:10; Youele 2:10, 2:31, 3:15; Wamolegei Sia: Olelesu 6:12; Isigiele 32:7; ‡‡ **13:25:** Aisaia 34:4; Wamolegei Sia: Olelesu 6:13; Youele 2:10
§§ **13:26:** Da:niele 7:13; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7 *** **13:32:** Ma:diu 24:36
††† **13:34:** Luge 12:36-38

37 Na dilima sia:i, amowane na da osobo bagade dunu huluanema sia:sa. Sosodo aligima!”

14

Ilia da Yesu Medomusa: Dawa:i
(Ma:diu 26:1-5; Luge 22:1-2; Yone 11:45-53)

1 *Eso aduna aligili, Baligisu Lolo Nasu amola Agi ga:gi (Yisidi Hame sali) Lolo Nasu da doaga:mu galu. Gobele salasu hina amola sema olelesu dunu da Yesu medomusa:, logo wamowane hogoi helelalu.
2 Be ilia da amane sia:i, “Dunu huluane gilisili gegesa:besa:le, Lolo Nasu eso amoga ninia hame fuga:mu.”

Uda da Bedani Diasuga Gabusiga: Manoma Yesu Ea Dialumaga Sogadigi
(Ma:diu 26:6-13; Yone 12:1-8)

3 †Yesu da Bedani moilaiga doaga:sea, E da lebolosi oloi dunu amo ea dio Saimone, ea diasuga ha:i naha esalu. Uda afae da misini, e da igiga hamoi ganagu gagui amo goudane, manoma gabusiga: gala Yesu Ea dialuma da:iya sogadigi. Amo manoma da muni bagade liligi, ea dio amo ‘nade.’
4 Be eno dunu da mi hanane gilisili amane sia: dasu, “Gabusiga: manoma da abuliba:le udigili ha:digibala:?
5 Amo gabusiga: manoma bidi lale, 300 Gina lale, amo muni hame gagui dunuma imunu da defea galu!”
6 Be Yesu E amane sia: “Yolema! Dilia da abuliba:le e se nabima:ne, sia: dalula:? E da Nama ida:iwane hamoi.
7 ‡Dilia da hame gagui dunu eso huluane ba:sa. Eso huluane ilima fidisu logo da diala. Be dilia da Na hobea hame ba:mu.
8 E da ea gasa defele hamoi dagoi. E da Na bogomu asigiba:le, Na da:i hodo legema:ne, hidadea hamoi dagoi.
9 Na da dilima dafawane sia:sa! Osobo bagadega soge huluanedafa amoga dunu ilia da na sia: ida:iwane olelesea, ilia da amo uda dawa:ma:ne, ea hou Nama waha hamoi olelemu,”

Yudase da Yesu Hohonomu Sia:i
(Ma:diu 26:14-16; Luge 22:3-6)

10 Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu afadafa ea dio amo Yudase, (eda dio da Isaga:liode), da ado ba:su dunu fagoyale yolesili, gobele salasu hina dunuma doaga:le, e da Yesu ilima hohonoma:ne sia:i.
11 Ilia da ea sia: hahawane nabi. Ilia da ema muni imunu sia:i. Amalalu, Yudase da Yesu ilima hohonomusa: logo hogoi helei.

---

* **14:1:** Gadili Asi 12:1-27 † **14:3:** Luge 7:37-38 ‡ **14:7:** Mousese ea Malasu 15:11

Yesu amola Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Baligisu Lolo Mai
(Ma:diu 26:17-25; Luge 22:7-14,21-23; Yone 13:21-30)

12 Agi ga:gi yisidi hame sali, amo Lolo Nasu esoga, Isala:ili
dunu ilia Baligisu Eso dawa:musa:, sibi medole legele nasu.
Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Yesuma amane sia:i, "Ninia
habidili Baligisu Lolo Manusa: hahamoma:bela:?"
13 Yesu da ado ba:su dunu aduna asunasi. E da elama
amane sia:i, "Alia da diasuga doaga:le, dunu da ganagu
hano di gaguli ahoanebe ba:mu. E fa:no bobogele,
14 e da adi diasuga golili dasea, amo diasu ea edama
amane sia:ma, 'Olelesu E amane sia:sa, Na amola Na ado
ba:su dunu Baligisu Lolo Nasu hamomusa:, lolo Nasu sesei
olema!'
15 Amasea, e da diasu gadodili sogebi sesei bagade, liligi
momagei amola defele hahamoi, alima olemu. Amogai,
Baligisu Lolo moma:ne hahamoma!"
16 Amalalu, Ea ado ba:su dunu da asili, diasuga doaga:le,
Ea adoi defele ba:i. Amalalu, ela da Lolo Nasu hahamoi.
17 Daeya, Yesu amola Ea ado ba:su dunu fagoyale gala da
amo diasuga doaga:i.

18 §Ilia da fili, ha:i nana, Yesu E amane sia:i, "Na da dilima
dafawane sia:sa! Dunu afadafa wali Na amola gilisili ha:i
nanebe, ea da Na hohonomu."
19 Ilia da se bagade nabi. Afae afae ilia amane sia:i, "Amo
da nala:?"
20 E da ilima amane sia:i, "Dilia dunu fagoyale ganodini,
dunu afae amogili Na agi ga:gi fi hanoga gele iasea, dunu
da amo."
21 "Dunu Egefe da sia: dedei defele bogomu. Be ea
hohonosu dunu da se bagade nabimuba:le, e da hame
lalelegemu da defea galu ba:mu!"

Hina Gode Ea Lolo Nasu
(Ma:diu 26:26-30; Luge 22:14-20; 1 Golidia 11:23-25)

22 Ha:i nanoba, Yesu da agi ga:gi lale, Godema sia:ne
gadole, fifili, ilima sagoi. E da amane sia:i, "Lale moma!
Amo da na da:i hodo!"
23 Amalalu, waini hano faigelei ganodini sali amo lale, E
da Godema nodone sia:ne gadoi. E da waini hano ilima
sagole, ilia huluane na dagoi.
24 **E amane sia:i, "Amo da na maga:me, dunu bagohame
gaga:ma:ne sogadigi. Amoga Na da Godema gousa:musa:
gesele nasu gaheabolo ilegesa.

---

§ **14:18:** Gesami Hea:su 41:9 ** **14:24:** Gadili Asi 24:8; Yelemaia 31:31-34

25 Na da dilima dafawane sia:sa! Na da hobea waini hano
mae nawane, Gode Ea Hinadafa Hou soge ganodini fawane
gaheabolowane manu.”
26 Amalalu, ilia da gesami hea:lalu, Olife Goumiga asi.

Yesu da Bida ea Dafamu Olelei
(Ma:diu 26:31-35; Luge 22:31-34; Yone 13:36-38)

27 ††Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia huluane da Na
yolesili, hobeale afia:mu. Gode Ea Sia: da agoane dedei
diala, `Na da sibi ouligisu dunu fasea, sibi huluane da
hobeale afia:mu!’
28 ‡‡Be Gode da Na da:i wa:lesisia, Na da Ga:lili sogega
dilima bisili masunu.”
29 Bida da Yesuma bu adole i, “Dunu huluane da hobeale
afia:sea, be na da Di hamedafa yolesimu!”
30 Yesu E bu adole i, “Na da dima dafawane sia:sa! Wali
gasia, di da hidadea, `Yesu na hame dawa:!’ udiana agoane
sia:mu. Amasea, gagala ea ga:be adunawane nabimu!”
31 Be Bida da gasawane bu adole i, “Di da bogosea, ani galu
bogomu da defea. Be ‘Di na hame dawa:,’ na da hamedafa
sia:mu.”
Ilia huluane da amo defele sia:i.

Yesu da Gedesemani Sogebi Ganodini Sia:ne Gadoi
(Ma:diu 26:36-46; Luge 22:39-46)

32 Ilia da sogebi ea dio amo Gedesemani, amoga asili
doaga:i. Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i,
“Gowegai esafuluma! Na da sia:ne gadomu galebe.”
33 Amalalu, E da Bida, Ya:mese amola Yone oule asili, E da
ea dogo ganodini se bagade nabi.
34 E da ilima amane sia:i, “Na da bogomuwane se naba.
Guiguda: sosodo aligima!”
35 E da fonobahadi bu asili, osoboga gala:lasa:i. E da Gode
da logo ba:sea, Ema se nabimu yolema:ne, Ema sia:ne gadoi.
36 E da amane sia:ne gadoi, “Ada! Na Ada! Di da liligi
huludafa hamomusa: dawa:! Amo se nabasu faigeleiga di,
Na fisima:ne sia:ma! Be Na hanai liligi hame, Dia hanai liligi
fawane Na da hamomu!”
37 E da bu misini, Ea ado ba:su dunu udiana golai dialebe
ba:i. E da Bidama amane sia:i, “Saimone! Abuliba:le
golabala? Fonobahadi ha:esalumu da defea galu?
38 Be dafama:ne ado ba:su hou dilima doaga:sa:besa:le,
sia:ne gadosa esaloma. Dilia a:silibu da gasa bagade be da:i
ea hou da gogaya:i.”
39 E da bu asili, Ea musa: sia:ne gadoi amo defele bu sia:ne
gadoi.

---

†† **14:27:** Segalaia 13:7 ‡‡ **14:28:** Ma:diu 28:16 Saimone da Bida ea dio eno.

40 E da Ea ado ba:su dunuma bu doaga:le, ilia bu golai
dialebe ba:i. Ilia si fadegale esalumu hamedei ba:i. Ilia da
ema adole imunu gogoleiba:le udigili esalu.
41 E da bu asili, amola bu misini, ilima amane adole ba:i,
“Dilia abuliba:le bagadewane didalai dianabela:? Defea!
Dagoi! Na ilegei eso da doaga:i dagoi. Enoga hohonoiba:le,
Dunu Egefe da wadela:i dunu ilia loboga gagulaligi dagoi
ba:mu.
42 Wa:legadole masa! Na hohonosu dunu da manebe
goea!”

Ilia da Yesu Afugili Lai
(Ma:diu 26:47-56; Luge 22:47-53; Yone 18:3-12)

43 Yesu E sia:nanoba, Yudase (Yesu Ea ado ba:su dunu
fagoyale gala amo fi dunu) da doaga:i. Dunu bagohame,
gobihei bagade amola gigi gagui, gobele salasu, sema olelesu
dunu, amola asigilai dunu, amoga asunasiba:le, amo dunu
ilia Yudase sigi misi.
44 Hohonosu dunu da hidadea ilima amane
dawa:digima:ne olelei, “Nowa: dunu na nonogosea, amo
dunu gagulaligili, noga:le sosodo aligili hiouginana masa!”
45 Amalalu, e da Yesuma doaga:sea, “Olelesu!” sia:nu,
Yesu nonogoi.
46 Amaiba:le, ilia da Yesu gagulaligi.
47 Be Yesu Ea oule misi dunu afae, ea gobihei duga:le
gadole, gobele salasu Ouligisu ea udigili hawa: hamosu
dunu ea ge damuni fasi.
48 Yesu da ilima amane adole ba:i, “Dilia abuliba:le gobihei
amola gigi gaguiwane Na gagumusa: misibala:? Na da
wamolasu dunula:?
49 §§Eso huluane Na da Debolo Diasu ganodini sia:
olelelalu. Dili amola esalebe ba:i, be dilia da Na hame
gagulaligi. Be defea! Gode Sia: Dedei didili hamoi dagoi
ba:mu defea.”
50 Amalalu, ado ba:su dunu huluane da Yesu yolesili,
hobea:i.
51 Ayeligi dunu afadafa, e da abula fawane gasisali,
Yesuma fa:no bobogei. Ilia da e gagulaligimusa: dawa:i.
52 Be e da ea abula fisili, da:i nabadodafa hobea:i.

Yesu da Gobele Salasu, Asigilai amola Sema Olelesu Dunu (Gasolo ilia Gilisisu) Ilima Fofada:i
(Ma:diu 26:57-68; Luge 22:54-55,63-71; Yone 18:13-14,19-24)

---

§§ **14:49:** Luge 19:47, 21:37

53 Ilia da Yesu afugili, gobele salasu Ouligisu dunu ea
diasuga oule asi. Gobele salasu hina dunu, sema olelesu
dunu amola Gode Ea fi asigilai dunu huluane da gilisi dagoi.
54 Bida da badiliawane fa:no bobogele, gobele salasu
Ouligisu dunu ea diasu gagoi ganodini misini, e amola dadi
gagui ouligisu dunu gilisili, lalu housa esalu.
55 Gobele salasu dunu amola fofada:su dunu da Yesuma
fofada:lalu medomusa: dawa:beba:le, ba:su dunu bagade-
wane hogoi helei. Be hamedei.
56 Ogogosu ba:su dunu bagohame, da Yesu Ea hou
wadela:musa: ogogole sia:i. Be ilia sia: afae afae da defele
hame ba:i.
57 Amalalu, eno dunu da wa:legadole, Yesu Ea hou
wadela:musa:, ogogole amane sia:i,
58 ***"Ninia da Ea sia: amane nabi, 'Na da Gode Ea Debolo
Diasu dunuga hamoi, amo Na da mugulumu. Amasea, eso
udiana aligili, Na da Gode Ea Debolo Diasu dunuga hame
hamoi, bu gaguli dagomu!' "
59 Be amo ogogosu dunu ilia sia: amolawane da defele
hame nabi.
60 Amalalu, gobele salasu Ouligisu dunu da wa:legadole,
Yesuma amane adole ba:i, "Di da ilia diwaneya udidisu
amoma adole imunu hame dawa:bela:?"
61 Be Yesu da ouiya:le esalu. E da sia: afae da hame sia:i.
Amalalu, gobele salasu Ouligisu dunu da Ema amane adole
ba:i, "Di da Mesaiala:? Di da Gode (Ema ninia nodosa) amo
Ea Manodafala:?"
62 †††Amalalu, Yesu E bu adole i, "Ma! Amola dilia huluane
da Na, Dunu Egefe, Gode Bagadedafa amo Ea lobodafadili
fibi ba:mu, amola mumobi ganodini manebe ba:mu!"
63 Amo sia: nababeba:le, gobele salasu Ouligisu dunu da
hi abula gadelale, amane sia:i, "Ninia ba:su dunu eno hame
hogomu!
64 ‡‡‡Dilia huluane da Ea lasogole sia: nabi dagoi. Dilia
adi dawa:bela:?"
Ilia huluane amo Yesu da wadela:i hamosu dunu sia:ne,
E medole legema:ne sia:i.
65 Amalalu, mogili da Yesuma ilia defo adugaga:le, Ea si
dofoga:ne fananu, amane adole ba:i, "Defea! Ba:la:loma!
Nowa da Di fabela:?" Sosodo ouligisu dunu da Yesu ea
odagia fai.

Bida da Yesu Na Hame Dawa: Sia:i
(Ma:diu 26:69-75; Luge 22:56-62; Yone 18:15-18,25-27)

*** **14:58:** Yone 2:19 ††† **14:62:** Da:niele 7:13 ‡‡‡ **14:64:** Gobele Salasu 24:16

66 Bida da gobele salasu Ouligisu dunu ea diasu gagoi
ganodini esalu. Amalalu, Gobele salasu Ouligisu dunu ea
hawa: hamosu a:fini misini,
67 Bida lalu housa esalebe ba:beba:le, e da Bidama nani
sosodoligili, amane sia:i, “Di da Na:salede dunu Yesu amo
sigi lalusu.”
68 Be Bida da gagabole sia:i, “Dia sia:be na da hamedafa
dawa:!” Amalalu, asili, e logo holeiga doaga:i. Amo
galuwane, gagala gawali ga:be nabi.
69 Amalalu, amogawi amo a:fini da Bida bu ba:i. E da eno
dunu lelu ilima amane sia:i, “Goe dunu da Yesu Ea fi dunu.”
70 Be Bida da bu gagabole Yesu e da hame dawa:i sia:i. Be
fa:no, eno lelu dunu da amane sia:i, “Hananewane! Di da
amo fi dunu. Di da Ga:lili dunu.”
71 Be Bida da gasa bagadewane amane ilegele sia:i, “Na
da Gode Ea Dioba:le amane sia:sa! Dilia waha sia:be dunu
na hamedafa dawa:! Na da ogogosa galea, Gode da nama se
iasu imunu da defea!”
72 Amalalu, gagala musa: ga:ne, bu eno ga:be nabi. Yesu
Ea musa: sia:i amo, “Di da ‘Yesu na hame dawa:,’ udiana
agoane sia:nanu, gagala da aduna ga:be nabimu,” amo sia:
bu dawa:iba:le, Bida e se bagade nababeba:le dinanu.

15

Ilia da Yesu Bailadema Fofada:musa: Hiouginana Asi
(Ma:diu 27:1-2,11-14; Luge 23:1-5; Yone 18:28-38)

1 Hahabedafa, gobele salasu hina dunu, asigilai dunu
amola sema olelesu dunu da Yesu fuga:ma:ne, gilisili
fofada:i. Amalalu, ilia da Yesu afugili, sia:nega la:gili,
Bailade ea diasuga hiouginana asili, ema i.
2 Bailade da Yesuma amane adole ba:i, “Di da Yu dunu
ilia Hina esalabela:?” Yesu E bu adole i, “Di sia:be gowane
goa!”
3 Gobele salasu hina dunu huluane da Yesuma halale-
wane, diwaneya udidi.
4 Amaiba:le, Bailade da Yesuma bu amane adole ba:i,
“Di abuliba:le bu hame adole iabela:? Ilia Dima diwaneya
udidibi amo nabima!”
5 Be Yesu E da hamedafa bu adole iabeba:le, Bailade da
fofogadigi.

Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Sia:i
(Ma:diu 27:15-26; Luge 23:13-25; Yone 18:39—19:16)

6 Ode huluane, Baligisu Lolo Nasu eso amoga, Bailade da
agoane hou hamosu. E da se iasu diasu ganodini sali dunu
afadafa amo ea logo doasisu.

7 Amo odega, hohonosu amola wamolasu dunu ea dio amo
Bala:ba:se amo da se iasu diasu ganodini esalu.
8 Amalalu, dunu huluane da Bailadema doaga:beba:le, e
da ea ode huluane hamosu bu hamoma:ne sia:beba:le,
9 Bailade da amane sia:i, “Na da Yu dunu fi ilia Hina
Bagade ea se iasu logo doasima:bela:?”
10 Bai gobele salasu dunu ilia da mudale, mi hanaiba:le
Yesu afugili misi, amo hou e dawa:i galu.
11 Be gobele salasu ouligisu dunu ilia da gasa fili, dunu hu-
luane gilisi amo ougima:ne wili gala:beba:le, dunu huluane
ilia Bala:ba:se ea se iasu logo doasima:ne halasu.
12 Amalalu, Bailade da ilima bu adole ba:i, “Amaiba:le,
amo dunu, dilia Yu Hina Bagade dio asuli, na da Ema adi
hamoma:bela:?”
13 Ilia da ema halale sia:i, “E bulufalegeiga fuga:ma!”
14 Bailade da ilima bu adole ba:i, “Abuliba:le? E da adi
wadela:i hou hamobela:?” Be ilia gasa bagadewane halasu,
“E bulufalegeiga medole legema!”
15 Amaiba:le, Bailade da dunu huluane ema hahawane
ba:ma:ne, Bala:ba:se ea se iasu logo doasi dagoi. Amalalu,
ea sia:beba:le, ilia da Yesu efe fegasuga fai. Amalalu, e da
Yesu bulufalegeiga fuga:ma:ne, ea dadi gagui dunuma iasi.

Dadi Gagui da Yesuma Oufesega:su
(Ma:diu 27:27-31; Yone 19:2-3)

16 Amalalu, Bailade ea dadi gagui dunu ilia da Yesu amo
Gamane hina ea diasu gagoi ganodini oule asi. Ilia da dadi
gagui huluane gilisima:ne sia:i.
17 Amalalu, ilia da Ea abula fadegale, yoi abula ea da:iga
idiniginisi. Ilia da aya: gaga:nomei lale, amoga habuga
sisiga:le amuli, Ea dialumaga figisi.
18 Ilia da Ema oufesega:ne, lobo fofaiale, amane sia:i, “Yu
dunu ilia Hina Bagade dunu mae bogole, ode bagohame
esalumu da defea.”
19 Ilia da Ea dialuma saga:ga fai. Ilia da Ema defo
adugagala:i amola muguni bugili, bu habosesei.
20 Oufesega:i dagobeba:le, ilia da Ema yoi abula fadegale,
ea abuladafa bu idiniginisi. Amalalu, ilia da Yesu bulu-
falegeiga fuga:musa:, hiouginana asi.

Ilia da Yesu Bulufalegeiga Dabagala:i
(Ma:diu 27:32-44; Luge 23:26-43; Yone 19:17-27)

21 *Ilia da logoga asili, Sailini soge dunu ea dio amo
Saimone logoga ahoanebe ba:i. Amo dunu ea mano ela
dio amo A:legesa:nede amola Lufase. E da ea soge yolesili,

---

* **15:21:** Louma 16:13

moilai bai bagadega manebe ba:i. Dadi gagui dunu ilia da
Saimone amo Yesu Ea bulufalegei lale, gisa masa:ne logei.
22 Ilia da Yesu Gologoudia sogebiga hiouginana asili
doaga:i. Gologoudia dawa:loma:ne da "Dialuma gasa
sogebi."
23 Ilia waini hano amola gamogai manoma gilisili, Yesuma
moma:ne imunusa: dawa:i. Be Yesu E hame mai.
24 †Ilia da Yesu bulufalegeiga dabagala:i. Ilia da Ea abula
huluane lama:ne, igi fonobahadi amoga ululuale hedei.
25 Ilia da hahabe '9 ougologe' agoaneYesu bulufalegeiga
dabagala:i.
26 Yesuma diwaneya udidisu da agoane dedene legei ba:i,
"Yu fi ilia Hina Bagade."
27 Wamolasu dunu aduna, ela amola Yesu ili gilisili eno
bulufalegeiga dabagala:i dagoi ba:i. Afae da Ea lobodafadili
amola afae da Ea lobo fofadidili ba:i.
28 ‡Amaiba:le, Gode Ea sia: agoane dedei diala, "E da sema
wadela:su dunu ilia se iasu defele ba:i!", amo sia: defele
hamoi dagoi ba:i.
29 §Baligili ahoasu dunu da ahoasea, ilia dialuma fo-
foga:ne amane sia:i, "Ai! Di da Debolo Diasu mugululi, eso
udiana fawane hawa: hamone bu gagumu sia:beba:le,
30 Wali bulufalegei fisili, moiga gudu sa:ima! Disu Di
gobele gaga:ma!"
31 Gobele salasu hina dunu amola sema olelesu dunu da
gilisili oufesega:ne, amane sia: dasu, "E da eno dunu gaga:i
galu. Be Hi da:i Hi gaga:mu da hamedei ba:sa.
32 Mesaia, Isala:ili Hina Bagade da wahadafa gudu
sa:imu da defea! Amasea, ninia da Ea hou dafawaneyale
dawa:mu." Wadela:i hamosu dunu aduna, eno bulu-
falegeiga dabagala:i amola, ela da Yesuma lasogole sia:i.

Yesu E Bulufalegeiga Bogoi
(Ma:diu 27:45-56; Luge 23:44-49; Yone 19:28-30)

33 Esomogoa, eso ea hadigi da dedeboi dagoi ba:i. Aua
udiana amoga, gasi fawane ba:i.
34 **Amalalu, '3 ougologe' agoane, Yesu E bagade wele
sia:i, "Ilouai! Ilouai! Lama sabagadanai?" Amo sia:
dawa:loma:ne da, "Na Gode! Na Gode! Dia abuliba:le Na
yolesibala:?"
35 Dunu gadenene lelu, mogili ilia amane sia:i, "E da
Elaidia misa:ne wele sia:sa!"
36 ††Dunu afae da hehenane, hano nasu abula lale,
waini hano ganodini gele, amalu daguluga gosagili, Yesu

---

† **15:24:** Gesami Hea:su 22:18 ‡ **15:28:** Aisaia 53:12 § **15:29:** Gesami Hea:su 22:7, 109:25; Maga 14:58; Yone 2:19 ** **15:34:** Gesami Hea:su 22:1 †† **15:36:** Gesami Hea:su 69:21

moma:ne, Ema iasu. E amane sia:i, “Waha aligima! Elaidia
da E bulufalegeiga lale gudula misa:bela:? Ninia da ba:mu!”
37 Yesu da bu bagade wele sia:nanu, bogoi dagoi.
38 ‡‡Amalalu, abula bagade Debolo Diasu ganodini
gaga:ma:ne dialu, da gadodili gadelale, gudu fada:ne fasili,
adunawane ba:i.
39 Gamane dadi gagui hina dunu amo da Yesu Ea ba:le
gaidili lelu. E da Yesu Ea bogoi ba:beba:le, amane sia:i,
“Dafawane! Amo dunu da Gode Ea Manodafa galu!”
40 §§Uda eno amola ilia badilia lela ba:lalu. Amo da
Meli Ma:gadala, Meli eno (Ya:mese, amola Yousefe ela ame)
amola Saloumi.
41 Yesu da Ga:lili sogega esaloba, amo uda da Yesuma fa:no
bobogei amola E fidisu. Eno uda bagohame, ilia amola da
Yesuma fa:no bobogele, Yelusalemega doaga:i, ilia amola da
amogawi esafulubi ba:i.

Ilia da Yesu Ea Da:i Hodo Gele Gelaboga Sali
(Ma:diu 27:57-61; Luge 23:50-56; Yone 19:38-42)

42 Amo eso da Lolo Nasu Hahamosu eso. Sa:bade eso da
aya doaga:mu galu.
43 Amaiba:le, daeya, A:limadia moilai dunu e dio amo
Yousefe, (e da mimogo Gasolo dunu, amola e da Gode
Ea Hinadafa Hou hogolalu), ea dogo denesini, Bailadema
doaga:le, Yesu Ea da:i hodo ema ima:ne sia:i.
44 Yesu da bogoi dagoi nababeba:le, Bailade da fofogadigi.
Amalalu, e da dadi gagui hina dunu ema misa:ne sia:beba:le,
Yesu da dafawane bogobayale, ema adole ba:i.
45 E da dadi gagui hina amo ea sia:ne iasu lai dagoloba, e
da Yousefema Yesu E da:i hodo lama:ne sia:i.
46 Amalalu, Yousefe da bogoi ahea:ya:i abula bidi lale,
Yesu Ea da:i hodo bulufalegeiga duga:le, bogoi abulaga
sosone, gele gelabo (amo da magufuga dogoi) amo ganodini
sali. E da wagebi igi bagade bebesole, amoga logo ga:si
dagoi.
47 Meli Ma:gadala amola Yousefe ea:me Meli da Yesu Ea
da:i hodo gele gelabo ganodini salabe ba:i.

16

Yesu da Uhini, Wa:legadoi
(Ma:diu 28:1-8; Luge 24:1-12; Yone 20:1-10)

1 Sa:bade eso aligili, amogalu, Meli Ma:gadala, Ya:mese ea
ame Meli amola Saloumi, ilia da manoma Yesu Ea da:i hodo
legemusa: bidi lai.

---

‡‡ **15:38:** Gadili Asi 26:31-33 §§ **15:40:** Luge 8:2-3

2 Ilia da Sada:i hahabedafa Yesu Ea gele gelaboga
doaga:musa: asi.
3 Asili, ilia da amane sia: dasu, “Nowa da nini fidili, logo
ga:su bebesole doasima:bela:?” (Bai gele da bagadedafa
ba:i.)
4 Be ilia ba:le gadole, logo ga:su bagade da bebesole fasili,
logo da doasi dagoi ba:i.
5 Amalalu, ilia da gele gelabo ganodini golili sa:i. Ilia da
beda:ga fofogadigi galu, ayeligi dunu ahea:ya:i abula amoga
idiniginisi, gele gelabo lobodafa la:ididili esalebe ba:i.
6 E da ilima amane sia:i, “Mae beda:ma! Na dawa: dilia
da Na:salede dunu Yesu bulufalegeiga medoi, amo hogosa.
E da guiguda: hame. E da uhini wa:legadoi. Ba:ma! Sogebi
amoga ilia da E ligisi da goea!
7 *Be wali dilia Ea ado ba:su dunu amola Bida ilima
amo hou olelela masa! ‘Yesu da Ga:lili sogega dilima bisili
masunu. Amo sogega dilia da Ea musa: sia:i defele, Yesu
ba:mu.’ Amo sia: olelela masa!”
8 Amalalu, uda ilia beda:ga fofogadigili yaguguiba:le, gele
gelabo yolesili, hobea:i dagoi. Ilia da beda:iba:le, eno
dunuma hame sia:i.
(Maga 16:9-20 da musa:dafa meloa dedei amo ganodini
hame dedene legei.
Amabela:? Eno dunu da fa:no amo meloa dedebela:?)

Meli Ma:gadala da Yesu Ba:i
(Ma:diu 28:9-10; Yone 20:11-18)

9 Yesu da Sada:i hahabedafa uhini wa:legadoloba, Meli
Ma:gadala da Ea da:i hidadea ba:i. Musa:, Yesu da Fio
a:silibu fesuale gala, Meli ea dogo ganodini aligila sa:i, amo
fadegale fasi dagoi.
10 Meli da asili, Yesu Ea sigi ahoasu dunu disa esalu, ilima
Yesu da wa:legadoi dagoi, amo olelei.
11 Be Meli da Yesu da esalebe amola e da Ea da:i ba:i dagoi,
amo oleleiba:le, ilia da ea sia: dafawaneyale hame dawa:i.

Ado ba:su Dunu Aduna da Yesu Ba:i Dagoi
(Luge 24:13-35)

12 Fa:no, Yesu da da:i hisuwane hamone, misini, Ea ado
ba:su dunu aduna soge enoga lalebe, elama misi dagoi.
13 Ela da bu sinidigili, eno ado ba:su dunuma adole i. Be
ilia da amo sia: dafawaneyale hame dawa:i.

Ado ba:su Dunu Gidayale Gala da Yesu Ea Da:i Ba:i
(Ma:diu 28:16-20; Luge 24:36-49; Yone 20:19-23; Asunasi Dunu Ilia Hou 1:6-8)

---

* **16:7:** Ma:diu 26:32; Maga 14:28

14 Fa:nodafa, Yesu da Ea ado ba:su dunu gidayale gala
ilima misi. Ilia da ha:i nanebe ba:i. Eno dunu da Ea da:i
hodo bu esalebe ba:i dagoi. Be amo gilisi ado ba:su dunu
ilia da dafawaneyale hame dawa:beba:le, Yesu da ilima
gagabole sia:i.
15 †E da ilima amane sia:i, “Dilia! Osobo bagade soge
huluane amoma asili, fifi asi gala dunu huluane nabima:ne,
Na sia: ida:iwane olelema!
16 Nowa dunu da dafawaneyale dawa:sea:, hanoga fane
salasisia, e da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu. Be nowa
da dafawaneyale hame dawa:sea, e da gugunufinisima:ne
fofada:su ba:mu.
17 Na hou lalegagui dunu da musa: hame ba:su gasa
bagade hou hamomu. Ilia da Na Dioba:le sia:sea, wadela:i
a:silibu eno dunu ilia dogoga aligila sa:i, amo da fadegale
fasimu.
Ilia gona:suga sia: hisu hisu sia:mu.
18 Ilia da medosu sania gaguia gadosea, o bogosu hano
nasea, hame bogomu. Ilia da oloi dunu amoga ilia lobo
ligisia, oloi da uhimu.”

Gode da Yesu Hebene Sogega Lale Gadoi
(Luge 24:50-53; Asunasi Dunu Ilia Hou 1:9-11)

19 ‡Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma sia:nanu, Gode
da E Hebene sogega lale gadoi. E da Gode Ea gasa bagade
lobodafadili fi dagoi.
20 Amalalu, Ea fa:no bobogesu dunu da asili, soge huluane
amo ganodini Ea sia: olelelalu. Hina Yesu Gelesu da ilia
hawa: hamonanu fidisu. Amola ilia sia: da dafawane amo
olelema:ne, E da ilia sia: fa:no amo gasa bagade musa:
hame ba:su hou hamosu.
Sia: Ama Dagoi

† **16:15:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:8 ‡ **16:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:9-11

Luge

(Da:i Sia: - Luke; Modu - Luka; Bisini - Luke)

Hidadea Sia:

Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala Luge e dedei, Yesu E da Isala:ili dunu fi amola osobo bagade fifi asi gala, amo fi dunu huluane gaga:ma:ne misi olelesa. Luge buga amo ganodini dedei da Gode Ea A:silibu Hadigidafa olelebeba:le, Yesu da Gode Ea Sia: Ida:iwane hame gagui dunuma olelela asi. Amo sia: ganodini, ninia da Yesu Ea asigidafa hou dunu huluane ilima ba:sa. Yesu da osobo bagade doaga:loba amola Hebene sogega bu heda:loba, hahawane hou bagade ba:sa.

Luge da buga eno dedei. Amo buga da Asunasi Dunu Ilia Hou amola amo ganodini, Luge da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilia bagadewane fi galu, amo hou olelesa.

Luge buga ganodini, dilia da gaheabolo sia:, mogili da eno buga hame dedei, ba:sa. Eno da Yesu Ea lalelegeloba, a:igele dunu misi amola sibi ouligisu dunu ba:la misi amola Yesu E goihadiniga Debolo Diasuga misi amola fedege sia: da Samelia Dunu Ida:iwane Gala amola Mano Fisi.

Luge Buga da sia:ne gadosu hou amola Gode ea A:silibu Hadigidafa amola uda ilia Yesuma fidisu hou amola Gode da wadela:i hou gogolema:ne olofosu hou dawa:, amo buga da bagadewane olelesa.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4
2 Yone Ba:bodaise amola Yesu ela
Lalelegei amola Yesu Goihadini Eso...Sia:alalo 1:5-2:52
3 Yone Ba:bodaise ea Olelesu...Sia:alalo 3:1-20
4 Yesu da Hanoga Fane Sanasi amola
Sa:ida:ne da Ema Dafama:ne Olelei...Sia:alalo 3:21-4:13
5 Yesu da Ga:lili Sogega, Dunu
Huluane ilima Ea Sia: Olelei...Sia:alalo 4:14-9:50
6 E Ga:lili Fisili, Yelusalemega Doaga:i...Sia:alalo 9:51-19:27
7 Yesu da Yelusalemega
Hi Afadafa Sia: Olelelalu, Bogoi...Sia:alalo 19:28-23:56
8 Yesu Ea wa:legadosu amola Ea
Ado ba:su Dunu Ba:ma:ne ilima Misini,
Muagado Heda:i...Sia:alalo 24:1-53

Luge

Hidadea Sia:

1 Amo sia:, na da di Diobalase, dima dedei. Ninima masu
hou olelema:ne, dunu bagohame da logo hogoi helele, dedei.
2 Am hou musa: ba:su dunu amola Gode Ea sia: olelesu
dunu amo ilia adoi, ilia dedei.
3 Amaiba:le, amo hou ea bai na musa: amola fa:no hogoi
helebeba:le, na da sia: moloiwane dima dedemusa: dawa:i
galu.
4 Amo hou huluane dia nabi, amo di noga:le dawa:ma:ne,
na da amo meloa dedesa.

A:igele da Yone Ba:bodaise ea Lalelegemu Sia: Olelei

5 *Yudia soge hina bagade dunu, ea dio amo Helode,
amo dunu esalebe galu, gobele salasu dunu fi Abaidia amo
ganodini, gobele salasu dunu ea dio amo Segalaia esalu. Ea
uda ea dio amo Ilisabede. Amo ea fi da Elane gobele salasu
fi.
6 Ela da Gode ba:ma:ne, eso huluane hou ida:iwane
hamosu. Gode Ea Sema huluane ela nabawane hamosu.
7 Ilisabede da aligimeba:le amola ela da da:i hamoiba:le,
ela da mano hame galu.
8 Eso afaega, Abaidia fi ilia Debolo ouligisu hawa: ha-
monanu. Segalaia da ea ilegei esoha amoga gobele salasu
hawa: hamonanu.
9 Gobele salasu hina dunu da ema ilegeiba:le, e da oloda
da:iya gabusiga: manoma gobemusa:, Hina Gode Ea Debolo
Diasu ganodini golili sa:i.
10 Dunu bagohame da gabusiga: manoma gobele salasu
dawa:ma:ne, gadili sia:ne gadosa lelefulu.
11 Amalalu, Gode Ea a:igele dunu misini, gobele salasu
oloda ea lobodafa la:didili amoga dafulili lelebe ba:i.
12 Segalaia da a:igele dunu ba:loba, fofogadigili, bagade-
wane beda:i.
13 Be a:igele da ema amane sia:i, “Segalaia! Di mae
beda:ma! Gode da dia sia:ne gadoi nababeba:le, Ilisabede
da dunu mano lalelegemu. Ema Yone dio asulima.
14 E da lalelegesea, di da hahawane bagade ba:mu. E
lalelegebeba:le, dunu bagohame da nodone sia:mu.
15 †E da Hina Gode ba:ma:ne, gasa bagade hamomuyo.
E da adini amola wadela:i hano hamedafa manu. E
lalelegesea, hedolowane Gode Ea A:silibu amoga ea dogo
da nabaiwane ba:mu.
16 Ea sia: nababeba:le, Isala:ili fi dunu bagohame ilia
sinidigili, ilia Hina Godema buhagimu.
17 ‡E da Hina Godema bisili masunu. E da Elaidia ea
gasa bagade hou agoane hamomuyo. Isala:ili eda amola
ilia mano da ea sia: nababeba:le bu gousa:mu. Hame

---

* **1:5:** 1 Hou Olelesu 24:10 † **1:15:** Idisu 6:3 ‡ **1:17:** Ma:lagai 4:5-6

nabasu dunu da moloidafa dawa:su logoga buhagimu. Hina
Gode da misunu. Amaiba:le, Yone da Gode Ea fi dunu Ema
hahawane gousa:musa:, e da ili momagemu."
18 Segalaia da a:igele dunuma amane sia:i, "Amo sia: da
dafawaneyale na da habodane dawa:ma:bela:? Na amola
na uda, ani da da:i hamoi wea!"
19 §A:igele da bu adole i, "Na dio da Ga:ibeliele. Na da
Gode midadi Ea hawa: hamosa lela. E da amo sia: dima
olelema:ne, na asunasi.
20 Gode da amo sia: Ea ilegei eso dafawane hamomu. Be
amo sia: di da dafawaneyale hame dawa:i. Amaiba:le, di da
wali sia: hamedei esalumu. Di da ouiya:le esalu, na dima
ilegei sia:i da dafawane doaga:sea fawane bu sia:baoumu."
21 Amalaloba, gadili esafulu dunu huluane, Segalaia bu
misa:ne bagadewane ouesalebeba:le, e da Debolo Diasu
ganodini abuliba:le bagadewane esalala:? ilia agoane
dadawa:lalu.
22 E da ganodini ga ahoanebe ba:loba, sia: hamedei
ba:beba:le, e da ganodini musa: hame ba:su liligi ba:i, ilia
dawa:i galu. Sia: hamedeiba:le, e da ilima ea loboga fawane
ado boba:su.
23 Ea Debolo Diasu hawa: hamosu dagoloba, Segalaia da
ea diasuga buhagi.
24 Amalalu, fa:no ea uda Ilisabede da abula aguni, oubi
biyale gala ea diasu mae fisili, ganodini esalu.
25 E amane sia:i. "Hina Gode da na noga:le fidi. Na da
aligimeba:le, gogosia:i, be Hina Gode da na gogosia:i fadegai
dagoi."

A:igele da Yesu Ea Lalelegemu Sisia:na Misi

26 Ilisabede da abula aguni, oubi gafeyale esaloba, Gode
da a:igele dunu Ga:ibeliele amo Ga:lili soge moilai Na:salede,
amoma asunasi.
27 **Amo moilaiga, a:fini dunuga hamedafa dawa:digi, ea
dio amo Meli, esalu. Meli da Yousefe, (Da:ibidi aowa) ema
sia:sili esalu. A:igele dunu da amo a:finima sia:musa: misi.
28 Doaga:le, e da Melima amane sia:i, "Olofosu da dima
diala! Gode da di noga:le ouligisa! E dima hahawane hou
bagade iaha."
29 Amo sia: nababeba:le, Meli da fofogadigili, beda:iwane
amo sia: ea bai dawa:lalu.
30 Be a:igele dunu da bu adole i, "Meli! Mae beda:ma!
Gode da dima hahawane hamoi dagoi.
31 ††Di da abula aguni, dunu mano lalelegemu. Di da amo
manoma Yesu dio asulimu.

---

§ **1:19:** Da:niele 8:16, 9:21 ** **1:27:** Ma:diu 1:18 †† **1:31:** Ma:diu 1:21

32 ‡‡E da gasa bagade hamomuyo. E da Gode Gadodafa Ea
Egefedafa Dio lamu. Hina Gode da Ema Hina Bagade Hou,
Ea siba osobo bagade fi eda Da:ibidi ea hou agoane, Ema
imunu.
33 E da eso huluane mae fisili, Ya:igobe egaga fi, ilima Hi-
nawane esalumu. Ea Hinadafa Hou da hamedafa dagomu."
34 Be Meli da bu adole ba:i, "Abolebela:? Na da dunu hame
fiba:le, na da habodane mano lama:bela:?"
35 A:igele dunu da bu adole i, "Gode Ea A:silibu Hadigidafa
da dima misini, di da Gode Ea gasa bagade hou dawa:mu.
Amasea, mano dudubu dia hagomo ganodini hamoi da
lalelegesea, ilia da Ema Gode Egefedafa dio asulimu.
36 Diaba Ilisabede dawa:ma. E da aligime, amola mano
lamu hamedei ilia sia: daha. Be e da wali oubi gafeyale
gala abula agui ba:i dagoi.
37 §§Liligi afae Gode da hahamomu hamedei da hamedafa
gala."
38 Amalalu, Meli da amane sia:i. "Na da Hina Gode Ea
hawa: hamosu a:fini. Dia sia:i defele amo nama doaga:mu
da defea." Amalalu, a:igele dunu da fisili, asi.

Meli da Ilisabede Ba:musa:, Sofe Asi

39 Fonobahadi ouesalu, Meli da ea liligi momagele, moilai
amo da Yudia goumi soge ganodini galu amoga asi.
40 Segalaia ea diasuga doaga:le, ganodini golili sa:ili, e da
Ilisabede gousa:le nonogoi.
41 Meli ea asigi sia: nababeba:le, mano dudubu Ilisabede
ea hagomo ganodini dialu da liligilalebe ba:i. Gode ea
A:silibu Hadigidafa da Ilisabede ea dogo nabala misi.
42 Ilisabede da ha:giwane wele sia:i, "Di da eno uda
ilia hahawane hou baligi dagoi. Dia mano lalelegemu da
hahawane bagade.
43 Na Hina Gode Ea eme nama gousa:la misunu, na da
defele hame galebe.
44 Be dia asigi sia: na nababeba:le, mano dudubu na
hagomo ganodini diala da hahawaneba:le liligilalebe ba:i.
45 Gode Ea dima sia:i da dafawane ba:mu. Dia amo
dafawaneyale dawa: beba:le, di da hahawane bagade uda!"

Meli da Hina Godema Nodone Gesami Hea:i

46 ***Meli e amane sia:i,
"Na asigi dawa:su amoga na da Godema nodosa.
47 Gode na Gaga:su Dunu na dawa:beba:le,
na a:silibu da hahawane bagade.
48 †††E da na, Ea fonoboi hawa: hamosu uda dawa:iba:le,

---

‡‡ **1:32:** 2 Sa:muele 7:12,13,16; Aisaia 9:7 §§ **1:37:** Mui 18:14 *** **1:46:** 1 Sa:muele 2:1-10 ††† **1:48:** 1 Sa:muele 1:11

na da hahawane bagade.
Waha winini dunu huluane da na da hahawane bagade,
ilia da sia:mu.
49 Bai Gasa Bagadedafa Gode da nama gasa bagade hou
hamoi dagoiba:le.
Gode Ea Dio da Hadigidafa.
50 Musa dunu fi bogole, eno fi dialu,
dunu fi huluane Ea hou ilia nodone hamosea,
ilima E da Ea gogolema:ne olofosu hou olelesa.
51 Ea lobodafa molole,
E da gasa fi dunu huluane eno sogega sefasi dagoi.
52 ‡‡‡E da gasa fi hina dunu banenesi dagoi.
Be hou fonoboi dunu E da gaguia gadoi.
53 Dunu ha:i ilima E da ha:i manu ida:iwane iasu.
Be bagade gagui dunu amo E da da:i nabadowane
hamone, sefasi.
54 Ninia aowalali ilima E da hahawane dogolegele
imunusa: sia:beba:le,
amo hahawane hou huluane E da hahamoi dagoi.
E da Ea hawa: hamosu fi Isala:ili amo fidimusa: misi
dagoi.
55 §§§E da A:ibalaha:me amola ea fi huluane ilima
Ea asigi amola gogolema:ne olofosu hou olelei.
Amo hou E da mae fisili, eso huluane hamonanumu.”
56 Meli da Ilisabede ea diasuga oubi udianawane ouesalu,
ea diasuga buhagi.

Yone Ba:bodaise Lalelegei

57 Amalalu, Ilisabede ea mano lamu eso doaga:beba:le, e
da dunu mano lalelegei.
58 Ilisabede ea fi amola na:iyado da Hina Gode Ea ema
fidisu hou nababeba:le, ilia da huluane gilisili nodoi.
59 *Mano da lalelegele, hi afae aligili, ilia amo mano ea
gadofo damuni fasimusa: misi. Ilia ea eda dio (Segalaia)
amo ema asulimusa: dawa:i galu.
60 Be ea ame amane sia:i, “Hame mabu! Ninia Yone dio
ema asulimu.”
61 Ilia bu adole i, “Abuliga! Dia fi amo ganodini, dunu
amo da Yone dio asuli da hamedafa.”
62 Amalalu, ea eda da ema dio asulima:ne, ilia loboga
adole ba:i.
63 Amalalu, Segalaia da ilima meloa lale ima:ne ado ba:i.
Amoga e amane dedei, “Ea dio da Yone!” Ilia bagadewane
fofogadigi.

---

‡‡‡ **1:52:** Yoube 5:11, 12:19 §§§ **1:55:** Mui 17:7 * **1:59:** Gobele Salasu 12:3

64 Dedenanu, Segalaia da ea sia: hedolowane bu lale,
Godema nodone sia: i.
65 Ilia na:iyado dunu huluane da bagadewane beda:i.
Amo mabe hou huluane, Yudia goumi soge ganodini fi esalu
dunu da bagadewane sia: dasu.
66 Amo hou nabi dunu huluane dawa:lalu, gilisili sia:
dasu, "Amo mano da adi hou hamoma:bela:?" Bai Hina
Gode Ea gasa bagade hou da amo mano fidibiba:le, ilia
noga:le ba:i dagoi.

Segalaia da Ba:la:lusu

67 Yone ea eda Segalaia da Gode Ea A:silibu Hadigidafa
amoga nabaiba:le, Gode Ea sia:ne iasu amane ba:la:lusu
sia:i,
68 "Ninia Hina Gode, Isala:ili fi ilia Godema nodone
sia:ma!
Bai E da Ea fi dunu fidimusa:, amola bu bidi lamusa:
misi.
69 E da gasa bagade Gaga:su dunu ninima i.
Amo da Ea hawa: hamosu dunu Da:ibidi egaga fi.
70 E da hemonega,
Ea balofede dunu ilia lafidili amane ilegele sia: i,
71 'Na da dilia ha lai dunu amo ilia dilima mae hasal-
ima:ne,
Na da dili gaga:mu.'
72 E da ninia aowalali dunu ilima gogolema:ne olofosu hou
imunu sia:i.
Amola E da Ea sema Gousa:su hamoi amo hame
gogolemu sia:i.
73 Ninia siba eda A:ibalaha:me
ema E da sia: dafawane ilegele sia:i,
74 amane, E da ninia ha lai dunu nini mae medoma:ne,
E da nini gaga:mu, amola ninia da mae beda:iwane
Ea hawa: hamonanuma:ne
logo doasima:ne sia:i.
75 Amasea, ninia da Ea midadi hou ida:iwane
amola hadigiwane hamosa, fifi ahoanumu.
76 †Di, na mano, di da Gode Gadodafa amo Ea balofede
dunu amo ea dio lamu.
Di da Hina Gode bisili, Ea logo fodomusa: masunu.
77 Di da Ea dunu fi ilima ilia wadela:i hou gogolema:ne
olofomusa:,
Gaga:su dunu ilia ba:mu, di da olelemu.
78 Ninia Gode da olofoiwane, asigiwane esalebeba:le,
Ea Gaga:su hou da hehebolo mabe defele ninima
doaga:mu.
79 ‡Amo hadigi da Hebene amoga misini,

† **1:76:** Ma:lagai 3:1 ‡ **1:79:** Aisaia 9:2

dunu fi amo da gasi ganodini
amola bogosu baba amo ganodini esalebe, ilima hadigimu.
Amo hadigi da olofosu logo ninima noga:le olelemu.”

80 Yone da asigilalea, ea da:i amola ea a:silibu da gilisili asigilalu. E da dunu hame esalebe hafoga:i soge amo ganodini esalu, amoganini e da Isala:ili dunu ilima olelemusa: misi.

2

Yesu da Lalelegei
(Ma:diu 1:18-25)

1 Amo esoga, Louma hina bagade dunu ea dio amo Sisa Ogasadase, e da dunu huluane Louma soge huluane ganodini, dunu fi ilia dio huluane dedemusa: sia:i.

2 (Ilia da amo dio dedesu hou degabo agoane hamoi. Louma ilegei ouligisu dunu Silia soge ganodini esalu, ea dio amo Guilainiase.)

3 Amalalu, dunu huluane ilia dio dedema:ne, ilila: moilaidafa amoga gilisila afufui.

4 Yousefe da Na:salede moilai, Ga:lili soge ganodini, amo fisili, e da Bedeleheme moilai Yudia soge ganodini, hina bagade Da:ibidi e lalelegei moilai, amoga asi. E da Da:ibidi egaga fiba:le, Bedeleheme moilaiga asi.

5 E amola ea sia:si uda Meli, ela dio dedemusa: asi. Meli da abula aguiwane esalu.

6 Bedeleheme moilaiga esaloba, ea mano lalelegemu eso da doaga:i dagoi.

7 Ea magobo dunu mano lalelegele, e da abulaga sosone, gebogili ha:i iasu ofodo amo ganodini ea mano golama:ne diasi. Diasu bagade ganodini golamu nabaiba:le, ela da gebo diasu ganodini golai.

Sibi Ouligisu Dunu amola A:igele Dunu

8 Amo sogega, sibi ouligisu dunu da ohe gisi nasu sogega, gasia ilia sibi ouligilalebe ba:i.

9 Sibi ouligilaloba, ilia da Hina Gode Ea a:igele dunu amo muagadonini misini, moiga lelebe ba:i. Gilisili Hina Gode Ea hadigi bagade ilima sisiga:beba:le, ilia bagadewane beda:gia:i.

10 Be a:igele da ilima amane sia:i, “Mae beda:ma! Dawa:ma! Na da sia: ida:iwane amola hahawanedafa dilima amola osobo bagade dunu huluane ilima olelela misi.

11 Wali esodafa, Da:ibidi ea moilai Bedelehemega, dilima Gaga:su dunu da lalelegei dagoi, Ea dio amo Gelesu Hina.

12 Dilia amo dafawaneyale dawa:ma:ne, hogoi helele,
mano dudubu abulaga sosone, gebogili ha:i iasu ofodo
ganodini golai dialebe ba:sea, amo mano da Gode Ea
Manodafa dilia dawa:ma.”
13 Sia:nu, hedolowane Hebeniga esalebe fi dunu bago-
hame gilisili misini, Godema gesami hea:le, nodone bagade-
wane sia:su, amane,
14 “Gode Gadodafa, Ema nodone bagade sia:ma! Osobo
bagadega, Gode Ea ilegei fi dunu ilima E da hahawane gala,
ilia da olofosu ba:mu!”
15 A:igele dunu da Hebene sogega bu heda:loba, sibi
ouligisu dunu da gilisili sia: dasu, “Wali amo hou Hina Gode
da ninima olelebeba:le, defea, ninia Bedeleheme moilaiga
amo hou hogola ahoa:di.”
16 Ilia da hedolowane asili, hogolalu, Meli amola Yousefe
amola mano dudubu gebogili ha:i iasu ofodo ganodini golai
dialebe ba:i.
17 Ba:i dagoloba, ilia da Meli amola Yousefe elama a:igele
da amo mano ea hou ilima olelei, amo elama adoi.
18 Amogawi esalebe dunu huluane da sibi ouligisu dunu
ilia sia: nababeba:le, bagadewane fofogadigi.
19 Be Meli, amo hou ba:beba:le, ea asigi dawa:su ganodini
wamowane dawa:i.
20 Sibi ouligisu dunu da a:igele ea adoi defelewane
ba:i dagoiba:le, Godema nodone gesami hehea:la, ilia sibi
ouligimusa: buhagi.

Ilia da Yesu Ea Dio Asuli

21 *Hi afae aligili, Yesu Ea gadofo damuni fasimu eso da
doaga:beba:le, ilia da Ema Yesu dio asuli. Amo dio, Meli e
da oubi hame udui esoga, a:igele da musa: ema asuli galu.

Meli amola Yousefe da Yesu Debolo Diasuga Oule Asi

22 †Mousese ea Malei amo ganodini, uda da mano lalelege-
sea, e da sema foloasu hou hamomu gala. Amo ilegei esoga,
Meli amola Yousefe da ela mano Hina Godema mogili gagale
imunusa:, Yelusaleme moilai bai bagadega oule misi.
23 ‡Hina Gode Ea sema ganodini da agoane dedei diala,
amane, “Magobo dunu mano huluane dilia Godema mo-
mogili gagale ima.”
24 Hina Gode Ea Sema hamoma:ne sia:i defele, ela da
‘dafe’ sio aduna gobele salasu.
25 Amo esoha, dunu da:i ea dio amo Simione da
Yelusaleme moilai bai bagade ganodini esalu. E
da dunu ida:iwane esalu, amola e da Gode Ea hou

---

* **2:21:** Gobele Salasu 12:3; Luge 1:31 † **2:22:** Gobele Salasu 12:6-8 ‡ **2:23:** Gadili Asi 13:2, 13:12

nabawane hamosu. Olofosu da Isala:ili fi amoma misunu dawa:beba:le, e da ouesalu. Gode ea A:silibu Hadigidafa da ea dogo ganodini nabaiwane ba:i.

26 Gode ea A:silibu Hadigidafa da ema, e da mae bogole, Hina Gode Ea ilegei Mesaia ea siga ba:mu, amo olelei dagoi.

27 Gode Ea A:silibu Hadigidafa amoga oule asiba:le, Simione da Debolo Diasu ganodini golili sa:i. Meli amola Yousefe amola ela mano sema dedei defelewane hamo-musa:gini, Debolo Diasuga oule misini,

28 Simione da amo mano ea loboga ouga:ne gaguli, Godema amane nodone sia:i,

29 “Defea! Hina Gode!
Dia musa: hahawane ilegele imunu sia:i, Dia da hahamoi dagoi.
Amaiba:le, Di da wali Dia hawa: hamosu dunu
olofoiwane bogoma:ne asunasimu da defea.

30 Na da na siga Dia gaga:su hou ba:i dagoi.

31 Amo hou Di da dunu huluane ba:ma:ne hamoi.

32 §Amo diga:i, da Dia hanai asigi dawa:su
Dia fi dunu hame (Dienadaile dunu)
ilima olelemusa: misi
amola Dia fidafa Isala:ili dunu ilima Hadigidafa iaha.”

33 Simione ea sia: nababeba:le, mano eda amola eme da bagadewane fofogadigi.

34 Amalalu, Simione da Gode ela hahawane fidima:ne sia:i. E da Yesu Ea eme ema amane sia:i, “Gode da amo mano ilegei dagoi. Ea hawa: hamomuba:le, Isala:ili soge ganodini, dunu bagohame da dafamu amola eno bagohame da wa:legadomu. E da Gode Ea dawa:digima:ne olelesu, agoane ba:mu. Dunu bagohame da Ema higale sia:ga gegemu.

35 Amaiba:le, ninia da amo dunu ilia wamolegei asigi dawa:su huluane ba:mu. Amola di, Meli, se nabasu da dia dogo, gegesu gobiheiga sobe agoai ganumu.”

36 Ba:la:lusu (balofede) uda didalo da:idafa hamoi da amogalu esalu, ea dio amo A:na. Amo uda da Fa:niuele ea mano, ea fi da A:sie. E da musa: dunu fili, ode fesuale ela esaloba, egoa bogole, hisu esalobawane, e lalelegei ode da84 agoane gidigi.

37 E da Debolo Diasu ganodini, mae fisili, gasi amola eso amoga ha:i mae nawane, Godema sia:ne gadoiwane nodosu.

38 Ilia da Yesu Debolo Diasuga olelelaloba, A:na da doaga:le, Godema nodone sia:i. Dunu huluane gilisili esalu (ilia da Gode da Ea gaga:su hou Yelusaleme dunu fi olelema:ne ouesalu) amo dunuma e da mano dudubu Ea hou hobea hamomu, amo olelei.

---

§ **2:32:** Aisaia 42:6, 49:6, 52:10

Na:salede Moilaiga Buhagi

39 **Yousefe amola Meli da Gode Ea sema adoi liligi
huluane hamoi dagoloba, ilia moilaidafa Na:salede, Ga:lili
soge ganodini, amoga buhagi.
40 Ela mano da asigilalalu. Ea asigi dawa:su da heda:lu
amola Gode da E hahawane fidisu.

Goihadini Hamonoba, Yesu da Debolo Diasuga Misi

41 ††Ode huluane amoga, Yesu Ea eme amola eda ela
da Baligisu Lolo manusa:, Yelusaleme moilai bai bagadega
heda:su.
42 Yesu E lalelegei ode fagoyale da gidigi galu, ela musa:
hou defele lolo Nasu amoga heda:i.
43 Lolo nanu, elea moilaiga bu doaga:musa:, logoga asi. Be
goihadini Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega esalu. E
da amogai esalu, amo eme amola eda ela da hame dawa:i
galu.
44 Ela da logoga ahoana, Yesu da ilia gilisisu ganodini
esalebe dawa:beba:le, ela da eso afadafa amogalawane
asili, ela fi amola na:iyado dunu gilisi amo ganodini Yesu
hogolalu.
45 Hame ba:beba:le, ela da bu Yelusaleme moilai bai
bagadega hogomusa: asi.
46 Ela da eso aduna hogolalu, E amola olelesu dunu da
gilisili Debolo Diasu ganodini esalebe ba:i. E da olelesu
dunu ilia sia: nabasu, amola E da ilima adole ba:su.
47 Ea sia: nabi dunu huluane, Ea dawa:iwane adole iasu
nababeba:le, bagadewane fofogadigi.
48 Ea ame amola eda ela mano ba:beba:le, bagadewane
fofogadigi. Ea ame da Ema amane sia:i, “Nagofe! Di da
anima abuliba:le se ibala:! Dia ada ania da beda:iwane Di
hogolalu.”
49 Be Yesu da elama bu adole i, “Alia da abuliga Na
hogolalula:? Na da Na Ada Ea diasu ganodini esalu, alia
da abuliga hame dawa:bela:?”
50 Be ela da Ea adole iasu gogoleiwane nabi.
51 Amaiba:le, Yesu da ele Na:salede moilaiga sigi asi. Ela
sia: E da nabawane hamoi. Amo hou, Ea ame ea asigi
dawa:su ganodini dawa:lalu.
52 ‡‡Amalalu, Yesu Ea da:i hodo amola Ea asigi dawa:su da
asigilalu. Dunu huluane amola Gode, da Ea hou hahawane
ba:i.

** **2:39:** Ma:diu 2:23 †† **2:41:** Gadili Asi 12:1-27; Mousese ea Malasu 16:1-8
‡‡ **2:52:** 1 Sa:muele 2:26; Malasu 3:4

3

Yone Ba:bodaise da Gode Sia: Olelei
(Ma:diu 3:1-12; Maga 1:1-8; Yone 1:19-28)

1 Louma hina bagade dunu Daibiliase ea ouligisu ode15
amoga, amola Bodiese Bailade da amo esoga Yudia soge
ouligisu, Helode da Ga:lili sogega ouligisu hina esalu, amola
eaola Filibe da Idiulia soge amola Dala:gounaidisi soge
amoga hina esalu, Laisa:iniase da A:biline sogega ouligisu
esalu,
2 A:nase amola Ga:iafa:se ela da gobele salasu hina hou
ouligisu. Amo esoga, Gode da Segalaia ea mano Yone, amo
Ea sia: Isala:ili dunuma olelema:ne, asunasi.
3 Amaiba:le, Yone da Yodane Hano sogega lalu. E da Gode
Ea Sia: amane olelei, “Dilia! Wadela:i hou fisili, hanoga
fane salasu hamoma! Amasea, Gode da dilia wadela:i hou
gogolema:ne olofomu.”
4 *Amo hou, ba:la:lusu dunu Aisaia, da hemonega Gode
Sia: Dedei Buga ganodini dedei agoane, “Dunu afae da
hafoga:i wadela:i soge amo ganodini wele sia:sa, ‘Hina
Gode Ea misa:ne logo momagema! E misa:ne, logo molole
fodoma!
5 Fago huluane da osoboga fa:i dagoi ba:mu. Goumi amola
gafulu huluane da agele, umiwane hamoi dagoi ba:mu.
Guga:loi logo da bu moloi dagoi ba: mu. Fofagoi logo da
bu umi hamoi ba:mu.
6 Amasea, dunu fi huluane ilia da Gode Ea gaga:su hou
ba:mu.’ ”
7 †Dunu bagohame da ba:bodaise hamomusa:, Yonema
doaga:i. E da ilima amane sia:i, “Dilia! Sania dunu fi! Gode
Ea ougi hou amoga hobea:ma:ne, nowa da dilima olelebela:?
8 ‡Dilia da wadela:i hou dafawane yolei dagoi galea, hou
ida:iwane fage agoane legema. ‘Ninia da A:ibalaha:me ea
mano,’ agoane mae dawa:ma. Na da dilima amane sia:sa.
Gode da amo igi afadenene, bu A:ibalaha:me ea mano
agoane hamomusa: dawa:.
9 §Wahadafa, goahei da ifa baiga abasalimusa: momagei
diala. Amaiba:le, Gode da ifa huluane fage ida:iwane hame
legebe ba:sea, amo ifa E da abimu amola laluga nema:ne
ha:digimu.”
10 Amo sia: nabaloba, dunu huluane ilia amane sia:i,
“Amai galea, ninia da adi hamoma:bela?”
11 Yone da bu adole i, “Nowa da abula aduna galea, e da
hame gagui dunu ema afae imunu da defea. Ha:i manu
galea, ha:i manu hamedei dunu ema imunu da defea.”

---

* **3:4:** Aisaia 40:3-5 † **3:7:** Ma:diu 12:34, 23:33 ‡ **3:8:** Yone 8:33 § **3:9:** Ma:diu 7:19

12 **Su lidisu dunu amola, ilia Yonema ba:bodaise hamomusa: doaga:i. Ilia amane sia:i. “Olelesu! Ninia da adi hamoma:bela:?”
13 E da ilima amane sia:i, “Dilia su muni amo da ouligisu dunu da dilia lama:ne ilegei, amo mae baligima!”
14 Dadi gagui dunu da misini, Yonema amane adole ba:i, “Ninia amola, ninia da adi hamoma:bela:?” E da ilima amane sia:i, “Dilia gasa fili muni lamusa: mae logema! Eno dunuma ogogolewane diwaneya mae udidima! Dilia hawa: hamoi amo defele bidi lai, amoga hahawane dawa:ma! Eno lamusa: mae dawa:ma!”
15 Dunu huluane da hanaiwane Mesaia Ea misunu hogosu. Ilia da Yone ea hou ba:beba:le, fofogadigili, ilia dogo ganodini, “Amo dunu da Gelesula:?” amane dawa:i.
16 Be Yone da amane sia:i, “Na da hanoga fane salasu dunu fawane. Be fa:no, na hou baligisu Dunu da misunu. Na da Ea emo salasu efe amo fadegamu defele hame gala. E da Gode Ea A:silibu Hadigidafa amola lalu, amoga dilima ba:bodaise hamomu galebe.
17 E da Ea widi daba gaguli misini, widi huluane dabasalimu. Widi ha:i manu ida:iwane E da Ea diasu ganodini salimu. Be gisi amo E da ha:digili, lalu ha:ba:domu hamedei, amoga gobele salimu.”
18 Yone e da hou hisu hisu amoga Gode Sia: ida:iwane olelei. E da dunu huluanema ilia da sinidigima:ne, Gode Ea hou lalegaguma:ne sia:i.
19 ††Be Helode, Ga:lili soge ouligisu dunu, e da eaola idua (Heloudiase) wamolale amola eno wadela:i hou bagade hamoi. Amaiba:le, Yone da ema gagabole sia:i.
20 Be Helode, amo sia: mae nabawane, bu eno baligili wadela:le hamoi. E da Yone se iasu diasu ganodini sali.

Yesu da Hanoga Fane Sanasi
(Ma:diu 3:13-17; Maga 1:9-11)

21 Dunu huluane misi da hanoga fane salasu hamonanoba, Yesu amola da ba:bodaise hamoi dagoi. Amalu, Yesu da sia:ne gadolaloba, Hebene logo doasibi ba:i.
22 ‡‡Amalalu, Gode ea A:silibu Hadigidafa, dafe sio agoai, Yesuma fila dalebe ba:i. Amola sia: bagade muagado misini, amane sia:i, “Di da Na dogolegei Manodafa! Na da Dima hahawane gala!”

Yesu Ea Siba Fi
(Ma:diu 1:1-17)

** **3:12:** Luge 7:29 †† **3:19:** Ma:diu 14:3-4; Maga 6:17-18 ‡‡ **3:22:** Mui 22:2; Gesami Hea:su 2:7; Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17; Maga 1:11; Luge 9:35

23 Yesu da E lalelegei ode30amoga doaga:loba, Ea hawa:
muni hemosu. E da Yousefe ea manoyale, eno dunu ilia da
dawa:i galu. Yousefe da Hilai ea mano esalu.
24 Hilai da Ma:da:de ea mano amalu aowalalia asili
Ma:da:de ea eda da Lifai amo ea eda da Melagai amo ea
eda da Ya:nai amo ea eda da Yousefe.
25 Yousefe eda da Ma:dadaia:se. Amo ea eda da A:imose
amalu Na:ihame amalu Esalai amalu Na:gai.
26 Nagai ea eda da Ma:ia:de. Amo ea eda da Ma:dadaia:se
amalu Semiaini amalu Yousege amalu Youda.
27 Youda ea eda da Youna:ne, amalu Lisa amalu Selababele
amalu Sia:ladiele amalu Nilai.
28 Nilai ea eda da Melagai, amalu A:dai amalu Gousa:me
amalu Elemada:me amalu E.
29 E ea eda da Yosiua, amalu Elaisa amalu Youlimi amalu
Ma:da:de amalu Lifai.
30 Lifai ea eda da Simiane, amalu Yuda amalu Yousefe
amalu Youna:me amalu Ilaiagime.
31 Ilaiagime ea eda da Milia amalu Mina:ne amalu
Ma:dada amalu Na:ida:ne amalu Da:ibidi.
32 Da:ibidi ea eda da Yesi, amalu Oubede amalu Boua:se
amalu Sa:lamone amalu Nasione.
33 Nasione ea eda da Aminada:be, amalu Adamine amalu
Ani amalu Heselone amalu Bilese amalu Yuda.
34 Yuda ea eda da Ya:igobe, amalu Aisage amalu
A:ibalaha:me amalu Dila amalu Na:iho.
35 Na:iho ea eda da Silage amalu Liu amalu Bilege amalu
Ibe amalu Sila.
36 Sila ea eda da Gina:ne, amalu Afa:gasa:de amalu Sieme
amalu Nowa amalu La:imege.
37 La:imege ea eda da Midiusela, amalu Inage amalu
Ya:ilede amalu Maha:ilaliele amalu Gina:ne.
38 Gina:ne ea eda da Inosie, Sede ea mano. Sede ea eda da
A:da:me amola A:da:me ea Eda da Gode. Yesu Ea aowalali
ilia dio da amane dedei diala.

4

Yesu da Dafama:ne Olelesu Ba:i
(Ma:diu 4:1-11; Maga 1:12-13)

1 Yesu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa amoga nabaiba:le, E
da Yodane hano bega: fisi. Gode Ea A:silibu da Yesu wadela:i
hafoga:i soge amoga oule asi.
2 Amo sogega E da eso 40 agoane esaloba, Sa:ida:ne da
Ema dafama:ne ado ba:su. Amo esoga, E da ha:i hame
maiba:le, ha:i bagade nabi.
3 Amalalu, Sa:ida:ne da Ema amane sia:i, “Di da Gode Ea
Manodafa Di da sia:sa. Amaiba:le, amo igi afadenene, agi
bu hamoma:ne sia:ma.”

4 *Be Yesu da bu adole i, “Gode Ea Sia: da amane dedei
diala, ‘Dunu ilia esalusu da osobo bagade ha:i manu fawane
hame!’ ”
5 Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu goumi gadodili oule asili,
osobo bagade fi amola liligi ida:iwane huluane, sisigidigi
defele Ema olelei.
6 Sa:ida:ne da Ema amane sia:i, “Gode da amo liligi
huluane ouligima:ne nama i dagoi. Nowa dunuma na
imunusa: dawa:sea, na da ema imunu.
7 Di da nama nodone sia:ne gadosea, amo liligi huluane
na da Dima imunu.”
8 †Be Yesu da bu adole i, “Gode Sia: da amane dedei diala,
“Dia Hina Godema fawane nodone sia:ne gadoma. Amola
Ea hawa: fawane hamoma!”
9 Amalalu, Sa:ida:ne da Yesu Yelusaleme moilai bai
bagadega oule asili, Debolo Diasu dabuagadodafa amoga
oule heda:le, Ema amane sia:i, “Di da Gode Ea Manodafa
esalea, defea, osoboga soagala:guduma.
10 ‡Gode Sia: da amane dedei diala, ‘Di ouligima:ne, Gode
da a:igele dunu asunasimu.’
11 Sia: eno dedei diala, ‘Dia emo igiga fasa:besa:le, Ea
a:igele dunu ilia loboga Di da:mu.”
12 §Be Yesu da bu adole i, “Gode Sia: da amane dedei diala,
‘Dilia Hina Godema udigili ado ba:su hou mae hamoma!’ ”
13 Amalalu, amo dafama:ne ado ba:su hou huluane
dagoloba, Sa:ida:ne da amo hou eso enoga bu hamomusa:
dawa:beba:le, asi.

Yesu da Ga:lili Sogega Ea Hawa: Hemoi
(Ma:diu 4:12-17; Maga 1:14-15)

14 Amalalu, Yesu da Ga:lili sogega bu misi. Gode Ea
A:silibu Hadigidafa da Ea dogo ganodini nabaiwane ba:i.
Dunu huluane amo soge ganodini da Ea gasa bagade hou
sia:ne iasu nabi dagoi.
15 E da ilia sinagoge diasu ganodini olelelalu, amola dunu
huluane da Ema nodosu.

Na:salede Moilai Fi da Yesu Higa:i
(Ma:diu 13:53-58; Maga 6:1-6)

16 Amalalu, Yesu da Ea moilaidafa (Na:salede) amoga
buhagili, Sa:bade esoga Ea eso huluane hamonanu defele,
sinagoge diasuga asi. E da Gode Ea sia: idimusa:,
wa:legadoi.
17 Ilia da Aisaia ea meloa dedei bioi Ema i. E da meloa
bioi fadegale, amo sia: dedei ba:lalu, idi,

---

* **4:4:** Mousese ea Malasu 8:3 † **4:8:** Mousese ea Malasu 6:13 ‡ **4:10:** Gesami Hea:su 91:11-12 § **4:12:** Mousese ea Malasu 6:16

18 **“Hina Gode Ea A:silibu Hadigidafa Ea gasa da Nama
doaga:i. Bai E da sia: ida:iwane hame gagui dunuma
olelema:ne, Nama ilegei dagoi. Se iasu diasu ganodini sali
dunu ilima se iasu diasu logo doasima:ne, si dofoi dunu bu
ba:ma:ne, da:i dioi dunu bu hahawane ba:ma:ne amola
19 Hina Gode Ea dunu gaga:mu ode da doaga:i dagoi, amo
sia: olelema:ne, Gode Ea A:silibu Hadigidafa da Na ilegei.”
20 Yesu da idilalu, meloa bu bione, amo fidisu dunuma bu
iawane, fi dagoi. Dunu huluane sinagoge ganodini, si abo
mae fili, Yesuma sosodolalu.
21 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Wali eso, Gode Sia: Dedei
dilia waha nabi, amo sia: da waha dafawane doaga:i dagoi.”
22 Amo sia: ida:iwane nabaloba, dunu huluane da
hahawane nabi. Ilia da Ea sia: Ea lafidili misi nababeba:le,
bagadewane fofogadigi. Be ilia amane sia:i, “Waiye! Amo
dunu da Yousefe ea manola:?”
23 Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Dafawane! Dilia
da Nama siba sia: olelemu agoane, ‘Manoma legesu dunu!
Disu oloi hidadea disu uhima. Dia gasa bagade hou
Gabena:iame sogega hamoi, amo hou defelewane ninia
ba:ma:ne, dia moilaidafa amo ganodini bu hamoma.’ ”
24 ††E bu adole i, “Na dilima dafawane sia:sa! Balofede
dunu da ea moilaidafa amo ganodini olelesea, ea fi dunu da
hamedafa naba.
25 ‡‡Nabima! Na da dafawane sia:sa. Isala:ili soge
ganodini, Elaidia esaloba, didalo bagohame amola esalu.
Amo esoga Gode da gibu logo ga:beba:le, esoi bagade
ba:i. Ode udiana amola oubi eno gafeyale, gibu da hame
dasuba:le, dunu huluane da ha:i bagade nabi.
26 §§Be amo didalo ili fidima:ne, Gode da Elaidia hame
asunasi. Be didalo afadafa fawane e da Salefa:de moilai,
Saidone soge ganodini esalu, amo fidima:ne, Gode da Elaidia
asunasi.
27 ***Amola Elaisia esaloba, amo esoga Isala:ili soge
ganodini lebolosi oloi dunu bagohame esalu. Be Gode da
huluane mae uhini hame foloai. Afae fawane uhi dagoi,
amo da Silia dunu ea dio amo Na:ima:ne.”
28 Dunu huluane sinagoge diasu ganodini esalu, da amo
sia: nababeba:le, ougi bagade ba:i.
29 Ilia wa:legadole, Yesu gasawane gagulaligili, gadili
hiouginana asi. Ilia moilai da gafulu da:iya gadodili gagui
galu. Ilia da amo gafulu bega:, Yesu afugili hiougili,
bogoma:ne gudu fulisalimusa: dawa:i galu.

** **4:18:** Aisaia 61:1-2 †† **4:24:** Yone 4:44 ‡‡ **4:25:** 1 Hina bagade 17:1
§§ **4:26:** 1 Hina bagade 17:8-16 *** **4:27:** 2 Hina bagade 5:1-14

30 Be Yesu da sinidigili, dunu aligi amo duduga asili,
logoga asi.

Dunu Ea Dogoga Fio A:silibu Aligila Sa:i
(Maga 1:21-28)

31 Amalalu, Yesu da bu sa:ili, Ga:lili soge moilai amo ea dio
Gabena:iame, amoga doaga:i. Sa:bade esoga, E da sinagoge
diasu ganodini sia: olelei.
32 †††E da hina gasa bagade gala ea sia: agoane olele-
beba:le, ilia da Ea olelesu nababeba:le, bagadewane fofo-
gadigi.
33 Amo sinagoge diasu ganodini, dunu ea dogo ganodini
wadela:i ledo agoane Fio liligi aligila sa:i, amo lelebe
ba:i. Wadela:i a:silibu ea dogo ganodini esalu "a:i" ea
bagadewane gusa:su.
34 Amane, "A:i! Yesu! Na:salede dunu! Di da ninima adi
hamoma:bela:? Di da nini wadela:ma:ne misibela:? Di na
dawa:! Di da Gode Ea Hadigi ilegei adola ahoasu dunu!"
35 Be Yesu da ema gagabole sia:i, "Ouiya:ma! Wahadafa
gadili masa!" Amalalu, wadela:i a:silibu, dunu ea da:i
ganodini luduli, osoboga gisalugala:le, gadili ahoabeba:le,
dunu da bu hahawane ba:i.
36 Amalalu, dunu huluane bagadewane fofogadigili,
enoma enoma amane sia: dasu, "Amo sia: da adi sia:la:?
E da hina ea sia: agoane gasa bagadewane wadela:i
a:silibuma fadegamusa: sia:beba:le, ili fadegalesisa!"
37 Amalalu, dunu huluane amo soge ganodini, da Yesu Ea
gasa bagade hou sia:ne iasu nabi dagoi.

Yesu da Oloi Dunu Bagohame Uhinisi
(Ma:diu 8:14-17; Maga 1:29-34)

38 Amalalu, Yesu da wa:legadole, sinagoge fisili asili,
Saimone ea diasuga doaga:i. Saimone esoa: da asugi
madelai. Dunu esalebe da amo uda uhisima:ne, Yesuma
adole ba:i.
39 Yesu da Saimone esoa:ma debea amoma beguduli, E da
Ea sia:ga asugi logo hedofai dagoi. Amalalu uda da uhini,
wa:legadole, dunu huluane ha:i moma:ne aowasu.
40 Eso daloba, daeya, dunu bagohame ilia oloi na:iyado
dunu Yesuma oule mafia:i. Yesu da ilima Ea lobo ligisili,
huluane uhinisi dagoi.
41 Fio liligi bagohame dunu ilia dogo ganodini aligila sa:i,
da mugululi, fadegale, "a:i" ilia gusa:ne, "Di da Gode Ea
Manodafa." Be Yesu da ilima ouiya:ma:ne sia:i. Bai E da
Mesaia ilia dawa:i galu.

---

††† **4:32:** Ma:diu 7:28-29

Yesu da Eno Sinagoge Diasuga Sia: Olelei
(Maga 1:35-39)

42 Hadigibi galu, Yesu da moilai fisili, dunu hame esalebe
sogebi doaga:i. Amalalu, dunu bagohame hogoi helele,
Yesuma fa:no bobogele, Ema doaga:i. Doaga:loba, ilia E da
ili mae yolele masa:ne sia:i.
43 Be Yesu E bu adole i, "Gode da Sia: Ida:iwane Gala Ea
Hinadafa Hou olelema:ne, Na asunasi dagoi. Amaiba:le, Na
da amo sia: eno moilaiga olelemusa: masunu."
44 Amaiba:le, E da mae fisili, sinagoge diasu amo soge
huluane ganodini dialu, amo ganodini Ea sia: olelelalu.

5

Yesu da Ea Degabo Ado Ba:su Dunu Ema Misa:ne Sia:i
(Ma:diu 4:18-22; Maga 1:16-20)

1 *Eso afaega, Yesu da hano waiyabo ea dio amo Gene-
salede, amo ea bega: lelu. Dunu bagohame da gilisili, E
guba:le aligili, Gode Ea sia: nabimusa: gilisi dagoi.
2 E da menabo gasa:su dunu ilia dusagai aduna, hano
bega: dialebe ba:i. Amo gasa:su dunu ilia dusagai fisili, ilia
gasa:su esa hano bega: dodofelalebe ba:i.
3 Yesu da Saimone amo ea dusagai da:iya fila heda:i.
Amalalu, Yesu da sia:beba:le, Saimone da fonobahadi sua:le
gale, oualigi. Amalalu, Yesu da dusagai ganodini esalu,
dunu huluane bega: esalebe ilima Gode Ea sia: olelei.
4 Sia: dagoloba, Yesu da Saimonema amane sia:i, "Defea!
Bu hano luguduga sua:le gale, dia gasa:su sanasili, menabo
gasa:le hiougima."
5 †Be Saimone da bu adole i, "Hina! Ninia da gasi ganodini
mae helefili hawa: hamonanu, menabo hamedafa ba:i. Be
Dia sia:beba:le, na da menabo gasa:su bu digimu."
6 ‡Amalalu, ilia menabo gasa:su digilalu, hiougili, menabo
bagohame gasa:su ganodini sa:i ba:i. Hiougilalu, gasa:su da
gadelale sa:imu agoai ba:i.
7 Amaiba:le, ilia na:iyado dunu eno dusagai ganodini
esalu, ilima ili fidima:ne misa:ne lobo gafega wele guguda:i.
Ili misini, menabo bagohamedafa dusagai aduna ganodini
salabeba:le, dusagai da gela sa:imu agoai ba:i.
8 Amo hou ba:beba:le, Saimone (Yesu da ema dio eno amo
Bida asuli) e da Yesu, ea ba:le gaidili diasa:ili, amane sia:i,
"Hina! Di na yolesili, masa! Na da wadela:idafa dunu!"
9 Bai e amola ea na:iyado dunu huluane da menabo
bagohamedafa laiba:le, fofogadigi.

---

* **5:1:** Ma:diu 13:1-2; Maga 3:9-10, 4:1 † **5:5:** Yone 21:3 ‡ **5:6:** Yone 21:6

10 Saimone ema gilisili hawa: hamosu dunu amo Ya:mese
amola Yone (ela da Sebedi ea mano) ela amola da fofogadigi.
Be Yesu E Saimonema amane sia:i. “Mae beda:ma! Wahaw-
inini dia da dunu, menabo agoane hiougimu.”
11 Amalalu, ilia dusagai hano bega: hiougili, gogomenesili,
liligi huluane udigili yolesili, Yesuma fa:no bobogei.

Yesu da Aiya Madelai Dunu Uhinisi
(Ma:diu 8:1-4; Maga 1:40-45)

12 Eso afaega, Yesu da moilai afadafa ganodini esaloba,
lebolosi aiya bagade madelai dunu da Yesuma misini
doaga:i. E da Yesu ba:loba, osoboga diasa:ili, Yesuma
ha:giwane adole ba:lalu, “Hina! Di da agoane hanai galea,
Dia da na uhinisimu dawa:be!”
13 Amalalu, Yesu Ea lobo molole, lebolosi dunu digili ba:le,
amane sia: i, “Na hanai! Di bahoma!” Amalalu, oloi dunu
ea aiya amogalawane bahoi ba:i.
14 §Yesu da ema eno dunuma mae adodoma:ne sia:ne, eno
amane sia:i, “Dunu huluane dia aiya bahoi dawa:ma:ne,
hedolowane gobele salasu dunu ilima asili, Mousese ea
musa: hamoma:ne sia:i defele, Godema gobele iasu liligi
ema ima.”
15 Be Yesu Ea hou nababeba:le, dunu huluane ilia
bagadewane sia: dasu. Dunu bagohame, Yesu da ilia oloi
uhinisima:ne, amola Ea sia: nabimusa:, Yesuma misi.
16 Be Yesu da dunu hame esalebe sogega, Godema sia:ne
gadomusa: ahoasu.

Yesu da Gadoi Dialu Dunu Uhinisi
(Ma:diu 9:1-8; Maga 2:1-12)

17 Eso afaega Yesu da sia: olelei. Fa:lisi dunu amola
sema olelesu dunu da Ga:lili amola Yudia soge moilai
huluane, amola Yelusaleme moilai bai bagade bai bagade
fisili, Yesuma doaga:musa:, misini, fi dialu. Yesu E da Gode
Ea gasa lai dagoiba:le, E da oloi dunu uhinisimu defele
esalu.
18 Amalalu, dunu eno ilia da dunu gadoi dialu debea
da:iya diasi, amo gisa misi. Ilia da Yesu Ea midadi, diasu
ganodini amoga ligisimusa:, logo hogoi helei.
19 Be dunu bagohame guba:le aliligibiba:le, diasu ganodini
golili sa:imu logo hame ba:i. Amalalu, diasu da:iya gado
heda:le, diasu figisu gadelale, gelabo hamone, efe bagele,
amo ganodini oloi dunu ea debea da:iya diasili, dunu aligi
dogoa, Yesu Ea midadi sanasi.
20 Yesu da amo oloi dunu ea na:iyado ilia dafawaneyale
dawa:su hou ba: beba:le, gadoi dialu dunuma amane sia:i,

§ **5:14:** Gobele Salasu 14:1-32

“Na dunu! Dia wadela:i hou Na da gogolema:ne olofoi dagoi.”

21 Be sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da gilisili sadoga sia: dasu amane, “Amo lasogole sia:su dunu da nowala:? Gode Hi fawane da dunu ilia wadela:i hou gogolema:ne olofosu dawa:.”

22 Yesu da ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, ilima amane adole ba:i, “Dilia dogo ganodini abuliba:le wamowane adole ba:sala:?

23 Adi hou da asaboila:? Na da gadoi diala dunuma, ‘Dia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi,’ sia:mu o eno Na da ema, wa:legadole, laloma:ne, sia:mu.

24 Be Dunu Egefe da osobo bagade dunuma gogolema:ne olofosu ima:ne gasa defelewane gala. Amo dilia dawa:ma:ne, Na da hamomu.” Amalalu, E da gadoi dialu dunuma amane sia:i, “wa:legadole, dia debea gisawene diasuga masa.”

25 Amalalu, gadoi dialu dunu da amogaluwane wa:legadole, dunu huluane odagiaba, ea debea gaguia gadole, gisawane, Godema nonodona, ea diasuga asi.

26 Amo hou dunu huluane fofogadigili ba:i. Ilia beda:iwane Godema nodone, amane sia:i, “Dafawane! Wali eso musa: hame ba:i liligi da degabo ba:i dagoi.”

Yesu da Lifai Ema Misa:ne Sia:i
(Ma:diu 9:9-13; Maga 2:13-17)

27 Amalalu, Yesu da gadili asili, su lidisu dunu ea dio amo Lifai, su lidisu sesei ganodini esalebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!”

28 Lifai da wa:legadole, ea liligi huluane fisili, Yesuma fa:no bobogei.

29 Amalalu, Lifai da Yesu aowamusa:, ea diasuga lolo nasu bagade hamoi.

Eno su lidisu dunu amola eno dunu bagohame da amo lolo Nasu amoga misi dagoi.

30 **Be Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu da Yesu Ea ado ba:su dunuma gagabole amane sia:i, “Dilia da abuliba:le su lidisu amola wadela:i hou hamosu dunu ilima gilisili ha:i nanabela:?”

31 Yesu da ilia sia: nabi. E amane sia:i, “Hame oloi dagumui dunu da manoma legesu dunuma hame maha, -oloi dunu fawane.

32 Na da ida:iwane gasa fi dunu lidimusa: hame misi. Be Na da wadela:i dunu ilia hou sinidigima:ne, amo lidimusa: misi dagoi.”

** **5:30:** Luge 15:1-2

Ha:i Mae Nawane Sia:ne Gadosu Hou
(Ma:diu 9:14-17; Maga 2:18-22)

33 Eno dunu da Yesuma amane sia:i, “Yone Ba:bodaise ea
ado ba:su dunu, amola Fa:lisi ilia ado ba:su dunu ilia da
ha:i mae nawane sia:ne gadosu hou hamonana. Be Dia ado
ba:su dunu ilia da mae yolele ha:i naha amola waini hano
naha.”
34 Yesu E bu adole i, “Uda lasu lolo nasea, amo lolo
nasuga hiougi dunu, amola uda lamu dunu da ili gilisili
esalebeba:le, ha:i mae nawane esalumu da defeala:? Hame
mabu!
35 Be eno eso da misunu galebe. Amo esoga, ilia uda lamu
na:iyado da asi dagoiba:le, amo ilia e bu hame ba:muba:le,
ha:i mae nawene sia:ne gadosu hou hamomu.”
36 Yesu da fedege sia: eno ilima amane olelei, “Dunu da
da:i salasu hea gadelai amoga nodomemusa:, da:i salasu
gaheabolo hame gadelasa. Agoane hamosea, e da gaheabolo
abula gadelai agoane ba:mu amola gaheabolo abula da hea
amoga noga:le hame madelagi galebe.
37 Dunu ilia da waini gaheabolo amo ohe gadofo waini
hano dili nasu hea amo ganodini hame sala. Amasea, waini
gaheabolo da dena heda:sea, gadofo da fudagala:le, waini
da udigili sogadigili, gadofo amola wadela:lesi dagoi ba:mu.
38 Waini gaheabolo amo ohe gadofo waini hano dili nasu
gaheabolo ganodini salimu da defea.
39 Dunu da waini hano musa: dialu na dagoiba:le,
gaheabolo waini hano hame hanasa. ‘Waini hano musa:
dialu ea hedai da baligisa,’ e sia:sa.”

6

Sa:bade Eso Hou
(Ma:diu 12:1-3; Maga 2:23-28)

1 *Sa:bade eso afaega, Yesu amola ea ado ba:su dunu, ilia
da gagoma bugi ganodini lalu. Gagoma faili, ilia loboga
gaguli, fadasini, nanu.
2 Be Fa:lisi dunu da amo hou ba:beba:le, ougili amane sia:i,
“Dilia abuliba:le Sa:bade Sema wadela:bela:?”
3 †Yesu E bu adole i, “Dilia Gode Ea Sia: Dedei hame
idibela:? Da:ibidi amola ea baligia aligisu dunu da ha:i
nababeba:le,
4 ‡ilia da Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, agi ga:gi amo
Godema imunusa: ligisi, amo Da:ibidi da lale nanu, amola
ea fidisu dunuma i dagoi. Amo agi da sema bagade galu.
Gobele salasu dunu ilia fawane nasu.”

---

* **6:1:** Mousese ea Malasu 23:25 † **6:3:** 1 Sa:muele 21:1-6 ‡ **6:4:** Gobele Salasu 24:9

5 E da ilima eno amane sia:i, “Dunu Egefe da Sa:bade eso
amoma Hina esala.”

Dunu Ea Lobodafa Gadoi Dialu
(Ma:diu 12:9-14; Maga 3:1-6)

6 Yesu da Sa:bade eso enoga, sinagoge diasuga sia:
olelemusa:, golili sa:i. Dunu ea lobodafa gadoi dialu esalebe
ba:i.
7 Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu ilia da Yesuma E
da wadela:i hou hamoi dagoi diwaneya udidimu hanaiba:le,
Ea hou ba:musa: sosodo aligi. “E da Sa:bade esoga dunu
uhima:bela:?” ilia wamowane sosodolalu.
8 Be Yesu da ilia asigi dawa:su ba:i dagoi. E da lobo gadoi
dialu dunuma amane sia:i, “Guiguda: misini, diasu dogoa
leloma!” Gadoi dialu dunu da wa:legadole, dunu midadi
lelu.
9 Yesu da Fa:lisi dunuma amane sia:i, “Na da dilima adole
ba:sa. Sa:bade esoga hou ida:iwane hamomu da defeala:?
O wadela:i hou hamomu da defeala:? Sa:bade esoga dunu
ea esalusu gaga:mu o wadela:mu da defeala:?”
10 Amalalu, Yesu da dunu huluanema ba:le gale, E da lobo
gadoi dialu dunuma amane sia:i, “Dia lobo moloma!” Amo
sia: nababeba:le, e da ea lobo molole, bu ida:iwane ba:i.
11 Amalalu, Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu ilia ougi
heda:le, ilia da Yesuma adi hamoma:bela:le gilisili sia: dasu.

Yesu da Asunasi Dunu Fagoyale Ilegei
(Ma:diu 10:1-4; Maga 3:13-19)

12 Amo esoha, Yesu da goumiba:le heda:le, amo gasi
ganodini gebewane Godema sia:ne gadolalu.
13 Hadigibi galu, E da Ea fa:no bobogesu dunu Ema
misa:ne sia:i. Amalalu, E da dunu fagoyale amo ilegei. E
da ilima ‘Asunasi Dunu’ dio asuli.
14 Ilia dio da Saimone (Yesu da ea dio afadenene, bu Bida
dio asuli) amola Saimone eya A:dalu, Ya:mese, Yone, Filibe,
Badolemiu,
15 Ma:diu, Domase, Ya:mese eno (A:lafiase ea mano),
Saimone eno (ema ilia da Selode dio asuli),
16 Yudase (Ya:mese ea mano), amola Yudase Isaga:liode (e
fa:no Yesu hohonoi).

Yesu da Ea Sia: Olelesu amola Oloi Dunu Uhinisi
(Ma:diu 4:23-25)

17 Yesu amola Ea Asunasi Dunu ilia da agoloba:le sa:ili,
umiga doaga:i. Ema fa:no bobogesu dunu bagohame, eno
Yudia dunu, Yelusaleme dunu, amola hano bega: dialu
moilai amo Daia amola Saidone, amo dunu huluane da
Yesuma gilisi.

18 Ilia da Ea sia: nabimusa:, amola ilia oloi Ea loboga
uhinisisima:ne, gilisi. Mogili da ilia dogo ganodini Fio liligi
aligila sa:iba:le, Ema uhinisisima:ne misi.
19 Dunu huluane da Yesu Ea da:i hodo digili ba:musa:
dawa:i galu. Bai Ema gasa bagade hou da ahoabeba:le, dunu
huluane da uhinisi dagoi ba:i.

Hahawane Hou amola Se Nabasu
(Ma:diu 5:1-12)

20 Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu ba:le, ilima amane
sia:i, "Hame gagui dunu! Dilia da hahawane gala! Gode Ea
Hinadafa Hou da dilia:!
21 Dilia waha ha:i nabi dunu da hahawane gala! Dilia
da sadimu! Dilia waha dinanebe dunu da hahawane gala!
Dilia da bagadewane oumu!
22 §Dilia da Dunu Egefe Ea hou lalegaguiba:le, dunu eno
dilia hou higasea, amola dilia dio lasogole sia:sea, amola
dilia da wadela:i dunu ilia da sia:sea, dilia da hahawane
bagade ba:mu!
23 **Ilia agoane hamosea, dilia mae da:i dione, ha-
hawaneba:le, gosa:le imunu da defea! Bai Hebene soge
ganodini, dilia bidi bagadewane da momagei diala. Ilia
aowalali dunu da amo hou balofede dunu ilima agoane
hamosu.
24 Be bagade gagui dunu, dilia da se bagade nabimu! Dilia
bidi huluanedafa lai dagoi!
25 Sadi dunu, dilia da se bagade nabimu! Dilia ha:i bagade
nabimu! Oufesega:be dunu! Dilia da se bagade nabimu!
Dilia da da:i dioiba:le dinanumu!
26 Dunu huluanedafa da dilia dio nodone agoane sia:sea,
dilia da se bagade nabimu! Bai ilia aowalali fi dunu da amo
defele, ogogosu balofede dunuma nodosu!

Ha Lai Dunuma Asigi Hou
(Ma:diu 5:38-48; 7:12)

27 Be dilia nabasu dunuma Na da amane sia:sa, "Dilima
ha lai dunuma asigima! Nowa dunu da dilima higasea, amo
dunuma hou ida:iwane dabe agoane ima.
28 Nowa dunu dilima gagabusu aligima:ne sia:sea, amo
dunuma Gode da ili hahawane dogolegele fidima:ne sia:ma.
Nowa dunu dilia hou wadela:sea, amo dunu fidima:ne
Godema sia:ne gadoma.
29 Nowa dunu da dia ba: fasea, defea, dia ba: eno la:ididili
ea fama:ne, delegili olema! Nowa da dia abula lamusa:
sia:sea, defea, amo ema ima. Amola amo baligili, gilisili dia
da:i salasu igili ima.

---

§ **6:22:** 1 Bida 4:14 ** **6:23:** 2 Hou Olelesu 36:16; Asunasi Dunu Ilia Hou 7:52

30 Nowa dunu dima edegesea, ema ima. Dunu da dia liligi
lasea, amo liligi bu samogemusa: mae adole ba:ma.
31 ††Adi hou, dia da eno dunu dima hamomu hanai galea,
amo hou defelewane ilima hamoma!
32 Dilia dogolegei fi ilima fawane asigi hou hamosea, dilia
da bidi ida:iwane lama:bela:? Hame mabu! Wadela:i hou
hamosu dunu da ilia na:iyado dunu ilima dabele asigi hou
hamosa.
33 Amola dunu da dilima hou ida:iwane hamosa, amo
dunuma dilia dabe hou ida:iwane bu dabe iasea, dilia bidi
ida:iwane lama:bela:? Hame mabu! Wadela:i hou hamosu
dunu da amo hou defele hamonana.
34 Be dunu da dilima bu dabe ima:ne liligi lasea, dilia bidi
ida:iwane lama:bela:? Hame mabu! Wadela:i hou hamosu
dunu da wadela:i hou hamosu dunu eno ilima bu dabe
amola eno dabe musa lai defelewane lama:ne, liligi iaha!
35 Be dia ha lai dunuma asigima! Hou ida:iwane
ilima hamoma! Dabe fa:no di bu lamusa: mae dawa:le,
hahawane liligi udigili ilima ima! Amasea dilia da bidi
ida:iwane ba:mu, amola dilia da Gode Gadodafa amo Ea
mano agoane esalumu. Bai Gode da nodone hame sia:su
dunu amola uasu dunu ilima defele, asigi hou olelesa.
36 Amaiba:le, dilia Ada Gode Ea asigili gogolema:ne
olofosu hou defelewane, dilia eno dunuma asigima.

Eno Dunuma Fofada:su Hou
(Ma:diu 7:1-5)

37 Dilia eno dunu ilia hou amoma udigili mae fofada:ma.
Amasea, Gode da dilia hou amoma udigili hame fofada:mu.
Dilia da eno dunuma se dabe ima:ne hame fofada:sea, Gode
amola da dilima se ima:ne hame fofada:mu. Dilia da eno
dunu ilia hou gogolema:ne olofosea, Gode da dilia hou
gogolema:ne olofomu.
38 Dilia da Godema amola eno dunuma iasea, Gode da
dilima bu imunu. Gode da bagadedafa dilima imunu.
Fedege agoane, E da dilia esa ganodini salawane banenesili,
nabaiba:le gugudili sa:imu. Dilia da eno dunuma iabe, amo
defelewane Gode da dilima bu imunu."
39 ‡‡Yesu da fedege sia: eno ilima olelei, "Si dofoi dunu
da eno si dofoi dunu ea lobolele, logo olemu da hamedei.
Amane hamosea, ela gilisili hano ogai ganodini dafamu.
40 §§Ado ba:su dunu da ea olelesu dunu ea hou amo hame
baligisa. Be ado ba:su dunu huluane, ilia olelei huluane lai
dagoiba:le, ilia da olelesu dunu ea dawa:su amo defelewane
ba:mu.

---

†† **6:31:** Ma:diu 7:12 ‡‡ **6:39:** Ma:diu 15:14 §§ **6:40:** Ma:diu 10:24-25; Yone 13:16, 15:20

41 Di abuliba:le ifa su dia sama ea si ganodini dialebe, amo
higale ba:sala:? Be ifa da:fe dia si ganodini dialebe, di abuli
hame ba:sala:?
42 Di da ifa da:fe dia si ganodini dialebe hame ba:beba:le,
dia sama ema, 'Ifa su dia si ganodini dialebe na lale fasimu!'
amane sia:mu da hamedei galebe. Di da dabua fawane
moloi dunu! Hidadea, ifa da:fe dia si ganodini dialebe
fadegale fasili, bu noga:iwane ba:beba:le, fa:no ifa su dia
sama ea siga fadegamu da defea.

Ifa amola ea Fage
(Ma:diu 7:16-20; 12:33-35)

43 Ida:iwane ifa da fage wadela:i gala legemu hamedei
galebe. Wadela:i ifa da fage ida:iwane legemu gogolesa.
44 ***Dunu huluane ilia dawa:. Ifa ea fage ba:beba:le,
amo ifa ea hou dawa:sa. Esalo dulu faimusa: dawa:sea,
dunu da aya: gaga:nomei gagaloboa hame doaga:sa. aya:
gaga:nomei amoga dunu da waini fage hame faisa.
45 †††Dunu ida:iwane gala da ea ida:iwane gobolo dogo
ganodini diala amoga hou ida:iwane olelesa. Wadela:i dunu
da ea wadela:i gobolo dogo ganodini diala, amoga wadela:i
hou olelesa. Adi liligi amoga dunu ea dogo da nabai galea,
amo da gugudili dasea, amoga e da ea lafidili sia:sa.

Diasu Gagusu Dunu Aduna
(Ma:diu 7:24-27)

46 Dilia da Na sia: hame nababeba:le, dilia abuliba:le
Nama 'Hina! Hina!' amo sia:nanabela:?
47 Nowa dunu da Na sia: noga:le nababeba:le, noga:le
hamosea, e da dunu afae ea hou agoane.
48 E da diasu gagusu dunu agoane. Amo dunu da
guduwane uli dogole, magufu amoga doaga:le, amo da:iya
diasu gagui. Amasea, hano heda:le, gafululi, diasu fai. Be
diasu da noga:le gaguiba:le, hame mugului.
49 Be nowa dunu da na sia: ea gega nabasea, be nabawane
hame hamosea, e da eno dunu agoane. Ea diasu e da osobo
mae dogole, udigili dasai sa:i da:iya gagui. Amasea, hano
heda:le, gafululi, diasu fane, diasu da hedolowane mugululi
hamedafa ba:i."

7

Yesu da Louma Dadi Gagui Ea Hawa: Hamosu Dunu Uhinisi Dagoi
(Ma:diu 8:5-13)

*** **6:44:** Ma:diu 12:33 ††† **6:45:** Ma:diu 12:34

1 Dunu huluane da amo sia: nabi dagoi. Sia: dagoloba,
Yesu da asili, Gabena:iame moilaiga doaga:i.
2 Amo moilai ganodini da Louma dadi gagui ouligisu dunu
esalu. Ea hawa: hamosu dunu afae, ema e da bagadewane
asigisu, amo da oloi bagadeba:le, bogomuwane dialu.
3 Dadi gagui ouligisu dunu da Yesu misi nababeba:le,
Yu asigilai dunu Yesuma asunasi. Yesu da ea dogolegei
hawa: hamosu dunu uhinisima:ne misa:ne sia:musa:, e da
ili asunasi.
4 Yu asigilai dunu da Yesuma doaga:le, ilia da ha:giwane
amane adole ba:i, “Dia da dadi gagui ouligisu dunu fidimu
da defea!
5 E da ninia soge fi ilima bagade asigisa. E da ninia
sinagoge diasu gagui dagoi.”
6 Amalalu, ilia da Yesu sigi ahoanoba, E da dadi gagui
ouligisu dunu ea diasu gadenenewane doaga:loba, dadi
gagui ouligisu dunu da ea na:iyado dunu Yesuma asunasi.
Ilia da dadi gagui ouligisu dunu ea sia:, Yesuma amane
olelei, “Hina! Mae dawa:ma! Dia na diasu ganodini golili
sa:imu da defea hame galebe. Bai na hou da defele hame
gala.
7 Amaiba:le na da Dima hame misi. Be Dia sia:beba:le
fawane, na hawa: hamosu dunu da uhimu.
8 Na dawa:. Na hina dunu da esala, amola na da eno dadi
gagui dunuma hina esala. Dunu afadafa ema na da ‘Masa!’
sia:beba:le, e da ahoa. Enoma na da ‘Misa!’ sia:beba:le,
e da maha. Na hawa: hamosu dunuma na da, ‘Agoane
hamoma!’ sia:sea, e da agoane hamosa.”
9 Amo sia: nababeba:le, Yesu da fofogadigili, sinidigili,
dunu bagohame ea baligia aligi ilima amane sia:i, “Na
dafawane sia:sa! Na da Isala:ili fi ganodini agoaiwane
bagade dafawaneyale dawa:su hou hamedafa ba:i.”
10 Amalalu, dadi gagui ea asunasi dunu da sinidigili, ea
diasuga bu doaga:le, ea hawa: hamosu dunu uhi dagoi ba:i.

Yesu da Uda Didalo Egefe Bogoi amo Uhinisi

11 Amalalu, Yesu da Na:ine moilaiga asi. Ea ado ba:su
dunu amola eno dunu bagohame ea baligia aligili asi.
12 E da moilai logo holei amoga doaga:loba, dunu da bogoi
dunu doufa amoga ligisili, dunuga gadili gaguli manebe ba:i.
Bogoi da uda didalo ea mano afadafa fawane esalu bogoi.
Asigiba:le, dunu bagohame amo didalo e sigi manebe ba:i.
13 Amo didalo ba:loba, Yesu da bagadewane asigiba:le,
ema amane sia:i, “Mae dima!”
14 Amalalu, bogoi ea doufa amoga doaga:loba, amo doufa
E da digili ba:beba:le, gagui dunu da ouligi. Yesu E amane
sia:i, “Goi ayeligi! Na dima sia:sa! wa:legadoma!”

15 Amalalu, bogoi da bu uhini, wa:legadole sia: baoulalu.
Yesu da amo dunu ea amema bu i.
16 Dunu huluane da bagade beda:ne, Godema nodone
sia:i, “Balofede dunu bagadedafa da ninima doaga:i dagoi.”
Eno ilia sia:i, “Gode da Ea fidafa gaga:musa: misi dagoi.”
17 Amalalu, Yudia soge ganodini amola eno gadenene
soge huluane ganodini, dunu huluane da Yesu Ea hou
nababeba:le gilisili sia: dasu.

Yone Ba:bodaise ea Fidisu Dunu da Yesu Ea Hou Bu Adole Ba:musa:, Yesuma Doaga:i

(Ma:diu 11:2-19)

18 Yone Ba:bodaise ea ado ba:su dunu da amo hou huluane
Yonema olelei.
19 Amalalu, Yone da ado ba:su dunu aduna Yesuma
sia:ma:ne asunasi. E amane sia:i, “Yesuma amane adole
ba:ma, ‘Yone da Mesaia misunu sia:i dagoi. Di da amo
dunula:? O ninia eno dunu misa:ne ouesaloma:bela:?’ ”
20 Amo dunu, Yesuma doaga:le, amane sia:i, “Yone
Ba:bodaise da ani dima amane sia:ma:ne asunasi, amo ‘Di
da Yone musa: misunu sia:i Dunu amola:? O ninia eno
misa:ne ouesaloma:bela:?’ ”
21 Ela mabe galu, Yesu da oloi bagade madelai dunu amola
dunu ilia dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i, amo bagohame
uhininanebe ba:i. E da si dofoi dunu bagohame ilia si
fadegalalu.
22 *Yesu da Yone ea adola ahoasu dunu elama amane
adole i, “Yonema buhagili, alia waha ba:i liligi amola nabi
liligi amo Yonema olelema. Si dofoi dunu da waha noga:i
ba:sa. Emo gasuga:igi dunu da hahawane lala. Aiya madelai
dunu da bahoi dagoi. Ge ga:i da waha naba. Bogoi da
wa:legadoi dagoi. Hame gagui dunu da waha Gode Ea Sia:
ida:iwane naba.
23 Amola nowa dunu da Nama dafawaneyale dawa:su
hame fisisia, e da hahawane gala!”
24 Yone ea adola ahoasu dunu ela da bu fisili asili
dagoloba, dunu bagohame gilisili esalu ilima Yesu da Yone
Ba:bodaise ea hou amane olelei, “Dilia da hafoga:i sogega
Yonema ahoanoba, adi ba:la asibela:? Dilia da gisi foga
ugugui, amo ba:la asibela:?
25 Adi ba:la gadili asibela;? Be dilia dunu abula ida:iwane
amoga idiniginisi ba:la asibela:? Abula ida:iwane idiniginisi
bagade gagui dunu ilia da osobo bagade hina bagade amo
ilia diasu ganodini esalebe ba:sa!
26 Nama adoma! Dilia adi ba:la asibela:? Balofede
dunula:? Dafawane! Dilia balofede ea hou baligisu dunu
ba:i dagoi.

---

* **7:22:** Aisaia 35:5-6, 61:1

27 †Bai Yone ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane dedei
diala, ‘Gode da amane sia:i, Na alofesu dunu amo Dia logo
fodomusa:, Na da asunasimu.’
28 Na dilima dafawane sia:sa. Yone Ba:bodaise ea hou
da udama lalelegei mano ilia hou huluane baligi dagoi. Be
Gode Ea Hinadafa Hou Fi ganodini, baligili fonobahadidafa
dunu da Yone ea hou baligisa!”
29 ‡Dunu bagohame amola su lidisu dunu, ilia da Gode
Ea moloidafa hamoma:ne sia:i nababeba:le, Yone ea hanoga
fane salasu hou musa: lai dagoiba:le, ilia da Yesu Ea sia:
hahawane nabi.
30 Be Fa:lisi dunu amola sema olelesu dunu ilia da Gode Ea
hou hame lalegagui amola Yone Ba:bodaise ea hanoga fane
salasu hou higabeba:le, hanoga fane salasu hame hamoi.
31 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Na da wali esalebe dunu
ilia hou olelemusa:, adi fedege sia: olelema:bela:? Ilia da
adi agoanela:?
32 Ilia da mano fonobahadi bidiga lama:ne diasu ganodini
esalebe, mano enoma da mano enoma wele sia:nanebe
agoane ba:sa, agoane, ‘Ninia da uda lasu gilisisu amoga
baidama dubiba:le, dilia da hame gosa:i. Ninia didi-
gia:beba:le, dilia da hame di.’
33 Be Yone Ba:bodaise da ha:i mae nawane, waini mae
nawane doaga:i dagoiba:le, ea dogoga Fio liligi da aligila
sa:i, dilia sia:sa.
34 Be Dunu Egefe da ha:i amola waini nana misiba:le,
‘Amo dunu ba:ma! Uasu amola feloasu dunu da goea! Su
lidisu amola wadela:i hou hamosu dunu ilia na:iyado da
goea!’ dilia da agoane sia:sa.
35 Be Gode Ea dawa:sudafa hou da moloidafa. Nowa dunu
da amo dawa:sudafa lalegagusia, ilia da Gode Ea hou da
moloidafa amo olelesa.”

Wadela:i Hou Hamosu Uda da Gabusiga: Manoma Yesuma Sogadigi

36 Fa:lisi dunu afae e da ea diasuga ha:i manusa: Yesu
misa:ne sia:si. Amalalu, Yesu da ea diasuga doaga:le, ha:i
manusa: fi dialu.
37 §Moilai fi wadela:i hou hamosu uda da Yesu E da
Fa:lisi ea diasuga misi nabi dagoi. Amalalu, e da manoma
gabusiga: gala amo igi faigelei ganodini sali, gaguli misini,
doaga:i.
38 Amalalu, e da Yesu Ea baligia Ea emo gadenenewane
lela, dinanu. E da Yesu Ea emo amo ea si hanoga dodofelalu,

---

† **7:27:** Ma:lagai 3:1 ‡ **7:29:** Ma:diu 21:32; Luge 3:12 § **7:37:** Ma:diu 26:7; Maga 14:3; Yone 12:3

ea dialuma hinabo amoga doga:i. E da Yesu Ea emo nonogone, amola amoga gabusiga: manoma sogagala:i.

39 Be Fa:lisi dunu (amo dunu da Yesu ea diasuga ha:i manusa: hiougi) amo hou ba:beba:le, ea dogo ganodini amane dawa:i, “Amo dunu da balofededafa esala ganiaba, E da amo uda waha Ea da:i digili ba:lalebe, amo ea wadela:i hou E da dawa:la:loba!”

40 Be Yesu da ema bu adole i, “Saimone! Na da dima sia:mu galebe!” Saimone da amane sia:i, “Defea! Olelesu! Di sia:ma!”

41 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Dunu aduna esalu! Afae da eno bagade gagui dunuma 500 gina dabe bu imunu galu. Eno da ema50gina fawane bu dabe imunu galu.

42 Be ela amo dabe bu imunu hamedeiba:le, bagade gagui dunu da dabe mae lale, ela hou gogolema:ne olofoi. Amaiba:le, nowa dunu da amo bagade gagui dunuma baligiliwane asigima:bela:?”

43 Saimone da bu adole i, “Amabela:? Dunu amo bagade gagui dunu da baligili dabe mae lale gogolema:ne olofoi, amo dunu da ema baligiliwane asigimu.” Yesu E amane sia:i, “Hananewane! Di da moloiwane sia:i!”

44 Amalalu, Yesu da amo udama sinidigili, Saimonema amane sia:i, “Dia da amo uda ea hou ba:bela:? Na da dia diasuga golili sa:ili, di da Na emo dodofemusa: hano hame i. Be e da ea si hanoga Na emo dodofelalu, amola ea dialuma hinaboga doga:le dagoi.

45 Di da Nama hame nonogoi. Be Na misini, mae yolelewane e da Na emo nonogonana.

46 Dia da Na dialuma da:iya susuligi hame sogadigi. Be e da Na emoga gabusiga: manoma sogagala:su.

47 Amaiba:le, Na dima sia:sa, ‘Gode da ea wadela:i hou bagohame dialu, amo gogolema:ne olofoi dagoi. Amo dawa:beba:le, ea asigi hou da bagade baligiliwane diala. Be nowa da wadela:i hou fonobahadi fawane Gode da gogolema:ne olofosea, amo dunu ea asigi hou da fonobahadi fawane.”

48 Amalalu, Yesu da amo udama amane sia:i, “Dia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi!”

49 Eno dunu Yesu amola gilisili ha:i nanebe, da amane sia: dasu, “Amo dunu da nowa dunula:? E da wadela:i hou gogolema:ne olofosu hamobeba:le, e da nowala:?”

50 Amalalu, Yesu da udama amane sia:i, “Di da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea Gaga:su lai dagoi. Olofole masa!”

8

Uda ilia da Yesuma Madelale Ahoasu

1 Fa:no hobea, Yesu asili, moilai eno fisili eno doaga:le, agoane asili, Gode Ea Hinadafa Hou Sia: ida:iwane gala olelei. Ea ado ba:su dunu fagoyale gala Ea baligia aligili asi.

2 *Uda amola da Ea baligia aligili asi. Amo uda musa: mogili ilia oloi Yesu E uhinisi. Mogili Fio liligi ilia dogo ganodini esalebeba:le, Yesu da fadegale fasi galu. Amo uda ilia dio da Meli (ea dio eno da Ma:gadala) amo ea dogoga Fio liligi fesuale esalu, amo Yesu da fadegale fasi galu.

3 Eno da Youa:na. Egoa dio da Giusa (e da Helode ea diasu ouligisu dunu). Eno da Susa:na amola eno uda bagohame. Ilia da Yesu amola Ea ado ba:su dunu fuligala:musa: asi. Ilia da ilia muni amoga Yesu amola Ea ado ba:su dunu fidi.

Hawa: Bugisu Dunu Fedege Sia:
(Ma:diu 13:1-9; Maga 4:1-9)

4 Dunu bagohame, moilai eno amola moilai eno fisili, Yesuma doaga:i. Dunu bagohamedafa da Ema gilisibiba:le, E da fedege sia: ilima olelei agoane,

5 “Eso afaega, sagai ouligisu dunu da gagoma bugimusa: asi. Hawa: fasilalu, mogili logoga sa:ili, emoga osa:le banenesili, hame dedeboiba:le, sioga na dagoi.

6 Mogili wadela:i igi magufu da:iya amo osoboga sa:ili, hedolo heda:le, be difi sa:imu hamedeiba:le, amola hano hameba:le, hedolowane bioi.

7 Hawa: mogili da aya: gaga:nomei amola gagalobo sogega sa:ili, heda:le, aya: gaga:nomeiga gigisiba:le, noga:le hame heda:i.

8 Be eno da osobo ida:idafa, amoga sa:ili, heda:le, hawa: afadafa da fage 100 agoane bu legei.” Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Ge galea, dilia nabima.”

Fedege Sia: Ea Bai
(Ma:diu 13:10-17; Maga 4:10-12)

9 Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amo fedege sia: bai ilima olelema:ne sia:i.

10 †Amalalu, E bu adole i, “Gode Ea Hinadafa Hou amo wamolegei dawa:su, Gode da dilima olelesa. Be eno dunu da fedege sia: fawane naba. Amaiba:le, ‘ilia hogolalu hame ba:sa. Ilia da gega naba be hame dawa:.’ ”

Hawa: Bugisu Sia: Dawa:loma:ne
(Ma:diu 13:18-23; Maga 4:13-20)

---

* **8:2:** Ma:diu 27:55-56; Maga 15:40-41; Luge 23:49 † **8:10:** Aisaia 6:9-10

11 Amo fedege sia: ea bai da agoane diala. Hawa: da Gode
Ea Sia:.
12 Hawa: logoga fasi da dunu ilia gega Gode Ea sia: nabi
dagoi agoane. Be Sa:ida:ne hedolowane doaga:le, sia: ilia
dogo ganodini sali amo bu samogene, ilia da dafawaneyale
hame dawa:beba:le, Gode Ea gaga:su hou hame ba:sa.
13 Hawa: magufu osoboga fasi da eno dunu ilia Gode Ea
sia: hahawane bagade naba agoane. Be ilia difi sa:imu
gogoleiba:le, fonobahadi aligili, ilima dafama:ne ado ba:su
hou doaga:sea, hedolowane mugulusa.
14 Mogili da aya: gaga:nomei amola gagalobo sogega fasi
da dunu eno ilia naba agoane. Be bu asili, se nabasu amola
muni amola hedesu amo osobo bagade hou ilia dogo da
amoga gigisiba:le, ilia ha:i manu legei da hame yomu.
15 Be hawa: osobo ida:iwane gala amoga bugi, da dunu ilia
Gode Ea sia: nababeba:le, ilia dogo da ida:iwaneba:le, ilia
lalegagusa. Amasea, Gode Ea hou mae yolele hamobeba:le,
fage ida:iwane legesa."

Gamali Amo Gamali Bugisu Amoga Ligisi
(Maga 4:21-25)

16 ‡"Dunu da gamali bugisia, e da ofodoga hame dede-
bosa, amola hadigi uligima:ne, diaheda:su fafaiha hame
wamolegesa. Be amo gamali e da diasuga golili mabe
dunu huluane ba:ma:ne, gamali bugisu amo da:iya, hadigi
olema:ne ligisisa.
17 §Gode da wamolegei liligi huluane, dunu huluane
ba:ma:ne olemu. Amola dedeboi liligi huluane E da hadigiga
gaguli misunu.
18 **Amaiba:le dawa:iwane nabima. Gagui dunuma, Gode
da eno imunu. Be hame gagui dunu adi liligi e da gagui hi
dawa:sa, amo Gode da bu samogemu."

Yesu Ea Ame amola Eyalali
(Ma:diu 12:46-50; Maga 3:31-35)

19 Yesu Ea ame amola eyalali da Yesuma doaga:musa:
dawa:i. Be dunu bagohame Yesu Ea guba:le aligibiba:le,
hamedei galu.
20 Dunu afae da Yesuma amane sia:i, "Dia ame amola dia
eyalali dima sia:musa: gadili lelefula."
21 Be Yesu da bu adole i, "Nowa da Gode Ea sia:
nababeba:le, noga:le hamosa, amo ilia da Na ame amola
Naeya esala!"

---

‡ **8:16:** Ma:diu 5:15; Luge 11:33 § **8:17:** Ma:diu 10:26; Luge 12:2 ** **8:18:** Ma:diu 25:29; Luge 19:26

Yesu Ea Sia:ga, Gibula Bobodole Manu amo Hedofai
(Ma:diu 8:23-27; Maga 4:35-41)

22 Eso enoga, Yesu amola Ea ado ba:su dunu da dusagai da:iya aligila heda:i. Yesu da ilima amane sia:i, "Hadiga! Ninia waiyabo na:iyado bega: masunu." Amalalu, asili,

23 Yesu da dusagai ganodini golai. Amalalu, fo gasa bagade misini, hano gafululi, dusagai gigiwigili, hano da a:ina dadafubiba:le, gela sa:imu gadenei ba:i.

24 Amalalu, ado ba:su dunu da Yesuma doaga:le, Ea golai didilisili, Ema amane wele sia:i, "Hina! Hina! Ninia da bogogia:mu galebe!" Yesu da nedigili, fo amola hano gafului amoma gagabole sia:nanu, fo da yolele, hano da bu ida:iwane ba:i.

25 Yesu da ilima amane sia:i, "Dilia dafawaneyale dawa:su hou da habila:?" Ilia da bagadewane beda:i galu. Fofogadigili, ilia gilisili sia: dasu, "Fo amola hano gafului da Ea sia nababeba:le, goe dunu da nowa dunula:?"

Yesu da Dunu ea Dogo Ganodini Fio A:silibu Aligila Sa:i amo Uhinisi
(Ma:diu 8:28-34; Maga 5:1-20)

26 Amalalu, asili, ilia da hano na:iyado bega: doaga:i. Amo soge dio amo Gilasa. Hano na:iyado bega: da Ga:lili soge.

27 Yesu da dusagai fisili, osoboga aligila sa:ili, doulahoasu dunu ea dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i, e da Yesuma doaga:i. Eso bagohamewane, e da da:i nabadowane esalu. E diasu ganodini mae golale, bogoi alifaha golasu.

28 E da Yesu ba:beba:le, "a:i" ea gusa:ne, Yesu Ea midadi osoboga gala:lasa:ili, amane wele sia:i, "Yesu! Gode Gadodafa Ea Mano! Di da abuliba:le nama doaga:bela:? Nama se mae ima!"

29 Yesu da nigima: wadela:i a:silibu, doulasi ea dogo ganodini sali, ilima fadegale fasima:ne sia:i dagoi. (Amo wadela:i a:silibu eso bagohame da dunu ea dogo ganodini ludulalu. Amaiba:le, ilia da amo dunu se iasu diasu ganodini sali. Ea emo amola lobo ilia efega la:gili, be e gasa bagadeba:le, ludubiba:le, efe fili, hedofale fasi. Amalalu, wadela:i a:silibu da dunu ea dogo ganodini nimiwane ludubiba:le, e da dunu hame esalebe sogega hobea:le ahoasu.)

30 Amalalu, Yesu E amane adole ba:i, "Dia dio da nowala:?" E bu adole i, "Na dio da Wa:i Bagade!" - bai da wadela:i a:silibu bagohame da ea dogo ganodini aligila sa:iba:le.

31 Yesu da ili "Abisi" (wadela:i a:silibu se iasu diasu) amoga mae asunasima:ne, Fio liligi huluane da Yesuma ha:giwane adole ba:i.

32 Goumi la:ididili amoga gebo bagohame ha:i nanebe
ba:i. Amalalu, wadela:i a:silibu ilia ha:giwane amane sia:i,
“Amo gebo ilia dogo ganodini aligila sa:ima:ne, Dia nini
asunasima.” Yesu E da amane hamoma:ne sia:i.
33 Amalalu, wadela:i a:silibu huluane da dunu ea dogoga
fadegale fasili, gebo ilia dogo ganodini aligila sa:i. Amalalu,
gebo huluane da doulasili, hehenane, gafuluba:le sa:ili,
hanoga soagala:le, mogososone gela sa:i.
34 Gebo ouligisu dunu da amo hou ba:beba:le, hobea:le
asili, ilia moilai fi amola gadenene fi ilima amo hou olelei.
35 Amalalu, dunu huluane da amo hou ba:musa:, Yesuma
doaga:i. Doaga:le, musa: doulasi dunu amo ea dogoga
wadela:i a:silibu da fadegale fasi dagoi, e da waha abula
ga:le, asigi dawa:su bu ida:iwane hamoi, Yesu Ea emo
gadenenewane esalebe ba:i. Ilia da bagadewane beda:i.
36 Dunu da amo hou ba:i, ilia da dunu ea dogo ganodini
Fio liligi aligila sa:i, amo ea uhibi hou, ilima olelei dagoi.
37 Amalalu, amo soge fi dunu bagadewane beda:iba:le,
Yesu da eno sogega masa:ne sia:i. Amaiba:le, Yesu da eno
sogega masusa:, dusagaiga bu fila heda:i.
38 Musa doulasi dunu da Yesuma “Na da ani masa:bela:?”
ha:giwane adole ba:i. Be Yesu da ema mae misa:ne sia:i.
39 Yesu da ema amane sia:i, “Dia moilaiga buhagili, Gode
Ea hou ida:iwane dima hamoi, amo dia na:iyado dunuma
olelema.” Amalalu, asili, amo dunu da ea moilai ganodini
lalu, Yesu Ea ema fidi hou olelelalu.

Yesu da Oloi Uda Uhinisi amola A:fini Bogoi wa:legadolesi (Ma:diu 9:18-26; Maga 5:21-43)

40 Yesu da hano bega: doaga:loba, dunu bagohame E
doaga:ma:ne ouesalebe ba:i. Ilia da E hahawane gousa:i.
41 Sinagoge ouligisu hina dunu ea dio amo Ya:ilase,
Yesuma misini, doaga:le, osoboga diasa:ili, Yesu da ea
diasuga misa:ne ha:giwane sia:i.
42 Idiwi afadafa fawane, e da ode fagoyale lalelegei, amo
da bogomuba:le, ea diasuga misa:ne sia:i. Yesu da asili,
dunu bagohame la:ididili amola eno la:ididili ilia da Yesu
Ea da:i guba:le aligili asi.
43 Uda afae da sigi asi. Amo uda da ode fagoyale gala,
ea maga:me udigili asili, manoma legesu amoga uhimu da
hamedei galu. E da uhima:ne, manoma legesu dunuma ea
muni huluane i dagoi, be hamedei.
44 E da Yesuma guba:le aligisu ganodini ahoanu, Ea abula
fe fawane digili ba:beba:le, ea maga:me logo hedolodafa
hedofai dagoi ba:i.

45 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Nowa da Na digili
ba:bela:?” Dunu huluane da amane sia:i, “Na hame!” Bida
e amane sia:i, “Hina! Dunu osia:i da dia da:i guba:le aligi
diala.”
46 Be Yesu da bu adole i, “Hame mabu! Dunu afae da Na
digili ba:i dagoi. Na da:i amoga gasa bagade da gadili asi
dagoi, Na dawa:!”
47 Amalalu, uda da ea hou da wamolegemu hamedei
ba:loba, yaguguiwane misini, osoboga diasa:ili, dunu hulu-
ane ba:ma:ne, ea digili ba:i hou ea bai, amola e uhi hou
olelei.
48 Yesu da ema amane sia:i, “Na diwi! Di da dia dogo
ganodini dafawaneyale dawa:beba:le uhi dagoi. Hahawane
masa!”
49 E sia:nanoba, Ya:ilase ea diasu fi dunu da ilima
doaga:le, Ya:ilasema amane sia:i, “Didiwi da bogoi dagoi.
Hamedeiba:le, Olelesu dunu mae misa:ne sia:ma!”
50 Be amo sia: nababeba:le, Yesu da Ya:ilasema amane
sia:i, “Mae beda:ma! Di da dafawaneyale dawa:beba:le
fawane, didiwi uhibi ba:mu!”
51 Diasuga doaga:loba, Yesu da dunu huluane diasu
ganodini mae misa:ne sia:i. Be Bida, Yone, Ya:mese, amola
uda mano ea eda amola eme, amo fawane ganodini golili
misa:ne sia:i.
52 Dunu huluane gilisi da didigia:lebe ba:i. Be Yesu E
amane sia:i, “Mae dima! A:fini da hame bogoi. E da udigili
golai diala!”
53 Be ilia da Ema oufesega:su. Bai amo mano da bogoidafa
ilia dawa:i galu.
54 Be Yesu da amo a:fini lobolele, ema amane sia:i, “Na
mano! Di wa:legadoma!”
55 Amalalu, uda mano ea a:silibu da bu hihima didilisili,
e hedolodafa uhini wa:legadoi. Yesu da ema ha:i manu
ima:ne sia:i.
56 Uda mano ea eda amola eme ela da baligiliwane
fofogadigi. Be Yesu da elama amo hou dunu eno ilima mae
olelema:ne sia:i.

9

*Yesu da Ea Ado ba:su Dunu Fagoyale Gala, Ea Sia:
Olelema:ne Asunasi.*
(Ma:diu 10:5-15; Maga 6:7-13)

1 Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala, Ema misa:ne
sia:i. Ilia da Fio a:silibu eno dunu ilia dogo ganodini aligila
sa:i, amo fadegale fasima:ne, amola oloi dunu uhima:ne,
Yesu da ilima gasa i.

2 Yesu da ili Gode Ea Hinadafa Hou olelema:ne amola oloi
dunu uhima:ne, asunasi.
3 *E da ilima amane sia:i, “Liligi bagade mae aguni masa.
Galiamo, muni salasu, ha:i manu, muni amola da:i salasu
eno mae aguni masa.
4 Moilaiga doaga:sea, moilai hina da dilima aowamusa:
dawa:sea, amo dunu ea diasu ganodini golale, eno moilaiga
masunuba:le fawane yolema.
5 Be moilai dunu dilima higale ba:sea, bu asili, ilima
sisasu olelema:ne, osobo gulu dilia emo gafega diala amo
doga:ma”
6 Amalalu, Ea fa:no bobogesu dunu da asili, moilai
huluane ganodini Gode Ea Sia: Ida:iwane olelelalu, amola
oloi dunu huluane uhinisilalu.

Helode da Fofogadigi
(Ma:diu 14:1-12; Maga 6:14-29)

7 †Ga:lili soge ouligisu dunu ea dio amo Helode da Yesu Ea
hou nababeba:le, bagadewane ededenai. Bai dunu mogili
ilia da Yesu da Yone Ba:bodaise bogole bu wa:legadoi ilia
sia:beba:le, e fofogadigi.
8 Be eno dunu, “E da Elaidia bu osobo bagadega misi, “ilia
sia:i. Eno ilia amane sia:i, “E da ninia aowalalia balofede
dunu bu wa:legadole osobo bagadega misi.”
9 Helode da amane sia:i, “Na sia:beba:le, Yone ea dialuma
damuni fasi dagoi ba:i. Be amo dunu ea hou na da waha
hisu hisu naba, amo da nowala:?” Amalalu, e da Yesu
ba:musa:, logo gebewane hogolalu.

Yesu da Dunu 5000 ilima Ha:i Manu Sagoi
(Ma:diu 14:13-21; Maga 6:30-44; Yone 6:1-14)

10 ‘Asunasi Dunu’ da Yesuma bu misini, ilia hamoi hou
Yesuma adole i. Amalalu, Yesu da Ea Asunasi Dunu huluane,
Bedesa:ida moilaiga helefimusa: oule asi.
11 Be ilia asi nababeba:le, dunu bagohame da Ema fa:no
bobogele, Ema doaga:i. Amalalu, Yesu da amo dunu
huluane hahawane yosia:i. E da Gode Ea Hinadafa Hou
ilima olelei, amola oloi dunu uhinisi.
12 Eso bega:be galu, Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale
gala da Ema misini, amane sia:i, “Go soge da dunu hame
esalebe soge. Dunu huluane ilia golasu hogoma:ne, amola
ha:i manu bidi lama:ne, Di asunasima.”
13 Be Yesu E amane sia:i, “Dilisu ha:i manu ilima ima.”
Ilia da bu adole i, “Ninia da agi ga:gi biyale amola menabo

---

* **9:3:** Luge 10:4;11; Asunasi Dunu Ilia Hou 13:51 † **9:7:** Ma:diu 16:14; Maga 8:28; Luge 9:19

aduna fawane gala. Amabela:? Amo dunu huluane defelewane moma:ne, ninia asili ha:i manu bidi lama:bela?”
14 Amo sogebia da dunu 5000 agoane esalu. Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i, “Ili momogili, gilisisu 50 agoane hamone, gisi da:iya fima:ne sia:ma.”
15 Ea ado ba:su dunu da ilima fima:ne sia:beba:le, dunu gilisi huluane da fi dagoi.
16 Amalalu, Yesu da agi ga:gi biyale amola menabo aduna lale, muagado ba:le gadole, Godema nodone sia:ne gadole, fifili, dunu enoma sagoma:ne, Ea ado ba:su dunuma i dagoi.
17 Amalalu, dunu huluane mai dagoiba:le, sadi ba:i. Hame mai dialu agi fifi amola menabo amo ladili sali da daba fagoyale nabai ba:i.

Bida da Yesu da Mesaia Sia:i
(Ma:diu 16:13-19; Maga 8:27-29)

18 Eso afaega Yesu da hisu sia:ne gadolaloba, Ea ado ba:su dunu da Ema doaga:i. Yesu E ilima amane adole ba:i, “Na da nowayale, dunu ilia da sia: dalula:?”
19 ‡Ilia da Ema bu adole i, “Mogili Di da Yone Ba:bodaise ilia da sia:daha. Oda ilia Di da Elaidia sia:daha. Mogili ilia Di da aowalalia balofede dunu bu wa:legadole misi sia: daha.”
20 §Amalalu, Yesu E bu adole ba:i “Be dilia! Na da nowayale, dilia da sia: dalula:?” Bida da bu adole i, “Di da Gode Ea ilegei Mesaia!”

Yesu E da Ea Se Nabimu amola Bogomu Olelei
(Ma:diu 16:20-28; Maga 8:30—9:1)

21 Amo sia: nababeba:le, Yesu da amo sia: eno dunuma mae olelema:ne sia:i.
22 E da Ea ado ba:su dunuma amane olelei, “Na, Dunu Egefe, da se bagade nabimu. Asigilai dunu, gobele salasu hina dunu amola sema olelesu dunu, da Na higabeba:le, medole legemu. Be bogole, eso osodaga, Gode da Na bu uhini wa:legadolesimu.”
23 **Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Nowa dunu e da Nama fa:no bobogemusa: dawa:sea, e da ea esalusu fisili, eso huluane ea bulufalegei gaguia gadole, gisawane, Nama fa:no bobogema:mu.
24 ††Bai nowa dunu ea esalusu gagumu hanai galea, e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu Nama asigiba:le, ea esalusu fisiagasea, e da ea esalusu gaga:mu.

---

‡ **9:19:** Ma:diu 14:1-2; Maga 6:14-15; Luge 9:7-8 § **9:20:** Yone 6:68-69
** **9:23:** Ma:diu 10:38; Luge 14:27 †† **9:24:** Ma:diu 10:39; Luge 17:33; Yone 12:25

25 Osobo bagade dunu da osobo bagade liligi huluane
lama:ne, ea a:silibu eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu
fisimu da defeala:? Hame mabu!
26 Nowa dunu da Na sia: nababeba:le, Na amola Na olelei
e da higasea, Na, Dunu Egefe, amola a:igele dunu ninia da
Gode Ea Hadigidafa laiwane bu masea, Na da amo Nama
higabe dunu higamu.
27 Na da hananewane sia:sa. Mogili waha guiguda: lelebe
dunu, ilia mae bogole, Gode ea Hinadafa Hou doaga:i dagoi
ba:mu."

Yesu Ea Da:i da Hadigiwane Afadenei
(Ma:diu 17:1-8; Maga 9:2-8)

28 ‡‡Hi afadafa aligili, Yesu da Bida, Ya:mese amola Yone,
ili oule asili, sia:ne gadomusa: goumiba:le heda:i.
29 Yesu da sia:ne gadolaloba, Ea odagi da afadenene, Ea
abula hadigi bagade ahea:iai agoane hamobe ba:i.
30 Amalalu, dunu aduna amo Mousese amola Elaidia,
31 ela amola hadigiwane ba:su, ela amola Yesu da Gode Ea
ilegei hawa: hamomusa: Yelusaleme moilai bai bagadega
bogomu, amo hou gilisili sia: dalebe ba:i.
32 Bida amola eno dunu da helebeba:le, golai dialu, be
nedigili, Yesu hadigi hamoi amola eno dunu aduna Yesuma
dafulili lelebe ba:i dagoi.
33 Amalalu, Mousese amola Elaidia amo Yesu fisili
ahoananoba, Bida da Yesuma amane sia:i, "Hina! Ninia
guiguda: esalebeba:le, hahawane bagade. Ninia guiguda:
diasu udiana, afae da Di, eno da Mousese amola eno da
Elaidia, dili golama:ne ninia hiougimu." Be ea asigi dawa:su
da fisiba:le, udigili sia:i.
34 Sia:nanoba, mu mobi misini, ilia huluane uligi dagoi.
Mu mobi amoga uligiba:le, ilia bagadewane beda:i galu.
35 §§Amalalu, mu mobi amodili amane sia:be nabi, "Amo
da Na ilegei Manodafa. Ea sia: nabima!"
36 Amo sia: nabalu, ilia da Yesu fawane ba:i. Amalalu, ilia
ouiya:le, amo esoga ilia hou ba:i, eno dunuma hame olelei.

Yesu da Goi amo ea Dogo Ganodini Fio Liligi Aligila Sa:i, Uhinisi Dagoi
(Ma:diu 17:14-18; Maga 9:14-27)

37 Golale hahabe, Yesu amola Ea ado ba:su dunu udiana
da goumiba:le sa:ili, dunu bagohame Yesuma doaga:musa:
ouesalebe ba:i.

---

‡‡ **9:28:** 2 Bida 1:17-18 §§ **9:35:** Aisaia 42:1; Ma:diu 3:17, 12:18; Maga 1:11; Luge 3:22

38 Amo dunu gilisisu ganodini, dunu afae da amane wele
sia:i, “Olelesu! Di fidima! Nagofe Di ba:ma! Na da mano
eno hame, amo fawane!
39 Wadela:i Fio a:silibu da ema ludubiba:le, na mano da
aaiyalala amola yagugusa amola ea defo hano da sasiasa.
Amo Fio liligi da mae yolelewane ludubiba:le, e se bagade
naba. Wadela:mu agoai ba:sa.
40 Na da Dia fa:no bobogesu dunuma amo Fio liligi
fadegale fasima:ne sia:i. Be ilia sia:ne ba:loba hamedei
galu.”
41 Yesu E amane sia:i, “Waha esalebe fi huluane da
dafawaneyale dawa:su amola hou ida:iwane hamedafa
dawa:. Na da eso habodayane dili amola gilisili esa-
loma:bela:? Amo mano Nama oule misa!”
42 Goi da Yesuma manoba, Fio a:silibu da goi ea da:i
gadelale osoboga gisalugala:i. Be Yesu da nigima: a:silibu
amoma gagabole sia:i. Amalalu, E da goi uhinisini, edama
bu i.
43 Amalalu, dunu huluane da Gode Ea gasa bagade hou
ba:beba:le, bagadewane fofogadigi.

Yesu da Ea Bogomu Bu Olelei
(Ma:diu 17:22-23; Maga 9:30-32)

Dunu huluane da Yesu Ea hawa: hamosu amoba:le
fofogadigili dawa:laloba, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima
amane sia:i,
44 “Dilia noga:le nabima! Dunu Egefe da hobea osobo
bagade dunu ilia loboga gagulaligibi ba:mu.”
45 Be amo sia: ea bai ilia da hame dawa:i galu. Bai amo
da muguniaiba:le, ilia Yesuma adole ba:mu beda:i galu.

Nowa ea Hou da Baligi Bagade
(Ma:diu 18:1-5; Maga 9:33-37)

46 ***Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu da amane sia:ga
gegei. “Ninia gilisisu ganodini, nowa ea hou da baligili
bagadela:?”
47 Be ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, Yesu da mano
fonobahadi lobolele, E guga aligima:ne, oule misi.
48 †††E da Ea fa:no bobogesu dunu ilima amane sia:i,
“Nowa da Nama asigiba:le amo mano hahawane yosia:sea, e
da Na amola yosia:sa. Nowa da Nama hahawane yosia:sea,
e da Na asunasisu Gode amola yosia:sa. Be dilia gilisisu amo
ganodini, nowa da ea hou da baligili fonobosea, amo ea hou
da baligili bagadedafa.”

*** **9:46:** Luge 22:24 ††† **9:48:** Ma:diu 10:40; Luge 10:16; Yone 13:20

Nowa da Dilima Ha lai Hame Galea, E da Dilia Fidisu Esala
(Maga 9:38-40)

49 Yone da Yesuma amane sia:i, “Hina! Ninia da dunu afae
Dia Dioba:le, wadela:i a:silibu fadegalesilalebe ba:i. Be e da
ninia gilisisu ganodini hame ahoanebeba:le, ema yolema:ne
sia:i.”
50 Be Yesu da Yone amola eno ado ba:su dunu ilima amane
adole i, “Ea logo mae hedofama! Nowa dunu da dilima ha
lai hame galea, e da dilimagai gala.”

Samelia Moilai Dunu da Yesuma Mae Misa:ne Sia:i

51 Yesu da Hebene sogega heda:mu eso gadeneneba:le,
E da Ea asigi dawa:su ga:nasiwane Yelusaleme moilai bai
bagadega masusa: dawa:i galu.
52 Ili bisili masa:ne, Yesu da adola ahoasu dunu asunasi.
Ilia da Samelia moilai, Yesu Ea golasu hogomusa: doaga:i.
53 Be moilai dunu da Yesu E Yelusaleme moilai bai
bagadega masunu dawa:beba:le, Yesu hame aowamusa:
sia:i.
54 ‡‡‡Amo hou ba:beba:le, Ea ado ba:su dunu aduna amo
Ya:mese amola Yone, ela Yesuma amane sia:i, “Hina! Amo
dunu laluga nema:ne, lalu da muagadonini sa:ima:ne, ania
sia:mu da defeala:?”
55 Be Yesu da delegili, elama gagabole sia:i.
56 Amalalu, ilia eno moilaiga asili, doaga:i.

Yesuma Fa:no Bobogemu da Asaboi Hame
(Ma:diu 8:19-22)

57 Ilia da logoga ahoanoba, dunu afae da Yesuma misini,
amane sia:i, “Di da adi sogega ahoasea, na da mae yolele
Dia baligia aligimu.”
58 Yesu da bu adole i, “Fogisi da uli dogoiga diaha, sio da
hina: douwa da:iya diaha. Be Dunu Egefe golama:ne da
diasu hame.”
59 Yesu da eno dunuma amane sia:i, “Nama fa:no bobo-
gema!” Be amo dunu da bu adole i, “Hina! Na da hidadea
buhagili, na ada bogosea, na da ea da:i hodo uli dogomu da
defeala:?”
60 Be Yesu da bu adole i, “Bogoi dunu ilia da bogoi dunu
uli dogone salimu da defea. Be di da Gode Ea Hinadafa Hou
olelemusa: masa.”
61 §§§Dunu eno da Yesuma amane sia:i, “Hina! Na da
Dima fa:no bobogemu. Be hidadea na da na fi dunu ilima
asigibio sia:mu.”
62 Be Yesu da ema bu adole i, “Nowa da ha:i manu
bugimusa:, osobo gidinasu amoga gidinana, beba:sea, e

‡‡‡ **9:54:** 2 Hina bagade 1:9-16 §§§ **9:61:** 1 Hina bagade 19:20

da Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini hawa: hamomu hamedei ba:mu.”

10

Yesu da Olelesu Dunu 72 agoane Asunasi

1 Amalalu, Yesu da dunu72 agoane ilegei. E da hobea moilai enoga enoga masunu dawa:beba:le, amo moilaiga ilegei dunu 72 da bisili olelela masa:ne, E da ili asunasi.

2 *E da ilima amane sia:i, “Ha:i manu bagohame da yoi gala. Be faimu dunu da bagahamedafa. Amaiba:le, ha:i manu Hina dunu da faimu dunu asunasima:ne, Ema sia:ne gadoma.

3 †Dilia masa. Be dawa:ma! Dilia da sibi mano agoane, gasonasu wa:me ili adoba amogai Na da dili asunasisa.

4 ‡Muni salasu, esa, amola emo salasu, mae gagaguli masa. Dilia da dunu logoga ba:sea, gousa:musa: mae aligima.

5 Diasua golili sa:imusa: doaga:sea, hidadea, ‘Guiguda: olofoiwane esaloma,’ dilia sia:ma.

6 Olofosu dunu da amo moilai ganodini esalea, ema dia olofosu olelema. Be olofosu hame galea, dia olofosu hou bu samogema.

7 §Amo diasu ganodini esaloma. Hawa: hamosu dunu da ea bidi defelewane lamu. Amaiba:le, dilia amo diasu dunu ilia aowasu hahawane lama. Moilai enoga masusa:, mae mugululi masa.

8 Moilai dunu ilia da dili hahawane ba:sea, ha:i manu diligili iabe, amo moma.

9 Oloi dunu uhini, amo moilai dunuma amane sia:ma, ‘Gode Ea Hinadafa Hou da dilima gadenenewane doaga:i dagoi!’

10 **Be moilai amoga dunu da dilia sia: higasea, defea, logoga bu asili, amane sia:ma,

11 ‘Dilia moilai osobo gulu ninia emo gafega diala ninia doga:sa. Be dawa: ma! Gode Ea Hinadafa Hou da dilima gadenenewane doaga:i dagoi.’

12 ††Na dilima dafawane sia:sa. Gode Ea Fofada:su Eso da doaga:sea, goe moilai dunu ilia se dabe iasu da Sodame amola Gomola moilai fi amo ilia musa: se dabe iasu, bagadewane baligimu.”

Moilai Dunu da Yesu Ea Hou Dafawaneyale Hame Dawa:i (Ma:diu 11:20-24)

---

* **10:2:** Ma:diu 9:37-38 † **10:3:** Ma:diu 10:16 ‡ **10:4:** Ma:diu 10:7-14; Maga 6:8-11; Luge 9:3-5 § **10:7:** 1 Golidia 9:14; 1 Dimodi 5:18 ** **10:10:** Asunasi Dunu Ilia Hou 13:51 †† **10:12:** Mui 19:24-28; Ma:diu 11:24, 10:15

13 ‡‡“Goula:isini fi dunu! Dilia da se baligiliwane nabimu!
Bedesa:ida dunu fi amola! Dilia da se bagade nabimu! Daia
amola Saidone amo dunu fi da Na gasa bagade musa: hame
ba:i hou ba:loba, ilia da:i dioi amola Godema sinidigimu
olelema:ne, eboboi abula idiniginisila:loba amola ilia di-
aluma da:iya nasubu ligisila:loba.
14 Gode Ea Fofada:su Eso doaga:sea, dilia se dabe iasu
da Daia amola Saidone amo dunu fi ilia se dabe iasu,
bagadewane baligimu.
15 §§Gabena:iame fi! Dilia Hebene diasuga heda:musa:
dawa:bela? Dilia da Helo sogega gudu sa:imu.”
16 ***Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Nowa
dunu da dilia sia: nabasea, e da Na sia: amola naba. Nowa
dunu da dili higasea, e da Na amola higasa. Amola nowa da
Na higabeba:le, e da Na Asunasisu Dunu amola higasa.”

Dunu 72 da Buhagi

17 Amalalu ado ba:su dunu72 ilia da Yesuma hahawane
bagade buhagi. Ilia amane sia:i, “Hina! Dia Dioba:le ninia
hamoma:ne sia:beba:le, wadela:i a:silibu da beda:iwane
nabi.”
18 Be Yesu E amane sia:i, “Na da Sa:ida:ne ha:ha:na
agoane, osoboga dalebe ba:i.
19 †††Na da sania amola gamaloa dilia osa:le heda:ma:ne
amola dilima ha lai (Sa:ida:ne) osa:le heda:ma:ne, gasa
bagade hou dilima i. Dilia da se hame nabimu.
20 Be wadela:i a:silibu da dilia sia: nababeba:le, mae
nodoma! Be dilia dio da Hebene ganodini dedei dialebeba:le
fawane nodoma!”

Yesu da Hahawane Nodoi
(Ma:diu 11:25-27; 13:16-17)

21 Amo esoga, Yesu da Gode ea A:silibu Hadigidafa Ea ha-
hawane hou amoga nabaiba:le, amane sia:i, “Ada Gode! Os-
obo bagade amola Hebene Hina Godedafa! Bagade dawa:su
dunu hodosa:besa:le, amo liligi Di da wamolegeiba:le amola
mano dudubuma oleleiba:le, Na da Dima nodone sia:sa. Dia
da hanaiba:le hahawane agoane hamoi.
22 ‡‡‡Na Ada da hou huluane Na lobo da:iya ligisi. Dunu
huluane da Gode Ea Manodafa hame dawa:. Ada Hi fawane
da dawa:. Na, Gode Ea Mano, Na fawane da Adadafa dawa:.
Na da hanaiba:le, eno dunuma olelesea, amo dunu amola
da Ada Ea hou dawa:mu!”

---

‡‡ **10:13:** Aisaia 23:1-18; Isigiele 26:1-28:26; Youele 3:4-8; A:imose 1:9-10; Segalaia 9:2-4 §§ **10:15:** Aisaia 14:13-15 *** **10:16:** Ma:diu 10:40; Maga 9:37; Luge 9:48; Yone 13:20 ††† **10:19:** Gesami Hea:su 91:13 ‡‡‡ **10:22:** Yone 3:35; 10:15

23 Amalalu, E da sinidigili, Ea ado ba:su dunuma amane
sia:i, “Amo hou ba:beba:le, dilia da hahawane gala.
24 Na da dafawane dilima sia:sa! Balofede dunu bago-
hame amola osobo bagade hina bagade dunu, ilia da dilia
waha ba:i liligi ba:mu hanai galu, be hame ba:i. Amola dilia
waha nabi liligi ilia da nabimu hanai galu, be hame nabi.”

Samelia Dunu Ida:iwane Gala Fedege Sia:

25 §§§Eso afaega, sema olelesu dunu da Yesu dafama:ne,
wa:legadole, Ema amane sia:i, “Olelesu! Na da Fifi
Ahoanusu lama:ne, adi hamoma:bela?”
26 Yesu E bu adole i, “Gode Sia: Dedei Buga ganodini adi
sema dedebela:? Di adi idibela:?”
27 *Sema olelesu dunu da bu adole i “Dia dogoga, dia
a:silibuga, dia gasaga, amola dia asigi dawa:suga, Godema
asigima. Eno da dia da:i hodo amoma asigi hou defelewane,
dia na:iyadoma asigima.”
28 †Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Di da noga:lewane
adoi. Agoane hamosea, di da esalumu.”
29 Be sema olelesu dunu, hi hou da ida:iwane hidale
olelema:ne, Yesuma amane adole ba:i, “Be na na:iyado da
nowala:?”
30 Amaiba:le, Yesu E amane sia:i, “Dunu afadafa da
Yelusaleme moilai bai bagade fisili, Yeligou moilaiga
doaga:musa:, logoga asi. Ahoanoba, wamolasu dunu ilia da
logo legele, e doagala:le, fane legele, ea abula amola muni
huludafa lale, hobea:le asi. E da da:i nabadodafa, udigili
logoga sidi dialu.
31 Amalalu, gobele salasu dunu misini, sidi dialebe
ba:beba:le, la:idi sisa:i.
32 Fa:no, Lifai dunu amola misi. E amola sidi hamoi dunu
ba:beba:le, udigili logo la:ididili baligisu.
33 ‡Be Samelia dunu da amo logoga ahoanoba, sidi dialoba
amoga doaga:i. E da amo dunu ba:beba:le, bagadewane
asigi galu.
34 E da sidi dialebe ema hedolowane doaga:le, ea fofa:gi
amo abulaga la:gili, ea aiya huluane olife susuligi amola
waini amoga legei. Amalalu, ea dougi da:iya ligisili, ga sofe
misi dunu golasuga oule asili, amogawi noga:le ouligi.
35 Golale, hahabe, e da diasu ouligisu dunumaK2i. E
amane sia:i, ‘Amo dunu noga:le ouligima. Amola muni na
waha i ebelesea, na bu masea eno imunu.’ ”

---

§§§ **10:25:** Ma:diu 22:35-40; Maga 12:28-34 * **10:27:** Mousese ea Malasu 6:5; Gobele Salasu 19:18 † **10:28:** Gobele Salasu 18:5 ‡ **10:33:** 2 Hou Olelesu 28:15

36 Yesu da eno amane sia:i, “Amo dunu udiana galebe.
Nowa dunu da wamolasuga fai dunu ema na:iyadodafa
agoane hamobela:? Di adi dawa:bela:?”
37 Sema olelesu dunu da bu adole i, “Dunu da ema asigi
hou hamoi, e da na:iyadodafa hou hamoi.” Amalalu, Yesu
E amane sia:i, “Amaiba:le, di ahoasea, amo ea hou defele
hamoma!”

Yesu da Mada amola Meli Ela Diasuga Doaga:i

38 §Yesu amola Ea ado ba:su dunu ilia da logoga asili,
moilaiga doaga:i. Uda ea dio amo Mada ea diasua, Yesu
aowai.
39 Mada eya dio da Meli. E da Yesu Ea emo gadenenewane
esalu, Ea olelebe nabalu.
40 Be Mada da bagadewane hawa: hamobeba:le, se nabi.
E da Yesuma misini, amane sia:i, “Hina! Naeya da nama
hame fidibiba:le, Di da hame asigibela:? Dia e na fidima:ne
adoma!”
41 Be Yesu E da bu adole i, “Mada! Mada! Di da liligi
bagohame dawa:beba:le, da:i dioiwane dawa:lala!
42 Be hou afadafa fawane di da gogolei galu. Amo hou
ida:iwane, Meli da lai dagoi. Eno dunu da amo hou ema
hame samogemu.”

11

Sia:ne Gadosu Olelesu
(Ma:diu 6:9-13; 7:7-11)

1 Eso afaega, Yesu da sogebi afae amoga sia:ne gadolalu.
Sia:ne gadoi dagoloba, Ea ado ba:su dunu afadafa da Ema
amane sia:i, “Yone Ba:bodaise da ea ado ba:su dunuma
sia:ne gadosu hou olelei. Di amolawane, amo hou ninima
olelema!”
2 Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia da Godema
sia:ne gadosea, agoane sia:ma, ‘Ada Gode! Dia hadigi Dio
amoma dunu ilia nodone dawa:mu da defea. Dia Hinadafa
Hou da osobo bagadega doaga:mu da defea.
3 Ninia wali ha:i manu defele, ha:i manu ninima ima.
4 Ninia wadela:i hou hamoi amo Di gogolema:ne olofoma.
Bai ninia da dunu huluane amo da ninima wadela:i hou
hamosea, amo gogolema:ne olofosa. Amola gasa bagade
dafama:ne ado ba:su hou, amoma nini mae oule masa!’ ”
5 Amola, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunuma amane sia:i,
“Dilia udigili fedege sia: dawa:ma. Ebeda! Dunu afadafa
da gasimogoa ea sama ea diasuga doaga:sea, ema amane
sia:sa, ‘Sama! Na da agi ga:gi udiana dima edegela misi.

---

§ **10:38:** Yone 11:1

6 Bai na na:iyado eno da sofe misini, na diasuga doaga:i.
Be na da ha:i manu hame.’
7 Amasea, ea sama diasu ganodini esala da bu adole iaha
amane, ‘Na golai mae didilisima! Logo da ga:si dagoi. Na
amola na mano, ninia golasu ganodini hahawane diaha. Na
wa:legadole imunu hihi gala.’
8 Amo sia: nababeba:le adi hamoma:bela:? Na dima
agoane sia:sa. Goe dunu da ea sama ema asigiwane
dawa:beba:le, e da hame wa:legadole imunu. Be amo
dunu da mae yolele, ema gebewane adole ba:beba:le, e da
wa:legadole imunu.
9 Na da dilima sia:sa! Gebewane adole boba:lalea, dilia
da lamu! Hogoi helesea, dilia da ba:mu! Mae yolele logoga
lulufigisia, dilia da logo doasibi ba:mu!
10 Nowa da gebewane adole boba:lalea da lamu! Nowa
da hogoi helesea da ba:mu! Nowa da mae yolele, logoga
lulufigisia, e da logo doasibi ba:mu!
11 Osobo bagade eda da ea mano ema menabo manusa:
adole ba:sea, e da medosu sania ima:bela:? Hame mabu!
12 Ea mano da ema ha:i manusa: gagala oso adole ba:sea,
eda da ema gamaloa ima:bela:? Hame mabu!
13 Amaiba:le, dilia wadela:i hou hamosu dunu da dilia
mano ilima liligi ida:iwane gala imunu dawa:beba:le, dilia
Hebene Ada da dilima Gode Ea A:silibu Hadigidafa iasu liligi
baligiliwane imunusa: dawa:.”

Yesu amola Bilisibale
(Ma:diu 12:22-30; Maga 3:20-27)

14 Yesu da sia: hamedei hamosu Fio liligi dunu afae ea
dogo ganodini aligila sa:i, amo fadegale fasi. Amalalu, amo
dunu da bu sia: baoui. Dunu huluane da bagadewane
fofogadigi.
15 *Be mogili da amane sia:i, “E da Bilisibale, wadela:i
a:silibu hina, amo ea gasaga Fio liligi fadegale fasisa.”
16 †Eno dunu da Yesuma ado ba:ma:ne, muagadoganini
gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamoma:ne Ema sia:i.
17 Be Yesu da ilia asigi dawa:su dawa:beba:le, amane sia:i,
“Dunu fi da afafasea, amo fi da wadela:lesi dagoi ba:mu.
Diasu fi amola afafasea da dafamu.
18 Sa:ida:ne fi da mogili afafasea, ea fi da habodane
leloma:bela:? Na da Bilisibale ea gasa laiba:le, Na da Fio
liligi fadegale fasisa, amo dilia da sia:sa.
19 Be Na da Bilisibale ea gasaga Fio liligi fadegale fasisia,
dilima fa:no bobogesu dunu da nowa ea gasaga fadegale
fasisala:? Amaiba:le, ilia da dili ogogosu hou olelesa.

---

* **11:15:** Ma:diu 9:34, 10:25 † **11:16:** Ma:diu 12:38, 16:1; Maga 8:11

20 Be Na da Gode Ea gasa amoga Fio liligi fadegasa
galea, defea, Gode Ea Hinadafa Hou da dilima doaga:i dagoi
dawa:ma.
21 Gasa bagade dunu da gegesu liligi gaguli, ea diasu
ouligisia, ea liligi enoga wadela:mu da hamedei.
22 Be eno dunu amo ea gasa da musa: adoi dunu ea
gasa baligi galea, amo da ema gegene, fane legesea, e da
ea gegesu liligi amola liligi huluane gasawane samogene,
gaguli asili, amo liligi momogili, ea fa:no bobogesu dunuma
iaha.
23 ‡Nowa dunu da Namagale hame gegesea, e da Nama ha
lai dunu esala. Nowa da Na fi ilima hame gilisisia, e da Na
fi wadela:musa: afagogosa.

Wadela:i A:silibu da Buhagisa
(Ma:diu 12:43-45)

24 Wadela:i a:silibu da dunu ea dogoga fadegale fasisia, e
da dunu hame esalebe sogega udigili golasu hogola ahoa.
Be hame ba:beba:le, hi asigi dawa:su ganodini e da amane
dawa:sa, “Na da na diasu fisi amoga buhagimu.”
25 Amasea, e da buhagili, ea diasu da noga:le doga:le dagoi
ba:sa.
26 Amasea, e da bu ahoasea, a:silibu eno lobofaseleyale
gala, ilia hou da ea wadela:i hou baligisa, amo lidili, misini,
ilia da ganodini aligila sa:imu. Amaiba:le, amo dunu ea
fa:no mabe hou da ea musa: wadela:i hou bagadewane
baligimu.”

Hahawanedafa Hou

27 Amo sia: Yesu E sia:i dagoiba:le, dunu gilisisu gano-
dini uda afadafa da ha:giwane sia:i, “Uda da ea hagomo
ganodini, Di e da laiba:le amola ea dodo maga:me Dima
iabeba:le, amo uda da hahawane bagade ba:sa.”
28 Be Yesu E bu adole i, “Dafawane! Be nowa da Gode
Ea sia: nabawane hamosea, amo dunu da baligiliwane
hahawane ba:sa.”

Ilia da Gasa Bagade Dawa:digima:ne Olelesu Ba:mu Hanai
(Ma:diu 12:38-42)

29 §Yesu da dunu bagohame E guba:le aliligi, amo ilima
amane sia:i, “Waha fi diala da wadela:i fi. Ilia da gasa
bagade dawa:digima:ne olelesu hogosa. Be dawa:digima:ne
olelesu eno Na da hame olelemu. Youna ea dawa:digima:ne
olelesu fawane olelemu.

---

‡ **11:23:** Maga 9:40 § **11:29:** Ma:diu 16:4; Maga 8:12

30 **Youna ea hou da Ninefe dunuma dawa:digima:ne
olelesu hamoi. Amaiwane, Dunu Egefe da waha fi diala
ilima dawa:digima:ne olelesu agoane ba:mu.
31 ††Gode Ea Fofada:su Eso doaga:sea, Siba gagoe (south)
uda hina bagade da wa:legadole, dilima diliwaneya
udidimu. Bai e da Soloumane ea bagade dawa:su sia:
nabimusa:, soge badilia amodili misi. Be Soloumane ea
mimogo hou baligisu dunu da waha esala.
32 ‡‡Gode Ea Fofada:su Eso doaga:sea, Ninefe dunu da
wa:legadole, dilima diliwaneya udidimu. Bai ilia da Youna
ea sia: nababeba:le, gogosiane, Godema sinidigi. Be Dunu
waha esala, Ea hou da Youna ea hou baligi dagoi.

Da:i Hodo ea Gamali
(Ma:diu 5:15; 6:22-23)

33 §§Dunu da gamali wa:sea, e da hame wamolegesa, e da
ofodo amoga hame dedebosa. Be e da gamali amo gamali
bugisu da:iya bugibiba:le, dunu da diasu ganodini golili
dasea, hadigi ba:sa.
34 Dia si da dia da:i hodo gamali agoane. Dia si da
noga:iwane galea, hadigi da dia da:i hodo nabamu. Be dia
si da wadela:i galea, gasi da dia da:i hodo nabamu.
35 Amaiba:le dawa:ma! Dia hadigi da gasiwane
ba:sa:besa:le, dawa:ma!
36 Dia da:i hodo da mae gasili hadigi amoga nabai galea,
di da gamali ea hadigi agoane amo ganodini esalumu."

Yesu da Fa:lisi Dunu amola Sema Olelesu Dunu ilima Gagabole Sia:i
(Ma:diu 23:1-36; Maga 12:38-40)

37 Yesu da sia: dagoloba, Fa:lisi dunu afadafa da Ema ha:i
manusa: misa:ne sia:i. Amaiba:le, Yesu da ea diasu ganodini
golili sa:ili, ha:i manusa: fi.
38 Yesu da ha:i manusa:, Ea lobo hame dodofeiba:le, Fa:lisi
dunu da bagadewane fofogadigi.
39 Amaiba:le, Hina Yesu da ema amane sia:i, "Dilia Fa:lisi
dunu da hano nasu faigelei amola ofodo dabuagado fawane
dodofesa. Be ganodini dilia da gegesu amola wadela:i hou
amoga nabai gala.
40 Dilia gagaoui dunu! Adi dawa:bela:? Gode da
dabuagado da:i hamoiba:le, E da ganodini hame hamoi dilia
dawa:bela:?
41 Be dilia hano nasu faigelei amola ofodo amo gano-
dini liligi huluane hame gagui dunuma imunu da defea.
Amasea, liligi huluane da ledo hamedei dilia da ba:mu.

** **11:30:** Youna 3:4 †† **11:31:** 1 Hina bagade 10:1-10; 2 Hou Olelesu 9:1-12
‡‡ **11:32:** Youna 3:5 §§ **11:33:** Ma:diu 5:15; Maga 4:21; Luge 8:16

42 ***Dilia Fa:lisi dunu da se bagade nabimu! Dilia da
ha:i manu liligi fonobahadi nabuane agoane fifili, afadafa
Godema iaha. Be Gode Ea moloidafa hou amola Gode Ea
asigi hou, dilia hame hamosa. Musa sia:i liligi mae fisili,
fa:no sia:i liligi amola gilisili hamomu da defea galu.
43 Dilia Fa:lisi dunu da se bagade nabimu! Dilia da
sinagoge diasu ganodini, fisu ida:iwane amoga fimu hanai
gala. Bidiga lama:ne diasuga ahoasea, dilia da eno dunu
dilima nodone sia:mu hanai gala.
44 Dilia da se bagade nabimu. Dilia da bogoi ilia uli dogoi
agoane. Amo liligi dunu ilia hame ba:beba:le, amo da:iya
udigili ososa: lala.”
45 Sema olelesu dunu afadafa da Yesuma amane sia:i,
“Olelesu! Amo sia: sia:beba:le, Di da ninima amolawane
gadesa!”
46 Be Yesu E bu adole i, “Dilia sema olelesu dunu amola
da se bagade nabimu! Dunu eno hamoma:ne, dilia da
ga:nasidafa liligi ilima olelesa. Be amo dioi liligi gaguia
gadomusa:, dilia da ili fidima:ne, lobo sogo afadafa fawane
hame gaguia gadosa.
47 Dilia da se bagade nabimu! Dilia da balofede dunu ilia
bogoi uli dogoi hahawane hamosa. Be dilia aowalalia da
amo balofede dunu medole legei dagoi.
48 Amaiba:le, dilia aowalalia da balofede dunu medole
legeiba:le, dilia hahawane ba:sa. Ilia da medole legei dagoi,
be dilia da ilia bogoi salasu hahamosa.
49 Amaiba:le, Gode da Ea bagade dawa:su amoga amane
sia:i, ‘Na da ba:la:lusu dunu amola adola ahoasu dunu ilima
asunasimu. Mogili ilia da medole legemu, mogili ilima ilia
da se bagade imunu.’
50 Amaiba:le, osobo bagade hahamosu eso amogainini
wali eso, amo esoga balofede dunu huluanedafa medole
legeiba:le, waha fi esala da se dabe iasu lamu. Waha fi esala
ilisu da balofede dunu huluanedafa medole legei dagoi, amo
defelewane Gode da ilima fofada:mu.
51 †††A:ibele da musa: medole legei ba:i, amalu dunu
bagohame medole lelegele asili, Segalaia ilia da oloda amola
Hadigi Malei Sesei amo dogoa sogebi amogai medole legele,
amogainini wali eso. Amo wadela:i medole legesu hou
huluane waha fi esala da hamoi dagoi, amo defelewane
Gode da ba:mu amola ilima se dabe imunu.
52 Dilia Sema Olelesu dunu da se bagade nabimu! Dilia
da fedege agoane dawa:su diasu doasima:ne gi eno dunuma
mae iawane gasawane gagusa. Dilia da amo diasu ganodini

*** **11:42:** Gobele Salasu 27:30 ††† **11:51:** Mui 4:8; 2 Hou Olelesu 24:20-21

mae golili sa:ili, amola eno dunu ilia ganodini masu logo hedofasa.”
53 Yesu da amo sogebi fisili ahoanoba, sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu da Yesuma gadele ha:giwane adole ba:su.
54 Yesu dafama:ne, ilia da sia:ga bagadewane fedegele boba:su.

12

Ogogosu Hou Dawa:ma:i
(Ma:diu 10:26-27)

1 *Dunu bagohamedafa gilisili guba:le, dunu eno dunu enoma osa:le heda:mu: agoai galu, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima hidadea sia:i, “Fa:lisi dunu ilia ogogosu hou da yisidi agoane. Liligi huluane da ilia hou amoga wadela:sa:besa:le, dawa:ma:i.
2 †Be liligi dedeboi galea da hobea bu ba:mu. Dunu ilia da wamolegei hou huluane hobea dawa:mu.
3 Dilia da gasi ganodini sia:su, hobea dunu ilia da hadigi ganodini bu nabimu. Dilia diasu ganodini sadoga sia:su, dunu ilia hobea diasu da:iyamogoa amoga heda:le, wele sia:nanumu.”

Nowama Beda:ma:bela:?
(Ma:diu 10:28-31)

4 “Na na:iyado dunu! Na dilima dafawane sia:sa! Da:i hodo fane legesu dunu ilima mae beda:ma. Da:i hodo medole legebeba:le, ilia eno wadela:i hou dilima hamomu hame dawa:mu.
5 Be afadafa fawane beda:ma! Dunu afadafa esala. E da dunu ea da:i hodo medole legele, ea a:silibu Helo sogega galadigimu dawa:. Dafawane! Amo dunuma beda:ma!
6 Dunu ilia da diogonabo biyale gala amo doea aduna amoga bidi lasa. Be Gode da diogonabo afadafa huluane hame gogolesa.
7 Be, dilia! Dilia dialuma hinabo huluanedafa afae afae Gode da idisa. Amaiba:le mae beda:ma! Dilia lasu defei da diogonabo bagohame ilia lasu defei baligisa.”

Yesu Ea Dio Mae Beda:iwane Olelema
(Ma:diu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Na da dilima sia:sa. Nowa dunu da eno dunu nabima:ne, ‘Na da Gelesu dunu,’ sia:sea, amo dunu Na, Dunu Egefe, Na da Gode Ea a:igele dunu nabima:ne, amo dunu da Na fi dunu sia:mu.
9 Be nowa dunu e da eno dunu nabima:ne, ‘Na da Yesu higasa,’ sia:sea, Na da Gode Ea a:igele dunu nabima:ne, amo dunu da Na fi dunu hame sia:mu.

---

* **12:1:** Ma:diu 16:6; Maga 8:15 † **12:2:** Maga 4:22; Luge 8:17

10 ‡Nowa da Dunu Egefema lasogole sia:sea, Gode da ea
hou gogolema:ne olofomu dawa:. Be nowa da Gode Ea
A:silibu Hadigidafa Ema lasogole sia:sea, e da gogolema:ne
olofosu hamedafa ba:mu.
11 §Ilia da dili sinagoge diasu ganodini fofada:sea amola
ouligisu hina dunuma ilima fofada:musa: hiouginana
ahoasea, dilia da sia: bu adole imunu dawa:beba:le, mae
da:i dioma.
12 Bai amo esoga, Gode Ea A:silibu Hadigidafa da dilia bu
adole iasu dilima olelemu."

Bagade Gagui Gagaoui Dunu ea Hou

13 Dunu gilisisu amo ganodini, dunu afae da Yesuma
amane sia:i, "Olelesu! Na olama sia:ma. E da ania ada ea
muni amola liligi mogili, la:idi nama ima:ne ema sia:ma."
14 Be Yesu E bu adole i, "Na da di amola dia ola alima
osobo bagade liligi hahamomusa: fofada:su dunu hame
ilegei."
15 Amalalu, E da dunu huluane ilima amane sia:i,
"Dawa:ma! Uasu hou da dilia hou wadela:sa:besa:le
dawa:ma! Dunu da liligi bagadedafa gaguiba:le, amo da ea
esalusu bai hame gala."
16 Amalalu, Yesu E da fedege sia: ilima olelei, "Bagade
gagui dunu afadafa ea ifabi da ha:i manu noga:le legesu.
17 Amalalu, e da ea asigi dawa:su ganodini agoane dawa:i,
'Na da adi hamoma:bela:? Na liligi legesu diasu da
nabaiba:le, na ha:i manu salimu da hamedei galebe.'
18 Amalalu, ea asigi dawa:su ganodini e da bu dawa:i,
'Defea! Na liligi legesu diasu huluane na da mugululi, diasu
eno bagadedafa bu gaguli, na liligi amola gagoma huluane
amo ganodini salimu.
19 Amasea, na asigi dawa:su ganodini na da agoane
sia:mu, 'Defea! Di da liligi bagadewane ode bagohamega
manusa: defelewane legei diala. Hawa: mae hamone, ha:i
nawane, adini nawane, hahawane esaloma,' amo na da
sia:mu,'
20 Be Gode da ema amane sia:i, 'Gagaoui dunu di! Wali
gasia dia a:silibu Na da lamu. Amasea, dia liligi dina:
fidimusa: gilisi, nowa lama:bela:?' "
21 Yesu da sia: dagomusa: amane sia:i, "Nowa dunu da
liligi bagade gagusia, be Gode Ea hou hame lalegagusia, da
amo gagaoui dunu agoane ba:mu."

Gode Ea Hou Dafawaneyale Dawa:beba:le, Mae Da:i Dioma
(Ma:diu 6:25-34)

---

‡ **12:10:** Ma:diu 12:32; Maga 3:29 § **12:11:** Ma:diu 10:19-20; Maga 13:11; Luge 21:14-15

22 Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima amane sia:i,
“Amaiba:le, Na da dilima sia:sa. Dilia ha:i manusa:, da:i
dioiwane mae dawa:ma. Dilia abula salimusa:, bagadewane
mae dawa:ma.
23 Dunu ea esalusu da ha:i nasu baligi dagoi, amola da:i
hodo da abula baligi dagoi.
24 Muagado sio fi ba:ma. Ha:i manu ilia mae bugili da,
udigili faisa. Ilia da ha:i manu legesu diasu hame gagusa.
Be Gode da ilima ha:i manu iaha! Be dilia esalusu labe defei
da ilia labe defei bagadewane baligisa.
25 Dilia da:i dioiwane dawa:beba:le, dilia esalusu eso da
eso afaewane sedagima:bela:? Hame mabu!
26 Amaiba:le, amo hou fonobahadi dilia hamomu hame
dawa:beba:le, abuliba:le eno liligi hamomusa:gini dilia da:i
dioiwane dawa:ma:bela:?
27 **Sogea ilia heda:su hou ba:ma. Hawa: hamosu amola
amunasu hou ilia hame dawa:. Be ilia ba:su da Soloumane
ea hadigi abula ba:su baligisa.
28 Sogea gisi da wali diala be ayawane gobele nasu laluga
gobesi dagoi ba:mu. Amaiba:le, Gode da amo gisi abula
ida:iwane amoga idiniginisiba:le, Ea dilima imunu hou
da amo hou bagadewane baligimu. Dilia dafawaneyale
dawa:su hou da fonobahadi!
29 Amaiba:le, dilia ha:i manu logo amola dilia hano manu
logo da:i dioiwane mae dawa:ma!
30 (Bai Gode Ea hou hame lalegagui fifi asi gala dunu amo
liligima bagadewane dawa:lala.) Dilia Ada Gode da dilia
wali esaloma:ne liligi lamu huluane dawa:.
31 Be dilia Gode Ea Hinadafa Hou hidadea hogoi helema.
Fa:no E da musa: sia:i liligi dilima imunu.

Liligi Ida:iwane Hebene Gobolo Ganodini Gilisima
(Ma:diu 6:19-21)

32 Sibi fi fonobahadi! Dilia mae beda:ma! Gode da Ea
Hinadafa Hou, dilima imunusa: bagadewane hanai gala.
33 Dilia liligi huluane bidi lale, muni lai hame gagui
dunuma ima. Muni salasu, mae heane dialumu liligi lama.
Gobolo liligi ida:iwane Hebene diasu ganodini hame ebele-
muba:le, amo liligi lama. Agoai liligi, wamolasu dunu da
hame wamolamu amola aowaba da hame wadela:lesimu.
34 Bai adi sogebiga dilia dogolegei liligi da momagei dialea,
amogawi dilia asigi dawa:su da dialumu.

Mae Golale Ha:esaloma

35 ††Dilia abula salawane, gamali wa:le momagele
ha:esaloma!

** **12:27:** 1 Hina bagade 10:4-7; 2 Hou Olelesu 9:3-6 †† **12:35:** Ma:diu 25:1-13

36 ‡‡Hawa: hamosu dunu, ilia hina da uda lasu lolo Nasu
amoga asili, e da bu misunu dawa:beba:le, ouesalumu. Dilia
amo dunu ilia hou agoane hamoma. E da bu misini, logoga
lulufigisia, ilia da logo hedolowane doasimu.
37 Ilia hina da bu doaga:sea, e da ea hawa: hamosu dunu
mae golale, momagele, ouesalebe ba:mu. Na dilima sia:sa.
Ilia hina da ea abula idiniginisili, ilima fili, ha:i manusa:
sia:beba:le, hi fawane da ha:i manu ilima imunu.
38 E da gasimogoa o fa:no agoane doaga:sea, amola ilia
mae golale momagele, ha:esalebe ba:sea, ilia da hahawane
bagade ba:mu.
39 §§Be dawa:ma! Diasu hina da wamolasu ea misunu
eso hidadea dawa:i ganiaba, e da wamolasu ea diasuga mae
misa:ne ea logo ga:la:loba.
40 Dilia mae golale momagele esaloma! Dilia hame
dawa:i eso amoga Dunu Egefe da doaga:muba:le, mae golale
esaloma.”

Nabasu Hawa: Hamosu Dunu amola Hame Nabasu Hawa: Hamosu Dunu
(Ma:diu 24:45-51)

41 Bida e amane sia:i, “Di da amo fedege sia: niniamusu
dawa:ma:ne olelebela:? Ma dunu huluane dawa:ma:ne
olelebela:?”
42 Hina Yesu E bu adole i, “Moloidafa amola bagade
dawa:su hawa: hamosu dunu da nowala:? Diasu hina dunu
da agoaiwane bagade dawa:su amola nabasu dunu ema
ouligisu hawa: hamosu iaha. Amasea, amo dunu da ea hina
ea sia: nababeba:le, e da eno hawa: hamosu dunu ilima ilia
ha:i manu defelewane iaha.
43 Ea hina da bu masea, e da amo hawa: ida:iwane
hamonanebe ba:beba:le, hahawane bagade ba:mu.
44 Na da dilima sia:sa. Ema hahawaneba:le, ea hina
da ema ea liligi amola soge huluane amoma ouligisu hou
imunu.
45 Be amo hawa: hamosu dunu da ea asigi dawa:su
ganodini ea hina da hedolo hame misunu dawa:beba:le, e da
hawa: hamosu dunu amola uda bagadewane fasea, amola
e da ha:i bagade nasea amola waini hano bagade nasea,
feloasa,
46 amo dunu ea hina da ea hame dawa:i eso amoga he-
dolowane doaga:mu. Amasea, hina dunu da amo wadela:i
ouligisu dunu amo gegesu gobiheiga hedofale, fofonobone
salimu. E da hame nabasu dunu ilia se dabe iasu amo defele
lamu.

---

‡‡ **12:36:** Maga 13:34-36 §§ **12:39:** Ma:diu 24:43-44

47 Amasea, amo hawa: hamosu dunu da ea hina ea hanai
dawa:be amo hame hamosu, e da fegasuga bagadewane
fananebe ba:mu.
48 Be eno hawa: hamosu dunu, e da hame dawa:beba:le
hame nabasu hou hamosea, e da fegasuga se dabe iasu
fonobahadi fawane lamu. Nowa dunu da Godema bagade-
wane lai galea, Gode da ema bagadewane lamu. Gode da
nowa dunu ema baligili bagadewane ia dagoiba:le, E da ema
baligiliwane lamu.

Yesu Ea Afafasu Hou
(Ma:diu 10:34-36)

49 Na da osobo bagadega lalu galagudumusa: misi. Be Na
da osobo bagade wahadafa lalu agoane ulagisi ganea:ba.
50 ***Na da ba:bodaise hou lalu agoane hamomu galebe,
be amo hou da hame dagoiba:le, Na da se naba.
51 Na da osobo bagadega olofosu hou olelemusa: misibay-
ale dilia dawa:bela:? Hame mabu! Olofosu hame be afafasa
hou na da olelela misi.
52 Wahawinini, sosogo fi ganodini, dunu biyale ilia da ha
lamu. Nasubu na:iyado udiana ilia da eno nasubu na:iyado
aduna elama gegemu. Amola aduna da eno udiana ilima
gegemu.
53 †††Eda da egefema gegene, egefe da edama bu gegemu.
Eme da idiwima gegene, idiwi da emema bu gegemu. Awa
da ea awama gegene, amola ea awa da ema bu dabe
gegemu.”

Esoha Dawa:su Hou
(Ma:diu 16:2-3)

54 E da dunu huluanema eno sia: olelei agoane, “Dilia da
guma:goe mu mobi heda:lebe ba:sea, dilia da hedolo, ‘Gibu
sa:imu galebe,’ sia:sa. Amasea, gibu da sa:imu.
55 Dilia da gagoe (south) amodili fo manebe ba:sea, dilia
da ‘Eso bagade da gia:mu!’ sia:sa. Amasea, eso da gia:sa.
56 Dilia ogogosu dunu! Osobo dawa:digima:ne olelesu
amola mu dawa:digima:ne olelesu amo ba:beba:le, dilia
fa:no misunu liligi bagade dawa:. Amaiba:le, abuliba:le wali
eso ea hou dili hame dawa:bela:?”

Dilima Ha lai Dunu Hedolo Gousa:ma
(Ma:diu 5:25-26)

57 “Dilia da abuliba:le hou ida:iwane amola wadela:i hou
amo afafamusa: hame dawa:bela:?
58 Dilima ha lai dunu da dilima fofada:musa: dawa:sea,
defea, alia logoga ahoasea, fofada:su dunuma mae doaga:le,
amo liligi hedolowane hahamoma. Agoane hame hamosea,
e da fofada:su dunu ema dili gasawane hiougili, fofada:lalu,

*** **12:50:** Maga 10:38 ††† **12:53:** Maiga 7:6

dadi gagui dunuma imunu. Amasea, dilia da se iasu diasu ganodini sali dagoi ba:mu.
59 Amo ganodini di ouesalu, dia dabe huluane ia dagoiba:le fawane, se iasu diasu logo bu doasibi ba:mu.”

13

Wadela:i Hou Hame Fisisia, Bogosu Ba:mu

1 Amo esoga, dunu esafulu da Yesuma sia: olelei. Ga:lili dunu da Godema gobele salasu hou hamonanoba, Bailade da amo dunu huluane medole legele, ilia maga:me amo gobele salasu liligi amoma gilisi.
2 Yesu da ilima amane adole ba:i, “Amo Ga:lili dunu da agoane bogobeba:le, dili adi dawa:bela:? Ilia Ga:lili dunu eno ilia wadela:i hou baligiba:le bogobela:?
3 Hame mabu! Na dilima sia:sa. Dilia wadela:i hou hame yolesisia, dilia amola da agoanewane bogomu.
4 Eno da Siloua:me diasu gado gagagula heda:i amo mugululi sa:ili, dunu 18 agoane fane, bogogia:i. Dilia adi dawa:bela:? Ilia wadela:i hou da Yelusaleme dunu eno huluane ilia wadela:i hou baligiba:le, bogobela:?
5 Hame mabu! Be Na da dilima sia:sa. Dilia wadela:i hou hame fisiagasea, dilia amola da agoanewane bogomu.”

Figi Ifa da Fage Hame Legei

6 Amalalu, Yesu da ilima fedege sia: olelei, “Eso afaega dunu afae da ea ifabi ganodini figi ifa bugi dialu. E da amoga fage legei hogola asi, be hamedafa ba:i.
7 Amaiba:le, e da ea ifabi ouligisu dunuma amane sia:i ‘Waiye! Na da ode udiana ganodini figi ifa amo fage legebayale hogole ba:loba, hamedei galu. Amo ifa abima! E da udigili bugi dialumu da defea hame galebe!’
8 Be ifabi ouligisu dunu da bu adole i, ‘Ode afadafa eno fawane yolele, amo ifa da lelumu da defea. Na da osobo dogone gagala:le, bulamagau iga legemu.
9 Amasea, amo ifa da ode enoga fage legesea, defea, yolema. Be hame legesea, defea, abima!’

Yesu da Da:i Gugili Sa:i Lalu Uda, amo Sa:bade esoga Uhinisi

10 Sa:bade eso afaega, Yesu da sinagoge diasu ganodini sia: olelelalu.
11 Uda afadafa esalu, amo ea dogo ganodini Fio liligi aligila sa:iba:le, e da ode 18 agoane oloi galu. E da:i selefagala:le, bu molomu hamedei ba:i.
12 Yesu da amo uda ba:beba:le, Ema misa:ne sia:nanu, bu amane sia:i, “Uda! Dia oloi da uhi dagoi.”

13 Yesu da Ea lobo amo uda ea da:iga ligisili, uda da bu molole, Godema nodone sia:i.

14 *Be Yesu da Sa:bade esoga uhisu hou hamobeba:le, sinagoge ouligisu dunu da dunu esafulubi ilima amane sia:i, “Hawa: hamosu eso hi ganodini da gafeyale fawane. Amo esoga uhinisimusa: misa:. Be Sa:bade esoga mae misa!”

15 Yesu da ema bu adole i, “Dilia ogogosu dunu! Sa:bade esoga dilia bulamagau o dougi diasu ganodini lefulubi, dilia da ea la:gi fadegale, hano moma:ne oule ahoa.

16 Be A:ibalaha:me idiwi waha esala, e da ode 18 agoane Sa:ida:nema la:gi dagoi. Amaiba:le, ea la:gi Sa:bade esoga abuliba:le hame fadegale fasima:bela:?”

17 Amo sia: sia:beba:le, Ema ha lai dunu huluane bagadewane gogosia:i. Be eno dunu huluane, Ea hadigi hou hamoi ba:loba, hahawane nodone sia:i.

Masada Hawa: Fedege Sia:
(Ma:diu 13:31-32; Maga 4:30-32)

18 Yesu E amane sia:i, “Gode Ea Hinadafa Hou da habodaila:? Amo hou olelemusa:, Na da adi fedege sia: olelema:bela:?

19 Gode Ea Hinadafa Hou da agoane diala. Dunu da masada hawa: lale, ea ha:i manu bugisu soge ganodini bugisa. Masada da heda:le, ifa agoane alebeba:le, sio fi da ea amodaga bibisa.”

Yisidi Fedege Sia:
(Ma:diu 13:33)

20 Yesu da eno adole ba:i, “Gode Ea Hinadafa Hou olelemusa:, Na da adi fedege sia: olelema:bela:?

21 Gode Ea Hinadafa Hou da agoane diala. Uda da falaua 40 lida agoane, amo ganodini yisidila biogosa. Yisidi da falaua amo ganodini fodobeba:le, ga:gi da bagadewane alesa.”

Logo Holei Fonobahadi
(Ma:diu 7:13-14,21-23)

22 Yesu da asili, moilai eno fonobahadi amola eno bagade amoga doaga:le, sia: olelelalu, asili, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: ahoanu.

23 Dunu afae da Yesuma amane adole ba:i, “Hina! Dunu bagahame fawane da dia gaga:su hou ba:ma:bela:?”

24 Yesu E bu adole i, “Logo holei fonobahadi amoga golili dasu logo hogoi helema. Dunu bagohame da amo ganodini golili sa:imusa: dawa:sea, hamedei ba:mu.

---

* **13:14:** Gadili Asi 20:9-10; Mousese ea Malasu 5:13-14

25 Diasu Hina da wa:legadole, logo ga:simu. Amasea, dilia
da gadili leluwane logoga lulufigili agoane sia:mu, ‘Hina!
Ninia misa:ne, logo doasima!’ Be E da bu adole imunu,
‘Dilia da habidili misibela:? Na da dili hame dawa:.’
26 Amasea, dilia da amane sia:mu, ‘Di amola ninia gilisili
ha:i amola hano nasu. Dia da ninia moilaiga sia: olelei!’
27 †Be E da bu eno sia:mu, ‘Dilia amola dilia misi soge Na
da hame dawa:. Wadela:i hou hamosu dunu huluane! Dilia
masa!’
28 ‡A:ibalaha:me, Aisage, Ya:igobe amola balofede dunu
huluane, ilia Gode Ea Hinadafa Hou ganodini esalebe, be
dilia da gadili ha:digi dagoi ba:mu. Amo hou ba:sea, dilia
da bese ini dinanumu.
29 Dunu da gusugoe amola guma:goe amola gagoe (south)
amola gagoe, (north) amoga misini, ilia Gode Ea Hinadafa
Hou lolo Nasu amoga hahawane fimu.

30 §Amasea, mogili waha fa:no agoane mabe dunu da
bisili doaga:mu, amola eno mogili waha bisili mabe da fa:no
doaga:mu.”

Yesu da Yelusaleme Fi ilima Asigi
(Ma:diu 23:37-39)

31 Amogala, Fa:lisi dunu Yesuma doaga:le, amane sia:i,
“Helode da Di medole legemu hanaiba:le, Di hobea:le eno
sogega masunu da defea.”
32 Be Yesu da bu adole i, “Amo fogisi olelema, ‘Na da wali
amola aya, Fio a:silibu fadegalala amola oloi uhinisilala.
Gasida Na da Na hawa: hamosu dagomu.
33 Be wali amola aya amola gasida, Na da hawa: hamomu.
Bai balofede dunu da eno moilaiga bogomu da defea hame.
E da Yelusaleme moilai bai bagadega fawane bogomu da
defea.
34 Yelusaleme fi! Yelusaleme fi! Dilia da balofede dunu
medole lelegesa. Dilia da dilima asunasi dunu igiga medole
lelegesa. Na da eso bagohame, gagala da ea mano hina:
ougiaha gilisibi, amo defele dili gaga:ma:ne gilisimu hanai
galu. Be dilia higa:i.

35 **Amaiba:le, Gode da dilia Debolo Diasu yolesimu.
Amola dilia Na mae ba:le galeawane amoganini dilia amane
sia:sa,
“Gode da Hina Gode Ea Dioba:le mabe dunu hahawane
dogolegemu da defea!”

---

† **13:27:** Gesami Hea:su 6:8 ‡ **13:28:** Ma:diu 22:13, 25:30; Ma:diu 8:11-12
§ **13:30:** Ma:diu 19:30, 20:16; Maga 10:31 ** **13:35:** Gesami Hea:su 118:26;
Yelemaia 22:5

14

Yesu da Oloi Dunu Uhinisi

1 Sa:bade eso afaega, Yesu da Fa:lisi hina dunu ea diasuga
ha:i manusa: asi. Eno dunu da Yesu Ea hou ha:giwane
sosodolalu.
2 Dunu ea emo amola lobo da fofai galu, amo da Yesuma
doaga:i.
3 Amalalu, Sema Olelesu dunu amola Fa:lisi dunu, ilima
Yesu E amane adole ba:i, "Ninia Sema amo ganodini,
Sa:bade esoga uhisu hou hamomu da defeala:?"
4 Be ilia da mae sia:ne, ouiya:le esalu. Amalalu, Yesu da
amo oloi dunu gaguli, uhinisi dagole, asunasi.
5 *Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, "Dilia dougi o
bulamagau da ulidogoi ganodini dasea, dilia da Sa:bade
esoga amo hedolowane hiougili gadoma:bela:?"
6 Be ilia da Ema bu adole imunu gogolei galu.

Fonobosu Hou amola Aowasu Hou

7 Lolo nasu amoga misi dunu ilia fisu ida:iwane hedo-
lowane lai dagoi ba:beba:le, Yesu da ilima amo fedege sia:
olelei.
8 †"Dunu e da uda lasu lolo Nasu amoga di misa:ne
sia:beba:le, fisu ida:iwane amoga mae fima. Amabela:? Dia
hou baligisu mimogo dunu da amo lolo Nasu amoga hiougi
ganumu.
9 Amai galea, dia aowasu dunu da dima misini, dima
agoane sia:mu, 'Amo fisu fisili, goe mimogo dunuma ima,'
e da amane sia:mu. Amasea, di da gogosiabeba:le, dia fisu
fisili, gudu sa:ili, wadela:i fisu amoga fimu.
10 Be dunu da ea lolo Nasu amoga misa:ne sia:beba:le, di
da fa:nodafa fisu amoga fima. Amasea, dia aowasu da dima
doaga:sea, dima e da agoane sia:mu, 'Na:iyado! Amo fisu
fisili, di fisu noga:i amoga heda:ma.' Amasea, eno dunu
huluane da amo hou ba:sea, dima nodomu.
11 ‡Bai nowa dunu da hi hou gaguia gadoma:ne, gasa fi
hou hamosea, Gode da amo dunu ea hou fonobomu. Be
nowa dunu da hina: hou hi fonobosea, Gode da amo dunu
ea hou bu gaguia gadomu."
12 Yesu da Ea aowasu dunuma amane sia:i, "Di da
esomogoa o daeya lolo Nasu hamosea, dia na:iyado dunu,
dia yolali, dia fidafa dunu amola dia bagade gagui na:iyado
dunu, amo dunu lolo Nasu ilima mae hiougima. Bai ilia da
di dabe hiougimu, amola di da ilima bidi agoane lamu.
13 Be lolo nasea, hame gagui dunu amola afoi dunu, emo
gasuga:igi dunu, amola si dofoi dunu, amo hiougima.

---

* **14:5:** Ma:diu 12:11 † **14:8:** Malasu 25:6-7 ‡ **14:11:** Ma:diu 23:12; Luge 18:14

14 Amasea, ilia bu dima dabe imunu hamedeiba:le, di
da hahawane ba:mu. Hou ida:iwane dunu bogoi da bu
wa:legadosea, amo esoha dia da dabe ida:iwane ba:mu.”

Lolo Nasu Bagade Fedege Sia:
(Ma:diu 22:1-10)

15 Dunu afae da Yesu ele gilisili ha:i nana, amo sia:
nabaloba amane sia:i, “Nowa da Gode Ea Hinadafa soge
ganodini lolo nasea, e da hahawane bagade ba:mu.”
16 Be Yesu da Ema amane sia:i, “Dunu afae da lolo Nasu
bagade hamoi. E dunu bagohame amoga misa:ne hiougi.
17 Lolo Nasu esoha doaga:sea, musa: adoi dunu huluane
misa:ne sia:musa:, e da ea hawa: hamosu dunu asunasi.
‘Misa!’ e sia:i. ‘Ha:i manu huluane da hahamoi diala.’
18 Be ilia huluane gilisili abaloi sia:i. Afadafa da amane
sia:i, ‘Waiye! Na da soge bidi lai dagoi. Na da amo ba:musa:
masunuba:le, lolo nasu amoga hame misunu wea! Dia
hinama asigiba:iya sia:ma!’
19 Eno da amane sia:i, ‘Na da bulamagau biyale bidi lai
dagoiba:le, amo ea hou na da ba:la masunu. Dia hinama
asigiba:iya sia:ma.’
20 Eno da amane sia:i, ‘Na da uda laiba:le, misunu da
hamedei galebe.’
21 Amalalu, adola ahoasu dunu da misini, ea hinama ilia
adoi olelei. Amalalu, hina da mi hanai galu. E da ea adola
ahoasu dunuma amane sia:i, ‘Hedolo! Moilai fi huluane
adola masa. Logo fonobahadi amola logo bagade, amo
hogoi helele, hame gagui dunu, afoi dunu, si dofoi dunu,
amola emo gasuga:igi dunu amo huluane guiguda: oule
misa!’
22 Ea adoi dagoloba, ea adola ahoasu dunu da ema amane
sia:i, ‘Hina! Dia adoi na hamoi dagoi. Be fisu eno diala!’
23 Amalalu, hina da ea hawa: hamosu dunuma amane
sia:i, ‘Defea! Logo bagade amola soge amola ifabi, amoga
asili, dunu huluane ilia da misini, na diasu nabama:ne gasa
bagadedafa misa:ne sia:ma!
24 Na da dima sia:sa. Dunu huluane amo na da musa:
hiougi, ilia da na lolo Nasu ha:i manu hamedafa na
ba:mu!’ ”

Yesuma Fa:no Bobogesu Hou da Gasa Bagade
(Ma:diu 10:37-38)

25 Dunu bagohame gilisili Yesu amola asili, Yesu da
beba:le, ilima amane sia:i,
26 §“Nowa dunu da ea asigi hou edama amola emema,
iduama, ea manoma, olama, eyama, dalusima, dafawane,

§ **14:26:** Ma:diu 10:37

hi esalusu amoma, amo asigi hou da ea asigi hou Nama
baligisia, e da Nama fa:no bobogemu hamedei.
27 **Nowa dunu da ea bulufalegei mae gisawane, Nama
hame fa:no bobogesea, e da Na fa:no bobogesu dunu
hamomu hamedei.
28 Di da diasu gado gagagula heda:i gagumu hanaiba:le,
di da hidadea fili amane dawa:sa, ‘Amo diasu gagumusa:,
muni habodayane da ima:bela:. Na muni da defelela:?
29 Amo hame hamosea, di da diasu gado gagagula heda:i
amo ea bai fa:sea, be gaguli dagomu hamedei ba:sea, eno
ba:su dunu da bagadewane oufesega:mu.
30 Ilia da amane sia:mu, ‘Amo dunu da gagumusa: muni
hamoi, be hawa: hamosu dagomu da hamedei.’
31 Amola hina bagade dunu, e da eno fi hina bagade
dunuma gegemusa: dawa:sea, e da hidadea fili, amane
dawa:sa, ‘Nama ha lai dunu dadi gagui da bagadedafa
20,000 agoane. Na fi dadi gagui da fonobahadi 10,000
fawane. Amaiba:le na ha lai na da hasalimu defele
ganabela:?’
32 E da amo hasalimu defele hame dawa:sea, ea ha lai hina
bagade da mae misini sedagaga manebe ba:sea, e da adola
ahoasu dunu, ema olofole gousa:musa:, asunasimu.
33 Amo hou defelewane, nowa dunu da ea liligi amola
ea labe huluane hame fisisia, e da Nama fa:no bobogemu
hamedei ba:mu.

Sali Wadela:i Gala
(Ma:diu 5:13; Maga 9:50)

34 Sali da defeawane. Be ea hedai fisisia, amo da
habodane bu hedama:bela:?
35 Agoai sali da osoboga ha:digisia, osobo hame fidisa.
Osobo ha:i manu amoga gilisisia, hame fidisa. Udigili
ha:digimu fawane. Dilia ge galea, nabima.”

15

Sibi Fisi
(Ma:diu 18:12-14)

1 *Eso afaega, ‘su lidisu’ dunu amola wadela:i hou hamosu
dunu bagohame, Yesu Ea sia: nabimusa: misi.
2 Amalalu, Fa:lisi dunu amola Sema Olelesu dunu ilia
da gilisili gadele sia: dasu, “Amo dunu da wadela:i dunu
hahawane ba:sa. E da ilima gilisili ha:i nana.”
3 Amaiba:le, Yesu da fedege sia: ilima olelei.
4 “Dunu afae da sibi 100 agoane gagui galea, afadafa
fisibiba:le, e da adi hamoma:bela:? E da eno 99 gisi

** **14:27:** Ma:diu 10:38, 16:24; Maga 8:34; Luge 9:23 * **15:1:** Luge 5:29-30

nanebe yolesili, amo sibi fisi bu lamusa: hogola ahoa. Ba:i dagoiba:le fawane yolesisa.
5 Bu ba:sea, e da nodone sia:ne, sibi fisi amo gisawane,
6 ea diasuga gaguli ahoa. Amasea, e da ea na:iyado amola gadenene fi dunu gilisima:ne sia:ne, ilima agoane sia:sa, ‘Na sibi fisi bu ba:beba:le, na da hahawane bagade. Ninia gilisili nodonanumu.’
7 Amo defelewane, wadela:i hou hamosu dunu afae da Godema sinidigisia, Hebene soge ganodini nodosu hou da 99 dunu (ilia hou ida:iwane ilisu dawa:beba:le sinidigimu hamedei) iliba:le baligimu.

Muni Fage Fisi

8 “Sia: eno! Uda da silifa muni fage nabuane galu. Afadafa fisiba:le, e da adi hamoma:bela:? E da gamali wa:le, diasu doa:le, sogebi huluane hogole, muni fisi ba:beba:le fawane yolesisa.
9 Ba:i dagoiba:le, ea na:iyado amola gadenene fi dunu e da gilisima:ne sia:ne, e da ilima agoane sia:sa, ‘Na muni fage fisi na da bu laiba:le, na hahawane bagade. Nini gilisili nodonanumu.’
10 Amo defelewane, Na dilima sia:sa. Wadela:i hou hamosu dunu afadafa da Godema sinidigisia, Gode Ea a:igele dunu da bagadewane nodosa.”

Mano Fisi Fedege Sia:

11 Yesu E fedege sia: eno adole i, “Dunu afadafa da dunu mano aduna esalu.
12 Fa:no lalelegei da edama amane sia:i, ‘Ada! Nama hobea imunu nana liligi wahadafa na lamu galebe.’ Ea sia: nababeba:le, eda da ea liligi mogili, la:idi da magobo mano, la:idi da fa:no lalelegei manogili i.
13 Eso didia ahoanu, amo mano da ea liligi amola soge bidi lale, muni lai amo soge sedagaga gaguli asi. Amo sogega doaga:loba, ea muni mae dawa:iwane, udigili ha:digisu.
14 Ea muni huluane da hedolowane ebelei dagoi ba:i. Amanoba, amo soge ganodini gibu da hame sa:iba:le, dunu huluane ha:i nabi. E amola ha:i nababeba:le, se nabi.
15 Amaiba:le, e da amo sogega esalebe dunu ea hawa: hamomusa: asi. Amo da e gebo ouligisu hawa: hamoma:ne asunasi.
16 E da ha:beba:le, gebo ea ha:i manuga manusa: dawa:i galu. Be dunu eno ema hame iasu.
17 Amalalu, ea asigi dawa:suga bu hi yolesia guda: dadawa:lalu, e amane dawa:i, ‘A! Na ada ea diasuga, ea hawa: hamosu dunu ilia bagadewane sadini diaha. Eno ha:i mae nawane diala. Be na da ha:ga bogomuwane.

18 Defea! Na da wa:legadole, na adama buhagili, na
da ema agoane sia:mu, ‘Ada! Na Godema amola dima
wadela:le bagade hamoi.
19 Na da dia mano agoane bu esalumu, na defele hame
gala. Be na dia hawa: hamosu dunu agoane, dia hamoma.’
20 Sia:nanu, e wa:legadole, ea adama doaga:musa: asi.
E logoba:le badiliawane manebe ba:beba:le, eda asigiba:le,
hehenane, egefema doaga:le, bagadewane ouga:ne, nono-
goi.
21 Egefe ema amane sia:i, ‘Ada! Na Godema amola dima
wadela:le hamoi. Na dia gofe agoane bu esalumu, na defele
hame galebe.’
22 Be eda ea hawa: hamosu dunuma amane sia:i, ‘Hedolo!
Abula ida:idafa ema ga:simusa: gaguli misa. Gasi salasu
ida:iwane gala ea lobo sogoga gasisalima. Ea emoga emo
salasu sanasima.
23 Amasea, bulamagau mano sefena gala gaguli misini,
medole legele, gobema. Ninia da hahawane lolo manu!
24 Bai na mano da musa: bogoiwane dialu, be waha bu
uhibi ba:sa. E da fisi dagoi, be waha bu ba:i.’ Amalalu, ilia
muni hahawane lolo mai.
25 Be eda ea magobo mano da ifabi hawa: hamonanu.
Misini, diasu gadenenewane mana, e da hahawane gesami
amola gosa:be nabi.
26 Amalalu, e da hawa: hamosu dunu afae misa:ne wele
sia:ne, amo hou ea bai ema adole ba:i.
27 Hawa: hamosu dunu da bu adole i, ‘Diaeya da bu misi.
E da hahawane bu doaga:beba:le, dia ada da bulamagau
mano sefena gala medole legei dagoi.’
28 Be magobo mano da mi hanaiba:le, diasu ganodini
masunu higa:i galu. Amalalu, ea ada gadili asili, ema
asigiwane, ha:giwane ganodini misa:ne sia:i.
29 Be e da edama mihanane amane sia:i, ‘Na da ode
bagohame dia hawa: hamosu dunu agoane, sia: nabawane
hamosu. Be na amola na na:iyado gilisili hahawane
hedesu hamoma:ne, di da nama hamedafa i. Goudi mano
fonobahadi hamedafa i.
30 Be dia mano eno e da hina: da:i bidi lasu uda bagohame
ilima gilisili golabeba:le, dia muni huluane udigili ha:digi.
Be e misini, di da bulamagau mano sefena, ema nodone,
medole legei dagoi!’
31 Be eda da ema bu adole i, ‘Nagofe! Ania da eso huluane
gilisili esala. Na labe huluane ani gagusa.
32 Be diaeya da bogoi agoane be bu uhi agoane ba:sa. E
da fisi, be wali bu ba:i dogoi. Amaiba:le ninia da hahawane
nodone hamomu da defea gala.’ ”

16

Dawa:iwane Muni Ouligisu Dunu

1 Yesu da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Muni ouligisu dunu afae da bagade gagui dunu ea liligi ouligilalu. Amo muni ouligisu da ea hina ea muni udigili ha:digi, noga:le hame ouligi. Amaiba:le, eno dunu da bagade gagui hina ema ouligisu ea hou olelei.

2 Amaiba:le, hina dunu da muni ouligisu ema misa:ne sia:ne, ema amane sia:i, ‘Na da dia houba:le adi sia: nababala:? Dia muni amola liligi huluane ouligisu hou huluane nama olelema. Bai di da amo ouligisu hou bu hamomu da hamedei galebe.’

3 Amalalu, muni ouligisu dunu da ea asigi dawa:su ganodini amane dawa:i, ‘Na da adi hamoma:bela:? Na hawa: hamosu na hina da hedofamuba:le, na adi hamoma:bela:? Na gasa hameba:le, osobo gasa:mu hamedei galebe. Na gogosiasa:besa:le, eno dunuma muni udigili edegemu hamedei.

4 A! Defea! Na hamomu na dawa:. Na hina da na hawa: hamosu hedofasea, eno dunu ilia nama aowasu hamoma:ne, na da agoane hamomu.’

5 Amalalu, dunu eno ilia da ea hina ema dabe imunu galu. E da amo dunu huluane ema misa:ne sia:i. E da ilima amane sia:i, ‘Na hinama, di da dabe habodayane imunu ganabela:?’

6 Afadafa da bu adole i, ‘Na da olife susuligi gaga 100 agoane imunu gala.’ Ema e amane sia:i, ‘Defea! Dabe imunu meloa lale, hedolowane 50 fawane bu dedema.’

7 Eno dunuma e amane sia:i, ‘Di da dabe habodayane imunu ganabela:?’ E bu adole i, ‘Na da widi daba 1000 agoane imunu gala,’ Muni ouligisu dunu da ema amane sia:i, ‘Defea! Dabe imunu meloa lale, 800 fawane dedema.’

8 Amalalu, ogogosu muni ouligisu dunu da dawa:iwane hamoiba:le, ea hina da ema nodone sia:i. Bai osobo bagade dunu ilia muni ouligisu hou da hadigi lai dunu ilia muni ouligisu hou baligisa.

9 Amaiba:le na dilima sia:sa. Muni da osobo bagade liligi fawane. Be osobo bagade dunu da dilima asigima:ne, muni ouligisu hou noga:le hamoma. Agoane hamosea, hobea amo hou da dagoiwane ba:beba:le, Gode da dilima misa:ne sia:beba:le, dilia da Hebene sogega doaga:sea, ilia dima hahawane yosia:mu.

10 Nowa da liligi fonobahadi noga:le ouligisia, e da liligi bagade ouligisu dawa:mu. Be nowa da liligi fonobahadi ogogolewane ouligisia, ea da hou bagade amo ganodini ogogomu.

11 Amaiba:le, di da osobo bagade liligi amola muni ogogole
ouligisia, nowa da dilima liligidafa amola munidafa amo
ouligisu hou ima:bela:? Hamedafa imunu!
12 Dilia da dunu eno ea liligi ogogolewane ouligisia, nowa
da dilia liligidafa dilima ima:bela:?
13 *Hawa: hamosu dunu da hina aduna elama hawa:
hamomu da hamedei. Agoane hamosea, hina afadafa e
da higamu, enoma e da asigimu. Hina afadafa ema e da
nodone sia:mu, enoma e da hihimu. Gilisili Gode Ea hawa:
hamosu, amola muni labe elama asigi hou hamomu da
hamedei galebe."

Yesu Ea Olelesu Eno
(Ma:diu 11:12-13; 5:31-32; Maga 10:11-12)

14 Amo sia: nababeba:le, Fa:lisi dunu ilia da muni
hanaiba:le, Yesuma ba:sola:i.
15 Be Yesu da ilima amane sia:i, "Dilia da eno dunu ilia
siga hahawane ba:ma:ne, ogogole hamosa. Be dilia dogo
ganodini asigi dawa:su dialebe, Gode da ba:lala. Be liligi
amoma osobo bagade dunu ilia nodone dawa:sa, amo liligi
Gode da higasa.
16 †Gode Ea Fi dunu da musa: Mousese ea Sema amola
Balofede dunu ilia olelesu amoha esalu. Amalalu, Yone
Ba:bodaise da misi. Amola wali dunu da Gode Ea Hinadafa
Hou Sia: Ida:iwane gala olelesa. Lalegagumu hanai dunu
da hanaiba:le, amo hou ganodini golili sa:imusa: gasawane
ludusa.
17 ‡Be mu amola osobo bagade da hedolowane mugululi,
hamedafa ba:mu. Be Sema dedei fonobahadi fawane da
hamedafa mugulumu.
18 §Nowa dunu da ea uda fisiagale, eno lasea, e da inia
uda adole lasu hou hamosa. Amola nowa dunu da uda egoa
fisiagai, amo lasea e da inia uda adole lasu hou hamosa.

Bagade Gagui Dunu amola La:salase

19 Musa bagade gagui dunu da osobo bagadega esaloba, e
da yoi abula ida:iwane ga:si. E eso huluane sadima:ne, ha:i
manu ida:iwane nasu.
20 Hame gagui nabadodafa dunu ea dio amo La:salase
esalu. Ea da:i da aiya fawane dialu. E masunu
hamedeiba:le, eno dunu ilia gaguli asili, bagade gagui dunu
ea logo holeiga ligisisu.
21 E da ha:i manu hameba:le, e da bagade gagui ea ha:i
manu daladabe ea fafaiha sa:i lale manusa: dawa:i galu.
Wa:me da ea aiya ilia gona:suga heheloa:su.

---

* **16:13:** Ma:diu 6:24 † **16:16:** Ma:diu 11:12-13 ‡ **16:17:** Ma:diu 5:18
§ **16:18:** Ma:diu 5:32; 1 Golidia 7:10-11

22 Amalalu, hame gagui dunu da bogoi. E bogoloba, a:igele
dunu da ea a:silibu amo A:ibalaha:me ea afoguga dafulili
fimusa: oule asi. Bagade gagui dunu amola da bogole, uli
dogone sali ba:i.
23 Bagade gagui dunu da Ha:idisi amo ganodini se
nabawane esalu. E da ea si ba:le gadole, A:ibalaha:me
sedagawane lelebe ba:i. La:salase da A:ibalaha:mela dafulili
lelebe ba:i.
24 Ba:beba:le, e da A:ibalaha:mema ha:giwane wele sia:i,
'Ada! Nama asigima! La:salase da nama misa:ne sia:ma!
Ea lobo sogo hanoga gele, na gona:suga anigagima:ne
digilisima:ne asunasima! Na lalu ganodini esalebeba:le, se
bagade naba!'
25 Be A:ibalaha:me da ema bu adole i, 'Nagofe! Bu
dawa:ma! Di da osobo bagadega esaloba, liligi ida:iwane
fawane ba:i galu. La:salase da se fawane nabi. Wali e da
guiguda: hahawane esala, be di da se naba.
26 Eno amola, ani dogoa amogai da adobo bagadeba:le, ani
da afafai dagoi. Gui esala dunu dima masunu da hamedei
ba:mu. Amola dia la:idi esalebe dunu guiguda: misunu da
hamedei ba:mu!
27 Amalalu, musa: bagade gagui dunu da bu adole i,
'Amaiba:le, Ada, na dima bagade edegesa. La:salase da na
osobo bagade ada ea diasuga masa:ne sia:ma.
28 Amoga da nolalali biyale esala. Ilia se nabasu soge
goega:i doaga:sa:besa:le, e da ilima sisasu olelema:ne, di
asunasima!'
29 Be A:ibalaha:me da bu adole i, 'Mousese amola
ba:la:lusu dunu ilia sia: dedei diala. Amo ilia nabimu da
defea.'
30 Amalalu, e da A:ibalaha:mema bu sia:i, 'Hamedei ada
A:ibalaha:me! Be bogoi dunu wa:legadole ilima adosea, ilia
da wadela:i hou fisili, Godema sinidigimu.'
31 Be A:ibalaha:me bu sia:i, 'Ilia Mousese amola balofede
dunu ilia sia: dedei dialebe amo dafawaneyale hame
dawa:sea, dunu bogoi wa:legadobeba:le amola ilia da
dafawaneyale hame dawa:mu.' "

17

Wadela:i Hou
(Ma:diu 18:6-7,21-22; Maga 9:42)

1 Yesu da ea ado ba:su dunuma amane sia:i, "Dafama:ne
olelesu da dafawane doaga:mu. Be dafama:ne olelesu dunu
da se bagade nabimu.
2 Nowa dunu da fonoboi dunu dafama:ne olelesea, ea se
dabe iasu da dunu amo ea galogoaga ilia da igi bagadedafa

la:gilisili, bogoma:ne hanoga galadigisa, amo se dabe iasu bagadewane baligimu.

3 *Dilia hou dawa:ma! Dia fi dunu wadela:le hamoi galea, ema gagabole sia:ma. E da ea houba:le gogosiabeba:le sinidigisia, defea, ea hou gogolema:ne olofoma.

4 E da eso afae amoga dima fesuale agoane wadela:le hamosea amola fesuale agoane dima gogosiane sinidigili, 'Na da wadela:le hamoiba:le sinidigisa,' amo e da sia:sea, defea, ea hou gogolema:ne olofoma."

Dafawaneyale Dawa:su Hou

5 Asunasi Dunu ilia da Yesuma amane sia:i, "Hina! Ninia dafawaneyale dawa:su hou asigilama:ne, Di hahamoma."

6 Yesu E bu adole i, "Dilia dafawaneyale dawa:su hou da amo masada hawa: fonobahadidafa defelewane ganiaba, dilia da goe ifa bagade amoga, 'Ifa! Disu a:le, di gobele hano wayabo bagadega soagala:ma!' Amane sia:beba:le, ifa da dilia adoi nabawane hamomu.

Hawa: Hamosu Dunu ea Hawa: Hamosudafa

7 Dilia hina dunu afadafa, ea hawa: hamosu dunu da osobo gidinananu amola sibi ouligilalu, diasuga misini, e da ema, 'Hedolo misa! Ha:i manusa: fima,' amo sia: e da sia:ma:bela:?

8 Hame mabu! Be e da ea hawa: hamosu dunuma amane sia:mu, 'Dia da na ha:i manu gobele, abula ga:sili, nama ha:i manu amola hano ima. Di da fa:no ha:i manu amola hano manu.'

9 Be amo hawa: hamosu dunu da ea hawa: hamosudafa fawane hamobeba:le, ea hina da ema nodone sia:ma:bela:? Hame mabu!

10 Dilia da dilima adoi hawa: hamosu huluane hamoi dagoiba:le, agoane sia:ma, 'Ninia da hawa: hamosu dunu noga:i hame galebe. Ninia da eno hawa: hamosu hame hamoi, be hawa: hamosudafa fawane hamoi.' "

Yesu da Dunu Nabuane Gala Uhinisi

11 Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: logoga asili, e da Samelia soge amola Ga:lili soge amo alalo gadenenewane ahoanu.

12 E da diasuga doaga:le, "lebolosi" oloi dunu nabuane Ema doaga:musa: manebe ba:loba, ilia fonobahadi sedagawane oulelu.

13 Ilia da Ema ha:giwane wele sia:nanu, "Yesu! Hina! Ninima asigima!"

---

* **17:3:** Ma:diu 18:15

14 †Yesu da ili ba:lalu, ilima amane sia:i, “Dilia gobele
salasu dunu dilia hou ba:ma:ne, ema masa!” Amoga
ahoanoba, ilia oloi uhibi ba:i.
15 Ea oloi uhibi ba:loba, dunu afadafa fawane sinidigili,
Godema nodone wele sia:i.
16 E da Yesu Ea emo gadenene gala:la sa:ili, Yesuma
nodone sia:i. Amo dunu da Samelia dunu.
17 Amalalu, Yesu E amane sia:i, “Na da dunu nabuane uhi
dagoi. Eno dunu sesegeyale amo da habila:?
18 Amo ga fi dunu, hi fawane da nodone sia:musa: bu
misibela:? Eno da abuliba:le hame buhagibela:?”
19 Amalalu, buhagi dunuma E amane sia:i, “Wa:legadole
hahawane masa! Di da dafawaneyale dawa:beba:le, uhi
dagoi.”

Gode Ea Hinadafa Hou Misunu Eso
(Ma:diu 24:23-28,37-41)

20 Fa:lisi dunu eno ilia da Gode Ea Hinadafa Hou da
habogala doaga:ma:bela:le, Yesuma adole ba:i. Yesu E bu
adole i, “Dunu ilia siga ba:ma:ne, Gode Ea Hinadafa Hou da
hame maha.
21 Dunu ilia da hame sia:mu, ‘Amo hou da guiguda: gala
amola amo hou da eno sogega gala.’ Hame mabu! Bai Gode
Ea Hinadafa Hou da wahadafa dilia dogo ganodini diala.”
22 Amalalu, E da Ea ado ba:su dunu ilima amane sia:i, “Se
nabasu eso da misunu. Amo esoga dilia da Dunu Egefe Ea
bu misunu ba:mu hanai ganumu, be hamedei.
23 Eno dunu da dilima amane sia:mu, ‘Goea ba:ma!
Guiguda: ba:ma!’ Be ilima mae fa:no bobogema.
24 Ha:ha:na da gusudili da:gini gala:sa, guma:dini diga-
gala:be, amo defele Dunu Egefe Ea bu misunu eso da ba:mu.
25 Be E da hidadea se bagade nabimu. Waha esalebe fi, da
Dunu Egefe higale fisimu.
26 ‡Dunu Egefe Ea bu misunu eso da Nowa: ea eso agoai
ba:mu.
27 §Dunu huluane amo esoga da ha:i nanu, adini nanu,
uda lasu hamonanu, Nowa: da dusagai bagadega fila
heda:le, hano bagade misini, dunu huludafa hanoga na
dagoi ba:i.
28 **Dunu Egefe Ea eso da Lode ea esoha agoai ba:mu.
Dunu huluane da ha:i nanu, adini nanu, bidi lasu hou
hamosu, ha:i manu bugilalu, diasu gagusu.
29 Be Lode da Sodame moilai bai bagade fisili, ga asiba:le,
lalu amola ‘salafa’ da muagado gibu agoane sa:ili, dunu
huluane medole legei dagoi.

---

† **17:14:** Gobele Salasu 14:1-32 ‡ **17:26:** Mui 6:5-8 § **17:27:** Mui 7:6-24
** **17:28:** Mui 18:20 - 19:25

30 Dunu Egefe da osobo bagadega bu masea, amo hou
defele bu ba:mu.
31 ††Amo esoga, nowa dunu da diasu da:iya gadodili
esalebe, e da diasu ganodini ea liligi lamusa: hamedafa
golili sa:ima:mu. Nowa dunu da odagiaba esalea, ea diasuga
bu sinidigili maedafa masa:ma.
32 ‡‡Lode idua hou bu dawa:ma!
33 §§Nowa dunu ea esalusu gagumusa: hanai galea, ea
esalusu fisimu. Be nowa ea esalusu hi fisiagasea, ea esalusu
bu ba:mu.
34 Na dilima sia:sa. Amoha, dunu aduna gasia ela da
diaheda:su afadafa amoga golabe ba:loba, afadafa Gode da
lamu, eno E da fisimu.
35 Uda aduna da gagoma goudaha esalea, afadafa Gode da
lamu, eno E da fisimu.
36 Dunu aduna da ifabia hawa: hamonanebe ba:sea,
afadafa Gode da lamu, eno E da fisimu."
37 Ea ado ba:su dunu ilia da Ema adole ba:i, "Hina! Amo
hou da habi ba:ma:bela:?" E fedege sia: bu adole i, "Bogoi
da:i hodo da dialebeba:le, amo sogebiga sia sio da gilisimu."

18

Didalo amola Fofada:su Dunu Fedege Sia:

1 Ea fa:no bobogesu dunu da mae helele, mae da:i dione
sia:ne gadoma:ne, Yesu da fedege sia: ilima olelei.
2 E amane sia:i, "Moilai afae ganodini fofada:su dunu
esalebe ba:i. E da Godema hame beda:i, amola eno dunuma
hame asigisu.
3 Amo moilai ganodini, didalo afae da mae yolele ema
fofada:la misini, amane sia:nanu, 'Na fidima:ne, nama ha
lai dunuma fofada:ma!'
4 Fofada:su dunu da ea sia: hidadea hame nabi. Be fa:no,
helebeba:le, e da ea dogo ganodini amane sia:i, 'Na da
Godema hame beda:i, amola eno dunuma hame asigisa.
5 Be amo didalo da mae helele nama mabeba:le, na da se
naba. Amaiba:le na da bagadewane helesa:besa:le, na da e
fidima:ne, ema ha lai dunu ilima fofada:mu.'
6 Amalalu, Yesu da bu amane sia:i, "Dilia da wadela:i
fofada:su dunu ea sia:i nabimu da defea.
7 Dilia adi dawa:bela:? Gode Ea ilegei fi dunu da Ema
gasia amola yoga Ema digini wele sia:beba:le, E da ili
fidima:ne fofada:ma:bela:? E da ili fidima:ne, eso bagohame
ouesaloma:bela:?

---

†† **17:31:** Ma:diu 24:17-18; Maga 13:15-16 ‡‡ **17:32:** Mui 19:26 §§ **17:33:** Ma:diu 10:39, 16:25; Maga 8:35; Luge 9:24; Yone 12:25

8 Hame mabu! E da hedolowane fidima:ne, fofada:musa:
misunu. Be Dunu Egefe da bu misini, doaga:sea, e da
osobo bagadega, Gode Ea hou dafawaneyale dawa:su hou
ba:ma:bela?”

Fa:lisi Dunu amola Su Lidisu Dunu Fedege Sia:

9 Dunu ilila: hou ilisu ida:iwane dawa:i, amola eno dunu
ilia hou da wadela:i ilia dawa:i, amo dunu da noga:le
dawa:ma:ne, Yesu da fedege sia: olelei,
10 “Dunu aduna da sia:ne gadomusa: Debolo Diasuga
golili sa:i. Afadafa da Fa:lisi dunu, eno da su lidisu dunu.
11 Fa:lisi dunu e da wa:legadole, hina: hou olelema:ne
amane sia:ne gadoi, ‘Gode! Na da eno dunu agoane hame.
Amaiba:le, na Dima nodone sia:sa. Eno dunu huluane
da wamolasu amola wadela:i hou hamosu amola inia uda
adole lasu hamosa. Be na hame. Na da amo su lidisu dunu
agoane hameba:le, na dima nodone sia:sa.
12 Na da hi ganodini eso aduna ha:i hame naha. Na labe
huluane nabuane mogili, afadafa Dima iaha.’
13 Be su lidisu dunu, e sedagawane lelu, gogosiabeba:le,
ea si da hamedafa ba:le gadole, ea bida:gi hi loboga fane,
amane sia:ne gadoi,
‘Gode! Na da wadela:i bagade dunu! Dia nama asigiba:le,
na wadela:i hou gogolema:ne olofoma!’
14 *Na dilima sia:sa. Amo dunu da ea diasuga bu asili,
ea wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi ba:i. Be Fa:lisi
dunu da agoane hame hamoi. Nowa dunu da hi hou gaguia
gadoma:ne, gasa fi hou hamosea, Gode da amo dunu ea hou
fonobomu. Be nowa dunu ea hou hi fonobosea, Gode da
amo dunu ea hou bu bagade hahamomu.”

*Yesu da Mano Fonobahadi Ilima Gode Hahawane Do-
golegele Fidima:ne Sia:i*

(Ma:diu 19:13-15; Maga 10:13-16)

15 Dunu eno da mano dudubu Yesuma oule misi. Ilia da
Yesu amo mano ilia dialuma da:iya Ea lobo ligisima:ne, oule
misi. Amo hou ba:beba:le, Yesu Ea ado ba:su dunu da ilima
ougili gagabole sia:i.
16 Be Yesu da amo mano misa:ne sia:nu, amane sia:i,
“Mano ilia nama misunu logo mae hedofama. Gode Ea
Hinadafa Hou da mano wewai ilia:.
17 Dawa:ma! Nowa dunu da mano ilia hou defelewane
Gode Ea Hinadafa Hou hame lalegagusia, e da amo ganodini
hamedafa masunu.”

Bagade Gagui Dunu
(Ma:diu 19:16-30; Maga 10:17-31)

---

* **18:14:** Ma:diu 23:12; Luge 14:11

18 Isala:ili ouligisu dunu afae da Yesuma amane adole ba:i,
“Olelesu ida:iwane gala! Na da eso huluane mae bogole Fifi
Ahoanusu lama:ne, adi hamoma:bela:?”
19 Yesu E bu adole i, “Di da abuliba:le Nama ida:iwane
dio asulila:? Dunu huluanedafa da ida:iwane hame. Gode
E fawane da ida:iwane gala.
20 †Gode Ea sema di dawa:. ‘Inia uda mae adole lama.
Mae medole legema. Mae wamolama. Mae ogogole sia:ma.
Dia ada amola dia ame elama nodone asigima.”
21 Amo dunu da Yesuma bu adole i, “Na da goihadini eso
amogainini amo sema huluane mae giadofale hamoi dagoi.”
22 Amo sia: nababeba:le, Yesu da ema amane sia:i,
“Afadafa fawane di da hamomu gala. Dia liligi huluane bidi
lale, liligi hame gagui dunuma ima. Amasea, di da gobolo
ida:iwane liligi Hebene ganodini ba:mu. Amasea, misini,
Nama fa:no bobogema!”
23 Be amo sia: nababeba:le, amo dunu da ea liligi bagade
gagui amo dawa:beba:le, da:i dioi nabi.
24 Ea da:i dioi ba:loba, Yesu da amane sia:i, “Bagade gagui
dunu, ilia Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:su logo da
ga:nasidafa.
25 Ga:mele da nusi ea gelaboga golili masunu da liligisimu.
Be bagade gagui dunu ea Gode Ea Hinadafa Hou amo
ganodini golili masunu logo da ga:mele ea nusi gelaboga
golili ahoasu logo amo ea liligisisu bagadewane baligisa!”
26 Amo sia: nabi dunu ilia amane sia:i. “Amaiba:le, nowa
da Gode Ea gaga:su hou ba:ma:bela:?”
27 Be Yesu da bu adole i, “Osobo bagade dunu ilia hamomu
hamedei liligi, Gode da hamomusa: dawa:!”
28 Amalalu, Bida e amane sia:i “Be Hina! Ninia da ninia
diasu amola liligi fisili, Dima fa:no bobogei dagoi.”
29 Yesu E bu adole i, “Na da dilima dafawane sia:sa. Nowa
dunu da Gode Ea Hinadafa Hou fidimusa: hanaiba:le, ea
diasu amola uda, yolalali, eda, ame, amola mano huluane
fisisia,
30 e da osobo bagadega esalea, amo liligi fisi baligiliwane
bu lamu, amola fa:no fifi misunu amo esoga, e da mae
bogole, Eso Huluane Fifi Ahoanusu lamu.”

Yesu Ea Bogomu Hou bu Olelei
(Ma:diu 20:17-19; Maga 10:32-34)

31 Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala amo la:ididili
oule asili, ilima amane sia:i, “Nabima! Ninia Yelusaleme
moilai bai bagadega masunu. Balofede dunu da musa:

† **18:20:** Gadili Asi 20:12-16; Mousese ea Malasu 5:16-20

Dunu Egefe Ea hou olelemusa: sia dedei. Amo dedei hou huluane da doaga:i dagoi ba:mu.

32 Amasea, ilia da Dunu Egefe amo Dienadaile dunu (Gode Ea hou hame dawa:su dunu) ilima imunu. Ilia da Ema oufesega:ne, gadele, defo adugagala:mu.

33 Ilia da Ea da:i fegasuga fane, medole legemu. Be E da bogole, eso udiana aligili wa:legadomu."

34 Be amo sia: ea bai da wamolegeiba:le, ilia da noga:le hame dawa:i. Ilia da Yesu Ea sia:be bai hamedafa dawa:i.

Yesu da Si Dofoi Udigili Edegesu Dunu Uhinisi
(Ma:diu 20:29-34; Maga 10:46-52)

35 Yesu da Yeligou moilai gadenenewane laloba, si dofoi dunu da logo bega: fili, muni udigili edegelalebe ba:i.

36 Amo dunu da Yesu amola dunu huluane ilia mabe nababeba:le, amane adole ba:i, "Amo da adi hamosala:?"

37 Eno dunu ilia amane sia:i, "Yesu, Na:salede dunu, da baligili ahoanebe."

38 Amalalu, e ha:giwane wele sia:i, "Yesu! Da:ibidi Egefe! Nama asigima!"

39 Be bisili ahoasu dunu da ema gagabole sia:i, "Ouiya:ma!" Be amo sia: nabasea, e da bu baligiliwane wele sia:i, "Da:ibidi Egefe!. Nama asigima!"

40 Amasea, Yesu da oulelu, eno dunu ilia da si dofoi dunu ema oule misa:ne sia:i. E da doaga:loba, Yesu da ema amane adole ba:i,

41 "Na di fidima:ne, adi hamoma:bela:?" Si dofoi dunu da bu adole i, "Hina! Na da bu ba:mu hanai gala!"

42 Yesu E amane sia:i, "Dia si fadegama! Di da dafawaneyale dawa:beba:le, uhi dagoi."

43 Amasea, mae aligili, ea si da fadegale, e Godema nodone sia:nanuwane Yesuma fa:no bobogei. Dunu huluane amo gasa bagade hou ba:beba:le, Godema nodosu.

19

Yesu amola Sa:gease

1 Yesu da Yeligou moilaiga doaga:le, baligimusa: ahoanoba,

2 su lidisu hina dunu, bagade gagui dunu ea dio amo Sa:gease, da Yesu ba:musa: misi.

3 E da Yesu ba:mu hanai galu. Be e da dunu dunumu-nihadi galu. Amaiba:le, dunu bagohame da Yesu guba:le aligiba:le, e da Yesu ba:mu hamedei ba:i.

4 Amaiba:le, e bisili, hehenane, Yesu Ea misunu logo bega: ifa bagade lelu, amo ifaba:le heda:le, Yesu ba:musa: ouesalu.

5 Yesu da amo ifa ea baiga doaga:loba, E ba:le gadole,
Sa:geasema amane sia:i, “Sa:gease! Di hedolo gudu sa:ima.
Na da wali ani esalumusa:, dima diasua masunu.”
6 Amalalu, Sa:gease da hedolowane ifaba:le sa:ili, ea
diasuga asili, Yesu hahawanedafa yosia:i.
7 Be eno dunu amo hou ba:beba:le, ilia higale gilisili
sia: dasu, “E da abuliba:le wadela:i hou hamosu dunu ea
diasuga hiougi dunu agoane ahoabela:?”
8 Amalalu, dunu huluane ba:ma:ne, Sa:gease da
wa:legadole, Yesuma sia:i, “Hina! Nabima! Na liligi huluane
na dogoa mogili, la:idi na da hame gagui dunuma imunu.
Nowa dunuma na da ogogole ea muni afae lai galea, na da
ema baligili muni biyaduyale dabe bu imunu.”
9 Yesu da ema bu adole i, “Wali eso diasu goega fi, ilima
Gode Ea Gaga:su hou da doaga:i dagoi. Bai amo dunu
amolawane da A:ibalaha:me egefe agoane esala.
10 *Dunu Egefe da fisi dunu hogole, gaga:musa: misi
dagoi.”

Dui Muni Fage Fedege Sia:
(Ma:diu 25:14-30)

11 †Amo sia: ilia nabalaloba, Yesu da eno hou olelemusa:,
fedege sia: olelei. E da Yelusaleme moilai bai bagadega
doaga:mu gadenei ba:i. Dunu bagohame da Gode Ea
Hinadafa Hou da wahawane doaga:mu dawa:i galu.
12 Amaiba:le, E amane sia:i, “Hina dunu da soge sedagaga
masunu dawa:i galu. Amogawi, ilia da e hina bagade ilegele,
amalalu, e da hi sogega bu misunu dawa:i galu.
13 Amalalu, ea hawa: hamosu dunu nabuane gala ema
misa:ne sia:beba:le, ilima afae afae e da gouli gina afae
afaea sagole, amane sia:i, ‘Amo muni lale, dilia amo muniga
bidi lasu hou hamoma.’
14 Be ea soge fi dunu, amo hina dunu ilia higabeba:le, ea
asi soge sedagaga adola ahoasu dunu asunasili, ilia amane
sia:i, ‘Amo dunu da ninima hina bagadewane esalumu nini
higa:i gala!’
15 Hina dunu, e da hina bagade ilegei hou lai dagoiba:le,
bu misini, ea hawa: hamosu dunu ilia bidi lasu hou
hamobeba:le muni eno lai, amo ba:ma:ne, ema misa:ne sia:i.
16 Dunu afadafa da ema bisili misini, amane sia:i, ‘Hina!
Dia gina i, amoga na da bidi lasu hamobeba:le, na gina
nabuane eno lai dagoi.’
17 Hina da ema amane sia:i, ‘Defea mabu! Di da hawa:
hamosu ida:iwane dunu. Di da fonobahadi liligi noga:le

---

* **19:10:** Ma:diu 18:11 † **19:11:** Ma:diu 25:14-30

ouligibiba:le, di da moilai bai bagade fi nabuane gala amo ouligima:mu.’

18 Eno da ema misini, amane sia:i, ‘Hina! Dia gina amoga na da bidi lasu hamobeba:le, wali gina biyale eno lai dagoi.’

19 Hina da ema bu adole i, ‘Di amola da moilai bai bagade fi biyale gala amo ouligima:mu.’

20 Be eno da ema misini, amane sia:i, ‘Hina! Dia gina da goea. Amo na da abula ganodini sosone, wamolegei.

21 Na da dima beda:iba:le agoane hamosu. Di da gasa bagade dunu. Inia liligi ligisi di udigili lasa. Inia ha:i manu bugi di da udigili faisa.’

22 Hina bagade dunu da ema amane sia:i, ‘Di wadela:i hawa: hamosu dunu. Dia lafidili sia: amoga na da dima fofada:mu. Na da gasa bagade dunu di dawa:i. Na inia liligi ligisi udigili lasa. Na inia ea ha:i manu bugi udigili faisa. Amo di dawa:i.

23 Amaiba:le, di da abuliba:le na gina amo muni salasu diasu ganodini hame salila:? Amane hamoi ganiaba, na da misini, muni eno lai na da lala:loba.’

24 Amalalu, gadenene lelu dunu ilima e amane sia:i, ‘Amo ea gina bu samogene, hawa: hamosu dunu da gina nabuane lai, ema amo ea gina ima.’

25 (Be ilia da ema fofogadigili sia:i, ‘Hina! E da gina nabuane gagusa.’)

26 ‡Be hina bagade da bu adole i, ‘Na dilima sia:sa! Nowa dunu da lai galea, Gode da ema eno imunu galebe. Be hame lai dunu, ea liligi huluane E da bu samogemu galebe.

27 Be nama ha lai dunu, na da ilima hina bagade esalumu ilia higabeba:le, ili afugili, nama oule misini, na midadi medole lelegema!’ ”

Yesu E Hahawane, Hinawane, Yelusaleme moilai bai bagadega Doaga:i

(Ma:diu 21:1-11; Maga 11:1-11; Yone 12:12-19)

28 Amo sia:nanu, Yesu da asili, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: asi.

29 Bedefage amola Bedani moilai (Olifede goumi gadenei), amo gadenenewane doaga:le, E da Ea ado ba:su dunu aduna E bisima:ne asunasi.

30 E da elama amane sia:i, “Alia amo moilai ninia midadi dialebe amoga masa. Amo ganodini golili sa:ili, ali da dougi mano dunuga hame fila heda:i, amo bagesi ba:mu. Amo bagesi fadegale, guiguda: oule misa.

---

‡ **19:26:** Ma:diu 13:12; Maga 4:25; Luge 8:18

31 Be eno dunu alima gagabole, ‘Ali da abuli ea la:gi
fadegabela:?’ ilia sia:sea, alia amane bu adole ima, ‘Ania
Hina da amo dougiga Ea hawa: hamosu gala.’
32 Amalalu, ela da asili, Yesu Ea adoi huluane defele ba:i.
33 Dougi mano elea fadegalaloba, dougi ea ouligisu dunu
da elama adole ba:i, “Ali da abuliba:le amo dougi fade-
gasala:?”
34 Ela bu adole i, “Ania Hina da amo dougiga Ea hawa:
hamosu gala.”
35 Ela da amo dougi Yesuma oule misini, ela abula dougi
ea baligiga figisili, Yesu da amoga fila heda:ma:ne elea fidi.
36 E da fila heda:le ahoanoba, eno dunu da ilia abula
fadegale, ea dougi da amo da:iya ososa: masa:ne, logoga
fa:sisi.
37 E da Yelusaleme moilai bai bagadega gadenene
doaga:loba, logo da Olifede Goumiba:le gudu sa:i. Amogawi,
Ea fa:no bobogesu dunu bagohamedafa, ea gasa bagade
hamoi ilia ba:i amo dawa:beba:le, ilia hahawane bagade
ha:giwane Godema nodone wele sia:nanu,
38 §“Mabe dunu, ninia Hinadafa, e da Gode Ea dioba:le
maha, Ema hahawane nodone sia:ma! Hebene ganodini
da olofosu dialumu! Gode da hadigidafa! Amaiba:le, Ema
nodone sia:ma!”
39 Dunu gilisisu ganodini, Fa:lisi dunu mogili da Yesuma
amane sia:i, “Olelesu! Dia fa:no bobogesu dunuma
ouiya:ma:ne sia:ma!”
40 Be Yesu E bu adole i, “Na dilima sia:sa! Amo dunu da
ouiya:le esala ganiaba, dafawane, igi diala da bagadewane
wele sia:na:noba.”

Yesu da Yelusaleme Ba:beba:le, Di

41 E da Yelusaleme gadenenewane doaga:beba:le, asi-
giba:le dinanu.
42 E amane fedege sia:i, “Wali eso di da olofosu logo
dawa:mu da defea galu. Be amo da dima wamolegei dagoi.
43 Be eso da doaga:mu galebe. Amo esoga dima ha lai
dunu misini, gegemusa: gagosa heda:le, moilai bai bagade
eale disili,
44 amo mugululi, gugunufinisimu. Ilia da di amola dunu
huluane Yelusaleme moilai bai bagade gagoi ganodini esala,
amo medole legemu. Gode da dilima gaga:musa: doaga:i,
amo dilia dafawaneyale hame dawa:beba:le, dilia moilai bai
bagade gagui amo ganodini, igi afadafa da eno igi da:iya
dialebe hamedafa ba:mu.”

§ **19:38:** Gesami Hea:su 118:26

Yesu da Debolo Diasu Doga:i
(Ma:diu 21:12-17; Maga 11:15-19; Yone 2:13-22)

45 Amalalu, Yesu da Debolo Diasu ganodini golili sa:ili, bidi
lasu dunu huluane muni sefasilalu.
46 **E da amane sia:i, "Gode Sia: Dedei Buga ganodini
agoane dedei diala, 'Gode da amane sia:i, Na Debolo Diasu
amoma ilia da sia:ne gadosu diasu dio asulimu,' Be dilia da
amo diasu wamolasu dunu ilia wamoaligisu diasu agoane
hamoi dagoi."
47 ††Amalalu, e da Debolo Diasu ganodini eso huluane sia:
olelelalu. Gobele salasu dunu amola Sema Olelesu dunu
amola dunu fi ilia ouligisu dunu, ilia da Yesu medole legemu
logo hogoi helei.
48 Be dunu huluane da mae helelewane, Yesu Ea sia:i
nababeba:le, ilia da medole legemu logo hamedei ba:i.

20

Yesu Ea Hina Hou
(Ma:diu 21:23-27; Maga 11:27-33)

1 Eso afaega, Yesu da Debolo Diasu ganodini dunuma
olelelaloba, amola Gode Sia: ida:iwane adolaloba, gobele
salasu hina dunu, sia: dedesu dunu amola asigilai dunu
Ema misini,
2 amane sia:i, "Ninima adoma! Dia hou da abuliba:le
agoane hamonanebela:? Nowa da Di ilegeiba:le, Di da
agoane hamosala:?"
3 Yesu E bu adole i, "Na amola da dilima afadafa adole
ba:su gala. Nama dabe adole ima!
4 Yone Ba:bodaise e da hanoga fane salasu hamoma:ne
nowa ilegebela:? Gode da ilegebela:? o osobo bagade dunu
fawane adobela:?"
5 Amalalu, ilia gilisili bu adole ima:ne sia: dasu agoane,
"Ninia da Gode adoiba:le e hamosu amo sia:sea, E da agoane
sia:mu, 'Dilia abuliba:le Yone ea sia: dafawaneyale hame
dawa:bela?'
6 Be ninia da osobo bagade dunu adoiba:le Yone e
ba:bodaise hamoi sia:sea, dunu huluane ilia da Yone da
balofede dunudafa dawa:beba:le, ilia da nini igiga medole
legemu."
7 Amaiba:le ilia da Yesuma bu adole i, "Yone Ba:bodaise
hanoga fane salasu hamoma:ne ilegesu dunu ninia hame
dawa:."
8 Yesu da ilima amane sia:i, "Na amola nowa ea ilege-
beba:le na gasa bagade hou hamosa, Na da dilima hame
olelemu."

** **19:46:** Aisaia 56:7; Yelemaia 7:11 †† **19:47:** Luge 21:37

Waini Bugi Ouligisu Dunu Fedege Sia:
(Ma:diu 21:33-46; Maga 12:1-12)

9 *Amalalu, Yesu da dunu huluane ilima fedege sia: olelei,
"Dunu afae da waini efe bugi hamoi dagoi. Amo waini sagai
e da eno ouligisu dunuma ouligima:ne i. Amalalu, e da eno
sogega asi. E da hedolo hame bu misunu dawa:i.
10 Waini faimu eso doaga:loba, e da ea bidi lamusa: dawa:i
galu. Amaiba:le, e da ea hawa: hamosu dunu ilia amo waini
sagai ouligisu dunu ilima, ea bidi lama:ne asunasi. Be waini
sagai ouligisu dunu, amo hawa: hamosu dunuma bidi mae
iawane, ili fane sefasi.
11 Amanoba, waini sagai eda da hawa: hamosu dunu eno
asunasi. Be amo amola ilia wadela:le hamone, fane, bidi
mae iawane sefasi.
12 E da eno hawa: hamosu dunu asunasi. Amo amola ilia
fofa:ginisini, gadili ha:digi.
13 Amanoba, waini sagai hina da amane dawa:i, 'Na da
adi hamoma:bela:? Amabela:? Na da na dogolegei mano
asunasimu. Ilia da e hahawane ba:mu."
14 Be waini sagai ouligisu dunu, hina egefe manebe
ba:beba:le, gilisili sia: dasu, 'Amo da hina ea nana lamu
dunu. Defea, amo ninia medole legele, fa:no ninisu da waini
sagai lalegagamu!'
15 Amanoba, ilia da hina egefe gasawane gagulaligili,
gadili ha:digili, medole legei. Waini sagai hina dunu da amo
waini sagai ouligisu dunuma adi hamoma:bela:?
16 E da bu misini, waini sagai ouligisu dunu huluane
medole lelegele, ea waini sagai eno ouligisu dunuma
imunu." Amo sia: nababeba:le, ilia amane sia:i, "Hame
mabu!"
17 †Be Yesu da ilima ba:lu, amane sia:i, "Amo hou
doaga:mu dilia higabeba:le, Gode Sia: Dedei bai da adila:?
Sia: da agoane dedei diala, 'Diasu gagusu dunu da golasu
igi da hamedei dawa:beba:le, higa:i. Be wali amo igi da
mimogodafa igi hamoi dagoi. Amo igi da:iya, diasudafa da
gagui dagoi.'
18 Nowa da amo igi da:iya dafasea, ea da:i hodo da
dadalega:le fofonobomu. Be nowama amo igi da fana dasea,
ea da:i hodo da amo igiga gagoudai dagoi ba:mu."

Louma Hinama, Su Ima:bela:?
(Ma:diu 22:15-22; Maga 12:13-17)

19 Sema olelesu dunu amola gobele salasu dunu da amo
fedege sia: da ilia wadela:i hou adoi, dawa:beba:le, ilia

---

* **20:9:** Aisaia 5:1 † **20:17:** Gesami Hea:su 118:22

da Yesu afugili lamusa: dawa:i galu. Be ilia da dunudafa iliba:le beda:i. Amaiba:le, hame afugili lai.

20 Amaiba:le, Yesu dafama:ne logo ilia hogoi helei. Ilia da desega ahoasu dunu Yesuma asunasi. Amo ogogosu dunu da moloiwane dunu agoane hamone, Yesuma sani agoane adole ba:su. E da ilima giadofale bu adole iasea, ilia Yesu afugili, Louma Gamane ouligisu ema fofada:ma:ne imunusa: dawa:i galu.

21 Ilia da Ema amane adole ba:i, “Olelesu! Di da Gode Ea dafawane hou olelesa ninia dawa:. Di da osobo bagade dunu ea hou mae dawa:le, Gode Ea moloidafa hanai hou fawane olelesa.

22 Ninia su muni (da:gisi) Louma hina bagade Sisa ema imunu da ninia sema wadela:sala:?”

23 Be ilia ogogosu hou dawa:beba:le, Yesu da ilima amane sia:i,

24 “Muni fage Nama olema! Amo fagega dedei diala. Nowa ea odagi amola nowa ea dio da amoga dedebela:?” Ilia bu adole i, “Sisa!” (Sisa da Louma hina bagade galu.)

25 Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Amaiba:le, dilia Sisa ema hina: dabe ima. Amola dilia Godema Hina: dabe ima.”

26 Ogogosu dunu da dunu huluane ba:ma:ne, Yesu dafama:ne olelesu bagadewane hogoi helei, be hamedei. Ea adoiba:le, ilia fofogadigili ouiya:i.

Bogoi Uhini wa:legadosu Hou
(Ma:diu 22:23-33; Maga 12:18-27)

27 ‡Amalalu, Sa:diusi dunu da Yesuma misi. Sa:diusi dunu ilia dafawaneyale dawa:su da bogoi dunu da bu hame wa:legadosa.

28 §Ilia da Yesuma dafama:ne ado ba:musa: amane sia:i, “Olelesu! Mousese da ninima olelema:ne agoane dedei. Dunu da mano hame lalelegeiwane bogosea, ea eya da ea didalo lale, mano hamomu. Amo mano da musa: bogoi amo buga:i ilia da sia:sa.

29 Ninia fi ganodini, dunu afae ea mano da fesuale esalu. Magobo mano e da uda lale, mano hamedene bogoi.

30 Amanoba ea eya da amo ea didalo lale, e amola mano hamedene bogoi.

31 Fa:no eya eno da didalo lale, asili, mano fesuale gala huluane amo uda afadafa lale, mano hamedene bogoi.

32 Fa:no amo uda amola da bogoi dagoi.

33 Amaiba:le, bogoi ilia bu uhini wa:legadobe esoha, amo uda, dunu fesuale agoanega lai dagoiba:le, e da nowa ea uda esaloma:bela:?”

---

‡ **20:27:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:8 § **20:28:** Mousese ea Malasu 25:5

34 Yesu E bu adole i, “Waha esala dunu amola uda ilia da
uda lasu hou dawa:.
35 Be nowa dunu amola uda ilia da bogole, bu wa:legadole,
Eso Huluane Mae Bogole Fifi Ahoanusu lamusa:, Gode da
defelewane ba:sea, amo dunu da uda hame lamu, amola
amo uda da dunuma hame fimu.
36 Ilia da a:igele agoane ba:mu, amola ilia bogomu
hamedafa dawa:mu. Ilia bogole, bu wa:legadoiba:le, ilia da
Gode Ea manowane esalumu.
37 **Be Mousese da musa: ifa amoga lalu gona:su
heda:lebe ba:i, be ifa da nei hame ba:i. E amane sia:i, “Hina
Gode! Di da A:ibalaha:me ea Gode, Aisage ea Gode, amola
Ya:igobe ea Gode!’ Amo sia: dedeiba:le, Mousese da osobo
bagade dunu da bogole bu wa:legadomu, amo hou noga:le
olelei.
38 Amaiba:le, Gode da amo dunu ilia Gode esalebeba:le,
amo dunu da hame bogoi esala. Gode da bogoi dunu ilia
Gode hame, be esala dunu ilia Gode. E da dunu huluanedafa
bogoi hame be esalebe ba:sa.”
39 Sema Olelesu dunu mogili ilia da amane sia:i, “Olelesu!
Dia da noga:le sia:i.”
40 Amanoba, ilia eno adole ba:mu beda:iba:le, ouiya:i.

Mesaia Da Nowa Ea Mano
(Ma:diu 22:41-46; Maga 12:35-37)

41 Yesu da Sema olelesu dunu ilima amane adole ba:i,
“Dunu ilia da abuliba:le Mesaia da Da:ibidi ea aowa fawane
sia:sala:?
42 ††Gesami Hea:su Buga ganodini dedei, Da:ibidi hisu
agoane olelesa, ‘Hina Gode da na Hina Gode Ema amane
sia:i, Na lobodafadili fima.
43 Di ouesala, Dia ha lai dunuma Dia emoga osa:le
heda:musa:, Na da ili hasalimu.’
44 Da:ibidi da Ema Hina Gode dio asuli dagoi.
Amaiba:le Mesaia E da Da:ibidi egaga misi mano hame.”

Sema Olelesu Ilia Hou Mae Lalegaguma:ne, Yesu E Sisai
(Ma:diu 23:1-36; Maga 12:38-40)

45 Dunu huluane Ea sia: nabalaloba, Yesu Ea ado ba:su
dunuma amane sia:i,
46 “Sema olelesu dunu dawa:ma! Ilia abula sedade
ida:iwane idiniginisili, bidiga lama:ne diasuga ahoa. Ilia
da eno dunu ilima nodone sia:mu hanai gala. Ilia da
sinagoge amola lolo Nasu amoga ahoasea, ilia da fisu baligili
ida:iwane hogoi helesa.
47 Ilia da didalo ilia labe amola diasu hedolo wamolasa.
Amasea, dunu eno ilia siga ba:ma:ne, ilia ogogole sia:ne

** **20:37:** Gadili Asi 3:6 †† **20:42:** Gesami Hea:su 110:1

gadosu sedawane hiougisa. Amaiba:le, ilia se dabe iasu da eno dunu ilia se dabe iasu bagadewane baligimu.”

21

Didalo ea Godema Iasu
(Maga 12:41-44)

1 Yesu da ba:le gagaloba, bagade gagui dunu ilia Godema imunusa:, muni amo Debolo Diasu muni salasu ganodini salabe ba:i.
2 Amalalu, hame gagui didalo da eme bogoi fage aduna salalebe, E ba:i.
3 Yesu E amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa. Amo hame gagui didalo ea iabe da eno dunu huluane ilia iabe amo baligi dagoi.
4 Ilia bagade gaguiba:le, mogili la:idi fawane i. Be e da hame gagui gala. Be e da ea labe huluanedafa i dagoi.”

Yesu da Debolo Ea Mugulumu Eso Olelei
(Ma:diu 24:1-2; Maga 13:1-2)

5 Yesu Ea ado ba:su dunu mogili da Yesuma amane sia:i, “Ba:ma! Debolo Diasu da ida:iwane ba:sa. Igi ida:iwane amoga gaguiba:le, amola liligi ida:iwane gala Godema iasu amoga legeiba:le, hahawane bagade ba:sa.”
6 Be Yesu E bu adole i, “Amo ida:iwane liligi dilia waha ba:lala. Be enohaga dilia ha lai dunu ilia amo diasu mugulumuba:le, igi afae da igi eno da:iya dialebe hamedafa ba:mu.”

Bidi Hamosu amola Se Nabasu Hou da Doaga:mu
(Ma:diu 24:3-14; Maga 13:3-13)

7 Amalalu, ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Olelesu! Amo hou da habogala ba:ma:bela”? Amo hou da gadenene doaga:i dawa:ma:ne, ninia adi dawa:digima:ne olelesu ba:ma:bela:?”
8 Yesu E bu adole i, “Dawa:ma! Eno dunu dilima ogogosa:besa:le dawa:ma! Dunu bagohame ilia da Na Dio ogogole lalegaguiwane misini, ilia da amane sia:mu, ‘Na da Mesaia!’ amola ‘Eso da doaga:i dagoi!’ ilia da sia:mu. Ilima mae fa:no bobogema!
9 Gegesu hou amola sia:ga gegesu hou nababeba:le, dilia mae beda:ma. Dafawane! Amo hou da hidadea ba:mu, be soge wadela:mu eso da fa:no ba:mu.”
10 Yesu E eno sia:i, “Dunu fi da heda:le, eno dunu fi ilima gegenanumu. Soge fi eno da soge fi enoma gegemu.
11 Bebeda:nima amola ha: amola olo bagade, bagohame ba:mu. Dunu huluane beda:mane, mu amo ganodini gasa bagade dawa:digima:ne olelesu ba:mu.

12 Amo hou bisili, dilia se nabasu eso da doaga:mu. Ilia
da dili gasawane gaguli, afugili, famu. Ilia da dili sinagoge
diasu ganodini fofada:lalu, se dabe iasu diasu ganodini
salimu. Dilia da Na Dio lalegaguiba:le, osobo bagade hina
bagade dunu amola ouligisu dunu da dilima fofada:mu.
13 Be amo esoga, dilia Gode Ea Sia: Ida:iwane ilima
olelema:ne, logo doasi dagoi ba:mu. Dilia da ilima Gode
Ea hou ba:su dunu agoane ba:mu.
14 *Be ilia da dilima fofada:muba:le, dilia hou gaga:ma:ne
bu adole iasu hidadea bagadewane mae dawa:ma.
15 Bai Na bu adole iasu hou, amola bagade dawa:su
hou dilima baligiliwane imunuba:le, dilima fofada:su dunu
dilia sia: nababeba:le, fofogadigili, dilima bu adole imunu
gogolemu.
16 Be dilia ada, ame, yolalali, fi dunu amola na:iyado dunu,
ilia da dilima ougiba:le, dilima fofada:ma:ne, dili ha lai
dunuma imunu. Mogili, dilia da medole legei dagoi ba:mu.
17 Dilia da na hou lalegaguiba:le, dunu huludafa da dili
higamu.
18 Be dilia da gaga:iba:le, dilia dialuma hinabo afadafa
fawane da hame fisimu.
19 Noga:le leloma! Gasawane lalegaguma! Amasea, dilia
da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu!

Yesu da Yelusaleme Gugunufinisimu Eso Olelei
(Ma:diu 24:15-21; Maga 13:14-19)

20 Be Yelusaleme da ha lai gegesu dunuga eale disi dagoi
ba:sea, defea, ea gugunufinisimu eso da gadenene doaga:i
dawa:ma.
21 Amasea, Yudia esalebe fi dunu da goumiga
hobea:ma:mu. Moilai fi dunu da muguluma:mu, amola
soge fi dunu huluane da moilaiga hame buhagima:mu.
22 †Amo eso da 'Se Dabe Iasu Eso' ba:mu. Amo hou
huluane, musa: Gode Sia: Dedei ganodini dedei galu da
dafawane ba:mu.
23 Amo esoga, abula agui uda amola uda ilia mano dudubu
da dodo maga:me naha, ilia da se bagade nabimu. Osobo
bagade fi huluanedafa da se bagade nabimu, amola Isala:ili
dunu fi da Gode Ea se dabe iasu ba:mu.
24 Mogili da ha lai dunu ilia gegesu gobiheiga medole
legei dagoi ba:mu. Mogili ilia afugili, eno sedaga fifilai amo
ilia sogega udigili hawa: hamomusa:, mugululi asi dagoi
ba:mu. Dienadaile dunu da Yelusalemega osa:le heda:mu.
Dienadaile dunu ilia osa:le heda:su eso ilegei dagosu defei

---

* **21:14:** Luge 12:11-12 † **21:22:** Hosia 9:7

da doaga:i dagoi ba:sea fawane, amo hou da fisi dagoi ba:mu.

Dunu Egefe Ea Bu Misunu Eso
(Ma:diu 24:29-31; Maga 13:24-27)

25 ‡Amasea, eso, oubi amola gasumuni ilia hou hisu agoane hamobeba:le, beda:su bagade dawa:digima:ne olelesu ba:mu. Osobo bagadega, hano wayabo bagadewane fugala:beba:le amola heda:beba:le, dunu fifi asi gala da beda:ga da:i dione hiawini ba:mu.
26 Eso, oubi amola gasumuni, da ugugubiba:le, osobo bagade dunu fi da amo misunu hou ba:sea, beda:ga sidimu.
27 §Amasea, ilia da Dunu Egefe, mu mobi ganodini, gasa bagade amola hadigiwane, osobo bagadega manebe ba:mu.
28 Amo hou degabo agoane ba:sea, dilia Gode Ea hou lalegagui dunu wa:legadole, ba:le gadole amola Godema nodone sia:ma. Bai dilia gaga:su esodafa da gadenene doaga:i dagoi dawa:beba:le.”

Figi Ifa ea Olelesu
(Ma:diu 24:32-35; Maga 13:28-31)

29 Amalalu, Yesu da fedege sia: olelei, “Figi ifa amola ifa huluane amo ea hou dawa:ma!
30 Lubi lasea, mugi oubi da gadenesa galebe dawa:ma.
31 Amaiwane, Na adoi liligi ba:beba:le, Gode Ea Hinadafa Hou doaga:mu da gadenesa, amo dawa:ma.
32 Dawa:ma! Waha fi esalebe da mae bogole, amo hou huluane ba:mu.
33 Mu amola osobo bagade da mugululi hamedafa ba:mu. Be Na sia: da hamedafa mugululi dialumu.

Dawa:iwane Ha:esaloma

34 Dawa:ma! Na bu misunu eso da sani agoane dilima doaga:sa:besa:le, ha:i nasu amola adini nasu amola osobo bagade hou fonobahadi, amo bagadewane mae dawa:ma.
35 Amo eso, osobo bagade fifi asi gala huluanedafa da ba:mu.
36 Dawa:ma! Noga:le ba:ma! Dilia da mae dafane, se nabasu eso baligili, Dunu Egefe Ema hahawane doaga:le, E midadi leloma:ne, Godema sia:ne gadoma!”
37 **Amo eso huluane, Yesu da Debolo Diasu ganodini olelesu. Daeya huluane, e da Debolo Diasu fisili, Olife Goumiga ahoasu.
38 Hahabedafa huluane, dunu bagohame da Ea sia: nabimusa:, Debolo Diasuga misini, gilisi.

---

‡ **21:25:** Aisaia 13:10; Isigiele 32:7; Youele 2:31; Wamolegei Sia: Olelesu 6:12-13
§ **21:27:** Da:niele 7:13; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7 ** **21:37:** Luge 19:47

22

Gobele Salasu Dunu amola Sema Olelesu Dunu da Yesu Fuga:musa: Logo Hogoi
(Ma:diu 26:1-5; Maga 14:1-2; Yone 11:45-53)

1 *Amo esoha Agi Yisidi Hame Sali Lolo Nasu eso da gadenei ba:i. Amo Lolo Nasu dio eno da Baligisu Lolo Nasu.
2 Gobele Salasu Hina dunu amola Sema Olelesu dunu da Yesu medole legemusa: logo hogoi helelalu, be ilia da dunu huluane iliba:le beda:ne, wamowane hogosu.

Yudase e Yesu Hohonomu Sia:i
(Ma:diu 26:14-16; Maga 14:10-11)

3 Amanoba, Sa:ida:ne da Yudase Isaga:liode (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale fi ganodini esalebe dunu) amo ea dogo ganodini aligila sa:i.
4 E da asili, gobele salasu hina dunu amola Debolo Diasu ouligisu hina dunu ilima gilisili, Yesu hohonomu logo hogoi helei.
5 Ilia da hahawane bagade ba:i. Amo hou hamoi ba:loba, ilia da ema muni imunu sia:i.
6 Yudase e da "defea" sia:i. Amalalu, dunu huluane mae ba:ma:ne, wamowane, e Yesu hohonone, gobele salasu amola Debolo Diasu sosodo aligisu dunu ilia ouligisu dunuma ima:ne, logo hogoi helei.

Yesu da Baligisu Lolo Manusa:, Logo Hahamoi
(Ma:diu 26:17-25; Maga 14:12-21; Yone 13:21-30)

7 Amanoba, Agi Yisidi Hame Sali Lolo Nasu eso doaga:i. Amo esoga, Isala:ili fi da Baligisu sibi mano medole legesu.
8 Amaiba:le, Yesu da Bida amola Yone asunasi. E da elama amane sia:i, "Ninia manusa:, ali da Baligisu Lolo manusa: hahamoma!"
9 Ela bu adole ba:i, "Ania da habi hahamoma:bela:?"
10 E bu adole i, "Alia da moilaiga doaga:sea, dunu da hano di gaguli ahoanebe ba:mu. Ema fa:no bobogele, e golili dabe logo amoga alia golili sa:ima.
11 Diasu edama amane sia:ma, 'Olelesu Dunu da dima agoane sia:siba:. Na amola Na ado ba:su dunu gilisili Baligisu lolo manusa:, diasu olema.'
12 Amasea, e da gadodili sesei bagade diala amo ganodini liligi bagade dialebe, alima olemu. Amo diasuga alia Lolo manusa: momagema!"
13 Ela da asili, Yesu Ea adoi defelewane ba:i. Amalalu, ela da Baligisu Lolo Manu hahamoi.

Yesu Ea Lolo Nasu
(Ma:diu 26:26-30; Maga 14:22-26; 1 Golidia 11:23-25)

---

* **22:1:** Gadili Asi 12:1-27

14 Lolo Nasu amoha doaga:loba, Yesu amola Ea ado ba:su
dunu da gilisili lolo manusa:, ha:i nasu fafai beba:le fi.
15 Yesu da ilima amane sia:i, “Na da fa:no se nabimuba:le,
amo Baligisu Lolo Nasu, Na amola dili gilisili manusa:, Na
da bagadewane hanai galu.
16 Bai Na da dilima sia:sa. Amo nanu, Na da guiguda:
bu hame manu. Gode Ea Hinadafa Hou da dafawane
doaga:sea, dilia da amo Lolo Nasu ea bai noga:le dawa:mu.
Amo esoga fawane ninia da gilisili bu manu.”
17 Amalalu, faigelei waini hano di lale, Godema nodone
sia:ne gadole, E amane sia:i, “Lale, enoma enoma sagoma.
18 Na da dilima sia:sa. Na da fa:no amo waini hame manu.
Gode Ea Hinadafa Hou da dafawane doaga:beba:le fawane,
Na da bu manu.”
19 Amalalu, E da agi ga:gi lale, Godema nodone sia:ne
gadole, fafa:ga:ne, ilima sagoi. E amane sia:i, “Amo da Na
da:i hodo dilima i dagoi. Na hou dawa:ma:ne moma.”
20 †Amo nanu, e da waini hano lale, amane sia:i, “Amo
waini hano dili manusa: faigelei ganodini sogasali, da sema
gaheabolo Na maga:me da sogadigimuba:le, Na da agoane
hamosa.
21 ‡Be Na hohonomu dunu da guiguda:, ani gilisili ha:i
naha esala.
22 Gode da amo logo fodoiba:le, Dunu Egefe da bogomu.
Be Dunu Egefe Ea hohonosu dunu da se baligili nabimu!”
23 Amalalu, “Nowa da Yesu hohonoma:bela:?” ilia agoane
gilisili sia: dasu.

Sia:ga Gegesu - Nowa Dunu ea Hou da Baligili Bagadela:?

24 §Yesu Ea ado ba:su dunu da gilisili sia: dala, ilia da
nowa dunu ea hou da baligili bagade amo dawa:beba:le,
sia:ga gegei.
25 **Be Yesu da ilima amane sia:i, “Gode Ea hou hame
lalegagui dunu, ilia hina bagade dunu da ilima gasa fi
bagade hina hou hamosa. Ilia hina bagade da dunu huluane
ilima fidisu dunu gala, hina bagade ilisu da amane sia:sa.
26 ††Be amo hou dilia da hamedafa hamomu. Dilima
bisili ahoasu dunu da fa:no misunu dunu agoane hamomu
da defea. Amola hina dunu da fonobahadi asaboi hawa:
hamosu dunu agoane hamomu da defea.
27 ‡‡Nowa dunu ea hou da baligili bagadela:? Dunu e da
fili ha:i nanebe, amo ea hou da baligili bagadela:? O hawa:
hamosu dunu da ema aowasu hamosa - nowa ea hou da
baligili bagadela:? Dunu e da fili ha:i nanebe, amo ea hou

† **22:20:** Yelemaia 31:31-34 ‡ **22:21:** Gesami Hea:su 41:9 § **22:24:** Ma:diu 18:1; Maga 9:34; Luge 9:46 ** **22:25:** Ma:diu 20:25-27; Maga 10:42-44 †† **22:26:** Ma:diu 23:11; Maga 9:35 ‡‡ **22:27:** Yone 13:12-15

da baligili bagade. Be Na da hawa: hamosu dunu ea hou
agoane dilima hawa: hamonana.
28 Na da se nabawane lalu. Dilia amola da Na hame fisi.
29 Na Ada da Nama ouligisu hou i dagoi. Amo defelewane,
Na da dilima ouligisu hou iaha.
30 §§Dilia da Na Hinadafa Hou ganodini, Na Lolo Nasu
amoga ha:i manu galebe. Dilia da fisu ida:iwane amoga fili,
Isala:ili fi fagoyale ilima ouligisu hou hamomu.

Yesu da Bida ea Hohonomu Ba:la:lu
(Ma:diu 26:31-35; Maga 14:27-31; Yone 13:36-38)

31 "Saimone! Saimone! Nabima! Ifabi ouligisu dunu da
widi noga:i amo gisiga afafabe defele, Sa:ida:ne da dima
dafama:ne olelesu hou dima ado ba:ma:ne, Gode da logo
doasi dagoi.
32 Be Saimone! Dia dafawaneyale dawa:su hou da mae
dafama:ne, Na da Godema sia:ne gadoi dagoi. Di da Godema
bu sinidigisia, dia fi dunu ilima gasa ima:ne, fidima."
33 Bida e bu adole i, "Hina! Di da se dabe iasu diasuga
asili bogosea, defea, na amola ani galu masunusa: momagei
dagoi!"
34 Be Yesu E amane sia:i, "Bida! Na dima sia:sa! Wali
gasia, di da hidadea, 'Yesu na hame dawa:,' udiana agoane
sia:sea, fa:no gagala ga:be nabimu."

Muni Salasu, Esa amola Gegesu Gobihei Bagade

35 ***Amalalu, Yesu Ea ado ba:su dunu ilima amane
adole ba:i, "Dilia muni salasu, esa amola emo salasu mae
gaguiwane Na dili asunasiba:le, dilia da liligi hameba:le, se
nabasu ba:bela:?" Ilia bu adole i, "Ninia da se hame nabi."
36 Yesu da ilima sia:i, "Defea! Be wali, nowa da muni
salasu galea, amo gaguli masa - esa amola. Nowa da gegesu
gobihei hame galea, ea abula bidi lale, muni lai amoga
gegesu gobihei bidi lamu da defea.
37 †††Gode Sia: Dedei Buga ganodini, sia: da amane dedei
diala, 'E amola wadela:i hou hamosu dunu da gilisili se dabe
iasu lai,' amo sia: da Na hou olelebeba:le, dafawane ba:mu."
38 Amalalu, ilia da amane sia:i, "Hina! Ba:ma! Gegesu
gobihei bagade aduna gala." Be Yesu E bu adole i, "Eno
mae sia:ma! Dagoi!"

Yesu da Olife Goumia Godema Sia:ne Gadoi
(Ma:diu 26:36-46; Maga 14:32-42)

39 Amalalu, diasu fisili, Ea hamonanusu hou defele, E da
Olife Goumiga asili, Ea ado ba:su dunu amola ili sigi asi.

---

§§ **22:30:** Ma:diu 19:28 *** **22:35:** Ma:diu 10:9-10; Maga 6:8-9; Luge 9:3, 10:4 ††† **22:37:** Aisaia 53:12

40 Ea musa dawa:i sogebi amoga doaga:le, E da amane
sia:i, “Dilima dafama:ne ado ba:su hou mae ba:ma:ne,
Godema sia:ne gadoma.”
41 Amalalu, E da Ea ado ba:su dunu fisili, E da igi loboga
galagai amo ea defei E asili, muguni bugili, Godema sia:ne
gadoi.
42 E amane sia:i, “Ada! Di hanai galea, amo se nabasu
faigeleiga di, amo Na mae moma:ne sia:ma! Be Na hanai
liligi hame, Dia hanai liligi fawane Na da hamomu.”
43 Amalalu, E da a:igele dunu Ea dogo denesima:ne misi,
ba:i dagoi.
44 E da se bagade nababeba:le, ha:giwane sia:ne gadoi. Ea
finimu da maga:me osoboga dadibi agoai ba:i.
45 Amalalu, sia:ne gadolalu, E wa:legadole, Ea ado ba:su
dunu ilima bu asili, ili golai dialebe ba:i. Bai ilia da da:i dioi
bagade ba:i.
46 E da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le golai dian-
abela:? wa:legadole, dili dafama:ne olelesu amo ganodini
dasa:besa:le, Godema sia:ne gadoma.”

Ilia da Yesu Afugili Lai
(Ma:diu 26:47-56; Maga 14:43-50; Yone 18:3-11)

47 Yesu E sia:nanoba, dunu bagohame da Ema
doaga:musa: misi. Yudase (Yesu Ea ado ba:su dunu fagoyale
amoga dunu afae) e da bisili misini, Yesu nonogomusa: misi.
48 Be Yesu da ema amane sia:i, “Yudase! Di da Na
nonogobega, Dunu Egefe hohonoma:bela:?”
49 Yesu Ea ado ba:su dunu da fa:no misunu hou
dawa:beba:le, Yesuma amane sia:i, “Ninia gegesu gobiheiga
gegema:bela:?”
50 Amola Eaado ba:su dunu afae da gobele salasu hina
dunu ea udigili hawa: hamosu dunu amo ea ge damuni
fasi.
51 Be Yesu E amane sia:i, “Yolema! Dagoi!” E da ge damui
dunu ea ge digili ba:loba, ea ge da bu madelagilisili bahoi
ba:i.
52 Amalalu, gobele salasu hina dunu, Debolo Diasu
ouligisu hina dunu, asigilai dunu amola dunu huluane
ilia Yesu E gagula misi, ilima Yesu E amane sia:i, “Na da
wamolasu dunu dilia dawa:beba:le, dilia gegesu gobihei
amola ogoma gaguliwane, Na gagumusa: misibala:?
53 ‡‡‡Na da nini gilisili eso huluane Debolo Diasu ganodini
esalu, be dilia da Na hamedafa gagulaligi. Be defea! Wali
da dilia ilegei eso. Wali da gasi hina dunu ea gasa lai eso.”

‡‡‡ **22:53:** Luge 19:47, 21:37

Bida da Yesu Hame Dawa: Sia:i
(Ma:diu 26:57-58,69-75; Maga 14:53-54,66,72; Yone 18:12-18,25-27)

54 Amalalu, ilia da Yesu gaguli, gobele salasu hina dunu
ea diasuga hiouginana asi. Bida da fa:nodafa bobogei.
55 Mabe dunu da gobele salasu hina ea diasu gagoi
ganodini lalu didili, amo gadenene housa fibiba:le, Bida
amola fi galu.
56 Amalalu, hawa: hamosu a:fini da Bida hadigi ganodini
esalebe ba:loba, ema ha:giwane sosodolalu, amane sia:i,
"Amo dunu amola Yesu, ela gilisili lalu!"
57 Be Bida da amane sia:i, "Uda! Na da amo dunu hame
dawa:!"
58 Fonobahadi esalu, eno dunu da Bida ba:beba:le, amane
sia:i, "Di amola da Yesu Ea na:iyado dunu!" Be Bida amane
sia:i, "Abola! Na da Ea na:iyado hame!"
59 Fa:no, eno dunu da gasawane sia:i, "Amo dunu da
dafawane Yesu amola gilisili lalu. Bai E da Ga:lili dunu!"
60 Be Bida da bu adole i, "Dunu! Dia sia:be go da na hame
dawa:!" E da sia:nanoba, gagala gawali ga:be nabi.
61 Amalalu, Yesu da beba:le, Bida ba:i. Yesu E musa: sia:i,
"Wali gasia, di da hidadea, 'Yesu na hame dawa:!' udiana
agoane sia:beba:le, fa:no gagala ga:be nabimu," amo sia:
Bida bu dawa:i.
62 Amaiba:le, e da gadili asili, bagadewane dinanu.

Ilia Yesuma Gadele Oufesega:nu Fasu
(Ma:diu 26:67-68; Maga 14:65)

63 Sosodo ouligisu dunu amo da Yesu gagui, ilia da Ema
habosesele oufesega:nu fasu.
64 Ea mae ba:ma:ne, ilia abulaga si dofoga:le, Ema gadele
amane adole ba:i, "Di nowa fabaiyale ba:la:loma!"
65 Ilia da habosesesu sia: eno bagohame Ema sia:i.

Yesu da Gobele Salasu Fofada:su Dunuma Fofada:i
(Ma:diu 26:59-66; Maga 14:55-64; Yone 18:19-24)

66 Hadigibi galu, asigilai dunu, gobele salasu hina dunu
amola Sema Olelesu dunu huluane gilisibiba:le, ilia Gasolo
Gilisisu dunu ilima fofada:musa:, Yesu oule misi.
67 Ilia da Ema amane adole ba:i, "Di da Mesaiala:? Ninima
adoma!" Be E da ilima bu adole i, "Na da adole iasea, dilia
da dafawaneyale hame dawa:mu.
68 Na amolawane da dilima adole ba:sea, dilia da hame
adole imunu.
69 Be wahawinini, Dunu Egefe da Gode Gasa Bagadedafa
amo Ea lobodafadili fibi ba:mu."

70 Amalalu, ilia huluane sia:i, “Amaiba:le, Di da Gode
Egefedafala:?” Yesu E bu adole i, “Na da Gode Egefedafa
dilia da dafawane sia:sa!”
71 Ilia amane sia:i, “Ninia ba:su dunu eno hame hogomu.
Ninisu ea lafidili sia: nabi dagoi!”

23

Yesu da Bailadema Fofada:i
(Ma:diu 27:1-2,11-14; Maga 15:1-5; Yone 18:28-38)

1 Amalalu, ilia huluane wa:legadole, Yesu E Bailadema
hiouginana asi.
2 Amogawi, ilia da Bailadema Yesu Ea hou amane di-
waneya udidi, “Ninia da amo dunu ninia fi ilima ogogo-
lalebe ba:i. Ilia da Hina Sisama su mae ima:ne, E da sia:sa!
Amola Hi fawane da Mesaia Hina Bagade E da ogogolewane
sia:sa.”
3 Bailade da Yesuma amane adole ba:i, “Di da Yu dunu ilia
Hina Bagade esalabala?” Yesu E bu adole i, “Di sia:i dagoi.”
4 Amalalu, gobele salasu hina dunu amola dunu huluane
ilima Bailade da amane sia:i, “Amo dunu E medoma:ne
fofada:su logo na hamedafa ba:sa.”
5 Be amo sia: nababeba:le, ilia bu ha:giwane sia:i, “E da
Yudia soge huluane amo ganodini sia: olelebeba:le, dunu
huluane gegemusa: dawa:lala. E da degabo Ga:lili sogega
Ea hou muni hamonanu, wali guiguda: misi!”

Bailade da Yesu Helodema Asunasi

6 Amo sia: nababeba:le, Bailade amane adole ba:i, “Amo
dunu da Ga:lili dunula:?”
7 Bailade da Yesu da Ga:lili dunu amo nababeba:le, e
da Yesu amo Helodema asunasi. Amo esoga, Helode da
Yelusaleme moilai bai bagadega misi esalu.
8 Helode da Yesu ba:beba:le, hahawane galu. Bai e da
musa: Yesu Ea hou nababeba:le, E ba:musa: hanaiwane
ouesalu. E da Yesu ema gasa bagade dawa:digima:ne olelesu
hamoma:ne hanai galu.
9 Amaiba:le e da Yesuma gebewane adole ba:lalu. Be Yesu
da dabe hamedafa adole i.
10 Gobele salasu hina dunu amola Sema Olelesu dunu da
gadenene lelu, Yesuma halale bagadewane diwaneya udidi.
11 Helode amola ea dadi gagui dunu da Yesuma oufe-
sega:ne, Ema habosesele agoane hamosu. Ilia da Yesuma
abula ida:iwane ga:sili, bu Bailadema asunasi.
12 Amalalu, amogala, Helode amola Bailade, ela bu
gousa:le na:iyado hamoi. Musa ela da ha lai galu.

Fofada:iba:le, Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Sia:i
(Ma:diu 27:15-26; Maga 15:6-15; Yone 18:39—19:16)

13 Bailade ea sia: nababeba:le, gobele salasu hina dunu,
eno hina dunu amola dunu huluane da gilisi.
14 Bailade da ilima amane sia:i, “Amo dunu dilia nama
oule misi. E da dunu huluane ilima ogogoi, dilia sia:i. Be
dilia odagiaba, na da Ea hou huluane hogole ba:i dagoi. Be
dilia wadela:i hou hamoi sia:i liligi, na da hamedafa ba:i.
15 Helode amolawane da Ea wadela:i hou hame
ba:beba:le, ninima bu asunasi. E da bogoma:ne se dabe iasu
lama:ne, hamedafa hamosu.
16 Amaiba:le, amo dunu na da fegasuga fama:ne sia:ne, e
halegale masa:ne, logo doasimu.”
17 (Baligisu Lolo Nasu ode huluane amoga, Bailade da
hou agoane hamosu. Moilai dunu ilia hanaiba:le, e da se
dabe iasu hamosu dunu afadafa ea se dabe iasu diasu logo
doasisu.)
18 Be dunu huluane da Bailade ea sia: nababeba:le, gilisili
halale sia:i, “Amo dunu bogoma:ne medoma! Bala:base
masa:ne, ea se dabe iasu logo doasima! Ninia da Bala:base
hanai!”
19 (Bala:base da moilai ganodini gegesu hou hamobeba:le
amola eno dunu medole legeiba:le, ilia da e se dabe iasu
diasu ganodini sali.)
20 Bailade da Yesu udigili masa:ne hanaiba:le, dunu
huluanema bu sia:i.
21 Be ilia da mae fisili, halale bagadewane sia:i, “E bulu-
falegeiga bogoma:ne medoma! Bulufalegeiga medoma!”
22 Bailade da sia: osodayale ilima bu sia:i, “Abuliba:le:?
E da adi wadela:i hou hamobela:? Na da Ea hou ganodini
bogoma:ne se dabe iasu lamu hou hamedafa ba:i. Na da
amo dunu fane, udigili masa:ne sia:mu da defea.”
23 Be ilia ha:giwane, Yesu bulufalegeiga medoma:ne
bagadewane halale sia:i. Amalalu, Bailade da ilia sia: nabi
dagoi.
24 Amaiba:le, Bailade da ilia adole ba:su hamoma:ne sia:i.
25 Ilia sia:beba:le, dunu amo da gegeiba:le amola eno dunu
medole legeiba:le se dabe iasu diasu ganodini sali, amo
dunu masa:ne, Bailade da se dabe iasu diasu logo doasi. Be
ilia hanaiba:le, e da ea dadi gagui dunu ilima Yesu medole
legema:ne sia:i

Ilia da Yesu Bulufalegei Damana Medole Legei
(Ma:diu 27:32-44; Maga 15:21-32; Yone 19:17-27)

26 Dadi gagui dunu da Yesu medomusa: hiouginana asi.
Asili, Sailini soge dunu ea dio amo Saimone, e da Yelusaleme
diasuga doaga:musa: logoga ahoanebe ba:i. Louma dadi
gagui dunu ilia da amo dunu gasawane gaguli, ea gidagia

Yesu Ea bulufalegei gisasili, Yesuma fa:no bobogema:ne sia:i.
27 Dunu bagohame Ea bogobe ba:musa:, fa:no bobogei. Eno uda Ema bagadewane asigiba:le, ilia da Eha digini fa:no bobogei.
28 Be Yesu da beba:le, ilima amane sia:i, “Dilia Yelusaleme uda! Na da bogomuba:le, mae dima! Be dilia amola dilia mano da se bagade nabimuba:le, dima.
29 Bai eso misunu amoga ilia da amane sia:mu, ‘Aligime uda da hahawane gala. Ilia hagomo ganodini mano da hame fibiba:le amola dudubu da ilia dodo maga:me hame maiba:le, ilia da hahawane gala!
30 *Amo esoga ilia goumi amoma sia:mu, ‘Mugululi, nini banena sa:ima!’ Ilia da agologa, ‘Nini dedeboma!’ sia:mu.
31 Wali Na da esalebeba:le ifa da gahe agoane ba:sa. Amo hou ilia wali Nama hamobeba:le, Na da guiguda: hame esalea, ifa da bioi ba:sea, ilia da adi hamoma:bela:?”
32 Ilia da eno wadela:i hou hamosu se dabe lai dunu aduna, ela amola Yesu gilisili fuga:musa: oule asi.
33 Amalalu, ilia sogebi ea dio amo “Dialuma Gasa,” amoga doaga:loba, ilia da Yesu bulufalegeiga dabagala:i. Wadela:i hou hamosu dunu aduna amolawane, ilia gilisili eno bulufalegeiga dabagala:i. Afae da ea lobodafadili, eno da ea lobo fofadidili dabagala:i.
34 †Yesu E amane sia:i, “Ada! Dia ilia hou gogolema:ne olofoma.! Bai ilia hamobe ilia da mae dawa:iwane hamosa!” Louma dadi gagui dunu, ilia da Yesu Ea abula lamusa:, ululuasu.
35 ‡Dunu huluane da ba:musa: lelu. Be Yu ouligisu dunu ilia Yesuma habosesele oufesega:su. Ilia amane habosesele sia:i, “E da dunu eno mae bogoma:ne gaga:i. E da dafawane Gode Ea ilegei Mesaia esalea, defea, Hina: mae bogoma:ne, Hisu gaga:mu da defea!”
36 §Dadi gagui dunu ili amola Yesuma oufesega:ne, Ema misini, Ea moma:ne, wadela:i waini hano dili i.
37 Ilia amane sia:i, “Di da Yu dunu fi amoga Hina Bagade esalea, defea, Dia mae bogoma:ne Disu gaga:ma.”
38 Yesu Ea dialuma dabuagado meloa dedei gosagisi ba:i. Amoga sia: dedei da, “Yu dunu fi ilia Hina Bagade da goea.”
39 Wadela:i hou hamosu dunu aduna gilisili eno bulufalegeiga dabagala:i, afadafa da Yesuma lasogole sia:i, “Di da Mesaiala:? Di amola ani Dia gaga:ma!”

---

* **23:30:** Hosia 10:8; Wamolegei Sia: Olelesu 6:16 † **23:34:** Gesami Hea:su 22:18 ‡ **23:35:** Gesami Hea:su 22:7 § **23:36:** Gesami Hea:su 69:21

40 Be eno wadela:i hou hamosu dunu da ea sama ema
gagabole agoane sia:i, “Dia da Godema hame beda:bela:?
Ani da bogoma:ne se dabe iasu Yesu defelewane lai dagoi.
41 Be ania se dabe iasu lamu da defea. Ania wadela:i
hou hamoiba:le dabe laha. Be amo Dunu da wadela:i hou
hamedafa hamosu.”
42 Amalalu, e da Yesuma amane sia:i, “Yesu! Dia Hinadafa
Hou lai dagoiba:le bu masea, Dia na mae gogolema!”
43 Yesu da ema bu adole i, “Na dima dafawane ilegele
sia:sa. Wali eso, ani da gilisili Ba:ladaise soge ganodini
ba:mu.”

Yesu Ea Bogoi
(Ma:diu 27:45-56; Maga 15:33-41; Yone 19:28-30)

44 Esomogoa, eso ea hadigi fisili, soge huluane amo
ganodini gasi bagade ba:i. Baloga (3 p.m.) amogalu bu
hadigi ba:i.
45 **Afafasu abula bagade Debolo Diasu ganodini gaga:i
dialu, hisu gadelale, fada:ne fasi ba:i.
46 ††Yesu da ha:giwane wele sia:i, “Ada! Na da Na a:silibu
Dia lobo da:iya ligisisa!” Amane wele sia:nanu, E da bogoi.
47 Louma dadi gagui hina dunu, amo hou huluane
ba:beba:le, Godema nodone sia:i, “Dafawane! Amo dunu
da moloidafa dunu esalu!”
48 Dunu bagohame Yesu Ea bogosu ba:musa: misi. Yesu da
bogoi dagoi ba:loba, ilia moilaiga se nabawane, ilila: bida:gi
lulufigilalu buhagi.
49 ‡‡Yesu Ea na:iyado dunu amola uda huluane (Yesu da
Ga:lili soge fisibiba:le, ilia Yesuma fa:no bobogei) amo da
fonobahadi sedagawane lelu, Ea bogobe asigiwane ba:i.

Ilia da Yesu Gele Gelabo Dogoiga Sali
(Ma:diu 27:57-61; Maga 15:42-47; Yone 19:38-42)

50 Amo esoha, dunu ida:iwane, moloidafa dunu esalu, ea
dio amo Yousefe. E da A:limadia moilai dunu, amola e da
Yu ouligisu Gasolo dunu esalu.
51 Amo dunu da Gode Ea Hinadafa Hou doaga:ma:ne,
dafawaneyale dawa:iwane ouesalu. Eno Yu ouligisu dunu
da Yesu medomusa: ilegebeba:le, e da amo hou higabeba:le
hame fuligala:i.
52 E da Bailadema misini, Yesu Ea da:i hodo lamusa: adole
ba:i.
53 Amalalu, e da Yesu Ea da:i hodo bulufalegeiga duga:le,
gududili ligisili, ahea:iai abula amoga sosone, gele gelabo
dogoi (musa: bogoi da hame salasu) amo ganodini ligisi.

** **23:45:** Gadili Asi 26:31-33 †† **23:46:** Gesami Hea:su 31:5 ‡‡ **23:49:** Luge 8:2-3

54 Amo eso da Falaida:i eso. Sa:bade eso da aya doga:mu
gadenei ba:i.
55 Uda amo da Ga:lili soge fisili, Yesuma fa:no bobogei, ilia
da Yousefe sigi asili, gele gelabo dogoi amoga Yesu Ea da:i
hodo ligisibi ba:i.
56 §§Amalalu, ilia da diasuga buhagili, Yesu Ea da:i hodo
da:iya legemusa:, gabusiga: manoma hahamoi. Ilia da Gode
Ea Sema dawa:beba:le, Sa:bade eso amoga helefi.

24

Yesu da Uhini Wa:legadoi
(Ma:diu 28:1-10; Maga 16:1-8; Yone 20:1-10)

1 Hialigi bisisu eso (Sada:i), hahabedafa, amo uda ilia
da gabusiga: manoma ilia hahamoi liligi, amo aguni, gele
gelaboga asi.
2 Doaga:le, ilia da igi logo ga:su bagade da bebesole gale,
logo doasi ba:i.
3 Amaiba:le, ilia da gele gelabo dogoi amo ganodini golili
sa:ili, Hina Gode Yesu Ea da:i hodo dialebe hame ba:i.
4 Ilia fofogadigili lela ba:loba, dunu aduna ahea:iai hadigi
bagade abula amoga idiniginisi lelebe ba:i.
5 Beda:iba:le, uda ilia da osoboga begudui. Amo dunu da
ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le esala dunu, amo bogoi
gele gelabo ganodini hogosala:?
6 *E da guiguda: hame. E da uhini wa:legadoi dagoi. E da
musa: Ga:lili sogega esaloba, dilima sia:i dagoi. Amo dilia
bu dawa:ma!
7 E da musa: amane sia:i, ‘Dunu Egefe da hobea wadela:i
hou hamosu dunu ilia lobo ganodini gagulaligi ba:mu.
E da bulufalegeiga bogosea, eso osoda amoga uhini bu
wa:legadomu.’ ”
8 Amalalu, uda da Yesu Ea musa: sia:i, bu dawa:i.
9 Ilia da bogoi gele gelabo fisili, buhagili, ado ba:su dunu
gidayale gala, amola eno fa:no bobogesu dunu huluane
ilima ilia ba:i liligi olelei.
10 Amo uda ilia dio amo da Meli Ma:gadala, Youa:na,
Ya:mese ame ea dio amo Meli, amola oda galu.
11 Be ado ba:su dunu da amo sia: da udigili sia: dasu
dawa:i galu. Ilia da uda ilia adoi dafawaneyale hame
dawa:i.

---

§§ **23:56:** Gadili Asi 20:10; Mousese ea Malasu 5:14 * **24:6:** Ma:diu 16:21, 17:22-23, 20:18-19; Maga 8:31, 9:31, 10:33-34; Luge 9:22, 18:31-33

12 Be Bida da wa:legadole, gele gelaboga hehenai. Beguduli, e ganodini ba:loba, sosoi abula fawane di-alebe ba:beba:le, e da bagadewane fofogadigili dawa:lalu moilaiga buhagi.

Ema:iase Moilaiga Ahoasu
(Maga 16:12-13)

13 Amogalawane, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu aduna, ela da moilai ea dio amo Ema:iase amoga doaga:musa:, logoga ahoanu. Yelusaleme fisili, Ema:iase doaga:musa: ahoasu sedaga defei da12 gilomida agoane.
14 Ahoanoba, ela da hou doaga:i, amo gilisili sia:daha ahoanu.
15 Sia:daloba, Yesu Hi da gadenenewane manoba, E amola ela gilisili ahoanu.
16 Ela da Yesu ba:i, be E da eno dunuyale dawa:i.
17 Yesu da elama amane sia:i, “Ali da gilisili ahoana, adi sia: daha ahoanula:?” Amalalu, ela odagi da:i dioiwane, oulelu.
18 Dunu afae ea dio amo Galioufa:se, da Yesuma bu adole ba:i, “Dunu huluane Yelusalemega misi ilia da waha doaga:i hou huluane dawa:. Be Dia fawane hame dawa:bela:?”
19 Yesu E sia:i, “Adi houla:?” Ela bu adole i, “Yesu, Na:salede dunu, amo Ea hou. E da balofede dunu esalu. Ea hou amola Ea sia: amo Gode amola dunu huluane ilia gasa bagade ba:su.
20 Be gobele salasu ouligisu dunu amola ninia fi ouligisu dunu, amo dunu fofada:musa: bulufalegeiga medoma:ne, Louma ouligisu dunuma i.
21 Be amo dunu da nini gaga:le, Isala:ili dunu ilia se dabe iasu logo doasima:ne, ninia da bagadewane dawa:i galu. Amo hou da degabo hamonanu, misini, wali da eso osoda wea!
22 Ninia fi uda oda ilia sia: nababeba:le, ninia fofogadigi. Ilia da hahabedafa gele gelabo amoga asili,
23 Ea da:i hodo hame ba:i. Ilia buhagili, amane sia:i, ‘Ninia dafawane a:igele dunu aduna ba:i. Ela da Yesu da hame bogoi esala sia:i.’
24 Amalalu, ninia fi dunu gele gelaboga asili, uda ilia sia:i defelewane ba:i. Be Yesu Ea da:i hodo hame ba:i.”
25 Amalalu, Yesu da elama amane sia:i, “Ali da gagaoui agoai dunu. Alia da dogo ganodini gebewanedafa balofede dunu ilia musa: olelei dafawaneyale dawa:be.
26 Gelesu da ea hadigi Hinadafa Hou lama:ne, amo se nabasu nabimu da defea galu.”
27 Amalalu, Yesu da hidadea Mousese, fa:no balofede dunu huluane amo ilia sia:i huluane Yesu Ea hou olelemusa:

Gode Sia: Dedei Buga ganodini dedei, amo sia: huluane ela dawa:ma:ne, elama olelei.

28 Amalalu, ilia masunu moilai amoga gadenenewane doaga:loba, Yesu da baligili masusa: ahoanebe ba:i.

29 Be ela da Ea logo ga:musa:, amane sia:i, “Gasimu galebe! Ani ouesaloma!” Amaiba:le, E da ela diasuga ouesalumusa:, golili sa:i.

30 Ilia da ha:i manusa: fili, Yesu da agi ga:gi lale, sia:ne gadole, amo a:le, elama i.

31 Amalalu, ela si bu noga:le ba:beba:le, E da dunu enoyale hame, be Yesuwane ba:i. Be Yesu da alalolesili, Ea ahoabe ela da hamedafa ba:i.

32 Elesu amane sia:sa:i, “Dafawane! Ani da logoga manoba, E da anima sia:beba:le, amola Gode Sia: Dedei bai olelebeba:le, ania dogo ganodini gia:i agoane nabi.”

33 Amalalu, ela wa:legadole, hehenane, Yelusalemega buhagili, Yesu Ea ado ba:su dunu gidayale gala amola eno fa:no bobogesu dunu gilisili esasulubi ba:i.

34 Ilia da elama amane sia:i, “Hina da dafawane uhini wa:legadoi dagoi. E da Saimone ema doaga:i.”

35 Amalalu, ela da logoga manoba elama hamoi hou, ilima olelei. Amola Yesu da elama agi ga:gi a:le iabeba:le, elama doaga:i dunu da Yesuyale dawa:i, amo sia: olelei.

Yesu Ea Ado ba:su Dunu da Ea Da:i Ba:i
(Ma:diu 28:16-20; Maga 16:14-18; Yone 20:19-23; Asunasi Dunu Ilia Hou 1:6-8)

36 Ela da sia:nanoba, Yesu Hisu logo mae doawane, ilia gilisisu amo ganodini leluwane, ilima amane sia:i, “Dilia dogo olofoiwane dialoma!”

37 Be E da bogoi ea a:silibuyale dawa:beba:le, ilia da beda:ga fofogadigi.

38 Be E da ilima amane sia:i, “Dilia da abuliba:le beda:bela:? Abuliba:le dafawaneyale hame dawa:su hou da dilia dogo ganodini mabela:?

39 Na lobo amola Na emo ba:ma! Goe da dafawane Na dawa:ma! Na da:i digili ba:lalu dawa:ma! Na da hu amola gasa galebeba:le, Na da bogoi a:silibuyale mae dawa:ma!”

40 Amo sia:nanu, E da Ea lobo amola Ea emo ilima olei.

41 Ilia da baligili hahawaneba:le, fofogadigili bu dafawaneyale hame dawa:beba:le, E da ilima amane sia:i, “Dilia da ha:i manu ganabela:?”

42 Ilia da menabo gobei a:i lale, Ema i.

43 E da amo lale, ilia odagiaba mai dagoi.

44 Amalalu, E da ilima amane sia:i, “Na da amo hou musa:, dili amola Na gilisili esaloba, dilima olelei da Na hou olelemusa: sia: huluane dedei, Mousese ea Malasu,

balofede ilia dedei, amola Gesami Hea:su buga dedei, amo huluane da didili hamomusa:, Na da misi dagoi.”

45 Amalalu, E da ilia asigi dawa:suga Gode Sia: dedei noga:le dawa:ma:ne, doasi.

46 E da ilima amane sia:i, “Sia: da agoane dedei diala. Mesaia da se nabalu, bogole, eso osodaga uhini wa:legadomu.

47 Degabo Yelusaleme ganodini, fa:no osobo bagade fifi asi gala amoga dunu ilia olelebeba:le, huluane da Na Dioba:le Godema sinidigisu hou, amola wadela:i hou gogolema:ne olofosu nabimu.

48 Dilia da amo hou ba:su dunu esala.

49 †Dawa:ma! Dili fidima:ne, Na da Gode Ea hahawane dogolegele iasu amo E da musa: imunusa: ilegele sia:i, amo dilima asunasimu. Be diasu ganodini ouesalu, gasa bagade hou muagado misunu da dilima abula agoane idiniginisimu.”

Gode da Yesu Hebene Sogega Lale Gadoi
(Maga 16:19-20; Asunasi Dunu Ilia Hou 1:9-11)

50 ‡Amalalu, Yesu da Ea fa:no bobogesu dunu Bedani moilai gadenene sogebi amoga oule asi. E da Ea lobo gaguia gadole, Gode da ilima hahawane ima:ne sia:i.

51 Hahawane sia:nanu, E da ili fisili amola Gode da E muagado lale gadoi.

52 Ilia da Yesuma nonodona, hahawane bagadewane Yelusaleme moilai bai bagadega buhagi.

53 Eso huluane, mae helefili, ilia Debolo Diasu ganodini, Godema nodone sia:ne gadolalu.

Sia: Ama Dagoi

† **24:49:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:4 ‡ **24:50:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:9-11

Yone

(Da:i Sia: - John; Modu – Ioane; Bisini – Jon)

Hidadea Sia:

Gode Sia: Ida:iwane Gala, Yesu Ea ado ba:su dunu Yone dedei, da Gode Ea Sia:dafa ninima olelesa. Gode Ea Sia: (Yesu) E da osobo bagade dunu hamone, ninia osobo bagade dunu fi amo ganodini esalu. Musa: balofede dunu da Mesaia (Gode Egefedafa) amo da osobo bagadega misunu olelei. E da osobo bagade dunuma "Gaga:su" dunu esalumu, Ea sia: dafawaneyale dawa:su dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hou lamu, amo Yone da ea dedei idisu dunu huluane, ilia amo sia: dafawaneyale dawa:ma:ne, dedei dagoi. Hidadea sia: da Yesu da Gode Ea Sia:dafa dunu hamoi olelesa. Amalalu, gasa bagade musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu Yesu Ea hamoiba:le, Yesu da musa: olelei Gaga:su, Gode Egefedafa, Yone ea dedei da ninima olelesa. Dunu mogili, ilia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Ema fa:no bobogei. Be eno da dafawaneyale dawa:mu higa:iba:le, Ema ha laiwane esalu-amo sia: dedei. Sia:alalo 13-17 Yesu Ea afugili lai amo gasi ganodini Ea asigi hou Ea ado ba:su dunu ilima olelesu. Ea bulufalegei damana bogomu gadeneiba:le, E da fidisu sia: amola hobea misunu hou, ilima olelei. Buga fa:no bega:, ninia Yesu Ea Fofada:su, Ea bogosu, Ea wa:legadosu, amola Ea ado ba:su dunu Ea da:i hodo bu ba:su, amo sia: dedei ba:sa. Gode Ea dogolegele hahawane iasu (eso huluane Fifi Ahoanusu Yesu E gaguli misi), Yone buga da bagadewane olelesa. Amo hahawane iasu da dunu e da Yesu Ea A:silibu amoga bu lalelegesea, e da wahadafa mae bogole, Fifi Ahoanusu lai dagoi - asa hame - wahadafa lai. Yesu Hi fawane da Logodafa, Dafawanedafa Hou, amola Fifi Ahoanusudafa. Ninia eso huluane ba:sa liligi amola esalusu liligi amoga Yesu da fedege sia: olelesa. Hano, agi, hadigi, sibi, sibi ouligisu dunu, waini efe amola fage amola eno fedege sia: bagohame amo ganodini dedei diala.

Sia: dedei diala:-

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-18
2 Yone Ba:bodaise ea hou amola Yesu Ea musa: Ado Ba:su Dunu...Sia:alalo 1:19-51
3 Yesu da Dunu Huluane Nabima:ne Ea Sia: Olelei...Sia:alalo 2:1-12:50
4 Yelusaleme Moilai bai bagadega Sia: Olelelalu, Yesu E Bogoi...Sia:alalo 13:1-19:42

5 Yesu uhini Wa:legadole, Ea Fa:no
Bobogesu Dunu E Ba:ma:ne ilima Misi...Sia:alalo 20:1-31
6 Fa:nodafa Sia:
Ga:lili Sogega bu Misi...Sia:alalo 21:1-25

Yone

Sia:dafa da Dunu Hu Hamosu

1 Degabodafa, osobo bagade da hame hahamoi galu, amo esoha Gode Sia:dafa da esalu. E (Sia:dafa), amola Gode, da gilisili afadafa fawane esalu. Sia:dafa da Gode defele.
2 Degabodafa Sia:dafa amola Gode, Ela da gilisili esalu.
3 Sia:dafa da liligi huluanedafa hahamoi dagoi. E da hame hamoi ganiaba, liligi huluanedafa da hame ba:la:loba.
4 Sia:dafa da esalusu ea bai galu. Amo esalusu da osobo bagade dunu fifi asi gala ilima hadigi olelei.
5 Amo hadigi da gasi ganodini diga:i diala. Amo hadigi da gasiga dedebomu hamedesa.
6 *Gode da Ea sia: adole iasu dunu ea dio amo Yone, amo asunasi.
7 Dunu huluane ilia Gode Ea adosu nababeba:le, dafawaneyale dawa:ma:ne, Yone da hadigi ilima olelema:ne misi.
8 Yone da Hadigidafa hame galu. E da amo Hadigidafa olelela misi.
9 Amo hadigi da Hadigidafa. Hadigidafa da dunu huluane amo da osobo bagadega maha, ilima hadigi iaha.
10 Sia:dafa da osobo bagade ganodini esalu. Gode da Sia:dafa amoga osobo bagade hahamoi. Be osobo bagade dunu da Sia:dafa hame dawa:i galu.
11 E da Ea fidafa dunu ilima misi, be Ea fidafa da Ea hou lalegagumu higasu.
12 Be mogili ilia da Ea hou hanaiba:le, Ea hou lalegagui. Amalalu, ilia da Gode Ea mano hamoma:ne, E da ilima ilegei dagoi.
13 Osobo bagade hou hamobeba:le hame, ilia bu lalelegele Gode Ea mano hamoi. Osobo bagade dunu ea hamoiba:le, ilia hame lalelegei, be Gode Hi ilegeiba:le ilia da bu lalelegele, Gode Ea mano hamoi dagoi.
14 Sia:dafa da osobo bagade dunu ea hu lale, ninia osobo bagade fi amo ganodini esalu. Ea hou da hahawane dogolegele iasu amola dafawanedafa hou ba:su. Ea hadigi, amo Gode Egefedafa Ea hadigi defele, ninia ba:i dagoi.
15 Yone da Ea hou olelei. E da ha:giwane wele sia:i, “E da na misi amoga fa:no misi, be Ea hou da na hou baligisa!

---

* **1:6:** Ma:diu 3:1; Maga 1:4; Luge 3:1-2

Na hame lalelegei esoga, E da esalu! Amo dunu Ea hou olelemusa: na sia:i!”

16 Ea hahawane dogolegele iasu hou da nabai bagadewane dialebeba:le, E ninima hahawane bagade iasu. Musa: ninia hahawane ba:i, be wali bu baligiliwane hahawane ba:sa.

17 Gode da Mousesema olelebeba:le, Ea Sema ninima iasu. Be Yesu Gelesu da hahawane dogolegele iasu, amola moloidafa hou, ninima olelei dagoi.

18 Osobo bagade dunu huluanedafa, da Gode hamedafa ba:su. Be Hina Gode Yesu, Hisu da Godedafa defele. Amola E da Gode dafulili lelebeba:le, Hi fawane da Gode Ea hou olelei dagoi.

Yone Ba:bodaise ea Olelesu
(Ma:diu 3:1-12; Maga 1:1-8; Luge 3:1-18)

19 Yu fi ouligisu dunu Yelusaleme moilai bai bagadega esalu, ilia da gobele salasu dunu amola Lifai dunu, amo Yone ea hou abodemusa: asunasi. Ilia da Yonema amane adole ba:i, “Di da nowala:?”

20 Yone da bu adole imunu hame hihi galu. E da moloiwane olelei, “Na da Mesaia hame!”

21 †Ilia bu adole ba:i, “Amaiba:le, di da nowala:? Di da Elaidiala:?.”

Yone bu adole i, “Hame mabu!

“Ilia eno adole ba:i, “Di da Balofede dunudafala:?”

“Hame mabu!” e sia:i.

22 Ilia amane sia:i, “Amaiba:le, di da nowala:, amo ninima adoma. Ninia asunasi dunuma adole iasu gaguli masunu galebe. Dia hou da adi houla:?”

23 ‡Be Yone bu adole ianoba, e da Aisaia ea sia: dedei olelei,

“Na da hafoga:i soge, dunu hame esalebe soge amo ganodini ahoana,

amane wele sia:nana,

`Hina Gode da noga:iwane masa:ne, Ea logo moloiwane fodoma!’ ”

24 Abodemusa: misi dunu (Fa:lisi fi dunu da ili asunasi),

25 ilia da Yonema amane adole ba:i, “Di da Mesaia o Elaidia o Balofede dunu amo hame esalea, di da abuliba:le dunu hanoga fane salala:?”

26 Yone da bu adole i, “Na da hanoga ba:bodaise hou hamosa. Be dilia gilisisu amo ganodini dunu dilia hame dawa: dunu da lela.

27 E da na misi amoga fa:no maha. Be na da Ea emo salasu efe fadegamu amo defele hame ba:sa.

---

† **1:21:** Ma:lagai 4:5; Mousese ea Malasu 18:15,18 ‡ **1:23:** Aisaia 40:3

28 Yone da Bedani soge, (Yodane Hano gusu bega:) amoga
hanoga fane salasu hou hamonanoba, amo hou huluane da
ba:su.

Gode Ea Sibi Mano

29 Golale hahabe, Yone da Yesu ema manebe ba:i. E amane
sia:i, “Dilia ba:ma! Gode Ea Sibi Mano manebe goea. E da
osobo bagade wadela:i hou huluane fadegale fasisa.
30 Na musa: sia:i, `E da na misi amoga fa:no misi, be Ea
hou da na hou baligisa. Na hame lalelegei esoga, E da esalu.’
Na da amo dunu Ea hou olelemusa:, amane sia:i.
31 Na da amo dunu hame dawa:i galu. Be na da amo
misunu dunu Ea hou Isala:ili dunuma olelemusa:, hanoga
fane salasu hamomusa: misi.”
32 Amalalu, Yone da ilima amane sia:i, “Na da Gode Ea
A:silibu Hadigidafa Gala, dafe sio agoane muagado misini,
Ea da:i hodo amoga aligila sa:i, ba:i dagoi.
33 Na da amo da Gode Ea ilegei dunu hame dawa:i
galu. Be musa: Gode da na hanoga fane salasu hawa:
hamoma:ne, asula ahoanoba, E da nama amane olelei, `Di
da Gode Ea A:silibu Hadigidafa dunu afadafa amoga aligila
dalebe ba:mu. Amo Dunu da Na A:silibu Hadigidafa amoga
ba:bodaise hamosa.’
34 Na da amo hou ba:i dagoi. Amola amo dunu da Gode
Egefedafa na da dilima sia:sa!”

Yesu Ea Musa: Ado Ba:su Dunu Fi

35 Eso afae aligili, Yone amola ea ado ba:su dunu aduna
da gilisili lelu.
36 Lelebeba:le, Yesu da baligili ahoanebe ba:i. Yone e
amane sia:i, “Gode Ea Sibi Mano ahoanebe goea.”
37 Amo sia: nababeba:le, ea ado ba:su dunu aduna da
Yesuma fa:no bobogei.
38 Yesu da delegili, ela da ema fa:no bobogelalebe ba:loba,
elama amane adole ba:i, “Ali da adi hogosala:?” Ela bu
adole ba:i, “La:bai (olelesu)! Dia golasu da habila:?”
39 E bu adole i, “Ba:la misa!” (Amoha da eso baloga
agoane). Amalalu, ela da Yesu E sigi asili, Ea golasu ba:i.
Ilia gilisili amo eso ganodini sia: dalu, gasi gadenenewane
yolesi.
40 Dunu afadafa ea dio amo A:dalu, e da Saimone Bida eya
esalu. E da Yone ea sia: nabalu, Yesuma fa:no bobogei.
41 E da ea ola Saimone hogolala ba:beba:le, ema amane
sia:i, “Ani da Mesaia (eno sia: Gelesu) ba:i dagoi.”
42 Amalalu, e da Saimone Yesuma oule misi.
Yesu da Saimone ba:beba:le, amane sia:i, “Dia dio da
Saimone! Di da Yone egefe! Wali Na da dima Sifa:se dio

asula.” (Sifa:se dio da Bida dio defele. Amo dawa:loma:ne sia: da `igi’.)

Yesu da Filibe amola Nada:na:iele elama, Ema Fa:no Bobogema:ne Sia:i

43 Golale hahabe, Yesu da Ga:lili sogega masunu dawa:i galu. E da Filibe ba:beba:le, amane sia:i, “Na baligiga aligila misa.”
44 (Filibe ea moilai dio amo Bedesa:ida. Amo moilaiga A:dalu amola Bida esalebe ba:i.)
45 Filibe da hogolala, Nada:na:iele ba:i. E da ema amane sia:i, “Ninia da Dunu amo Ea hou Mousese da Sema buga ganodini dedei, amola balofede dunu, Ea hou dedei, amo dunu ninia ba:i dagoi. E da Yesu, Yousefe egefe. Ea moilai da Na:salede.”
46 Nada:na:iele da amane sia:i, “Liligi ida:iwane gala da Na:salede moilaiga mahabela:? Hame mabu!”
Be Filibe da bu adole i, “Ba:la misa!”
47 Yesu da Nada:na:iele Ema manebe ba:beba:le, ea hou olelemusa: amane sia:i, “Isala:ili dunudafa da manebe goea. Amo dunu da ogogosu hame dawa:.”
48 Nada:na:iele da Ema amane adole ba:i, “Na hou Dia habodane dawa:bela:?”
Yesu E bu adole i, “Filibe da dima hame misa:ne weloba,
Na da di figi ifa ea ougiha esalebe ba:i.”
49 Nada:na:iele fofogadigili sia:i, “Olelesu! Di da Gode Egefedafa. Di da Isala:ili fi ilima Hina Bagadedafa esala.”
50 Yesu E amane sia:i, “Di da figi ifa ea ougiha esalebe Na ba:i, amo fawane Na sia:beba:le di da Na hou dafawaneyale dawa:bela:? Amo hou bagadewane baligisu hou di da ba:mu.”
51 §E da ilima amane sia:i, “Na da dafawane dilima sia:sa! Dilia da Hebene logo doasibi ba:mu, amola Gode Ea a:igele dunu Gode Egefe amo da:iya, ilia gudu dalebe gado heda:lebe ba:mu.”

2

Ga:ina Moilaiga Uda Lasu Lolo Nasu

1 Eso aduna aligili, Ga:ina moilai (Ga:lili sogega) amo ganodini ilia uda lasu hou hamosu. Yesu Ea ame amoga misi esalu.
2 Lolo nasu ouligisu dunu da Yesu, Ea ado ba:su dunu, ilima misa:ne sia:i dagoiba:le, ilia misi esalu.
3 Be waini hano huluane na dagoiba:le, Yesu Ea ame Ema amane sia:i, “Ilia waini huluane da na dagoiba:le ebelei.”

---

§ **1:51:** Mui 28:12

4 Be Yesu da bu adole i, “Na hawa: hamomu dia abuliba:le
adosala:? Na ilegei eso da hame doaga:i.”
5 Yesu Ea:me da hawa: hamosu dunuma amane sia:i, “Ea
adosea dilia hamoma!”
6 Yu dunu ilia lobo dodofesu hou sema bagade dialu. Amo
hou hamoma:ne ofodo da gafeyale gala dialu. Ofodo afae
afae da hano100lidase (litres) agoane sogasalasea nabai ba:i.
7 Yesu da hawa: hamosu dunu ilima amane sia:i, “Amo
ofodo gafeyale gala amoga hano sogasalawane, nabama!”
Amalalu, ilia hano sogasalawane, ofodo da nabaidafa ba:i.
8 Amalalu, Yesu da ilima amane adole i, “Defea! Wali amo
ofodoga hano dili, gaguli asili, lolo Nasu aowasu dunuma
ima.” Ilia da Ea sia:i defele hamoi.
9 Lolo Nasu ouligisu dunu da hano afadenene, bu waini
hano hamoi, amo na ba:i. Waini da habidili misi, aowasu
dunu da hame dawa:i (be hawa: hamosu dunu da hano dili
iabeba:le dawa:i). Amalalu e da uda lamu dunuma amane
wele sia:i,
10 “Dunu huluane da hidadea waini hano ida:iwane
sagole, fa:no ilima misi dunu da bagadewane na dagoiba:le,
ilia da wadela:i waini hano sagosa. Be dia hou da hisu. Di
da fa:nodafa waini baligili ida:iwane gala ninima iaha!”
11 Ga:ina moilai, Ga:lili soge ganodini, amoga Yesu da amo
degabo gasa bagade musa: hame ba:su hou hamoi dagoi.
E da Ea hadigi olelebeba:le, Ea ado ba:su dunu da Ea hou
dafawaneyale dawa:i galu.
12 *Amohaga fa:no, Yesu, Ea ame, Ea eya, amola Ea
ado ba:su dunu, eso bagahame oualigimusa:, Gabena:iame
moilaiga asi.

Yesu E Debolo Diasu Doga:i
(Ma:diu 21:12-13; Maga 11:15-17; Luge 19:45-46)

13 †Baligisu Lolo Nasu gilisimu da gadeneiba:le, Yesu da
Yelusaleme moilai bai bagadega asi.
14 Debolo Diasu ganodini, E da dunu ilia bulamagau, sibi,
amola musuni bidi lalebe ba:i. Eno dunu ilia fafai amoga
fili, muni afadenene iasu hou hamonanebe ba:i.
15 Amalalu, Yesu da efega fegasu hamone, ohe fi, bulam-
agau, amola sibi huluane gadili sefasi. E da muni bidi lasu
dunu ilia fafai delegili fasili, ilia muni fage huluane gugudili
fasi.
16 E da sio bidi lasu dunuma amane sia:i, “Sio huluane
gadili gaguli masa! Na Ada ea diasu bidi lama:ne diasu
agoane hamomu da defea hame! Yolesima!”

---

* **2:12:** Ma:diu 4:13 † **2:13:** Gadili Asi 12:1-27

17 ‡Amalalu, Ea ado ba:su dunu da Gode Sia: Dedei amo bu
dawa:i, amane, “Gode! Na dogo ganodini, Dia Diasu amoma
asigi hou da lalu agoane nesa.”
18 Yu ouligisu dunu da Yesuma amane adole ba:i, “Di da
abuliba:le amo hou hamonanebela:? Amo olelema:ne, di da
adi dawa:digima:ne olelesu ninima olelema:bela:?”
19 §Yesu E bu adole i, “Dilia amo Debolo Diasu mugulusia,
Na da eso udiana amoga bu hiougili dagomu.”
20 Ilia da fofogadigili amane sia:i, “Ola! Musa: dunu ilia
ode 46 agoanega amo diasu gagui galu. Di da habodane eso
udiana amoga bu gaguma:bela:?”
21 Be Yesu da Debolo Diasu Ea hou hame olelei. E da Ea
da:i hodo da diasu agoane sia:i.
22 Amaiba:le, fa:nowane, Yesu E bogole, bu wa:legadoloba,
Ea fa:no bobogesu dunu da amo sia: bu dawa:i galu.
Dawa:beba:le, ilia Gode Sia: Dedei bu dawa:le, Yesu Ea sia:i
dafawaneyale dawa:i.

Yesu da Osobo Bagade Dunu Huluane Ilia Asigi Dawa:su Dawa:i

23 Yesu da Baligisu Lolo Nasu amoha Yelusaleme moilai
bai bagadega esaloba, dunu bagohame Ea gasa bagade
dawa:digima:ne olelesu ba:beba:le, Ea hou dafawaneyale
dawa:i.
24 Be Yesu da osobo bagade dunu ilia hou huluane
dawa:beba:le, ilia lalegagui hou dafawaneyale hame dawa:i.
25 Eno dunu da osobo bagade dunu ilia hou Ema olelemu
da hamedeidafa. Bai Hisu, enoga mae oleleiwane, liligi
huluane osobo bagade dunu ilia dogo ganodini dialebe,
dawa:i galu.

3

Yesu amola Nigoudimase,

1 Amo esoha, Yu ouligisu dunu afae (Fa:lisi dunu) ea dio
amo Nigoudimase, esalebe ba:i.
2 E da gasia, wamowane Yesuma misini, amane sia:i,
“La:bai (Olelesu)! Gode da hame fidi ganiaba, Dia da
musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamonanebe
amo hamomu da hamedela:loba. Amo ninia ba:beba:le, di
da Godema asunasi olelesu dunu ninia dawa:.”
3 Be Yesu da ema bu adole i, “Na dima dafawane sia:sa!
Nowa dunu da bu hame lalelegesea, e da Gode Ea Hinadafa
Hou hamedafa ba:mu.”

‡ **2:17:** Gesami Hea:su 69:9 § **2:19:** Ma:diu 26:61, 27:40; Maga 14:58, 15:29

4 Nigoudimase fofogadigili bu adole ba:i, “Abolebela:? Asigilai dunu da habodane bu lalelegema:bela:? E da ame ea hagomo ganodini bu galuli amo bu lalelegema:bela:?”

5 Yesu E bu adole i, “Na da dima dafawane sia:sa. Dunu e da hanoga amola A:silibuga bu hame lalelegesea, e da Gode Ea Hinadafa Hou amoga heda:mu hamedei.

6 Dunu da eda amola eme, amoga ela hamoiba:le lalelegesea, e da da:i hodo fawane hamosa. Be A:silibu Hadigidafa amoga lalelegesea, e da a:silibuwane ahoanumu.

7 Dilia huluane da bu lalelegemu da defea, amo Na da sia:beba:le, mae fofogadigima.

8 Fo da hi hanaiba:le hi logoga ahoa. Fo da habodili misi, amola habodili masunu, di hame dawa:. Fo ea sia: fawane naba. Dunu ilia da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga lalelegebeba:le, ilia hou da amo agoane ba:sa.”

9 Nigoudimase da bu fofogadigili amane adole ba:i, “Amo hou da habodane mahabela:?”

10 Yesu da bu adole i, “Defea! Di da mimogo olelesu dunu Isala:ili soge ganodini. Amaiba:le, di abuliba:le amo hou hame dawa:sala:?”

11 Na da dafawane sia: dilima olelesa. Na dawa:su liligi, na siga ba:su liligi, amo fawane na dilima sia:ne iaha. Be dilia huluane amo sia:ne iasu nabimu higasa.

12 Na da osobo bagade hou dilima olelebeba:le, dilia da dafawaneyale hame dawa:be. Amaiba:le, Na da Hebene hou dilima olelesea, dilia da habodane dafawaneyale dawa:ma:bela:?

13 Osobo bagade dunu da Hebene sogega hamedafa heda:su. Be Dunu Egefe, E da osobo bagadega gudu sa:i, Hi fawane da Hebene sogega esalebe dunu.

14 *Mousese da hemonega dunu hame esalebe hafoga:i wadela:i soge ganodini, sania balasiga hamoi amola ifaga gosagisili, gaguia gadole, bugili, amo hou defele ilia da Dunu Egefe gaguia gadomu.

15 Dunu huluane amo da Dunu Egefe Ea hou dafawaneyale dawa:sea, eso huluane Fifi Ahoanusu lama:ne, amo hou da doaga:mu.

16 Bai Gode da osobo bagade fifi asi gala hodole, ilima asigili, Egefe ilima i. Ea sia: dafawaneyale dawa:sea, lalegagusia, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.

17 Gode da osobo bagade dunu huluane ilima se imunusa: fofada:musa:, Egefe hame asunasi. Be dunu huluane gaga:musa:, E da Egefe asunasi dagoi.

18 Nowa dunu da Gode Egefe dafawaneyale dawa:sea, e da se imunusa: fofada:su hame ba:mu. Be nowa

* **3:14:** Idisu 21:9

da dafawaneyale hame dawa:sea, e da Yesu Ea Dio dafawaneyale hame dawa:beba:le, se imunusa: fofada:su ba:mu.
19 Gode Ea fofada:su da agoane ba:sa. Hadigidafa da osobo bagadega doaga:i dagoi. Be dunu ilia hou da wadela:iba:le, ilia hadigi higale, gasi hanai galebe.
20 Nowa dunu da wadela:i hou hamosea, e da hadigi higabeba:le, hadigi amoga hame maha. Eno dunu da ea wadela:i hou ba:sa:besa:le, e da hadigiga hame maha.
21 Be ida:iwane, moloiwane hamosu dunu, ea hadigi da Godema hamoi amo olelemusa:, e da hadigi amoga maha."

Yesu amola Yone

22 Amalalu, Yesu amola Ea ado ba:su dunu, ilia da Yudia sogega asili, ouesalu, hanoga fane salasu hou hamonanu.
23 Inone sogebi (amo da Sa:ilaime moilai gadenei) amoga Yone da ba:bodaise hou hamonanu. Bai amo sogebiga, hano bagohame dialebe ba:i. Dunu bagohame da ema doaga:beba:le, e da ili hanoga fane salasu.
24 †(Amo esoha, Yone da se iasu diasu ganodini hame sali.)
25 Yone ea ado ba:su dunu da Yu dunuma sia:ga gegei. Ilia hanoga ulasu sema amoma dawa:beba:le, sia:ga gegei.
26 Amalalu, ilia Yonema misini, amane sia:i, "Olelesu! Dunu amo da ali Yodane gusu bega: amoga esalu. Di da Ea hou ninima olelei. Amo da wali ba:bodaise hou hamonanebeba:le, dunu huluane da Ema ahoa!"
27 Yone da bu adole i "Gode da osobo bagade dunuma hou hame olelei ganiaba, e da gasa bagade hou hame dawa:la:loba.
28 ‡Na sia: dilia huluane nabi dagoi. Na amane sia:i, 'Na da Mesaia hame be E bisili masa:ne, Gode da na asunasi.
29 Uda da uda lamu dunu amo ea uda. Be uda lamu dunu ea na:iyado, e da uda lamu dunu ea sia: nababeba:le, ha-hawane ba:sa. Amaiba:le, na hahawane hou da nabaiwane diala.
30 Ea mimogo hou da heda:le, amola na hou da gudu sa:imu da defea."

Hebene amoganini Misi Dunu

31 Gadodafa amoga misi dunu da osobo bagade dunu huluane baligisa. Osobo bagade dunu da osobo bagadega esalebeba:le, osobo bagade hou fawane sia: daha. Be Hebene sogega misi dunu da liligi huluane baligisa.
32 E da Ea ba:su amola Ea nabasu liligi olelesa. Be dunu huluane da Ea sia: hame lalegagusa.

---

† **3:24:** Ma:diu 14:3; Maga 6:17; Luge 3:19-20 ‡ **3:28:** Yone 1:20

33 Be nowa dunu Ea sia: dafawane lalegagusia, amo dunu
e da Gode Ea hou da dafawanedafa eno dunuma olelesa.
34 Gode Ea asunasi dunu da Gode Ea sia: fawane olelesa.
Bai Gode da Ea A:silibu nabaiwane Ema iaha.
35 §Adadafa da Egefema asigiba:le, Ea gasa bagade hou
huludafa Ema ia dagoi.
36 Nowa da Gode Egefe dafawaneyale dawa:sea, e da eso
huluane Fifi Ahoanusu lai dagoi. Be nowa da Gode Egefe
Ea sia: hame nabawane hame hamosea, e da eso huluane
Fifi Ahoanusu mae lale, Gode Ea ougi se iasu ba:mu agoai
galebe!”

4

Yesu amola Samelia Uda

1 Fa:lisi dunu ilia da nabi amo Yesu da fa:no bobogesu
dunu hiougi amola amo hanoga fane salasi, amola ilia idi
da Yonema hamoi ilia idi baligi dagoi.
2 (Be Yesu Hi da dunu hanoga hame fane sanasi. Ea ado
ba:su dunu ilia fawane hamosu).
3 Amaiba:le, eno dunu da Fa:lisi dunu ilia sia: dasu
Yesuma olelebeba:le, E da Yudia soge yolesili, Ga:lili sogega
asi.
4 E da Ga:lili sogega doaga:musa:, Samelia soge golili sa:i.
5 *Samelia soge ganodini ahoana, e da Saiga moilaiga
doaga:i. Musa:, Ya:igobe ea bugili nasu sogebi amo moilai
gadenene amo egefe Yousefema i dagoi.
6 Ya:igobe ea hano nasu uli dou da amo sogega dialu.
Yesu da helebeba:le, uli dou gadenene esalu. Amoha da
esomogoa galu.
7 Amalalu, Samelia uda da hano dimusa: misi. Yesu da
ema amane sia: i, “Na manusa:, hano dili ima!”
8 (Yesu Ea ado ba:su dunu da ha:i manu bidi lamusa:,
moilaiga asi dagoi ba:i.)
9 †Samelia uda da Yesuma bu adole i, “Di da Yu dunu be na
da Samelia fi esala. Di da abuliba:le nama hano dili ima:ne
adobela:?” (Bai Yu dunu ilia Samelia fi dunu ilia faigelei
amoga manu da malei galu.)
10 Yesu E bu adole i, “Defea! Di da Gode Ea hahawane iasu
hou, dima edegesu dunu Ea hou, amo dawa:loba, di da Ema
edegela:loba. Adole ba:su ganiaba, E da dima esalalalusu
hano ia:noba!”
11 Uda da Yesuma bu adole i, “Hina! Hano da gelabo gudu
sedagawane diala. Di da hano disu hameba:le, habodane
esalalalusu hano dima:bela:?

---

§ **3:35:** Ma:diu 11:27; Luge 10:22 * **4:5:** Mui 33:19; Yosiua 24:32 † **4:9:** Esela 4:1-5; Nihemaia 4:1-2

12 Ninia aowalali eda Ya:igobe da amo hano nasu uli dogoi
ninima i. E, ea mano amola ea ohe fi huluane amoga dili
mai. Di da Ya:igobe ea hou baligibela:?”
13 Yesu E bu adole i, “Nowa da amo hano dili nasea, e da
bu hano hanamu.
14 Be nowa da Na hano dili iasu nasea, e da hobea
gumiba:le, bu hano hame hanamu. Be hano ea dogo
ganodini heda:lebeba:le, nawa:li agoane dalebeba:le, eso
huluane mae bogole, Fifi Ahoanusu hou ema imunu.”
15 Amalalu, Samelia uda amane sia:i, “Na da bu hano
hame hanama:ne, amola guiguda: hano bu mae dila
misa:ne, amo hano nama dili ima.”
16 Yesu E amane sia:i, “Digua guiguda: misa:ne sia:musa:
masa. Amalu bu misa!”
17 Uda da amane sia:i, “Nagoa hame!”
Yesu E bu adole i, “Di da dafawane sia:i, di da digua hame.
18 Di da dunu biyale gala amoga lai galu., amola dunu e
da waha di ali gilisili golabe, amo da digua hame. Di da
dafawane sia:i!”
19 Uda da fofogadigili sia:i, “Hina! Na da wali ba:sa! Di da
balofede dunu!
20 Na Samelia aowalali fi dunu da amo goumia Godema
nodone sia:ne gadosu. Be Yu dunu fi, ilia da Yelusaleme
moilai bai bagadega fawane sia:ne gadosu hou da defea
sia:sa.”
21 Yesu da ema bu adole i, “Na sia: nabima! Eso da misunu
amoga dunu ilia amo goumia, amola Yelusaleme moilai bai
bagadega Godema hame sia:ne gadomu.
22 Dilia Samelia dunu sia:ne gadosu da dilia hame dawa:
liligi amoma sia:ne gadosa. Be Yu dunu fi amoga gaga:su
hou da mabeba:le, ninia sia:ne gadosu houdafa dawa:.
23 Be eso da misunu - hame! eso da doaga:i dagoi!
Amo esoga dunu ilia da Gode Ea A:silibu amo Ea gasa lai
dagoiba:le, amoga ilia Godema nodone sia:ne gadolalumu.
Amo sia:ne gadosu hou Gode da hogoi helesa.
24 Gode da a:silibu. Amaiba:le, nowa dunu e Godema
nodone sia:ne gadomusa: dawa:sea, e da Gode Ea A:silibu
Ea gasaga fawane sia:ne gadomu da defea.”
25 Uda da Yesuma amane sia:i, “Na dawa:. Mesaia da
hobea Gode Ea hou huluane ninima olelela misunu.”
26 Yesu E bu adole i, “Amo dunu da dima sia:daha da E.
Nawane wea!”
27 Amogaluwane, Yesu Ea ado ba:su dunu da bu misini,
amo udama E da sia: dalebe ba:loba, ilia bagadewane
fofogadigi. Be udama, “Di adi lama:bela:?”, o Yesuma, “Di
abuliba:le ema sia: dalula:?” amo ilia hame sia:i.

28 Amalalu, amo uda da ea hano disu gaga yolesili,
moilaiga buhagili, Saiga dunuma amane olelei,
29 “Hadiga! Dunu E da na musa: hamoi huluane
ba:beba:le, adosu. Amo ba:la misa! Ebeda! E da Mesaiala:?”
30 Amalalu, dunu huluane moilai yolesili, Yesuma
doaga:musa: asi.

31 Be amoha Yesu Ea ado ba:su dunu da Yesuma sia:
amane adolalebe ba:i, “Olelesu! Ha:i manu moma!”

32 Be Yesu bu adole i, “Na da ha:i manu dilia hame dawa:
liligi amo diala.”

33 Amalalu, Ea ado ba:su dunu da gilisili sia: dasu,
“Amabela:? Eno dunu da Ema ha:i manu gaguli misibela:?”

34 Be Yesu E amane sia:i, “Na ha:i manudafa da Na
Asunasisu Dunu Ea hanai liligi., amo hawa: hamosu E da
nama i, amo dagomusa:. Na ha:i manu da agoane galebe.

35 Dilia da agoane sia:sa, `Oubi biyaduyale aligili, ha:i
manu yoiba:le faimu. Be na agoane sia:sa, `Ha:i manu bugi
noga:le ba:ma. Huluane da wahadafa yoiba:le, wahadafa
faimu da defea.
36 Nowa dunu da yoi liligi faisia, e da bidi lale, ea fai liligi
da eso huluane Fifi Ahoanusu ba:mu. Amaiba:le, bugi dunu
amola faisu dunu, da gilisili hahawane ganumu.
37 Musa:, sia: dedei da dafawane, amane, `Dunu afadafa
da ha:i manu bugisa. Eno da ha:i manu faisa.
38 Na da dilia ifabi amo ganodini dilia hame hamosu
amoga ha:i manu faimusa:, asunasi. Amo ifabi ganodini,
eno dunu ilia hawa: hamoi dagoiba:le, dilia da ilia hawa:
hamosu ea bidi lamu.”
39 Saiga moilai esalebe Samelia dunu bagohame, uda ea
sia: amo “Dunu e da na musa: hamoi huluane adosu,” amo
sia: nababeba:le, ilia da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:i.
40 Amaiba:le, Samelia dunu da Yesuma doaga:le, Yesu da
Saiga moilaiga esaloma:ne, edegei. Amaiba:le, E da eso
aduna ouesalu.
41 Amalalu, eno dunu bagohame da Ea sia: nababeba:le,
Ea hou dafawaneyale dawa:i.
42 Ilia da Samelia udama amane sia:i, “Dia sia:beba:le
hame, be Ea sia: ninia gega nababeba:le, wali dafawaneyale
dawa:be. Dafawane! E da osobo bagade fifi asi gala dunu
ilima Gaga:sudafa misi.”

Yesu da Gamane Ouligisu Dunu Egefe Uhinisi

43 Yesu da eso aduna aligili, amo soge yolesili, Ga:lili
sogega asi.

44 ‡Yesu Hi da musa: sia:i galu, “Balofede dunu da ea
moilai soge amo ganodini esalea, ea fi dunu da ea hou
higasa.”
45 §Be Ga:lili dunu ilia da musa: Baligisu Lolo manusa:,
Yelusaleme moilai bai bagadega ahoanoba, Ea gasa bagade
hou E da amo esoha amogala hamobe ilia ba:i. Amaiba:le, E
da bu Ga:lili moilaiga doaga:loba, ilia da E hahawane yosia:i.
46 **Amalalu, Ga:ina moilai Ga:lili sogega (amo moilaiga
Yesu da hano afadenene bu waini hano hamoi) amoga Yesu
da buhagi. Amo moilaiga Gamane ouligisu dunu esalu.
Egefe da Gabena:iame moilaiga oloi dialu.
47 Yesu da Yudia soge yolesili bu Ga:lili sogega misi,
amo sia: nababeba:le, Gamane ouligisu dunu da Yesuma
doaga:le, E da Gabena:iame moilaiga egefe bogomuwane
diala amo uhinisima:ne masa:ne, Yesuma adole ba:i.
48 Yesu da ema amane sia:i, “Dilia huluane da musa:
hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hame ba:sea, dilia da
hamedafa dafawaneyale dawa:mu.”
49 Gamane ouligisu da bu adole i, “Hina! Na mano da
bogosa:besa:le, ania da ema gilisili masunu da defea.”
50 Yesu da ema amane sia:i, “Masa! Diagofe da mae bogole
esalumu!”
Amo dunu da Yesu Ea sia: dafawaneyale dawa:beba:le,
asi.
51 Ea diasuga doaga:musa: logoga ahoanoba, ea hawa:
hamosu dunu ema doaga:le, amane sia:i, “Diagofe da hame
bogoi uhini esala.”
52 Amalalu egefe ea bu uhisu eso ilegei amo e da ilima
adole ba:i. Ilia bu adole i, “Aya baloga eso bega:be galu, ea
asugi fisi.”
53 Amalalu, amogaluwane Yesu da amane sia:i, “Diagofe
da mae bogole esalumu,” amo ea sia:i eda da bu dawa:i.
Amalalu, amo dunu ea sosogo fi huluane da Yesu Ea hou
lalegagui dagoi.
54 Yesu da Yudia soge yolesili, Ga:lili amoga doaga:le, amo
hamoi da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hou
ageyaduyale gala Yesu E hamoi galu.

5

Bedeseda Hano Wayabo amoga Uhinisu Hou

1 Fa:no, Yesu da Yelusaleme moilai bai bagadega, Gode Ea
fi dunu Lolo Nasu gilisisu amoga ba:la asi.

---

‡ **4:44:** Ma:diu 13:57; Maga 6:4; Luge 4:24 § **4:45:** Yone 2:23 ** **4:46:** Yone 2:1-11

2 Yelusaleme moilai bai bagadega, Sibi Logo Holei amo
gadenene da hano wayabo galu. Sesei biyale gala da
wayabo bega: dialu. Amo wayabo dio da Hibulu sia:ga
“Bedeseda.”
3 Oloi dunu bagohame da amo sesei ganodini dialu. Mogili
da si dofoi, mogili da emo gasuga:igi, eno da afoi. Hano da
gafuluma:ne ilia ouesafulu.
4 Amo hano wayabo ea hou ilia agoane sia:su. Eso enoga,
a:igele dunu da doaga:le, hano gafulumusa: bibiagosu.
Hano bibiagole, nowa oloi dunu da bisili hano ganodini
soagala:sea, ea oloi da uhibi ba:mu
5 Dunu afadafa da amo sogebi esalu. Ea oloi da hemonega,
ode38agoane mui.
6 Yesu da amo oloi ba:beba:le, amo dunu da ode bagohame
agoane dialebe E asigiwane dawa:i galu. E da ema amane
sia:i, “Di da bu uhimu hanabela:?”
7 Oloi dunu da bu adole i, “Hina! Hano da bibiagosea, na
hano ganodini sa:ima:ne fidisu dunu da hame galebe. Na
da hanoa gudu masusa: dawa:sea, eno dunu ilia da bisili
daha.”
8 Yesu da ema amane sia:i, “Di wa:legadole, dia debea
gaguia gadole, gisa masa.”
9 Amalalu, mae aligili, amo dunu da uhini, ea debea
gaguia gadole, gisa asi.
Amo esoha da Sa:bade eso.
10 *Amaiba:le, Yu ouligisu dunu ilia da amo oloi uhi
dunuma amane sia:i, “Wali da Sa:bade eso. Dia debea gisa
ahoabeba:le, di da ninia Sema wadela:sa.”
11 E bu adole i, “Na oloi uhisu dunu da na debea gisa
masa:ne sia:i.”
12 Ilia da ema adole ba:i, “Amo hou olelei dunu da nowa
dunula:?”
13 Be amo dunu da ea oloi uhinisisu da Yesuyale hame
dawa:i. Dunu bagohame amo sogebi esalebeba:le, Yesu da
hedolowane asiba:le, e da hame dawa:i.
14 Be fa:no, Yesu da amo dunu Debolo Diasu ganodini
lelebe ba:i. Yesu da ema amane sia:i, “Di da wali uhi dagoi.
Be eno wadela:i liligi dia musa: oloi baligiliwane dima
doaga:sa:besa:le, wadela:i hou yolesima.”
15 Asili, amo dunu da Yu ouligisu dunuma olelei, “Dunu
amo da na uhinisi da Yesu.”
16 Amalalu, Yesu da Sa:bade esoga dunu uhibiba:le, ilia da
Yesu se nabima:ne Ema halasu.
17 Yesu da ilima bu adole i, “Na Ada da mae helefili hawa:
hamonana. Na amolawane da hawa: hamoma:mu.”

---

* **5:10:** Nihemaia 13:19; Yelemaia 17:21

18 Amo sia: nababeba:le, Yu ouligisu dunu da Yesu
medomusa: logo baligiliwane hogoi helesu. E da Sa:bade
eso Sema wadela:lesi. Be amo fawane hame, Gode da Ea
Adadafa E da sia:beba:le, E amola Gode, Ela da defele E da
sia:i dagoi.

Gode Egefe Ea Hina Hou

19 Amaiba:le, Yesu da ilima bu adole i, `Na dilima
dafawane sia:sa. Gode Egefe da hisu hawa: hamomu
hamedei. E da Eda Ea hawa: hamonanebe ba:beba:le, amo
hawa: E da hamosa. Eda Ea hawa: hamosu defele, Egefe da
hamosa.
20 Eda da Egefema dogolegeiba:le, E da Ea hawa: hamosu
Egefe Ema olelesa. Eno baligili hawa: hamosu E da Egefema
olelemuba:le, dilia da fofogadigimu.
21 Eda da bogoi dunu uhini, ilima esalusu iaha, amo defele
Egefe da Ea hanai defele ilima esalusu iaha.
22 Eda da dunuma fofada:su hou hame hamosa. E da
fofada:su hou huluane Egefe Ema iaha.
23 Dunu huluane ilia Edadafa Ema nodone sia:sa. Ilia da
Egefedafa Ema nodone sia:musa:, Eda da Ema fofada:su hou
i dagoi. Nowa da Egefedafa Ema nodone hame dawa:sea, e
da Edadafa Ema nodone hame dawa:sa.
24 Na da dilima dafawane sia:sa. Nowa da Na sia: nabasea
amola Na Asunasisu Dunu amo Ea hou dafawaneyale
dawa:sea, amo dunu da eso huluane Fifi Ahoanusu lai dagoi.
E da se imunusa: fofada:su mae hamone, bogosu sogebi
yolesili, degele, eso huluane Fifi Ahoanusu sogebi amoga
doaga:i dagoi.
25 Na da dilima dafawane sia:sa. Eso da doaga:mu. Hame!
Eso da doaga:i dagoi. Amo esoha bogoi dunu da Gode Egefe
Ea sia: nababeba:le, ilia bu uhini wa:legadomu.
26 Edadafa da esalusu ea bai agoane diala. Amola Gode
da hamobeba:le, Egefe da amo bai defele diala.
27 Gode da Egefedafa amo Dunu Egefe hamoiba:le, Gode
da fofada:su hou huluane amo hamoma:ne, Ema i dagoi.
28 Amo hou amoma mae fofogadigima. Bogoi dunu
huluane uli dogoi ganodini diala amo da Dunu Egefe ea sia:
nabimu. Amo eso da ba:mu.
29 †Ea sia: nababeba:le, ilia bogoi uli dogoi yolesili,
wa:legadomu. Noga:le hamosu dunu da wa:legadole Fifi
Ahoanumu. Wadela:i hamosu dunu da wa:legadole, se iasu
lama:ne, fofada:mu.

Yesu Ea Ba:su Dunu

30 Na da Nisu hamedafa hamosa. Gode Ea adoi defele,
amo fofada:su fawane Na hamosa. Na da Na hanai hame

† **5:29:** Da:niele 12:2

be Na Asunasisu Dunu Ea hanai asigi dawa:su liligi fawane
Na da hamobeba:le, amo fofada:su hou da moloiwanedafa.
31 Na da Nisu Na hou olelesea, defea, na sia: da dafawane
hame agoane ba:mu.
32 Be Na sia: dilia dafawaneyale dawa:ma:ne, eno dunu
(Gode) da fofada:sa. Ea sia: da dafawane Na dawa:.
33 ‡Dilia da adola ahoasu dunu Yonema asunasi dagoi. E
da Na hou ilima moloiwane olelei.
34 Be na hou osobo bagade ba:su dunu da olelemu, na da
hame hanai. Be dilia Fifi Ahoanusu ba:ma:ne, amo sia: Na
da sia:i dagoi.
35 Yone da nenanusu gamali agoane galu. Dilia da ea
hadigi ganodini fonobahadi hahawane esalu.
36 Be Na olelesu da Yone ea ba:su olelei, amo baligi dagoi.
Gode da Na hawa: hamosu Nama olelei dagoi. Amo hawa:
hamosu da Na ada da Na asunasi, amo olelesa.
37 §Na Ada da Na asunasiba:le, E da Na ba:su dunu esala.
Dilia da Ea sia: hamedafa nabasu. Ea odagi dilia da hame
ba:su.
38 Dilia da Ea asunasi Dunu dafawaneyale hame
dawa:beba:le, Ea sia: da dilia dogo ganodini hame sala.
39 Dilia da Fifi Ahoanusu lamusa: Gode Sia: Dedei idilala.
Be amo sia: da Na hou fawane olelesa.
40 Be dilia da eso huluane Fifi Ahoanusu Nama edegemu
higasa.
41 Na da osobo bagade dunu ilia nodosu hame hogosa.
42 Be Na da dilia hou dawa:. Na dawa:loba, dilia dogo
ganodini Godema asigi hou da hamedafa gala.
43 Na da Na Ada Ea adoiba:le misi, be dilia da Na hou
dafawaneyale hame dawa:sa. Be eno dunu hi fawane
hanaiba:le masea, amo dilia da hahawane ba:mu.
44 Dunu eno ilia dilima nodone sia:ma:ne, dilia hanaiwane
hamosa. Be Gode da dilima nodone dawa:ma:ne, dilia
da amo logo hame hogosa. Amaiba:le, dilia da Na hou
habodane dafawaneyale dawa:ma:bela:?
45 Na da dilia wadela:i houba:le, Na da Adama dili
diliwaneya udidimu, amo mae dawa:ma. Dilia da Mousese
ea hou dawa:beba:le, hamoma:beyale dawa:sa. Be Mousese,
hi fawane da dilia wadela:i houba:le Godema fofada:mu.
46 Mousese da Na hou olelemusa: dedeiba:le, dilia
Mousese ea hou dafawanedafa dawa:i ganiaba, Na hou
dafawaneyale dawa:la:loba.
47 Be ea dedei dilia da dafawaneyale hame dawa:beba:le,
dilia da Na sia: habodane dafawaneyale dawa:ma:bala?”

---

‡ **5:33:** Yone 1:19-27; 3:27-30 § **5:37:** Ma:diu 3:17; Maga 1:11; Luge 3:22

6

Yesu da Dunu 5000 agoane ilima Ha:i Manu Sagoi
(Ma:diu 14:13-21; Maga 6:30-44; Luge 9:10-17)

1 Amalalu, Yesu da Ga:lili Hano Wayabo bagade (eno sia:sa
Daibiliase Wayabo) dusagaiga degele asi.
2 Dunu bagohame da Ea musa: hame ba:su oloi uhinisu
hou ba:i dagoiba:le, Ema fa:no bobogei.
3 Yesu da agoloba:le heda:le, E amola Ea ado ba:su dunu,
gilisili esalu.
4 Baligisu Lolo Nasu eso da gadenene misunu galu.
5 Yesu da ba:le gagale, dunu bagohame Ema doaga:musa:
manebe ba:i. E da Filibema amane adole ba:i, “Amo
dunu huluane ilima ha:i manu ima:ne, ninia habodili bidi
lama:bela:?”
6 (E da Filibema ado ba:musa:, amane sia:i. Be Yesu Hi da
Ea fa:no hamomu dawa:i galu.)
7 Filibe bu adole i, “Ninia da silifa fage 200 agoane amoga
ha:i manu bidi lasea, dunu gilisi da bagadeba:le, ha:i manu
da fonobahadi ba:mu.”
8 Yesu Ea ado ba:su dunu eno, amo A:dalu (Saimone Bida
eya) e amane sia:i,
9 “Goi fonobo da guiguda: esala. E da agi ga:gi biyale
amola menabo aduna gagui gala. Be amo dunu huluane
moma:ne, amo da defele hame ba:mu.”
10 Yesu da ilima amane sia:i, “Dunu huluane ilima fima:ne
sia:ma.” (Amo sogebi gisi bagade dialu.) Amalalu dunu
huluane fi galu. Dunu esalu da 5000 agoane.
11 Yesu da agi ga:gi lale, Godema nodone sia:ne gadole,
fifili, dunu huluane fi dialu ilima sagoi. Menabo sagoma:ne
E defele hamoi. Ilia da sadigia:i dagoi.
12 Dunu da sadiba:le, Yesu da Ea ado ba:su dunu ilima
amane sia:i, “Hame mai dialu ha:i manu gilisili lama. Ninia
udigili ha:digimu da defea hame.”
13 Amalalu, huluane lale, amo musa: agi ga:gi biyale gala,
dunu huluane ilia sadigia:iba:le, mogili hame mai dialu ha:i
manu da daba fagoyale sali nabai amo lidi dagoi.
14 Dunu huluane da amo musa: hame ba:su
dawa:digima:ne olelesu Yesu E hamoi ba:beba:le, amane
sia:i, “Dafawane! Musa: dunu da balofede dunu da misunu
dedei. Amo da misi dagoi.”
15 Ilia da Yesu gasawane gagulaligili, E osobo bagade
hina bagade dunu hamoma:ne dawa:i galu. Ilia hanai hou
ba:loba, Yesu da yolesili, goumi sogega Hisu esalumusa: asi.

Yesu Mae Magufale, Hano Da:iya Lalu
(Ma:diu 14:22-33; Maga 6:45-52)

16 Daeya doaga:loba, Yesu Ea ado ba:su dunu da wayabo
amoga doaga:le,
17 dusagai amoga fila heda:le, Gabena:iame moilaiga
doaga:musa:, hano da:iya bila ahoanu. Yesu da ilima mae
misiniwane, soge da gasi.
18 Amalalu, fo gasa bagade mabeba:le, hano da gafulubi
ba:i.
19 Ado ba:su dunu da 6gilomida agoane sua:lalu, Yesu da
mae magufale, hano da:iya ahoanu, dusagai gadenenewane
manebe ba:i. Ilia bagadewane beda:i galu.
20 Yesu E amane sia:i, “Mae beda:ma! Goe da Nase!”
21 Ea sia: nababeba:le, ilia bu hahawane Ema fila
heda:ma:ne sia:i. E fila heda:le, dusagai da mae aligili ilia
musa: doaga:musa: ahoanu sogebi hano bega: doaga:i.

Dunu Huluane da Yesu Hogoi Helei

22 Golale hahabe, dunu huluane hano la:ididili mae degele
esalu, dusagai afadafa da ilia bega: dialu ilia dawa:i galu.
Yesu da mae fila heda:le, Ea ado ba:su dunu fawane fila
heda:le asi, ilia dawa:i.
23 Be eno dunu bagohame, dusagai eno iliga fila heda:le,
Daibiliase soge yolesili, hano bega: misini, (amo sogebi
Yesu da Godema nodone sia:ne gadole, ha:i manu E da
dunu bagohame ilima sadima:ne sagoi) amo sogebi gadene-
newane doaga:i.
24 Yesu amola Ea ado ba:su dunu da amo sogebi hame
esalebe, amo dunu huluane ba:loba, ilia amo misi dusagaiga
ili fila heda:le, asili, Gabena:iame moilaiga Yesu hogomusa:
asi.

Yesu da Esalalalusu Agidafa

25 Hano bega: doaga:le, dunu huluane da Yesu hogole
ba:loba, Ema amane sia:i, “Olelesu! Di da habogala guiguda:
misila:?”
26 Yesu E bu adole i, “Na dilima dafawane sia:sa. Dilia
da Na musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamoi
noga:le dawa:digiba:le Na hame hogosa. Be dilia da agi
sadini mai dagoiba:le Na hogolala.
27 Hedolo wadela:mu ha:i manu amo lama:ne, mae hawa:
hamoma. Be ha:i manu mae dasale, Fifi Ahoanusu imunu
liligi, amo lama:ne hawa: hamoma. Gode, Adadafa, da
Dunu Egefe ilegei dagoiba:le:, Dunu Egefe da amo ha:i manu
dilima imunu.”
28 Amaiba:le, ilia da Ema adole ba:i, “Ninia da Gode Ea
hanai hawa: hamomusa:, adi hamoma:bela:?”
29 Yesu E bu adole i, “Gode Ea hawa: hamosu da agoane
gala. Ea Asunasi Dunu amo Ea hou dafawaneyale dawa:ma!
Amo da Gode Ea hawa: hamosu.”

30 Ilia amane sia:i, “Ninia dafawaneyale dawa:ma:ne,
Di da adi musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu
hamoma:bela:? Di da adi hamoma:bela:?
31 *Ninia aowalali da wadela:i ha:i manu hamedei soge
amo ganodini ma:na nasu. Gode Sia: Dedei defele, ‘E da
muagado misi agi ilima i!’ ”
32 Yesu E amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa.
Mousese ea dilima iasu da agidafa muagado misi hame. Na
Ada da agidafa muagado misi dilima iaha.
33 Bai Gode da dilima agidafa i, amola amo agidafa da
Dunu. E da muagado misini, osobo bagade fi dunu ilima
esalusu iaha.”
34 Ilia amane sia:i, “Hina! Amo agi ninima sagolaloma?”
35 Yesu da bu adole i, “Na da Esalalalusu Agidafa. Nowa da
Nama doaga:sea, e da ha:su hamedafa dawa:mu. Nowa da
Na hou dafawaneyale dawa:sea, e da hano hame hanamu.
36 Be Na da dilima sia:i, ‘Dilia da Na hou ba:i dagoi, be
dafawaneyale hame dawa:sa.’
37 Dunu huluane amo Na Ada da Nama iaha, ilia da Nama
doaga:mu. Nowa da Nama doaga:sea, amo Na da hamedafa
sefasimu.
38 Bai Na da Hebene sogega, Na hanai asigi dawa:su
hamomusa: hame misi. Be Na asunasisu, Gode, amo Ea
hanai asigi dawa:su hamomusa:, Na da misi dagoi.
39 Gode Ea hanai asigi dawa:su da agoane. Dunu
huluanedafa E da Nama iabe, amo Na da hamedafa
yolesimu. Be soge wadela:mu eso amoga, Na da ili huluane
wa:legadolesimu.
40 Bai Na Ada da agoane hanai gala. Nowa dunu da Gode
Eagofedafa Ea hou dafawaneyale dawa:sea, lalegagusia,
huluane da Fifi Ahoanusu lamu., amola soge wadela:mu eso
amoga Na da amo dunu wa:legadolesimu.”
41 Yesu da, “Na da agi muagado misi,” amo sia:beba:le, Yu
dunu huluane da hihini egasu.
42 Ilia amane sia:i, “Amo dunu da nowala:? E da Yousefe
ea mano Yesu fawane. Ea ada amola ame, ninia dawa:. E
da abuliba:le muagado amoga sa:i sia:bela:?”
43 Yesu da bu adole i. “Dilia gilisili egale mae sia:ma!
44 Nowa dunu Gode da Nama hame hiougili iasea,
amo dunu da Nama misunu hamedei ba:mu. Be nowa
da Nama masea, Na da soge wadela:mu eso amoga e
wa:legadolesimu.
45 †Balofede dunu ilia musa: dedei diala agoane, ‘Gode da
dunu huluanedafa ilima olelemu.’ Dafawane! Nowa da Na
Ada Ea sia: noga:le nabasea, e da Nama maha.

---

* **6:31:** Gadili Asi 16:4, 15; Gesami Hea:su 78:24 † **6:45:** Aisaia 54:13

46 Bai dunu huluane ilia da Gode Ea odagi hame ba:i. Be
Godema misi dunu, Na fawane da Adadafa ba:su.
47 Na da dilima dafawane sia:sa! Nowa da dafawaneyale
dawa:sea, e da Fifi Ahoanusu lai dagoi.
48 Na da esalusu agi gala.
49 Dilia aowalali fi dunu da hafoga:i soge amo ganodini
ma:na sadini mai. Be ilia huluane da bogoi dagoi.
50 Be muagado misi agi da hisu. Nowa da amo agi nasea,
e da hame bogomu.
51 Na da Agi Esalebe agoane muagadonini guiguda: sa:i.
Nowa da amo agi nasea, e da mae bogole, eso huluane
esalalalumu. Agi Na da ema imunu liligi da Na hu. Amo
da osobo bagade fi dunu ilia esaloma:ne, Na da iaha.”
52 Amo sia: nababeba:le, dunu huluane ougiliwane sia:ga
gegei, “Amo dunu da habodane ninia moma:ne Ea hu
ninima ima:bela:?”
53 Yesu da ilima amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa.
Dilia Dunu Egefe Ea hu hame nasea, amola Ea maga:me
hame nasea, dilia da Fifi Ahoanusu hamedafa ba:mu.
54 Be nowa da Na hu nasea amola Na maga:me nasea,
e da eso huluane Fifi Ahoanusu lai dagoi. Amola Na
da soge wadela:mu eso amoga amo dunu esaloma:ne
wa:legadolesimu.
55 Bai Na hu da ha:i manudafa. Na maga:me da hano
nasudafa.
56 Nowa da Na hu nasea amola Na maga:me nasea, amo
dunu da Na ganodini esalumu. Amola Na da ea da:i hodo
ganodini esalumu.
57 Adadafa esala da Na asunasi dagoi. E da esalebeba:le,
Na da esala. Amo defele, nowa da Na da:i hodo nasea, Na
da esalebeba:le, amo dunu da esalumu.
58 Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Na sia:i liligi da agidafa
muagado misi. Dilia aowalali fi dunu da ma:na mai dagoi
be huluane da fa:no bogoi. Nowa da Na sia:i agi agoane
nasea, e da mae bogole eso huluane Fifi Ahoanumu.”
59 Yesu da Gabena:iame sinagoge diasu ganodini, amo sia:
huluane olelei.

Fifi Ahoanusu Sia:

60 Yesu Ea fa:no bobogesu dunu, mogili bagohame, amo
sia: nababeba:le, amane sia:i, “Waiye! Amo olelesu da
ga:nasi bagade. Nowa da nabima:bela:?”
61 Be Yesu da ilia wamolegei hihini sia: dasu dawa:i
galu. E da ilima amane sia:i, “Amo sia: nababeba:le, dilia
hihibala:?
62 Ebeda! Dilia da Dunu Egefe Ea musa: esalu sogebi
amoga heda:lebe ba:sea, adi hamoma:bela:?

63 Gode Ea A:silibu Hi fawane da esalusu iaha. Dunu ea
gasa hou da hamedei galebe. Na sia: dilima sia:i, amo da
Gode Ea A:silibu esalusu dilima ima:ne oule maha.
64 Be mogili dilia dafawaneyale hame dawa:be.”
(Dafawaneyale hame dawa:mu dunu, amola dunu afadafa
da hobea Ema hohonomu, amo Yesu da musa: dawa:i galu.)
65 Amalalu, E amane sia:i, “Amaiba:le, Na Ada da logo
hame fodosea, dunu da nama misunu logo hamedafa
ba:mu, amo Na da dilima sia:i dagoi.”
66 Amo sia: nababeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu
bagohame sinidigili, bu Yesuma hame fa:no bobogei.
67 Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu fagoyale gala ilima
amane adole ba:i, “Dilia amola? Dilia, da Na yolema:bela:?”
68 ‡Saimone Bida da bu adole i, “Hina! Ninia nowa
dunuma masa:bela:? Disu da eso huluane Fifi Ahoanusu
Sia: gagui gala.
69 Amola wali ninia da dafawaneyale dawa:be. Di da
Hadigi Ida:iwane Dunu. Amola Gode da Di ninima asunasi
dagoi.”
70 Yesu da bu adole i, “Dilia fagoyale gala, dilima Na da
ilegei dagoi. Dafawanela:? Be dilia gilisisu amo ganodini
afadafa da Sa:ida:ne dunu.”
71 Amo sia:beba:le, E da Yudase (Saimone Isaga:liode ea
mano) ea hou olelei. Yudase da ado ba:su fagoyale ilia
gilisisu ganodini esalu. Be e da Yesu fa:no hohonomu
dawa:i.

7

Yesu Ea Eyalali

1 Amalalu, Yesu da Ga:lili soge ganodini lalu. Yu ouligisu
dunu da Yesu medole legemu logo hogoi helebeba:le, E da
Yudia soge ganodini lalumu yolesiagai.
2 *Yu dunu ilia Sogega Fasela Diasuga Lolo Nasu eso da
gadenei ba:i.
3 Amaiba:le, Yesu Ea eyalali da Ema amane sia:i, “Amo
soge yolesili, Yudia sogega masa! Dia fa:no bobogesu dunu
Dia gasa bagade hawa: hamonanebe ba:ma:ne, Di masa!
4 Nowa dunu da ea hou huluane eno dunuma olelemusa:
dawa:sea, e da ea hou hame wamolegesa. Di da amo
hou hamobeba:le, osobo bagade dunu huluane ba:ma:ne
olelema.”
5 Yesu Ea eyalali da Ea hou dafawaneyale hame
dawa:beba:le, Ema amane sia:i.

---

‡ **6:68:** Ma:diu 16:16; Maga 8:29; Luge 9:20

* **7:2:** Gobele Salasu 23:34; Mousese ea Malasu 16:13

6 Yesu da ilima amane sia:i, “Na ilegei eso da wali hame.
Be dilima eso huluane da defele agoane diala.
7 Osobo bagade fi dunu da dilima higale hamomu
hamedei. Be Na da osobo bagade fi dunu ilima ilia wadela:i
hou olelebeba:le, ilia da Na higasa.
8 Dilia amo Lolo Nasu amoga heda:ma. Na ilegei eso da
hame doaga:beba:le, Na da hame misunu.”
9 Amo sia:nanu, Yesu da Ga:lili sogega ouesalu.

Yesu da Sogega Fasela Diasuga Lolo Nasu amoga Asi

10 Yesu Ea eyalali da Lolo Nasu amoga asi dagoiba:le, Yesu
da fa:no asi. Be E da wamowane doaga:musa: asi.
11 Yu ouligisu dunu da Lolo Nasu amoga, Yesu hogolalu.
“E da habila:?” ilia amane adole ba:i.
12 Dunu bagohame da amo gilisisu ganodini bagadewane
sadoga sia:dalu. Mogili, “E da dunu ida:iwane gala!” ilia
da sia:su. Mogili, “E da dunu huluanema ogogosa!” ilia da
sia:su.
13 Be ilia da Yu ouligisu dunu ilima beda:iba:le, ha:giwane
hame, be udigili sadoga sia:su.
14 Lolo Nasu eso da dogoa mogili hamoi dagoi, mogili
dialu, amo esoha Yesu da Debolo Diasuga doaga:le, Ea
olelesu muni hamoi.
15 Ea sia: nababeba:le, Yu ouligisu dunu huluane da
fofogadigi. Ilia amane sia:i, “Amo dunu da sugulu hame
hamoiba:le, E da habodane asigi dawa:su bagadedafa gan-
abela:?”
16 Yesu E bu adole i, “Na olelei da Na olelesu hame. Gode
da Na asunasiba:le, olelesu liligi da Gode Ea:.
17 Nowa dunu da Gode Ea hanai liligi hamomusa:
dawa:sea, Na adosu da Na hanai liligi hame be Gode Ea
hanai liligi fawane, amo dunu da dawa:mu.
18 Nowa dunu da hi sia: fawane olelesea, e da hi logo
fawane hahamomusa: dawa:. Be Na da Gode Ea hadigi hou
olelemusa: hanaiba:le, Na hou da moloidafa, ogogosu hame
dawa:.
19 Mousese da dilima Sema huluane i dagoi. Dafawanela:?
Be dilia da amo Sema nabawane hame hamosa. Dilia
abuliba:le Na medomu logo hogoi helebela:?”
20 Dunu bagohame Ema amane sia:i, “Fio liligi da Dia
baligiga aligisa. Nowa da Di medomu logo hogosala:?”
21 Yesu E bu adole i, “Na da musa: hame ba:su
dawa:digima:ne olelesu afadafa hamoiba:le, dilia huluane
da fofogadigi.
22 †Dilia dunu mano gadofo damuni fasima:ne, Mousese
sia:i (be Mousese hame, dilia aowalali fi dunu da amo

† **7:22:** Gobele Salasu 12:3; Mui 17:10

hamoma:ne sia:i.). Amaiba:le, dilia Sa:bade esoga, goi ea gadofo damuni fasisa.
23 ‡Dilia da Mousese ea sema fisa:besa:le, Sa:bade esoga goi ea gadofo damuni fasisa. Amaiba:le, Na da Sa:bade esoga dunu dafawane uhibiba:le, dilia abuliba:le Nama ougibela:?
24 Osobo bagade dunu ilia da:i dabuagado ba:su amoga fofada:su yolele, houdafa amoga fofada:mu da defea."

Yesu da Mesaiala:?

25 Amoha Yelusaleme dunu mogili da amane sia:i, "Yu ouligisu dunu ilia da amo dunu medole legemusa: dawa:lala.
26 Be E da hadigi ganodini dunu huluane nabima:ne sia:nana. Ea logo ilia hame hedofasa. Ebeda! E da Mesaiadafa ilia da dafawaneyale dawa:bela:?
27 Be hame! Mesaia da doaga:sea, E da amoganini misi soge ninia da hame dawa:mu. Be amo dunu Ea misi soge ninia huluane dawa:."
28 Yesu da Debolo Diasu ganodini olelelaloba, E da ha:giwane wele sia:i, "Na hou amola Na amoganini misi soge, dilia dafawane dawa:bela:? Na da Na hanaiba:le hame misi. Na Asunasisu Dunu Gode da dafawanedafa. Be dilia da Gode hame dawa!
29 Be Na da Gode dawa:. Na da Ema misi. Amola E da Na asunasi, amo Na dawa:!"
30 Amalalu, Yesu ilia afugili gagumusa: dawa:i galu, be hamedei. Bai Ea ilegei eso da hame doaga:iba:le, gagulaligimu da hamedei.
31 Be dunu bagohame amo gilisisu ganodini, ilia da Ea hou dafawaneyale dawa:i galu. Ilia amane sia:i, "Mesaia da doaga:sea, E da amo dunu Ea musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamoi amo baligima:bela:?"

Ilia da Debolo Sosodo Aligisu Dunu Yesu Gagulaligima:ne, Asuna Asi

32 Fa:lisi dunu da dunu huluane ilia Yesu Ea hou sadoga sia:dabe nabi dagoi. Amaiba:le, ilia amola gobele salasu ouligisu dunu, da Debolo sosodo aligisu dunu, Yesu gagulaligima:ne, asunasi.
33 Yesu E amane sia:i, "Na da dili gilisili fonobahadi fawane bu ouesalu, amalu asili Na Asunasisu Dunu Ema buhagimu.
34 Dilia da Na hogoi helele be hame ba:mu. Na masunu sogega dilia masunu da hamedei."
35 Yu ouligisu dunu ilia gilisili sia: dasu, "Ninia hogole hame ba:mu E da sia:beba:le, E da habodili masa:bela:? E

‡ **7:23:** Yone 5:9

da Galigi moilai bai bagade, amo ganodini ninia fi dunu esala, amoga Galigi dunu olelela masa:bela:?
36 Ninia da hogole ba:loba hamedei E da sia:sa. Ea masunu sogega ninia masunu da hamedei E sia:sa. Amo sia: da adi baila?”

Esalalalusu Hano Nawa:li

37 §Lolo Nasu dagomusa:, mimogo eso amoga, Yesu da wa:legadole, ha:giwane wele sia:i, “Nowa da hano hanai galea, Nama hano manusa: misa!
38 **Gode Sia: Dedei da amane defele ba:mu, ‘Nowa da Na hou dafawaneyale dawa:sea, ea dogoga esalalalusu hano da nawa:li agoane a:imasunu!’ ”
39 Yesu da amo sia:, dunu da Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea A:silibu lamu, amo hou olelemusa: sia:i. Be amo esoha, Yesu da Ea hadigi bu lama:ne hame wa:legadolisiba:le, Gode da Ea A:silibu amo osobo bagade dunu ilima hame i.

Dunu da Mogi

40 Dunu gilisi amo ganodini, mogili Ea sia: nababeba:le amane sia:i, “Amo dunu da Balofededafa.”
41 Eno mogili amane sia:i, “E da Mesaia.”
Be eno ilia amane sia:i, “Mesaia da Ga:lili soge amoganini hame misunu.
42 ††Gode Sia: da agoane dedei diala. Mesaia da Da:ibidi ea fi amoga misini, Da:ibidi ea moilai Bedeleheme amo ganodini lalelegemu.”
43 Amaiba:le, Yesu Ea houba:le, dunu gilisisu da mogi dagoi.
44 Mogili Yesu ilia afugili gagulaligimu dawa:i galu. Be ilia loboga hamedafa gagui.

Yu Fi Ouligisu Dunu Ilia Dafawaneyale Hame Dawa:i

45 Debolo sosodo aligisu dunu, Yesu mae gaguiwane, buhagiba:le, gobele salasu ouligisu dunu amola Fa:lisi dunu, ilima amane adole ba:i, “Dilia da abuliba:le amo dunu hame oule misibala:?”
46 Sosodo aligisu dunu da bu adole i, “Eno dunu da amo dunu Ea sia:i agoane hamedafa sia:su.”
47 Fa:lisi dunu da ougili amane sia:i. “E da dilima amola ogogobela:?
48 Adoma! Yu ouligisu dunu afadafa fawane ma Fa:lisi dunu afadafa fawane da Ea hou dafawaneyale dawa:bela:? Hame mabu!

---

§ **7:37:** Gobele Salasu 23:36 ** **7:38:** Isigiele 47:1; Segalaia 14:8 †† **7:42:** 2 Sa:miuele 7:12; Maiga 5:2

49 Be Ea sia: nabasu dunu huluane ilia da Mousese
ea Sema hame dawa:beba:le, Gode da ilima gagabusu
aligima:ne ilegei dagoi!”
50 ‡‡Fa:lisi dunu afae ea dio amo Nigoudimase da goegami
esalu. E da musa: Yesuma asi dunu. E da eno Fa:lisi
dunuma amane sia:i,
51 “Ninia da dunu ema se iasu ima:ne fofada:musa:
dawa:sea, ninia hidadea ea sia: nabalu, ea wadela:i hou
hamoi hidadea ba:mu, amo ninia Sema da agoane sia:sa.
Udigili se iasu imunu da hamedei.”
52-53 Ilia ougili bu adole i, “Di amola da Ga:lili dunula:? Di
da Gode Sia: Dedei hogoi helele, balofede dunu da Ga:lili
soge amoga da misunu hamedafa ba:mu.”

8

Wadela:le Hamosu Uda

1 Amalalu, dunu huluane da ilia diasuga asi. Be Yesu da
Olife Goumiga asi.
2 Hahabedafa, E da bu Debolo Diasuga misi. Dunu
huluane Ema gilisila misini, E da fili, ilima sia: olelelalu.
3 Sema olelesu dunu amola Fa:lisi dunu, da uda amo da
inia dunuma fi, ema fofada:musa: hiouginana misi. Ilia da
amo uda, dunu ilia gilisisu midadi leloma:ne logei.
4 Ilia da Yesuma amane sia:i, “Olelesu! Ninia da amo uda
wadela:i hou hamonanebe ba:i dagoi.
5 *Ninia Sema amo ganodini Mousese da amane sia:i,
‘Dilia agoai wadela:i hamosu uda igiga medole legema!’ Dia
da adi dawa:bela:?”
6 Ilia da amo sia: Yesu dafama:ne olelema:ne sia:i. Be E
da beguduli, Ea lobo sogo amoga osoboa dedei.
7 Ilia Ema adole boba:sa lelebe ba:loba, Yesu da molole
ilima amane sia:i, “Defea! Nowa dunu da wadela:i hou
hamedafa hamoi galea, amo dunu da bisili amo uda
bogoma:ne igiga gala:ma.”
8 Amalalu, E bu beguduli, osoboa bu dedei.
9 Amo sia: nababeba:le, ilia huluane afae afae, asigilai
hidadea, eno fa:no, amo sogebi yolesili asi. Amalalu, Yesu
Hisu amola wadela:i hamosu uda, ela fawane esalebe ba:i.
10 Yesu da molole, ema amane sia:i, “Ili da habila:? Dima
se imunusa: fofada:su dunu esalabela:?”
11 Uda da bu adole i, “Hina! Dunu da hamedafa.”
Yesu E amane sia:i, “Amaiba:le, Na, dima se imunusa:
hame fofada:sa. Hahawane masa! Be wadela:i hou
bu mae hamoma!”

Yesu da Osobo Bagadega Hadigi Diala

---

‡‡ **7:50:** Yone 3:1-2 * **8:5:** Gobele Salasu 20:10; Mousese ea Malasu 22:22-24

12 †Yesu da bu Fa:lisi dunu ilima sia:i, “Na da osobo bagade
Hadigi diala. Nowa da Nama fa:no bobogesea, e da gasi
ganodini mae asili, Fifi Ahoanusu Hadigi ba:mu.”
13 ‡Fa:lisi dunu da Ema amane sia:i, “Dia hou Disu
olelebeba:le, dia sia: da dafawane hame.”
14 Yesu E bu adole i, “Nisu da Na hou olelesa. Be Na
amoga misi soge amola Na masunu soge, Na dawa:beba:le,
Na adosu da dafawane. Be dilia da Na misi soge amola Na
masunu soge hamedafa dawa:.
15 Dilia da osobo bagade dunu defele dunu eno ilia hou
abodele fofada:sa. Be Na da dunu ilia hou hamedafa
abodele fofada:sa.
16 Be Na da abodele fofada:sea, Na abodele fofada:su da
dafawane ba:mu. Bai Nisu da hame fofada:mu be Na Ada,
E da Na asunasiba:le, Ani abodele fofada:mu.
17 §Dilia Sema da agoane dedei diala, ‘Ba:su dunu aduna
da gilisili sia: afadafa fawane olelesea, elea sia: da
dafawane dawa:ma.’
18 Na Nisu da Na sia: da dafawane sia:sa! Amola Na Ada
(E da Na asunasi) E da Na sia: da dafawane ilegele sia:sa.”
19 Ilia da Ema amane adole ba:i, “Dia Ada da habila:?”
Yesu E bu adole i, “Dilia da Na amola Na Ada, hamedafa
dawa:. Dilia da Na dawa:i ganiaba, dilia da Na Ada amola
dawa:la:loba.”
20 Yesu da Debolo Diasuga, muni salasu gagili ligisisu sesei
amo ganodini esalu, amo sia: huluane olelelalu. Be Ea ilegei
eso da hame doaga:beba:le:, ilia da E hame afugili gagulaligi.

Dilia da Na Masunu Soge amoga Masunu Hamedei

21 Yesu da ilima bu sia:i, “Na da ga masunu. Dilia da Na
hogoi helele, be dilia da wadela:i hou hame gogolema:ne
olofoiwane bogomu. Dilia da Na masunu sogega masunu
hamedei!”
22 Amalalu, Yu ouligisu dunu ilia amane sia:i, “Ea masunu
sogega ninia masunu gogolei, E da sia:sa. Amo bai da E da
Hi loboga Hi gobele medole legema:bela:?”
23 Yesu E bu adole i, “Dilia da osobo bagade guiguda:
dunu. Be Na da muagado misi. Dilia da osobo bagade dunu,
be Na da osobo bagade dunu hame.
24 Amaiba:le, dilia wadela:i hou mae gogolema:ne olofole-
wane bogomu, amo Na da sia:i dagoi. ‘Na da Nisu’ adoi
defele, dilia dafawaneyale hame dawa:sea, dilia wadela:i
hou mae gogolema:ne olofolewane bogomu!”
25 “Di da nowala:?” ilia da Ema adole ba:i. Yesu E bu
adole i, “Na da dilima musa: adoi defele ‘Na da Nisu!’ ”

---

† **8:12:** Ma:diu 5:14; Yone 9:5 ‡ **8:13:** Yone 5:31 § **8:17:** Mousese ea Malasu 19:15

26 Na da dilima diliwaneya udidimusa:, sia: bagade gala.
Be Na Asunasisu Dunu Ea hou da dafawanedafa, amola
Na da Ea Nama olelesu fawane, osobo bagade dunuma bu
olelesa.
27 Be Yesu da Adadafa Ea hou ilima olelei, amo ilia da
hame dawa:i.
28 Amaiba:le, E da ilima amane sia:i, “Dilia Dunu Egefe
gaguia gadosea, ‘Na da Nisu’ amo Na adoi defele, amo dilia
da dafawaneyale dawa:mu. Na da Na hou hame be Adadafa
Ea olelei fawane Na olelesa, amo dilia da dawa:mu.
29 Na Asunasisu Dunu da mae yolele Na fidilala. E da
Na hamedafa yolemu. Bai Na da eso huluane E hahawane
ba:ma:ne, hamonana.”
30 Dunu bagohame amo Yesu Ea sia: nababeba:le, ilia da
Ea hou lalegagui dagoi.

Udigili Hawa: Hamosu Dunu, amola Halegale Ahoanusu Dunu

31 Yesu da Ea hou dafawaneyale dawa:su dunu ilima
amane sia:i, “Dilia da Na olelesu nabawane hamosea, dilia
da Na fa:no bobogesu dunudafa esalumu.
32 Amasea dilia da dafawane hou dawa:mu., amola
dafawane hou da dilia halegale ahoanoma:ne, dili se iasu
diasu logo doasimu.”
33 **Ilia bu adole i, “Ninia da A:ibalaha:me ea manoga
fifi mana. Ninia se iasu udigili hawa: hamomu hame
dawa:. Ninia se iasu diasu logo doasili, udigili hahawane
ahoanumu, amo sia: bai da adi baila:?”
34 Yesu da ilima amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa!
Wadela:i hamosu dunu da wadela:i hou amoma ea udigili
hawa: hamosu dunu agoane.
35 Udigili hawa: hamosu dunu da sosogo fi ganodini eso
huluane esalumu hamedei. Be amo sosogo fi dunu mano
lalelegei, amo da ea fidafa amo ganodini mae fisili, esalumu.
36 Gofedafa da dili halegale masa:ne hamosea, dilia da
dafawanedafa halegale ahoanumu.
37 Dilia da A:ibalaha:me ea fi dunu amo Na dawa:. Be dilia
da Na olelesu higabeba:le, Na medole legemu logo hogoi
helesa.
38 Na da Na Ada Ea olelei dilima olelesa. Be dilia da dilia
ada ea olelei hamosa.”
39 Ilia da Ema bu adole i, “Ninia ada da A:ibalaha:me!”
Be Yesu E amane sia:i, “Dilia da A:ibalaha:me ea mano
dafawane esala ganiaba, dilia da A:ibalaha:me ea hou defele
hamola:loba.

** **8:33:** Ma:diu 3:9; Luge 3:8

40 Na da Godema nabi dafawane sia: fawane dilima olelesu. Be dilia da Na medole legemusa: dawa:lala. A:ibalaha:me da agoane hou hamedafa hamosu.

41 Dilia da dilia ada ea hou defele hamosa.” Ilia bu adole i, “Gode Hisu fawane da ninia Ada - eno hame. Ninia da dafawane Gode Ea mano esala!”

42 Be Yesu E bu adole i, “Gode da dilia Eda dafawane esala ganiaba, Na da Godema guiguda: misiba:le, dilia da Nama asigila:loba. Na da Ni hanaiba:le hame, be E da asunasiba:le Na da misi dagoi.

43 Dilia abuliba:le Na adosu hame dawa:bela:? Dilia da Na sia: nabimu higabeba:le, hame dawa:.

44 Dili da dilia eda Sa:ida:ne amo ea mano esala. Dilia ada ea hanai asigi dawa:su liligi, amo dilia da hanai gala. E da musa: degabo medole legesu hou dawa:lalu. Ea dogo ganodini, dafawane hou hamedafa dialebeba:le, e da moloidafa hou hamomu gogolesa. E da ogogole sia:sea, e da ea houdafa fawane hamosa. Bai e da ogogosu dunu, amola fedege agoane, ogogosu hou huluane da ea manolali gala.

45 Be Na da dafawane sia: fawane olelebeba:le, dilia da Na sia: dafawaneyale hame dawa:sa.

46 Dilia da Na hou huluane abodesea, wadela:i hou hamedafa ba:mu. Na da dafawane sia: olelebeba:le, dilia abuliba:le dafawaneyale hame dawa:bela:?

47 Nowa da Gode Ea fi ganodini esalea, e da Gode Ea sia: naba. Be dilia da Godema hame madelagiba:le, dilia da Ea sia: hamedafa naba.”

Yesu amola A:ibalaha:me

48 Ilia da Yesuma amane adole ba:i, “Di da Samelia dunu, amola Fio liligi da Dia dogo ganodini aligila sa:i dagoi. Amo sia: ninia sia:beba:le, ninia dafawane sia:i! Dafawanela:?”

49 Yesu E bu adole i, “Na da Fio liligi hame. Na da Na Adama nodosa. Be dilia da Nama hame nodosa.

50 Na hadigi hou hidale gaguia gadomusa:, amo Na hame dawa:. Be eno Dunu da Na hadigi hou gaguia gadomusa: logo hogosa. Amo da Gode. E da Na fidima:ne fofoda:sa.

51 Na dilima dafawane sia:sa. Nowa da Na olelesu nabawane hamosea, e da bogosu hamedafa ba:mu.”

52 Ilia da Ema amane sia:i, “Defea! Wali ninia hananewane dawa:. Di da Fio liligi gala. A:ibalaha:me da bogoi dagoi, amola balofede dunu huluane, ilia bogoi. Be Di da nowa dunu da Dia olelesu nabasea hame bogomu amo ogogolewane olelesa.

53 Ninia ada A:ibalaha:me da bogoi. Dia hou da A:ibalaha:me ea hou baligila:? Balofede dunu amola ilia bogoi. Di da nowa dunula:? Di da adi dawa:bela:?”

54 Yesu E bu adole i, “Na da Na hou Ni fawane nodosa
ganiaba, amo da bai hamedei ba:la:loba. Be Na Ada (amo
da dilia Gode, dilia sia:sa) Hi fawane da Na hou nodone
gaguia gadosa.
55 Dilia da Gode hamedafa dawa:su. Be Na da E dawa:. Na
da Gode hame dawa: sia:noba, Na da dili defele, ogogosu
dunu esalala:loba. Be Na E dawa:, amola Ea sia: nabawane
hamosa.
56 Dilia eda A:ibalaha:me, e da Na misunu eso ba:mu amo
dawa:beba:le, nodone dawa:i galu. Na misi eso, e da ba:lalu,
hahawane bagade ba:i.”
57 Ilia da Yesuma amane sia:i, “Dia lalelegele, ode50esalu,
amoga hame doaga:i. Di da A:ibalaha:me ba:bela:?”
58 Yesu E bu adole i, “Na da dilima dafawane sia:sa:.
A:ibalaha:me da hame lalelegeloba, amo esoga, `Na da Nisu’
amo Na adoi defele Na da esalu.’
59 Amalalu, ilia da Yesu medomusa:, igi gaguia gadoi. Be
Yesu da wamoaligili, Debolo Diasu yolesili asi.

9

Yesu da Dunu Si Dofoiwane Lalelegei, Amo Uhinisi

1 Yesu da logoga ahoanoba, dunu da musa: si dofoiwane
lalelegei lelebe ba:i.
2 Yesu Ea ado ba:su dunu da Ema amane adole ba:i,
“Olelesu! Nowa ea wadela:i hou hamoiba:le, amo dunu da si
dofoiwane lalelegebela:? Ea wadela:i houba:le o eda amola
eme, ela wadela:i houba:le agoane ba:sala:?”
3 Yesu E bu adole i, “Amo si dofoi bai da ea, o eda amola
ame ilia wadela:i hou hamoiba:le hame. Be bai da dunu eno
ilia Gode Ea hadigi bagade hou ba:ma:ne, e da si dofoi.
4 Eso da diga:beba:le, Na Asunasisu Dunu Ea hawa:
hamosu amo ninia hamomu da defea. Gasi da
doaga:muba:le, hobea hawa: hamomu da hamedei ba:mu.
5 *Na da osobo bagadega esalea, Na da osobo bagade ea
hadigi dialebe!”
6 Amo sia:nanu, Yesu da osoboga defo aduga:le, amo defo
hano amola osobo bibiagone, fafu hamoi. E da amo fafu si
dofoi dunu ea siga legei.
7 Yesu da ema amane sia:i, “Dia odagi dodofemusa:,
Siloua:me wayaboga masa.” (Siloua:me dawa:loma:ne da
Asuna Asi). Amalalu, amo dunu da asili, hanoga dodofelalu,
ea si fadegaiwane buhagi.
8 Amalalu, ea na:iyado dunu, amola dunu amo da e musa:
edegemusa: lelebe ba:i, ilia amane adole ba:i, “Dunu da

* **9:5:** Ma:diu 5:14; Yone 8:12

musa: logo bega: muni edegemusa: fibi, amo dunu da waha misi dunula:?”

9 Mogili ilia amane sia:i, “E da amo dunu!” Be eno ilia amane sia:i, “Amo dunu hame. Be ea ba:su da amo dunu ea ba:su defele.” Be musa: si dofoi dunu hisu amane sia:i, “Na da amo dunu.”

10 Ilia da ema amane sia:i, “Amaiba:le, di da habodane wali siga ba:sala:?”

11 E bu adole i, “Dunu Ea dio amo Yesu, E da fafu hamone, na siga legele, na da Siloua:me wayabo na odagi dodofemusa: masa:ne sia:i. Na da asili, odagi dodofelalu, na da bu hahawane ba:i.”

12 Ilia amane adole ba:i, “Amo dunu da habila:?” E bu adole i, “Na hame dawa:!”

Fa:lisi Dunu da Uhinisu Hou Bai Hogoi

13 Amalalu, ilia da musa: si dofoi dunu amo Fa:lisi dunu ilima oule asi.

14 Yesu da fafu hamone, si dofoi dunu ea si fadegai, amo eso da Sa:bade eso galu.

15 Amo dunu ea bu ba:su hou habodane lai, Fa:lisi dunu da ema bu adole ba:i. E da ilima amane sia:i, “E da na siga fafu legei. Na odagi na dodofelalu, waha hahawane ba:sa.”

16 Fa:lisi dunu mogili da amane sia:i, “Amo hamosu dunu da Godema hame misi. E da Sa:bade eso sema hame hamosu.” Be eno da amane sia:i, “Wadela:i hamosu dunu da musa: hame ba:su ilegei hou ninia waha ba:i, habodane hamoma:bela:?” Amaiba:le ilia asigi dawa:su hisu hisu hamoiba:le, mogi.

17 Amalalu, Fa:lisi dunu da amo dunuma bu adole ba:i, “Amo dunu dia si fadegai di da sia:sa:. Amaiba:le, amo dunu da nowa dunula:?” E bu adole i, “E da balofede dunu.”

18 Be Yu ouligisu dunu, ilia da amo dunu da musa: si dofoi galu dafawaneyale hame dawa:i. Amaiba:le ilia da ea eda, amola ame, ilima misa:ne sia:i.

19 Ilia da elama amane sia:i. “Amo dunu da alia manola:? E da si dofoiwane lalelegei alia da sia:beba:le, e da wali abuliba:le bu ba:sala:?”

20 Ea ada amola ame bu adole i, “E da ania mano ania dawa:. E da si dofoiwane lalelegei, ania dawa:.

21 Be e da habodane uhibala:? Nowa dunu da e uhibela:? amo ania hame dawa:. Ema adole ba:ma! E da asigilaiba:le bu adole imunusa: dawa:.”

22 Ela da Yu ouligisu dunu ilima beda:iba:le amane sia:i. Bai Yu ouligisu dunu ilia musa: amane sia:i dagoi, “Nowa dunu da Yesu da Mesaia dafawaneyale dawa:be sia:sea, amo ninia da sinagoge diasuga fadegale sefasimu.”

23 Amaiba:le ea ada amola ame, amane sia:i, “E da asigilaiba:le, ema adole ba:ma.”

24 Fa:lisi dunu da musa: si dofoi dunu bu eno ilima misa:ne sia:i. Ilia da ema amane sia:i, “Di da Gode Ea Dioba:le, dafawane sia: fawane sia:ma. Dia uhinisu dunu da wadela:i hamosu dunu, amo ninia dawa:!”

25 E bu adole i, “E da wadela:i hamosu dunu o dunu ida:iwane gala amo na hame dawa:. Liligi afadafa fawane na dawa:. Na da musa: hame ba:su be waha ba:lala.”

26 Ilia amane sia:i, “E da dima adi hamobela:? Dia si dofoi E da habodane hahamobela:?”

27 E bu adole i, “Na da dilima olelei dagoi be dilia hamedafa nabi. Abuliba:le bu adoma:bela:? Dilia, Ema fa:no bobogemusa: dawa:bela:?”

28 Ilia da ema lasogole amane sia:i, “Di da amo dunu Ea ado ba:su dunu esala. Be ninia da Mousese ea ado ba:su dunu.

29 Gode da Mousesema sia:i, amo ninia dawa:. Be amo dunu da habodili misi, ninia da hamedafa dawa:.”

30 E bu adole i, “Goe da fofogadigisu liligi! Na si dofoi E hahamoi, be E da habodili misi amo dilia hame dawa:.

31 Gode da wadela:i hamosu dunu hame naba, ninia dawa:. Be Ea sia: nabawane hamosu dunu, amo ea sia:ne gadosu E da naba.

32 Osobo bagade degabo hahamosu esoha amola fa:no, si dofoi dunu ea si bu hahamoi amo hou da hamedafa ba:su.

33 Amo dunu da Godema hame maha ganiaba, E da amo hou hamomu hamedela:loba:.”

34 Ilia bu adole i, “Di da wadela:i hou amo ganodini lalelegele, asigilai dagoi. Di da abuliba:le ninima olelebela:?” Amalalu, ilia da amo musa: si dofoi dunu, sinagoge diasuga fadegale fasi.

A:silibu Si Dofoi Fedege

35 Amo hou nababeba:le, Yesu da amo dunu hogole ba:loba, ema amane adole ba:i, “Di da Dunu Egefe ea hou dafawaneyale dawa:sala:?”

36 Musa: si dofoi dunu da bu adole i, “Hina! Na dafawaneyale dawa:ma:ne, E da nowayale nama olelema!”

37 Yesu da ema amane sia:i, “Amo di da ba:i dagoi. E da wali dima sia: daha.”

38 Amo dunu da Yesuma muguni bugili, amane sia:i, “Hina Gode! Na da dafawaneyale dawa:be!”

39 Yesu E amane sia:i, “Na da osobo bagadega fofada:musa: misi. Si dofoi dunu da bu ba:ma:ne, amola si noga:i dunu da mae ba:ma:ne, Na da misi dagoi.”

40 Mogili Fa:lisi dunu esalu, amo sia: nababeba:le,
Ema amane adole ba: i, “Dia da nini si dofoi dunuyale
dawa:bela:?”
41 Yesu da bu adole i, “Dilia da si dofoi ganiaba, dilia da
hame ba:beba:le, wadela:i hou hame hamoi ba:la:loba. Be
dilia da noga:le ba:sa amo dilia da sia:beba:le, dilia wadela:i
hou da hame dedeboi, diala.”

10

Sibi Ouligisu Dunu Fedege Sia:

1 Yesu E amane sia:i, “Na da dilima dafawane sia:sa! Dunu
da sibi gagoi amoga heda:musa:, logo holeidafa mae golili
be udigili eno logoga heda:sa, amo dunu da ougi wamolasu
dunu agoane.
2 Be sibi gagoi logo holeidafa amoga golili masunu dunu
da sibi Ouligisudafa Dunu.
3 Logo holei ouligisu dunu da Ouligisudafa golili misa:ne,
logo ga:su doasisa. E da sibi ilia dio afae afae webeba:le, ilia
da Ea sia: naba. E da Ea sibi gadili oule ahoa.
4 Sibi huluane da gadili ahoasea, E da ilima bisili ahoa.
Ilia da Ea sia: dawa:beba:le, ilia da Ema fa:no bobogesa.
5 Ilia da eno dunuma hamedafa fa:no bobogemu. Amo
dunu ea sia: ilia da hame dawa:beba:le, ilia eba:le hobeale
masunu.”
6 Yesu da amo fedege sia: ilima olelei, be ilia da amo ea
bai hamedafa dawa:i.

Yesu da Sibi Ouligisu Ida:iwane Gala

7 Amaiba:le, Yesu E bu sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa.
Na da sibi ilima Logo Holei gala.
8 Musa: misi dunu huluane da wamolasu dunu esalu, be
sibi da ilia sia: hame nabi.
9 Na da Logo Holeidafa. Nowa da Nama golili dasea, e da
gaga:su hou ba:mu. E da ganodini misini, gadili asili, gisi
ha:i manu ida:iwane ba:mu.
10 Wamolasu dunu da wamolamusa:, medole legemusa:,
amola gugunufinisimusa: maha. Na da esalusu nabaiwane
gala, dilima imunusa: misi.
11 Na da Sibi Ouligisu ida:iwane gala. Na sibi fidimusa:,
Na da bogomu hame hihi.
12 Bidi lama:ne hawa: hamosu dunu da sibi ouligisu hame
amola sibi da ea sibi hame. E da wufi (gasonasu sigua
wa:me) manebe ba:sea, sibi yolesili hobeale ahoa. Amasea,
wufi da sibi ilia da:i gadelale, ilia gilisisu afafasa.
13 Bidi lama:ne hawa: hamosu dunu da bidi lama:ne
fawane hawa: hamonanebeba:le, amola e da sibima hame
asigiba:le, hobeale ahoa.

14 -

15 *Na da Sibi Ouligisu ida:iwane gala. Na Ada da Na dawa: amola Na da Na Ada dawa:. Amo defele Na da Na sibi dawa: amola ilia Na dawa:. Na da ili gaga:musa: bogomu momagele esala.

16 Na sibi eno, ilia da amo gagoi ganodini hame gagili sali. Na da ili oule misunu galebe. Ilia da Na sia: nabimu, amola ilia da sibi gilisisu afadafa hamone, Sibi Ouligisu afadafa Ema fa:no bobogemu.

17 Adadafa da Nama dogolegesa. Bai Na esalusu bu lama:ne, fisimu hame hihi.

18 Dunu eno da Na esalusu hedofamu da hamedei. Be Na hanaiba:le, Nisu da Na esalusu fisimu. Na esalusu fisimu, Na defele esala, amola Na esalusu bu samogema:ne Na da defele esala. Amo hou hamoma:ne, Na Ada da Nama sia:i dagoi."

19 Amo sia: nababeba:le, dunu gilisi da bu mogi.

20 Mogili bagohame amane sia:i, "E da Fio liligi ea baligiga aligisa. E da doula ahoa. Dilia abuliba:le Ea sia: nabala:?"

21 Be eno ilia amane sia:i, "Dunu da Fio liligi aligibiba:le, agoane sia:mu da hamedei. Fio liligi da habodane si dofoi dunu ilia si fadegama:bela:?"

Ilia da Yesu Higa:i

22 Amo esoha, Yelusaleme moilai bai bagadega, ilia Debolo Diasu Modale Ligiagasu Lolo Nasu (Feast of Dedication) hamonanu. Eso da anegagi esoha.

23 Yesu da Debolo Diasu ganodini, Soloumane ea fila ahoasu amoga lalu.

24 Amalalu, dunu bagohame Ema guba:le aligili, Ema amane adole ba:i, "Di da habogala ninima moloiwane olelema:bela:? Di da Mesaiala:? Moloiwane ninima olelema."

25 Yesu da bu adole i, "Na da dilima adoi dagoi, be dilia Na adoi dafawaneyale hame dawa:i. Na Ada Nama adoi liligi Na da hamonanebeba:le, amo hamobe da Na hou olelesa.

26 Be dilia da dafawaneyale dawa:mu higasa. Bai dilia da Na sibi hame.

27 Na sibi da Na sia: naba. Na da Na sibi dawa:, amola ilia da Nama fa:no bobogesa.

28 Na da ilima eso huluane Fifi Ahoanusu iabeba:le, ilia da mae bogole fifi ahoanumu. Ilia da Na lobo ganodini gaguiba:le, enoga bu samogemu da hamedei galebe.

29 Na Ada da amo sibi Nama i dagoi. Na Ada Ea gasa da eno gasa huluane baligi dagoi. Na Ada da wali Na sibi

---

* **10:15:** Ma:diu 11:27; Luge 10:22

ouligibiba:le, Ea ouligisu hou amoga eno dunu ili fadegamu
da hamedei galebe.
30 Na Ada amola Na da afae fawane!”
31 Amalalu, Yu dunu da bu Yesu medomusa:, igi gaguia
gadoi.
32 Yesu da ilima amane sia:i, “Na da Na Ada Ea musa:
hame ba:su hawa: hamosu, dilia ba:ma:ne, bagohame
hamosu. Na da adi ida:iwane liligi hamoiba:le, dilia Na igiga
medoma:bela:?”
33 †Ilia bu adole i, “Dia hawa: ida:iwane hamoiba:le hame,
be Dia lasogole sia:beba:le fawane ninia igiga medomusa:
dawa:. Di da osobo bagade dunu fawane, be Di da Gode
defele esala, Di da sia:sa.”
34 ‡Yesu E bu adole i, “Dilia Sema amo ganodini dedei
diala, Gode amane sia:i, ‘Dilia da ‘gode’ dunu agoane esala.’
35 Gode Sia: Dedei da dafawane mae afadenene dialumu,
ninia dawa:. Gode da dunu amoma E da Ea sia: iasi, ilima
‘gode’ dunu agoane dio asuli.
36 Be Adadafa da Nama ilegele, osobo bagadega asunasi.
Amaiba:le, Na da Gode Egefe amo Na da sia:beba:le, Na da
lasogole sia:i dilia abuliba:le sia:bela:?
37 Be Na Ada Ea adoi liligi Na hame hamonanebe galea,
defea, Na hou dafawaneyale mae dawa:ma!
38 Be dilia da Na sia: dafawaneyale hame dawa:sea,
defea, Na gasa bagade hawa: hamosu amo dafawaneyale
dawa:ma! Amasea Ada da Na ganodini esala, amola Na da
Ada ganodini esala, amo dilia da dawa:mu.”
39 Bu eno ilia Yesu gagulaligimusa: dawa:i galu, be E da
hobeale asi.
40 §Amasea, Yesu da Yodane Hano degele, Yone ea musa:
hanoga fane salasu sogebi amoga buhagili esalu.
41 Dunu bagohame Ema misini, amane sia:i, “Yone da
musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hame hamosu.
Be e da amo dunu Ea hou huluane olelei. Amola Yone ea
adosu, amo huluane da dafawane.”
42 Amalalu, amo sogebiga dunu bagohame da Ea hou
dafawaneyale dawa:i dagoi.

11

La:salase Bogoi

1 *Bedani moilai dunu afae ea dio amo La:salase, da oloi
dialu. Bedani moilaiga Meli amola ea aba Mada da esalu.

---

† **10:33:** Gobele Salasu 24:16 ‡ **10:34:** Gesami Hea:su 82:6 § **10:40:** Yone 1:28 * **11:1:** Luge 10:38-39

2 †(Meli da gabusiga: manoma Yesu Ea emo amoga
sogadigili, ea dialuma hinaboga doga:i. Ea ola La:salase da
oloi dialu.)
3 Amo a:fini aduna da Yesuma sia:si, “Hina! Dia dogolegei
na:iyado da oloi diala.”
4 Amo sia: nababeba:le, Yesu E amane sia:i, “Amo oloi
da La:salase dafawane bogoma:ne hame misi. Be dunu
huluane Gode Ea hadigi ida:iwane ba:ma:ne, amola Gode
Egefe hadigi lama:ne, amo oloi da mui dagoi.”
5 Yesu da Mada, Meli amola La:salase, ilima bagadewane
asigisu.
6 Be La:salase da oloi dialu nababeba:le, E da hedolo mae
asili, eso aduna eno ouesalu
7 Amalalu, E da Ea ado ba:su dunuma amane sia:i, “Ninia
Yudia sogega ahoa:di!”
8 Yesu Ea ado ba:su dunu ilia da bu adole i, “Olelesu! Eso
enoga, gasidawane, Yudia soge dunu da Di igiga medole
legemusa: dawa:i galu. Di da abuliba:le buhagimusa:
dawa:bela:?”
9 Yesu E amane sia:i, “Esoga da hawa: hamomusa:gini
hadigi diala. Nowa da esomogoa ahoasea, e da osobo
bagade hadigi amo ganodini ahoabeba:le, hame sadenane
dafasa.
10 Be e da gasimogoa ahoasea, hadigi hameba:le, hedo-
lowane sadenane dafasa.”
11 Amo sia: dagoloba, Yesu E bu sia:i “Ninia na:iyado
La:salase, e da golai dialebe ba:i. Be Na da e didilisimusa:
masunu.”
12 Yesu Ea ado ba:su dunu da bu adole i, “E da midi fawane
dialebeba:le hedolo uhimu.”
13 La:salase da bogoidafa, Yesu da sia:musa: dawa:i. Be
ilia dawa:loba, Yesu da La:salase golai fawane sia:i.
14 Amaiba:le, Yesu da moloiwane olelei, “La:salase da
bogoidafa.
15 Be dilia da Na hou dafawaneyale dawa:ma:ne, Na
da La:salase ea bogoi sogebi amoga e fidima:ne hame
esalebeba:le, Na da hahawane gala. Ninia da e ba:la
ahoa:di!”
16 Domase (amo dawa:loma:ne da mano aduna ame afae,
eso afae amoga lalelegei) e da eno ado ba:su dunuma amane
sia:i, “Defea! Ninia huluane gilisili bogoma:ne, Olelesu sigi
masunu da defea.”

Yesu da Uhini Wa:legadosudafa amola Fifi Ahoanusudafa

17 Yesu da Bedani moilaiga doaga:beba:le, La:salase da eso
biyadu agoane bogoi uli dagoi ganodini dialebe, amo E da
nabi dagoi.

---

† **11:2:** Yone 12:3

18 Bedani da Yelusaleme moilai bai bagade amoga sedade
defei da1 gilomida dialu.
19 Yudia dunu bagohame, Mada amola Meli ela ola
bogoiba:le, ela fidimusa: misi esalu.
20 Yesu Ea misi nababeba:le, Mada da logoga E yosia:musa:
asi. Be Meli da diasuga esalu.
21 Mada da Yesuma amane sia:i, “Hina! Di guiguda: esala
ganiaba, naola da hame bogola:loba.
22 Be na dawa:! Di da Godema adole ba:sea, E da Dia hanai
liligi Dima imunu.”
23 Yesu bu adole i, “Diola da uhini bu wa:legadomu.”
24 Mada amane sia:i, “Na dawa:! Soge wadela:mu esoha,
dunu huluane da wa:legadomu.”
25 Yesu E amane sia:i, “Na da Wa:legadosudafa. Na da
Fifi Ahoanusudafa. Nowa da bogoiwane dialebe be Na sia:
dafawaneyale dawa:sea, e da bu esalumu.
26 Nowa esala dunu da Na sia: dafawaneyale dawa:sea,
e da mae bogole esalalalumu. Amo sia: di dafawaneyale
dawa:bela:?”
27 Mada da bu adole i, “Ma! Hina! Di da Mesaia, Gode
Egefedafa amo da osobo bagadega misunu galu.”

Yesu da Di

28 Amo sia:nanu, Mada buhagili, ea eya Melima
wamowane sia:i, “Olelesu da doaga:i dagoi. E da Di Ema
misa:ne sia:sa!”
29 Amo sia: nababeba:le, Meli da hedolowane
wa:legadole, asili, Yesu yosia:musa: asi.
30 (Yesu da moilaidafa amoga hame doaga:i. E da Mada
ea Ema yosia:i sogebi amogai esalu.)
31 Meli da hedolowane wa:legadole, asili ba:loba, ea fidisu
na:iyado da e da bogoi uli dogoi amoga dimusa: masunu
dawa:i galu. Amaiba:le, ilia da ema fa:no bobogei.
32 Yesu E esalu sogebi doaga:loba, Meli da Ea emo
gadenene diasa:ili, amane sia:i, “Hina! Di da guiguda: esala
ganiaba, naola da hame bogola:loba.”
33 Meli da dinanebe, amola ea fidisu dunu huluane ilia
dinanebe, amo ba:loba, Yesu Ea dogo ganodini dimusa:
dawa:i galu.
34 E da ilima amane sia: i, “Dilia ea da:i hodo habi uli
dogone salila:?” Ilia bu adole i, “Hina! Ba:la misa.”
35 Yesu da di.
36 Dunu huluane da amane sia:i, “Ba:ma! E da ema bagade
asigisa!”
37 Be eno dunu da amane sia: i, “E da si dofoi dunu bu
ba:ma:ne, ea si hahamoi. Ebeda! E da gui esala ganiaba, E
da La:salase ea bogomu logo hedofala:lobala:?”

Yesu da La:salase Uhini Wa:lesi

38 Yesu da ea dogo ganodini se nabawane, La:salase ea uli
dogoi amoga doaga:i. Amo da gele gelabo, ea logo holei igi
bagadega bebesole ga:si.
39 Yesu E amane sia:i, “Gele ga:i bebesole fasima!” Be
bogoi ea aba Mada da Yesuma amane sia:i, “Hina! E da eso
biyaduyale gala uli dogoi ganodini salabeba:le, dasai dagoi.
Gaha bagade ganumu.”
40 Yesu da bu adole i, “Na musa: dima sia:i dagoi! Di
dafawaneyale dawa:sea, Gode Ea hadigidafa ba:mu.”
41 Amalalu, ilia da gele logo ga:su besole fasi. Yesu da
ba:le gadole, Godema nodone sia:i, “Ada! Di da Na sia:
nababeba:le, Na Dima nodone sia:sa.
42 Di da eso huluane Na sia: naba! Amo Na dawa:.
Be dunu gui esala ilia da Dia Na asunasi dagoi amo
dafawaneyale dawa:ma:ne, Na da amo sia:sa!”
43 Amo sia:nanu, E da ha:giwane wele sia:i, “La:salase! Di
wa:legadole, misa!”
44 La:salase da wa:legadole, gadili misi. Ea da:i hodo
amola ea odagi da bogoi abula amoga sosoi ba:i. Yesu E
amane sia:i, “E hahawane masa:ne, ea bogoi abula fadegale
fasima.”

Ilia da Yesu Medomusa: Dawa:i
(Ma:diu 26:1-5; Maga 14:1-2; Luge 22:1-2)

45 Dunu bagohame Melima fidimusa: misi, amo Yesu
Ea hou ba:beba:le, ilia Yesu Ea hou lalegagumusa:
dafawaneyale dawa:i dagoi.
46 Be mogili da Fa:lisi dunu ilima buhagili, Yesu Ea hou
ilima adole i.
47 Amalalu, Fa:lisi dunu, gobele salasu ouligisu dunu,
amola asigilai Gasolo dunu, ilia da gilisili fofada:lalu, amane
sia:i, “Ninia adi hamoma:bela:? Amo dunu da musa: hame
ba:su dawa:digima:ne olelesu bagohame hamonana.
48 Ninia da Ea logo hame hedofasea, dunu huluanedafa
da ea hou dafawaneyale dawa:mu. Amasea, Louma dadi
gagui dunu da wa:legadole, ninia Debolo Diasu amola ninia
fi dunu gugunufinisimu.”
49 Amo ode, dunu ea dio amo Ga:iafa:se da Gobele salasu
Ouligisu dunu esalu. E da ilima amane sia:i, “Dilia da
gagaoui dunu.
50 Ninia fi dunu huluane bogosa:besa:le, dunu afadafa
fawane da dunu huluane mae bogoma:ne hi fawane bo-
gomu da defea. Dilia da amo hame dawa:bela:?”
51 E da amo sia: hisu fawane hame sia:i. Be e da Gobele
salasu Ouligisu dunu hawa: hamobeba:le, Yesu da Yu fi

dunu ili wadela:i hou hamoiba:le dabe ima:ne bogomu, amo
e da mae dawa:iwane ba:la:lusu.
52 Be Yu fi dunu fidima:ne amo fawane hame. Be
Gode Ea fidafa dunu huluane osobo bagadega afafai, amo
huluane gilisisu afadafa fawane bu hamoma:ne, e da Yesu
da bogomu sia:i.
53 Amogalu, Yu ouligisu dunu mae helefili, Yesu medole
legemu logo hogoi helei.
54 Amaiba:le, dunu huluane da ba:sa:besa:le, Yesu da
Yudia soge ganodini hame ahoasu. Be E da wamowane
diasu ea dio amo Ifala:ime, wadela:i hafoga:i soge amo
ganodini dialu, amoga asili, E amola Ea ado ba:su dunu
esalu.
55 Baligisu Lolo Nasu da gadeneiba:le, dunu bagohame
da ilia soge yolesili, Yelusaleme moilai bai bagadega
doaga:musa: asi. Ilia musa: hou hahamomusa:, amola sema
dodofesu hou hamomusa:, asi.
56 Ilia da Yesu hogosu. Be Debolo Diasu ganodini ilia
gilisisia, ilia amane sia: dasu, “Dilia adi dawa:bela:? E da
Lolo Nasu amoma misa:bela:? Ma hame misa:bela:?”
57 Gobele salasu ouligisu dunu amola Fa:lisi dunu, ilia da
dunu huluane ilima ilia da Yesu ba:sea, ilima adoma:ne gasa
bagadewane sia:i dagoi. Ilia da Yesu afugili gagulaligimusa:
dawa:i galu.

12

Uda da Gabusiga: Manoma Yesuma Sogadigi
(Ma:diu 26:6-13; Maga 14:3-9)

1 Eso gafeyale gala aligili, Baligisu Lolo Nasu da ba:mu
galu. Amo esoha Yesu da Bedani sogebi, La:salase ea
diasuga doaga:i. (La:salase da musa: bogole, Yesu da
uhinisi.)
2 Amoga ilia da Yesuma nodomusa: lolo Nasu hamoi.
Mada da ha:i manu gobele iasu. La:salase amola eno dunu
amola Yesu, ha:i naha esalu.
3 *Meli da gabusiga: manoma, muni bagade liligi ea
dio amo “nade”, amo lale, Yesu Ea emo amoga sogadigi.
Amalalu, e da Yesu Ea emo amo ea dialuma hinaboga doga:i.
Amo manoma ea gabusiga: ida:iwane heda:le, diasu da
amoga nabai galu.
4 Be Yesu Ea ado ba:su dunu afadafa, ea dio amo Yudase
Isaga:liode, (e da fa:no Yesu hohonoi, amo dunu), e amane
sia:i,
5 “Amo gabusiga: manoma bidi lale, muni lai hame gagui
dunuma imunu da defea galu. Amo da muni bagade liligi,

* **12:3:** Luge 7:37-38

dunu da ode afae hawa: hamone, amo ea bidi lamu defele
ba:sa!”
6 Amo sia: e da hame gagui dunuma asigiba:le hame sia:i,
be e da wamolasu dunu esalebeba:le sia:i. E da muni salasu
gagui galu. Hi liligi lamusa:, e da amoga muni wamolalusu.
7 Be Yesu da bu adole i, “Yolema! E da Na uli dogone
salimu dawa:beba:le, amo hou waha hamomu da defea.
8 †Dilia da eso huluane hame gagui dunu ba:mu. Be eso
enoga dilia da Na hame ba:mu.”

Ilia da La:salase Medomusa: Dawa:i

9 Dunu bagohame da Yesu da Bedani moilaiga misi dagoi
nabi. Amaiba:le, ilia Yesu ba:la misi. Be Yesu fawane hame.
Yesu da La:salase ea bogoi bu walesiba:le, ilia da La:salase
amolawane ba:la misi
10-11 Amaiba:le, La:salase ea hou ba:beba:le, dunu bago-
hame ilia bu gobele salasu dunu ilia hou yolesili, Yesu Ea
hou lalegaguiba:le, gobele salasu ouligisu dunu da La:salase
amolawane medole legemusa: logo hogoi helei.

Yesu E Hahawane, Hinawane, Yelusaleme Moilai bai bagadega Doaga:i

(Ma:diu 21:1-11; Maga 11:1-11; Luge 19:28-40)

12 Golale hahabe, dunu bagohame da Baligisu Lolo
manusa: misi esalebe ba:i. Ilia Yesu da Yelusaleme moilai
bai bagadega manebe nabi.
13 ‡Amalalu, ilia fasela agoane amoda lale, Ema
yosia:musa: gadili asi. Ilia bagade wele sia:i, “Godema
nodone sia:ma! Gode Ea Dioba:le misi Dunu Ema ninia
nodomu da defea. Isala:ili fi Hina Bagade Ema nodoma!”
14 Yesu da dougi lale, amoga fila heda:le ahoasu. Gode Sia:
Dedei defele da amane ba:i,
15 §“Saione fi dunu! Mae beda:ma!
Dilia Hina Bagade da manebe goea!
E da dougi mano amoga fila heda:le manebe.”
16 Amogalu, Yesu Ea ado ba:su dunu da amo hou noga:le
hame dawa:i galu. Be fa:no Yesu da Ea hadigi bu lai
dagoloba, ilia da Gode Ea Sia: dedei da Yesu Ea hou
olelema:ne dedei dagoi, amo bu dawa:i.
17 Yesu da musa: wele sia:beba:le, La:salase uhini
wa:legadoi. Amo hou ba:su dunu da amo hou sia:ne iasu
dunu enoma olelei.
18 Yesu da amo musa: hame ba:su dawa:digima:ne
olelesu hamoi, amo nababeba:le, dunu bagohame da Yesu
yosia:musa: misi.

---

† **12:8:** Mousese ea Malasu 15:11 ‡ **12:13:** Gesami Hea:su 118:25-26 § **12:15:** Segalaia 9:9

19 Amalalu, Fa:lisi dunu ilisu gilisili sia: dasu, “Ninia Ea
logo hedofamu gogolesa! Ba:ma! Osobo bagade fi dunu
huluane da ema fa:no bobogelala.”

Galigi Dunu Ilia da Yesu Hogoi

20 Galigi soge fi dunu mogili da Baligisu Lolo Nasu esoga,
Godema nodomusa:, Yelusalemega heda:le esalu.
21 Ilia da Filibe (ea moilai da Bedesa:ida, Ga:lili soge amo
ganodini) ema misini, amane sia:i, “Hina! Ninia Yesu ba:mu
hanai gala.”
22 Filibe da asili, A:daluma adoi. Amalalu, ela da Yesuma
adola asi.
23 Yesu E elama amane adole i, “Ilegei eso da doaga:i dagoi.
Wali, Dunu Egefe da hadigi bagadedafa lamu galebe.
24 Na da dilima dafawane sia:sa. Widi hawa: afadafa, da
osoboga hame dasea, hame biosea, e da widi hawa: afadafa
fawane dialumu. Be e da biosea, widi hawa: bagohame bu
hamosa.
25 **Nowa dunu da ea esalusu gagumusa: hanai galea,
e da ea esalusu fisimu. Be nowa dunu ea osobo bagade
esalusu amoma hame asigisia, e da ea esalusu bu lale, Fifi
Ahoanusu ba:mu.
26 Di da Na hawa: hamomusa: dawa:sea, Nama fa:no
bobogema! Amasea, di da Na hawa: hamosu dunu
hamoiba:le, Na esalebe amoga esalumu. Nowa dunu da Na
hawa: hamosea, Na Ada da ema nodone, gaguia gadomu.”

Yesu da Ea Bogomu Olelei

27 “Wali Na dogo ganodini se naba. Na da adi sia:ma:bela:?
Na da agoane ‘Ada! Amoha hou da Nama mae doaga:ma:ne,
Di logo hedofama, amo Na da sia:ma:bela:? Hame mabu! Na
da amo se nabimusa:, osobo bagadega misi dagoi.
28 Ada! Dia dio Di hadigiwane hahamoma!” Amalalu, sia:
bagade muagado misi, “Na Dio Na da hadigiwane hahamoi
dagoi, amola Na da bu agoane hahamomu!”
29 Dunu bagohame amogawi lelefulu, muagadonini misi
sia: nababeba:le, mogili amo da gu gelebe ilia sia:i. Mogili
amane sia:i, “A:igele dunu da Ema sia:i!”
30 Be Yesu da ilima amane sia:, “Amo sia: da Na fidima:ne
hame, be dili fidima:ne misi dagoi.
31 Gode da wali osobo bagade fifi asi gala ilima fofada:mu!
Wali Na da osobo bagade ouligisu dunu (Sa:ida:ne) hasal-
imu.
32 Osobo bagade dunu da Na gaguia gadosea, Na da dunu
huluane Nama hiougimu.”
33 (Amo sia: E da Ea bogomu logo olelemusa: sia:i.)

** **12:25:** Ma:diu 10:39, 16:25; Maga 8:35; Luge 9:24, 17:33

34 ††Dunu huluane bu adole i, “Ninia sema ganodini,
Mesaia da mae bogole, eso huluane esalalalumu, amo dedei
diala. Amaiba:le, osobo bagade dunu ilia Dunu Egefe gaguia
gadomu, Di abuliba:le sia: dalula:? Dunu Egefe da nowa
dunula:?”
35 Yesu E bu adole i, “Wali, hadigi da fonobahadi dialumu.
Be gasi da hedolowane doaga:sa:besa:le, hadigi wali diale-
beba:le, dawa:iwane masa. Gasi ganodini ahoasu dunu da
logo hamedafa ba:sa.
36 Hadigi da dialebeba:le, dilia amo hadigi dafawaneyale
dawa:ma! Amalalu, dilia da hadigi ea dunu fi agoane
esalumu.” Amo sia:nanu, Yesu da asili, wamoaligi.

Dunu Ilia Dafawaneyale Hame Dawa:su Hou

37 E da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu bago-
hame, ili ba:ma:ne hamosu. Be ilia da Ea hou dafawaneyale
hame dawa:su.
38 ‡‡Amaiba:le, musa: balofede dunu Aisaia ea sia:
dafawane didili hamoi ba:i. E musa: amane sia:i,

“Hina Gode! Ninia da Dia sia:ne iasu olelei dagoi.
Be nowa da dafawaneyale dawa:bela:?
Hina Gode da nowama Ea gasa bagade hou olelebela:?”

39 Amaiba:le, ilia dafawaneyale dawa:mu da hamedei ba:i.
Bai Aisaia da musa: eno sia: amane sia:i,
40 §§“Gode da ilia si dofoi dagoi.
E da ilia asigi dawa:su logo hedofai dagoi.
Amaiba:le, ilia siga ba:mu da hamedei galu,
amola ilia asigi dawa:su amoga hame dawa:i galu.
Ilia oloi uhima:ne, ilia Nama sinidigimusa: hame dawa:,
Gode amane sia:sa.”
41 Aisaia da Yesu Ea hadigi ba:la:lebeba:le, Yesu Ea hou
olelemusa:, musa: amane sia:i.
42 Be amomane, Yu ouligisu dunu bagohame da Yesu Ea
hou dafawaneyale dawa: i. Be Fa:lisi dunu da ili sinagoge
diasu amoga fadegale fasisa:besa:le, ilia wamowane sia:da.
43 Ilia da osobo bagade dunu da ilima nodone sia:mu amo
hanaiba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou wamolegei. Ilia
da Gode Ea ilima nodomu, amo hame dawa:i.

Yesu Ea Lafidili Sia:i da Fofada:su Liligi Ba:mu

44 Yesu da ha:giwane sia:i, “Nowa da Na hou
dafawaneyale dawa:sea, e da Na Asunasisu Dunu Ea hou
amola dafawaneyale dawa:be.
45 Nowa da Na ba:sea, e da Na Asunasisu Dunu ba:sa.

---

†† **12:34:** Gesami Hea:su 110:4; Aisaia 9:7; Isigiele 37:25; Da:niele 7:14
‡‡ **12:38:** Aisaia 53:1 §§ **12:40:** Aisaia 6:10

46 Na hou dafawaneyale dawa:su dunu huluane da gasi
ganodini mae esaloma:ne, Na da hadigi agoane osobo
bagadega misi dagoi.
47 Nowa da Na sia: nabasea, be hame hamosea, amo
dunuma Na da hame fofada:mu. Na da osobo bagade fi
dunu ilima fofada:musa: hame misi, be gaga:musa: misi
dagoi.
48 Be nowa dunu da Na higasea, Na sia:, hame lalegagusia,
amo dunuma fofada:su liligi da gala. Amo fofada:su liligi da
Na Sia:. Soge wadela:mu eso amoga, Na Sia: da fofada:su
liligi ba:mu.
49 Na da Na hanaiba:le hame sia:i. Be Na Ada da Na amo
sia: sia:ma:ne asunasi dagoi.
50 Na Ada Ea sia: da eso huluane Fifi Ahoanusu iaha, amo
Na dawa:. Amaiba:le, Na Ada da musa: Nama adoi liligi,
amo fawane Na da olelesa!”

13

Yesu da Ea Ado Ba:su Dunu Ilia Emo Dodofei

1 Aya da Baligisu Lolo Manu galu. E da osobo bagade
yolesili, Godema bu heda:mu amo da gadenene, Yesu E
dawa:i galu. E da osobo bagadega esaloba, E da Ea hou
lalegagui dunu ilima bagadewane asigilalu. E da amo
bagade dogolegei hou ilima hamoi, amo hame fisi.
2 Yesu amola Ea ado ba:su dunu, ilia da gilisili ha:i naha
esalu. Sa:ida:ne da Yudase (Saimone Isaga:liode ea mano)
amo ea asigi dawa:su oleleiba:le, e da Yesu hohonomu
dawa:lalu.
3 Yesu da Ea Ada da Ema gasadafa hou ia dagoi, amo
dawa:i galu. E da Godema misi, amola Godema bu masunu,
dawa:i galu.
4 Amalalu, ha:i nanu, E wa:legadole, abula fadegale,
doga:su abula lale, amo idiniginisili,
5 hano dili, gaga ganodini salawane, E da Ea ado ba:su
dunu ilia emo muni dodofelalu amola Ea doga:su abula
idiniginisi amoga doga:i.
6 E da Bidama doaga:le, Bida da Ema amane sia:i, “Hina!
Dia da na emo abulimusa: dodofema:bela:?”
7 Yesu da ema bu adole i, “Na hou di wahadafa hame
dawa:. Be di da hobea dawa:mu.”
8 Bida e bu sia:i, “Na emo Di da hamedafa dodofemu.”
Be Yesu E bu adole i, “Dia emo Na hame dodofesea, di da
Na fi ganodini esalumu hamedei.”
9 Saimone Bida da bu adole i, “Hina! Na emo fawane
hame, be na lobo amola na dialuma, huluane dodofema!”

10 Yesu E amane sia:i, “Nowa da hanoga ulabeba:le, e da
fofoloidafa gala. Ea da:i hodo da bu hame dodofele, ea emo
fawane bu dodofemu da defea. Dilia huluane da fofoloi
dagoi. Be dunu afae fawane da fofoloi hame.”
11 (Ea hohonomu dunu amo dawa:beba:le, Yesu da amane
sia:i, “Huluane da fofoloi dagoi. Be afadafa fawane da hame
fofoloi.”)
12 *Ilia emo dodofelalu, E da Ea abula bu idiniginisili, E
da Hi fia sogebi amogai bu fili, amane sia:i, “Na waha hou
hamoi dilia dawa:bela:?
13 Dilia da Nama Olelesu amola Hina dio asula. Amo da
defea. Na da dilia Hina esala.
14 Amaiba:le, Na, dilia Olelesu amola dilia Hina, dilia
emo Na dodofeiba:le, dilia eno dunu eno dunu ilia emo
dodofemu da defea.
15 Dilia da Na hou defele hamoma:ne, Na da amo hou
dilima olelei.
16 †Na dilima dafawane sia:sa. Hawa: hamosu dunu da
ea hina ea hou hame baligisa., amola adola ahoasu dunu da
asunasisu dunu ea hou hame baligisa.
17 Amo hou dilia dawa:. Amaiba:le, dawa:beba:le
hamosea, dilia hahawane bagade ba:mu.
18 ‡Na da dunu huluane ilia hou hame olelesa. Na da Na
ilegei dunu ili dawa:. Be Gode Sia: da agoane dedei diala,
`Na gilisili ha:i nasu na:iyado dunu da bu sinidigili, e da Na
higa:i,’ amo sia: da dafawane ba:mu.
19 Amo hou da hame doaga:i. Be amo hou doaga:sea, dilia
da `Na da Nisu’ amo adoi defele dafawaneyale dawa:ma:ne,
Na da hidadea dilima adoi dagoi.
20 §Na dilima dafawane sia:sa. Nowa dunu da na hawa:
hamomusa: adola ahoasu dunu hahawane yosia:sea, e
da Na hahawane yosia:sa., amola nowa da Na hahawane
yosia:sea, e da Na Asunasisu Gode hahawane yosia:sa.

Yesu E da Enoga Hohonomu Sia:i
(Ma:diu 26:20-25; Maga 14:17-21; Luge 22:21-23)

21 Amo sia:nanu, Yesu da se bagade nabi. E mae
wamolegele, amane sia:i, “Na dilima dafawane sia:sa! Dilia
fi dunu afadafa da Na hohonomu.”
22 Ea ado ba:su dunu ilia enoma, enoma ba:lalu, Ea sia:
bai hame dawa:beba:le, bagadewane fofogadigi.
23 Ado ba:su dunu afadafa, amo da Yesu Ea dogolegei, e
da Yesuma dafulili esalu.
24 Saimone Bida da ema loboga wele, amane sia:i, “Ema
adole ba:ma! E da nowa dunu ea hou sia:sa!”

---

* **13:12:** Luge 22:27 † **13:16:** Ma:diu 10:24; Luge 6:40; Yone 15:20 ‡ **13:18:** Gesami Hea:su 41:9 § **13:20:** Ma:diu 10:40; Maga 9:37; Luge 9:48, 10:16

25 Amalalu, amo ado ba:su dunu da bu gadenenewane
Yesuma asili, Ema adole ba:i, “Amo dunu Dia sia:i da
nowala:?”
26 Yesu da bu adole i, “Na da agi hanoga gele, dunu afae
ema imunu. Amo dunu!” Amalalu, E agi lale, hano gele,
Yudase (Saimone Isaga:liode ea mano) ema i dagoi.
27 Yudase da agi lalu, Sa:ida:ne da ea dogo ganodini aligila
sa:i. Yesu da Yudasema amane sia:i “Dia hanai hawa:
hamosu hedolo hamoma!”
28 Be gilisili ha:i nanebe dunu ilia da Yesu Ea Yudasema
sia:i amo ea bai hame dawa:i.
29 Yudase da muni salasu gaguiba:le, Yesu da ha:i manu
eno bidi lama:ne o hame gagui dunuma ima:ne Yesu da sia:i,
eno ado ba:su dunu ilia amane dawa:i galu.
30 Yudase da agi lalu, hedolowane gadili asi. Logo doasili,
gadili gasi bagade ba:i.

Sema Gaheabolo

31 Yudase da yolesili asi dagoloba, Yesu E amane sia:i,
“Wali Dunu Egefe da Ea hadigi lamu galebe. Dunu Egefe
da Gode Ea hadigi olelesa.
32 Amaiba:le, Dunu Egefe da Gode Ea Hadigi olelemuba:le,
Gode da Dunu Egefe ea Hadigi wahawane olelemu.
33 **Na manolali! Wali Na da dilima fa:bihadi fawane
bu gilisili esalumu. Dilia da Na hogoi helemu. Be Na Yu
ouligisu dunu ilima sia:i defele, amo dilima bu sia:sa, ‘Na
masunu soge amogai dili masunu da hamedei galebe!
34 ††Wali, Na da sema gaheabolo dilima olelesa. Dilia dunu
eno amo dunu eno ilima asigima. Na dogolegei hou dilima
amo defele, dilia enoma enoma asigima.
35 Dunu eno da dunu enoma asigidafa hou hamosea, dunu
huluane ilia da dili da Na fa:no bobogesu dunudafa, amo
noga:le dawa:mu.”

Bida da `Yesu Na Hame Dawa:’ Sia:mu, Yesu E Sia:i
(Ma:diu 26:31-35; Maga 14:27-31; Luge 22:31-34)

36 Saimone Bida da Ema adole ba:i, “Hina! Di da habidili
masa:bela:?”
Yesu E bu adole i, “Na masunu soge amoga di waha
fa:no bobogele doaga:mu gogolesa. Be fa:no amo sogega
doaga:musa:, di da Nama fa:no bobogemu.”
37 Bida e bu adole ba:i, “Hina! Abuliba:le na da wali Dima
fa:no bobogemu da hamedebela:? Na da Di fidima:ne, na da
bogoma:ne momagele esala.”
38 Yesu E bu adole i, “Di da dafawane Na fidima:ne
bogoma:ne momagebela:? Na dima dafawane sia:sa. Wali

** **13:33:** Yone 7:34 †† **13:34:** Yone 15:12, 15:17; 1 Yone 3:23; 2 Yone 1:5

gasia, di da hidadea, ‘Na da Yesu hame dawa:,’ udiana agoane sia:nanu, fa:no gagala gawali ga:be nabimu.”

14

Yesu da Godema Heda:su Logodafa

1 Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia mae fofogadigima, mae da:i dioma! Dilia Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Na hou amola dafawaneyale dawa:ma.

2 Na Ada Ea diasu ganodini da sesei bagohame diala. Na da dilia sogebi hahamomusa: masunu. Amo da dafawane hame ganiaba, Na da dilima adola:loba.

3 Amola Na da asili, dilia sogebi hahamoi dagosea, dili da Na esalebe amoga esaloma:ne, Na da dili lidimusa: bu misunu.

4 Na masunusa: esalebe amoga doaga:musa: ahoasu logo, dilia dawa:.”

5 Domase da Ema amane sia:i, “Hina! Dia masunu soge ninia hame dawa:. Amaiba:le, amoga doaga:musa: ahoasu ninia da habodane dawa:ma:bela:?”

6 Yesu E bu adole i, “Na da Logodafa. Na da Dafawane Sia:dafa. Na da Esalusudafa. Eno Godema heda:su logo da hamedafa gala, Ni fawane.

7 Dilia da Na dawa:i dagoiba:le, dilia da Na Ada dawa:mu. Dafawane! Dilia da Na Ada dawa:, amola dilia da Na Ada ba:i dagoi.

8 Filibe da Ema amane sia:i, “Hina! Dia Adadafa ninima olelema. Ninia hanai liligi afadafa da amo fawane.”

9 Yesu E bu adole i, “Na da eso bagohame nini gilisili esalu. Filibe! Dia da Na hame dawa:bela:? Nowa dunu da Na ba:i dagoiba:le, e da Ada ba:i dagoi. Amaiba:le, abuliba:le Ada ninima olelema:ne sia:sala:?

10 Filibe! Na da Ada ganodini esala, amola Ada da Na ganodini esala, amo di da dafawaneyale hame dawa:bela:?” Amalalu, Yesu da Ea ado ba:su dunu huluane ilima amane sia:i, “Na sia: da Nama hame maha. Na Ada da Na ganodini esalebeba:le, Hi da Hi hawa: hamonana.

11 Na da Na Ada ganodini esala, amola Ada da Na ganodini esala, amo dilia dafawaneyale dawa:ma! Be amo dafawaneyale hame dawa:sea, defea, Na hawa: hamoi dilia ba:i dagoiba:le, dafawaneyale dawa:ma!

12 Na da dilima dafawane sia:sa. Nama dafawaneyale dawa:su dunu da Na hawa: hamoi defele hamomu! Ma! Na da Na Ada Ema buhagimuba:le, amo dunu da Na hawa: hamoi amo baligimu.

13 Dilia da Na Dioba:le adole ba:sea, Na da Adadafa Ea hadigi olelema:ne, dilia adole ba:i liligi huludafa hamomu.

14 Adi liligi Na Dioba:le dilia adole ba:sea, amo Na da hamomu.

Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Imunu Ilegei

15 “Dilia da Nama asigi galea, dilia da Na sema huluane nabawane hamomu.
16 Na da Edama adole ba:muba:le, E da Fidisu eno Na defele, dilima imunuyo. E da eso huluane mae yolesili, dili fidilalumu.
17 Amo Fidisu da A:silibudafa. E da Gode Ea houdafa molole olelesa. Osobo bagade dunu, amo Fidisu ilia hame ba:beba:le, amola hame dawa:beba:le, ilia amo Fidisu lamu hamedei. Be E da dili esalebeba:le amola E da dilia dogo ganodini esalumuba:le, dilia da E dawa:.
18 Na da ahoasea, Na da dili guluba: mano agoane hame yolesimu. Na da dilima bu misunu.
19 Na da fonobahadi esalumu, amalu osobo bagade dunu da Na bu hame ba:mu. Be dilia da Na bu ba:mu. Na da esalebeba:le, dilia da esalalalumu.
20 Amo eso doaga:sea, Na da Na Ada ganodini esala, amola Na da dili ganodini esala, amo defele dilia da Na ganodini esala, - dilia da amo huluane dawa:mu.
21 Nowa da Na sema dafawaneyale dawa:beba:le, nabawane hamosea, amo dunu da Nama asigi dunu. Nowa da Nama asigi galea, amo dunuma Gode da asigimu. Amola Na da amo dunuma asigimu, amola Na da Na hou ema olelemu.”
22 Yudase (Yudase Isaga:liode hame, eno) amane sia:i, “Hina! Di da habodane nini ba:ma:ne misa:bela:? Be osobo bagade fi dunu ilia hame ba:mu. Abolebela:?”
23 Yesu E bu adole i, “Nowa dunu da Nama asigiba:le, e da Na olelesu nabimu. Amasea, Na Ada da ema asigiba:le, Na Ada, amola Na da amo dunuma doaga:le, nini gilisili esalumu.
24 Nama hame asigi dunu da Na olelesu hame naba. Amo olelesu dilia nabi da Na olelesu hame, be Ada (Na Asunasisu) Ea olelesu.
25 Na nini wali gilisili esalebeba:le, Na da amo sia: olelesu.
26 Ada Gode da Fidisudafa, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo Na Dioba:le asuna ahoasea, E da liligi huluane dilima olelemu. Na olelei huluane dilia bu dawa:ma:ne, E da olelemu.
27 Na da olofosu dilima iaha! Na da Na olofosudafa dilima iaha. Amo olofosu da osobo bagade dunu fi ilia olofosu defele hame - amo da hisu. Dilia mae fofogadigima, mae da:i dioma, amola m mae beda:ma.
28 Na sia:i, ‘Wali Na da dili yolemu, be Na da dilima bu misunu,’ amo dilia nabi dagoi. Dilia da Nama asigi

ganiaba, Ada Ea hou da Na hou baligi dagoiba:le, Na da
Ema masunuba:le dilia da hahawane ba:la:loba.
29 Amo hou mae doaga:le, Na da hidadea dilima olelei. Bai
amo hou doaga:i ba:sea, dilia da dafawaneyale dawa:mu.
30 Osobo bagade fi dunu ilia ouligisu dunu da mabeba:le,
Na da bu bagade sia:mu hamedei gala. E da Nama hina
hamedafa esala.
31 Be Na da Ada Ema asigisa, amo osobo bagade dunu ilia
dawa:ma:ne, Na da Ea adoi huluane nabawane hamonana.
Hadiga! Amo sogebi ninia yolesimu."

15

Yesu da Waini Efedafa

1 "Na da waini efedafa. Na Ada Gode da ifabi ouligisu
dunu.
2 Na amoda da fage hame legei ba:loba, E da fadegale
fasisa. Amoda da ha:i manu legebe ba:loba, ha:i manu eno
ida:iwane amola ledo hamedei amo baligili legema:ne, E da
banuguma amo gobiheiga noga:le dadamusa:.
3 Na da Gode Ea sia: dilima olelebeba:le, dilia da wali ledo
hamedei.
4 Dilia da Nama madelagi agoane esalea, Na da dilima
madelagi agoane esalumu. Amoda da hisu ha:i manu
legemu da hamedei. Amoda da efega bugila ahoabeba:le
fawane, ha:i manu legesa. Dilia, Nama hame bugila
ahoasea, ha:i manu legemu da hamedei ba:mu.
5 Na da waini efedafa. Dilia da amoda. Nowa dunu da
Na ganodini esalea, Na da ea dogo ganodini aligibiba:le, e
da fage bagohame legemu. Na hame fidisa galea, dilia fage
legemu hamedei ba:mu.
6 Nowa dunu da Na ganodini hame aligisia, Ada da e
amoda agoane fadegale fasisa. E da biole, laluga galadigili,
nei dagoi ba:mu.
7 Dilia da Na ganodini aligisia, amola Na sia: dilia dogo
ganodini galea, dilia adi liligi adole ba:sea, amo Gode da
dilima imunu.
8 Dilia ha:i manu bagadewane legesea, osobo bagade dunu
da Na Ada Ea Dio amoma nodone sia:mu., amola dilia da Na
ado ba:su dunudafa agoane esalumu.
9 Na Ada da Nama bagadewane asigisa. Amo defele, Na
da dilima asigisa. Dilia Na asigi hou ganodini esaloma!
10 Na da Na Ada Ea sema nabawane hamonanebeba:le,
Na da Ea asigi hou ganodini esala. Amo defele, dilia da
Na sema nabawane hamosea, dilia da Na asigi hou amo
ganodini esalumu.

11 Na hahawane hou dili ganodini dialoma:ne, amola dilia
hahawane hou da nabaiwane ba:ma:ne, Na da amo sia:
dilima adosu.
12 *Na sema da amo, 'Na dilima asigi hou defele, dilia
dunu enoma enoma asigima!'
13 Baligili asigidafa hou da agoane. Dunu da ea na:iyado
dunu ea esalusu gaga:ma:ne, e da hi esalusu fisimu.
14 Dilia da Na sema nabawane hamosea, dilia da Na
na:iyado esalumu.
15 Hawa: hamosu dunu da ea hina ea hou hame
dawa:beba:le, Na da dilima hawa: hamosu dunu dio bu
hame asulimu. Be Na Ada Ea adoi huluane Na da dilima
olelebeba:le, wali dilia da Na dogolegei na:iyado Na da
sia:sa.
16 Dilia da Na hame ilegei. Be Na da dili ilegei dagoi. Dilia
da hame dasamu ha:i manu ida:iwane legema:ne, Na da dili
ilegei dagoi. Amaiba:le, dilia da Na Ada Ema Na Dioba:le
adole ba:sea, E da dilia hanai liligi dilima imunu.
17 Amaiba:le, Na da dilima amane hamoma:ne sia:sa. Dilia
dunu enoma enoma asigima!

Osobo Bagade Higasu Hou

18 Osobo bagade fi dunu, ilia Nama hidadea higabeba:le,
ilia dilima higasu hou hamosea, mae fofogadigima.
19 Dilia da osobo bagade dunu ilia hou ganodini defele
esala ganiaba, osobo bagade dunu da dilima asigi hou
olelela:loba. Be dilia da osobo bagade dunu hame. Dilia
da osobo bagade yolesima:ne, Na da dilima ilegei dagoi.
Amaiba:le, osobo bagade dunu da dili higasa.
20 †Na musa: sia:i bu dawa:ma. 'Hawa: hamosu dunu da
ea hina ea hou hame baligisa.' Ilia da Nama se iabeba:le,
ilia da dilima se imunu. Ilia da Na olelesu nabawane hamoi
galea, ilia da dilia olelesu amola nabawane hamomu.
21 Be dilia da Na Fi ganodini esalebeba:le, ilia da amo
wadela:i hou dilima hamomu. Bai ilia Na Asunasisu Dunu
hame dawa:.
22 Na da ilima sia:musa: hame misi ganiaba, ilia wadela:i
hou ilia da hame dawa:la:loba. Be wali Na misi dagoiba:le,
ilia wadela:i hou abalomu logo da hame gala.
23 Nowa da Nama higasea, e da Na Adama higasa.
24 Na da ilia ba:ma:ne, musa: hame ba:su dawa:digima:ne
olelesu amo hame hamosu ganiaba, ilia giadofasu ilia da
hame dawa:la:loba. Be wali hou diala, Na hamoi ilia ba:lalu,
ilia da Na amola Na Ada higasa.

---

* **15:12:** Yone 13:34, 15:17; 1 Yone 3:23; 2 Yone 1:5 † **15:20:** Ma:diu 10:24; Luge 6:40; Yone 13:16

25 ‡Be amo hou ilia Sema ganodini dedei sia: dafawane
ba:ma:ne misi. Amo sia: dedei amane, ‘Bai hame gala, ilia
da Nama udigili higasu.’
26 Fidisudafa (A:silibudafa) amo da Gode Ea Houdafa
Olelesu Dunu. E da Adadafa amoga misunu. Amo Na da
dilima asunasimu. E da Na hou dilima olelemu.
27 Amola dilia da Na hou eno dunuma olelemu. Bai Na
amola dilia, ninia da mui eso amogainini wali gilisili esalu.

16

1 Dilia dafawaneyale dawa:su hou fisisa:besa:le, Na da
amo sia: dilima olelei dagoi.
2 Osobo bagade dunu da dili sinagoge diasuga gadili
sefasimu. Eso da misunu, amoga ilia da dili fane legesea,
ilia da Gode Ea hawa: hamonanebe hahawane dawa:mu.
3 Ilia da Na Ada amola Na hame dawa:iba:le, amo hou
hamomu.
4 Be amo eso doaga:sea, dilia da Na adoi bu dawa:mu. Bai
Na da dilima olelei dagoi.

Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea Hawa: Hamosu

Na da mui esoga, amo liligi dilima hame olelei. Bai Na da
nini gilisili esalu.
5 Be wali Na da Na Asunasisu Dunu Ema buhagimuba:le,
dilia da Na habi masa:bela:le hame adole ba:sa.
6 Be Na wali adobeba:le, dilia dogo da se bagade amoga
nabai gala.
7 Be Na dilima dafawane sia:sa. Na da dilia fidima:ne, dili
yolesimu. Bai Na da hame yolesili ahoasea, Fidisudafa da
dilima hame doaga:mu. Be Na da yolesili ahoabeba:le, Na
da Fidisudafa dilima asunasimu.
8 Amola E da doaga:sea, E da osobo bagade dunu ilia
giadofai ilima olelemu. E da ilima wadela:i hou amola
afadenei moloidafa hamoi hou, amola Gode Ea fofada:su
hou, amo E da osobo bagade dunuma olelemu.
9 Osobo bagade dunu ilia giadofai hou da ilia da Na hou
dafawaneyale hame dawa:.
10 Ilia giadofai hou eno da ilia moloidafa hou hame
dawa:. Na da Na Ada Ema buhagimuba:le, Fidisudafa (Gode
Ea A:silibu Hadigidafa) da osobo bagade dunuma ilia da
moloidafa hou hame hamoiba:le, giadofai dagoi, amo E da
ilima olelemu.
11 Amola ilia fofada:sudafa hou giadofale dawa:, amo E da
ilima olelemu. Bai osobo bagade hina dunu (Sa:ida:ne) ema
se imunusa: fofada:su hou da hamoi dagoi.

‡ **15:25:** Gesami Hea:su 35:19, 69:4

12 Na da liligi bagohame dilima olelemu galebe. Be dilia amo sia: huluane waha dawa:mu hamedei galebe.
13 Be Sia:dafa A:silibu da doaga:sea, dilia sia:dafa dawa:ma:ne, E da dilia asigi dawa:su ouligimu. E da Hi hanai hamoma:ne sia: hame sia:mu. Be Ea nabi liligi, amola hobea misunu hou, E da dilima olelemu.
14 E da Na sia:i liligi lale, dilima bu olelemu. Amola E da Na hadigi hou gaguia gadomu.
15 Na Ada Ea liligi huluane da gilisili Na liligi. Amaiba:le, A:silibudafa da Na sia: adole iasu lale, E da dilima bu adomu, amo Na da sia:i dagoi.

Da:i Dione bu Hahawane Ba:mu

16 Fonobahadi aligili, dilia da Na bu hame ba:mu. Be fonobahadi bu aligili, dilia da Na bu ba:mu.
17 Ea ado ba:su dunu mogili, amane sia: dasu, "Bai da adila:? Fonobahadi aligili, ninia da E hame ba:mu, be fonobahadi bu aligili, ninia da E bu ba:mu, amo E da sia:sa. E da eno sia:sa, 'Bai Na da Na Adama masunu.'
18 Fonobahadi aligili amo bai da adila:? Ea sia:be bai ninia hamedafa dawa:."
19 Yesu da ilia Ema adole ba:musa: hanai gala, amo dawa:i galu. Amaiba:le, E da ilima amane sia:i, " 'Fonobahadi aligili, dilia da Na hame ba:mu. Be fonobahadi bu aligili, dilia da Na bu ba:mu,' amo Na sia:i. Amo bai hogomusa: dilia sia: dalula:?
20 Na da dilima dafawane sia:sa. Dilia da se nabawane dinanumu. Be osobo bagade dunu ilia hahawane ba:mu. Dilia da:i dioi nabimu, be amo hou sinidigili dilia bu hahawane ba:mu.
21 Uda da mano lalelegemu gadenene doaga:sea, e da se nababeba:le da:i dioi naba. Be mano da lalelegei dagoiba:le, mano gaheabolo da osobo bagadega lalelegei dagoiba:le, e da hahawaneba:le, se nabasu gogolesa.
22 Dilia da amo hou agoai ba:sa. Wali dilia da:i dioi naba. Be dilia da Na bu ba:sea, dilia dogo ganodini hahawane bagade nabimu. Amo hahawane hou enoga samogemu da hamedei galebe.
23 Amo esoha, dilia da Nama liligi lama:ne hame adole ba:mu. Na dilima dafawane sia:sa. Dilia da Na Dioba:le, Na Ada Ema adole ba:sea, E da dilia adole ba:su defele dilima imunu.
24 Musa: amogainini wali, dilia da Na Dioba:le liligi lamusa: hame adole ba:su. Be wali, dilia hahawane hou nabaiwane ba:ma:ne, dilia hanai liligi lama:ne adole ba:ma."

Osobo Bagadega Hasalasisu Hou

25 Na da amo hou olelemusa:, fedege sia: olelei. Be eso da
misunu amoga Na da fedege sia: mae olelele, Ada Ea hou
moloiwane dilima olelemu.
26 Amo esoha, dilia da Na Dioba:le Ema adole ba:mu. Na
da dili fidima:ne, Ema alofele hame adole ba:mu.
27 Bai Na Ada Hisu da dilima asigisa. Dilia da Nama
asigiba:le amola Na da Godema misi dilia dafawaneyale
dawa:beba:le, E da dilima asigisa.
28 Na da Na Ada yolesili, osobo bagadega misi dagoi. Wali
na da osobo bagade yolesili, Na Adama buhagimu."
29 Amalalu, Ea ado ba:su dunu da Ema amane sia:i,
"Defea! Wali Di da fedege sia: amoga hame olelesa, be
moloiwane ninima sia:sa.
30 Amola Di da liligi huluane dawa:, ninia wali dawa:.
Dunu da ea lafidili Dima hame adole ba:lalu, ea adole ba:mu
liligi huluane Di dawa:. Amaiba:le, Di da Gode amoga misi,
ninia dafawaneyale dawa:be."
31 Yesu E bu adole i, "Dilia da wali dafawaneyale
dawa:bela:?
32 Eso da misunu - misunu hame be doaga:i dagoi. Amoha
dilia huluane da afagogole, dilia diasuga asili, Nisu fawane
da esalumu. Be Na da Nisu fawane hame. Bai Na Ada da
Na Ani lela.
33 Dilia da Nama madelagiba:le, olofosu dawa:mu. Dilia
da amo dawa:ma:ne Na da amo sia: dilima olelei dagoi.
Osobo bagade dunu da dilima se imunu. Be mae beda:ma.
Na da osobo bagade hou osa:le heda:i dagoi."

17

Yesu da Ea Ado ba:su Dunu Fidima:ne, Sia:ne Gadoi

1 Amo sia: dagoloba, Yesu Ea si muagado ba:le gadole,
amane sia:ne gadoi, "Ada! Ilegesu da doaga:i dagoi. Waha
Diagofe da Dima hadigi ima:ne, Diagofema hadigi ima.
2 Bai E da fifi asi gala dunu huluane ilima Hinadafa
esaloma:ne, Di da Ema gasa i dagoi. E da dunu huluane amo
Di da Ema i, ilima Fifi Ahoanusu ima:ne, amo gasa Ema i.
3 Fifi Ahoanusu ea bai da Disu da Godedafa esala amo
dawa:mu, amola Di da Yesu Gelesu asunasi dagoi.
4 Na da osobo bagadega, Dia hadigi olelei dagoi. Na da
hawa: hamosu amo Dia Nama olelei liligi, amo huluane
hamoi dagoi.
5 Ada! Musa: osobo bagade hame hahamoi galu Ania da
hadigidafa gagui galu. Amo hadigi Ania bu gaguma:ne, Dia
hahamoma.
6 Na da osobo bagade dunu amo Di da Nama i, Dia hou
ilima olelei. Ilia da Dia dunu galu, amola Di da ili Nama i
dagoi. Ilia da Dia sia: nabawane hamoi.

7 Amola liligi Di da Nama iasu, amo huluane da Dia loboga maha ilia wali dawa:.
8 Na da Dia sia: Di Nama adoi, amo huluane Na ilima adobeba:le, ilia da lalegagui dagoi. Na da Dimadili misi dagoi, amola Dia da Na asuna asi dagoi, amo ilia dafawaneyale dawa:be.

9 Na da ili fidima:ne sia:ne gadosa. Osobo bagade fi dunu fidima:ne hame, be Dia Nama iabe dunu, ilia da Dia fi ganodini esalebeba:le, amo fidima:ne Na sia:ne gadosa.

10 Na fa:no bobogesu dunu huluane da Dia:. Amola Dia dunu huluane da Na:. Ilia hou amo ganodini, ilia da Na hadigi olelesa.
11 Wali Na da Dima maha. Na da osobo bagadega bu hame esalumu, be ilia da osobo bagadega esalumu. Hadigi Ada! Dia Dio ea gasa amoga ilia mae dafama:ne, Di ili gaguma. Ilia da gilisili fi afadafa fawane esaloma:ne, Ani da afadafa amo defele, Di da Dia Dio Nama asuli dagoi.

12 *Dia dio amo Di da Nama i, amo Dio ea gasaba:le, Na da ili gilisili esalea, ili mae dafama:ne, fidisu. Na da ili gaga:i dagoi. Huluane da hame fisi - be afadafa fawane fisi. Amo da Gode Ea Sia: dedei dafawaneyale ba:musa: fisi dagoi.
13 Na da wahadafa Dima maha. Be Na hahawanedafa hou ilia dogo ganodini nabaiwane dialoma:ne, Na da amo sia: osobo bagadega sia:sa.
14 Na da Dia sia:ne iasu ilima olelei dagoi. Be Na hou da osobo bagade dunu ilia hou hame. Amo defele, ilia da osobo bagade dunu hame. Amaiba:le osobo bagade dunu da ili higasu.
15 Ili osobo bagade fisili masa:ne, Na da Dima hame adole ba:sa. Be Sa:ida:ne da ilia hou wadela:sa:besa:le, Dia ili fidima:ne, Na da Dima adole ba:sa.
16 Na da osobo bagade dunu hame, amo defele ilia, da osobo bagade dunu hame.
17 Di moloidafa sia: amoga ili Dima madelagima:ne momogili gagama! Dia sia: da sia: dafawanedafa.
18 Dia da Na osobo bagadega asunasi. Amo defele Na da ili osobo bagadega asunasi.
19 Amola ili fidima:ne, Na Nisu da Dima madelagima:ne mogili gagasa! Ilia amola da Dima madelagili momogili gagama:ne Na da agoane hamosa.

20 Na da ili fawane fidima:ne, hame sia:ne gadosa. Be fa:no mabe dunu, ilia sia: nabimuba:le Nama fa:no bobogesea, amo dunu fidima:ne Na da sia:ne gadosa.

---

* **17:12:** Gesami Hea:su 41:9; Yone 13:18

21 Ilia fi afadafa fawane hamoma:ne, Na da sia:ne gadosa. Ada! Di da Na ganodini esala, amola Na da Di ganodini esala. Na fa:no bobogesu dunu da fi afadafa hamoma:ne, Na sia:ne gadosa. Bai ilia fi afadafa fawane hamosea, osobo bagade dunu da Dia Na asunasi dagoi, amo dafawaneyale dawa:mu.
22 Ilia da afadafa fawane Ani defele gilisima:ne, Na da hadigi Dia Nama iasu defele Na da ilima i dagoi.
23 Ilia afadafa fawane hamoma:ne, Na da ili ganodini, Di da Na ganodini, agoane esalumu da defea. Amo hamonanu, Dia da Na asunasi, amola Dia Nama asigi hou defele Di da ilima asigisa, amo osobo bagade fi dunu da dawa:mu.
24 Ada! Amo dunu Di da Nama i dagoi. Ilia da hadigi Di da Nama iasu liligi amo ba:ma:ne, ilia da Na esalebe amoga esaloma:ne, Na da hanai galebe. Bai osobo bagade hame hahamoi esoha, Na da Dia dogolegei esalu.
25 Moloidafa Hamosu Ada! Osobo bagade dunu ilia da Di hame dawa:. Be Na da Di dawa:. Amola Na fi dunu da Dia Na asunasi, amo dawa:.
26 Dia Nama asigidafa hou da ilia dogo ganodini di-aloma:ne, amola Na da ilia dogo ganodini esaloma:ne, Na da Dia hou ilima olelei amola mae yolesili, ilima olelelalumu.”

18

Ilia da Yesu Afugimusa: Gagui
(Ma:diu 26:47-56; Maga 14:43-50; Luge 22:47-53)

1 Yesu da amo sia:ne gadoi dagoloba, E amola Ea ado ba:su dunu, amo sogebi yolesili, Gidalone Hano degei dagoi. Amo sogebi da ifabi dialu. Amo ganodini, Yesu amola Ea ado ba:su dunu asi.
2 Yudase (hohonosu dunu) da amo sogebi dawa:i galu. Bai Yesu amola Ea ado ba:su dunu da eso bagohame amogawi gilisilalu.
3 Amaiba:le Yudase da amo ifabia doaga:i. Louma dadi gagui dunu amola Debolo sosodo aligisu dunu (gobele salasu dunu amola Fa:lisi dunu da amo asunasi), Yudase ea baligiga aligi. Ilia dadi, gigi, gobihei, gamali amola hanu amo gagaguli misi.
4 Ema misunu hou huluane dawa:beba:le, Yesu da gusuba:iwane aliagusuli, ilima amane adole ba:i, “Dilia da nowa hogosala:?”
5 Ilia bu adole i, “Ninia Yesu, Na:salede dunu, hogosa!” E amane sia:i, “Na wea!” Yudase, hohonosu dunu, da ili gilisili lelu.
6 Yesu da, “Na wea!” amo sia:beba:le, ilia fofogadigili baligiduli ahoanu, osoba diasa:i.

7 Yesu da ilima bu adole ba:i, “Dilia da nowa hogosala:?”
Ilia bu amane sia:i, “Yesu, Na:salede dunu!”
8 Yesu E amane sia:i “Na da wea!, amo Na da sia:i dagoi!
Na fawane dilia hogole ba:beba:le, amo eno dunu gui esala
ilima hahawane masa:ne sia:ma.”
9 (Ea musa: sia:i amane, “Ada! Dia Nama iasu dunu
huluane, Na da afadafa hame fisi,” amo sia: dafawaneyale
ba:musa:, E sia:i.)
10 Saimone Bida da gegesu gobihei bagade gaguiba:le,
ea gobihei duga:le gadole, gobele salasu Ouligisu dunu ea
hawa: hamosu dunu amo ea gedafa, damuni fasi. (Amo
hawa: hamosu dunu ea dio amo Ma:lagase.)
11 *Yesu da Bidama amane sia:i, “Dia gegesu gobihei bu
salima! Na da se nabasu faigelei amo Na Ada Nama i, amo
Na da hame manu di dawa:bela:? Na da manu!”

Yesu da A:nase ema Fofada:i

12 Amalalu, Louma dadi gagui dunu amola ilia ouligisu
dunu, amola Yu ouligisu dunu, ilia da Yesu afugili, efega
la:gi.
13 Ilia da E A:nasema bisili hiouginana asi. A:nase da
gobele salasu Ouligisu dunu Ga:iafa:se ea esoa: esalu.
14 †Ga:iafa:se da musa: Yu ouligisu dunuma amane sia:i
dagoi, “Dunu huluane gaga:ma:ne, dunu afadafa fawane
bogomu da defea.”

Bida da Yesu Na Hame Dawa: Sia:i
(Ma:diu 26:69-70; Maga 14:66-68; Luge 22:55-57)

15 Saimone Bida, eno ado ba:su dunu afadafa, da Yesuma
fa:no bobogelalu. Eno ado ba:su dunu, e da gobele salasu
Ouligisu dunu dawa:beba:le, e da Yesu sigi ahoanu, gobele
salasu Ouligisu dunu ea diasu gagoi amo ganodini golili sa:i.
16 Be Bida da gadili ouesalu. Be eno ado ba:su dunu
da a:fini logo holeiga ouesalu, ema sia:beba:le, e da Bida
ganodini oule misi.
17 Logo holei ouligisu a:fini da Bidama amane sia:i, “Di da
amo dunu Ea ado ba:su dunula:?” Be Bida bu adole i, “Nnn!
Na da hame!”
18 Anegagiba:le, hawa: hamosu dunu amola sosodo aligisu
dunu, ilia da nasuba gilisili, lalu didi. Amalalu, ilia lalu
amoga sisiga:le housa lelu. Amaiba:le, Bida da amoga asili,
ilia gilisili housa lelu.

Gobele salasu Ouligisu dunu da Yesuma Fofada:i
(Ma:diu 26:59-66; Maga 14:55-64; Luge 22:66-71)

---

* **18:11:** Ma:diu 26:39; Maga 14:36; Luge 22:42 † **18:14:** Yone 11:49-50

19 Gobele salasu Ouligisu dunu da Yesu Ea ado ba:su dunu
ilia hou, amola Yesu Ea olelesu, amo dawa:ma:ne, Yesuma
adole ba:su.
20 Yesu da bu adole, i, “Na da wamowane hame, be dunu
huluane ilima moloiwane sia:su. Na da Debolo, sinagoge,
amola dunu ilia gilisisu sogebi, amoga fawane sia: olelesu.
Na da sadoga sia: hamedafa sia:su.
21 Amaiba:le, di da abuliba:le Nama adole ba:sa? Na sia:
nabi dunu ilima adole ba:ma! Na ilima adoi, amo ilima
adole ba:ma. Ilia Na adoi dawa:!”
22 Yesu da amo sia:beba:le, Debolo Diasu sosodo aligisu
dunu afadafa da Yesu Ea odagia fai. E amane sia:i, “Di
da abuliba:le gobele salasu Ouligisu dunu ema agoane
sia:bela:?”
23 Yesu E bu adole i, “Na da wadela:i hou hamoi galea,
defea, amo hou dunu huluane ilima adoma. Be Na da
dafawane sia:i galea, dia da abuliba:le Na fabela:?”
24 Amalalu, A:nase da Yesu E Ga:iafa:se (gobele salasu
Ouligisu dunudafa) ema afugili la:gili hiouginana asi.

Bida da Yesu Na Hame Dawa: Bu Sia:i
(Ma:diu 26:71-75; Maga 14:69-72; Luge 22:58-62)

25 Bida da lalu gadenei housa lelu. Amalalu, eno dunu ilia
da ema adole ba:i, “Di, da amo dunu Ea ado ba:su dunula:?”
Be Bida amane sia:i, “Nnn! Hame mabu!”
26 Gobele salasu Ouligisu dunu ea udigili hawa: hamosu
dunu afadafa (amo da dunu Bida ea ge damuni fasi, amo
ea fi dunu) e Bidama adole ba:i, “Na da Di amola Yesu, alia
gilisili ifabi ganodini esalebe ba:bela:?”
27 Be Bida e bu sia:i, “Hame mabu!” Sia:noba, gagala
gawali ga:be nabi.

Yesu da Bailadema Fofada:i
(Ma:diu 27:1-2,11-14; Maga 15:1-5; Luge 23:1-5)

28 Hahabedafa, ilia da Ga:iafa:se diasu yolesili, Yesu
Gamane hina dunu ea diasuga hiouginana asi. Yu dunu ilia
sema da eno dunuma gilisisia, ledo hamobeba:le, Baligisu
Lolo manu da hamedei. Yu ouligisu dunu da amo sema
dawa:beba:le, Gamane hina diasu ganodini hame golili sa:i.
29 Amaiba:le, Bailade da gadili misini, ilima amane adole
ba:i, “E da adi wadela:i hou hamoiba:le, dilia amo dunuma
diwaneya udidisala:?”
30 Ilia bu adole i, “E da wadela:i hame hamoi ganiaba,
ninia dima hame oule ma:noba.”
31 Bailade da ilima amane sia:i, “Defea! Amaiba:le, dilia
sema defele, dilisu amo dunuma fofada:ma!” Be ilia bu
adole i, “Ninia da dunu fuga:ma:ne fofada:mu, amo Gamane
sema bagade gala.”

32 ‡(Amo hou da Yesu Ea bogomu hou sia:i, amo sia:
dafawaneyale ba:ma:ne misi. Bai Louma dunu ilia bo-
goma:ne se iasu da bulufalegeiga medosu hou.)
33 Bailade da bu ea diasu ganodini sa:ili, Yesu ema misa:ne
sia:ne, Ema amane adole ba:i, “Di da Yu fi dunu ilia Hina
Bagadela:?”
34 Yesu da bu adole i, “Amo adole ba:su da di adobela:?
Ma eno dunu ilia adoiba:le di adole ba:sala:?”
35 Bailade bu adole i, “Na da Yu dunu di dawa:bela:? Dia
fidafa dunu amola gobele salasu ouligisu dunu, ilia da Di
nama oule misi. Dia adi hamobela:?”
36 Yesu E amane sia:, “Na Hinadafa Hou da osobo bagade
liligi hame. Na Hinadafa Hou da osobo bagade liligi
ganiaba, Yu ouligisu dunu ilia da Na mae lama:ne, Na fa:no
bobogesu dunu da gegena:noba. Be hame! Na Hinadafa
Hou da guiguda: liligi hame!”
37 Amalalu, Bailade da Ema amane adole ba:i, “Amaiba:le,
Di da Hina Bagade esalabela:?” Yesu da bu adole i, “Na da
Hina Bagade di da sia:sa! Di dafawane sia:sa! Bai Na da
dafawanedafa hou olelema:ne, amo fawane Na da lalelegei,
amola osobo bagadega misi. Nowa da dafawanedafa hou
dafawaneyale dawa:sea, e da Na sia: naba.”
38 Bailade da adole ba:i, “Dafawanedafa hou da adi
houla:?”

Fofada:iba:le, Ilia da Yesu Fuga:ma:ne Ilegei
(Ma:diu 27:15-31; Maga 15:6-20; Luge 23:13-25)

Amalalu, Bailade da bu gadili asili, dunu huluane ilima
amane sia:i, “Na da Ema se imunusa: fofada:su hamedafa
ba:sa.
39 Be dilia hou defele, Baligisu Lolo Nasu amoha ode
huluane se iasu diasu hamosu dunu afadafa ea se iasu diasu
logo na doasisa. Na da Yu dunu ilia Hina Bagade Ea se iasu
diasu logo doasimu da defeala:?”
40 Be ilia ha:giwane halasu, “Hame mabu! E hame! Ninia
da Bala:ba:se hanai!” (Bala:base da fasu amola wamolasu
dunu.)

19

1 Amalalu, Bailade da Yesu lale, amola ea sia:beba:le dadi
gagui dunu da Yesu fegasuga fananu.
2 Dadi gagui dunu ilia da aya: gaga:nomei nodomene,
habuga hamone, Yesu Ea dialuma da:iya figisi. Ilia da yoi
abula ida:iwane gala Ema idiniginisi.
3 Yesu leloba amogawi misini, ilia amane sia:i, “Yu Hina
Bagade! Mae bogole, esaloma!” Amalalu, ilia da Ea odagi
loboga fai.

‡ **18:32:** Yone 3:14, 12:32

4 Bailade da bu gadili asili, dunu huluane ilima amane sia:i, “Dilia! Amo dunu dili huluane ba:ma:ne, na da guiguda: oule misunu. E bogoma:ne wadela:i hou hamoi amo na da hamedafa ba:i, amo dilia ba:mu.”
5 Amasea, Yesu da aya: gaga:nomei habuga Ea dialuma da:iya ligisi, yoi abula idiniginisi, gadili misi. Bailade da ilima amane sia:i, “Ba:ma:! Dunu da amo!”
6 Be gobele salasu ouligisu dunu amola Debolo Diasu sosodo aligisu dunu, ilia da Yesu ba:beba:le, amane halale sia:i, “Bulufalegeiga fuga:ma! Bulufalegeiga fuga:ma!” Bailade da ilima amane sia:i, “Defea! Dilisu lale, bulufalegeiga fuga:ma! E medomu bai na da hamedafa ba:sa.”
7 Dunu huluane bu adole i, “E da Gode Egefe amo Ea sia:beba:le, ninia sema dedei defele E da bogomu da defea.”
8 Amo sia: nababeba:le, Bailade da bu baligiliwane beda:i.
9 E da bu ea diasu ganodini golili sa:ili, Yesuma adole ba:i, “Di da habidili misila:?” Be Yesu da bu hame adole i.
10 Bailade da Ema amane sia:i, “Abuli nama hame sia:sa? Dia se iasu diasu logo doasima:ne o di bulufalegeiga fuga:ma:ne amo hamoma:ne na da gasa gala. Amo Di da hame dawa:bela:?”
11 Yesu E bu adole i, “Gode da amo ouligisu hou dima iabeba:le fawane, di da amo gasa gagusa. Amaiba:le, eno dunu amo da Na medomusa: dawa i, amo ea wadela:i hou da dia wadela:i hou baligi dagoi.”
12 Amo sia: nababeba:le, Bailade da Yesu Ea se iasu diasu logo doasima:ne, logo hogoi helei. Be dunu huluane bu bagadewane halale sia:i, “E masa:ne di da sia:sea, di da Sisa ea na:iyado hame ganumu. Nowa da e da Hina Bagade sia:sa, e da Sisa ema ha lai.”
13 Amo sia: nababeba:le, Bailade da Yesu gadili oule asili, ea fofada:su fisuga fi. Amo sogebi dio amo “Igi Fa:i.” (Hibulu sia: da Ga:bada.)
14 Amoha da esomogoa, Baligisu Lolo Nasu esoga. Bailade da dunu huluane ilima amane sia:i, “Dilia Hina Bagade da goea.”
15 Ilia bu halale sia:i, “E medoma! E medoma! Bulufalegeiga fuga:ma!” Bailade da ilima adole ba:i,
“Na da dilia Hina Bagade bulufalegeiga fuga:mu da defeala:?”
Gobele salasu ouligisu dunu ilia da bu adole i,
“Ninia hina bagade da afae fawane - Sisa!”
16 Amalalu, Bailade da Yesu bulufalegeiga fuga:musa:, ilima i dagoi.

Ilia da Yesu Bulufalegeiga Fuga:i
(Ma:diu 27:32-44; Maga 15:21-32; Luge 23:26-43)

17 Amaiba:le, ilia da Yesu lale oule asi. E da bulufalegei
gisawane asili sogebi ea dio amo "Dialuma Gasa Sogebi,"
amoga doaga:i. (Hibulu sia: amo sogebi ea dio da
Gologoudia).
18 Amoga ilia da Yesu bulufalegeiga fuga:i. Dunu aduna
eno, afae da ea lobodafadili, eno da ea lobo fofadidili, ili
bulufalegeiga fuga:i.
19 Bailade da meloa dedene, ea dadi gagui dunu ilia da
bulufalegeiga gosagisi. E amane dedei "Yesu Na:salede
dunu. Yu dunu ilia Hina Bagade!"
20 Yesu Ea bulufalegei sogebi da Yelusaleme gadeneiba:le,
dunu bagohame da amo dedei idi. Dedei da Hibulu sia:,
Louma sia: amola Galigi sia:, amoga dedene legei.
21 Gobele salasu ouligisu dunu ilia Bailadema amane sia:i,
"Yu dunu ilia Hina Bagade mae dedema! Be 'Amo dunu
da 'Na da Yu dunu ilia Hina Bagade E sia:i,' amo fawane
dedema!"
22 Be Bailade da bu adole i, "Amo na dedei, na da dedei
dagoi!"
23 Ilia da Yesu bulufalegeiga dabagala:i dagoiba:le, dadi
gagui dunu da Ea abula liligi huluane lale, biyaduyale
agoane momogili, lai dagoi. Ea abuladafa, amo da disimusa:
hame nodomei, afae fawane amuli.
24 *Dadi gagui dunu ilia gilisili sia: dasu, "Amo gadelale
sagomu da defea hame. Dunu afae da amo lama:ne, ninia
amoga ululuale hedemu."
Gode Sia: da amane dedei dialu,
"Na idiniginisi liligi huluane ilia afafale sagoi. Na abula
lama:ne ilia da amoga ululuale hedei," amo sia: da
dafawane doaga:i dagoi ba:i.
25 Yesu Ea ame, Ea ame eya Meli (Galiouba:se idua)
amola Meli Ma:gadala, ilia da Yesu Ea bulufalegei bai amo
gadenene lelu.
26 Yesu da Ea ame amola Ea dogolegei na:iyado ado ba:su
dunu, ela lelebe ba:loba, Ea amema amane sia:i, "Ame!
Diagofe goea!"
27 Amalalu, Ea ado ba:su dunuma E amane sia:i, "Dia ame
goea!" Amalalu, amoganini amo ado ba:su dunu da Yesu Ea
ame, amo ea diasuga ouligisu.

Yesu Ea Bogosu
(Ma:diu 27:45-56; Maga 15:33-41; Luge 23:44-49)

28 †Ea hawa hamosu huluane da dagoi, amo Yesu E dawa:i
galu. Gode Sia: Dedei dafawaneyale hamoma:ne, E amane
sia:i, "Na hano hanai galebe!"

---

* **19:24:** Gesami Hea:su 22:18 † **19:28:** Gesami Hea:su 69:21, 22:15

29 Ofodo amogawi dialu. Amo da waini hano amoga nabai
galu. Amalalu, ilia da waini nasu amo ganodini abula gele,
“hisobe” daguluga gosagili, Yesu moma:ne, Ea lafiga olelei.
30 Waini hano nanu, Yesu amane sia:i, “Defea! Amo da
dagoi!”
Amalalu, E da Ea dialuma fili sa:ili, bogoi dagoi.

Ilia da Yesu Ea Afo Soi

31 Amo eso da Falaida:i eso, aya da Sa:bade eso (Baligisu
Lolo Nasu Sa:bade eso) galu. Amaiba:le bogoi da:i hodo
da bulufalegeiga udigili dialumu, Yu ouligisu dunu ilia da
higa:i galu. Sema ilia da sia:su. Amaiba:le, bulufalegeiga
fuga:i dunu ilia emo gasa fili, bulufalegei amoga fadegale
fasima:ne, amo ilia da Bailadema amane sia:i.
32 Amalalu, dadi gagui dunu da asili, musa: dunu ea emo
gasa fili, asili eno dunu, ea emo gasa fi. Amo dunu ela da
Yesu, gilisili bulufalegeiga fuga:i dagoi ba:i.
33 Be Yesuma doaga:le, E da bogoi dagoi ba:loba, ilia da Ea
emo gasa hame fi.
34 Be dadi gagui dunu afae da Yesu ea afo goge agei amoga
sone, maga:me amola hano ahoanebe ba:i.
35 (Na, amo hou ba:su dunu, dilia huluane dafawaneyale
dawa:ma:ne, amo hou olelesa. Na olelei da dafawane na
dawa:.)
36 ‡Amo hou da Gode Sia: Dedei dafawaneyale
dawa:ma:ne misi. Sia: dedei diala, amane, “Ilia da Ea gasa
hamedafa fimu!”
37 §Gode Ea Sia: eno dedei diala, “Dunu amo da E soi
dagoi, ilia E ba:lalumu.”

Ilia da Yesu Dogoiga Sali
(Ma:diu 27:57-61; Maga 15:42-47; Luge 23:50-56)

38 Amalalu, Yousefe, A:limadia dunu, e da Yesu Ea da:i
hodo lamusa:, Bailadema adole ba:i. (Yousefe da Yesu ea
fa:no bobogesu dunu esalu. Be e da Yu ouligisu dunu
ilima beda:iba:le, wamowane fa:no bobogelalu.) Bailade
da Yousefe e da Yesu Ea da:i hodo lamu da defea sia:i.
Amaiba:le, Yousefe da Yesu Ea da:i hodo lale, gaguli asi.
39 **Nigoudimase (e da musa: gasia Yesuma masu dunu),
e da30 gilougala:me agoane gabusiga: manoma legesu liligi
aguni, Yousefe sigi asi.
40 Amo dunu aduna, Yesu Ea da:i hodo lale, abulaga
sosone, Yu dunu ilia bogoi ouligisu hou defele, gabusiga:
manoma legei.

---

‡ **19:36:** Gadili Asi 12:46; Idisu 9:12; Gesami Hea:su 34:20 § **19:37:** Segalaia 12:10; Wamolegei Sia: Olelesu 1:7 ** **19:39:** Yone 3:1-2

41 Yesu Ea bogoi sogebi amogai da ifabi galu. Amo ganodini gaheabolo bogoi gele gelabo dogoi dialu (amo ganodini bogoi hodo da hamedafa sali).

42 Amo gele gelabo da gadeneiba:le, amola aya da Sa:bade eso amo ilia dawa:beba:le, ela da amo ganodini Yesu Ea da:i hodo sali.

20

Bogoi Gele Gelabo da Gelabai Ba:i
(Ma:diu 28:1-8; Maga 16:1-8; Luge 24:1-12)

1 Sada:i hahabedafa, hadigibi galu, Meli Ma:gadala da gele gelaboga doaga:le, igi logo ga:su da bebesole fasili, doasi ba:i.

2 E da hehenane, Saimone Bida amola Yesu Ea dogolegei ado ba:su dunu, elama doaga:le, amane sia:i. “Yesu Ea da:i hodo ilia gele gelaboga fadegale gaguli asili, ilia habidili ligisi ninia hame dawa:!”

3 Amalalu Bida amola amo eno ado ba:su dunu, ela da gele gelaboga asi.

4 Ela da hehenane asili, be eno ado ba:su dunu da Bida baligili, e da hidadea gele gelaboga doaga:i.

5 E da beguduli, sosoi abula ba:i dagoi. Be e da ganodini hame golili sa:i.

6 Fa:no, Saimone Bida doaga:le, mae aligili e da gele gelabo ganodini golili sa:i. E da bogoi sosoi abula ba:i.

7 Eno abula, musa: Yesu Ea dialuma amoga sosoi, amo amola e da ba:i. Be amo abula da eno abula amoga mae gilisili, eno sogebi lala:giwane dialebe ba:i.

8 Amalalu, eno ado ba:su dunu (e da hidadea doaga:i amo), e amola golili sa:i. Ba:beba:le, e da dafawaneyale dawa:i dagoi.

9 (Be Gode Sia: amane dedei diala, - Yesu da bogole bu uhini wa:legadomu, amo ilia noga:le hame dawa:i.)

10 Amalalu, ado ba:su dunu ela da diasuga buhagi.

Meli Ma:gadala da Yesu Ea Esalebe Da:i Hodo Ba:i
(Ma:diu 28:9-10; Maga 16:9-11)

11 Meli da gele gelaboga gadili disa lelu. E da dinanawane beguduli, gelabo ganodini ba:i.

12 Ba:loba, e da a:igele dunu aduna, ahea:ya:i abula amoga idiniginisi lelebe ba:i. Ela da Yesu Ea da:i hodo musa: ligisisu amogawi esalu. Afadafa da dialuma eno da emo amo Ea musa: ligisisu amogawi esalu.

13 Ela da Melima amane adole ba:i “Uda! Di abuliba:le disala:?.

E bu adole i, “Ilia da na Hina gaguli asili, ilia habidili ligisi na hame dawa:.”
14 Amalalu, e da sinidigili, Yesu lelebe ba:i. Be e da amo lelu dunu da Yesuyale hame dawa:i.
15 Yesu da ema amane adole ba:i, “Uda! Di abuliba:le disa? Di da nowa hogosala:?”
Meli da Yesu da ifabi ouligisu dunu e dawa:beba:le, Ema amane sia:i. “Di da Ea da:i hodo gaguli asi galea, defea, na bu lala masa:ne, Ea ligisi sogebi nama adoma!”
16 Yesu da ema sia: afae sia:i, “Meli!”
Meli da Ema delegili, Hibulu sia:ga amane sia:i, “La:bounai!” (La:bounai ea dawaloma:ne da Olelesu).
17 Yesu da Ema amane sia:i, “Dia Na mae gaguma! Bai Na da wali Na Adama bu hame heda:i! Be naeya ilima asili, Na da Na Ada amola ilia Ada, - Na Gode amola ilia Gode, Ema Na da buhagimusa: ilima olelema!”
18 Amaiba:le Meli Ma:gadala da ado ba:su dunu, ilima asili, Yesu e da ba:i dagoi amola Ea ema adosu amo huluane ilima olelei.

Ea Ado ba:su Dunu da Yesu Ea Wa:legadoi Da:i Hodo Ba:i (Ma:diu 28:16-20; Maga 16:14-18; Luge 24:36-49)

19 Amo Sada:i daeyadafa, Yesu Ea ado ba:su dunu da Yu ouligisu dunu ilima beda:iba:le, ilia logo ga:sili, gagili salawene diasu ganodini esalu. Amalalu, logo mae doasili, Yesu misini, ilia gilisisu dogoa amoga lelu, amane sia:i, “Olofosu dilima dialoma!”
20 Sia:nanu, Ea lobo amola Ea afo ilima olelei. Ilia Hina ba:beba:le, hahawane bagade ba:i.
21 Yesu da ilima sia:i, “Olofosu dilima dialoma! Na Ada da Na asunasi amo defele, Na da dili asula ahoa!”
22 E da ilima mi fo fulabole, amane sia:i, “Dilia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala lama!
23 *Dilia da dunu ilia wadela:i hou gogolema:ne olofosea, ilia hou da gogolema:ne olofoi dagoi ba:mu. Be dilia ilia wadela:i hou hame gogolema:ne olofosea, ilia wadela:i hou da hame gogolema:ne olofoi dialebe ba:mu.”

Yesu amola Domase

24 Domase, ado ba:su dunu fagoyale gala amo afae, (ea dio dawa:loma:ne da uda afaega mano aduna eso afaega lalelegei) Yesu Ea mabe amoha, e da ilia gilisi amoga hame esalu.
25 Fa:no, eno ado ba:su dunu ilia ema amane sia:i, “Ninia da ninia Hina ba:i dagoi!” Domase da ilima bu adole i, “Na da gafesiga fa:gini bahoi Ea loboga hamoi hame ba:sea, amola amo bahoi na lobo sogoga hame digili ba:sea,

---

* **20:23:** Ma:diu 16:19, 18:18

amola na lobo ea afo soi amo ganodini hame salasea, na da
dafawaneyale hame dawa:mu.”
26 Hi afae aligili, ado ba:su dunu huluane da bu gilisili
diasu ganodini esalu. Domase amola ili gilisili esalebe ba:i.
Logo da ga:si dagoi, be Yesu da bu misini, ilia gilisisu amo
ganodini lelu, amane sia:i, “Olofosu dilima dialoma!”
27 Amalalu, E da Domasema amane sia:i, “Dia lobo sogo
amoga, Na lobo baho digili ba:ma. Dia lobo molole, Na afo
soi amo ganodini salima. Dia dafama:ne beda:su hou yolele,
Na hou dafawaneyale dawa:ma!”
28 Domase da Ema amane sia:i, “Na Hina amola Na Gode!”
29 Yesu da ema amane sia:i, “Di da Na ba:beba:le,
dafawaneyale dawa:bela:? Be Na da:i hodo hame ba:su
dunu, ilia dafawaneyale dawa:beba:le hahawane bagade
ba:mu!”

Yone Buga Dedei da Bai Olelema:ne Dedei

30 Yesu da Ea ado ba:su dunu ilia midadi, musa: hame
ba:su dawa:digima:ne olelesu bagohame hamoi. Amola
mogili bagohame da amo buga ganodini hame dedei diala.
31 Be dilia da Yesu da Mesaia, Gode Egefe, amola dilia Ea
hou dafawaneyale dawa:beba:le Fifi Ahoanusu lamu, amo
sia: da dedei diala.

21

Yesu da Ea Ado Ba:su Dunu Fesuale Gala Ilima Misi

1 Amoha fa:no, Daibiliase Hano Wayabo amoga, Yesu da
Ea ado ba:su dunu ilima Ea da:i olelei. Hou da agoane ba:i.
2 Saimone Bida, Domase (eno dio da Didimase),
Nada:na:iele (Ga:ina moilai, Ga:lili soge dunu), Sebedi ea
mano aduna amola eno ado ba:su dunu aduna, ilia gilisili
esalu.
3 *Saimone Bida da eno dunuma amane sia:i, “Na da
menabo hiougimusa: masunu!”
Ilia bu adole i, “Ninia amola da misunu.” Amalalu ilia
da dusagai amoga fila heda:le, asili, gasia menabo gasa:lalu,
menabo hamedafa lai.
4 Eso heda:lebe ba:loba, ilia da Yesu hano bega: lelebe
ba:i. Be E da eno dunuyale ilia dawa:i galu.
5 E da ilima amane adole ba:i, “Na gofelaili! Dilia menabo
hiougibala:?”
Ilia bu adole i, “Hame lai!”
6 †E da ilima bu adole i, “Dilia menabo gasa:su esa
fadegale, dusagai lobodafa la:idili amoga bu digili, menabo
ba:mu.” Ea sia: nabawane, ilia menabo gasa:su bu

---

* **21:3:** Luge 5:5 † **21:6:** Luge 5:6

digibiba:le, menabo bagohame ganodini sa:ili ba:loba, bu hiougimu da hamedeiwane ba:i.

7 Ado ba:su dunu afadafa, amo Yesu Ea dogolegei dunu, e da Bidama amane sia:i, “Goe da Hina!” Bida da amo dunu da Hina Gode Yesu nababeba:le, ea abula bu idiniginisili, (e da da:i nabadowane hawa: hamosu) Yesuma doaga:musa: hanoga soagala:i.

8 Eno ado ba:su dunu ilia dusagai fonobahadi amo ganodini, menabo gasa:su amo menaboga nabai amo hiougilala, hano bega: doaga:musa: misi. Hano be da sedaga hame, 100 mida defei agoane ba:i.

9 Hano bega: doaga:le, osoboga aligila sa:ili, ilia lalu su da:iya menabo gobelalebe amola agi gobei dialebe ba:i.

10 Amalalu, Yesu da ilima amane sia:i, “Dilia waha lai menabo mogili gaguli misa.”

11 Saimone Bida da bu dusagaiga fila heda:le, menabo gasa:su menabo amoga nabai gala e da bega: hiougi. Menabo153 agoane ganodini salabe ba:i. Menabo bagohame sali, be gasa:su da hame gadelai.

12 Yesu da ilima amane sia:i, “Ha:i manusa: misa!” Be ado ba:su dunu ilia Ema “Di da nowala:?” adole ba:mu amo da defea hame ba:i. Bai E da Hina Gode ilia dawa:i dagoi.

13 Amalalu, Yesu misini, agi lale, ilima i. Amo defele, E da menabo ilima i.

14 Amo da osodayale galu, Yesu da Ea bogole wa:legadosu, amo fa:no Ea ado ba:su dunuma Ea da:i olelei.

Yesu amola Bida

15 Ha:i nanu, Yesu da Saimone Bidama amane sia:i, “Saimone, Yone egefe! Dia Nama dogolegei hou amo da eno goe dunu ilia Nama asigi hou baligisala:?”

Bida da bu adole i, “Ma! Hina, na da Dima asigisa. Di dawa:!”

Yesu ema amane sia:i, “Dia Na sibi mano ouligima!”

16 Yesu da bu adole ba:i, “Saimone, Yone egefe! Dia da Nama dogolegesala:?”

Bida e bu adole i, “Ma! Di dawa:! Na da dima asigisa.”

Yesu ema amane sia:i, “Dia Na sibi ouligima!”

17 Osodayale gala, Yesu da bu adole ba:i, “Saimone, Yone egefe! Dia Nama asigila:?”

Yesu da udianawane “Di da Nama asigila:?” amo adole ba:beba:le, Bida da se nabi. E bu adole i, “Hina! Di da liligi huluane dawa:. Na da Dima asigisa. Di dawa:!”

Yesu ema amane sia:i, “Na sibi ilima ha:i manu ima!

18 Na da dima dafawane sia:sa. Di da ayeligi esaloba, di fawane dia abula idiniginisili, dia hanai sogega amoga ahoasu. Be di da da:i hamosea, dia lobo molole, eno dunu

ilia da di la:gili, di amoga masunu higabe soge amoga hiouginana masunu.”

19 (Amo sia: sia:beba:le, Yesu da Bida e Godema hadigi ima:ne bogomu hou olelei.) Amalalu, Yesu da ema amane sia:i, “Nama fa:no bobogema!”

Yesu amola Ea Eno Ado Ba:su Dunu

20 ‡Bida da sinidigili, eno ado ba:su dunu, Yesu ea dogolegei ado ba:su dunu, ea baligiga fa:no bobogelalebe ba:i. (Amo dunu da musa: Baligisu Lolo Nasu amoga Yesuma gadenene misini, Ema adole ba:i, “Hina! Nowa dunu da Di hohonoma:bela:?”)

21 Amo dunu ba:beba:le, Bida da Yesuma amane adole ba:i, “Hina! Goe dunu! E da adi hamoma:bela:?”

22 Yesu da bu adole i, “Defea! E da mae bogole, asili, Na bu misunu eso amoga guiguda: esalebe ba:sea, - amo hou Na da hanai galea, amo da dia liligi hame. Dia Nama fa:no bobogema!”

23 Amaiba:le, fa:no, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia giadofale fada:i sia: dasu. Amo ado ba:su dunu da mae bogole, eso huluane osobo bagadega esalalalumu ilia dawa:i. Be e da hame bogomu, amo Yesu da hame sia:i. Ea sia:i liligi da “E mae bogole, Na bu misunu eso amoga e guiguda: esalebe ba:sea, Na hanai galea, defea, amo da dia liligi hame!” amo fawane sia:i.

24 Amo ado ba:su dunu, e da amo liligi huluane olelei, amola e da dedei dagoi. Ea adoi da dafawane ninia dawa:.

Dagosu Sia:

25 Yesu da eno hou bagohame hamosu. Huluane ilia afae afae dedei ganiaba, na agoane dawa:, osobo bagade huluane amo ganodini buga dedei salimu da hamedei ba:la:loba.

Sia: Ama Dagoi

‡ **21:20:** Yone 13:25

Asunasi Dunu Ilia Hou

(Da:i Sia: - Acts; Modu – Aposetolo Edia Kara; Bisini – Aposel)

Hidadea Sia:

"Asunasi Dunu Ilia Hou" Buga da Luge Buga amoga dedei liligi, fa:no mabe hou olelesa. Amo buga da Yesu Ea fa:no bobogesu dunu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga oule asiba:le, ilia Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo "Yelusaleme moilai bai bagade, Yudia soge, Samelia soge amola osobo bagade bega: bega:, amo soge fifi asi gala dunu huluane ilima olelei," amo buga da olelesa. Galisadiane (da:i sia: - Christian, Bisini Sia: - Kristen) hou da Yu fi amo ganodini lalelegele, fa:no osobo bagade fifi asi gala amoga asi, amo buga da olelesa. Gode Ea fa:no bobogesu fi ilia Louma gamane ilima ha lai hame amola Gode Ea fa:no bobogesu fi ea bai amola difi da Yu fi ilia Godema nodone sia:ne gadosu hou amo ganodini dialu, amo buga ea dedesu dunu da olelemu hanai galu. Asunasi Dunu Ilia Hou buga ea dedei mogili, bai udianawane ba:sa:-

1 Yesu da Hebene diasuga heda:le, Ea fa:no bobogesu fi da degabo Yelusaleme moilai bai bagade amoga sese fi hemoi.
2 Asili, ilia Isala:ili soge eno amoga muni hawa: hamosu.
3 Bu asili ilia Medidela:inia Waiyabo Bagade bega: soge amoga asili, Louma sogega doaga:le, Gode Ea fa:no bobogesu fi muni hamoi. Amo buga ganodini dedei, bai bagade da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea hawa: hamosu. E da gasa bagadewane, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu Yelusaleme moilai bai bagade amoga gilisi, Bedigosidi esoga ilima misi. Fa:no E da sese ouligisu dunu fidilalu amola ilima gasa sagosu. Amo buga ganodini, Yesu Ea fa:no bobogesu musa: ouligisu dunu ilia gasawane Gode Ea sia: olelei, ninia ba:sa.

Sia: Dedei Diala:-

1 Yesu Ea Adosu amola Hahawane
Udigili Imunu Sia:...Sia:alalo 1:1-14
2 Yudase ea Sogebi lai Dunu...Sia:alalo 1:15-26
3 Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Olelesu...Sia:alalo 2:1-8:3
4 Yudia amola Samelia Sogega Olelesu...Sia:alalo 8:4-12:25
5 Bolo ea Olelesu...Sia:alalo 13:1-28:31
(a) No 1 (Age) Misini Fadalaga...Sia:alalo 13:1-14:28

(b) Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Fofada:su...Sia:alalo 15:1-35
(c) No 2 (Ageyadu) Misini Fadalaga...Sia:alalo 15:36-18:22
(d) No 3 (Osoda) Misini Fadalaga...Sia:alalo 18:23-21:16
(e) Bolo da Yelusaleme, Sesalia,
amola Louma amo moilai bai bagadega
se iasu diasu ganodini sali ba:i...Sia:alalo 21:17-28:31

Asunasi Dunu Ilia Hou

1 *Diofilase, na na:iyado! Na musa: dedei amo ganodini
na Yesu Ea degabo hou amola olelesu dedei. Amo hou
hamone, asili,
2 E da Hebene sogega heda:i. Be hidadea, Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala amo Ea gasaga, E da Ea ilegei asunasi dunu
ilima ilia fa:no hawa: hamomu ilima olelei.
3 Eso 40 amoga E da ilima bagohame mabeba:le, E da
dafawane esala amo ilia mae beda:iwane dafawaneyale
dawa:i. Ilia da Yesu ba:i amola E amola ilia, Gode Ea Hina
Gode Ea Hou gilisili sia: dasu.
4 †Amalalu, ilia gilisibiba:le, E da ilima amane adoi,
"Yelusaleme moilai bai bagade mae yolema. Be ouesalu, Na
Ada ea hahawane dogolegele iasu, Na musa: dilima olelei
liligi, amo dilia ba:mu.
5 ‡Yone da hanoga fane salawane ba:bodaise hamoi. Be
eso bagahame aligili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala
amoga Na da dili fane salawane ba:bodaise hamomu!"

Gode da Yesu Hebenega Lale Gadoi

6 Asunasi dunu ilia Yesuma gilisisia, Ema adole ba:i,
"Hina! Di da wali Gode Ea Hinadafa Hou ouligibi amo
Isala:ili dunu fi ilima bu ima:bela:?"
7 Be Yesu da bu adole i, "Eso amola ode huluane, Gode Hi
fawane da ilegesa. Ilia mabe da dilia liligi hame.
8 §Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da gasa bagade
dilia dogo ganodini aligila dasea, dilia da gasa bagade
hou labeba:le, Yelusaleme soge, Yudia soge, Samelia soge
amola osobo bagade soge bega: asili bega: doaga:mu, amo
ganodini dilia da Na hou olelemu!"
9 **Amo sia:i dagoloba, ilia da ba:laloba, E da muagado
heda:le, mu mobi amoga uligiba:le, Ea da:i hodo ilia bu
hame ba:i.

---

* **1:1:** Luge 1:1-4 † **1:4:** Luge 24:49 ‡ **1:5:** Ma:diu 3:11; Maga 1:8; Luge 3:16; Yone 1:33 § **1:8:** Ma:diu 28:19; Maga 16:15; Luge 24:47-48 ** **1:9:** Maga 16:19; Luge 24:50-51

10 E asi dagoloba, ilia muagado ba:laloba, dunu aduna
ahea:ya:i abula amoga idiniginisi, ela da misini, gadenene
lelu.
11 Ela amane sia:i, “Ga:lili dunu! Dilia da abuliba:le udigili
mu ba:lalabala? Amo Yesu, wali Gode da dilima fadegale,
Hebene diasu amoga lale gadoi. Be E da Hi heda:be hou
defele bu osobo bagadega misunu!”

Yudase Ea Sogebi Lasu Dunu

12 Amalalu, Olifede Goumi yolesili, 1gilomida agoane asili,
ado ba:su dunu da Yelusaleme moilai bai bagade amoga
buhagi.
13 ††Moilai ganodini asili, ilia esalebe diasudafa golili sa:i.
Dunu gilisi da Bida, Yone, Ya:mese, A:dalu, Filibe, Domase,
Badolemiu, Ma:dui, Ya:mese (A:lafiase egefe), Saimone
(Selode - E da Isala:ili soge “idibedese” lamu hanai dunu)
amola Yudase (Ya:mese egefe),.
14 Amo dunu amola uda mogili, ili amola Yesu Ea ame
amola Yesu Ea eyalali, eso bagohame sia:ne gadomusa:
gilisisu.
15 Eso afaega Yesu Ea fa:no bobogesu dunu 120 agoane,
sia: sa:imusa: gilisi. Bida da sia:musa: wa:legadoi.
16 E amane sia:i, “Na fi dunu! Gode Sia: musa: dedei da
didili hamoi dagoi. Gode Ea A:silibu da Da:ibidi ea lafidili
amo Yudase ea hou ba:la:lusu. Yudase da amo ba:la:lusu
defele, dunu amo da Yesu gagulaligimusa: dawa:i amo Ema
oule misi.
17 Yudase ema da hawa: hamomusa: ilegeiba:le, e da
ninia gilisisu amo ganodini esalu.
18 ‡‡(Yudase ea hohonosu hamobeba:le muni lai. Amoga e
da soge lale, amo soge ganodini e bogole dafai. Ea hagomo
fudagala:le, iga huluane gadili asi.
19 Yelusaleme diabe dunu huluane amo hou nabi dagoi.
Amaiba:le, ilia sia:ga amo sogega ilia Aseledama dio asuli.
Aseledama dawa:loma:ne da Maga:me Soge.)
20 §§Bai Gesami Hea:su Buga ganodini da agoane dedei
diala,
‘Dunu da ea diasu fisili,
bu amo ganodini hamedafa esalebe ba:mu.’
Eno dedei diala, ‘Eno dunu da ea hawa: hamosu sogebi
lamu.’
21 -
22 ***Amaiba:le ninia Hina Gode Yesu E uhini wa:legadoi,
amo hou ba:su dunu eno ninia gilisisu amoga madelamu da

---

†† **1:13:** Ma:diu 10:2-4; Maga 3:16-19; Luge 6:14-16 ‡‡ **1:18:** Ma:diu 27:3-8
§§ **1:20:** Gesami Hea:su 69:25, 109:8 *** **1:22:** Ma:diu 3:16; Maga 1:9, 16:19;
Luge 3:21, 24:51

defea. Amo dunu e da ninia amola Hina Gode Yesu gilisili esalebeba:le hou huluane ba:i, agoai dunu ilegemu da defea. Amo Yesu amola ninia gilisili ahoasu, degabo da Yone ea hanoga fane salasu hou olelei, asili, Yesu da nini yolesili, muagado bu heda:i, amo hou huluane ba:su dunu da defea."

23 Amalalu, ilia da dunu aduna lai. Ela dio, afae da Basaba:se (ea dio eno Yasadase), eno da Ma:diase.

24 Amalalu, ilia agoane sia:ne gadoi, "Hina Gode! Di da dunu huluane ilia asigi dawa:su dawa:! Amaiba:le, amo dunu aduna ba:beba:le, Dia ilegei dunu ninima olelema.

25 Yudase da yolesili, hi sogedafa amoga asiba:le, Dia ilegei dunu da ea hawa: hamosu lamu!"

26 Amalalu, ilia ululuale dunu afae ea dio lai. Ilia Ma:daia:se ea dio ba:i. Amaiba:le, Ma:daia:se da eno asunasi dunu gidayale gala amoga gilisi.

2

Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea Mabe

1 *Bedigosidi eso (Ha:i Manu Gamibi Lolo Nasu) da doaga:loba, Yesu Ea hou lalegagui dunu huluane da diasu afadafa amo ganodini gilisili esalebe ba:i.

2 Hedolowane, muagado fo bagade ea sia: agoane gulibagei, isu bagadewane diasu ganodini gulibagesu.

3 Amalalu, dunu huluane ilia da lalu gona:su ea ba:su agoane dunu eno dunu eno amo da:iya wilalebe agoane ba:i.

4 Amalalu, ilia huluane da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga nabai ba:i. A:silibu da ilima gasa iabeba:le, ilia sia: hisu hisu amoga sia:nanebe ba:i.

5 Amo esoha, eno Godema dawa:su Yu dunu, ilia eno osobo bagade soge huluane amoga Yelusaleme moilai bai bagade amoga misi esalu.

6 Amo gulibagesu amola sia: hisu hisu ilia nababeba:le, dunu bagohame gilisi. Ilia huluane ilia sia:dafa amoga Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da sia: dalebe ba:loba, bagadewane fofogadigi.

7 Fofogadigili, ilia amane sia:i, "Amo dunu waha sia: hisu hisu sia: dalebe, ilia da Ga:lili dunu fawane.

8 Amaiba:le, ilia ninia sia:dafa amoga habodane sia: dalula:?

9 Ninia soge da hisu hisu bagohame. Amo da Badia, Midia, Ilame, Mesoubouda:imia, Yudia, Ga:badousia, Bonadase amola A:isia.

---

* **2:1:** Gobele Salasu 23:15-21; Mousese ea Malasu 16:9-11

10 Falidia, Ba:mafilia, Idibidi, Libia soge (Sailini gadenene soge), amo soge huluane amoga ninia misi. Mogili ninia da Louma sogega esala dunu.
11 Ninia mogili da Yu dunu, mogili da Dienadaile dunu (Gode hame dawa:su dunu) amo sinidigili bu Yu dafawaneyale dawa:su fi amoma gilisi. Mogili ninia da Galidi amola Ala:ibia, amo sogega misi. Be ninia huluane da ninia sia:dafa amoga amo dunu ilia Gode Ea gasa bagade hawa: hamosu amo sia: dalebe naba."
12 Fofogadigili amola gogolewane, ilia gilisili sia: dasu, "Amo mabe hou ea bai da adila:?"
13 Be mogili ilia Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia hou ba:beba:le, oufesega:ne amane sia:i, "Amo dunu da adini ba:iba:le, feloale hamosa."

Bida Ea Adosu

14 Amalalu, Bida amola eno asunasi dunu gidayale, ilia wa:legadole, amola Bida da ha:giwane amo dunu huluanema amane sia:i, "Yu dunu amola Yelusalemega esala dunu huluane, nabima! Amo hou dilia waha ba:sa, amo ea bai na dilima olelemu.
15 Goe dunu, ilia da adini ba:i dilia dawa:sa. Hame mabu! Wali da hahabe fawane, 9ougologo fawane.
16 Be amo hou dilia waha ba:sa da musa: balofede dunu Youele da agoane olelei, amane,
17 †'Gode da amane sia:sa,
'Soge wadela:mu eso gadenesea,
Na da Na A:silibu Hadigidafa Gala osobo bagade fi dunu huluane
ilima hano agoane sogadigimu.
Dilia egefe amola didiwi,
ilia da eno dunuma Na Sia: olelemu.
Dilia ayeligi dunu da esala ba:la:lumu,
amola dilia da:i dunu da simasia ba:mu.
18 Dafawane! Na hawa: hamosu dunu amola uda,
ilima Na A:silibu Na da imunuba:le,
ilia da Na sia: olelemu.
19 Na da muagado amo ganodini musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hamomu.
Amola osobo bagadega gasa bagade hawa: hamomu.
Dilia da maga:me, lalu bagade amola lalu mobi ba:mu.
20 Eso da hadigi fisili
amola oubi da haliga:iwane ba:mu,.
Amasea, Hina Gode amo Ea Eso bagadedafa amola hadigidafa
da doaga:i dagoi ba:mu.
21 Amo esoga, nowa da Hina Ea Dioba:le,

† **2:17:** Youele 2:28-32

E ili gaga:ma:ne wele sia:sea,
ilia da Gode Ea Gaga:su ba:mu!”
22 Dilia Isala:ili dunu huluane, nabima! Yesu, Na:salede
dunu, E da musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu liligi
bagohame Gode Ea gasaga hamobeba:le, E da Hina Gode Ea
Hou dilima moloiwane olelei. Dilia amo hou huluane dawa:.
Bai E da guiguda: hamoiba:le, dilia huluane ba:i dagoi.
23 ‡Amo hou, Gode da hanaiba:le, E da musa: dawa:lalu
amola ilegei dagoi. Udigili hame, be hanaiba:le, Gode da
Yesu dilima i. Amalalu, dilia da Yesu eno wadela:i hamosu
dunu ilima i. Dilia sia:beba:le, ilia Yesu bulufalegeiga
medole legei.
24 §Be Gode da Yesu uhini, wa:legadolesi dagoi. E da
bogosu ea gasa bagade hou fisili, E da bogosu ganodini
dialumu hamedei galu.
25 **Da:ibidi da musa:, Yesu Ea hou olelema:ne, amane
sia:i,
‘Na da Hina Gode mae yolele, na midadi esalu ba:i.
E da mae yolesili, gadenene esalebeba:le,
na da hame beda:mu.
26 Amaiba:le na da hahawane bagade,
amola na da nodone sia:nana.
Na da osobo bagade dunu fawane,
be na da dafawane hamoma:beyale dawa:beba:le, hame
beda:mu.
27 Dia da na a:silibu bogoi sogebi amoga hame yolesimu.
Na da Di mae yolesili hawa: hamosu dunu esala.
Amaiba:le, Di da na da:i hodo dasama:ne, bogoi uli
dogoiga hame yolesimu
28 Dia da esalusu logo ahoasu huluane nama olelei dogoi.
Na amola Di, ani gilisili esalumuba:le,
na da hahawane bagade ba:mu.”
29 Na fi dunu! Na da ninia aowalali ada, hina bagade
Da:ibidi, amo ea hou dilima moloiwane olelemu. E da musa:
bogole, uli dogone sali dagoi. Ea uli dogoi da guiguda: diala.
30 ††E da balofede dunu galu. Amola e da Gode Ea fa:no
hahawane dogolegele imunu hou dawa:i galu. Gode Ea
ilegele sia:i da E da Da:ibidi egaga dunu, Da:ibidi defele,
hina bagade dunu hamomu.
31 Da:ibidi da Gode Ea fa:no hamomu hou ba:beba:le, e da
Mesaia Ea bu uhini wa:legadomu olelei amane,
“Gode da bogosu sogebi amo ganodini amo dunu hame
yolesi.

---

‡ **2:23:** Ma:diu 27:35; Maga 15:24; Luge 23:33; Yone 19:18 § **2:24:** Ma:diu 28:5-6; Maga 16:6; Luge 24:5 ** **2:25:** Gesami Hea:su 16:8-11 †† **2:30:** Gesami Hea:su 132:11; 2 Sa:miuele 7:12-13

Ea da:i hodo da bogoi uli dogoi ganodini dasai hame
ba:i.”
32 Defea! Amo Yesu Hi da bogole, Gode da E uhini bu
wa:legadolesi dagoi. Amo hou huluane ninia ba:su.
33 E da wa:legadole, wali Ea ada Gode Ea lobo dafadili
fisa. Gode Ea musa: olelei agoane, E da Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala lai dagoi. Amo hahawane dogolegele iasu
E da ninima i dagoi, amo hou dilia waha ba:sa.
34 ‡‡Da:ibidi da Yesu defele, Hebene diasuga hame heda:i.
Be Da:ibidi da amane sia:i,
‘Hina (Gode) da na Hina Gode Ema amane sia:i,
‘Na lobodafadili fili,
35 ouesalu, amoganini Dia ha lai dunu amo Dia emo
ligisisu hamoma:ne na da hasalimu,’ amane sia:i.
36 Amaiba:le, Isala:ili dunu huluane, dawa:ma! Yesu,
(dilia da bulufalegeiga fuga:i amo dunu), Gode da E Hina
Gode amola Mesaia, hamoi dagoi!”
37 Dunu huluane, amo sia: nababeba:le, ilia dogo dadiga
gala:i agoane se bagade nabi. Ilia da Bida amola eno
asunasi dunu ilima amane adole ba:i. “Nola! Ninia adi
hamoma:bela:?”
38 Bida da ilima bu adole i, “Dilia afae afae dilia wadela:i
hou yolesili, sinidigili, Godema buhagima. Amasea, Yesu
Gelesu Ea Dioba:le, ba:bodaise hamoma. E da dilia wadela:i
hou gogolema:ne olofole, Gode Ea hahawane dogolegele
iasu liligi (Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala) dilima imunu.
39 Amo hahawane iasu, Gode da dilima, dilia mano, amola
sedaga esala dunu, ilima imunusa: E da ilegele sia:i galu.
Ninia Hina Gode da nowa dunuma E da misa:ne sia:sa, E da
amo dunuma imunu.”
40 Bida da Godema misa:ne sia: bagade ilima olelei. E
amane sia:i, “Se dabe iasu bagade da dilia wadela:i fi dunu
ilima doaga:mu. Amo mae lama:ne, dilia hou afadenema!”
41 Dunu bagohame da ea sia: dafawaneyale dawa:beba:le,
hanoga fane salasu hou hamoi. Amo esoha dunu 3000
agoane, ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu dunu gilisisu ilima
madelai dagoi.
42 Ilia da eso huluane asunasi dunu ilia olelesu nabasu.
Ilia gilisili, Yesu Ea fa:no bobogesu fi hamone, Yesu Ea lolo
nawane Godema sia:ne gadolalu.

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Ilia Hou

43 Asunasi dunu da musa: hame ba:su gasa bagade
dawa:digima:ne olelesu bagohame hamobeba:le, dunu hu-
luane da bagadewane fofogadigi.
44 §§Dafawaneyale dawa:su dunu huluane gilisili fi

‡‡ **2:34:** Gesami Hea:su 110:1 §§ **2:44:** Asunasi Dunu Ilia Hou 4:32-35

afadafa hamone, ilia liligi huluane gilisili gagui.
45 Ilia da soge, diasu amola eno liligi bidi lale, amo muni
lai da ilia fi ganodini hame gagui dunu ilima iasu.
46 Eso huluane ilia Debolo Diasu ganodini gilisisu. Amola
ilia diasudafa amo ganodini ilia ha:i nanu, ilia hou fonobole,
hahawane nasu.
47 Eso huluane ilia Godema nodone sia:su. Dunu huluane
da ilima hahawane galu. Amola eso huluane Hina Gode
Yesu da ilia gilisisuma madelagima:ne, eno gaga:i dunu
hiougi.

3

Bida amola Yone da Gasuga:igi Dunu Uhinisi

1 Eso afadafa, baloga, Bida amola Yone da Debolo Diasuga
asi. Baloga (3ougologo agoane), dunu ilia da Godema sia:ne
gadomusa: Debolo Diasuga gilisisu.
2 Ela da logo holei (ea dio Logo Holei Ida:iwane Ba:su)
amoga, dunu afae e da emo gasuga:igiwane lalelegele
asigilai, esalebe ba:i. Eso huluane, eno dunu da amo dunu
gisa asili, ligisili, e da eno dunu Debolo diasuga doaga:musa:
logoga ahoanebe, ilima muni edegesu.
3 E da Bida amola Yone, Debolo diasuga golili ahoanebe
ba:loba, ela da ema ima:ne edegei.
4 Ela da ema ha:giwane hodole, Bida e amane sia:i,
“Anima di ba:ma!”
5 E da liligi elama lamusa: dawa:beba:le, elama ba:i.
6 Be Bida da ema amane sia:i, “Na da muni hamedafa
gagusa. Be na gagui na dima imunu. Yesu Gelesu, Na:salede
dunu, amo Ea Dioba:le wa:legadole laloma!”
7 Amalalu, Bida da ea lobodafa amo lobolele, e fidili
wa:legadolesi. Hedolowane, amo dunu ea emo amola ea
emo muguni, bu gasa lale, moloi.
8 E da wa:legadole, soagala:le lalalu. Amalalu, hahawane
soagala:lewane, Godema nodonana, e Yone amola Bida
gilisili Debolo Diasu ganodini golili sa:i.
9 Dunu huluane da ea hahawane Godema nodosu hou
amola lalebe hou ba:i.
10 Ba:beba:le, amo dunu da musa: gasuga:igi dunu udigili
Logo Holei Ida:iwane Ba:su amoga dunuma edegemusa: fi
dialu ilia dawa:i. Amaiba:le, ea gaheabolo hou ba:beba:le,
ilia bagadewane fofogadigi.

Bida da Debolo Ganodini Sia: Olelei

11 Soloumane ea Fila Ahoasu ganodini, dunu huluane
da amo dunu, Bida amola Yone nonogonanebe ba:beba:le,
fofogadigili hehenane, ilima doaga:i.

12 Amo hou ba:beba:le, Bida e amane sia:i, “Na fi dunu!
Dilia abuliba:le fofogadigisala:? Abuliba:le anima ba:sala:?
Ania gasa bagade hou amola ania hou ida:iwane, amoga
ania goe dunu hahamoi dilia dawa:bela:? Hame mabu!
13 *A:ibalaha:me, Aisage, Ya:igobe amola ninia aowalali
dunu huluane, ilia Gode da Ea hawa: hamosu dunu Yesu
Gelesuma hadigidafa hou i dagoi. Be dilia amo dunu afugili
Gamane ouligisu dunu ilima i. Bailade da ea se dabe iasu
diasu logo doasimusa: dawa:i galu. Be dilia higa:i.
14 †E da Dunu ida:iwane hadigidafa galu. Be dilia E higale,
dilia sia:beba:le, Bailade da medole legesu dunu ea se dabe
iasu diasu logo doasi dagoi.
15 Dilia da Fifi Ahoanusu iabe Dunu medole legei dagoi. Be
Gode da E bu uhini, wa:legadolesi dagoi. Amo hou huluane
ninia ba:i.
16 Yesu Gelesu Ea gasa bagade Dio amoga amo emo
gasuga:igi esalu dunu da wali gasawane lala. Ania da Yesu
Ea dio dafawaneyale dawa:beba:le, amo hou dilia waha ba:i
liligi hamoi
17 Be, defea, na fi dunu! Na dawa:! Dilia amola dilia
ouligisu dunu da bai hame dawa:beba:le, Yesu medole legei.
18 Musa: hemonega, Gode olelebeba:le, balofede dunu da
Mesaia da se nabimu olelei. Amaiba:le, Gode da Ea sia:i
defele agoane hamoi dagoi.
19 Amaiba:le, dilia gogosiane Godema sinidigima.
Amasea, Gode da dilia wadela:i hou gogolema:ne olofomu.
20 Dilia da agoane hamosea, Gode da a:silibu gasa hou
dilima imunu. E da Yesu Gelesu, Ea ilegei Mesaia dunu,
dilima bu asunasimu.
21 Bai E da wali Hebene soge amo ganodini esala! Be
balofede dunu da hemonega amo Gode da liligi huluane
gaheabolo hamomu sia:i. Amo eso doaga:sea, Yesu Gelesu
da bu misunu.
22 ‡Bai Mousese da amane olelei, ‘Dilia Hina Gode, E da
na asunasi amo defele, Balofede Dunu eno asunasimu. E da
dilia fi dunu esalumu. Ea sia: huluane nabawane hamoma!
23 §Nowa dunu da amo Balofede Ea sia: nabawane hame
hamosea, Gode da Ea fi ilima fadegale gugunufinisimu!’
24 Balofede dunu huluane, Sa:miuele amola fa:no mabe
balofede dunu huluane, ilia da waha mabe hou huluane
musa: hemonega olelei.
25 **Gode Ea hahawane ilegele imunu sia:i, amo E da
musa: balofede dunu ilima sia:i, amo da dilima maha.

---

* **3:13:** Gadili Asi 3:15 † **3:14:** Ma:diu 27:15-23; Maga 15:6-14; Luge 23:13-23; Yone 19:12-15 ‡ **3:22:** Mousese ea Malasu 18:15,18 § **3:23:** Mousese ea Malasu 18:19 ** **3:25:** Mui 22:18

Gode da dilia aowalali dunuma Ea fi afadafa gilisimusa:
gousa:su hamobeba:le, amo hou dilia amola da lai dagoi. E
da A:ibalaha:mema amane sia:i, ‘Digaga fi dunu ilia hawa:
hamobeba:le, Na da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane
hahawane dogolegele fidimu!’
26 Amaiba:le, Gode da Ea Hawa: Hamosu Dunu Ida:iwane
gala, E ilegele hidadea dilima asunasi. Dilia da wadela:i hou
yolesili Ema sinidigima:ne, amola hahawane ba:ma:ne, E da
Yesu asunasi dagoi!”

4

Bida amola Yone, ela da Gasolo dunu ilima Fofada:i

1 Bida amola Yone, ela da dunu huluanema sia:nanoba,
gobele salasu dunu, Debolo Diasu sosodo aligisu dunu
amola eno Sa:diusi dunu doaga:i.
2 Bida amola Yone, da Yesu da bogole bu uhini wa:legadoi,
amo hou olelebeba:le, ilia ougi ba:i. Amo hou da bogoi dunu
ilia da hobea bu wa:legadomu olelebeba:le, ilia ougi.
3 Amaiba:le, ilia da Bida amola Yone gagulaligili, se dabe
iasu diasu ganodini sali. Eso da dabeba:le, aya esoga
fofada:musa:, ilia se dabe iasu diasu ganodini sali.
4 Be dunu bagohame, Bida amola Yone ela sia: nabi
dagoiba:le, dafawaneyale dawa:i galu. Lalegagui dunu ilia
idi da heda:le, 5000 agoane ba:i.
5 Golale hahabe, Yu ouligisu dunu, asigilai dunu amola
Sema olelesu dunu, ilia Yelusaleme moilai bai bagade
amoga gagadoi.
6 Ilia da gobele salasu hina dunu (A:nase), Gaiabase, Yone,
A:legesa:nede, amola gobele salasu hina dunu ea sosogo fi
dunu eno, Bida amola Yone elama fofada:musa: gilisi.
7 Ilia da asunasi dunu elama amane sia:i, “Ninima
fofada:musa:, misini leloma.” Ilia da elama amane adole
ba:i, “Alia da habodane amo hou hamobela:? Adi gasaga
hamobela:? Nowa ea Dioba:le alia amo hou hamobela:?”
8 Amalalu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea gasa
da Bida ea dogo nabaiba:le, e bu adole i, “Dilia! Isala:ili
dunu ilia ouligisu amola asigilai dunu!
9 Dilia da anima waha amo gasuga:igi dunu ea uhinisisu
hou amola ema hahawane hou hamoi ea bai anima adole
ba:sa.
10 Amaiba:le, dilia huluane amola Isala:ili fi dunu hulu-
ane, noga:le dawa:mu da defea. Yesu Gelesu, Na:salede
dunu, amo Ea gasa bagade Dioba:le amo musa: gasuga:igi
dunu da wali uhini dagoiwane, hahawane dilia huluane
ba:ma:ne lela. Dilia da Yesu Gelesu bulufalegeiga medole
legei, be Gode da E bu uhini wa:lesi dagoi.

11 *Yesu Gelesu Ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane
dedei diala,
‘Diasu gagusu dunu da igi afae higa:i.
Be amo igi da mimogo hamone, igi eno huluane baligi
dagoi.’
12 Yesu Gelesu Hi fawane da Gaga:su dunu. Osobo bagade
ganodini eno hame, Hi fawane Gode da ninia Gaga:su dunu
ilegei dagoi!”
13 Gasolo dunu da Bida amola Yone, ela gasa bagade mae
beda:iwane hou ba:beba:le, fofogadigi. Ela da sugulu hame
hamoi amo dawa:beba:le, ilia baligiliwane fofogadigi. Ilia
da ela hou ba:beba:le, ela da Yesu amola gilisili lalu dawa:i.
14 Be elama gagabole sia:musa: logo hame ba:i. Bai musa:
emo gasuga:igi dunu da bu uhini hahawane e amola Bida
amola Yone, gilisili lelebe ba:beba:le, ilia bu sia:mu gogolei.
15 Amasea elama Gasolo diasu gadili masa:ne sia:nu,
Gasolo dunu ilisu da gilisili amane sia:dasu,
16 “Amo dunu ilia hawa: hamobeba:le, ninia adi
hamoma:bela:? Ela da musa: hame ba:i gasa bagade hawa:
hamoi, amo Yelusaleme fi dunu huluane da dawa:. Ela da
hame hamoi amo ninia sia:mu da hamedei.
17 Be dunu huluane ilia amo hou baligiliwane
nabasa:besa:le, amo dunu ilia eno dunuma bu Yesu Ea
Dioba:le bu mae sia:ma:ne, amo ninia gagabole sia:mu da
defea.”
18 Amasea, ilia Yone amola Bida, elama bu misa:ne
sia:noba, amane sia:i, “Defea! Alia Yesu Ea Dioba:le,
maedafa bu sia:ma amola Ea hou maedafa olelema!”
19 Be Bida amola Yone da bu adole i, “Defea! Dilia fawane
dawa:ma? Dilia sia: ani nabawane hamoma:bela:? O Gode
Ea adosu ninia nabawane hamoma:bela:?
20 Ania da hou huluane ania siga ba:beba:le amola ania
gega nababeba:le, ouiya:le esalumu da hamedei galebe!”
21 Amaiba:le, Gasolo dunu da elama bu baligiliwane
gagabole sia:nanu, elama udigili masa:ne sia:i. Dunu
huluane da Gode musa: hame ba:i hou hamoi, amoma
Godema nodone dawa:lalebeba:le, ilia da elama se dabe
iasu imunu beda:i.
22 Musa: gasuga:igi bu uhi dagoi dunu da lalelegeloba ode
40 baligili esalu.

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Gode da ilima gasa Bagade Hou Ima:ne Sia:ne Gadoi

23 Bida amola Yone, ela se dabe iasu diasu logo doasi-
biba:le, ela gilisisu ilima bu asili, doaga:le, gobele salasu

* **4:11:** Gesami Hea:su 118:22

ouligisu dunu amola asigilai dunu ilia hou elama, amo elea
fi ilima olelei.
24 †Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane elea sia:
nababeba:le, ilia gilisili Godema amane sia:ne gadoi, “Hina
Gode! Hebene, moi bagade, hano bagade amola liligi
huluane Hahamosu Dunu Di!
25 ‡Dia A:silibu Hadigidafa da olelebeba:le, Dia hawa:
hamosu dunu Da:ibidi da amane sia:i,
‘Gode Ea fi hame dunu da abuliba:le ougibala:?
Hamedeiba:le, ilia abuliba:le hamedei ilegesu hamos-
ala:?
26 Osobo bagade hina bagade dunu ilia Godema gege-
musa: dawa:beba:le
gegesu liligi momagei.
Ilia gilisili, Godema amola Ea Mesaia Ema gegemusa:
gilisi dagoi!’
27 §Dafawane! Helode, Bodiase Bailade, Gode Ea fi hame
dunu amola Isala:ili dunu, ilia da Yelusaleme moilai bai
bagade ganodini, Dia hawa: hamosu Dunu Ida:iwane Dima
Mesaia ilegei, amo medomusa: dawa:i galu.
28 Ilia ilisu amo hou hamomusa: dawa:i galu. Be Di da
amo hou ilia loboga hamomusa: musa: hemonega ilegei
galu.
29 Be wali Hina Gode! Ilia badugui hou Di ba:ma. Ninia
da Dia hawa: hamosu dunu. Amaiba:le, ninia Dia sia:
ida:iwane gasawane olelema:ne, Di fidima.
30 Dia oloi dunu uhima:ne, Dia lobo moloma. Ninia
gasa bagade musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu
Yesu Dia hawa: hamosu Dunu ida:iwane gala Ea Dioba:le
hamoma:ne, nini logo Dia fodoma!”
31 Sia:ne gadoi dagoloba, diasu amo ganodini ilia gilisi,
amo da bebeda:nima hamobe agoane ugugui. Amalalu,
ilia huluane Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala ea gasaga
nabaiba:le, Gode Ea sia: mae beda:iwane gasawane olelesu.

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Ilia Liligi Huluane Gilisili Gagui

32 **Yesu Ea fa:no bobogesu fi da gilisili na:iyado amola
asigi dawa:su afadafa fawane hamoi. Dunu afae ea liligi,
“Goe da na:,” hamedafa sia:i. Be ilia liligi huluane yolesili,
amo liligi huluane ilia gilisili gagui galu.
33 Asunasi dunu da Hina Yesu Gelesu Ea bu wa:legadosu
hou, amo gasawane olelesu. Amalalu, Gode da hahawane
bagade hou ilima iasu.

---

† **4:24:** Gadili Asi 20:11; Nihemaia 9:6; Gesami Hea:su 146:6 ‡ **4:25:** Gesami Hea:su 2:1-2 § **4:27:** Ma:diu 27:1-2; Maga 15:1; Luge 23:1,7-11; Yone 18:28-29 ** **4:32:** Asunasi Dunu Ilia Hou 2:44-45

34 Ilia gilisisu ganodini, hame gagui agoane dunu da hame
ba:i. Osobo gagui dunu amola diasu gagui dunu, ilia amo
liligi bidi lale, muni amo gaguli misini,
35 asunasi dunuma iasu. Amalalu, ilia da amo muni
mogili, hame gagui dunuma ilia esalusu liligi lama:ne
sagosu.
36 Lifai fi dunu Saibalase sogega lalelegei ea dio amo
Yousefe, e da agoane hamoi. Amo dunuma, asunasi dunu da
eno dio asuli amo Banaba:se (dawa:loma:ne da "asigi fidisu
dunu.")
37 Banaba:se da soge ea gagui amo bidi lale, muni gaguli
misini, eno hame gagui dunu fidimusa: amo asunasi
dunuma i.

5

A:nanaia:se amola Sa:faila

1 Be dunu eno ea dio amo A:nanaia:se amola ea uda
Sa:faila, ela soge gagui bidi lai dagoi.
2 Be A:nanaia:se da amo muni mogili, la:idi asunasi
dunuma i, la:idi hi wamolegei. Ea uda da amo hou dawa:i
galu.
3 Bida da ema amane adole ba:i, "A:nanaia:se! Sa:ida:ne
da dia asigi dawa:su amoma hinawane esaloma:ne, dia
abuli logo fodobela:? Dia soge bidi lai muni disu mogili
la:idi wamolegeiba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala
Ema ogogoi.
4 Dia soge hame bidi lai amo esoga amo soge da dia
soge fawane galu. Bidi lai dagoiba:le, muni da dia muni
fawane galu. Soge da bidi lai dagoiba:le, muni di fawane
gaguiba:le, ea lamu logo di fawane olelemu galu. Amaiba:le,
di da ogogosu hou hamomusa:, dia dogo ganodini abuliba:le
dawa:bela:? Di da osobo bagade dunuma hame ogogoi. Di
da Godema fawane ogogoi!"
5 Amo sia: nababeba:le, A:nanaia:se osoba gala:lasa:ili bo-
goi. Amo hou ba:beba:le, dunu huluanedafa da bagadewane
beda:i galu.
6 Amalalu, goi dunu ganodini misini, ea da:i hodo bogoi
abulaga sosone, gaguli asili uli dogone sali.
7 Fonobahadi asili, A:nanaia:se idua, egoa bogoi mae
dawa:le Bida ea esalebe diasu ganodini misi.
8 Bida da ema adole ba:i, "Amo muni gagui gala, di
amola digua, ali soge bidi lai muni. Amo muni da alia lai
huluanedafala:?" Uda da bu adole i, "Ma! Huluanedafa!"
9 Amalalu Bida da ema bu adole ba:i, "Di amola digua,
abuliba:le Gode Ea A:silibuma ado ba:su hou hamobela:?

Wali dunu ilia digua uli dogone sali, ilia da logoga bu doaga:i. Ilia da dia da:i hodo amola gadili gaguli masunu!”

10 Amogaluwane, amo uda da Bida ea emo gadenene diasa:ili, bogoi dagoi. Goi dunu da bu ganodini misini, e bogoi dagoi ba:loba, ea da:i hodo gadili gaguli asili, egoa amola dafulili uli dogone sali.

11 Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane amola eno dunu bagohame da amo hou nababeba:le, bagadewane beda:i.

Musa: Hame Ba:i Gasa Bagade Dawa:digima:ne Olelesu

12 Asunasi dunu da dunu ilia gilisisu ganodini, musa: hame ba:i gasa bagade dawa:digima:ne olelesu bagohame hamosu. Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Soloumane ea Ahoasu amo ganodini gilisisu.

13 Ilia hou ba:beba:le, dunu huluane da nodone sia:su. Be beda:iba:le, ilia da ilima hame gilisi.

14 Be mogili, dunu amola uda, ilia Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, lalegagusia, ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilima gilisibiba:le, ilia idi da heda:su.

15 Asunasi dunu ilia hou nababeba:le, eno dunu da oloi dunu logoga oule asili, dia heda:su amola debea, amo da:iya ligisi. Bida da logoga baligili ahoanebe, ea baba da oloi uhima:ne ilima ea babaga dedeboma:ne ilia agoane hamosu.

16 Yelusaleme gadenene fi dunu bagohame ilia diasu yolesili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:i. Ilia da oloi dunu amola dunu ilia dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i, amo asunasi dunuma oule misini, huluane da uhi dagoi ba:i.

Asunasi Dunu da Se Nabi

17 Amalalu, gobele salasu Hina dunu amola ea Sa:diusi na:iyado huluane, asunasi dunu ilia hou ba:beba:le, mudale, ilia logo hedofamusa: dawa:i galu.

18 Ilia da asunasi dunu gagulaligi, se dabe iasu diasu ganodini sali.

19 Be gasia, Gode Ea a:igele dunu misini, se dabe iasu diasu logo doasili, asunasi dunu gadili oule asili, ilima amane sia:i,

20 “Dilia Debolo Diasuga gaheabolo esalusu sia: eno dunuma olelela masa!”

21 Ilia da a:igele ea sia: nabawane hamosu. Ilia ha-habedafa Gode Ea diasu ganodini golili sa:ili, sia: olelesu. Amalalu, gobele salasu Ouligisu dunu amola ea na:iyado dunu, webeba:le, Yu asigilai dunu huluane ilia da Gasolo sia: sa:imusa: gilisi. Ilia asunasi dunuma fofada:musa: dawa:beba:le, amo ilima oule misa:ne ilia se dabe iasu diasu ouligisu dunuma sia:musa:, adole iasu dunu asunasi.

22 Be ilia sia: adole iasu dunu da se dabe iasu diasuga
doaga:loba, ilia asunasi dunu hamedafa ba:i. Amaiba:le, ilia
amo sia: adomusa:, Gasolo gilisisu dunu ilima bu doaga:i.
23 Ilia amane sia:i, “Ninia se dabe iasu diasuga doaga:le,
logo da noga:le ga:sibi ba:i. Sosodo aligisu dunu da logo
gadili noga:le oulelu. Be ninia logo doasili, dunu ganodini
esalu hamedafa ba:i.”
24 Gobele salasu hina dunu amola Debolo Diasu sosodo
aligisu dunu ilia ouligisu, da amo sia: nababeba:le,
fofogadigili, asunasi dunuma adi hou da doaga:bela:le
dawa:lalu.
25 Amalalu, dunu afae misini, ilima amane sia:i, “Wa-
hadafa amo dunu dilia se dabe iasu diasu ganodini sali
dunu, da Debolo Diasu ganodini dunu enoma Gode Ea sia:
olelelala!”
26 Amalalu, Debolo Diasu sosodo aligisu hina dunu amola
ea fa:no bobogesu dunu da asili, asunasi dunu bu Gasolo
gilisisu ilima oule misi. Be eno dunu huluane da ili igiga
medosa:besa:le, ilia asaboiwane oule misi.
27 Diasu ganodini oule misini, ilia Gasolo dunuma fo-
fada:musa: leloma:ne sia:i. Amalalu gobele salasu Ouligisu
dunu da ilima fofada:i.
28 *E amane sia:i, “Ninia da dili Yesu Ea Dioba:le mae
olelema:ne, amo moloiwane sia:i dagoi. Be dilia da hame
nabi. Dilia da Yelusaleme fi dunu huluane nabima:ne, bu
olelei. Amola dilia dunu huluane ninima ougima:ne, ninisu
Yesu Gelesu medole legei sia:sa.”
29 Amalalu, Bida amola eno asunasi dunu da bu adole i,
“Ninia osobo bagade dunu hame be Gode Ea sia: hidadea
nabawane hamomu da defea.
30 Dilia da Yesu Gelesu bulufalegeiga gafesiga daba-
gala:lewane medole legei dagoi. Be ninia aowalalia Gode
da Yesu Gelesu uhini wa:lesi dagoi.
31 Gode da E wa:lesili, gaguia gadole, ea lobodafa amo
dafulili fima:ne sia:beba:le, Yesu E Hina Gode amola
Gaga:sudafa hamoi dagoi. Bai dilia Isala:ili fi dunu huluane,
dilia hou dawa:ma:ne, gogosiane sinidigima:ne, amola dilia
wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Gode da amo hou
hamoi dagoi.
32 Ninia amo hou huluane ba:i dagoi. Ninia amola da
Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo Ea ba:su dunu esala.
Gode da Ema nabasu dunu, ilima Ea A:silibu hahawane
dogolegele iaha!”
33 Amo sia: nababeba:le, Gasolo dunu ougi bagade ba:i.
Ilia asunasi dunu Gamanema medole legemusa: imunu
dawa:i galu.

---

* **5:28:** Ma:diu 27:25

34 Be Gasolo dunu afadafa, Fa:lisi dunu ea dio amo
Gama:iliele, e da Sema olelesu dunu. Dunu huluane da ema
asigisu. Amo dunu da wa:legadole, asunasi dunu gadili oule
masa:ne sia:i.
35 Ilia asili, ea da Gasolo dunuma amane sia:i, “Na fi dunu!
Isala:ili dunu! Dawa:ma! Amo dunuma hou dawa:iwane
hamoma!
36 Dilia dawa:! Musa: dunu ea dio amo Diudase da
wa:legadole, ouligisudafa hou hamomusa: dawa:i galu.
Dunu 400 da ema gilisi. Be amo dunu enoga medole
legele, ea fa:no bobogesu dunu da afafane, ea hou da wali
hamedafa ba:sa.
37 Fa:no, Gamane ilia dunu huluane dio dedei. Amo
esoga Ga:lili dunu ea dio amo Yudase da wa:legadoi. Dunu
bagohame ema fa:no bobogei, be e amola enoga medole
legele, ea fa:no bobogesu dunu afafane hamedafa ba:i.
38 Amaiba:le, na dilima sia: adole iaha. Waha esalebe
dunu ilima mae dawa:ma, yolema! Ilia hamoi liligi da
osobo bagade dunu ilima hamoi liligi galea, defea, amo da
hedolowane hamedafa liligi agoane ba:mu.
39 Be amo da Gode Ea hamoi liligi galea, ilima hasalimu
da hamedei gala. Dilia Godema gegesa:besa:le, yolema!”
Amalalu, Gasolo dunu da Gama:iliele ea sia: nabi.
40 Ilia sia:beba:le, asunasi dunu bu ganodini misini,
Gasolo dunu ilia fidisu dunu da asunasi dunu fegasuga fai.
Ilia ouiya:le, Yesu Ea Dioba:le bu maedafa sia:ma, asunasi
dunuma sia:i. Amalalu, ilia udigili halegale masa:ne logo
doasi.
41 Asunasi dunu da Yesu Ea Dio gaguia gadoiba:le se amola
gogosiasu bagade nabi. Be Gode da amo hou ilima iasu, amo
dawa:beba:le, ilia hahawane Gasolo diasu yolesili asi.
42 Amalalu, eso huluane Debolo Diasu amola eno dunu ilia
diasu amo ganodini mae yolesili, ilia da Yesu Gelesu, Gode
Ea ilegei Dunu amo Ea Sia: Ida:iwane Gala ilia gasa bagade
sia:nanu, amola olelelalu.

6

Fidisu Dunu Fesuale Gala

1 Fa:no, asili, Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilia idi da
heda:beba:le, Galigi sia: dawa:su Yu dunu amola Yu sia:
dawa:su dunu, sia:ga gegei. Galigi sia: dawa:su Yu dunu
ilia didalo uda da labe muni eso huluane hame ba:su, ilia
da sia:su.
2 Amaiba:le, asunasi dunu fagoyale da Yesu Ea fa:no
bobogesu fi huluane gilisima:ne sia:beba:le, ilia gilisi. Ilia
da ilima amane sia:i, “Ninia da eso huluane muni hou

ouligima:ne, Gode Ea Sia: olelesu hou yolesimu da defea hame galebe.

3 Amaiba:le, ninia fi dunu! Dilia dunu fesuale gala, - bagade dawa:su dunu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga ilia dogo nabai dunu, amo dunu ilegema. Ilia muni amola eno osobo bagade hou ouligima:ne sia:ma!

4 Amasea, ninia da amo hou yolesili, Godema sia:ne gadosu amola Gode Ea sia: olelesu hou, amo fawane hamomu."

5 Amo sia: nababeba:le, dunu huluane da hahawane ba:i. Amaiba:le, ilia dunu fesuale gala ilegei. Amo da Sidibene - (e da dafawaneyale dawa:su hou bagade lalegagui amola ema Gode Ea A:silibu Hadigidafa da hinawane esalu), Filibe, Balogoulase, Naiga:ino, Daimone, Bamina:se, Nigoula:iase. Nigoula:iase da Dienadaile dunu musa: A:dioge moilai bai bagadega esalu. E da sinidigili, Yu fi ganodini misi.

6 Amo dunu da gilisili, asunasi dunu ilima doaga:i. Asunasi dunu da ilia lobo ilia dialuma da:iya ligisili, ilia hou fidima:ne Godema sia:ne gadoi.

7 Amalalu Gode Ea Sia: da hehenai. Yesu Ea fa:no bobogesu fi Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini bagade heda:lalu. Amola gobele salasu dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegagui.

Ilia da Sidibene Gagulaligi

8 Gode da Sidibenema hahawane bagade. Sidibene da gasa bagade ba:i amola gasa bagade musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu dunu huluane ba:ma:ne hamoi.

9 Be ema ha lai dunu wa:legadoi. Amo dunu da Yu fi ganodini esalu, ilia fi da Halegai (musa: udigili hawa: hamosu dunu esalu wali halegai). Ilia musa: moilai bai bagade da Sailini amola A:legasa:dalia. Eno Yu dunu, Silisia amola A:isia fi dunu da ilima gilisili, ilia Sidibenema sia:ga gegei.

10 Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Sidibenema bagade dawa:su hou baligili iabeba:le, ilia Sidibene ea sia: hedofamu gogolei galu.

11 Amaiba:le, ilia da ogogosu dunuma muni i dagoi. Amo dunu ilia ogogole amane sia:i, "Ninia nabi da Sidibene da Mousese ea hou wadela:musa: amola Gode Ea hou wadela:musa:, lasogole sia:nana."

12 Dunu huluane, asigilai amola Sema olelesu dunu, amo sia: nababeba:le, ougi bagade ba:i. Ilia Sidibene afugili hiougili, Gasolo dunu ilima fofada:musa: hiouginana asi.

13 Amalalu, ilia da ogogosu dunu, Sidibenema ogogole fofada:ma:ne, oule misi. Ilia amane sia:i, "Eso huluane amo

dunu da ninia hadigi Debolo Diasu amola Mousese ea Sema,
amo wadela:musa: lasogole sia:sa.
14 Na:salede dunu Yesu da Debolo Diasu mugululi amola
hou huluane Mousese da ninima olelei liligi e da huluane
afadenemu, amane sia:be ninia nabi.”
15 Gasolo dunu huluane ilia Sidibene ea odagi ha:giwane
ba:i. Ba:beba:le, ea odagi da hadigi a:igele dunu ea odagi
defele ba:i.

7

Sidibene Ea Sia:

1 Gobele salasu hina dunu da Sidibenema adole ba:i, “Amo
da dafawanela:?”
2 *Sidibene da bu adole i, “Na fi dunu amola ada
huluane nabima! Ninia aowalalia aowa A:ibalaha:me da
Ha:ila:ne sogega fila asi. Be hidadea, Hadigidafa Gode da
Mesoubouda:imia sogega ema misi.
3 Gode da ema amane sia:i, `Dia fidafa amola dia soge
yolesili, na olelemu sogega masa.
4 †Amalalu, ea soge yolesili, e da Ha:ila:ne sogega fimusa:
asi. A:ibalaha:me ea eda bogoloba, Gode da sia:beba:le, e
da mugululi, dilia waha fibi soge amoga misi.
5 ‡Amo esoga, Gode da amo soge A:ibalaha:mema hame
i, E hamedafa i. Be amo soge E da hobea imunusa:
sia:i. A:ibalaha:me egaga fi dunu da amo soge lama:ne
E sia:i. Amo esoga, Gode da fa:no imunu sia:i amo eso,
A:ibalaha:me da mano hamedei esalu.
6 §Gode da A:ibalaha:mema amane sia:i, ‘Digaga fi dunu
da soge eno amo ganodini esalumu. Ilia da se dabe iasu
udigili hawa: hamosu dunu agoane esalumu. Ilia ouligisu
dunu da ilima se bagade imunu. Ilia se nabawane amo soge
ode 400 agoanega esalumu.
7 **Be Na da ilima se imunu dunu fi, amoma se dabe iasu
imunu. Fa:no amo soge ilia fisili asili, dia waha lelebe soge
amo ganodini Nama nodone sia:ne gadomu.’
8 ††Amalalu, amo gousa:su hou hamoi dagoiba:le, dunu
huluane dawa:ma:ne, Gode da A:ibalaha:mema ilegele
olelei. Amo ilegei da A:ibalaha:me ea fi dunu huluane
ilia gadofo damuma:ne, Gode Ea sia:i. Amaiba:le, fa:no
A:ibalaha:me ea mano Aisage lalelegele, hi afae aligili,
A:ibalaha:me da Aisage ea gadofo damui. Aisage ea mano
Ya:igobe lalelegele, hi afae aligili, Aisage da ea gadofo
damui. Amalalu, Ya:igobe ea mano lalelegele, hi afadafa

---

* **7:2:** Mui 12:1 † **7:4:** Mui 11:31, 12:4 ‡ **7:5:** Mui 12:7, 13:15, 15:18, 17:8 § **7:6:** Mui 15:13-14 ** **7:7:** Gadili Asi 3:12 †† **7:8:** Mui 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18

aligili, afae afae ili gadofo damui. Ya:igobe ea mano fagoyale
gala da ninia aowalali dunu esalu.
9 ‡‡Be Ya:igobe ea mano ilia eya Yousefe mudale
ba:beba:le, e Idibidi soge ganodini se dabe iasu hawa:
hamoma:ne, bidi lai dagoi.
10 §§Be Gode da Yousefe mae yolesili, ea se nabasu hou
amo ganodini fidisu. Yousefe da Idibidi hina bagade dunu
ema doaga:beba:le, ea ba:su amola bagade dawa:su hou
Gode fidibiba:le, Idibidi hina bagade da Yousefe hahawane
ba:i. Amaiba:le, e da Yousefe da Idibidi soge, amola hina
bagade ea diasu amo ouligima:ne sia:i.
11 ***Amalalu, Idibidi soge amola Ga:ina:ne soge, ha:i
bagade doaga:beba:le, dunu huluane se bagade nabi. Ninia
aowalali dunu da ha:i manu hamedafa ba:su.
12 Ya:igobe da ha:i manu Idibidi soge amo ganodini
dialebe nababeba:le, e da ea mano ilia ha:i manu bidiga
lala masa:ne asunasi.
13 †††Bu Ga:ina:ne soge amoga misini, amalu ilia bu Idibidi
sogega asi. Amo esoga, Yousefe da Ya:igobe ea mano ilia eya
esala, amo e da ilima olelei. Amalalu, Idibidi ouligisu dunu
da Yousefe ea sosogo fi dawa:i dagoi.
14 ‡‡‡Amalalu, Yousefe da Ya:igobe amola ea fi dunu
huluane (dunu huluane da 75), ilia Idibidi sogega fimusa:
misa:ne sia:i.
15 §§§Ya:igobe amola ea mano huluane, da Idibidi sogega
doaga:i. Amo soge ganodini ilia bogoi.
16 *Ilia da:i hodo huluane ilia Siegeme sogega gaguli asili,
uli dogoi musa: A:ibalaha:me da Ha:imo fi ilima muniga
bidilai, amo ganodini sali dagoi.
17 †Asili, Gode Ea musa: A:ibalaha:mema ilegei eso da
gadenenewane doaga:loba, ninia aowalalia Idibidi soge
ganodini ilia idi da bagade heda:i dagoi ba:i.
18 Hina bagade eno, e Yousefe ea hou hame dawa:su dunu
da Idibidi ouligisu hawa: hamosu lai dagoi.
19 ‡E da ninia aowalalima ogogole amola nimi bagade-
wane hamoi. E da ninia aowalali ilia mano dududusa
bogoma:ne, gadili hadigima:ne sia:i.
20 §Amo esoga, Mousese da lalelegei. E da mano dududusa
ida:iwane ba:i. Oubi udiana amoga, ea ame da amo mano
diasu ganodini ouligisu.
21 **Be amo mano ilia da diasu gadili ligisili, Idibidi hina

‡‡ **7:9:** Mui 37:11,28, 39:2,21 §§ **7:10:** Mui 41:39-41 *** **7:11:** Mui 42:1-2 ††† **7:13:** Mui 45:1,16 ‡‡‡ **7:14:** Mui 45:9-10, 45:17-18, 46:27 §§§ **7:15:** Mui 46:1-7, 49:33 * **7:16:** Mui 23:3-16, 33:19, 50:7-13; Yosiua 24:32 † **7:17:** Gadili Asi 1:7-8 ‡ **7:19:** Gadili Asi 1:10-11, 1:22 § **7:20:** Gadili Asi 2:2 ** **7:21:** Gadili Asi 2:3-10

bagade ea uda mano a:fini, Mousese ba:beba:le, ea fofoi. E da Mousese ea manodafa agoane esaloma:ne fofoi.

22 Olelesu dunu da olelebeba:le, Mousese da Idibidi dunu ilia bagade dawa:su hou huluane lalegagui dagoi. E da bagade dawa:su amola gasa bagade hawa: hamosu dunu agoane asigilai.

23 ††Mousese da lalelegele, ode 40 esalu, e da ea Isala:ili fidafa dunu ilia hou ba:musa: asi.

24 E da Idibidi dunu afae Isala:ili dunu afae bagadewane fananebe ba:i. Mousese da dabe imunusa: dawa:beba:le, Idibidi dunu medole legei.

25 (Gode da Mousese ea loboga Isala:ili dunu ilia se dabe iasu diasu logo doasimu amo Mousese da dawa:i galu. Amola Isala:ili dunu da amo hou asigiwane dawa:mu, e da dawa:i galu. Be ilia da hame dawa:i.)

26 Golale, eso enoga, e da Isala:ili dunu aduna ela gegenanebe ba:i. E da ela olofoma:ne, elama amane sia:i, ‘Alia nabima! Alia da Isala:ili fi dunu. Amaiba:le, abuliba:le gegesala:?’

27 Be Isala:ili dunu afadafa, e da eno dunuma osa:le heda:musa: dawa:beba:le, ougiliwane Mousese fulifasi. ‘E amane adole ba:i, “Di da ninima ouligisu esalabala? Di da ninima fofada:su dunula:?

28 Di da aya Idibidi dunu medole legei, amo defele dia na medole legema:bela:?’

29 ‡‡Amo sia: nababeba:le, Mousese da hobeale, Idibidi soge fisili, Midia:ne sogega fimusa: asi. Amo soge ganodini, ea dunu mano aduna lalelegei.

30 §§Ode 40 gidigili, dunu hame esalebe hafoga:i soge Sainai Goumi gadenene, Mousese da a:igele dunu, ifa dunumunihadi laluga nenanebe ba:i be hame sui, amo ganodini ba:i.

31 Fofogadigili, noga:le ba:musa:gini gadenene misini, Mousese da Gode Ea sia: nabi, amane,

32 “Na da dia aowalalia Gode Esala. Na da A:ibalaha:me, Aisage amola Ya:igobe, ilima Gode Esala.” Mousese da beda:iba:le, yagugui. E da beda:iba:le, ba:mu higa:i galu.

33 Hina Gode da ema amane sia:i, “Dia emo salasu fadegama! Dia waha lela sogebi da hadigi soge!

34 Na da Na fidafa ilia se nabasu Idibidi soge ganodini ba:lala. Na da ilia se nabasu dawa:beba:le, ilia se dabe iasu diasu logo doasima:ne doaga:i dagoi. Misa! Na da di Idibidi sogega asunasimu!”

---

†† **7:23:** Gadili Asi 2:11-15 ‡‡ **7:29:** Gadili Asi 18:3-4 §§ **7:30:** Gadili Asi 3:1-10

35 ***Isala:ili dunu fi da musa: Mousese higa:i galu. Ilia
amane sia:i, `Nowa da di ninima ouligisu amola fofada:su
dunu hamobela:?' Be Isala:ili fi ilia se dabe iasu diasu
logo doasima:ne amola ilima ouligisu hamoma:ne, Gode da
Mousese asunasi dagoi. A:igele amo da ifa dunumuni laluga
nenanebe amo ganodini ba:i, e da Mousese fidisu.
36 †††Mousese da ea fi ilima bisili asili, Idibidi soge yolesili,
musa: hame ba:su gasa bagade hou Idibidi ganodini amola
Maga:me Hano Wayabo ganodini, hamosu. Ode 40 amoga
ilia da dunu hame esalebe wadela:i soge ganodini ahoanu,
amo hou ba:su.
37 ‡‡‡Mousese da Isala:ili fi ilima amane sia:i, "Gode da na
dilima asunasi amo defele E da Balofede dunu eno, dilia fi
dunu, amo dilima asunasimu."
38 §§§Mousese da Isala:ili dunu ilia gilisisu wadela:i soge
amo ganodini esalebe ba:i. E amola ninia aowalali, amola
a:igele da Sainai Goumia ema sia:i, ilima gilisi. E da Gode
Ea esalalalusu sia: ninima bu olelema:ne, lai dagoi.
39 Be ninia aowalali dunu da Mousese ea sia: hamedafa
nabi. Ilia da ema hihini, bu Idibidi sogega sinidigimusa:
dawa:i galu.
40 *Amaiba:le, ilia da Elanema amane sia:i, 'Dia 'gode'
liligi ninima bisili masa:ne hahamoma! Mousese da Idibidi
yolesili ninima bisili asi, be e da habila:? Ninia hame
dawa:!'
41 †Amalalu, ilia ogogosu 'gode' loboga hamoi liligi bulam-
agau gawali agoaila hamone, ilima gobele salasu hou hamoi.
Ilia loboga hamoi liligi ilima nodone sia:ma:ne, lolo nabe
bagade hamosu.
42 ‡Amaiba:le, Gode da Ea dunu fi fisili asili, ilia gasumuni
ilima sia:ne gadoma:ne, Gode da fisi dagoi. Amo hou da
balofede buga amo ganodini dedei diala, amane,

'Isala:ili fi dunu! Dilia ode 40 amoga wadela:i sogega
ahoanu,
ohe fi bagohame medole, gobele salasu hou hamosu.
Be dilia da Nama nodone dawa:ma:ne hame hamoi.

43 Be dilia ogogosu 'gode' Moulege ea abula diasu amola
ogogosu 'gode' loboga hamoi liligi ea dio amo Lefa:ne –
gasumuni hina dunu - amo aguni asi.

Amo ogogosu 'gode' liligi dilia loboga hamone, ilima
nodone sia:ne gadoi.

*** **7:35:** Gadili Asi 2:14 ††† **7:36:** Gadili Asi 7:5, 14:21; Idisu 14:33 ‡‡‡ **7:37:** Mousese ea Malasu 18:15, 18:18 §§§ **7:38:** Gadili Asi 19:1 - 20:17; Mousese ea Malasu 5:1-33 * **7:40:** Gadili Asi 32:1 † **7:41:** Gadili Asi 32:2-6 ‡ **7:42:** A:imose 5:25-27

Amaiba:le, dilia soge fisimusa:, Na da dili Ba:bilone moilai
bai bagade baligima:ne, soge enoga masa:a:ne, mugululi
sefasimu.’
44 §Ninia aowalali da wadela:i hafoga:i sogega ahoanoba,
Gode Ea Abula Diasu (Da:bena:gele-amo ganodini Gode
Ea Gousa:su Sema Gagili amola Gode Ea Sema igi da:iya
dedei dialebe ba:i) aguni asi. Amo abula diasu, Gode Ea
Mousesema adoi, amo defele ilia hamoi dagoi.
45 **Fa:nowane, ninia aowalali da Yosiuama fa:no bobo-
gele, ilia Ga:ina:ne soge huluane lalegagui. Gode da hidadea
amo soge fi huluane sefasi. Amo esoga, ilia da Da:bena:gele
Abula Diasu aguni asi. Da:bena:gele Diasu da Isala:ili soge
amo ganodini dialu, Da:ibidi ea eso doaga:i.
46 ††Gode da Da:ibidima hahawane galu. Da:ibidi da
Ya:igobe ea Godedafa amo da diasu ganodini esaloma:ne,
diasu gagumusa: Godema adole ba:i.
47 ‡‡Be Soloumane hifawane da Gode Ea diasu gagui dagoi.
48 Be Gode Gadodafa da diasu amo dunu ea loboga hamoi
liligi, amo ganodini hame esala. Balofede dunu ea sia:
agoane dedei diala:,
49 §§`Hina Gode da amane sia:sa,
Na fisu da Hebene,
Na emo ligisisu da osobo bagade.
Na ganodini esaloma:ne adi diasu gaguma:bela:?
Na da adi sogebi amoga esaloma:bela:?
50 Amo liligi huluane Nisu Na hamoi, amo dilia hame
dawa:bela:?’ ”
51 ***Sidibene bu amane sia:i, ‘Dilia dogo da igi agoane
hamoi. Dilia dogo da Gode Ea hou hamedafa dawa:. Gode
Ea sia: hamedafa naba. Dilia da dilia aowalalia hou
defele lalegagui dagoi. Eso huluane dilia Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala Ema gegenana.
52 Dilia aowalali da balofede dunu huluanedafa ilima se
bagade iasu. Amo dunu da musa: Gode Ea Ida:iwane Hawa:
Hamosu Dunu da misunu sia:i, be dilia amo huluane medole
legei dagoi. Amola wali, amo misi Dunu Yesu Gelesu dilia
hohonone, medole legei dagoi.
53 Gode Ea Sema huluane, a:igele ilia da ninima i liligi,
dilia huluane gega naba, be hamedafa hamosa!”

Sidibene Igiga Medole Legei

54 Gasolo dunu da Sidibene ea sia: nababeba:le, ougi
bagade ba:i. Ougiba:le, ilia lafi gagamui.

---

§ **7:44:** Gadili Asi 25:9, 25:40 ** **7:45:** Yosiua 3:14-17 †† **7:46:** Sa:miuele 7:1-16; 1 Hou Olelesu 17:1-14 ‡‡ **7:47:** 1 Hina bagade 6:1-38; 2 Hou Olelesu 3:1-17 §§ **7:49:** Aisaia 66:1-2 *** **7:51:** Aisaia 63:10

55 Be Sidibene, ea dogo Gode Ea A:silibu amoga nabaiba:le,
ea si ba:le gadole, Gode Ea hadigi amola Yesu da Gode Ea
afodafa amo dafulili lelebe ba:i.
56 “Ba:ma!” e sia:i. “Na da Hebene doasili, Dunu Egefe,
Gode Ea lobodafadi dafulili lelebe ba:sa!”
57 Gasolo dunu da ha:giwane halasu. Ilia ge ilia da loboga
ga:si. Amalalu ilia Sidibenema hehenane, gagulaligili,
58 moilai bai bagade gagoi gadili galadigili, igiga medoi.
Ba:su dunu ilia abula fadegale, ayeligi dunu ea dio amo Solo,
amo ouligima:ne ema i.
59 Ilia da mae yolesili, Sidibene igiga medolaloba, Sidibene
da Hina Yesuma amane wele sia:i, “Hina Yesu Gelesu! Dia
na a:silibu lama!”
60 E da muguni bugili, ha:giwane wei, “Hina Gode! Amo
ilia wadela:i hou wali hamoi, Dia gogolema:ne olofoma!”
Amo sia:nu, e da bogoi.

8

1 Solo da Sidibene ea medole legesu hou hahawane ba:i.

Solo da Sese fi amoma Se Iasu

Amo esoga, Yelusaleme sese fi dunu huluane da eno dunu
ilia loboga se bagade nabalu. Asunasi dunu hame, be eno
lalegagui dunu huluane da beda:iba:le, Yelusaleme yolesili,
afafale Yudia amola Samelia, amo sogega fila asi.
2 Gasa bagade lalegagui dunu da Sidibene ea da:i hodo
lale, ha:giwane dinanuwane uli dogone sali.
3 *Be Solo da Yesu Ea fa:no bobogesu fi gugunufinisimusa:
dawa:i galu. E da moilai eno amola moilai eno, amoga
doaga:le, Yesu Ea hou lalegagui dunu amola uda, gasawane
hiouginana se dabe iasu diasu ganodini sali.

Samelia Dunu da Sia: Ida:iwane Nabi

4 Dafawaneyale dawa:su dunu huluane da afagogob-
eba:le, ilia da sogebi huluane amoma Gode Ea sia: olelela
asi.
5 Filibe da Samelia sogega asili, amo soge bisili moilai bai
bagade amo ganodini, Gode Ea ilegei dunu (Mesaia) da misi
dagoi, amo sia: olelei.
6 E da musa: hame ba:su gasa bagade hou hamobeba:le
amola sia: moloiwane olelebeba:le, dunu bagohame da
noga:le nabi.
7 Fio liligi bagohame dunu ilia dogo ganodini esalu da
bagadewane welalu fadegai dagoi. Dunu gadoi hamoi
amola emo gasuga:igi dunu bagohame, e da Gode Ea gasaga
uhinisi.

---

* **8:3:** Asunasi Dunu Ilia Hou 22:4-5, 26:9-11

8 Amaiba:le, amo diasu ganodini dunu huluane da ha-
hawane bagade ba:i.

9 Amo diasu ganodini dunu afadafa esalu ea dio amo
Saimone. E da sema nabi dunu galu. Ea gasa hou
hamobeba:le, Samelia dunu da fofogadigisu. E da bagade
dawa:su dunu, hisu da sia:i galu.
10 Diasu ganodini, dunu huludafa beda:iba:le, ea hou
dawa:lalu. Ilia amane sia:i, “Amo dunu da Gode Ea gasa
gagui dunu, Baligili Gasa Gagui!”
11 E da eso bagohame gasa bagade nabi hou hamobeba:le,
ilia da ema fa:no bobogelalu.
12 Be Filibe da Gode Ea Hinadafa Hou amola Yesu
Gelesu Ea Sia: Ida:iwane Gala, amo ilima olelei galu,
ilia dafawaneyale dawa:beba:le, dunu amola uda, huluane
hanoga fane sali dagoi.
13 Amola Saimone hi da dafawaneyale dawa:i galu. E
da hanoga fane sali dagoloba, Filibe ea baligiga aligili,
musa: hame ba:su gasa bagade hou ba:beba:le, bagadewane
fofogadigi.

14 Asunasi dunu Yelusaleme moilai bai bagade amo gan-
odini esalu, ilia da Samelia dunu da Gode Ea hou lalegagui
amo nababeba:le, amo dunu fidima:ne, Bida amola Yone
asunasi.
15 Bida amola Yone da Samelia moilai afadafa amoga
doaga:le, ilia da Samelia dunu amo da Gode Ea hou
lalegagui, ilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa
Gala da aligila sa:ima:ne sia:ne gadoi.
16 Amo esoga, Samelia dunu ilia Hina Yesu Gelesu Ea
Dioba:le amo fawane ba:bodaise hamoi dagoiba:le, ilia dogo
ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa da hame aligila sa:i.
17 Amalalu, Bida amola Yone, ela lobo ilima ligisili, Gode
Ea A:silibu Hadigidafa Gala ilia dogo ganodini aligila sa:i.

18 Ela da amo lalegagui dunu ilima lobo ligisiba:le,
Gode da ilima Ea A:silibu i dagoi, amo hou Saimone ba:i.
Amaiba:le, e da Bida amola Yone, elama muni imunusa:
sia:i.
19 E amane sia:i, “Na da dunu ilima na lobo ligisili, ilia
Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala lama:ne, amo gasa hou
alia nama bidi lama.”
20 Be Bida bu adole i, “Di da giadofale Gode Ea hahawane
dogolegele iasu muniga bidi lamu dawa:beba:le, di amola
dia muni, gilisili Helo sogega sa:imu da defea.
21 Dia dogo da Gode ba:ma:ne noga:i hameba:le, di da
ninia hawa: hamosu amoga gilisimu da hamedeidafa.

22 Di gogosiane, dia wadela:i hamomu dawa:su yolesili,
di da amo wadela:le dawa:beba:le Gode da gogolema:ne
olofoma:ne, Godema sia:ne gadoma.
23 Dia dogo ganodini da gamogai mudasu hou amola
wadela:i hou da di gasa bagadewane gagulaligisa."
24 Amalalu, Saimone da Bida amola Yone, elama sia:i,
"Amo hou di waha sia:i liligi nama mae doaga:ma:ne, ali
da Godema sia:ne gadoma:ne na da ha:giwane edegesa!"
25 Bida amola Yone, da Gode Ea hou elama hamoi amo
olelelalu, amola Gode Ea Sia: olelelalu, Yelusaleme moilai
bai bagade amoga buhagi. Logoga ahoanoba, ela da Gode
Sia: Ida:iwane Gala Samelia moilai gagai bagohame amo
ganodini olelei.

Filibe amola Idioubia Gamane Fidisu Dunu

26 Gode Ea a:igele dunu da Filibema amane sia:i, "Dia liligi
gilisili, di ga (south) asili, logo da Yelusaleme yolesili Gasa
moilai bai bagadega doaga:sa, amo logoga masa. (Dunu da
wali eso amo logoga hame ahoa.)
27 -
28 Amalalu, Filibe ea liligi momagele, asi. Amo logoga,
Idioubia Gamane eagene dunu (gulusu danai dunu) amo
ahoanebe ba:i. Amo dunu da Idioubia ouligisu uda ea muni
ouligisu dunu. E da Godema sia:ne gadomusa:, Yelusaleme
moilai bai bagade amoga asili dagole, bu ea sa:liode amo
ganodini hi diasuga doaga:musa: ahoanu. E da sa:liode fila
heda:le ahoanu, e da Aisaia Gode Sia: Dedei Buga idilalu.
29 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Filibe ea dogo
amoma amane olelei, "Di da amo sa:liode gadenenewane
aligila masa!"
30 Filibe da hehenane, sa:liode gadenenewane aligila asili,
Idioubia dunu da Aisaia Gode Sia: Dedei idilalebe nabi. E
da ema amane adole ba:i, "Dia waha idilala bai di noga:le
dawa:bela:?"
31 Amalalu, Idioubia dunu da Filibema amane sia:i,
"Dunu eno da nama hame olelebeba:le na da habodane
dawa:ma:bela:?" E da Filibe amo ema dafulili sa:liode
ganodini fila heda:ma:ne sia:i.
32 †Ilia da sibi mano medole legesea o sibi ea hinabo
dadamusia,
sibi da hame sia:sa.
Amo defele, ilia Gode Ea Hawa: Hamosu Dunu famusa:
oule ahoanoba,
E da ouiya:le esalu.
33 Ilia da E afugili Ema fofada:nanu, E medole legemusa:
oule asi.
Amola Ea esalebe eso amoga,

† **8:32:** Aisaia 53:7-8

esalebe dunu huluane da Ea bogobe asigiwane hame
dawa:i galu.
E da ninia fi dunu ilia wadela:i hou hamoiba:le,
medole legei dagoi ba:i.

34 Idioubia eagene dunu da Filibema adole ba:i, “Nama adoma! Nowa dunu ea hou amo balofede sia: dedei olelesa? Amo da hisu hi hou dedei, o eno dunu ea hou olelemusa: dedebela:?”

35 Amalalu, Filibe da amo sia: dedei ea bai huluane ema olelei. E da Yesu Gelesu Ea sia: Ida:iwane Gala huluane ema olelei.

36 Logoga bu ahoanu, ilia hano sogebi amoga doaga:i. Amalalu Idioubia dunu da amane sia:i, “Defea! Hano dialebeba:le, na da ba:bodaise hamomu da defeala:?”

37 Filibe da amane sia:i, “Di da dia dogoga noga:le dafawaneyale dawa: galea, ba:bodaise hamomu da defea.” Idioubia dunu da amane bu adole i, “Na da dafawaneyale dawa:be! Yesu Gelesu da Gode Ea Manodafa amo na da dafawaneyale dawa:be.”

38 E da sa:liode genonesisu dunuma ouligima:ne sia:noba, e amola Filibe, da hanoga gudu sa:ili, Filibe da Idioubia dunu hanoga fane sanasi dagoi.

39 Ela bu bega: heda:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa da Filibe oule asi. Idioubia Gamane dunu da Filibe bu hame ba:i. Be ea dogo ganodini hahawane bagade ba:laluwane logoga bu asi.

40 Filibe da A:silibuga oule asili, A:sadode moilai bai bagadega doaga:i dagoi ba:i. Amalalu, amo moilai yolesili, Sesalia moilaiga doaga:musa: asili, logoga ahoanu, moilai huluane amo ganodini, e da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelelalu.

9

Solo da Yesu Ea Hou Lalegagui
(Asunasi Dunu Ilia Hou 22:6-16; 26:12-18)

1 Amogalu, Solo da mae yolesili, Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu dunu medole legemusa:, nimiwane sia:nanu. E da gobele salasu hina dunuma doaga:le,

2 amo da ema meloa dedene imunusa: sia:i. Amo meloa da Yu fi dunu Dama:sagase moilai bai bagade ganodini ilima Solo ea hou olelema:ne, e sia:i. E da amoga asili, Yesu Ea Logoga ahoasu dunu amola uda ba:loba, ili huluane gagulaligili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga bu hiouginana misusa: dawa:i galu.

3 Solo da Dama:sagase moilai bai bagade gadenenewane doaga:loba:, hadigi bagade muagado ema misini, sogebi huluane ea da:i hodo sisiga:le, bagadewane hadigisu.

4 Solo da osoba dafane, ema sia:be nabi, “Solo! Solo! Di
da abuliba:le nama se iahabela:?”
5 Solo da amane sia:i, “Hina! Di da nowala:?” Sia: eno e
da nabi, “Na da Yesu! Di da nama se bagade iaha.
6 Be di wa:legadole, Dama:sagase moilai bai bagadega
doaga:ma. Amo ganodini, dunu eno da dima dia hawa:
hamomu olelemu!”
7 Solo ea sigi ahoasu dunu da ouiya:le ouligi. Ilia da sia:
nabi, be dunu ea da:i hodo hamedafa ba:su.
8 Solo da wa:legadole, si fadegale, be e da siga ba:mu
gogolei galu. Amalalu, ea fidisu dunu, ea lobolele,
Dama:sagase moilaiga oule asi.
9 E da eso udiana liligi mae ba:le, ha:i nasu amola hano
mae nawane esalu.
10 Dama:sagase moilai ganodini, Yesu Ea fa:no bobo-
gesu dunu afae esalu ea dio amo A:nanaia:se. E da
esalawane ba:su, amo ganodini, Hina Yesu Gelesu da ea dio
“A:nanaia:se!” sia:i e nabi.
E bu adole i, “Hina! Na da wea.”
11 Hina Gode da ema amane sia:i, “Wa:legadole, di da
logo ea dio amo Moloi amoga asili, Yudase ea diasuga
doaga:le, Dasase moilai bai bagade dunu ea dio amo Solo
amo gousa:ma:ne, di adole ba:ma. E da sia:ne gadolala.
12 E da esalebe ba:i. Amo ganodini, dunu ea dio amo
A:nanaia:se e da ba:i dagoi. Amo dunu da ea esalebe diasu
amo golili misini, ea si da bu ba:ma:ne ema ea lobo ligisi, e
da amo hou ba:i,” Hina Gode da amane sia:i.
13 A:nanaia:se da bu adole i, “Hina Gode! Dunu bagohame
da amo dunu ea hou nama olelei. E da Dia fi dunu
Yelusaleme moilai bai bagade amoga esalebe, ilima se
bagadedafa iasu, ilia sia:i.
14 Gobele salasu fi dunu da ema gasa iabeba:le, e da
Dima nodone sia:ne gadosu dunu huluane se dabe iasu
diasu hawa: hamomusa: gaguma:ne, Dama:sagase moilaiga
misi.”
15 Hina Yesu Gelesu da ema amane sia:i, “Di masa! Na da
Na Dio Dienadaile hame nabasu dunu, hina bagade dunu
amola Isala:ili dunu, amo ilima olelema:ne, amo dunuma
ilegei dagoi.
16 E da Na hawa: hamomuba:le, se nabimu. Amo Na Nisu
ema olelemu!”
17 Amaiba:le, A:nanaia:se asili, Solo ea esalebe diasu
amo ganodini golili sa:ili, ea lobo ema ligisili, amane sia:i,
“Naeya! Solo! Hina Gode da na dima asunasi. Di da
logoga ahoanebe Yesu Hisu ba:i. E da na asunasi. Di da
bu ba:ma:ne, amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da
dia dogo nabama:ne, E da na asunasi.”

18 Amalalu, mae aligili, menabo ea aiya agoane liligi da
Solo ea si amoga fadegale, Solo da bu ba:i. E wa:legadole,
ba:bodaise hou hamoi.
19 Ha:i nanu, e da bu gasa hamone uhi.

Solo da Dama:sagase Moilaiga Gode Ea Sia: Olelei

Solo da eso afae afae Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu
amola gilisili Dama:sagase moilai ganodini esalu.
20 E da sinagoge diasuga hedolowane asili, "Yesu da Gode
Ea Manodafa," e da olelei.
21 Dunu huluane ea sia: nababeba:le, bagadewane fo-
fogadigi. Ilia amane sia:i, "Amo dunu da Yelusaleme
moilai bai bagade amoga Yesuma sia:ne gadosu dunu amo
bagadewane medole legesu. Dafawane! E da agoaiwane
dunu la:gili, gobele salasu ouligisu dunuma hiouginana
masa:ne, guiguda: misi dagoi!"
22 Be Solo ea olelesu da gasa bagade heda:i. E da Yesu
da Gode Ea ilegei Mesaia gasa bagade amola moloiwane
olelebeba:le, Yu dunu Dama:sagase moilai bai bagade
ganodini da ea logo hedofamusa:, bu adole imunu gogolei.
23 *Eso bagohame asili, Yu dunu da gilisili fofada:ne, ilia
da Solo medole legemusa: ilegei galu.
24 Be eno dunu da ilia hou Soloma olelei. Eso amola gasi,
amoga, Yu dunu da Solo medole legemusa:, moilai logo holei
huluane sosodolalu.
25 Be gasi afadafa amoga, Solo ea fidisu dunu da Solo daba
bagade amo ganodini salawane, efega la:gili, moilai dobea
fo misa:ne agenesi doawane amoga gadili osoboga sanasi.

Solo da Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Esalu

26 Solo da Yelusaleme moilai bai bagade amoga asili, Yesu
Ea fa:no bobogesu fi dunuma gilisimusa: dawa:i galu. Be
ilia da ema beda:iba:le, e da Yesu Ea hou lalegagui dagoi
dafawaneyale hame dawa:i.
27 Amalalu, Banaba:se misini, fidili, e da Solo asunasi
dunuma oule asi. Solo da logoga ahoanoba Hina Yesu
Gelesu ba:i amola Hina da ema sia:i, amo hou Banaba:se
da asunasi dunuma olelei. Eno da Solo da Yesu Ea Dioba:le,
Dama:sagase moilaiga Gode Ea sia: gasawane olelesu, amo
hou amola olelei dagoi.
28 Amaiba:le, Solo da ilia gilisisu amo ganodini ouesalu. E
da Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini lalu, amola
Gode Ea Sia: ida:iwane Yesu Ea Dioba:le mae beda:iwane
olelesu.
29 E da Galigi sia: dawa:su Yu dunu ilima sia: olelei amola
fofada:nanu. Be ilia Solo medole legemusa: dawa:i galu.

---

* **9:23:** 2 Golidia 11:32-33

30 Amo hou nababeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia
Solo Sesalia moilai bai bagadega oule asili, bu Dasase moilai
bai bagadega asunasi.

31 Amalalu, Yesu Ea fa:no bobogesu fi Yudia soge, Ga:lili
soge amola Samelia soge, amo ganodini olofosu ba:i dagoi.
Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da noga:le fidibiba:le,
ilia Yesuma nodone beda:iwane esalebeba:le, sese da gasa
bagade heda:le, dunu eno bagohame ilima gilisi.

Bida da Lida amola Yoba, amo Moilaiga Asi

32 Bida da soge huluane amoma fadalaga ahoasu. Eso
afadafa e da Gode Ea fi dunu Lida moilai amoga esalu, amo
ba:musa: asi.
33 Amo moilaiga e da gadoi dunu ea dio amo Inia:se ba:i.
E da ea diaheda:su ode godoyane amoga mae yolesili dialu.
34 Bida da ema amane sia:i, “Inia:se! Yesu Gelesu da
di uhinisimusa: dawa:. Di wa:legadole, dia diaheda:su
hahamoma!” Amogaluwane, e da wa:legadoi.
35 Dunu huluane Lida moilai amo ganodini amola
Sia:la:ne umi soge amo ganodini, da amo hou dawa:beba:le,
Yesu Gelesu Ea hou lalegagui dagoi.

36 Yoba moilaiga, Yesu Ea hou lalegagui uda afadafa ea
dio amo Da:bidia esalu. Ea dio Galigi sia: amo ganodini da
Doga:se, (dawa:loma:ne da ohe fi “dia”). E da eso huluane
hou ida:iwane hamonanu amola hame gagui dunu fidilalu.
37 Amo esoha e da olole bogoi dagoi. Ilia da ea da:i hodo
hanoga dodofele, diasu gadodili sesei amo ganodini ligisi.
38 Yoba da Lida moilaiga gadenene galu. Yesu Ea fa:no
bobogesu dunu Yoba moilai ganodini ilia Bida da Lida
moilaiga esalebe nababeba:le, ema sia: adole imunusa:,
dunu aduna asunasi. “Hedolo! Ninima misa!” ilia sia:i.
39 Amaiba:le, Bida da wa:legadole, ela sigi asi.
Doaga:beba:le, ilia diasu gadodili amoga Bida oule asi.
Didalo huluane da dinanuwane ema gilisili, Doga:se ea
musa: esala nodomei liligi, da:i salasu amola abula, ema
olelei.
40 Bida da amo didalo huluane gadili asunasili, muguni
bugili, Godema sia:ne gadoi. Amalalu, Doga:se ea da:i hodo
amoma sinidigili, “Da:bidia! Wa:legadoma!” e sia:i. Doga:se
da ea si fadegale Bida ba:beba:le, wa:legadole fi.
41 Bida da lobolele, e wa:legadoma:ne fidi. Amalalu, Yesu
Ea fa:no bobogesu fi huluane, dunu, uda amola didalo, ilima
misa:ne webeba:le, Doga:se da uhini dagoi ilima olelei.
42 Yoba dunu huluane da amo hou nababeba:le, dunu
bagohame da Hina Gode Ea hou lalegagui dagoi.

43 Eso bagohame, Bida da Yoba moilai ganodini esalu. E da bulamagau gadofo hahamosu dunu, ea dio amo Saimone amo ea diasuga esalu.

10

Bida amola Gonilia:se

1 Sesalia soge amo ganodini, dunu afadafa ea dio amo Gonilia:se esalu. E da Louma dadi gagui wa:i gilisisu afae (amo dio da Idali Gilisisu) ilima Ouligisu dunu esalu.

2 E da Godema dawa:su dunu. E amola ea sosogo fi huluane, da Godema sia:ne gadosu. E da Yu hame gagui dunu bagadewane fidisu, amola eso huluane Godema sia:ne gadosu.

3 Eso afadafa, baloga, e da mae golale esalawane ba:i. Gode Ea a:igele dunu ea diasu amoga golili misini ema "Gonilia:se!" sia:i, e da ba:i dagoi.

4 E da beda:iwane a:igele dunu ha:giwane ba:i. E amane sia:i, "Hina! Di da adi laha?" A:igele dunu da bu adole i, "Gode da dia sia:ne gadosu hou amola eno dunuma fidisu hou, hahawane ba:sa. E da dima hahawane imunusa: dawa:lala.

5 Dunu ea dio amo Saimone Bida, e da Yoba moilaiga esala. Di da amo dunu dima misa:ne sia:musa:, dia fidisu dunu ili asunasima.

6 Amo dunu da bulamagau gadofo hahamosu dunu ea dio amo Saimone, amo ea diasu waiyabo bagade bega: gadenene, amo ganodini esala."

7 Amalalu, a:igele dunu asili, Gonilia:se da ea hawa: hamosu dunu aduna amola dadi gagui dunu afadafa (amo da ea fidisudafa amola e da Godema dawa:su) amo ema misa:ne sia:i.

8 E da hou ema doaga:i amo ilima olelei. E da ili Yoba moilaiga asunasi.

9 Golale hahabe asili, esomogoa, ilia da Yoba moilaiga doaga:musa: logoga ahoanoba, Bida da diasu da:iya Godema sia:ne gadomusa: heda:i.

10 E da ha:iba:le, ha:i manusa: dawa:i galu. Ilia da ha:i manu hamonanebe, e da mae golale esalawane ba:i.

11 Hebene ea logo da doasili, dia heda:su abula agoane liligi la:idi bega: eno gagui, la:idi bega: eno gagui, biyaduyale agoane gagui amo da osobo bagade doaga:musa: dalebe ba:i.

12 Amo abula ganodini da ohe fi huluane, sania huluane liligi amola sio fi huluane, esalebe ba:i.

13 E da sia: nabi amo, "Bida, di wa:legadole amo liligi medole legele moma!"

14 Be Bida da bu adole i, “Hina Gode! Hame mabu! Na da
ledo sema ha:i manu liligi hamedafa nasu!”
15 Be e Gode Ea sia: bu nabi amo, “Gode da liligi amo ea
ledo sema fadegaiba:le, amo ledo sema bu legema:ne mae
sia:ma!”
16 Amo hou da udiana agoane hamoi. Amalalu, abula
amola ganodini liligi huluane bu Hebene ganodini hiougili
dagole, hame ba:i.
17 Bida da amo esalawane ba:su ea bai hogosa esalea,
Gonilia:se ea asunasi dunu da Saimone ea diasu sogebi
hogolalu, ea diasu logo holei amoga doaga:beba:le lelu.
18 Ilia amane wele sia:i, “Misi dunu ea dio amo Saimone
Bida da guiguda: esalabala?”
19 Bida da esalawane ba:su ea bai hogolaloba, Gode Ea
A:silibu da ea dogoga amane sia:i, “Nabima! Dunu udiana
da di ba:musa: doaga:i dagoi.
20 Di wa:legadole gudu sa:ima. Mae beda:iwane, ili sigi
masa. Na da ili dima asunasi dagoi!”
21 Amaiba:le, Bida da gudu sa:ili, amo dunuma amane
sia:i, “Defea! Dilia hogoi dunu da na. Dilia da abuliba:le
misibala:?”
22 Ilia bu adole i, “Dadi gagui Ouligisu ea dio amo
Gonilia:se da nini asunasi. E da dunu ida:iwane gala. E da
Godema nodone sia:ne gadosa amola Yu dunu huluane da
ema hahawane gala. Gode Ea a:igele dunu da ema amane
sia:i, ‘Di da Bida ea sia: nabimusa:, amo dunu dia diasuga
misa:ne sia:ma!’ ”
23 Bida da Saimone ea diasu ganodini golamusa: misa:ne
sia:beba:le, ilia ganodini golili sa:i. Golale hahabe, Bida da
wa:legadole, e amola ilia logoga asi. Mogili Yoba moilai
esalu Yesu Ea fa:no bobogesu dunu amola sigi asi.
24 Eso afadafa asili, eso enoga Bida da Sesalia moilaiga
doaga:i. Amo diasuga, Gonilia:se amola ea fi dunu amola
eno na:iyado dunu, Bida doaga:ma:ne ouesalebe ba:i.
25 Bida da ganodini golili sa:imusa: dawa:loba, Gonilia:se
da ema beguduli, ea emoga diasa:i.
26 Be Bida da ema wa:legadoma:ne sia:i. “Na da dunu
fawane!”
27 Diasu ganodini golili daloba, Bida da Gonilia:sema
sia:nanu. Ganodini doaga:le, dunu bagohame gilisibi ba:i.
28 E da ilima amane sia:i, “Yu dunu da sia:ne gadosu hou
lalegaguiba:le, e da Dienadaile (Gode Ea hou hame lalegagui
dunu) ilima gilisimu da sema bagade galebe. Amo dilia
dawa:. Be Gode da nama hou hisu olelei. Dunu huluanedafa
da ledo hameba:le, na da ilima gilisimu da defea, E da nama
olelei dagoi.

29 Amaiba:le, dilia da nama misa:ne sia:musa: dunu nama
asunasiba:le, na da mae hihini misi dagoi. Amaiba:le, dilia
abuliba:le nama misa:ne sia:bela:?”
30 Gonilia:se da bu adole i, “Waha amogaluwane defele,
gasida, na da na diasu ganodini baloga, 3ougologo agoane
sia:ne gadosa esalu. Hedolowane, dunu da hadigi abula
amo ganodini sali na midadi lelebe ba:i.
31 E amane sia:i, “Gonilia:se! Gode da dia sia:ne gadosu
nabi dagoi. E da dia asigi hou amola fidisu hou ba:lalu.
32 Di da dunu ea dio amo Saimone Bida amo dima misa:ne
sia:musa:, adola ahoasu dunu Yoba moilaiga asunasima. E
da bulamagau gadofo hahamosu dunu ea dio amo Saimone
amo ea diasu ganodini esala. Saimone ea diasu da waiyabo
bagade bega: diala.
33 Amo sia: nababeba:le na da mae aligili, dima misa:ne
sia:musa:, na dunu ili asunasi. Amola di da hame hihini
misi dagoi. Ninia huluane Gode ba:ma:ne guiguda: esala.
Hina Gode da ninima olelemusa: dima olelei liligi, amo
nabimusa:, ninia da ouesala.”

Bida Ea Sia:

34 *Amalalu Bida e amane sia:i, “Dafawane! Na da wali
dawa:. Gode da dunu huluanedafa defele ba:sa.
35 Nowa dunu, fifi asi gala amo ganodini esala, e
da Godema beda:i galea, amola hou ida:iwane Godema
ba:ma:ne hamonana, Gode da amo dunu da hahawane
ba:sa.
36 E da sia: ida:iwane amo Yesu Gelesu da Olofosudafa
hamoi dagole, Hina Gode esala, Isala:ili dunuma asunasi,
amo dilia dawa:.
37 Hou bagadedafa. Yone da ea hanoga fane salasu sia:
Ga:lili soge amo ganodini degabo olelei dagoi. Fa:no asili,
dunu huluane Isala:ili soge amo ganodini da nabi dagoi.
Amo dilia huluane dawa:.
38 Yesu, Na:salede Dunu, amo Ea hou dilia dawa:. Gode da
Ea A:silibu Hadigidafa Gala amola gasa bagade hou, Ema
i dagoi. E da soge huluane amoga asili, hawa: ida:iwane
hamosu. Nowa dunu da Sa:ida:ne amo ea gasaga gagulaligi
galea, e da uhinisi dagoi. Gode da fidibiba:le e da agoane
hamosu.
39 Ninia da Ea hou huluane Isala:ili soge amola Yelusaleme
moilai bai bagade, amo ganodini hamoi, amo ba:i dagoi.
Ninia da amoga ba:su dunu esala. Amalalu, wadela:i dunu
da Yesu bulufalegeiga gafesiga dabagala:le, medole legei.
40 Be eso udiana amoga, Gode da Yesu wa:lesili, Ea gasaga
dunu bu ba:ma:ne wa:legadolesi.

---

* **10:34:** Mousese ea Malasu 10:17

41 Dunu huluanedafa da amo wa:legadoi hame ba:i. Be
ba:su dunu ilima Gode da ilegei dagoi amo ilia fawane ba:i.
Amo ilegei ba:su dunu ninia amola Yesu, E wa:legadole
lalusu, amo esoga gilisili ha:i mai amola hano mai.
42 E da ninima Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala dunu
huluanema olelema:ne sia:i. Amola Gode da esala dunu
amola bogoi dunu ilima fofada:ma:ne, Yesu Gelesu ilegei
dagoi. E da amo sia: olelema:ne ninima sia:i.
43 Musa: balofede dunu huluane da Ea fa:no misunu
hou olelesu. Nowa dunu da Yesu Ea hou lalegagusia, e da
Yesu Ea Dio amo Ea gasaba:le, ea wadela:i hou gogolema:ne
olofoi dagoi ba:mu, ilia da sia:su!”

Gode Ea A:silibu Hadigidafa da Dienadaile Dunuma Misi

44 Bida da sia: daloba, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala
da ea sia: nabi dunu amo ilia dogo ganodini aligila sa:i.
45 Yu Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia Yoba fisili, Bida
amola sigi misi, ilia fofogadigili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa
Gala, Dienadaile dunu ilima i dagoi ba:i.
46 Dienadaile dunu da sia: hisu hisu amoga Gode Ea gasa
bagade hou amoma nodoi, amo ilia ba:beba:le, fofogadigi.
47 Bida e amane sia:i, “Dafawane! Amo dunu, nini defele,
da Gode Ea A:silibu Hadigidafa lai dagoi. Amaiba:le, ilia da
hanoga fane salawane ba:bodaise hamomu da defea.”
48 Amaiba:le, Bida da amo dunu Yesu Ea Dioba:le, hanoga
fane sanasima:ne sia:i. Amalalu, ilia da e ilia diasuga eso
didia ouesaloma:ne sia:i.

11

Bida da Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Yelusalemega Esalu ilima Sia:ne Iasu

1 Asunasi dunu amola eno Yesu Ea fa:no bobogesu dunu
Yudia soge ganodini, da Dienadaile dunu da Gode Ea sia:
lalegagui dagoi, ilia nabi.
2 Amalalu, Bida da Yelusaleme moilai bai bagadega
doaga:loba, Yu dunu amo da Dienadaile dunu ilia gadofo
damumusa: dawa:i, ilia Bidama gagaboi.
3 Ilia amane sia:i, “Di abuliba:le di da gadofo hame damui
Dienadaile dunu amo ea diasuga asili, gilisili ha:i nasula?”
4 Amaiba:le, Bida da hou huluane degabo hamoi amola
fa:no mabe huluane ilima olelei.
5 Amane, “Na da Yoba moilaiga sia:ne gadoloba,
esalawane agoane ba:i. Liligi gudu sa:ili amo da abula la:idi
bega: eno gagui la:idi bega: eno gagui biyaduyale agoane
gagui amo, muagado yolesili osoboga doaga:musa: dalebe
ba:i. Amo liligi da na gadenene doaga:i.

6 Na da abula ganodini ba:beba:le, ohe fi, sio fi, sema
hamoi amola sema hame liligi, gilisili esalebe ba:i.
7 Amanoba, sia: bagade na nabi agoane, ‘Bida! Di
wa:legadole, amo liligi medole legele moma!’
8 Be na bu adole i, ‘Hina Gode! Hame mabu! Na da sema
hamoi ha:i manu hamedafa nasu!’
9 Amanoba, na da sia: eno muagado misi amane nabi,
‘Gode da liligi amo ea ledo sema fadegale ilegei, amo da
ledo gala mae sia:ma!’
10 Amo hou da udianawane ba:i. Amalalu, amo liligi Gode
da bu muagado amoga hiougili, bu hame ba:i.
11 Amogaluwane, dunu udiana, ilia da Sesalia moilaiga
asunasili, na esalu diasu amoga doaga:i.
12 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da nama mae aligili,
ilima sigi masa:ne sia:i. Na na:iyado guiguda: esala gafeyale
gala, Yoba Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu, ilia amola sigi
asili, Sesalia moilaiga doaga:le, ninia Gonilia:se ea diasua
golili sa:i.
13 E da a:igele dunu ea diasu ganodini lelebe ba:i, amo
ninima olelei. A:igele ea sia: ema amane olelei, `Di dunu
asunasima. Yoba moilaiga dunu ea diodafa da Saimone
Bida, amo lala, adola ahoasu dunu asunasima!
14 E da di amola dia sosogo fi huluane, dilima gaga:su logo
olelemu!’
15 Amalalu, na da ilima muni sia:nanoba, Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala ninia dogo ganodini musa: aligila sa:i, amo
defele, ilia dogo ganodini aligila sa:i.
16 *Amalalu, na da Hina Yesu Gelesu Ea sia: bu dawa:i.
E musa: amane sia:i, ‘Yone da dunu hanoga fane sanasi.
Be Na da fa:no Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga dili
ba:bodaise hamomu.
17 Amaiba:le, Gode da hahawane dogolegele iasu liligi
musa: ninia Hina Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le ninima
i liligi defele, E da Dienadaile dunuma i dagoi, ninia noga:le
ba:sa. Amaiba:le, na da Gode Ea logo hedofamu hamedei
ba:i!”
18 Amo sia: nababeba:le, ilia logo hedofamusa: sia:
yolesili, Godema nodoi. Ilia amane sia:i, “Dafawane! Gode
da Dienadaile dunu Ema sinidigima:ne amola eso huluane
Fifi Ahoanusu lama:ne, logo fodoi dagoi!”

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi A:dioge Moilai bai bagadega Esalu

19 †Yesu Ea fa:no bobogesu dunu mogili, Sidibene medole
legei hou amo fa:no mabe se nabasu hou beda:iba:le,

---

* **11:16:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:5 † **11:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:1-4

afafale, mogili da Finisia, Saibalase amola A:dioge, amoga asili, Gode Ea Sia: olelelalu. Be ilia da Yu dunu ilima fawane olelei.

20 Be eno Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Saibalase amola Sailini yolesili, ilia A:dioge moilai bai bagadega asi. Be ilia Hina Yesu Gelesu Ea sia: Ida:iwane gala, amo Dienadaile dunu amola dunu huluane ilima olelei.

21 Hina Gode Ea gasa da fidibiba:le, ilia sia: nababeba:le, dunu bagohame da dafawaneyale dawa:beba:le, Hina Godema sinidigili, Ea hou lalegagui.

22 Yelusalemega Yesu Ea fi dunu da amo sia: nababeba:le, ilia da Banaba:se amo A:dioge moilai bai bagadega asunasi.

23 Banaba:se da A:dioge moilaiga doaga:i. Gode da A:dioge fi ilima hahawane dogolegele iasu hou i dagoi ba:beba:le, e da hahawane ba:i. E da ilima ilia asigi dawa:su huluane amola dafawaneyale dawa:su hou huluane, hahawane Godema ima:ne sia:i.

24 Banaba:se da dunu ida:iwane esalu. Ea dogo da Gode Ea A:silibu Ea hou amola dafawaneyale dawa:su hou, amoga nabaiwane dialu. Amaiba:le, dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegagui.

25 Amalalu Banaba:se da Solo hogomusa:, Dasase moilaiga asi.

26 Hogole ba:lalu, e da Solo A:dioge moilaiga oule asi. Ode afae ganodini mae yolesili, Banaba:se amola Solo da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilima gilisili, ela dunu bagohame ilima Yesu Ea hou olelei. A:dioge moilaiga, degabo agoane eno dunu ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima Galisadiane (Christian) dio asuli.

27 Amo ode ganodini, balofede dunu ilia Yelusaleme moilai bai bagade yolesili, A:dioge moilaiga doaga:i.

28 ‡Balofede afadafa, ea dio amo A:gabase da Gode Ea A:silibu amo Ea gasaga, ha: bagade da osobo bagade soge huluanedafa amoga doaga:mu sia:i. (Amo ha:i bagade da Galodiase e da Louma fi ilima hina bagade esalebe, amo esoga doaga:i.)

29 Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia ilegele, ilia afae afae ilia labe defele, ilia Yesu fi na:iyado dunu Yudia soge ganodini esalu, amo fidima:ne, muni iasimusa: dawa:i.

30 Ilia muni gagadole, Banaba:se amola Solo, elama ianu, ela da bu Yudia sese asigilai dunu ilima ima:ne sia:i.

12

Eno Se Nabasu Doaga:i

‡ **11:28:** Asunasi Dunu Ilia Hou 21:10

1 Amo esoha, Louma gamane hina bagade amo da Isala:ili
soge ouligisu, ea dio amo Helode, e da Yesu Ea fa:no
bobogesu fi dunu mogili ilima bai muni se dabe iasu.
2 Ea sia:beba:le, ea dadi gagui dunu da Ya:mese (Yone ea
ola) gobihei bagadega medole legei.
3 Yu dunu da amo hou hahawane ba:i. Ilia da ema
hahawane ba:loba, Helode da Bida afugili se dabe iasu diasu
ganodini salima:ne sia:i. (Amo eso da Yu dunu ilia Yisidi
Hame Agi Nasu eso amoga hamoi.)
4 *Ilia Bida se dabe iasu diasu ganodini sali. Ea se
dabe iasu diasu sosodo aligisu dunu da gilisisu biyaduyale
gala amola amo gilisisu afae afae biyaduyale gala amo
ganodini da dadi gagui biyaduyale gala. Baligisu Lolo Nasu
na dagoloba, Helode da dunu huluane ba:ma:ne Bidama
fofada:musa:, dawa:i galu.
5 Amaiba:le, ilia Bida se dabe iasu diasu ganodini ouligi.
Be Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia Godema ha:giwane
sia:ne gadolalu.

Bida ea Se dabe iasu diasu Logo Doasibi Ba:i

6 Bida da aya fofada:mu, amo gasi ganodini, Bida da
sosodo aligisu dunu aduna, Bida dogoa, sosodo aligisu dunu
la:ididili esalu. Bida da golai. E da ea ouligisu dunu ilima
sa:inega la:gi. Se dabe iasu diasu logoga eno sosodo aligisu
dunu esalebe ba:i.
7 Hedolowane, Gode Ea A:igele dunu misini lelebe ba:i. Se
dabe iasu diasu ganodini hadigi bagade ba:i. A:igele da Bida
ea gidaia gaguli, uguguli, didilisili, amane sia:i, "Hedolo!
Wa:legadoma!" Amalalu, sia:ine Bida ea loboga la:gi da
udigili fadegale fasili, osoboga sa:i.
8 Amalalu, a:igele dunu da amane sia:i, "Dia bulu fegoma!
Dia emo salasu salima!" Bida da amo hamonoba, a:igele da
amane sia:i, "Dia abula idiniginisili, nama fa:no bobogema!"
9 Bida da se dabe iasu diasuga fisimusa:, ema fa:no
bobogei. Be amo hou da a:igele da dafawane hamobebayale
e da hame dawa:i galu. Amabela:? e da simasia ba:bela:? e
agoane dawa:i galu.
10 Ela da se dabe iasu diasu sosodo aligisu dunu afadafa
baligilalu, eno amola baligili, ela da gasa bagade ouli se
dabe iasu diasu logo ga:su, amoga doaga:i. Ela masa:ne,
logo ga:su hisu udigili doasili, ela gadili asi. Ela da logoga
ahoanoba, a:igele da Bida hedolo yolesili, alalolesi.
11 Amalalu, Bida da ema doaga:i hou dawa:i galu. E amane
sia:i, "Dafawane! Amo hou da dafawane. Helode da ea
gasaga na wadela:musa: dawa:i galu amola Yu dunu amo

* **12:4:** Gadili Asi 12:1-27

hou ba:musa: dawa:i galu. Be Hina Gode da Ea a:igele dunu na gaga:ma:ne asunasi dagoi."

12 E da ea hou noga:le dawa:beba:le, asili, Meli (Yone Maga amo ea ame) amo ea diasuga doaga:i. Amo diasuga dunu bagohame gilisili Godema sia:ne gadolalebe ba:i.

13 Bida da logoga lulufigibiba:le, hawa: hamosu a:fini ea dio amo Louda da logo doasimusa: misi.

14 Be e da Bida ea sia: nababeba:le, hahawane bagade hamone, logo duimu gogolei. E da bu ganodini hehenane, 'Bida da gadili lela' eno dunuma sia:i.

15 Fofogadigili, ilia ema amane sia:i, "Di da dadousa!." Be e da mae yolesili amo da dafawaneyale sia:beba:le, ilia bu amane sia:i, "Amabela:? Ea a:igele da misibala:?"

16 Be Bida da mae yolesili, logoga lulufigisa lelu. Oualig-ilalu, ilia logo doasili, Bida ba:beba:le, bagadewane fofo-gadigi.

17 Ilia ouiya:ma:ne, Bida da ea lobo gaguia gadole, amo hou Hina Yesu Gelesu da e gadili masa:ne se dabe iasu diasu logo doasi, amo hou olelei. E amane sia:i, "Dilia amo hou Ya:mese amola eno fa:no bobogesu dunuma, olelema." Amalalu, yolesili, e eno sogega asi.

18 Hahabe doaga:le, se dabe iasu diasu sosodo aligisu dunu da fofogadigiba:le, udigili hehenane lalu. Bida da habi asiyale bagadewane dawa:i galu.

19 Helode ea sia:beba:le, ilia bagadewane hogole ba:loba: hamedei galu. Amaiba:le, Helode ea sia:beba:le, eno dadi gagui dunu da Bida ea sosodo aligisu dunuma bagadewane fofada:nanu, fane legei dagoi. Fa:no, Helode da Yudia soge yolesili, Sesalia sogega fonobahadi fimusa: asi.

Helode Bogoi

20 Helode da Daia amola Saidone, amo dunu fi il-ima ougi galu. Amaiba:le, ilia gilisili ema fofada:musa: asi. Ilia hidadea, Helode ea diasu ouligisu dunu ea dio amo Bala:sadase amoma ilima fidima:ne sia:i. Amalalu, Helodema doaga:le, e da ilima olofosu olelema:ne, ilia ha:giwane edegei. Ilia ha:i manu ilia eso huluane Helode ea sogega fawane lasu, amaiba:le olofomusa: dawa:i.

21 Eso afadafa ilegei amoga, Helode da ea hina bagade ab-ula salawane, ea Fisu amoga fila heda:le, dunu huluanema sia:ne iasu i.

22 Ilia da ea sia: nababeba:le, amane wele sia:i, "Amo sia: da dunu ea sia: hame. Amo da 'gode' ea sia: agoane!"

23 Amogaluwane, Gode Ea a:igele dunu da Helode fane legei. Bai Helode da dunuma Godema nodoma:ne hame sia:beba:le, hi gasa fi hou fawane hidale dawa:beba:le,

a:igele dunu da e fane legei. Helode da ifidiga na dagoiba:le, bogoi.
24 Be dunu eno bagohame da Gode Ea sia: nababeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilia idi da bu heda:su.
25 Banaba:se amola Solo, ela hawa: hamoi dagoiba:le, Yelusaleme moilai bai bagade yolesili bu A:dioge moilaiga misi. Ela Yone Maga oule asi.

13

Ilia da Banaba:se amola Solo Ilegele, Asunasi

1 A:dioge Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini, balofede amola olelesu dunu esalebe ba:i. Ilia dio amo da Banaba:se, Simione (eno dio da Bunumai), Liusiase (Sailini dunu), Ma:naene (Helode ea fofoi mano) amola Solo,.
2 Amo dunu ilia Hina Yesu Gelesu Ea hawa: hamonoba amola ha:i mae nawane sia:ne gadoloba, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ilima amane sia:i, “Dilia Banaba:se amola Solo Nama ilegema! Bai Na da ela Na hawa: hamomusa:gini, ilegei dagoi!”
3 Amalalu, ilia ha:i mae nawane sia:ne gadolalu, elama lobo ligisili, asunasi.

Saibalase Soge Ganodini

4 Gode Ea A:silibu da asunasiba:le, Banaba:se amola Solo, da Siliusia moilaiga asi. Amo moilaiga ilia dusagai foga ahoasu liligi amo ganodini fila heda:le, Saibalase sogega asi.
5 Sa:lamisi moilaiga doaga:le, ela Yu dunu ilia sinagoge diasu ganodini Gode Ea sia: olelei. Yone Maga da misiba:le, e da ela fidisu.
6 Asili, ilia Saibalase oga na:iyadodili bega: doaga:le, Ba:ifose moilaiga doaga:i. Amo moilaiga ilia nabi dunu ea dio amo BaYesu ba:i. E da Yu dunu esalu, amola e da balofede dunu hamoi hisu da sia:i. Be e da ogogoi.
7 E da amo oga ouligisu dunu (e da Gamane dunu ea dio amo Sediase Bolase), bagade dawa:su dunu, ema na:iyado esalu. Sediase Bolase da Gode Ea sia: nabimu hanaiba:le, Banaba:se amola Solo, ema misa:ne sia:i.
8 Be nabi dunu ea dio amo Ilima:se (amo da Ba-Yesu ea dio Galigi sia: amo ganodini) e da Sediase Bolase ea dafawaneyale dawa:su hou hedofamusa: dawa:beba:le, Banaba:se amola Solo elama sia:ga gegei.
9 Amalalu Solo (ea dio eno da Bolo) ea dogo da Gode Ea A:silibu amo ea gasaga nabaiwane hamoiba:le, e da moloiwane amo nabi dunuma ba:le,
10 amane sia:i, “Di da Sa:ida:ne ea mano esala. Di da ida:iwane liligi huluane amoma ha lai. Di da eso huluane wadela:i ogogosu hou hamonana. Eso huluane di da

Gode Ea dafawane hou sinidigili bu ogogosu hamomusa:
dawa:lala.
11 Wali, di da Gode Ea gasa hou ba:mu! Dia si da
wadela:mu! Di da eso ea hadigi mae ba:le, Gode Hi fawane
hobea uhisia bu ba:mu." Amalalu, hedolowane Ilima:se ea
si da dofoi ba:i. E da udigili lalu, dunu eno e lobolema:ne
hogola ahoasu.
12 Gamane ouligisu dunu da amo hou ba:beba:le, Gode Ea
hou lalegagui dagoi. Bai e da Hina Gode Ea olelesu amoma
bagadewane fofogadigi.

A:dioge Moilai bai bagade Ganodini

13 Bolo amola ea fidisu dunu, da Ba:ifose moilai fisili, asili,
Bega moilai bai bagade Ba:mafilia soge ganodini amoga
doaga:i. Amo moilaiga, Yone Maga da yolesili, Yelusaleme
moilai bai bagade amoga buhagi.
14 Amalalu, Bega moilai fisili asili, ilia A:dioge moilai bai
bagade Bisidia soge amo ganodini, amoga doaga:i. Sa:bade
esoga ilia sinagoge diasu ganodini golili sa:ili, fi.
15 Sinagoge ouligisu dunu da Mousese ea Sema amola
Balofede dunu ilia dedei amo idilalu, ilima sia:ma:ne dunu
asunasi. Ilia amane sia:i, "Na:iyado! Dilia da ninima
fidimusa: sia: galea, dilia da ninima sia:mu ninia hanai
gala."
16 Bolo da wa:legadole, ea lobo gaguia gadole, amane
sia:i, "Na fi Isala:ili dunu amola eno Dienadaile dunu dilia
guiguda: Godema nodosu dunu! Na sia: nabima!
17 *Isala:ili fi ilia Gode da ninia aowalali ilegele, ili fi
bagade hamoi. Ilia ga misi dunu agoane Idibidi soge
ganodini esalu. Be Gode da Ea gasa bagade amoga, Isala:ili
dunu fi gadili masa:ne, Idibidi soge amoga fadegale fasi.
18 †Ode 40 amoga, Gode da ilia hihi hou wadela:i hafoga:i
soge amo ganodini ba:i. Be E da mae yolesili, fidilalu.
19 ‡E da Ga:ina:ne soge ganodini fi bagade fesuale gala
wadela:lesili, amola ilia soge Isala:ili dunu fi ilima i.
20 §Amo hou da ode 450 amoga hamoi. Fa:no, E da
fofada:su dunu ilima i. Asili, fofada:su dunu da fidilalu,
amogainini balofede dunu ea dio amo Sa:miuele da ouligisu.
21 **Ilia da Godema hina bagade dunu ilima ima:ne adole
ba:beba:le, Gode da Solo (Gisia ea mano e da Bediamini ea
fi ganodini esalu) amo ilima i. E da ode 40 amoga ilia hina
bagade esalu.

---

* **13:17:** Gadili Asi 1:7, 12:51 † **13:18:** Idisu 14:34; Mousese ea Malasu 1:31
‡ **13:19:** Mousese ea Malasu 7:1; Yosiua 14:1 § **13:20:** Bisisu 2:16; 1 Sa:miuele
3:20 ** **13:21:** 1 Sa:miuele 8:5, 10:21

22 ††Amo dunu Gode da fadegale, bu Da:ibidi Isala:ili hina
bagade hamoi. Da:ibidi ea hou olelema:ne, Gode amane
sia:i, `Yesi ea mano Da:ibidi amo ea hou Na da hahawane
ba:sa. E da Na hanai liligi hamomusa: dawa:.'
23 Be Gode da Ea musa: ilegele sia:i defele, Yesu Gelesu,
Da:ibidi egaga fi dunu, amo Isala:ili dunuma Gaga:su dunu
hamoi dagoi.
24 ‡‡Yesu da Ea hawa: hamosu hame muni hamone, Yone
da Isala:ili dunu huluane ilima ilia wadela:i hou yolesili,
ba:bodaise hou hamoma:ne, olelei dagoi.
25 §§Yone da ea hawa: hamosu gadenei dagoi galu, e
da dunu huluanema amane sia:i, 'Na da nowayale dilia
dawa:bela:? Dilia da misunu dunu misa:ne ouesala. Na
da amo dunu hame. Be nabima! E da na mabe amo fa:no
misunu. Ea hou da ida:iwanedafa. Amaiba:le, na da Ea emo
salasu fadegamu defele hame ba:sa!'
26 Na fi Isala:ili dunu, A:ibalaha:me egaga fi dunu! Amola
Dienadaile dunu dilia guiguda: Godema nodone sia:ne
gadosu dunu! Gode da amo gaga:su sia: ida:iwane gala
ninima iasi dagoi.
27 Bai Yelusalemega esalebe dunu fi amola ilia ouligisu
dunu da Yesu da Gaga:sudafa hame dawa:i galu. Ilia da
balofede sia: dedei amo Sa:bade eso huluane idisa. Be bai
noga:le hame dawa:i. Be ilia Yesuma medoma:ne fofada:i
dagoiba:le, balofede ilia olelei da dafawane ba:sa.
28 ***Ilia Yesuma medoma:ne fofada:su bai hamedafa ba:i.
Be ilia udigili Bailadema Yesu medole legemusa: sia:i.
29 †††Amalalu, Gode Sia: Dedei olelei defele huluane hamoi
dagoiba:le, Ea da:i hodo ilia bulufalegeiga fadegale, gele
gelabo amo ganodini sali.
30 Be Gode da Ea bogosu fisimusa:, Ea da:i hodo wa:lesili,
uhinisi.
31 ‡‡‡Amalalu, E da eso bagohame lalebeba:le, Ea hou
lalegagui dunu ilia musa: gilisili Ga:lili fisili Yelusalemega
doaga:musa: logoga ahoasu, ilia da Yesu Ea da:i hodo ba:i.
Amo dunu ilia da wali Isala:ili dunuma olelemusa:, ba:su
dunu esala.
32 -
33 §§§Ninia da Sia: Ida:iwane Gala dilima olelemusa: misi
dagoi. Gode da musa: ninia aowalali dunu ilima hahawane
dogolegele imunusa: sia:i liligi, E da ilia fa:no mabe mano
(nini) ninima olelei dagoi. E da Yesu Gelesu wa:lesibiba:le,

---

†† **13:22:** 1 Sa:miuele 13:14, 16:12; Gesami Hea:su 89:20 ‡‡ **13:24:** Maga 1:4; Luge 3:3 §§ **13:25:** Ma:diu 3:11; Maga 1:7; Luge 3:16; Yone 1:20, 1:27 *** **13:28:** Ma:diu 27:22-23; Maga 15:13-14; Luge 23:21-23; Yone 19:15 ††† **13:29:** Ma:diu 27:57-61; Maga 15:42-47; Luge 23:50-56; Yone 19:38-42 ‡‡‡ **13:31:** Asunasi Dunu Ilia Hou 1:3 §§§ **13:33:** Gesami Hea:su 2:7

amo hou ninima i. Gode Sia: Dedei Gesami Hea:su ageyadu
amo ganodini dedei diala didili hamoi amane,
‘Di da Na Gofedafa.
Na da wali eso dia Ada hamoi.’
34 *Gode da eno sia: olelei. Amo da Yesu da uli dogoi amo
ganodini mae dasama:ne bogosu fisimusa:, Gode da wa:lesi
amo amane olelei,
‘Na da sema hahawane dogolegesu hou
Na musa: Da:ibidima imunu ilegele sia:i liligi, amo
Dima imunu.’
35 †Gode Sia: eno da amane dedei,
‘Dia hawa: hamosu dunu Dima dogolegei dawa:su
dunu,
amo da udigili uli dogoi amo ganodini dasama:ne,
Di da hame yolesimu.’
36 Bai Da:ibidi da osobo bagadega esalea, e da Gode Ea
hawa: hamonanu, amalu bogole, ea aowalali ilia uli dogoi
amo ganodini salawane dasai.
37 Be Gode da Yesu bogosu yolesima:ne wa:lesibiba:le,
Yesu Ea da:i hodo da amo dasasu hame ba:i.
38 Dilia huluane! Na fi Isala:ili dunu noga:le dawa:ma!
Yesu Ea hou hamoiba:le, ninia wali wadela:i hou
gogolema:ne olofosu hou dilima olelesa.
39 Nowa dunu da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, ea
wadela:i hou da musa: se dabe iasu diasu agoane dialebe
be wali se dabe iasu diasu da doasibi ba:sa. Mousese ea
Sema huluane nabawane hamomu da hamedeiba:le, amo se
dabe iasu diasu doasimu da hamedei ba:i. Be wali Yesuma
dafawaneyale dawa:beba:le, dunu da halegale hahawane
masunu dawa:.
40 Dawa:ma:i! Balofede ilia musa: olelei dilima
doaga:sa:besa:le dawa:ma:i!
41 ‡Ilia amane sia:i,
‘Hidale gasa fi dunu, nabima!
Bogomuwane fofogadigima!
Na waha hamomu liligi dilia da hamedafa
dafawaneyale dawa:mu.
Dunu da amo dilima moloiwane olelemu.
Be dilia dafawaneyale dawa:musa: hamedeiwane
ba:mu!’ ”
42 Bolo amola Banaba:se, da sinagoge diasu fisili
ahoanoba, dunu huluane ela amo liligi bu noga:le
olelema:ne, Sa:bade eso enoga bu misa:ne sia:i.
43 Dunu huluane da gilisisu yolesi dagoloba, Yu dunu
bagohame amola Dienadaile dunu (ilia da sinidigili, Yu fi ilia
hou lalegagui dunu), amo bagohame Bolo amola Banaba:se,

---

* **13:34:** Aisaia 55:3 † **13:35:** Gesami Hea:su 16:10 ‡ **13:41:** Haba:gage 1:5

elama fa:no bobogei. Bolo amola Banaba:se, ilima asigi sia:
sia:i. Ela da ilima Gode Ea hahawane dogolegele fidisu hou
mae yolesili, amo ganodini esaloma:ne sia:i.

44 Sa:bade eso enoga, amo moilai dunu mogili, gadenene
huluanedafa da Yesu Ea sia: naba misi.
45 Be Yu dunu da dunu bagohame gilisibi ba:beba:le,
mudasu bagade ba:i. Ilia Boloma gadele sia:ga gegei.
46 Be Bolo amola Banaba:se, ela mae beda:ne gasa
bagadewane sia:i, "Dilia Yu dunu da hidadea Gode Ea sia:
nabi dagoi. Bai Gode da amo ilegei dagoi. Be dilia amo sia:
hihiba:le, dilia eso huluane Fifi Ahoanusu lamu dilia defele
hame dawa:beba:le, defea, ninia dili fisili asili, Dienadaile
dunuma olelemu.
47 §Hina Gode da amo hamoma:ne sia:i ninima olelei
amane,
'Dilia da Dienadaile dunuma hadigi olelema:ne
amola osobo bagade dunu ilia mae bogole Fifi
Ahoanusu lama:ne,
Na da dili Na gamali agoane hamoi dagoi!' "

48 Amo sia: nababeba:le, Dienadaile dunu da hahawane
bagade ba:beba:le, Gode Ea Sia: amoma nodoi. Amola nowa
dunu da eso huluane Fifi Ahoanusu lama:ne Gode da ilegei
dagoi, amo dunu da Yesu Ea hou lalegagui.

49 Amo soge ganodini, dunu huluane ilia Hina Gode Ea
Sia: nabi dagoi.
50 Be Yu dunu da ougili sia:beba:le, amo moilai bai
bagade asigilai dunu amola Dienadaile Godema nodone
sia:ne gadosu uda da Bolo amola Banaba:se elama se bagade
iasu. Ilia da ela fisili masa:ne sefasi.
51 **Amaiba:le, ili fisimusa: olelema:ne, Bolo amola
Banaba:se, da osobo ilia emo gafega diala amo doga:sili,
yolesili asili, Aigouniame moilai bai bagadega asi.
52 Be Yesu Ea hou lalegagui dunu A:dioge moilai ganodini
esala da hahawane bagade ba:i. Ilia dogo da Gode Ea
A:silibu Hadigidafa Gala amoga nabaiwane ba:i.

14

Aigouniame Moilai bai bagade Hou

1 Aigouniame moilaiga Bolo amola Banaba:se, da ela
musa: hou defele, sinagoge diasu ganodini Gode Ea Sia
olelei. Ela da gasawane olelebeba:le, Yu dunu amola
Dienadaile dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegagui.

---

§ **13:47:** Aisaia 42:6, 49:6 ** **13:51:** Ma:diu 10:14; Maga 6:11; Luge 9:5, 10:11

2 Be mogili Yu dunu ilia lalegagumu higa:iba:le, ilia
Dienadaile dunu ilima Yesu Ea fa:no bobogesu dunuma
ougima:ne sia:i.
3 Be eso bagohame asunasi dunu da amo moilaiga Hina
Gode Yesu Gelesu Ea Sia: gasawane olelesa ouesalu. Ela sia:
amo Gode Ea hahawane dogolegele iasu olelesu sia: amo
eno dunu da dafawaneyale dawa:ma:ne, ela da musa: hame
ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamomusa:gini,
Gode da gasa elama i.

4 Amalalu amo moilai fi dunu da mogi. Mogili ilia Yu dunu
ilia la:idi esalu. Mogili ilia asunasi dunu fidimusa: dawa:i.

5 Amalalu, mogili Dienadaile dunu amola Yu dunu ilia
ouligisu dunu, ilia da asunasi dunuma se imunusa: dawa:i
galu. Ilia da igiga medomusa: dawa:i.
6 Amo sia: nababeba:le, ilia yolesili, hobeale, Lisadala
moilai bai bagade amola Debe moilai bai bagade, amo da
Liga:iounia soge amo ganodini, amola eno soge amo sisiga:le
dialu soge amoga asi.
7 Ela da amo soge ganodini, Gode Ea Sia: Ida:iwane olelei.

Lisadala amola Debe amo Ganodini Olelei

8 Lisadala moilai amo ganodini, dunu afae e da
gasuga:igiwane lalelegele, hamedafa wa:le ahoasu esalu.
9 Amo dunu da fili, Bolo ea sia: nabalu. Bolo da amo ea
dafawaneyale dawa:su hou da e da uhimu defele ba:beba:le,
ema moloiwane ba:lalu,

10 ha:giwane sia:i, “Di wa:legadoma!” Amalalu, amo dunu
da hedolowane wa:legadole, lalu.
11 Dunu bagohame gilisibi ba:i. Ilia da Bolo ea hamoi
ba:beba:le, ilia sia:dafa (Liga:iounia sia:) amoga bagade-
wane wele sia:nanu, “ ‘gode’ ilia da dunu agoane bu
afadenene, gudu sa:ili ninima doaga:i!”
12 Amo dunu da amane dawa:i : Siuase e da ‘gode’ ilia
ouligisu dunu amola Hemisi da ‘gode’ ilia sia: adole iasu
dunu. Amaiba:le, ilia Banaba:sema Siuase dio asuli. Amola
Bolo da sia: bagade olelebeba:le, ema Hemisi dio asuli.

13 Siuasema gobele salasu dunu, amo ea debolo diasu da
moilai bai bagade gadili dialu. E da gawali bulamagau
amola ifa sogea liligi, moilai logo holeiga gaguli misi. E
amola dunu bagohame gilisi, ilia da asunasi dunuma gobele
salasu hou hamomu hanaiba:le, gaguli misi.

14 Be ilia hamomu hanai liligi nababeba:le, Banaba:se
amola Bolo, ela da abula gadelale, dunu ilia gilisisu amo
ganodini hehenane, bagadewane wele sia:nanu,

15 *“Dilia abuliba:le agoane hamosala:? Ania da dili defele, osobo bagade dunu fawane. Ania Gode Ea Sia: ida:iwane dilima olelela misi. Ania da amo dili waha sia:i hamedei liligi yolesili, Godedafa (E da mu, osobo bagade, hano wayabo bagade amola amo ganodini liligi huluane, hamoi dagoi) Ema sinidigima:ne dilima olelela misi.

16 Musa:, dunu huluane da ilia hanai asigi dawa:su amoma fa:no bobogebeba:le, E da ilia logo hame hedofai.

17 Be osobo bagade dunu ilia Ea hou dawa:ma:ne, E da eso huluane hou ida:iwane olelesu. E da dilima muagado gibu iaha. Dilia ha:i moma:ne defele, E da dilia bugi fage legema:ne iaha. E da ha:i manu dilima iaha, amola hahawane hou bagade iaha!”

18 Asunasi dunu ela da ilima amo gasa bagade sia: sia:i. Be ilia da elama gobele salasu hamomu bagadewane hanaiba:le, ela da amo logo damumusa: gadenene hamedei-wane ba:i.

19 Be Yu dunu eno da A:dioge moilai amola Aigouniame moilai yolesili, Lisadala moilaiga misi. Ilia sia:beba:le, dunu bagohame da Bolo amola Banaba:se yolesili, ilia la:ididili lelu. Ilia Bolo igiga medole legele, e bogoi dagoi ilia dawa:beba:le, ea da:i hodo hiougili moilai gadili ha:digi.

20 Be Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Bolo ea da:i hodo amoga gadenene gilisibiba:le, Bolo da wa:legadole moilaiga buhagi. Golale, hahabe, e amola Banaba:se da Debe moilaiga asi.

Ela da A:dioge Moilaiga Bu Asi

21 Bolo amola Banaba:se da Debe moilai amo ganodini Gode Ea sia: Ida:iwane olelebeba:le, dunu bagohame da Yesu Ea hou lalegaguli, Ema fa:no bobogei. Amalalu, ela asili Lisadala moilaiga doaga:le, fisili asili, Aigouniame moilaiga doaga:le, fisili asili, A:dioge moilai Bisidia soge ganodini amoga doaga:i.

22 Ela Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia dogo denesima:ne, ilima asigi sia:su. Ilia dafawaneyale dawa:su hou mae fisima:ne, ela da ilima fidisu olelesu. Ela amane olelei, “Ninia da se nabasu bagohame nabalu, hahawane Gode Ea Hinadafa Hou amo ganodini golili sa:imu!”

23 Yesu Ea fa:no bobogesu fi afae afae hamobeba:le, Bolo amola Banaba:se, da sese asigilai Gode Ea hawa: hamomusa:gini ilegei dagoi. Ela da amo asigilai ilia hou defele ba:loba, ela da ha:i mae nawane, Hina Gode da ilegei dunu amo fidima:ne, Ema sia:ne gadosu.

---

* **14:15:** Gadili Asi 20:11; Gesami Hea:su 146:6

24 Ela da Bisidia soge golili baligili, Ba:mafilia sogega
doaga:i.
25 Amo soge ganodini ela da Gode Sia: amo Bega moilai
ganodini olelelalu, asili, A:dalaia moilaiga doaga:i.
26 Amo yolesili, ela foga ahoasu dusagai amo ganodini fila
heda:le bu A:dioge moilaiga doaga:i. Amo moilaiga, musa:
Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da ela hawa: hamomu amo
Gode da Ea hahawane dogolegele iasu hou amoga fidima:ne,
ilia da musa: sia:ne gadoi. Amo hawa: hamosu da wali
dagoiwane ba:i.
27 Ela da A:dioge moilaiga doaga:loba, Yesu Ea fa:no
bobogesu dunu huluane da ela sia: nababeba:le, gilisi. Ela
da Gode da elama hou hamoi amola Dienadaile dunu da
dafawaneyale dawa:ma:ne, Gode da logo doasi dagoi, amo
sia:ne iasu olelei.
28 Amalalu ela da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima
eso bagohame sigi esalu.

15

Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Fofada:su

1 *Be eno dunu ilia da Yudia soge yolesili, A:dioge moilaiga
misini, Yesuma fa:no bobogesu dunuma amane olelei, “Dilia
da Mousese ea Sema defele, gadofo damusu hou hame
hamosea, Gode Ea gaga:su hou hamedafa ba:mu!”
2 Amo olelebeba:le, Bolo amola Banaba:se da ilima
sia:ga gegei. Amalalu, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu
da fofada:nanu, Bolo, Banaba:se, amola A:dioge dunu
mogili ili asunasi. Ilia da Yelusaleme moilai bai bagade
amoga asunasi dunu amola asigilai dunu, ilima bai adole
ba:musa:gini asunasi.
3 Sese dunu da amo dunu asunasi. Ahoanoba, ilia
Finisia amola Samelia, amo soge baligilaloba, dunu fi
ilima Dienadaile dunu da sinidigili Godema buhagi amo
olelebeba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da hahawane
bagade ba:i.
4 Ilia Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:le, Yesu
Ea fa:no bobogesu dunu huluane, asunasi dunu amola
asigilai dunu huluane, ilima hahawane bagade yosia:i. Ilia
hou hamoiba:le, Gode da gasa bagade hamoi, amo huluane
ilia Yelusaleme fi ilima olelei.
5 Be mogili Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu, ilia da Fa:lisi
gilisisu amo ganodini esalu dunu, amo da wa:legadole
amane sia:i, “Musa: hame lalegagui Dienadaile dunu ilia

* **15:1:** Gobele Salasu 12:3

Yesu Ea hou lalegagusia, ilia gadofo damuma:mu amola
Mousese ea Sema huluane nabawane hamoma:mu!”
6 Amaiba:le, asunasi dunu amola sese asigilai dunu, amo
hou fofada:musa: gilisi.
7 †Sedagawane fofada:nanu, Bida da wa:legadole amane
sia:i, “Na fi dunu! Dilia dawa:! Musa: ninia fi amo ganodini,
Gode da na da Dienadaile dunuma Ea Sia: Ida:iwane Gala
olelemusa:, ilegei dagoi.
8 ‡Gode da dunu huluanedafa ilia asigi dawa:su liligi
dawa:. E da Dienadaile dunuma hahawane bagade amo
olelema:ne, Ea musa: Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninima
iasu amo defele, E da Dienadaile dunuma i dagoi.
9 E da ilima amola ninima hou hisu hisu hame hamoi. E
da defele hamoi dagoi. Ilia da Yesu Ea hou dafawaneyale
dawa:beba:le, Ea da ilia wadela:i hou gogolema:ne olofoi.
10 Amaiba:le, dilia da abuliba:le Godema ougima:ne ado
ba:ma:bela:? Ninia amola ninia aowalali dunu da amo
musa: sema bagade liligi dioi bagade ba:beba:le, hamomu
da hamedeiwane ba:i. Amaiba:le, abuliba:le amo dioi
bagade liligi Yesu Ea fa:no bobogesu dunuma olelesala:?
11 Hame mabu! Hina Yesu Gelesu da ninima hahawane
dogolegele iabeba:le, ninia Ea hou dafawaneyale dawa:be
amola nini Helo logoga ahoasu ga:i dagoi ba:sa. Musa:
hame dawa:su dunu da amo hou defele, Yesu Ea gaga:su
hou ba:sa!”
12 Banaba:se amola Solo da Gode Ea gasa bagade musa:
hame ba:su dawa:digima:ne olelesu hou ela da Dienadaile
dunu fi amo ganodini hamoi, amo ilima olelelaloba, dunu
gilisisu da ouiya:le esalu.
13 Ela sia: dagobeba:le, Ya:mese amane sia:i, “Na fi dunu!
Nabima!
14 Gode da Dienadaile dunu fi ilima Ea asigi hou
olelema:ne, Ema fa:no bobogema:ne dunu fi ilegei dagoi.
Saimone da amo hou ninima olelei dagoi.
15 Musa: balofede dunu ilia sia: Gode Sia: Dedei Buga
ganodini dedei diala da amo hou defele olelesa, amane,
16 §‘Hina Gode da amane sia:sa;
Hobea, Na da bu misini,
Da:ibidi ea hina bagade hou bu wa:lesimu.
Amo da wadela:lesiba:le dafai, be Na da bu hahamomu.
17 Amasea, eno osobo bagade fifi asi gala dunu da Nama
doaga:mu.
Na da Na fi ganodini esaloma:ne,
Dienadaile dunu ilegei dagoi.
Amo dunu huluane da nama misunu.

† **15:7:** Asunasi Dunu Ilia Hou 10:1-43 ‡ **15:8:** Asunasi Dunu Ilia Hou 2:4, 10:44 § **15:16:** A:imose 9:11-12

18 Hina Gode da amo sia:sa. E da musa: hemonega olelei
dagoi.’ ”
19 Ya:mese da eno amane sia:i, “Na agoane dawa:!
Dienadaile dunu ilia waha Godema sinidigilala, ilima ninia
se imunu da defea hame galebe.
20 **Be amo hou fisili, ninia ilima meloa dedene imunu da
defea. Amane, ‘Ha:i manu da loboga hamoi ogogosu ‘gode’ o
wadela:i a:silibu ilima imunusa: lai dagoiba:le sema hamoi,
amo mae moma. Amola wadela:i uda lasu hou amola sama
da ea sama adole lasu hou, amo agoai hou huluane mae
hamoma. Amola maga:me mae moma amola ohe fi amo da
galogoa ga:iba:le medoi amo mae moma!’
21 Bai Mousese ea Sema da musa: amola wali, ilia Sa:bade
eso huluane sinagoge diasu ganodini idilala. Amola ilia da
moilai huluane amo ganodini, ea sia: olelelala.”

Ilia da Dienadaile Dunuma Meloa Dedene I

22 Amalalu, asunasi dunu, sese asigilai dunu amola
Yesu Ea fa:no bobogesu dunu huluane, fofada:nanu, ilia
gilisisu amoga dunu enoma ilegemusa: dawa:i galu. Amo
dunu ilia amola Bolo amola Banaba:se, A:dioge moilaiga
asunasimusa: dawa:i. Ilia da dunu aduna, amo Yudase (eno
dio da Basaba:se,) amola Sailase, ela hou hahawane ba:i.
Amaiba:le, ilia da amo dunu asunasi.
23 Ilia meloa dedene, ili gaguli masa:ne i, amane,
“Ninia asunasi dunu amola sese asigilai dunu - dilia
olalali - ninia da dili Dienadaile dunu A:dioge moilai,
Silia soge amola Silisia soge amo ganodini esala,
dilima asigi sia:sa.
24 Ninia gilisisu dunu mogili da asili, ilia sia:beba:le
dilima se bagade iasu, amo ninia nabi dagoi. Be amo hou
hamomusa:, ninia da ilima hamedafa sia:i.
25 Amaiba:le, ninia gilisili, fofada:nanu, dilima ilegei
adole iasu dunu asunasimusa: dawa:i galu. Ela da ninia
dogolegei na:iyado Banaba:se amola Bolo sigi masunu.
26 Banaba:se amola Bolo da Hina Gode Yesu Gelesu Ea
hawa: hamobeba:le, eno dunu ilia ela medole legemusa:
dawa:i galu.
27 Defea! Ninia Yudase amola Sailase, dilima asuna
ahoa. Ela da lafidili, nini meloa dedei liligi defele dilima
adole imunu.
28 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amola nini, da asigi
dawa:su afadafa hamoi dagoi amane. Dilia dioi bagade
liligi amoma mae dawa:ma. Be hagudu dedei liligi fawane
nabawane hamoma.

** **15:20:** Gadili Asi 34:15-17; Gobele Salasu 17:10-16, 18:6-23

29 ‘Ha:i manu da loboga hamoi ogogosu ‘gode’ ma
wadela:i a:silibu ilima imunusa: lai dagoiba:le sema hamoi,
amo mae moma. Maga:me mae moma. Ohe fi amo da
galogoa ga:iba:le medoi amo mae moma. Amola wadela:i
uda lasu hou huluane mae hamoma. Amo liligi huluane
fisili, dilia hou ida:iwane hamosu dunu agoane ba:mu.
Dilima asigisa!’

30 Ilia da sia: adole iasu dunu asunasi. Ilia da A:dioge
moilaiga doaga:le, ilia sia:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi
dunu huluane da gilisi dagoi. Amalalu, ilia da ilima meloa
dedei i.
31 Ilia da amo sia: idibiba:le, amola asigi sia: amo
ganodini dedei ba:beba:le, hahawane bagade ba:i.
32 Yudase amola Sailase, (ela amola da balofede hou
dawa:i) ela da ilima mae beda:iwane, ilia dogo denesima:ne
amola gasa ima:ne, sia: sedagawane olelei.
33 Ela da amo moilaiga esalu, Yesu Ea fa:no bobogesu fi
dunu da ela olofoiwane ela asunasi dunuma buhagima:ne
asunasi.
34 Be Sailase da amogawi bu esalumusa: dawa:i.
35 Bolo amola Banaba:se ela amola da A:dioge moilaiga
esalu. Ela amola eno dunu bagohame da gilisili Hina Gode
Ea sia: Ida:iwane olelelalu.

Bolo amola Banaba:se da Afafai

36 Fa:no, Bolo da Banaba:sema amane sia:i, “Defea! Ninia
buhagili, ninia musa: moilaiga nini Hina Gode Sia: olelei,
ninia fi dunu ilia waha esalebe hou ba:musa: masunu da
defea!”
37 Banaba:se da Yone Maga sigi masunu dawa:i galu.
38 ††Be Bolo da amo dunu sigi masunu higa:i galu. Bai Yone
Maga da musa: ea hawa: hamosu mae dagole, Ba:mafilia
soge udigili yolesili, sinidigili buhagi.
39 Bolo amola Banaba:se, da sia:ga gegei. Sia:ga bagade
gegeiba:le, ela da afafai. Banaba:se da Yone Maga oule asili,
foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, Saibalase
ogaga doaga:musa: asi.

40 Be Bolo da fidisu dunu eno amo ea dio Sailase amo
ilegele, yolesili asi. Ahoabeba:le, Gode da ela hahawane
dogolegele fidima:ne, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da
Godema sia:ne gadoi.
41 Ela da Silia amola Silisia, amo soge ganodini Gode Ea
fa:no bobogesu fi huluane ilima gasa ima:ne lalu.

---

†† **15:38:** Asunasi Dunu Ilia Hou 13:13

16

Dimodi da Bolo amola Sailase elama Gilisi

1 Bolo da asili, Debe moilaiga doaga:le, yolesili asili, Lisadala moilaiga doaga:i. Amo moilai ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ea dio amo Dimodi esalu. Ea ame da Gode Ea hou lalegagui Yu uda esalu, be ea ada da Galigi dunu.

2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu Lisadala amola Aigouni-ame moilai amo ganodini esalu, ilia huluane da Dimodi ea hou hahawane ba:i.

3 Bolo da Dimodi sigi masunu dawa:beba:le, ea gadofo damui. Yu dunu huluane amo soge ganodini ilia Dimodi eda da Galigi dunu dawa:i. Amo dawa:beba:le, e da Dimodi ea gadofo damui.

4 Ilia moilai enoma enoma asili, ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunuma, Yelusaleme moilai bai bagade fi, asunasi dunu amola sese asigilai dunu ilia fofada:su liligi olelei. Amola amo sema nabawane hamoma:ne sia:i.

5 Amaiba:le, sese fi dunu ilia dafawaneyale dawa:su hou da asigilalu. Eno dunu da ilima gilisiba:le, ilia idi da bagade heda:su.

Bolo da Daloua:se Moilai Ganodini Esalawane Ba:i

6 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ilima amo A:isia soge ganodini Gode Sia: olelemu da logo hame gala, olelei. Amaiba:le, ilia Falidia amola Gala:isia, amo soge ganodini lalu.

7 Ilia Misia soge alalo amoga doaga:le, ilia Bidinia soge ganodini masunu dawa:i galu. Be Yesu Gelesu Ea A:silibu Hadigidafa Gala da logo hame gala olelebeba:le, yolesi.

8 Amaiba:le, ilia Misia soge baligili, Daloua:se moilai bai bagadega doaga:i.

9 Amo gasiga, Bolo da ea asigi dawa:su ganodini esalawane ba:i. E da Ma:sidounia dunu lelu ema ha:giwane agoane adole ba:lalebe ba:i, “Nini fidimusa:, Ma:sidounia sogega misa!” agoane ba:i.

10 Bolo da amo esalu ba:su ba:beba:le, ninia da Ma:sidounia sogega masa:ne momagei. Bai Gode da nini amo dunuma Ea Sia: Ida:iwane olelema:ne ninima wei dagoi, ninia dawa:i.

Filibai Moilai Bai Bagadega, Lidia da Gode Ea Hou Lalegagui

11 Daloua:se moilai bai bagade yolesili, ninia foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, moloiwane asili, Sa:moudala:isi oga amoga doaga:le, golale, asili, Nia:boulisi moilai bai bagadega doaga:i.

12 Dusagai fisili, ninia soge amo golili, Filibai moilaiga doaga:i. Filibai da Ma:sidounia soge amo ganodini bisili moilai dialu. Louma gamane da amo moilai ouligisu. Amo ganodini ninia eso bagahame agoane esalu.

13 Sa:bade esoga ninia moilai yolesili gadili asili, Yu dunu ilia hano bega: Godema sia:ne gadomusa: gilisisu amo ninia dawa:beba:le, amo sogebi hogolalu. Uda da gilisibi ba:loba, ninia amola fili, ilima sia: dasu.

14 Amo uda gilisisu da ninia sia: nabi. Uda afae ea dio amo Lidia. E da Daiadaila esalu uda, amola ea hawa: hamosu da abula ogaiyei bidi lasu. E da Godema nodosu hou hanai galu. Amalalu, Bolo da sia:beba:le, Hina Gode da Lidia ea dogo ganodini olelebeba:le, e Bolo ea sia: hanaiwane nababeba:le, lalegagui.

15 E amola dunu amola uda, huluane ea diasu ganodini esalu, da hanoga fane sanasinanu, e ninima amane sia:i, "Na da Yesu Gelesu Ea hou moloiwane lalegagui dagoi amo dilia dafawaneyale dawa:i galea, na diasuga ouesalumusa: misa." E da ninima ha:giwane adole ba:beba:le, ninia da ea diasuga ouesalumusa: asi.

Filibai Moilaiga Ilia Bolo amola Sailase, Se Dabe Iasu Diasu Ganodini Sali

16 Eso afaega, ninia sia:ne gadosu sogebi doaga:musa: ahoanoba, muniga bidi lai udigili hawa: hamosu a:fini da ninima doaga:i. Ea dogo ganodini Fio mano aligila sa:iba:le, amo ea gasaga e da ba:la:lusu hou hamosu. E da fa:no misunu hou eno dunuma olelebeba:le, ilia da muni bagade amo a:fini ea ouligisu dunuma iasu.

17 E da Bolo amola ninima fa:no bobogele, bagadewane amane wele sia:nanu, "Amo dunu da 'gode' huluanema baligisu Gode, amo Ea hawa: hamosu dunu. Ilia da dilima gaga:su logo olelemu!"

18 Amo hou e da eso bagohame amoga hamobeba:le, Bolo da da:i dioi bagade ba:i. E da sinidigili, wadela:i a:silibu amo a:fini ea dogo ganodini esalu amoma amane sia:i, "Yesu Gelesu Ea Dioba:le, di amo a:fini ea dogoga fadegale fasima!" Amogaluwane, Fio liligi da mugului dagoi.

19 Be amo a:fini ea ouligisu dunu da ilia muni lamu logo damui dagoi ba:beba:le, ilia Bolo amola Sailase gagulaligili, fofada:su dunu amo fofada:su soge bidi lama:ne diasu soge amo ganodini dialu, amoga hiouginana asi.

20 Ilia da Louma fofada:su dunuma doaga:loba, amane sia:i, "Amo dunu da Yu dunu. Ilia sia:ga gegesu ninia moilai ganodini wili gala:sa.

21 Ilia hou ninia sema wadela:musa: olelesa. Ninia da
Louma fi dunu esala. Amaiba:le ninia da ili hou hamomu
amo da hamedei!”
22 Dunu huluane gilisi da amo dunu fidimusa:, Bolo amola
Sailase, elama sia:ga gegei. Amalalu, Louma fofada:su dunu
da Bolo amola Sailase, ela abula gadelale fadegale fasili,
dadi gagui dunu da ela fegasuga fama:ne sia:i.
23 Ha:giwane fananu, ilia da ela se dabe iasu diasu
ganodini ha:digi. Se dabe iasu diasu ouligisu dunuma logo
noga:le ga:sima:ne sia:i.
24 Amo sia: nababeba:le, se dabe iasu diasu ouligisu dunu
e da Bolo amola Sailase, se dabe iasu diasu ganodinidafa,
amo ganodini sali. Ela mae masa:ne, ela emo e da dioi
bagade ifa amo ganodini la:gi.
25 Gasimogoa, Bolo amola Sailase, Godema sia:ne gadosa
amola Gode Ea gesami hea:lalebe ba:i. Eno se dabe iasu
diasu ganodini sali dunu huluane da nabalu.
26 Amalaloba, bebeda:nima bagade misi. Gasa
bagadeba:le, se dabe iasu diasu amola se dabe iasu diasu
lelu soge, da bagadewane ugugui. Hedolowane, se dabe
iasu diasu logo huluane doasili, se dabe iasu diasu dunu
huluane ili sia:ine la:gi udigili fadegai dagoi ba:i.
27 Se dabe iasu diasu ouligisu dunu e da nedigili,
wa:legadole, logo doasi dagoi ba:beba:le, se dabe iasu diasu
sali dunu huluane da hobea:i dagoi, e agoane dawa:i galu.
Amaiba:le, ea gobihei bagade duga:le gadole, hi da:i hi
gobele medomusa: dawa:i galu.
28 Be Bolo da ema halagala:le amane sia:i, “Dia da:i mae
medoma! Ninia huluane guiguda: esala!”
29 Se dabe iasu diasu ouligisu dunu da ea hawa: hamosu
dunu amo ema gamali gaguli misa:ne sia:i. E da se dabe
iasu diasu ganodini hehenane, beda:iba:le e da Bolo amola
Sailase, amo ela emo gadenenewane yaguguli diasa:i.
30 Amalalu, e da ela lobolele gadili oule asili, elama adole
ba:i, “Ada! Na gaga:ma:ne adi hamoma:bela:?”
31 Ela bu adole i, “Di da Hina Gode Yesu Gelesu
dafawaneyale dawa:sea, lalegagusia, di amola dia sosogo fi
da gaga:su ba:mu.”
32 Amalalu ela Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala ema amola
dunu huluane amo diasu ganodini esalu, ilima olelei.
33 Amalalu, se dabe iasu diasu ouligisu dunu da ela
la:ididili oule asili, ela fa:gi amola fofai dodofei. E amola
ea sosogo fi, huluane gilisili hanoga fane sanasi.
34 Amalalu, e da Bolo amola Sailase, bu ea diasuga oule
heda:le, elama ha:i manu i. E amola ea sosogo fi, da Gode Ea

hou waha dafawaneyale dawa:beba:le, hahawane bagade ba:i.
35 Golale hahabe, Louma Gamane fofada:su dunu da dadi gagui dunu se dabe iasu diasu ouligisu dunuma, Bolo amola Sailase, gadili masa:ne se dabe iasu diasu logo doasima:ne sia:musa: asunasi.
36 Amaiba:le, se dabe iasu diasu ouligisu dunu da Boloma amane sia:i, “Fofada:su dunu da di amola Sailase masa:ne, se dabe iasu diasu logo doasima, amo adomusa:, dunu asunasi dagoi. Amaiba:le, alia wali olofoiwane masunu da defea.”
37 Be Bolo da dadi gagui dunuma amane adole i, “Ilia da ania da wadela:i hou hamoi hamedafa ba:i. Be ilia dunu huluane ba:ma:ne, ani bagade fasu. Ania amola da Louma fi dunu esala. Amalalu, ilia ani se dabe iasu diasu ganodini ha:digi. Be wali ilia ani wamowane gadili asunasimusa: dawa:sa. Hame mabu! Louma fofada:su dunu ilisu misini, asigiwane ani se dabe iasu diasu logo ilisu doasimu da defea!”
38 Dadi gagui dunu da buhagili, Louma fofada:su dunuma amo sia: olelei. Bolo amola Sailase da Louma fi dunu, amo sia: nababeba:le, ilia bagadewane beda:i galu.
39 Amaiba:le, ilia elama asili, elama asigi sia: sia:i. Amalalu, ela ilia lobolele, se dabe iasu diasu fisili, asigiwane eno diasuga masa:ne sia:i.
40 Be Bolo amola Sailase, da se dabe iasu diasu fisili, Lidia ea diasuga asi. Amoga ela Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu yosia:le, ilima fidisu asigi sia: sia:nanu, fisili asi.

17

Bolo amola ea na:iyado da Desalouniga Moilai bai bagadega Se Nabi

1 Bolo amola Sailase, da A:mafiboulisi moilai bai bagade amola A:bolounia moilai baligili, Desalouniga moilai bai bagadega doaga:i. Amo moilai ganodini da sinagoge diasu galu.
2 Ea musa: hamonanu hou defele, Bolo da sinagoge diasuga golili sa:i. Sa:bade eso udianaga, e da dunuma gilisili sia: dasu.
3 E da Gode Sia: Dedei olelei. Musa: dedei da Mesaia (Gode Ea ilegei dunu) da fa:no se nabimu amola bogole, wa:legadomu, e da amo dedei noga:le olelei. Bolo da amane sia:i, “Amo dunu Yesu Gelesu na da dilima olelesa, amo da Mesaia.”
4 Mogili da dafawaneyale dawa:beba:le, Bolo amola Sailase elama madelagi. Mogili ouligisu dunu ilia uda amola

Galigi fi Godema nodone sia:ne gadosu dunu, ilia Bolo amola Sailase elama madelagi.

5 Be Yu dunu da mudabeba:le, ilia da wadela:i hamosu udigili esalebe dunu bagohame gilisi. Amo dunu da sia:ga gegebeba:le, dunu huluane Desalouniga moilai ganodini da wili gala:su. Wadela:i hamosu dunu da Bolo amola Sailase ela da Ya:isane ea diasuga esala, amo dawa:i galu. Ilia da ela dunu gilisisu amoga hiouginana masusa: dawa:i. Amaiba:le ilia Ya:isane ea diasuga gegemusa: doaga:la:i.

6 Be Bolo amola Sailase hame ba:beba:le, ilia da Ya:isane amola eno Yesu Ea hou lalegagui dunu, hiougili, moilai fofada:su dunuma doaga:le, ilima amane halasu, “Amo dunu da soge huluane ganodini wili gala:su. Wali ilia da ninia moilaiga doaga:i dagoi.

7 Ya:isane da amo dunu ea diasu ganodini aowasu. Ilia huluane da ninia Louma Hina ea sema wadela:sa. Hina bagade eno Ea dio amo Yesu da esalebe, ilia da ogogole sia: daha!”

8 Amo sia:beba:le, dunu huluane gilisi amola moilai fofada:su dunu, da gilisili ougili sia:ga gegenana halasu.

9 Amalalu, fofada:su dunu da Ya:isane amola eno fa:no bobogesu dunu ilima ilia se dabe iasu diasu logo doasima:ne dabe lai dagole, ilima fisili masa:ne sia:i.

Bolo amola Sailase da Belia Moilai Bai Bagadega Doaga:i

10 Gasi doaga:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Bolo amola Sailase amo Belia moilaiga asunasi. Amoga doaga:loba, ela da sinagoge diasu ganodini golili sa:i.

11 Amo moilai dunu ilia nabasu hou da Desalouniga dunu ilia hou baligi dagoi. Ilia hanaiwane Yesu Ea sia: nabasu. Eso huluane, Bolo ea sia:i liligi ado ba:ma:ne, ilia Gode Sia: Dedei Buga idili, bai hogolalu.

12 Bagohame da lalegagui dagoi. Bagade gagui Galigi uda bagohame amola Galigi dunu bagohameda lalegagui dagoi.

13 Be Yu dunu Desalouniga moilaiga esalu, amo da Bolo da Belia moilai bai bagadega esalebe amola Gode Ea sia: olelei dagoi, amo nabi. Ilia da misini, Belia dunu Boloma ougima:ne wili gala:su.

14 Amaiba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Bolo hano wayabo bagade bega: doaga:ma:ne asunasi. Be Sailase amola Dimodi da Belia moilaiga esalu.

15 Be Bolo ea ouligisu dunu da Bolo oule asili, A:denese moilai bai bagadega doaga:le, Belia moilai bai bagadega buhagi. Bu doaga:le, ilia Sailase amola Dimodi, elama Bolo ea olelei sia:i amo, Boloma hedolowane bu gilisima:ne sia:i.

Bolo da A:denese Dunuma Sia:i

16 Bolo da A:denese moilai bai bagadega Sailase amola
Dimodi, ema bu gilisimusa: ouesalea, e da amo moilai
ganodini ogogosu ‘gode’ loboga hamoi liligi bagohame
ba:beba:le, se bagade nabi.
17 Amaiba:le, e da sinagoge diasu ganodini, Yu dunu
amola Dienadaile Godema nodone sia:ne gadosu dunu,
ilima bagade sia: dasu. Amola e da dunu bidi lama:ne
diasu sogebi amo ganodini amola dunu amo da udigili
manebeba:le, ilima sia: olelei.
18 Eno olelesu dunu fi ilia dio amo Ebigiulia:ne amola
Sidouigi, ili amola Bolo, da gilisili fofada:su. Mogili ilia
amane sia:i, “Amo gasa fi dadousa dunu da adi sia:
dasula:?” Be eno dunu da bu adole i, “Amabela:? E da ‘gode’
liligi hisu amo ilia hou olelesala:?” Bolo da Yesu Gelesu
Ea hou amola Ea wa:legadosu hou, amo olelebeba:le, ilia
agoane sia: dasu.
19 Amaiba:le, ilia da Bolo Gasolo dunu gilisisu ilima oule
asi. Gasolo gilisisu ea dio amo Eliobagase. Ilia ema amane
adole ba:i, “Ninia da dia gaheabolo olelesu liligi amo bai
nabimu hanai gala.
20 Dia olelesu liligi mogili ninia fofogadigili naba. Ninia
da amo bai dawa:mu hanai gala!”
21 (A:denese fi dunu amola ga misi dunu amo moilai
ganodini esalu, da eso huluane gaheabolo hou sia: sa:imusa:
dawa:lalu. Hou eno hame hamosu - amo fawane.)
22 Bolo da wa:legadole, Gasolo dunu huluane nabima:ne
amane sia:i, “Dilia A:denese dunu huluane da a:silibu liligi
ilima bagadewane dawa:lala, amo na da ba:sa.
23 Na da dilia moilai ganodini dilia sia:ne gadosu sogebi
ba:musa: ahoabeba:le, na da oloda ba:i. Amo da:iya dedei
diala amane, “ ‘gode’ amo ninia hame dawa:” amo na
ba:beba:le, dili da a:silibu liligi ilima bagadewane dawa:lala,
na dawa:i. Amaiba:le, dilia hame dawa:su liligi, dilia ilima
udigili sia:ne gadosu liligi, amo na da dilima olelemu.
24 *Godedafa, E da osobo bagade amola amo ganodini liligi
huluane, hahamoi dagoi. E da mu amola osobo bagade,
amoma Hina Gode esala. E da dunu ili loboga gagui debolo
diasu amo ganodini hame esala.
25 Hisu da defele esala. Ninia da hawa: hamobeba:le,
Ea hou fidimu da hamedei. Hisu da esalusu, mifo, liligi
huluanedafa amola dunu huluanedafa ilima iahabeba:le,
ninia da Ea hou afadenemusa: hame dawa:.
26 Gode da dunu afadafa hamoi galu. Amo ea mano da
osobo bagade fifi asi gala wali osobo bagade ganodini esala.

---

* **17:24:** 1 Hina bagade 8:27; Aisaia 42:5; Asunasi Dunu Ilia Hou 7:48

Gode Hisu da ilia soge ilegei alalo amola ilia esalusu ode, amo ilegei dagoi.

27 Bai E da osobo bagade dunu Gode hogoi helele ba:musa:, amo hanai galu. Be Gode da sogebi sedaga amo ganodini hame esala. E da nini huluanema gadenenewane esala.

28 Musa: dunu da amane sia:i,
‘Ninia da Godema madelagiba:le, esalebe amola lalebe, hou hamosu dawa:.’ Dilia gesami hea:su dedesu dunu enoda amane dedei,
‘Ninia amola da Ea mano esala.’

29 Ninia da Gode Ea mano esalebeba:le, ninia da E da hame esala ogogosu ‘gode’ gouliga ma silifaga ma igiga amo osobo bagade dunu ea gasaga hamoi, E da amo liligi defele ninia dawa:mu da defea hame galebe.

30 Musa:, dunu da Gode Ea hou hame dawa:beba:le, amo liligi ilia loboga hamonoba, amo hou Gode da gogolema:ne olofoi dagoi. Be wali, E da gasa bagadewane, dunu da ilia wadela:i hou yolesili, Ema sinidigima:ne sia:sa.

31 Bai E da fofada:su eso ilegei dagoi. Amo ganodini E da moloiwane osobo bagade dunu huluanema fofada:mu. Amola E da Fofada:su Dunu ilegei dagoi. E da dunu huluane amo hou noga:le dawa:ma:ne, amo Fofada:su Dunu Ea bogoi wa:lesi dagoi!”

32 Ilia da Bolo ea sia: amo da bogoi dunu Godema wa:lesi amo sia: nababeba:le, mogili da Boloma oufesega:su. Be mogili amane sia:i, “Amo sia: ea bai ninia hobea bu nabimu hanai gala!”

33 Amalalu, Bolo da amo gilisisu yolesili, asi.

34 Dunu mogili ilia Boloma madelagili, Yesu Ea hou lalegagui dagoi. Afae da Gasolo dunu ea dio amo Daionisiase. Eno da uda ea dio amo Da:malisi. Eno dunu amolawane da lalegagui.

18

Bolo da Golidia Moilai Bai Bagadega Doaga:i

1 Bolo da A:denese moilai yolesili asili, Golidia moilai bai bagadega doaga:i.

2 Amoga e da Yu dunu ea dio amo A:gowila gousa:i. A:gowila da Bonadase sogega lalelegei. Louma Hina ea dio amo Galodiase da Yu dunu huluane Louma soge fisili gadili masa:ne sia:beba:le, A:gowila amola ea uda e dio amo Balisila, da ayawane Golidia moilaiga misi esalu. Bolo da elama gousa:musa: asili,

3 ela diasuga esalu. E da ela defele, abula diasu amunasu
hawa: hamosu hamonanebeba:le, elama gilisili hawa:
hamonanu.
4 Bolo da Yu dunu amola Galigi dunu, ili Gode Ea Sia:
dafawaneyale dawa:ma:ne, Sa:bade eso huluane sinagoge
diasu ganodini fofada:nanu.
5 Sailase amola Dimodi da Ma:sidounia yolesili, ema
doaga:beba:le, Bolo da eno hawa: hamosu yolesili, Gode Sia:
fawane olelelalu. E da Yu dunuma Yesu da Mesaiadafa, amo
sia: olelei.
6 Be ilia ema sia:ga gegeiba:le, amola ogogole e da wadela:i
dunu ilia udigili sia:beba:le, e da ilia hou higa:i olelema:ne,
ea abula osobo doga:ma:ne duduli, amane sia:i, “Dilia eso
huluane Fifi Ahoanusu da fisi dagoiba:le, dilisu wadela:le
hamoiba:le fisi. Ni hame! Wali na da dili yolesili, Dienadaile
dunu ilima fawane Gode Ea sia: olelemu.”
7 Amaiba:le, e da Yu dunu yolesili, Godema nodone sia:ne
gadosu Dienadaile dunu ea dio amo Daidiase Yasadase, amo
ea diasu ganodini esalumusa: asi. Ea diasu da sinagoge
diasu dafulili dialu.
8 Sinagoge ouligisu dunu ea dio amo Galisibase, e amola
ea sosogo fi huluane da Hina Yesu Gelesu Ea hou lalegagui
dagoi. Amola Golidia moilai ganodini esalu dunu eno
bagohame, Gode Ea sia: nababeba:le, lalegaguli, hanoga
fane sanasi dagoi ba:i.
9 Gasi afaega, Bolo da mae golale esalawane ba:i. Amo
ganodini, Hina Gode da ema amane sia:i, “Mae beda:ma!
Mae yolesili, Gode Ea sia: olelelaloma!
10 Bai Na da dia Fidisu esala. Amo moilai bai bagade gan-
odini Na hou lalegagumu dunu da bagohame esalebeba:le,
ha lai dunu da di wadela:mu hamedei ba:mu!”
11 Amaiba:le, mae yolesili, Bolo da oubi 18 amoga, Gode
Ea sia: olelesa esalu.
12 Louma gamane da Aga:ia soge ouligima:ne, Louma
dunu ea dio amo Galiou ilegei. Amalalu, Yu dunu da gilisili,
Bolo gagulaligili, fofada:su diasuga hiouginana asi.
13 Ilia Galiouma amane sia:i, “Amo dunu da eno dunuma
ili gamane sema wadela:ma:ne, Godema sia:ne gadosu hou
giadofale olelesa.”
14 Bolo da bu adole imunusa: dawa:i galu. Be Galiou da Yu
dunuma bu adole i, “E da wadela:idafa hou hamoi ganiaba,
na da dilima asigiwane nabimu da defea gala:loba.
15 Be amo sia:ga gegesu da sia: amola dunu ea dio amola
dilia Yu sema, amo hou fawane fofada:sa. Amaiba:le, dilisu
amo hou hahamomu da defea galu. Na da amo udigili hou
hame fofada:mu!”
16 Amalalu, e da Yu dunu gadili sefasi.

17 Amalalu, Yu dunu da sinagoge ouligisu dunu ea dio
amo Sosodinisi, amo gagulaligili, fofada:su diasu midadi
bagadewane fananu. Be amo hou ba:beba:le, Galiou da
hame sia:i.

*Bolo da Golidia Yolesili, A:dioge Moilaiga Doaga:musa:
Asi*

18 *Bolo da eso bagohame Golidia moilai ganodini, e
amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu gilisili esalu.
Amalalu, e amola Balisila amola A:gowila ilia yolesili asili,
foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, Silia sogega
doaga:musa: asi. Senegalia moilaiga fisimusa: dawa:loba,
Bolo da hidadea ea dialuma hinabo enoga waga:i dagoi. E
da musa: amo hou hamomusa:, Godema ilegele sia:beba:le,
hamoi.

19 Ilia Efesase moilaiga doaga:i. Bolo da Efesase moilaiga
A:gowila amola Balisila, yolei. Hisu da sinagoge diasu amo
ganodini golili sa:ili, gilisili Yu dunu ilima fofada:su sia:
dalu.

20 Ilia da Boloma e da eso eno Efesase moilaiga ouesa-
loma:ne sia:i, be Bolo da 'hame mabu' sia:i.

21 Be yolesili asili, ilima amane sia:i, "Gode da hanai galea,
na da dili bu ba:la misunu." Amalalu, e da Efesase moilai
yolesili, foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, asi.

22 E da Sesalia moilaiga doaga:le, bu Yelusaleme moilai bai
bagade amoga Yesu Ea fa:no bobogesu dunu gousa:musa:
asi. Amalalu, yolesili, A:dioge moilaiga asi.

23 A:dioge moilaiga ouesalu, e da yolesili, Gala:isia amola
Falidia, amo soge ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia
dogo denesima:ne amola ilima gasa ima:ne lalu.

*Abolose da Efesase amola Golidia, amo ganodini Gode Sia:
Olelei*

24 Amo esoga, Yu dunu ea dio amo Abolose, e da
A:legesa:nedelia moilaiga lalelegei, amo da Efesase moilaiga
misi. E da Gode Sia: Dedei bagadewane dawa:i galu. E da
lafidili olelesu hou bagade dawa:iou.

25 Dunu eno da ema Gode Ea Logo olelebeba:le, e da
hahawane mae giadofale, Yesu Ea hou olelesu. Be e da Yone
Ba:bodaise amo ea hanoga fane sanasi hou fawane dawa:i
galu.

26 E da mae beda:iwane, sinagoge diasu ganodini olelesu
hamoi. Be Balisila amola A:gowila da ea sia: nababeba:le,
ela da amo dunu ela diasuga oule asi. Ela da Gode Ea
Logodafa ema bu noga:le dawa:ma:ne olelei.

---

* **18:18:** Idisu 6:18

27 Amalalu, Abolose da Aga:ia sogega masusa: dawa:i galu.
Amaiba:le, Efesase Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da Aga:ia
fa:no bobogesu dunuma meloa dedene iasi. Ilia da Aga:ia
dunuma ilia Abolose hahawane yosia:ma:ne sia:i. Abolose
da amo sogega doaga:loba, e da dunu amo ilia da Gode Ea
hahawane dogolegele iasu ba:beba:le, Yesu Ea hou lalegagui
dagoi, e da amo bagade fidisu.
28 E da Yu dunuma dunu huluane ba:ma:ne gasa bagade-
wane fofada:nanu. E da ilia sia: ea sia:ga osa:le heda:i dagoi.
Gode Sia: Dedei da Yesu Gelesu da Mesaidafa olelesa, amo
e da noga:le olelei.

19

Bolo da Efesase Moilai Ganodini Esalu

1 Abolose da Golidia moilai ganodini esalea, Bolo da
Gala:isia amola Falidia, amo soge ganodini lalu. E da Efesase
moilaiga doaga:loba, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu mogili
ba:i.
2 E da ilima amane adole ba:i, “Dilia Gode Ea hou lale-
gaguiba:le, dilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa
Gala da aligila sa:ibela:?” Be ilia da bu adole i, “Ninia
da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da esalebe hamedafa
nabi!”
3 Bolo da bu adole ba:i, “Dilia ba:bodaise hamoi amo ea
bai da adi baila:?” Ilia da bu adole i, “Ninia Yone Ba:bodaise
ea olelei, amo hanoga fane salasu hou bai hamomusa:gini
hamoi!”
4 *Bolo da bu adole i, “Yone da dunu ilia wadela:i hou
dawa:beba:le, sinidigima:ne, fane salasu hou hamoi. Be
e da Isala:ili dunuma amane olelei, ‘Nama fa:no misunu
Dunu ea hou dafawaneyale dawa:ma. Yesu Gelesu Ea hou
lalegaguma!’ ”
5 Amo sia: nababeba:le, ilia da Hina Gode Yesu Ea Dioba:le
hanoga fane sanasi dagoi.
6 Bolo da ea lobo ili da:iya ligisili, Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala da ilia dogo ganodini aligila sa:i. Amalalu,
ilia sia: hisu hisu amoga sia:nanu, amola Gode Ea Sia:
olelesu.
7 Dunu fagoyale gala agoane hamoi.
8 Amalalu, oubi udiana amoga, Bolo da sinagoge di-
asu ganodini, dunu huluane Gode Hinadafa Hou noga:le
dafawaneyale dawa:ma:ne, e da ilima gilisili sia: dasu.
9 Be mogili ilia odagi igiwane hamoiba:le, dafawaneyale
hame dawa:i. Dunu huluane ilia midadi, ilia Hina Gode
Ea Logo Ahoasu amoma lasogole sia:i. Amaiba:le, Bolo

* **19:4:** Ma:diu 3:11; Maga 1:4, 1:7-8; Luge 3:4, 3:16; Yone 1:26-27

da ili fisili asili, Yesu Ea fa:no bobogesu dunu oule asili, eso huluane e amola ili da Daila:nase olelesu diasu amo ganodini sia: dasu.

10 Amo hou da ode aduna amoga hamosu. Amaiba:le, dunu huluane, Yu dunu amola Dienadaile dunu A:isia soge amo ganodini esalu, ilia da Hina Gode Ea Sia: nabi dagoi.

Sifa ea Mano da Fio Liligi Fadegamusa: Dawa:i Galu

11 Gode da Bolo ea loboga musa: hame ba:su gasa bagade hou hamonanu.

12 Eno dunu da Bolo ea finimu doga:su amola hawa: hamosu abula, amo ema lale, gaguli asili, oloi dunu digili ba:ma:ne gaguli asi. Oloi da digili ba:beba:le, ilia oloi da uhi amola eno Fio liligi ilia dogo ganodini sa:i galea da fadegale fasi.

13 Eno Yu dunu ilia da Fio liligi fadegale fasisu dawa: dunu, ilia amola Hina Gode Yesu Ea Dioba:le amo hou hamomusa: dawa:i galu. Ilia Fio a:silibu amoma amane sia:i, “Dilia! Yesu, amo Ea hou Bolo da olelesa, amo Ea Dioba:le fadegale fasima!”

14 Yu gobele salasu Hina dunu ea dio amo Sifa, amo ea dunu mano fesuale gala da agoane hamonanebe ba:i.

15 Be wadela:i a:silibu da ilima bu adole i, “Na da Yesu dawa:! Amola na da Bolo dawa:! Be Dilia! Dilia da nowala:?”

16 Amalalu doulasi dunu (amo ea dogo ganodini Fio liligi aligila sa:i) e da gasa bagade ilima doagala:le, ili huluane fananu, sefasi. Ea da ili da:i fa:gili, ili abula gadelale fadegale, sefasili, ilia diasu fisili, da:i nabadowane hobea:i.

17 Yu dunu amola Dienadaile dunu, Efesase moilai ganodini esalu, amo sia: nababeba:le beda:i bagade ba:i. Ilia Hina Yesu Gelesu amo Ea Dio nodone dawa:i.

18 Yesu Ea hou lalegagui dunu bagohame da misini, dunu huluane ba:ma:ne, ilia wadela:i hou hamoi olelelalu, fofada:i dagoi.

19 Mogili da sema nabi hou amola wamuli dawa:su hou hamobeba:le, ilia amo hou olelesu buga gaguli misini, dunu huluane ba:ma:ne, laluga gobesi dagoi. Amo buga ea bidi lasu ilegei idili, amo da50,000 gina agoane ba:i.

20 Amaiba:le, Gode Ea hou da gasa bagadewane heda:i amola dunu bagohame soge huluane amo ganodini da Gode Ea sia: nabi.

Efesase Dunu da Wili Gala:i

21 Amo hou dagoloba, Bolo da Ma:sidounia soge amola Aga:ia soge, baligili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga masusa: dawa:i galu. E amane sia:i, “Yelusaleme moilai

bai bagade ba:lalu, na da Louma moilai bai bagade ba:la masunu.”
22 Amaiba:le, Bolo da ea fidisu dunu aduna amo Dimodi amola Ila:sadase, Ma:sidounia sogega asunasi. E da bu A:isia soge ganodini eno hawa: hamomusa: dawa:i galu.
23 Amo esoga, Efesase moilai ganodini dunu ilia Hina Yesu Gelesu amo ea Logoga ahoabeba:le, gegesu da doaga:i.
24 Dunu afae ea dio amo Demidaliase da silifa amoga liligi hamosu. Efesase moilai ganodini, debolo diasu amo ganodini dunu ilia uda ogogosu ‘gode’ liligi ea dio amo Adema:se, ema nodone sia:ne gadosu. Amo debolo diasu defele, Demidaliase da debolo diasu fonobahadi silifaga hamone, dunuma bidi labeba:le, ea hawa: hamosu dunu da muni bagade lasu.
25 Amaiba:le ea hawa: hamosu dunu amola eno agoai-wane hawa: hamosu dunu, e sia:beba:le fofada:musa: gilisili, e da ilima amane sia:i, “Defea! Dilia huluane dawa:. Ninia amo hawa: hamobeba:le muni bagade laha.
26 Be dilisu da amo dunu Bolo ea wali hawa: hamonanebe ba:sa. Ninia loboga hamoi liligi da ogogosu ‘gode’ e da sia: daha. Dunu bagohame Efesase moilaiga amola A:isia soge amo ganodini, amo Bolo ea sia: nababeba:le, dafawaneyale dawa:sa.
27 Amaiba:le, ninia hawa: hamosu amoma dunu ilia da lasogole sia:sa:besa:le, na beda:i. Be amo fawane hame. Be ninia uda ‘gode’ Adema:se (A:isia dunu huluane amola osobo bagade fi dunu huluane, da ema nodone sia:ne gadosa) amo amola ea debolo diasu amola amoga dunu ilia lasogole sia:beba:le, amo da hamedei dafai liligi agoane ba:mu!”
28 Dunu bagohame gilisi amo sia: nababeba:le, ougi bagade ba:i. Ilia ha:giwane ha lale amane wele sia:i, “Efesase ‘gode’ Adema:se da bagadedafa!”
29 Dunu huluane Efesase moilai ganodini amo sia: nababeba:le, halalalu. Ha lai gilisi dunu ilia Ma:sidounia dunu amo ela dio amo Ga:iase amola A:lisadagase, (ela da Bolo amola gilisili ahoasu) amo ilia gasawane gagulaligili, hehenane, moilai dunu ilia gilisisu diasu amoga hiouginana asi.
30 Bolo da amo dunu gilisisu ilia midadi fofada:musa: dawa:i galu. Be Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da ea masunu logo hedofai.
31 Mogili gamane fofada:su dunu, Boloma asigi dunu, ilia amola Bolo da gilisisu amoga mae masa:ne ema ha:giwane adole ima:ne, sia: adole iasi.
32 Be dunu gilisisu amo ganodini wili gala:su agoane ba:i. Mogili da liligi afadafa halasu, eno da liligi eno bagade wesu.

Dunu bagohame da ilia gilisi da abuliba:le gilisibayale, hame dawa:beba:le, udigili halasu.

33 Yu dunu da gilisisu midadi, dunu ea dio amo A:legesa:nede amo asunasiba:le, e da amo gegesu bai hamoyale, mogili ilia dawa:i galu. A:legesa:nede da dunu huluane ouiya:ma:ne ea loboga welalu, e da hi hou gaga:musa:, sia: sa:imusa: dawa:i galu.

34 Be A:legesa:nede da Yu dunu amo ilia da ba:beba:le, ilia huluane gilisili bagadewane welalu amane, “Efesase ‘gode’ Adema:se da bagadedafa!”

35 Halalalu, amalalu moilai sia: dedesu dunu da sia:beba:le, olofosu da doaga:i. E amane sia:i, “Na fi Efesase dunu! Ninia Efesase dunu fi da Adema:se Bagadedafa amo ea debolo amola sema igi da muagado misini, ninima doaga:i amola amo da ninia ouligisa, dunu huluanedafa dawa:.

36 Amo sia: da moloidafa. Dunu da ‘Amo sia: da ogogosa’ amo sia:mu da hamedei. Amaiba:le, ougi yolesili, olofoma. Udigili wili gala:su mae hamoma.

37 Amo dunu dilia waha hiouginana misi da debolo diasu liligi hame wamolasu. Ilia Adema:sema hame lasogole sia:su. Be dilia amo udigili gagulaligili hiouginana misi.

38 Demidaliase amola ea hawa: hamosu dunu, da nowa dunuma fofada:musa: dawa:sea, defea, ninia da fofada:su dunu gala amola fofada:su eso ilegei dagoi. Ilia da fofada:su diasuga ilima fofada:mu da defea galu.

39 Be dilia eno liligi fofada:musa: dawa:sea, dilia gamane ea sema defele, moilai fofada:su dunu gilisili hahamoma.

40 Be wali udigili wili gala:beba:le, gamane da ninima sia:sa:besa:le, yolema! Amo gegesu da bai hamedafa gala. Gamane da ninima adole ba:sea, ninia da bai olelemusa: logo hogoi helele, hame ba:mu.”

41 Amo sia:nanu, e da dunu gilisi huluane amo mugu-luma:ne sia:i.

20

Bolo da Ma:sidounia amola Aga:ia, amoga bu Asi

1 Amo wili gala:su da bu gumilalu, Bolo da sia:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da gilisi. E da ilima dogo denesisu sia: sia:nanu, ilima asigibio sia:i. Amalalu, yolesili, asili, Ma:sidounia sogega doaga:i.

2 Amo soge ganodini lalu, e da dunu amo soge ganodini esalu ilima sia: bagohame olelei. Amalalu, e da Aga:ia sogega doaga:i.

3 E da Aga:ia soge ganodini oubi udiana esalu. E da Silia sogega masa:ne momagelaloba, e da Yu dunu ilia e

medomusa: dawa:lalu amo sia: nabi. Amaiba:le, e da bu Ma:sidounia sogega masusa: dawa:i.

4 Dunu eno gilisili, ema sigi asi. Amo dunu da Soubada (amo da Bilase, Belia dunu ea mano). Eno da Desalouniga dunu aduna amo A:lisadagase amola Siganadase. Eno da Ga:iase, Debe moilai dunu. Eno da A:isia soge dunu aduna amo Digigase amola Dalofimase,. Dimodi amola da sigi asi.

5 Ilia bisili asili, Daloua:se moilaiga doaga:le, nini da fa:no doaga:ma:ne ouesalu.

6 Ninia Filibai moilaiga Agi Yisidi Hame Sali Lolo Nabe ba:lu, foga ahoasu dusagai amoga fila heda:le, Filibai moilai yolesili, asili, eso biyale gala ahoanu, Daloua:se moilaiga doaga:le, ili gousa:i. Amo moilai ganodini ninia da hi afae ouesalu.

Bolo da Daloua:se Moilaiga, Yudigase Bogoi amo Wa:legadolisi

7 Sada:i daeya ninia da ha:i manusa: gilisi. Bolo da dunu gilisi ilima sia: olelei. E da aya yolesili masunu dawa:beba:le, e da mae helefili sia:nanu amo gasimogoa doaga:i.

8 Ninia da diasu gadodili sesei amo ganodini gilisibi ba:i, amola gamali bagohame amo ganodini nenanebe ba:i.

9 Goi dunu ea dio amo Yudigase da fo misa:ne agenesi dou da:iya amoga esalu. Bolo da mae helefili, sia:nanebeba:le, Yudigase da helele, golaidafa. Fo misa:ne agenesi amoga gadili dafane, osoboga sa:i. Ilia hedolowane gadili asili, ea da:i gaguia gadole, bogoidafa ba:i.

10 Be Bolo da gududili sa:ili, ea da:i amoga dia heda:le, ouga:ne, amane sia:i, “Defea! Mae beda:ma! E da hame bogoi, esala!” Amalalu goi da uhi.

11 Amalalu, Bolo da bu gadodili heda:le, agi fifili sagole, ha:i mai. E da ilima bu sia:nanu, eso mabeba:le, yolesili asi.

12 Goi dunu ea na:iyado, e da esalebeba:le, ilia amo goi ea diasuga oule asili, ilia dogo denesi dagoi ba:i.

Bolo da Daloua:se Moilai Yolesili, Mailidase Moilai Bai Bagadega Doaga:i

13 Ninia da bisili asili, foga ahoasu dusagai amo ganodini fila heda:le, A:sose moilaiga doaga:musa: asi. Amo moilaiga, ninia da Bolo dusagaiga fila heda:le yosia:musa: dawa:i galu. Bai e da musa: osobo logo amoga masusa: dawa:beba:le, amo hou ninima olelelalu, emo logoga asi.

14 A:sose moilaiga, ninia Bolo gousa:i. E dusagaiga fila heda:i. Amalalu, ninia da asili, Midilini moilai bai bagadega doaga:i.

15 Amo moilai yolesili, asili, gasi afae golale, Gaiose ogaga doaga:i. Asili, eno golale, Sa:imose ogaga doaga:le, afae eno golale, Mailidase moilai bai bagadega doaga:i.
16 Bolo da A:isia soge amo ganodini bagadewane esalumu higa:iba:le, e da Efesase baligimusa:, amo logoga dusagai ganodini masusa: dawa:i galu. E da hedolowane Benedigo-sidi Eso (Ha:i Manu Gamibi Dagosu Lolo Nasu) amo ba:musa:, Yelusaleme moilai bai bagadega doaga:musa: dawa:i galu.

Bolo da Efesase Sese Asigilai Dunu ilima Asigibio Sia:i

17 Bolo da Mailidase moilaiga esalebeba:le, e da Efesase sese asigilai dunu ema misa:ne sia:si.
18 Ilia da ema doaga:loba, e da ilima amane sia:i, “Na da degabo A:isia sogega doaga:i amogainini wali, na da dili amola esalebeba:le, dilia da na hou dawa:!
19 Na da hou fonoboiwane, dinanuwane, Yesu Gelesu Ea hawa: hamonanu. Yu dunu ilia gilisili na medomusa: ilegeiba:le:, na da se bagade nabi, be hame yolesi.
20 Na da dunu huluane nabima:ne amola dilia diasu ganodini, dilima fidisu sia: mae wamolegele, moloiwane olelesu.
21 Na da mae afafane, Yu dunu amola Dienadaile dunu, ilima sisasu sia: olelesu. Na da dili huluane wadela:i hou yolesili, Godema sinidigili, Hina Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:ma:ne, olelei dagoi.
22 Be wali, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Ea adoi nababeba:le, na da Yelusaleme moilai bai bagade amoga masunu. Amo moilaiga, na da nama doaga:mu hou hame dawa:.
23 Liligi afadafa na dawa:. Moilai huluane ganodini, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da nama se dabe iasu diasu hawa: hamosu amola se nabasu, na da ba:mu, amo E da nama olelei.
24 *Be na osobo bagade esalusu hou da nama liligi hamedei agoane gala. Na da hawa: hamosu Hina Gode Yesu da nama ia dagoiba:le, amo dagomusa: dawa:lala. Amo hawa: hamosu da Sia: Ida:iwane Gala, Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou, eno dunuma olelesu.
25 Na da dili huluane nabima:ne, Gode Ea Hinadafa Hou olelesa lalu. Be dilia huluane da na odagi bu hame ba:mu, na dawa:.
26 Amaiba:le, na da gasa bagadewane dilima olelesa. Dilia fi dunu afae da fisi dagoi ba:sea, Bolo da hame oleleiba:le fisi, amo sia:mu da hamedei.

---

* **20:24:** 2 Dimodi 4:7

27 Na da Gode Ea hou huluanedafa dilima olelemu hame
hihi galu.
28 Amaiba:le, dilia hou dilisu noga:le ouligima. Sibi gilisisu
Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dili ouligima:ne dilima
i, amo amola noga:le ouligima. Gode Ea Manodafa da
bogoiba:le, E da Ea sese hamoi dagoi. Amola dilia da sese,
sibi ouligisu ea ouligibi defele ouligima.
29 Na da dili yolesili, asili, ogogole olelesu dunu gasonasu
wa:me agoane da mae asigili, dili gilisisu ganodini gu-
gunufinisimusa: misunu, amo na dawa:.
30 Dilia gilisisu amo ganodini, mogili ilia da eno dunu
ilima fa:no bobogema:ne, ogogomu. Amo hou da ba:mu.
31 Amaiba:le, mae gogolema! Ode udianaga, eso amola
gasi, mae golale na da bagadewane dinanawane, se
nabawane dilima olelesu.
32 Defea! Na da dili Gode ouligima:ne, Godema iaha. Gode
Ea hahawane dogolegele iasu sia: da ida:iwane gala. Amo
da dilia dogo denesimusa: dawa:. Amo sia: lalegagubiba:le,
dilia Gode Ea hahawane iasu E da Ea fi dunu huluane ilima
imunusa: dawa: liligi, amo e da dilima imunu.
33 Na da eno dunu ilia abula o muni o silifa o gouli, amo
lamusa: hamedafa dawa:i.
34 Dilia huluane dawa:. Na na:iyado amola na, ninia ha:i
manu amola abula lama:ne, ninia loboga hawa: hamonanu.
35 Ninia gasa hame dunu amola hame gagui dunu fidimu
da defea. Na da amo hou hamonanebeba:le, dilima olelei.
Hina Yesu Gelesu Ea musa: sia: dawa:ma, amane, ‘Di da
dunuma liligi lasea, hahawane ba:mu. Be di da eno dunuma
iasea, hahawane baligili ba:mu!’ ”
36 Bolo da sia:i dagoiba:le, e amola ilia, gilisili muguni
bugili, Godema sia:ne gadoi.
37 Ilia da huluane dinanu. Ilia Bolo nonogone, asigibio
sia:musa: nonogoi.
38 E da ilima ea odagi ilia da bu hame ba:mu, amo e da
ilima sia:i dagoiba:le, ilia baligiliwane se nabi. Amalalu,
dusagaiga doaga:musa:, ilia Bolo sigi asi.

21

Bolo da Yelusaleme Moilai Bai Bagadega Doaga:musa: Asi

1 Ninia da ilima dinanuwane asigibio sia:nanu, yolesili
asi. Foga ahoasu dusagai ganodini asili, hano degele, ninia
Gose ogaga doaga:i. Golale, eso enoga Loudisi ogaga doaga:i.
Yolesili asili ninia Ba:dala moilai bai bagadega doaga:i.
2 Ba:dala moilaiga, ninia foga ahoasu dusagai Finisia
sogega masunusa: dialebe ba:i. Amoga fila heda:le, ninia
Ba:dala yolesili asi.

3 Ahoanu, ninia Saibalase oga ba:i. Be amoga mae doaga:le, ga (south) bu asili, Silia sogega asi. Daia moilai bai bagadega amoga aligila sa:ili, ilia da liligi ligisisu dusagai ganodini liligi sali, amo fadegai.

4 Daia moilai bai bagadega, ninia Yesu Ea fa:no bobogesu dunu mogili ba:i. Ninia da ilima hi afadafa sigi esalu. Gode Ea A:silibu da ilima Bolo da se nabimu oleleiba:le, ilia gasawane Bolo da Yelusaleme moilai bai bagade amoga mae masa:ne sia:i.

5 Amalalu, ninia ilima sigi ouesalu, dagole, yolesili asi. Ilia huluane, ilia uda amola mano, da sigi asili, moilai gadili asili, hano bagade bega: doaga:le, ninia gilisili muguni bugili, Godema sia:ne gadoi.

6 Amalalu, asigibio sia:nanu, ninia dusagai amoga fila heda:i. Be ilia da moilaiga buhagi.

7 Ninia Daia moilai yolesili asili, Dolema:iese moilaiga doaga:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu gousa:le, eso afadafa ili amola sigi esalu.

8 *Golale hahabe, fisili asili, ninia Sesalia moilaiga doaga:i. Ninia Filibe ea diasuga golai. Filibe da ifa:gelisidi dunu. (Yesuma fa:no bobogemusa: hiougisu dunu). Asunasi Dunu ilia da musa: Yelusaleme moilai bai bagadega, e amola dunu gafeyale eno, fidisu hawa: hamomusa: ilegei.

9 Filibe da uda mano biyaduyale galu. Ili da a:fini dunuga hame lai. Ilia Gode Ea Sia: gasa bagadewane olelesu.

10 †Ninia da amogawi eso bagahame ouesalu, balofede dunu ea dio amo A:gabase da Yudia soge fisili, ninima doaga:i.

11 E da ninima doaga:le, Bolo ea beleda lale, A:gabase hi da hina: emo amola lobo amoga la:gili, amane sia:i, “Yu dunu Yelusaleme moilai bai bagadega esala, ilia amo beleda gagui dunu agoane la:gili, Dienadaile dunu ilima imunu!”

12 Amo sia: nababeba:le, ninia amola eno dunu goega:i esalu, da Boloma e da Yelusaleme moilai bai bagade amoga mae masa:ne ha:giwane sia:i.

13 Be e da bu adole i, “Dilia da abuliba:le na bagadewane se nabima:ne disala:? Na da Yelusaleme moilai bai bagadega enoga la:gimu amola Hina Yesu Gelesu Ea hou fidima:ne enoga bogoma:ne medole legemu, amo hamomu na da momagele esala!”

14 Ninia da ea masa:ne logo hedofamu hamedei ba:i. Amaiba:le, ninia sia: yolesili, amane sia:i, “Defea! Gode Ea hanai liligi fawane hamomu da defea.”

---

* **21:8:** Asunasi Dunu Ilia Hou 6:5, 8:5 † **21:10:** Asunasi Dunu Ilia Hou 11:28

15 Amo moilaiga ouesalu, ninia liligi momagele, yolesili,
Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:musa: asi.
16 Sesalia soge Yesu Ea Hou ado ba:su dunu da nini
sigi asili, Saibalase soge dunu ea dio amo Na:isone (e da
hemonega Gode Ea hou lalegagui) amo ea diasuga oule asi.

Bolo da Ya:mese Gousa:musa: Asi

17 Ninia Yelusaleme moilai bai bagade amoga
doaga:beba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da nini
hahawane yosia:i.
18 Golale hahabe, Bolo amola nini da Ya:mese gousa:musa:
asi. Sese asigilai dunu huluane gilisibi ba:i.
19 Bolo da ilima asigi sia:sa:i. Amalalu, ea hawa:
hamobeba:le, Gode da Dienadaile dunu ilia fifi asi gala amo
ganodini hawa: hamosu, amo sia:ne iasu ilima olelei.
20 Amo sia: nababeba:le, ilia Godema nodoi. Amalalu,
ilia Boloma amane sia:i, “Ninia fi dunu, Bolo! Yu dunu
bagohamedafa da Yesu Gelesu Ea hou lalegagui dagoi, amo
di da ba:sa. Ilia da Mousese ea Sema amoma bagadewane
asigisa.
21 Eno dunu da guiguda: Yu fi dunu ilima olelei amane,
`Bolo da Yu fi dunu Dienadaile soge ganodini esala, ilima ilia
Mousese ea Sema yolesili, ilia mano gadofo mae damuni, Yu
dunu ilia hou huluane yolesima:ne olelesa,’ ilia da olelei.
22 Di da guiguda: doaga:i dagoi ilia da nabimu. Ninia da
adi hamoma:bela:?
23 ‡Agoane hamomu da defea. Guiguda: da dunu
biyaduyale esala. Ilia gasa bagadewane Godema ilegele
sia:su hamoi dagoi.
24 Dia ili sigi asili, di amola ili gilisili Gode da dili da
hadigi hamoi ba:ma:ne, dodofesu sema hou hamoma. Amo
hamoma:ne, ilia dabe imunu dia ima. Amalalu, ilia dialuma
waga:mu ilia defele ba:mu. Agoane hamosea, dunu huluane
da di da Mousese ea Sema wadela:sa, amo sia: da ogogosa
ilia ba:mu. Amola di da Mousese ea Sema mae giadofale
hahawane hamosa, ilia ba:mu.
25 §Be Dienadaile dunu amo da Gode Ea hou lalegagui,
ninia da ilima meloa amane dedei, ‘Nini fofada:nanu dilima
agoane sia:musa: dawa:i. Ha:i manu ogogosu ‘gode’ loboga
hamoi liligi ilima imunusa: lai, amo mae moma. Maga:me
mae moma, amola ohe fi amo ganodini maga:me bagade
diala amo mae moma. Wadela:i uda lasu agoaiwane hou
mae hamoma!’ ”
26 Amaiba:le, Bolo da amo dunu biyaduyale gala oule asili,
Gode noga:iwane ba:ma:ne dodofesu hou gilisili hamoi.

‡ **21:23:** Idisu 6:13-21 § **21:25:** Asunasi Dunu Ilia Hou 15:29

Amalalu, e da Debolo Diasu amo ganodini golili sa:ili, gobele salasu dunu ilima eso fesuale aligili, amo dunu ilia dodofesu hou hamoi amo da afae afae da gobele salasu imunu, amo e da olelei.

Ilia da Debolo Diasu Ganodini Bolo Gagulaligi

27 Be amo eso fesuale gala da gadenei dagoloba, eno A:isia sogega esalu Yu dunu, ilia Bolo Debolo Diasu ganodini esalebe ba:i. Ilia dunu huluane gilisi amo ougima:ne wili gala:le, Bolo gagulaligi.

28 Ilia ha:giwane halasu, “Isala:ili dunu! Dilia! Fidima! Amo dunu e da soge huluane lala. E da dunu huluane ilima Isala:ili dunu fi da wadela:i amola Mousese ea Sema, gui Debolo Diasu amola da wadela:i sia:sa. Amola wali e da ninia hadigi Debolo Diasu wadela:musa:, e da Dienadaile dunu amo ganodini oule misi dagoi!”

29 **(Dalofimase, Efesase dunu, amo amola Bolo, da Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini gilisili lelebe ilia ba:i dagoiba:le, amola ilia giadofale Bolo da amo dunu Debolo Diasu ganodini oule asi dawa:beba:le, amane sia:i.)

30 Amo halabe nababeba:le, dunu huluane Yelusaleme moilai bai bagade ganodini da fofogadigili, gegemusa: dawa:i galu. Dunu huluane da hehenane, gilisili, Bolo gagulaligili, Debolo Diasu amo gadili hiougili, Debolo Diasu logo ga:su da hedolowane ga:sibi ba:i.

31 Dunu huluane gilisi da Bolo medole legemusa: fananu, eno dunu da Louma dadi gagui ouligisu dunu ilima Yelusaleme dunu huluane da gilisili wili gala:beiya adole iasu.

32 Mae aligili, amo ouligisu da dadi gagui ouligisu dunu eno ili amola dadi gagui dunu mogili oule asili, dunu gilisisu amoga doaga:i. Yu dunu da ouligisu dunu amola dadi gagui dunu ba:beba:le, Boloma fananu yolei.

33 Dadi gagui ouligisu da Boloma doaga:le, sa:ine aduna amoga la:gima:ne sia:i. Amalalu, e amane adole ba:i, “Amo dunu da nowala:? E da adi hou hamobela:?”

34 Dunu gilisisu amo ganodini, dunu eno da sia: afae olelei. Eno da sia: eno olelei. Ilia udigili mae dawa:iwane, sia: bagade dalebeba:le, dadi gagui ouligisu da amo gegesu ea bai dawa:mu hamedeiwane ba:i. Amaiba:le, e da dadi gagui dunu ilia da Bolo gagili sali diasuga oule masa:ne sia:i.

35 Gagili sali diasu fa:gua doaga:loba, dunu gilisi da nimi bagadedafa hamobeba:le, dadi gagui dunu ilia Bolo gaguia gadole gisa asi.

** **21:29:** Asunasi Dunu Ilia Hou 20:4

36 Dunu huluane nimi bagade fili, Bolo medoma:ne
doagala:musa: dawa:beba:le ema fa:no bobogei. “Medoma!
Medoma!” ilia bagadewane halasu.

Bolo da Hi Hou Gaga:musa: Dawa:i

37 Dadi gagui dunu da Bolo gagili sali diasu amo ganodini
oule masusa: dawa:lalebeba:le, Bolo da dadi gagui ouligisu
dunuma amane sia:i., “Na dima sia:mu da defeala:?” Hina
dunu da bu adole i, “Di da Galigi sia: dawa: na ba:sa.
38 Amaiba:le, amo Idibidi dunu e da musa: gegei amola
4,000 nimi bagade dunu, dunu hame esalebe sogega bisili
asi, di da amo dunula:?”
39 Bolo da bu adole i, “Na da Yu fi dunu. Na da mimogo
moilai bai bagade amo Dasase, Silisia soge ganodini amoga
lalelegei. Na da dunu gilisi ilima sia:mu da defeala:?”
40 Dadi gagui ouligisu da ‘defea’ ea sia:beba:le, Bolo da
fa:gu da:iya lelu. Dunu huluane ouiya:ma:ne, Bolo da ea
loboga wei. Ouiya:iba:le, Bolo da Hibulu sia:ga ilima sia:i,
amane,

22

1 “Na fi dunu amola ada huluane, na da ni hou gaga:musa:
dilia nabima!”
2 E da Hibulu sia:ga ilima sia:be amo nababeba:le, ilia da
baligiliwane ouiya:i. Bolo da eno amane sia:i:,
3 *“Na da Yu fi dunu. Na da Dasase moilai bai bagade
Silisia sogega lalelegele, Yelusaleme moilai bai bagade
amoga misini, na da Gama:iliele ea sugulu ganodini sugulu
hamosu. E da gasa bagadewane, nini aowalalia sema nama
olelei. Na da dili huluane wali eso gilisi amo defele, Gode
Ea hou gasawane gagui galu.
4 †Na musa: da Yesu Gelesu Ea Logoga ahoasu dunu
se nabima:ne fananu amola bogoma:ne fasu. Na da ilia
gagulaligili, se dabe iasu diasu ganodini ha:digi.
5 Gobele salasu Ouligisu dunu amola Gasolo dunu hu-
luane, ilia da na sia: da dafawane dawa:. Ilia na:iyado
Yu dunu Dama:sagase moilaiga esalu ilima meloa dedene
nama i. Amaiba:le, na da Yesu Ea hou lalegagui dunu amo
gagulaligili, sia:inega la:gili, se dabe iasu ima:ne Yelusaleme
moilai bai bagade amoga bu hiouginana asi dagoi.

Bolo da Yesu Ea Hou Lalegagui amo Hou Olelei
(Asunasi Dunu Ilia Hou 9:1-19; 26:12-18)

---

* **22:3:** Asunasi Dunu Ilia Hou 5:34-39 † **22:4:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3, 26:9-11

6 Na da logoga ahoanoba, Dama:sagase moilai gadene-
newane doaga:loba, esomogoa hadigi bagade muagado
misini nama sisiga:i ba:i.
7 Na da osoboga diasa:ili, sia: amane nabi, `Solo! Solo! Di
da abuliba:le nama se iabela:?'
8 Na da amane adole ba:i, 'Hina! Di da nowala:?' E da
nama bu adole i, 'Na da Yesu, Na:salede dunu! Di da nama
se iaha!'
9 Dunu eno sigi ahoasu dunu da hadigi ba:i, be sia: ea bai
hame dawa:i galu.
10 Na amane adole ba:i, 'Hina! Na da adi hamoma:bela:?'
Hina Gode da bu adole i, 'Di wa:legadole, Dama:sagase
moilaiga masa! Amo moilaiga, dunu eno da dia hawa:
hamosu amo Gode da dima ilegei, amo dima olelemu.'
11 Hadigi bagade da na si wadela:lesiba:le, na da
hamedafa ba:i. Amaiba:le, na fidisu dunu da na lobolele,
Dama:sagase moilaiga oule asi.

12 Amo moilai ganodini, dunu afae ea dio amo A:nanaia:se
esalu. E da Godema bagade dawa:su dunu. E da ninia Sema
nabawane hamosu amola Yu dunu huluane da ema nodone
dawa:i.
13 E da nama misini, na dafulili lela, amane sia:i, 'Na fi
dunu, Solo. Di bu ba:ma.' Amalalu, mae aligili na si bu ba:i.
Na A:nanaia:se ba:i.
14 E nama amane sia:i, 'Ninia aowalali dunu ilia Gode
da di Ea ida:iwane hawa: hamosu dunu Yesu Gelesu amo
ba:ma:ne amola Ea sia: E lafidili sia:i nabima:ne, dima ilegei
dagoi.

15 Di da Yesu Ea ba:su dunu amo hawa: hamosu hamo-
muyo. Di da dunu huluanema dia ba:i liligi amola dia nabi
liligi, olelemu.
16 Be wali, udigili mae esaloma! Wa:legadole, hanoga
fane salasu hou hamoma! Di Godema sia:ne gadosea, dia
wadela:i hou huluane dodofei dagoi ba:mu!'

Gode da Boloma e da Dienadaile Dunuma Sia: Olelemusa: Sia:i

17 Na da Yelusaleme moilai bai bagade amoga buhagi. Na
da Debolo Diasu ganodini Godema sia:ne gadosa, esalawane
ba:i.
18 Amo ganodini, na Hina Yesu Gelesu ba:i. E da nama
amane sia:i, 'Hadi mabu! Yelusaleme moilai bai bagade
hedolo yolesima. Di da guiguda: esalebe dunuma dia ba:su
liligi amola Na hou olelesea, ilia da hame nabimu.'

19 Na Ema bu adole i, 'Hina! Na da musa: sinagoge
diasuga asili, na da Dia hou lalegagui dunu gagulaligili fasu.

20 ‡Ilia da Dia ba:su dunu Sidibene amo medole legeloba,
na amola da amoga esalu. Na da ea medosu hahawane ba:i,
amola na da ea medosu dunu ilia abula ouligimusa: gagui.’
21 Be Hina Yesu Gelesu da nama sia:i, ‘Masa! Na
da di sedaga esalebe Dienadaile dunu amo olelema:ne,
asunasimu galebe!’
22 Dunu huluane da Bolo ea sia: noga:le nabi. Be e da
Dienadaile dunuma masunu sia:beba:le, ilia bu ha:giwane
halasu, amane, “Amo dunu bogoma:ne medoma! E da bu
esalumu da defea hame galebe!”
23 Ilia da ‘a:i’ ea gusa:ne, amola ilia abula fadegale
fefeloasu, osobo gasa:le gadosu.
24 Louma dadi gagui ouligisu dunu da ea dadi gagui
dunuma, ilia Bolo gagili sali diasu amo ganodini oule
masa:ne sia:i. E da Yu dunu da Bolo medoma:ne bagade-
wane halasu amo ea bai nabima:ne, ilia Bolo bagadewane
fama:ne, e sia:i.
25 Be ilia Bolo fama:ne ifaga la:gi dagoiba:le, Bolo da dadi
gagui ouligisu dunu afae gadenene lela ema amane sia:i, “Di
da Louma dunudafa amo ea wadela:i hou hogoma:ne mae
fofada:ne, udigili famu da Louma sema defele ganabela:?”
26 Amo dadi gagui ouligisu da amo sia: nababeba:le, e da
ouligisudafa ema asili, ema amane adole ba:i, “Di da adi
hamosala:? Amo dunu da Louma dunudafa!”
27 Amalalu, dadi gagui ouligisu da Boloma asili, ema
amane adole ba:i, “Adoma! Di da Louma dunudafala:?”
Bolo da bu adole i, “Ma!”
28 Dadi gagui ouligisu da bu adole i, “Na da muni bagade
Gamanema ia dagoiba:le, Louma dunudafa hamoi galu.”
Bolo da bu adole i, “Be na ada da Louma dunuba:le, na da
Louma dunudafa esala!”
29 Hedolowane, dadi gagui dunu ilia Boloma adole
ba:musa: dawa:i dunu, amo sia: nababeba:le beda:iwane
mugului. Dadi gagui ouligisu dunu amola da bagadewane
beda:i. Bolo da Louma dunudafa, amola e da amo sa:inega
la:gi dagoi, amo dawa:beba:le, e bagadewane beda:i.

Bolo da Gasolo dunu ilima Fofada:i

30 Dadi gagui ouligisu da moloiwane Yu dunu ilia Boloma
halasu ea bai dawa:ma:ne dawa:i galu. Amaiba:le, golale
hahabe, e da ea dunuma Bolo sia:ine fadegama:ne sia:i. E
da Gobele salasu Hina dunu amola Gasolo dunu huluane
gilisima:ne sia:i. Amalalu, e da Bolo oule misini, Bolo da
huluane ba:ma:ne leloma sia:i.

‡ **22:20:** Asunasi Dunu Ilia Hou 7:58

23

1 Bolo da moloiwane Gasolo dunu ba:i. E amane sia:i, “Na
fi dunu! Isala:ili dunu! Na dogo ganodini ni fofada:beba:le,
amo na eso huluane esalebe Gode da hahawane ba:ma:ne
na hamonanu na dawa:.”
2 Gobele salasu Ouligisu dunu ea dio amo A:nanaia:se da
dunu ilia da Bolo gadenene lela, ilima Bolo ea lafi loboga
fama:ne sia:i.
3 *Bolo da ema amane sia:, “Gode da di famu! Di da dobea
amo dabuagado ahea:ya:i amoga legei agoane. Di da Sema
amo defele nama fofada:musa: fisa. Be dia amo dunuma na
fama:ne sia:beba:le, dia da Sema wadela:sa!”
4 Dunu amo da Bolo gadenenewane lelu da ema amane
sia:i, “Di da Gode Ea gobele salasu Ouligisu dunuma lasogole
sia:sa!”
5 †Bolo da bu adole i, “Na fi Isala:ili dunu! E da Gobele
salasu Ouligisu dunu amo na da hame dawa:i. Gode Sia: da
amane dedei diala, ‘Dilia fi ouligisu dunuma mae lasogole
sia:ma!’ ”
6 ‡Bolo da amo dunu gilisi, mogili da Sa:diusi amola mogili
da Fa:lisi, amo ba:beba:le, e gilisisu amo ganodini amane
wei, “Na fi Isala:ili dunu! Na da Fa:lisi dunu. Na ada
amola na ame, da Fa:lisi. Bogoi dunu ilia wa:legadole, Fifi
Ahoanusu lamu, amo na dafawaneyale dawa:beba:le, eno
dunu da nama guiguda: fofada:nana.”
7 Amo sia:beba:le, Fa:lisi dunu amola Sa:diusi dunu, amo
gilisisu ganodini esalu da mogili, sia:ga gegei.
8 §(Sa:diusi da bogoi dunu da hame wa:legadomu amo
dafawaneyale dawa:sa. A:igele amola a:silibu da hamedafa
ilia dafawaneyale dawa:sa. Be Fa:lisi da bogoi wa:legadosu
amola a:igele amola a:silibu da esala amo dafawaneyale
dawa:sa. Amaiba:le, ela mogili, sia:ga gegei.)
9 Sia:ga halasu da bagadewane heda:i. Amalalu, Fa:lisi
Sema olelesu dunu eno da wa:legadole, gasa bagadewane
sia:i, “Amo dunu ea wadela:i hamoi ninia hamedafa ba:sa.
Amabela:? A:igele o a:silibu da ema dafawane sia:bela:?”
10 Sia:ga gegesu da gasa bagadewane heda:beba:le, dadi
gagui ouligisu da beda:i galu. Yu dunu ilia Bolo ea da:i
gadelasa:besa:le, e beda:i. Amaiba:le, ea dadi gagui dunu
ilia gilisisu amo ganodini asili, Bolo lale, gagili sali diasu
amo ganodini oule masa:ne sia:i.
11 Amo gasia, Hina Gode da Boloma dafulili lelu. E da
Boloma amane sia:i, “Mae beda:ma! Di da Yelusaleme
moilai bai bagade amoga Na hou di ba:su, amo di olelei

---

* **23:3:** Ma:diu 23:27-28 † **23:5:** Gadili Asi 22:28 ‡ **23:6:** Asunasi Dunu Ilia Hou 26:5; Filibai 3:5 § **23:8:** Ma:diu 22:23; Maga 12:18; Luge 20:27

dagoi. Di da Louma moilai amo ganodini amola amo hou defele hamomu!”

Ilia da Bolo Medole Legemusa: Ilegei

12 Golale hahabe, eno Yu dunu da gilisili, Bolo medomusa: ilegei. Ilia gasa bagade ilia da ha:i amola hano hame manu, ilia Bolo medole legei dagoiba:le fawane bu ha:i manusa: ilegei dagoi.

13 Dunu 40 baligi amo idi da amo hou gilisili hamomusa: dawa:i galu.

14 Ilia gobele salasu Hina dunu amola asigilai dunu, ilima asili, ilima amane sia:i, “Ninia Gode ba:ma:ne gasa bagade ilegele sia:i dagoi. Ninia ha:i hame manu. Ninia Bolo medole legei dagoiba:le fawane, ha:i bu manu.

15 Amaiba:le, wali dilia amola Gasolo dunu, Louma dadi gagui ouligisu dunuma sia: adosima. E da Bolo dilima oule misa:ne sia:ma. Dilia da ema bu adole ba:ma:ne, e oule misa:ne sia:ma. Be ninia wamoaligili, logoga medole legemusa: ouesalumu.”

16 Be Bolo ea aba egefe da amo sia: nababeba:le, e da gagili sali diasuga asili, Boloma olelei.

17 Amalalu, Bolo da dadi gagui dunu ouligisu afae ema misa:ne sia:beba:le, ema amane sia:i, “Di amo goi, dadi gagui ouligisudafa dunuma oule masa. E da ema sia:mu galebe.”

18 Amalalu, amo ouligisu dunu da goi ouligisudafa dunuma oule asili, ema amane sia:i, “Se dabe iasu diasu sali dunu Bolo da nama misa:ne sia:i. Amo goi da dima sia:mu gala. Amaiba:le, na da amo goi dima oule misi.”

19 Dadi gagui ouligisu dunu da goi lobolele, la:ididili oule asili, ema adole ba:i, “Di da nama adi sia:ma:bela:?”

20 Goi da bu adole i, “Yu ouligisu dunu da gilisili fofada:nanu, ilia aya dima di Bolo amo ilia Gasolo dunu fofada:ma:ne oule masa:ne sia:mu. Ilia da Boloma moloi hou adole ba:ma:ne, ogogole agoane sia:mu galebe.

21 Be ilia sia: dia mae nabima. Dunu 40 amo idi baligi, ilia da logoga wamoaligili, Bolo medole legemusa: ouesalumu. Ilia gasa bagadewane ha:i amola hano, mae nawane, Bolo bogoma:ne medoi dagosea fawane bu manusa: ilegei dagoi. Ilia wali amo hou hamoma:ne, dia sia: nabimusa:, ouesala.”

22 Dadi gagui ouligisu dunu da amane sia:i, “Di da amo sia: nama olelei, amo eno dunuma mae adoma!” Amalalu, e da goi dunu ea diasuga asunasi.

Ilia da Bolo gamane Ouligisu Dunu ea dio amo Filigisi, ema Asunasi

23 Amalalu, dadi gagui ouligisu dunu da ea fidisu dunu
aduna elama misa:ne sia:i. E da elama amane sia:i, “Alia
dadi gagui dunu 200 agoane amola hosiga fila heda:su dunu
70 agoane, amo huluane gilisili, Sesalia moilaiga masusa:,
wali gasia 9ougologowane masa:ne momagema!.
24 Bolo da hosi amoga fila heda:ma:ne, hosi lama. E da
enoga mae fane, hahawane ouligisu Filigisima doaga:ma:ne,
alia ouligima!”
25-30 Amalalu, dadi gagui ouligisu da Filigisima meloa
amane dedei,

“Na da Galodiase Lisia:se. Na da di, ada Hina Filigisi, dima meloa dedesa. Dima asigisa. Yu dunu da amo dunu gasawane gaguli medole legemusa: dawa:i galu. Na da amo dunu da Louma dunudafa nababeba:le, na da na dadi gagui dunu oule asili, amo dunu gaga:i. Na da Yu dunu ilia ema halasu bai dawa:ma:ne, ilia Gasolo ilima fofada:musa: e oule asi. Be ema se imunusa: fofada:su amola se dabe iasu diasu hawa: hamoma:ne fofada:su bai na da hamedafa ba:i. Ilia ema fofada:su da ilisu ili sema amo ganodini giadofasu gala. Be ili da logoga wamoaligili, Bolo medole legemusa: dawa:i, amo na nababeba:le, na da hedolowane dima asunasimusa: dawa:i. Na da ema ha lasu dunu ilima, ilia dima ea wadela:i hou olelema:ne sia:i.”

31 Dadi gagui dunu da ilima adoi liligi huluane hamoi. Ilia
Bolo lale, gasia oule asili, A:nadibadalisi moilaiga doaga:i.
32 Golale hahabe, emoga asi dadi gagui dunu da yolesili
asili, gagili sali diasuga buhagi. Hosiga fila heda:i dunu ilisu
da Bolo oule asi.
33 Ilia Bolo oule asili, Sesalia moilaiga doaga:le, meloa
dedei gamane ouligisu dunuma sagole, amola gamane
ouligisu ouligima:ne, ilia Bolo ema i.
34 Gamane ouligisu dunu da meloa dedei idili, Boloma
amane adole ba:i, “Di da adi soge dunula:?” Bolo da bu
adole i, “Na da Silisia soge dunu!”
35 Amalalu, Gamane ouligisu da amane sia:i, “Dima
fofada:su dunu da doaga:sea, na da dia sia: nabimu.”
Amalalu, ea dadi gagui dunuma ilia da Bolo, Helode ea hina
bagade diasu amo ganodini ouligima:ne sia:i.

24

Yu Dunu da Bolo Medomusa: Fofada:i

1 Eso biyale gala aligili, gobele salasu Ouligisu dunu ea dio
amo A:nanaia:se, eno asigilai dunu amola fofada:su dunu

ea dio amo Dedalase, amo da Sesalia moilaiga doaga:i. Ilia
gamane ouligisu Filigisima fofada:su olelei.
2 Amalalu, gamane ouligisu da Boloma misa:ne
sia:beba:le, e da diasu ganodini golili sa:i. Dedalase
da Boloma muni fofada:su hamoi. E Filigisima amane
sia:i, “Ada! Di da dawa:iwane ninima ouligisu hawa:
hamobeba:le, ninia ode bagohame olofoiwane esalu. Di da
gaheabolo hou ninia soge fidimusa: hamosa.
3 Eso huluane amola sogebi huluane amo ganodini, amo
hou ninia hahawane ba:sa. Ninia dima nodone dawa:sa.
4 Na da dima udigili sia:mu higasa. Amaiba:le, dia
ninima asigima:ne, na ha:giwane adole ba:sa. Dia ninia sia:
fonobahadi nabima!
5 Amo dunu Bolo da nimi bagade ougima:ne wili gala:su
dunu ninia ba:i. Soge bagade amo ganodini, e da soge
huluane amoga Yu fi ganodini wili gala:su bagade muni
hamosa. E da Na:salini fi amo ganodini ouligisu dunu esala.
6 E da Debolo Diasu wadela:musa: dawa:beba:le, ninia e
gagulaligili, ninia sema defele fofada:musa: dawa:i galu.
7 Be dadi gagui ouligisu Lisaia:se da misini, gasa fi agoane,
amo dunu ninia loboga fadegale,
8 amane sia:i, ‘Dilia amoma fofada:musa: dawa:sea,
Filigisima fofada:ma!’ Di da Ema adole ba:sea, dia da Ea
lafidili ninia waha olelei liligi huluane nabimu!”
9 Yu dunu esala, ilia da amo diwaneya udidisu sia:ga
madelale, Dedalase ea sia: da dafawaneyale sia:i.

Bolo da Filigisi Nabima:ne, Ea Hou Hisu Gaga:i

10 Gamane ouligisu dunu da Boloma sia: sia:musa: loboga
wei. Bolo da amane sia:i, “Di da amo dunu fi ilima ode
bagohame fofada:su dunu ida:iwane esalebeba:le, amo na
dawa:. Amaiba:le na dima fofada:mu hahawane gala.
11 Di da amo liligi hogosea, noga:le ba:mu. Na Yelusaleme
moilai bai bagade Godema nodone sia:ne gadomusa:
doaga:i. Amogainini wali da eso fagoyale fawane.
12 Na da Debolo Diasu ganodini sia:ga hame gegei. Na
da sinagoge diasu amola diasu sogebi, amo ganodini na da
dunu ougima:ne hamedafa wili gala:su. Amo hou huluane,
Yu dunu ilia ba:i.
13 Ilia nama fofada:su liligi dafawaneyale olelemusa:,
ba:su dunu da oule misunu, hamedeidafa ba:sa.
14 Be amo fawane da dafawane na da dima olelemu,
amane, Na da ninia aowalali amo ilia Godema nodomusa:,
na da Logodafa (amo da ogogosa ili sia:sa) amoga ahoa. Be
na da liligi huluane Mousese ea Sema buga amola balofede
ea buga, amo ganodini dedei liligi huluane na dafawaneyale
dawa:sa.

15 Na da Gode Ea hou, amo Yu fi dunu ilia dafawaneyale
dawa:su defele, na da dafawaneyale dawa:sa. Amo
dafawaneyale dawa:su da dunu huluane, hou ida:iwane
dunu amola wadela:i hamosu dunu, da bogoi yolesili bu
wa:legadomu.
16 Amo dawa:beba:le, na da Gode ba:ma:ne amola dunu
huluane ba:ma:ne, eso huluane hou noga:i hamomusa:, logo
hogoi helesa.
17 *Na da na moilai Yelusaleme amo ode mogili hame
ba:beba:le, na da na fi dunu Yelusaleme moilai bai bagade
ganodini fidimusa:, muni ilima ima:ne amola gobele salasu
hamoma:ne, buhagi.
18 Amo hou na da hamonanoba, na da sema dodofesu hou
hamoi dagoloba, amo dunu ilia da na Debolo Diasu ganodini
ba:i. Dunu eno da nama hame gilisi, wili gala:su amola da
hamedafa ba:i.
19 Be Yu dunu eno A:isia sogega misini esalebe ba:i. Ilia
da nama diwaneya udidimusa: dawa:sea, ili da dima adole
imunu da defea.
20 Amola guiguda: esala dunu da na wadela:i hou na da
Gasolo dunu ilima fofada:i, amo olelemu da defea.
21 †Na da wadela:i hou afadafa hamoi, amo na da
ilima fofada:loba, amane sia:i, 'Na da bogoi dunu da bu
wa:legadomu amo dafawaneyale dawa:beba:le, dilia nama
fofada:sa!'
22 Amalalu, Filigisi da fofada:su ga:si dagoi. E da Yesu
Gelesu Ea Logo amo bai dawa:i galu. E da ilima amane
sia:i, "Dadi gagui ouligisu Lisaia:se da doaga:sea, Bolo da
wadela:le hamoi o hame hamoi na da sia:mu."
23 E da dadi gagui ouligisu dunu amo da Bolo ouligi, ema
Bolo da mae masa:ne noga:le sosodo ouligima:ne sia:i. Be
ea se dabe iasu diasu logo mae ga:sili, ea na:iyado ema
fidima:ne, logo fodoma:ne sia:i.

Bolo da Filigisi amola Dalusila Elama Yesu Ea Sia: Olelei

24 Eso eno aligili, Filigisi amola ea uda Dalusila (amo da Yu
uda), da misi. Filigisi da Boloma misa:ne sia:i. Bolo da Yesu
Gelesuma dafawaneyale dawa:su hou olelebeba:le, Filigisi
da noga:le nabi.
25 Be Bolo da dafawaneyale dawa:su hou baligili, bu hou
ida:iwane gala amola dunu hi hanai hou fane legesu hou
amola Godema Fofada:su Misunu Hou, amo olelebeba:le,
Filigisi da bagadewane beda:i. E da amane sia:i, "Defea!
Di wali masunu da defea. Eso enoga na da bu nabimu logo
ba:sea, na dima misa:ne sia:mu."

---

* **24:17:** Asunasi Dunu Ilia Hou 21:17-28 † **24:21:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:6

26 E da muni hanaiba:le, Bolo da ema hano suligi muni
imunu dawa:i galu. Amaiba:le e da eso bagohame, Bolo da
ema gilisili sia: sa:imusa:, misa:ne sia:su.
27 Ode aduna aligili, Filigisi da ea gamane ouligisu hou
yolesi. Bogiase Fesadase da ea ouligisu sogebi lai dagoi.
Filigisi da Yu dunu ilia nodosu lama:ne, Bolo ea se dabe
iasu diasu logo hame doasi.

25

Bolo da Louma Gamane Hinama Fofada:musa: Adole Ba:i

1 Fesadase da Sesaliaga doaga:le, eso udiana aligili, yolesili
asili, Yelusaleme moilai bai bagade amoga doaga:i.
2 Yelusalemega, gobele salasu ouligisu dunu amola Yu
ouligisu dunu da Boloma fofada:su liligi ema olelei.
3 Ilia Fesadasema e da Bolo Yelusaleme moilai bai bagade
amoga fofada:musa: oule misa:ne, ha:giwane sia:i. Bai ilia
da logoga Bolo medole legemusa: ilegeiba:le, amane sia:i.
4 Be Fesadase da bu adole i, “Bolo da Sesalia se dabe iasu
diasu ganodini sali esala. Na da fonobahadi aligili, Sesalia
moilaiga buhagimu.
5 Dilia ouligisu dunu da Sesalia moilaiga na sigi asili, Bolo
da wadela:i hou hamoi galea, ema fofada:mu da defea.”
6 Fesadase da eso nabuane Yelusaleme moilai bai
bagadega ouesalu, Sesalia moilai amoga asi. Golale hahabe,
e da fofada:su diasuga golili sa:ili, fili, Bolo ema oule misa:ne
sia:i.
7 Bolo da doaga:loba, Yu dunu amo da Yelusalemega misi
ilia da Boloma bagadewane diwaneya udidili sia:nanu. Be
ba:su dunu hameba:le, Bolo dafamu da hamedei ba:i.
8 Bolo da ea hou gaga:i, amane, “Na da ninia Sema, Yu
dunu, Debolo Diasu amola Louma gamane ouligisudafa,
amo huluanema wadela:le hamedafa hamoi.”
9 Be Fesadase da Yu dunu na:iyado hamomusa:
dawa:beba:le, e da Boloma amane adole ba:i, “Di da
Yelusaleme moilai bai bagade amoga amo fofada:su hou
nama bu fofada:ma:ne masunu da defeala:?”
10 Bolo da bu adole i, “Na da Louma gamane ouligisudafa
amo ea fofada:su diasudafa amo ganodini lela. Amo da
defea. Na da Yu dunu wadela:ma:ne, wadela:i hamedafa
hamoi. Amo di noga:le dawa:.
11 Na da Sema wadela:lesi ganiaba, o se imunusa: fo-
fada:su amo defele wadela:i hamoi ganiaba, na da se
imunusa: fofada:mu da defea gala:loba. Be nama fofada:su
da ogogoi ganiaba, na da se imunusa: fofada:mu da defea
hame gala:loba. Na da Louma gamane ouligisudafa ema
fofada:ma:mu.”

12 Amalalu, Fesadase, ea fada:i adole iasu dunuma
gilisili sia:dalu, Boloma bu adole i, “Di da Louma Gamane
ouligisudafa ema fofada:musa: adole ba:beba:le, defea, di
da ema fofada:musa: masunu!”

Bolo da Agaliba amola Idua Benisi, elama Fofada:i

13 Fa:no, hina bagade Agaliba amola idua Benisi, da
Fesadase gousa:musa:, Sesalia moilaiga misi.
14 Eso udianawane esalu, Fesadase da Agalibama Bolo
ea hou olelei, amane, “Dunu da guiguda: esala, Filigisi da
asiba:le, amo e da se dabe iasu diasu ganodini sali amomane
fisi.
15 Na da Yelusaleme moilai bai bagade amoga asili, Yu
gobele salasu ouligisu dunu amola asigilai dunu, ilia da e
da wadela:le hamoi amo sia:i. Ilia da na ema medoma:ne
fofada:musa: sia:i.
16 Be na ilima bu adole i, ‘Ninia Louma dunu hou da
agoane gala. Dunu ilia eno dunu da wadela:le hamoi
sia:beba:le, ninia da amo dunuma udigili hame fofada:sa.
E da ea hou gaga:ma:ne, ema fofada:su dunu hidadea ilia
odagi ba:beba:le fawane fofada:mu!’ na amane sia:i.
17 Amaiba:le, ilia guiguda: manoba, golale hahabe na da
hedolowane fofada:su diasu amo ganodini fili, na dadi gagui
ilima Bolo ganodini oule misa:ne sia:i.
18 Ema ha lai dunu da wa:legadole, ema diwaneya udidi.
Na da agoane dawa:i galu. Ilia da e da wadela:idafa hou
hamoi sia:mu na dawa:i galu. Be hame.
19 Be ilia ema amane fofada:i. E da ilia Gode Ea sema
wadela:lesi, ilia sia:i. Amola e da ogogosu dunu ea dio amo
Yesu da bogoi be bu wa:legadole esala, amo ogogole sia:i,
ilia diwaneya udidi.
20 Na da amo hou bai dawa:mu gogolei galu. Amaiba:le,
Boloma na amane adole ba:i, ‘Di da Yelusaleme moilai bai
bagade amoga amo fofada:su hou bu fofada:ma:ne masunu
da defeala:?’
21 Be Bolo da Louma gamane ouligisudafa ema fo-
fada:musa: sia:i. E da se dabe iasu diasu sosodo aligisu
dunu amoga ouligilalu, Louma gamane ouligisudafa fo-
fada:musa: masunu sia:i. Amaiba:le, na dadi gagui
dunuma, na amo hou hamomusa: sia:i. Na da Louma
gamane ouligisudafa ema asunasimusa: dawa:i!”
22 Agaliba da Fesadasema amane sia:i, “Amo dunu ea sia:
nisu nabimu hanai gala.” Fesadase da bu adole i, “Defea!
Aya hahabe di da nabimu!”
23 Golale hahabe, Agaliba amola Benisi da misini, dunu
bagohame elama nodone hamonanebe ba:i. Dunu gilisisu
diasu bagade amo ganodini golili sa:ili, dadi gagui ouligisu

dunu huluane amola moilai ouligisu dunu, gilisila misi.
Fesadase sia:beba:le, sosodo aligisu dunu da Bolo diasu
ganodini oule misi.
24 Fesadase amane sia:i, “Hina Agaliba amola dunu
huluane guiguda: gilisi. Amo dunu ba:ma. Ema Yu fi dunu
huluane guiguda: esala amola Yelusaleme moilai bai bagade
ganodini esala, amo da ema halale fofada:sa. Ilia ha:giwane,
e bogoma:ne medomusa: halasa.
25 Be e da se imunusa: fofada:su amo defele wadela:le
hamoi na da hamedafa ba:i. E da hisu Louma ouligisudafa
ema fofada:musa: sia:i dagoiba:le, na da Louma gamane
ouligisudafa ema asunasimusa: sia:i dagoi.
26 Be na da bai moloidafa Louma gamane ouligisudafa
ema meloa dedene imunu gogoleiba:le, na da di ba:ma:ne
amo dunu oule misi. Hina bagade Agaliba! Disu noga:le
dawa:ma. Bai na da ema fofada:nanu, bai noga:i amo
Louma gamane ouligisudafa ema dedemu hanai gala.
27 E wadela:i hou mae ba:le, ema fofada:su noga:le hame
dawa:le, udigili asunasimu da defea hame galebe.”

26

Bolo da Agaliba Nabima:ne, Ea Hou Hisu Gaga:i

1 Agaliba da Boloma amane sia:i, “Defea! Dia hou
gaga:ma:ne sia:mu da defea.” Bolo da ea lobo molole, ea
hou amane gaga:i,
2 “Hina Agaliba! Na da dia midadi, na hou Yu dunu
ilia nama fofada:su liligi amo hou gaga:muba:le, na da
hahawane gala.
3 Di da Yu dunu ilia sema amola ilia sia:ga gegesu
liligi, amo noga:le dawa:beba:le, na da hahawane gala.
Amaiba:le, dia mae hihiniwane na sia: nabima.
4 Na goihadini eso amogainini asili, wali esalebe, amo
hou huluane, Yu fi dunu huluane dawa:. Na eso huluane
hamobe, hidadea na sogedafa amola fa:no Yelusaleme
moilai bai bagade amoga esalebe, amo ilia hulu dawa:.
5 *Ninia Godema nodosu fi amo ganodini, na da gasa
bagade fi amo Fa:lisi fi amo ganodini heda:le, mae fisili
esala, amo ilia dawa:.
6 Be wali, na da hahawane dogolegele iasu amo Gode
da ninia aowalalima olelei liligi, amo na dafawaneyale
dawa:beba:le, ilia da na medoma:ne fofada:musa:
dawa:lala.
7 Ninia Isala:ili fi fagoyale gala, ilia da amo hahawane
dogolegele iasu liligi lamu hanai gala. Ilia gasi amola

* **26:5:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:6; Filibai 3:5

eso, amo ganodini Godema nodone sia:ne gadosa. Be hina bagade! Amo hahawane dogolegele iasu na dafawaneyale dawa:beba:le, Yu dunu ilia na medomusa: fofada:nana.

8 Dilia guiguda: esala dunu! Gode da bogoi dunu wa:lesimusa: defele esala, amo dilia abuliba:le hamedei agoane dawa:sala:?

9 †Na da musa: Yesu Gelesu, Na:salede dunu amo ea logo wadela:musa:, logo hogoi helesu.

10 Amo hou na Yelusaleme moilai bai bagade amoga hamoi. Gobele salasu ouligisu dunu da sia:beba:le, na Gode Ea fi dunu bagohame se dabe iasu diasu ganodini sali. Gobele salasu dunu da ilima se imunusa: fofada:iba:le, na amola amo fofada:su fidisu.

11 Eso bagohame sinagoge diasu ganodini, na sia:beba:le, eno dunu ilia Yesu Ea hou lalegagui dunu ilima se dabe iasu i. Ninia da ilima amane sia:i, ‘Yesuma dafawaneyale dawa:su hou yolesima!’ Na da ilima bagadewane ougiba:le, amo dunuma se ima:ne, ga moilai bagohame amoga ahoasu.

Bolo da Yesu Ea Hou Lalegagui, Amo Hou Olelei
(Asunasi Dunu Ilia Hou 9:1-19; 22:6-16)

12 Na da amo hou hamoma:ne, Dama:sagase moilaiga asi. Gobele salasu ouligisu dunu da ilia amo hou nama ilegei dagoi olelemusa:, ilia na:iyado dunuma meloa dedene nama i.

13 Hina bagade! Na da esomogoa logoga ahoanoba, hadigi bagade amo da eso ea hadigi baligi, amo da muagado misini, na amola na sigi ahoasu dunu, ninima sisiga:i agoane ba:i.

14 Ninia huluane osoboga diasa:ili, na da dunu ea sia: nabi. E da Hibulu sia:ga nama amane sia:i, ‘Solo! Solo! Di da abuliba:le Nama se iahabela:? Di da bulamagau ea ouligisu fasu dagulu amoga emo dugabeba:le se naba, amo defele di da Na hou amoga gegebeba:le se naba!’

15 Na amane adole ba:i, ‘Hina! Di da nowala:?’ Hina Yesu Gelesu da bu adole i, ‘Na da Yesu. Di da Nama se iaha.

16 Be wa:legadoma. Na da dima Na hawa: hamomusa:gini ilegema:ne misi. Dima hobea wali ba:i liligi amola Na hobea dima olelemu liligi, amo eno dunuma olelemu.

17 Na da di Isala:ili dunu amola Dienadaile dunu, ilima asunasimuba:le, ilia dima gegesea Na da gaga:mu.

18 Dia sia:beba:le, ilia si da fadegamu. Ilia gasi fisili, hadigi amoga doaga:mu. Ilia Sa:ida:ne ea gasa fisili, sinidigili, Godema bu doaga:mu. Na hou dafawaneyale dawa:beba:le, ilia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi ba:mu. Amola

† **26:9:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3, 22:4-5

ilia Gode Ea ilegei fi amo ganodini, hahawane esalebe ba:mu.’

Bolo da ea Hawa: Hamosu Olelei

19 “Amaiba:le, hina bagade Agaliba, amo Hebene esala ba:su ea bai na da nabawane hamomusa: dawa:i.
20 ‡Degabo Dama:sagase moilai ganodini, amalu Yelusaleme moilai bai bagadega, fa:no Isala:ili soge huluane amo ganodini amola Dienadaile soge amo ganodini, na da Gode Ea sia: olelei. Amo fi dunu ilia wadela:i hou amoma gogosiane, Godema sinidigili, ilia Godema sinidigi dagoi amo olelema:ne, hou ida:iwane hamoma:ne, na olelei.
21 Amo hou na hamobeba:le, na da Debolo Diasu ganodini esaloba, Yu dunu da na gagulaligili, medole legemusa: dawa:i galu.
22 Gode da mae yolesili, na fidibiba:le, na da wali eso, dunu huluane defele bagade amola fonobahadi, ilima na ba:su liligi olelesa lela. Na olelesu da musa: balofede dunu amola Mousese, ilia musa: amo hou da misunu sia:i, amo defele na olelesa.
23 §Sia: da agoane diala, ‘Mesaia da hidadea se nabawane bogole, E da Gode Ea hadigi gaga:su hou Yu dunu amola Dienadaile dunu, ilima olelema:ne, E da bogoi dunu huluane bisili, hidadea wa:legadomu!’
24 Bolo da ea hou agoane gaga:loba, Fesadase da ema ha:giwane wele sia:i, “Bolo! Di da doula asi dagoi. Idisu amola dedesu bagade hamobeba:le, di da doula ahoa.”
25 Bolo da bu adole i, “Hina bagade! Na da hame doula asi. Na da dafawane sia:sa.
26 Hina bagade Agaliba! Di da amo hou bagade dawa:! Amaiba:le, na da mae beda:iwane dima sia:sa. Amo hou da wamowane hame hamoiba:le, di da amo liligi huluane ba:i dagoi na dawa:.
27 Hina bagade Agaliba! Di da balofede dunu ilia sia: dafawaneyale dawa:bela:? Na agoane dawa:. Di dawa:dafa!”
28 Agaliba da Boloma amane sia:i, “Di da hedolowane na hou afadenene, bu na Yesu Ea hou lalegagui dunu hamoma:bela:?”
29 Bolo da bu adole i, “Hedolowane o gebewane na hame dawa:. Be na da Godema agoane sia:ne gadosa. Di amola eno dunu huluane ilia wali eso na sia: naba dunu, dilia huluane afadenene, na hou agoane ba:mu na hanai gala. Be amo sia:ine, na la:gi liligi, amo fawane dilia lamu na higasa.”

---

‡ **26:20:** Asunasi Dunu Ilia Hou 9:20, 9:28-29 § **26:23:** 1 Golidia 15:20; Aisaia 42:6, 49:6

30 Amalalu, ouligisu Agaliba, Fesadase, Benisi amola dunu huluane, wa:legadoi.
31 Diasu yolesili, ilia gilisili sia: dasu, amane, “Amo dunu da wadela:le hame hamoiba:le, e medoma:ne fofada:mu o se dabe iasu diasu ganodini salimu da defea hame galebe.”
32 Hina bagade Agaliba da Fesadasema amane sia:i, “Amo dunu da Louma gamane ouligisudafa ema fofada:mu hame sia:noba, ea se dabe iasu diasu logo doasimu da defea gala:loba.”

27

Bolo da Louma Moilai Bai Bagadega Asi

1 Fesadase da nini huluane Idali sogega foga ahoasu dusagai amo ganodini asunasimusa: dawa:beba:le, ilia da Bolo amola se dabe iasu diasu esalebe dunu eno, ili amo Yuliase (Louma dadi gagui gilisisu amo ea dio amo “Louma ouligisudafa amoea Dadi Gagui Gilisisu,” amo ganodini ouligisu esala), amo ili ouligima:ne, ema i.
2 Ninia da foga ahoasu dusagai (amo da A:dalamidiame moilai bai bagadega misi) amo fila heda:le, amo dusagai da A:isia soge bega: moilaiga masunuba:le, ninia Sesalia moilai yolesili asi. A:lisadagase (Ma:sidounia fi dunu musa: Desalounia moilai bai bagade esalu) da nini sigi asi.
3 Golale hahabe, ninia Saidone moilaiga doaga:i. Yuliase da Boloma asigi galu. Amaiba:le e da Bolo ea na:iyado gousa:musa: masa:ne amola liligi lamusa:, logo doasi dagoi.
4 Saidone yolesili asili, ninima fo bagade mabeba:le, ninia Saibalase oga ea la:ididili, amo da fo hame mabe la:idi, amoga asi.
5 Oga be yolesili, hano degele, ninia hano amo ea bega: Silisia amola Ba:mafilia dialu, amo hanoga asili, Maila moilai Lisia soge ganodini amoga doaga:i.
6 Amo moilaiga, Yuliase da dusagai eno A:legesa:nadalia moilai bai bagadega misi, Idali sogega masunu, amo ba:beba:le, e da nini amoga fila heda:ma:ne oule asi.
7 Ninia gebewane foga ahoanu, logo gasawane ba:i. Amalalu ninia Naidase moilai bai bagade gadenenewane doaga:i. Be fo bagade da ninia logo damubiba:le, ninia Galidi oga amo fo hame mabe la:ididili asili, Sa:lamouni goa baligi.
8 Be gadenene, logo gasa bagade ba:lu, ninia soge ea dio amo Dusagai Gaga:i Sogebi, Lasia moilai (dusagai aligisu sogebi) gadenene, amo sogega fi galu.
9 Eso bagohame ouesalu, Gousa:su Eso da baligi dagoi ba:i. Fo bagade eso da doaga:beba:le, bu masunu da hamedei

agoane ba:i. Bolo da Yuliase amola dusagai genonesisu dunu, ilima fada:i sia: amane olelei,

10 “Dilia! Ninia wali bu masunu logo da ga:nasidafa ba:mu, na dawa:! Ninia bu ahoasea, liligi bagohame fisili, amola dunu bagohame bogoi dagoi ba:mu!”

11 Be Yuliase da Bolo ea sia: mae nabawane, dusagai gagui dunu amola dusagai ouligisu dunu, ela sia: fawane nabi.

12 Dusagai Gaga:i Sogebi da dusagai fisu noga:i hame galu. Amogawi, anegagi oubiga dialumu da defea hame ba:i. Amaiba:le, dunu huluane mogili, bagohame ilia amo sogebi fisili, Finigisi sogebi doaga:musa: asili, anegagi oubi amoga Finigisi amoga fimusa: dawa:i galu. Finigisi da dusagai aligisu sogebi Galidi oga ganodini diala. Amo ea midadi da ga (north) amola ga (south) ba:sa.

Fo Bagade Mabeba:le, Hano da Gafului.

13 Fo asaboi gala da ga (south) muni mabeba:le, dusagai ouligisu dunu da ilia hanai amo hamomusa: dawa:i galu. Ilia ‘a:go’ (dioi liligi efega la:gi, dusagai mae masa:ne hanoga salasu liligi) duga:le, dusagai da foga ahoanu, Galidi oga bega: gadenenewane ahoasu.

14 Be fo bagade heda:le (amo fo da “Fo da Ga (north) Misi” ilia da sia:su) oga amo la:ididili amoga misi.

15 Amo fo da dusagai amoga doaga:le, dusagai da yaguguli, masunu gogolei. Amaiba:le, ninia hanaiga fisili, dusagai da sinidigili, foga udigili ahoasu.

16 Oga ea dio amo Gouda amoga doaga:le, ninia amoea fo hame mabe la:ididili ahoanu, dusagai bagade ea mano (dusagai fonobahadi) amo wadela:sa:besa:le, ninia ga-sawane hawa: hamobeba:le, la:gi dagoi.

17 Amalalu, hiougili, gaguia gadole, amo dusagai fonoba-hadi ninia dusagai bagade amo da:iya ligisili, dusagai bagade da hanoga fabeba:le, fudagala:sa:besa:le, ninia efe haguduga ligisili, la:gi dagoi. Dusagai genonesisu dunu dusagai da sa:ibaso bi Libia be gadenene amoga fasa:besa:le, foga ahoasu abula fadegai dagoi. Amalalu, dusagai da hisu foga fabeba:le asi.

18 Isu gibula bobodoi bagade da hame yolei. Amaiba:le, golale hahabe, dusagai da magufasa:besa:le, ilia liligi gano-dini sali amo mogili gadili ha:digi.

19 Golale hahabe, ilia da dusagai genonesisu liligi amo mogili gadili ha:digi. Bai amo liligi da dioi bagade ba:i.

20 Eso bagohame amoga ninia eso amola gasumuni hamedafa ba:su. Fo da mae fisili manu. Ninia da dafawane hamoma:beyale dawa:lusu fisili, bogoma:beale dawa:i galu.

21 Dunu huluane da eso bagohame ha:i mae nawane
hawa: hamonanu, Bolo da ilia gilisisu amo ganodini lelu,
amane sia:i, “Dilia da na sia: nabawane, Galidi soge hame
yolesimu da defea galu. Agoane hamoi ganiaba, ninia
dusagai wadela:lesi amola liligi huluane fisi dagoi hame
ba:la:loba.
22 Be wali na dilima ha:giwane sia:sa. Dilia dogo
denesima! Dunu afae da hamedafa bogomu. Be dusagai
fawane fisi dagoi ba:mu.

23 Gasi ganodini, Gode (na da Ea mano amola Ema nodone
sia:ne gadosa), amo Ea a:igele dunu da nama misini, amane
sia:i,
24 ‘Bolo! Di mae beda:ma! Di da Louma gamane
ouligisudafa dunu ba:mu. Gode Ea hou da ida:iwane. E
da dunu huluane di amola gilisili dusagai ganodini ahoasu
dunu huluane ilia bogomu logo ga:i dagoi.’

25 Amaiba:le, dilia dogo denesima! Na da Gode Ea sia:
dafawaneyale dawa:be! Ninia Ea nama adoi defele ba:mu,
na dawa:!
26 Be fo da gasa bagade mabeba:le, ninia dusagai da oga
bega: somu.”

27 Fo da degabo heda:le, hi aduna aligili, ninia dusagai
da Medidela:inia Hano Waiyabo Bagade amo ganodini foga
fabeba:le lalu. Gasimogoa, dusagai genonesisu dunu da
ninia da bega: doaga:mu gadeneidafa dawa:i galu.
28 Amaiba:le, hano ea lugudu defei dawa:ma:ne, ilia dioi
liligi efe bidiga la:gili, hanoga galadigili, igi fa:iga doaga:i.
Defei da 40 mida agoane ba:i. Fonobahadi ouesalu, bu
hamone, lugudu defei 30 mida ba:i.
29 Dusagai da igiga fasa:besa:le, genonesisu dunu da ‘a:go’
biyaduyale gala, dusagai ea baligiga hanoga sali. Hadigi da
hedolo misa:ne, ilia sia:ne gadoi.

30 Amalalu, genonesisu dunu ilia da dusagai fisimusa:
dawa:i galu. Ilia dusagai mano hanoga gududili sanasili, ilia
ogogole ‘a:go’ eno dusagai ea hagomodini amoga ligisimusa:
sia:i.
31 Be Bolo da dadi gagui ouligisu amola dadi gagui dunu,
ilima amane sia:i, “Dusagai genonesisu dunu da dusagai
fisisia, dunu huluane da bogogia:mu!”
32 Amaiba:le, dadi gagui dunu da efe amoga dusagai
fonobahadi da dusagaidafaga la:gi, amo hedofabeba:le,
dusagai fonobahadi da udigili fisi.

33 Eso misunu gadenene ba:loba, Bolo da ilima ha:i
moma:ne ha:giwane sia:i, amane, “Dilia da hi aduna ha:i
mae nawane ouesalu.

34 Amaiba:le, dilia mae bogoma:ne, ha:i moma:ne, na da
dilima ha:giwane sia:sa. Dilia da se hamedafa nabimu.”
35 Amo sia:nanu, Bolo da agi lale, Godema nodone sia:ne
gadole, fifili, ilima i.
36 Amalalu, ilia dogo denesini, dunu huluane da ha:i mai.
37 Dunu huluane da 276 amo dusagai ganodini sali.
38 Ilia sadini mai dagoloba, ilia dusagai hagima:ne, widi
ha:i manu huluane ganodini sali, amo hanoga galadigi.

Dusagai da Mugului

39 Hahabe doaga:loba, dusagai da soge be gadenene
dialebe ba:i. Be dusagai genonesisu dunu da amo soge
dio hame dawa:i. Be ilia da soge bega: bosada:i umiwane
dialebe ba:beba:le, dusagai genonesili amo bega: somusa:
ilegei galu.
40 Amaiba:le, ‘a:go’ liligi hanoga fisimusa:, efe damui
dagole, eno efe logo olelesu sua:su amoga bagelesi fadegai.
Amalalu, dusagai da hagomodini masa:ne, ilia dusagai
abula dusagai hagomodini gala gaguia gadole, dusagai da
bega: doaga:musa: ahoanu.
41 Be dusagai da sa:i boso bi fai dagoi. Dusagai hago-
modini da bai bagadeba:le, masunu gogolei. Be dusagai
ea baligi da hano gafului amoga fananebeba:le, mugulumu
agoai ba:i.
42 Dadi gagui dunu ilia da se dabe iasu hamosu dunu
huluane dasisa:ili, bega: doaga:le udigili hobea:sa:besa:le,
amo logo damumusa: huluane medole legemusa: ilegei
galu.
43 Be dadi gagui ouligisu dunu, e da Bolo gaga:musa:
dawa:beba:le, ili logo hedofai. E sia:beba:le, dasi dasu
dawa:su dunu da hidadea dusagai fisili hanoga soagala:le,
bega: dasi sa:i.
44 Eno da fa:no bobogele, ifa da:fe amola dusagai mugului
liligi, amo gaguiwane bega: doaga:musa: asi. Amaiba:le,
ninia huluane hahawane bega: doaga:i.

28

Moloda Oga Amo Ganodini Esalu

1 Ninia bega: hahawane doaga:i. Amalalu, ninia da amo
oga ea dio da Moloda nabi.
2 Amo soge fi dunudafa da ninima asigi hamoi. Gibu da
muni dabeba:le, ninia anegagi nabi. Be ilia lalu didilalu,
nini huluane bagadewane fidisu.

3 Bolo da lalu ifa gilisili, laluga ligisilaloba, medosu sania
da gia:i nababeba:le, amo lalu ifaga gadili misini, Bolo ea
lobo gasonaloba besega gagui.
4 Dunudafa ilia da sania amo Bolo ea loboga gagulalebe
ba:beba:le, gilisili amane sia: dasu, “Amabela:? Amo dunu
da fasu dunu. Be e da fo amola hano gafului, amoga hame
bogoi. Be wali Osobo Bagade Ouligisu Hou da e medole
legemusa: dawa:lala!”
5 Be Bolo da ea lobo fofoga:beba:le, sania da laluma sa:i.
Amola Bolo da hame oloi.
6 Ilia da e da hedolowane fofale, dafane, bogomu, amo
ba:musa: ouesalu. Be sedagawane ouesalu, hou hisu da
hame doaga:beba:le, ilia asigi dawa:su afadenene, amane
sia:i, “E da ‘gode’ agoane!”
7 Amo sogebi gadenene, oga ouligisu dunu, ea dio amo
Babaliase, e da ifabi gagui galu. E da nini hahawane
yosia:le, ninima eso udiana agoane aowai.
8 Babaliase eda da asugi amola hagomo se oloiba:le,
diaheda:su da:iya esalu. Bolo da ea diasu ganodini golili
sa:ili, Godema sia:ne gadole, ea lobo ema ligisili, e uhinisi
dagoi.
9 Amo sia: nababeba:le, oloi dunu huluane amo oga
ganodini esalu da Boloma misini, uhi dagoi ba:i.
10 Ilia da ninima liligi bagohame i. Ninia amo soge
fisimusa: dawa:beba:le, ninia dusagai ganodini ilia ha:i
manu amola liligi huluane, ninia ahoabe ouligima:ne defele
ligisi.

Ninia Moloda Yolesili, Louma Moilai Bai Bagadega Doaga:i

11 Oubi udiana aligili, ninia da dusagai (amo da
A:legesa:nadalia moilaiga misini, anegagi oubi ganodini
Moloda oga amoga ouesalu. Dusagai ea dio amo da “ ‘gode’
Aduna Eso Afadafa Lalelegei.”) amo ganodini fila heda:le,
yolesili asi.
12 Asili, ninia da Silagiusi moilai bai bagadega doaga:le,
eso udiana ouesalu.
13 Yolesili asili, ninia Lidiame moilai bai bagadega doaga:i.
Golale hahabe, fo da ga (south) mabe ba:beba:le, eso
adunaga asili, Biudioli moilaiga doaga:i.
14 Amo moilaiga, ninia da eno Yesu Ea hou lalegagui dunu
ba:i. Ilia da ninima sia:beba:le, nini da ili amola hi afadafa
sigi esalu. Yolesili asili, ninia Louma moilai bai bagadega
doaga:i.
15 Louma moilai bai bagadega, Yesu Ea hou lalegagui
dunu da ninia doaga:be nababeba:le, Louma yolesili, mogili

da A:biase Bidi Lama:ne diasu amola Ga Misi Dunu Diasu Udiana moilaiga nini yosia:la misi. Bolo da amo dunu ba:beba:le, Godema nodoi. Ea dogo da bagadewane denesi dagoi.

Bolo da Louma Moilai Bai Bagadega Gode Ea Sia: Olelesu

16 Ninia Louma moilaiga doaga:loba, Louma gamane dunu da sia:beba:le, Bolo da hisu diasu ganodini esalu. Dadi gagui dunu afadafa fawane da e sosodo aligisu.

17 Eso udiana aligili, Bolo da Yu ouligisu dunu amo soge ganodini esalu, amo fofada:musa: misa:ne sia:i. Ilia da gilisibiba:le, e da ilima amane sia:i, “Na fi Isala:ili dunu! Na da ninia sema amo ninia aowalali olelei liligi, amo na da hamedafa wadela:lesi. Be Yelusaleme Yu fi dunu ilia hanaiba:le, Louma gamane dunu da na se dabe iasu diasu ganodini sali.

18 Louma gamane dunu ilia da nama fofada:nanu, na hou ganodini se imunusa: fofada:mu liligi hame ba:beba:le, na se dabe iasu diasu logo doasimusa: dawa:i galu.

19 *Be Yu dunu da na se dabe iasu diasu logo doasimu higa:iba:le, ougiwane bu fofada:i. Amaiba:le, na da Louma gamane ouligisudafa fofada:mu, amo logo fawane ba:i. Be na da na fi dunu ilima diwaneya udidimu hamedei galebe.

20 Amaiba:le, na da dili ba:mu amola dilima sia: sa:imusa:, dawa:i galu. Na da Dunu amo E hobea misunu Isala:ili dunu ilia da dafawane hamoma:beyale dawa:lusu, amo Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, na da amo sia:inega la:gi dagoi!”

21 Yu ouligisu dunu ilia da Boloma bu adole i, “Yudia soge fi dunu ilia da dia hou olelema:ne, ninima meloa hamedafa dedei. Amola ninia fi dunu da amo sogega misini, di da wadela:le hamoi, amo da hame sia:i.

22 Be dunu huluane da dia gilisisu (Yesu Ea fa:no bobogesu fi) ilima halalewane sia:beba:le, ninia dia hou nabimu hanai gala!”

23 Amaiba:le ilia amola Bolo da fofada:mu eso ilegele, amo esoga dunu bagohame da Bolo ea esalebe diasuga misi. Hahabe muni olelesa asili, amoganini gasi, e da Gode Ea Hinadafa Hou ilima olelei. Ilia da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:ma:ne, e da Mousese ea Sema amola balofede dunu ilia dedei, amo ilima olelei.

24 Mogili da ea sia: nababeba:le, dafawaneyale dawa:i galu. Be eno da higabeba:le, dafawaneyale hame dawa:i.

25 Amaiba:le, ilia fisili asili, mogisu sia: gilisili sia: dasu. Be Bolo da hidadea sia: afadafa fawane sia:i galu, amane,

---

* **28:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 25:11

“Dafawane! Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ninia
aowalalima Aisaia ea lafidili dafawane sia:i.
26 †E amane sia:i, ‘Masa! Amo dunuma agoane sia:ma.
Dilia da gega nabalumu be hamedafa dawa:mu.
Dilia da siga hogoi helelalumu be hame ba:mu.
27 Bai amo dunu ilia asigi dawa:su da igi agoai gala.
Ilia ge ilisu ga:i dagoi.
Ilia si ilisu da dofoi dagoi.
Agoane hame hamoi ganiaba,
ilia si da ba:la:loba,
ilia ge da nabana:noba,
ilia asigi dawa:su da dawa:la:loba,
amola ilia da Nama sinidigili,
Na da ili uhinisila:loba, Gode da sia:sa.’
28 Bolo da sia: dagomusa: amane sia:i, “Dilia noga:le
dawa:ma! Gode da Ea Sia: Ida:iwane gala amo osobo
bagade dunuma gaga:su sia:, Dienadaile dunuma iasi dagoi.
Dienadaile dunu da nabimu!”
29 Bolo da amo sia: sia:beba:le, Yu dunu da gilisili sia:ga
gegenanu, yolesili asi.
30 Amalalu, ode aduna amoga Bolo da amo diasu ganodini
esalu. Amogawi esaloma:ne, e da bidi i. Amola dunu hulu-
ane amo da ema gousa:musa: mabeba:le, e da hahawane
yosia:su.
31 E da mae beda:iwane, Gode Ea Hinadafa Hou amola
Hina Gode Yesu Gelesu Ea hou gasawane amola halegale-
wane olelelalu.
Sia: Ama Dagoi

† **28:26:** Aisaia 6:9-10s

Louma

(Da:i Sia: - Romans; Modu – Roma; Bisini – Rom)

Hidadea Sia:

Bolo da Louma Meloa Dedei. Bolo da fa:no Louma Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ba:la masunu dawa:beba:le, Louma meloa dedene iasi. E da amo fi ganodini hawa: hamonanu, Siba:ini sogega masunu dawa:i galu. Yesu Ea dafawaneyale dawa:su hou amola Gelesu fi dunu ilia hawa: hamosa amo olelema:ne, Bolo da amo meloa dedei. Bolo da hidadea Louma fi dunuma asigi sia: adosisa. Amalu, e da eso huluane ili fidima:ne, Godema sia:ne gadosa olelesa. E da amo meloa ea bai olelesa, "Gode Sia: Ida:iwane da Gode da osobo bagade dunu ili bu moloidafa hamoi dagoi ba:ma:ne, ilia hou afadenesa, amo hou olelesa. Logo afadafa fawane diala. Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, lalegagubiba:le fawane. Logo eno hame, amo fawane."

Bolo da amo hou olelesa. Dunu huluanedafa, Yu dunu amola Gode Ea hou hame dawa:su dunu (Dienadaile dunu) da wadela:i hou amo ea gasaga gaguiba:le, ilia huluane Gode da afadenene, E bu moloidafa hamoi dagoi ba:ma:ne afadenemu da defea. Logo afadafa fawane diala, - amo Yesu Gelesu dafawaneyale dawa:mu. Asili, Bolo da gaheabolo esalusu, ninia Yesuma madelagiba:le laha, amo olelesa. Ninia Gode Ea gaheabolo mano agoane hamoi dagoiba:le, amo hou dawa:. Yesu Ea hou lalegagui dunu da olofosu dawa:le, wadela:i hou amola bogosu da musa: se iasu diasu agoane, wali Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga se iasu diasu logo doasibi ba:sa: amola Yesu Ea fa:no bobogesu dunu ilia hahawane halegale lala. Sia:alalo 5 asili Sia:alalo 8, Bolo da Gode Ea Sema amo bai olelesa amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da lalegagui dunu ea dogo ganodini gasa bagade hawa: hamonanebe, amo olelesa. Amalalu, Bolo da Gode Ea asigi dawa:su Yu dunu amola Dienadaile dunu ilima olelesa. Dienadaile dunu da Gode Ea hou musa: hame dawa:su dunu. Yu dunu da Yesu Gelesu higabeba:le, amo hou Bolo da beda:iwane hame ba:sa. Be ilia higabeba:le, Gode da ili yolesili, Dienadaile dunuma olelesu. E da amo hou hamomusa: dawa:i galu. Be Yu dunu ilia hobea Yesu Ea hou lalegaguma:ne, Bolo da dawa:lalu. Sia: dagomusa:, Bolo da esalusu hou amola asigi hou Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini amo olelesa. Ninia Godema hawa: hamosu, gamane sia: nabasu hou, amola eno dunuma hamosu, amo huluane olelesa. Sia: dagosu

amo ganodini, e da asigi sia: amola Godema nodosu sia:, dedene legei.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia: amola Dedei ea Bai...Sia:alalo 1:1-17
2 Wadela:i Hou Hamoiba:le, Osobo Bagade
Dunu da Gaga:su Logo Ba:mu Defea...Sia:alalo 1:18-3:20
3 Gode Ea Gaga:su Hou...Sia:alalo 3:21-4:25
4 Gaheabolo Esalusu Hou Yesu Gelesu Ganodini. Sia:alalo 5:1-8:39
5 Gode da Isala:ili Dunu Fi
amo ganodini Hawa: Hamonana...Sia:alalo 9:1-11:36
6 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi ilia Hou...Sia:alalo 12:1-15:13
7 Sia: Dagosu amola Asigi Sia:...Sia:alalo 15:14-16:27

Louma

1 Na da Bolo, Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunu! Amola Gode da ilegei dagoiba:le, na da Ea Sia: Ida:iwane Gala olelema:ne asunasi dunu hamoi. Na da dili Louma dunuma meloa dedesa.

2 Musa: hemonega, Gode da Ea balofede (Gode Sia: alofesu dunu) amo dunu ilia dogo ganodini olelebeba:le, amo Sia: Ida:iwane gala E da osobo bagade dunuma imunu ilegele sia:i. Balofede (Gode Sia: alofesu dunu) dunu ilia amo sia: Gode Sia: Dedei Meloa amo ganodini dedene legei.

3 Amo sia: da Gode Ea Manodafa Yesu Gelesu, amo ea hou olelesa. E da osobo bagade dunu agoai lalelegeiba:le, Da:ibidi ea fi ganodini lalelegei.

4 E da Godedafa hadigi gala, amola Gode Ea Manodafa esalu. Amo olelema:ne, Yesu Gelesu da bogolalu, Gode da gasa bagadewane E wa:legadolesi.

5 Yesu Gelesu da hamobeba:le, Gode da nama hahawane asunasi dunu hawa: hamosu imunusa: sia:i. Na da Yesu Gelesu Ea hawa: hamomusa:gini, osobo bagade fifi asi gala ilima Yesuma dafawaneyale dawa:sea lalegaguma:ne, Gode da na asunasi dunu ilegei dagoi.

6 Dilia Louma fi dunu, Yesu Ea hou lalegaguma:ne, Gode da dilima misa:ne wele sia:i dagoi. Amaiba:le, na da dilima amo hou olelemusa: dawa:lala.

7 Amaiba:le, na da dili huluane Louma soge ganodini esala dunu, Gode da dilima Ea dogolegei fidafa hamoma:ne wele sia:i dagoi, amo na dilima dedene iaha.

Ninia Ada Gode amola Hina Yesu Gelesu, da dilima ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu imunusa:, na da Ema adole ba:sa.

Bolo da Godema Nodone Sia:ne Gadosa

8 Dunu huluane da dilia dafawaneyale dawa:su hou nabi dagoi. Amaiba:le, na da hidadea Yesu Ea Dioba:le, Godema nodone sia:ne gadosa.

9 Na sia: da dafawane amo Gode da dawa:! Amo Gode na da maedafa hihini, eso huluane Ea hawa: hamonana. Amo hawa: hamosu da ea Manodafa Ea Sia: Ida:iwane olelesa.

10 Na da eso huluane sia:ne gadosea, dili hou fidima:ne sia:ne gadosa. Amola na da dili bu ba:mu hanaiba:le, Gode da na logo fodoma:ne, na da Godema adole ba:sa.

11 Na da dilia a:silibu hou gasawane asigilama:ne, amo olelema:ne, dilima misunu bagade hanai gala.

12 Be nisu da udigili hame olelemu. Ninia gilisili, dilia dafawaneyale dawa:su hou na ba:sea amola na hou dilia ba:sea, ninia da gilisili asigilamu.

13 *Na fi dunu! Dilia dawa:ma! Na da eso bagohame dilima misunu dawa:i galu. Be logo ga:i dagoi ba:i. Na da Dienadaile dunu enoma Gode Sia: olelebeba:le, ilia Godema sinidigi. Amo defele, na da dilia gilisisu amo ganodini, eno dunu Godema hiougimusa: dawa:lala.

14 Na da dunu huluane ilima dabe agoane imunusa: dawa:lala. Bagade gagui dunu, dunudafa, sugulu hamoi dunu amola hame dawa:su dunu, amo huluanema na da dabe imunu agoai galebe.

15 Amaiba:le, na da Sia: Ida:iwane Gala dili Louma ganodini esala dunuma olelemu, bagade hanai gala.

Gode Sia: Ida:iwane Gala da Gasa Bagade

16 †Gode Ea Sia: Ida:iwane da defele na dawa:. Dunu huluane, Yu dunu hidadea amola Dienadaile dunu fa:no, amo huluane gaga:ma:ne, Gode Ea sia: gasa da defele diala.

17 ‡Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da Gode Ea hou, amoga e da dunu moloidafa ba:ma:ne afadenesa, amo olelesa. Eno hou hame, dafawaneyale dawa:beba:le fawane afadenesa. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa dunu da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:sea, Gode da moloidafa ba:ma:ne afadenesea, amo dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.

Dunu Huluanedafa da Wadela:le Hamoi Dagoi

18 Gode da wadela:i hou amola dogo ganodini ledo, amoma E da ougiwane medoma:ne fofada:mu, amo E da olelei dagoi. Eno wadela:i hamosu dunu da moloidafa hou olelemu logo hedofasa. Gode da amo dunuma ougi bagade, amo E da olelei dagoi.

19 Gode Ea hou dawa:mu logo da diala. Gode da amo logo moloiwane olelebeba:le, dunu huluane da amo dawa:mu

---

* **1:13:** Asunasi Dunu Ilia Hou 19:21 † **1:16:** Maga 8:38 ‡ **1:17:** Haba:gage 2:4

gala. Be ilia amo logo higabeba:le, Gode da ilima se dabe iasu imunu.

20 Degabo, Gode da osobo bagade hahamoi amola fa:no eso huluane, amo esoga dunu huluane da Gode Ea hou, dunu ilia siga hame ba:su hou, amo huluane dawa:su. Gode Ea hahamoi liligi ba:beba:le, Gode da hadigidafa amola E da eso huluane esalalala, amo ilia dawa:i galu. Amaiba:le, amo dunu ilia hame nabasu hou abalomu da hamedei.

21 §Gode da esala, amo ilia dawa:. Be ilia da Ema hame nodone sia:sa. Be ilia asigi dawa:su da gagaoui agoane hamoi. Ilia dogo ganodini a:silibudafa hou hamedafa dialebeba:le, gasi da ilia dogo ganodini nabaiwane ba:sa.

22 Ilia da bagade dawa:su dunu, ilisu da sia:sa. Be ilia da gagaoui fawane.

23 **Ilia Godema nodone sia:ne gadosu hou yolesili, udigili ogogosu ‘gode’ loboga hamoi liligi, sio, ohe fi amola sania, agoai hamoi liligi, amoma nodone sia:ne gadosa.

24 Amaiba:le, ilia Gode yolesiba:le, Gode da ili yolesi dagoi. Ilia ledo bagade hou hanaiba:le, amo hamoma:ne amola wadela:i hou dunu eno ea da:i hodo amoma hamoma:ne, Gode da ili yolesi dagoi.

25 Gode Ea moloidafa hou yolesili, ilia ogogosu hou lalegagusa. Osobo Bagade Hahamoi Dunu Ema nodone sia:ne gadosu hou amola hawa: hamosu hou yolesili, ilia bu Gode Ea hahamoi liligi amoma sia:ne gadosa amola hawa: hamosa,. Be Osobo Bagade Hahamoi Gode Ema mae yolesili eso huluane nodone sia:ne gadolalumu da defea.

Ama.

Osobo Bagade Dunu Ilia Ledo Hou

26 Amo hou ilia hamobeba:le, Gode da amo dunu wadela:idafa hou hamomusa:gini, yolesi dagoi. Uda ea houdafa yolesili, uda eno da ea sama wadela:le hamosa.

27 Amaiwane, dunu da uda lasu houdafa yolesili, lalu agoane ilia eno dunuma hanai bagade. Dunu eno da ea sama adole lasu hou hamobeba:le, ilisu hawa: hamobeba:le ilia wadela:i hou defele se dabe iasu ba:sa.

28 Amo dunu da ilia asigi dawa:su ganodini, Gode Ea houdafa ilia musa: dawa:i, amo lalegagumu ilia higasa. Amaiba:le, amo dunu ilia dogo ganodini ledo fawane dialoma:ne, amola wadela:i hou hamoma:ne, Gode da ili yolesi dagoi.

29 Ilia wadela:i bagade hamosa. Liligi amola muni hanaiba:le, ilia uasu agoane hamosa. Mudasu, dunu

---

§ **1:21:** Efesase 4:17-18 ** **1:23:** Mousese ea Malasu 4:16-18

fuga:su hou, gegesu, ogogosu amola eno dunuma higasu, ilia bagadewane hamosa.

30 Ilia udigili ogogosu sia: da fo agoane ahoa. Ilia da eno dunu ilia hou wadela:musa: hedolowane baligidu sia:sa. Ilia Godema ha lai. Ilia hedolowane gadele sia:sa. Gasa fi hou ilia bagade dawa:. Ilia da wadela:i hou hamomusa:, logo hogoi helesa. Ilia da eda amola ame ilia sia: hame naba.

31 Wadela:i hou hamobeba:le, ilia da hame gogosiasa. Hawa: hamoma:ne sia:beba:le, ilia da hame hamosa. Ilia da dunu enoma hame asigisa.

32 Gode da amo hou hamosu dunuma fofada:ne, ilima bogosu imunu. Amo E da sia:i dagoi ilia dawa:. Be ilia da amo wadela:i hou mae yolesili hamonana. Amola amo baligili, ilia da eno dunu amo hou hamonanebe ba:sea, hahawane ba:sa.

2

Gode da Dunu Huluanedafa ilima Fofada:mu

1 *Na na:iyado! Di da eno dunu amo ea wadela:i hou dawa:lalu ema fofada:musa: dawa:bala? Di da amo dunu ilia wadela:i hou defele hamobeba:le, ilima fofada:sea, di gobele dima se dabe lama:ne fofada:nana.

2 Gode da wadela:i hamosu dunuma fofada:sea, Ea hou da moloidafa. Amo ninia noga:le dawa:.

3 Di da eno dunuma ilia wadela:i hou hamoiba:le fofada:sa. Be di da ili hou defele hamobeba:le, Godema fofada:su amo yolesima:ne, hobeamu logo hamedafa ba:mu.

4 Di da Gode Ea asigidafa hou, hahawane hou amola hedolo hame se dabe iasu hou amo higabela:? Gode da di Ema sinidigima:ne logo olelesa. Di da amo dawa:bela:?

5 Be dia ge da ga:i dagoi amola dia dogo da ga:nasi hamoi dagoi. Amaiba:le, Gode Ea ougiwane moloidafa fofada:su Esoha, disu gobele dia se dabe iasu baligiliwane hahamoi dagoi ba:mu.

6 †Gode da dunu huluane afae afae ea hawa: hamosu amo defele bidi imunu.

7 Dunu mogili ilia da eso huluane hawa: moloidafa hamonana. Ilia hadigi hou, Godema nodosu hou amola eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hogoi helesa. Gode da ilima eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu imunu.

8 Be eno dunu da ilisu hanai hou hamonana. Ilia hou moloidafa higale, wadela:i hou fawane fa:no bobogesa. Fedege agoane, Gode da Ea ougi se dabe iasu ilima sogadigimu.

---

* **2:1:** Ma:diu 7:1; Luge 6:37 † **2:6:** Gesami Hea:su 62:12; Malasu 24:12

9 Wadela:i hamosu dunu, Yu dunu hidadea amola Dienadaile dunu huluane da se bagade nabimu.
10 Be hou moloidafa hamosu dunu, Yu dunu hidadea amola Dienadaile dunu, ilima Gode da Ea hadigi, nodosu amola olofosu imunu.
11 ‡Gode da dunu huluanedafa defele ilima fofada:sa.
12 Dienadaile dunu da Mousese ea Sema hame dawa:. Ilia da Sema giadofaiba:le hame, be wadela:i hou hamobeba:le Godema afafane, yolesi dagoi ba:sa. Be Yu dunu ilia Mousese ea Sema dawa:. Amaiba:le, amo Sema ilegei defele, Gode da ilima fofada:mu.
13 Gode Ea Sema gega nababeba:le, dunu da bu afadenene moloidafa hamoi hame ba:sa. Be dunu da Sema nababeba:le, noga:le defele hamosea, amo dunu Gode da hahawane ba:mu.
14 Dienadaile dunu da Sema hame dawa:. Be ilia asigi dawa:su ganodini hanaiba:le, Sema sia: defele hamosea, ilia hou moloidafa amola hou wadela:iwane, amo da hisu hisu ilia dawa:, amo olelesa. Be Mousese ea Sema dedei ilia hame dawa:.
15 Ilia hou hamobeba:le, Sema da fedege agoane ilia dogo ganodini dedene legei dagoi olelesa. Ilia asigi dawa:su amo ganodini dawa:beba:le, amo hou da dafawane ilia da olelesa. Hou afae hamobeba:le, ilia asigi dawa:su da ilima diwaneya udidisa. Hou eno hamobeba:le, ilia asigi dawa:su da ilima abalomu.
16 Fofada:su Esoga, Gode da Ea Sia: Ida:iwane defele, Yesu Gelesu Ea lafidili dunu huluane ilia asigi dawa:su ilia dogo ganodini wamo sali, amoma fofada:sea, amo hou defele da ba:mu. Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala agoane olelesa.

Sema Sia: da Yu Dunu ilia Hou Olelesa

17 Di amola! Di da Yu dunu! Di da amane sia:sa, “Na da Yu dunu”! Di da Sema dafawaneyale dawa:sa. Di hidale Gode noga:le dawa: sia:sa.
18 Di da Gode Ea hanai hamoma:ne liligi dawa:. Di da Gode Ea Sema dawa:beba:le, hou moloidafa ilegemusa: dawa:.
19 Di da si dofoi dunuma logo olelemusa: defele esala, amo dawa:lala. Dia da dunu gasi ganodini esala, ilima hadigi olelemusa: defele esala, amo di dawa:lala.
20 Dia da gagaoui dunu amola hame dawa:su dunu, ilima houdafa olelemusa: defele esala, amo dawa:lala. Dia da Sema amo ganodini da dawa:su hou huluanedafa amola dafawane hou huluanedafa dialebe, amo dawa:lala.

‡ **2:11:** Mousese ea Malasu 10:17

21 Dia da eno dunuma olelebeba:le, abuliba:le dima di go-
bele hame olelesala:? Dia eno dunuma, “Mae wamolama!”
sia:sa. Be dia da wamolasu dawa:bela:?
22 Dia eno dunuma, “Inia uda mae adole lama!” sia:sa.
Be dia da inia uda adole lasu hou dawa:bela:?. Dia loboga
hamoi ogogosu ‘gode’ higasa. Be dia Debolo Diasu liligi
wamolasala:?
23 Dia da hidale Gode Ea Sema lalegagui dagoi sia:sa.
Be dia da Gode Ea Sema wadela:beba:le, dia Gode Ea Dio
wadela:sa.
24 §Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dilia Yu dunu
da wadela:i hou hamonanebeba:le, Dienadaile dunu da
Godema lasogole sia:sa!”
25 Dia da Sema mae giadofale hamonana ganiaba, dia
gadofo damui da bai galebe ba:la:loba. Be dia Sema
hame naba ganiaba, dia gadofo hame damumu da defea
galula:loba.
26 Adi dawa:bela:? Dienadaile gadofo hame damui dunu
da Sema huluane mae giadofale hamosea, Gode da amo
dunu gadofo damui dunu defele ba:ma:bela:?
27 Dilia Yu dunu da Sema dedei gala amola dilia gadofo
damui gala. Be dilia da Sema giadofabeba:le, Gode da amo
mae dawa:le., dilima Sema defele medoma:ne fofada:mu.
Be Dienadaile dunu, ilia Sema hame dawa: amola gadofo
hame damui. Be ilia hou da dilia hou baligiwane ba:mu.
Bai mogili ilia Sema udigili nabawane hamosa.
28 Dunu da ea gadofo damui dagoiba:le, Yudafa dunu
hame hamosa. E da gadofo damui dagoiba:le, dabuagado
fawane Yu dunu hamoi.
29 **Be Yu dunudafa da ea dogo ganodini Yu dunu
hamoi. Fedege agoane, ea dogo gadofo damui dagoiba:le,
Yu dunudafa hamosa. Amo da Sema dedei amoga hame
hamosa, be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga
hamosa. Agoaiwane dunu da dunuma nodosu mae lale,
Gode Ea nodosu fawane ba:sa.

3

1 Amaiba:le, Yu fi dunu ilia hou da Dienadaile fi dunu ilia
hou baligisala:? Gadofo damusu hou da Yu dunu ilia hou
fidisala:?
2 Dafawane! Amo da Yu dunu ilia hou bagade fidisa. Gode
da hidadea ea Sia: Ida:iwane Gala eno dunuma olelemusa:,
Yu dunu fi ilima hidadea i.
3 Be Yu fi dunu mogili ilia Gode Ea Sia: noga:le hame
ouligibiba:le, Gode amola da Ea hou noga:le hame ouligi
mae dawa:ma!

§ **2:24:** Aisaia 52:5 ** **2:29:** Mousese ea Malasu 30:6

4 *Hame mabu! Dunu huluanedafa da ogogole sia:sea,
Gode da hamedafa ogogomu. Gode Sia: da agoane dedei
diala,
"Dia lafidili sia:sea, moloidafa hou fawane ba:mu!
Ilia Dima fofada:sea, Di fawane da hasalimu!"
5 Be ninia da wadela:le hamobeba:le, Gode da hadigi
fawane hamosa, amo da bu baligiliwane ba:mu. Amaiba:le,
Gode da ninima se dabe iasu iahabeba:le, e da wadela:le
hamosa ninia sia:ma:bela:? (Amo da osobo bagade dunu ea
hou defele, na udigili adole ba:sa.)
6 Hame mabu! Gode Ea hou da hadigi amola moloidafa.
Amola E da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilima
fofada:musa: defele esala.
7 Be na wadela:i hou amola Gode Ea hadigi hou, dunu
ilia amo gilisili ba:sea, Gode Ea hou da baligili moloidafa
ba:mu. Amaiba:le, na da Gode Ea hou eno dunuga ba:ma:ne
fidibiba:le, na da abuliba:le wadela:i hamosu dunu ea dabe
lama:bela:?
8 Dunu eno mogili da nama lasogole, Bolo da amane
sia:i, ilia da sia:sa, amane, "Hou moloidafa da doaga:ma:ne,
wadela:i hou hamomu da defea!" ilia sia:sa. Be amo sia: da
ogogosa. Amo adole iasu dunu ilia da se dabe iasu lama:ne,
fofada:mu.

Hou Ida:idafa Dunu Afae da Hame Esala

9 Amaiba:le! Dilia adi dawa:bala:? Nini Yu dunu ninia
hou, da Dienadaile dunu ilia hou baligibala:? Hame mabu!
Na musa: olelei dagoi amane, Yu dunu amola Dienadaile
dunu, huluane defele ilia da wadela:i se iasu gasa bagade
hou amoga banenesi dagoi.
10 †Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Dunu afae da hou moloidafa hame dawa:.
11 Dunu huluane da bagade dawa:su hou hame dawa:.
Ilia da Godema nodone sia:ne gadosu hou hame dawa:.
12 Ilia huluane da Gode Ea hou yolesi dagoi.
Ilia huluane da wadela:i hou hamosu.
Dunu afae da hou moloidafa hamedafa hamosa.
13 ‡Ilia da dunu eno bogoma:ne, ogogole sia:nana.
Ilia lafidili ogogosu sia: bagade sia: daha.
Ougiwane, medoma:ne sia:beba:le,
ilia lafi da medosu sania defo hano agoane nabai gala.
14 §Ilia da lasogole bagade sia:sa.
15 **Ilia da hedolowane se ima:ne gegene, dunu eno
medole legesa.
16 Ilia habidili ahoasea, gugunufinisisu fawane ba:sa.

---

* **3:4:** Gesami Hea:su 51:4 † **3:10:** Gesami Hea:su 14:1-3, 53:1-3 ‡ **3:13:** Gesami Hea:su 5:9, 140:3 § **3:14:** Gesami Hea:su 10:7 ** **3:15:** Aisaia 59:7-8

17 Ilia da olofosu hou hamedafa dawa:.
18 ††Ilia da Godema nodone beda:su hou hamedafa
dawa:.”
19 Dunu huluane ilia Sema nabawane hamomusa: sia:i,
amo dunuma Sema da hou huluane olelesa, amo ninia
dawa:. Be Sema da osobo bagade dunu huluane dafawane
wadela:i hou hamoi amo olelema:ne, Sema da dedei dagoi.
20 ‡‡Osobo bagade dunu da Sema huluane nabawane
hamoi dagoiba:le, Gode Ea siga ba:ma:ne afadenene
moloidafa hamoi, da hamedeidafa. Be dunu huluanedafa
ilia da wadela:i hou hamoi dagoi dawa:ma:ne, Sema da
dedei diala.

Gode da Habodane Dunu Ilia Hou Moloidafa Ba:ma:ne Afadenesala:?

21 Be wali ninia Gode Ea hou amoga E da dunu E bu
noga:i ba:ma:ne afadenesa, amo hou ba:sa. Amo hou da
Sema amoga hame hamosa. Be musa: Mousese ea Sema
sia: dedei amola balofede (Gode Sia: alofesu dunu) dunu
ilia sia: dedei, da amo hobea misunu liligi olelesu.
22 §§Osobo bagade dunu da Yesu Gelesu Ea hou
dafawaneyale dawa:beba:le, lalegagubiba:le fawane, Gode
da ilia hou bu moloidafa ba:sa. Gode da Yesu Gelesu
dafawaneyale dawa:su dunu, ilima amo hou hamosa.
23 Bai hou hisu hisu da hame gala. Dunu huluanedafa
defele ilia da wadela:i hamosu dunu. Ilia da huluane defele
Gode Ea Hou giadofale hamoi dagoi.
24 Be Gode da ninima hahawane dogolegele iabeba:le,
Yesu Gelesu Ea hou hamoiba:le, dunu huluane Godema
moloidafa ba:ma:ne da defele esala. Yesu Gelesu da ili
halegale masa:ne, ili se iasu diasu logo doasi dagoi.
25 -
26 Gode da Yesu Gelesu gobele salasu agoane ninima i. E
da bogoiba:le, nowa da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale
dawa:sea da ilia wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi
ba:sa. Gode da ea moloidafa hou olelema:ne, amo hou
hamoi. Gode da amo hou hamobeba:le, amo e da moloidafa
fofada:su dunu amola e da dunu huluane ilia Yesu Ea hou
dafawaneyale dawa:beba:le amo E da ili moloidafa hamoi
ba:sa, amo olelesa.
27 Amaiba:le, ninia abuliba:le gasa fili hidale
hamoma:bela:? Gasa fi hou hamomusa: bai da hamedafa
gala. Bai ninia Sema nabawane hamobeba:le hame, be
ninia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane,
Gode da nini moloidafa hamoi ba:sa.

---

†† **3:18:** Gesami Hea:su 36:1 ‡‡ **3:20:** Gesami Hea:su 143:2; Gala:isia 2:16
§§ **3:22:** Gala:isia 2:16

28 Ninia dafawaneyale dawa:beba:le fawane, Gode da nini
moloidafa hamoi ba:sa. Sema nabawane hamoiba:le hame.
29 Dilia adi dawa:bela:? Gode da Yu dunuma fawane Gode
esalabala? Hame mabu!. E da Dienadaile dunu amola ilima
Gode esala!
30 ***Gode da afadafa fawane. Yu dunu ilia dafawaneyale
dawa:beba:le amola Dienadaile dunu ilia amo defele
dafawaneyale dawa:beba:le, amo huluane E da afadenene,
moloidafa ba:ma:ne hamosa.
31 Amaiba:le, Yesuma dafawaneyale dawa:su hou da
doaga:beba:le, ninia Sema yolesimu da defeala:? Hame
mabu! Ninia Sema bu baligiliwane dawa:mu da defea.

4

A:ibalaha:me Ea Hou da Ninima Olelesu Liligi

1 Ninia fi aowa A:ibalaha:me ea hou amola ea hawa:
hamosu, amo ninia ba:mu da defea.
2 E da hi hou moloidafa hamoiba:le, Gode da e moloidafa
hamoi ganiaba, e da gasa fi hou hamomu da defea gala:loba.
Be dunu da gasa fi hamomu, amo Gode da higa:i hodosa.
3 *Gode Sia: da agoane dedei diala, "A:ibalaha:me da
Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i. Amaiba:le, Gode da
A:ibalaha:me afadenene moloidafa hamoi ba:i."
4 Hawa: hamosu dunu da hawa: hamobeba:le, bidi laha.
Be ea bidi lai da hahawane dogolegele iasu hame. E da
hawa: hamobeba:le fawane lasa.
5 Gode da wadela:i hamosu dunu lale, afadenene, dunu
moloidafa hamomusa: dawa:. Osobo bagade dunu da
hi hawa: hamobe amo mae dawa:le, amo dafawaneyale
dawa:sea, Gode da amo dunu ea hou afadenene, bu
moloidafa hamoi ba:sa.
6 Amo hou Da:ibidi da amane olelei, nowa dunu da
mae hawa: hamone, udigili Gode Ea hanaiba:le afadenei
moloidafa ba:sa, amo dunu da hahawane bagade.
7 †"Dunu da ea wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi
ba:sa, amo dunu da hahawane bagade.
8 Gode da amo dunu ea wadela:i hou hobea hamedafa bu
dawa:mu. Amaiba:le, e da hahawane bagade!"
9 Amo hahawane hou, gadofo damui dunu fawane da
hame dawa:, be gadofo hame damui dunu amola amo
hou dawa:lala. Ninia musa: Gode Sia: dedei, amane
olelei, "A:ibalaha:me da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i.
Amaiba:le, Gode da A:ibalaha:me afadenene, moloidafa
hamoi ba:i."

*** **3:30:** Mousese ea Malasu 6:4; Gala:isia 3:20 * **4:3:** Mui 15:6; Gala:isia 3:6 † **4:7:** Gesami Hea:su 32:1-2

10 Amo hou da habogala hamobela:? Amo hou da
A:ibalaha:me ea gadofo hame damui esoga degabo ba:i.
11 ‡Gode da A:ibalaha:me moloidafa ba:i. Fa:no e
da gadofo damusu hou hamoi. Ea gadofo damui da
dawa:digima:ne olelesu fawane. Amo dawa:digima:ne
olelesu da e da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le,
Gode da A:ibalaha:me moloidafa hamoi ba:i. Gadofo damui
da fa:no ba:i. Amaiba:le dunu huluane Gode Ea hou
dafawaneyale dawa:beba:le gadofo damui amola gadofo
hame damui, amo Gode da moloidafa hamoi ba:sa. Amola
amo huluane da A:ibalaha:me ea mano agoane.
12 Gadofo damui dunu amola ilia A:ibalaha:me ea
dafawaneyale dawa:su hou e da ea gadofo hame damui amo
esoga hamosu, amo defele ilia hamobeba:le, ilia amola da
A:ibalaha:me ea mano agoane.

Ninia Dafawaneyale Dawa:beba:le, Gode Ea Hahawane Dogolegele Iasu Ba:mu

13 §Gode da A:ibalaha:mema, e amola egaga fi da hobea
osobo bagade huluane lalegagumu sia:i. A:ibalaha:me da
sema huluane mae giadofale hamoiba:le, Gode da amo
hame sia:i. Be A:ibalaha:me da Gode dafawaneyale dawa:le,
moloidafa hamoiba:le, Gode da ema amane sia:i.
14 **Gode Ea hahawane dogolegele iasu da Sema nabasu
dunu ilima fawane iaha ganiaba, osobo bagade dunu
ilia dafawaneyale dawa:su hou da hamedei liligi agoai
ba:la:loba, amola Gode Ea hahawane dogolegele iasu da
hamedei liligi agoai ba:la:loba.
15 Gode Ea Sema da dialebeba:le, amo wadela:beba:le,
dunu ilia Gode Ea ougi se dabe iasu ba:mu. Be Sema da
hame galea, Sema amoma hame nabasu hou amola da hame
gala.
16 ††Amaiba:le, hahawane dogolegele iasu hou bai, amo
Gode da Ema dafawaneyale dawa:su hou amoga hamoi.
Gode da A:ibalaha:me egaga fi huluane ilima hahawane
dogolegele imunu sia:i. Sema nabasu dunu ilima fawane
hame. Be nowa dunu e da A:ibalaha:me ea hou defele
dafawaneyale dawa:sa, ilima amola. A:ibalaha:me da nini
huluanema a:silibu ada agoane esala.
17 ‡‡Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na da di fifi asi
gala bagohame ilima ada hamoi dagoi.” Gode da bogoi
uhinisimusa: dawa:. Ea sia:beba:le, musa: hamedafa gala
liligi da hamosa. A:ibalaha:me da amo Gode dafawaneyale

---

‡ **4:11:** Mui 17:10 § **4:13:** Mui 17:4-6, 22:17-18; Gala:isia 3:29 ** **4:14:** Gala:isia 3:18 †† **4:16:** Gala:isia 3:7 ‡‡ **4:17:** Mui 17:5

dawa:i. Amola Gode da amo musa: ilegele sia:i hahawane dogolegele iasu liligi hamoi dagoi.

18 §§Osobo bagade dunu ilia hou ganodini, Gode Ea hahawane dogolegele iasu amo misa:ne hamoma:beyale da bai hame gala. Be A:ibalaha:me da gasawane dafawaneyale dawa:beba:le, dunu fi bagohame da ea mano agoane hamosu. Gode Sia: dedei amo, “Dia fi dunu lalelegemu da gasumuni idi defele agoane ba:mu.” - amo da dafawane ba:sa.

19 ***A:ibalaha:me da lalelegele, ea esalebe ode idi da gadenene 100 gidigi. Be ea da:i hodo da bogomu gadenei, amola ea uda Sela da mano lamu hamedei, amo mae dawa:le, e da ea dafawaneyale dawa:su hou hame yolesi.

20 A:ibalaha:me da Gode Ea hahawane dogolegele imunu sia:i dafawaneyale dawa:i galu. Dafawaneyale dawa:beba:le, e da gasawane hamone, Godema nodoi.

21 A:ibalaha:me da Gode da Ea musa: ilegele sia:i dafawane hamomu, amo dafawaneyale dawa:i.

22 Amaiba:le, A:ibalaha:me da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, “afadenei bu moloidafa hamoi,” Gode da e ba:i dagoi.

23 Amo sia:, “afadenei bu moloidafa hamoi,” da A:ibalaha:me fawane ea hou olelema:ne hame dedei

24 Be ninia amola ninia hou olelema:ne dedei. Gode da Hina Yesu Gelesu bogoi amo wa:legadolesiba:le, amo ninia dafawaneyale dawa:sea, Gode da nini amola “afadenei bu moloidafa hamoi” ba:mu.

25 †††Ninia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Gode da Yesu Gelesu osobo bagade dunu medole legemusa:, ilima i. Amola Gode da ninia huluane afadenene bu moloidafa hamoi ba:musa:, E da Yesu Gelesu uhini wa:legadolesi.

5

Gode da Nini Afadenei Moloidafa Hamoi Dagoi Ba:sa

1 Ninia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da nini afadenei bu moloidafa hamoi ba:sa. Amaiba:le, musa: Godema ha lai yolesili, Hina Yesu Gelesu Ea hamobeba:le, ninia Godema olofosu dawa:.

2 Ninia dafawaneyale dawa:su hou da fedege agoane logo holei gala. Amoga golili sa:ili, ninia Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou diasu agoane amo ganodini esala. Amaiba:le, ninia fedege agoane gasa fi hou hamosa. Ninia fa:no Gode Ea hadigidafa hou gilisili lamu, amo ninia dafawaneyale dawa:beba:le, hidale agoane sia:sa.

---

§§ **4:18:** Mui 15:5 *** **4:19:** Mui 17:17 ††† **4:25:** Aisaia 53:4-5

3 Se nabasu hou da ninima doaga:sea, amo da ninima
mae fisili esalusu hou olelesa ninia dawa:beba:le, ninia
hahawane ba:sa.
4 Ninia da mae yolesili Ema fa:no bobogesea, Gode da
ninima hahawane ba:sa. E da ninima hahawane gala
amo dawa:beba:le, ninia da bu dafawane hamoma:beyale
dawa:sa.
5 Amo dafawane hamoma:beyale dawa:lusu
dawa:beba:le, ninia da hamedafa da:i diomu. Bai Gode da
Ea hahawane dogolegele iasu, Gode Ea A:silibu Hadigidafa
Gala, amo ninia dogo ganodini sogadigi dagoi. E da amoga
Ea dogolegei houdafa ninima baligili i dagoi.
6 Ninia da gasa hameba:le, ninisu nini fidimu da hamedei
galu. Amo esoga, Gode Ea ilegei eso, Gelesu da wadela:i
dunu gaga:musa: bogoi dagoi.
7 Osobo bagade dunu da moloidafa dunu gaga:musa:,
bogomu gasa bagade ba:sa. Amabela:? Dunu afae da
noga:idafa dunu gaga:ma:ne bogoma:bela:?
8 Be Gode Ea hou da hisu. E da Ea hahawane dogolegei-
dafa hou ninima olelei. Bai ninia huluane wadela:i hou
hamonanebe esoga, Gelesu da nini gaga:ma:ne bogoi.
9 E bogoiba:le, Gode da nini bu afadenei moloidafa hamoi
ba:sa. Amaiba:le, Gelesu E hawa: hamoiba:le, ninia da Gode
Ea ougi bagade se dabe imunu, amo hamedafa ba:mu.
10 Ninia da musa: Godema ha laiwane esalu. Be Gode
da Ea Mano ninima iabeba:le, E bogoiba:le nini Godema
na:iyado hamoi dagoi. Ninia wali da Gode Ea na:iyado
esalebeba:le, Yesu Gelesu da bu wa:legadole esalebeba:le,
ninia Ea gaga:su hou baligiliwane ba:mu.
11 Be amo fawane hame. Wahadafa, Gode da Hina Gode
Yesu Gelesu ninima iba:le, nini gaga:su hou ba:i dagoiba:le,
ninia nodosa. Ninia da Yesu Ea hamoiba:le, wali hame ha
lai be Gode Ea na:iyado dunu esafalubi.

A:da:me ea Hou amola Yesu Gelesu Ea Hou

12 *Dunu afadafa da hamobeba:le, wadela:i hou da osobo
bagadega doaga:i. Amo wadela:i hou da doaga:beba:le,
bogosu amolawane doaga:i dagoi ba:i. Amaiba:le, dunu fifi
asi gala dunu huluane ilia da wadela:i hou hamobeba:le,
huluane da bogosu dawa:.
13 Musa: hemonega, Gode Ea Sema hame olelei amo esoga,
wadela:i hou da osobo bagade ganodini dialebe ba:i. Be
Sema dedei hame galea, Gode da wadela:i hou hame dedesa.
14 Be A:da:me ea eso amogainini Mousese ea esoga, dunu
huluane da wadela:i hou hamobeba:le, bogosu dawa:i. Ilia
A:da:me ea hou defele hame hamoi be huluane bogosu

* **5:12:** Mui 3:6

dawa:i. A:da:me da hobea misunu dunu amo ilia fedege agoane esalu.

15 Be e amola hobea misi Dunu, da defele hame ba:sa. Bai Gode Ea hahawane dogolegele iasu da A:da:me ea wadela:i hou amoma defele hame. Dunu afadafa da wadela:i hou hamobeba:le, dunu bagohame da bogoi dagoi, amo dafawane. Be Gode Ea hahawane hou da amo hou bagadewane baligisa. Amola Ea udigili iasu E da dunu huluane ilima i, amo Yesu Gelesu. E asigili hahawane hamobeba:le ninima misi, amo da A:da:me ea hou bagadewane baligisa.

16 Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou amola dunu afadafa ea wadela:i hou, da hisu hisu. A:da:me da wadela:i hou hamobeba:le, Gode da fofada:nanu amane sia:i, "Dunu huluane da bogoma:ne wadela:i hou hamoi dagoi." Be wali, dunu da wadela:i hou osia:idafa hamonanebeba:le, ninima se imunusa: fofada:mu da defea galu. Be Gode da amane sia:sa, "Na da dunu medoma:ne hame fofada:mu."

17 Dunu afadafa da wadela:i hou hamobeba:le, bogosu da dunu huluane ilima ouligisuwane degabo agoane hamosu. Be dunu afadafa Yesu Gelesu, amo Ea hamobeba:le, hou eno da baligiliwane doaga:i. Dunu huluane ilia Gode Ea hahawane hou lalegagusia, ilia dabe mae iawane, Gode Ea moloidafa hamoi dunu ba:mu. Amola Yesu Gelesuma madelagiba:le, ilia da E gilisili Fifi Ahoanusu ouligimu.

18 Amaiba:le, dunu afadafa da wadela:i hou afadafa hamobeba:le, dunu huluanedafa da se imunusa: fofada:su agoai ba:su. Amo hou defele, Dunu afadafa da hou moloidafa afadafa hamobeba:le, E da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilia se iasu diasu logo doasili, ilima Fifi Ahoanusu iaha.

19 Amola dunu afadafa da Gode Ea sia: hame nababeba:le, dunu huluane da wadela:i hamosu dunu fi ba:su. Amo hou defele, Dunu afadafa, Yesu Gelesu, da Gode Ea sia: nabawane hamobeba:le, dunu huluane da Gode Ea siga ba:ma:ne, afadenene bu moloidafa hamoi dagoi.

20 Osobo bagade dunu ilia wadela:i hou da bagadedafa dawa:ma:ne, Gode da Sema ilima i. Be wadela:i hou da bagadedafa, amo ilia bu bagade dawa:beba:le, ilia da Gode Ea hahawane asigi hou da baligili bagadedafa dawa:sa.

21 Amaiba:le, musa: bogosu da doaga:beba:le, wadela:i hou da osobo bagade dunuma ouligisuwane dialu. Amo defele wali hou moloidafa da doaga:beba:le, Gode Ea hahawane moloidafa asigi hou da ilima ouligisuwane diala. Ninia amo hou lalegagusia, Hina Gode Yesu Gelesu da fidibiba:le, ninia da Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ba:mu.

6

Yesu Gelesu Ea Hamoiba:le, Ninia da Esalusudafa Dawa:

1 Amaiba:le, dilia adi dawa:bela:? Gode Ea hahawane asigi hou da bu baligiliwane heda:ma:ne, ninia wadela:i hou mae yolesili, hamonanumu da defeala:?

2 Hamedafa mabu! Ninia wadela:i hou hamomusa:gini, fedege agoane bogoi dagoi. Amaiba:le, ninia wadela:i hou bu hamonanumu da defea hamedafa.

3 Dilia huluane dawa:. Ninia Yesu Gelesu amoma madelagimusa: hanoga fane salasu hou hamonoba, ninia da fedege agoane ea bogosu amoma madelagimusa: ba:bodaise hamoi dagoi.

4 *Ninia hanoga fane salabeba:le, ninia Yesuma madelagiba:le, fedege agoane, E amola ninia, gilisili uli dogoi ganodini salawane, Ea bogosu amoma gilisi. Bai Gode da ea hadigi gasa bagade hou amoga Yesu Gelesu bogosu yolesima:ne wa:legadolesi, amo defele ninia amola da gaheabolowane esaloma:ne, E da nini wa:legadolesimu.

5 Ninia da fedege agoane Yesu Gelesu Ea bogoi defele bogoi dagoiba:le, Ema madelagiba:le da:i hodo afadafa hamoi. Amaiba:le, Gode da Yesu bu esaloma:ne wa:legadolesi, amo defele, E da nini Yesu Gelesuma madelagili bu gaheabolo esaloma:ne wa:legadolesimu.

6 Ninia musa: wadela:i hou da fedege agoane, Yesu Gelesu amoma gilisili bulufalegeiga gafesiga dabagala:le medole legei dagoi, amo ninia dawa:. Ninia wadela:i hu ea hou amo gasa bagade hou da ninima bu ouligisuwane hame dialoma:ne, amo hou fane legema:ne, Gode agoane hamosu.

7 Dunu da bogosea, e da wadela:i hou ea gasa bagade ouligisu fisili, halegasa.

8 Amaiba:le, ninia Gelesuma madelagili bogoi dagoiba:le, ninia da Ea esalebe defele E amola gilisili esalumu, amo dafawaneyale dawa:be.

9 Gode da Yesu Gelesu bu mae bogoma:ne, uhini wa:legadolesi, amo ninia dawa:. Bogosu da Ema bu hamedafa ouligisuwane dialumu.

10 E da bogoiba:le, wadela:i hou da Ema ouligisuwane dialumu hamedei. E da wali Gode amola hahawane gilisili esala.

11 Amo defele, dilia da wadela:i hou dilima ouligisuwane mae dialoma:ne dilia da bogoidafa, amo dafawaneyale dawa:ma. Be dilia da Yesu Gelesu amoma madelagiba:le, Gode Ea na:iyado hamoi amola Ema gilisili esala, amo hou amola dafawaneyale dawa:ma.

---

* **6:4:** Golosia 2:12

12 Dilia da da:i hodo ea hanai hou nabawane hamomusa:gini, wadela:i hou da dilima ouligisuwane esalumu da defea hame galebe.
13 Dilia da:i hodo liligi afae wadela:i hou hamomusa:gini, Sa:ida:nema imunu da defea hame galebe. Be amo hou yolesili, dilia da bogosu fisili, bu esalusu dawa:beba:le, dilia da:i hodo liligi, hou moloidafa hamomusa:gini, Godema imunu da defea.
14 Dilia da wali Gode Ea hahawane dogolegele iasu lai dagoiba:le, dilia da Sema ganodini hame esala. Amaiba:le, wadela:i hou da dilima ouligisuwane esalumu da hamedeidafa.

Ninia da Wali Hou Ida:iwane amola Moloidafa Hou amoma Udigili Hawa: Hamosu Dunu

15 Amaiba:le, ninia da adi hamoma:bela:? Ninia da Sema hamosu dunu hame be Gode Ea hahawane asigi hou dawa:. Amaiba:le, ninia wadela:i hou hamomu da defeala:? Hame mabu!
16 Dilia ouligisu dunu ea hawa: hamomusa:gini, ema dilia da:i hodo liligi iasea, dilia da ea sia: nabawane hamobeba:le, ea hawa: hamosu dunu esala. Amaiba:le, wadela:i hou hamosea, dilia da wadela:i hou ea se iasu udigili hawa: hamosu dunu esalebeba:le, bogosudafa ba:mu. Be nabasu hou hamosea, dilia nabasu hou ea udigili hawa: hamosu dunu esalebeba:le, Gode da dili afadenei bu moloidafa hamoi ba:mu.
17 Be ninia Godema nodomu da defea! Dilia da musa: wadela:i hou amo ea se iasu udigili hawa: hamosu dunu esalu. Be dilima dafawane olelei liligi huluane, dilia hahawane nabawane hamoi dagoi.
18 Dilia wadela:i hou se iasu diasu logo da doasibiba:le, dilia da wali fedege agoane hou moloidafa gala amo ea udigili hawa: hamosu dunu esala.
19 (Dilia da osobo bagade hou fawane dawa:beba:le, na da osobo bagade fedege sia: fawane olelesa). Musa: dilia da:i hodo liligi huluane wadela:i hou amola ledo hou, amo hamomusa:gini Sa:ida:nema i dagoi. Amo defele, dilia wali sinidigili, hadigi hou hamoma:ne, dilia da:i hodo liligi huluane Godema ima.
20 Dilia musa: wadela:i hou amo ganodini se iasu udigili hawa: hamobeba:le, hou moloidafa da hamedafa dawa:i.
21 Amo musa: hou hamobe dawa:beba:le, dilia da wali gogosiasa. Musa: wadela:i hou hamobeba:le, dilia da bogosudafa bidi lamu galu.
22 Be wali dilia wadela:i hou se iasu diasu logo da doasibiba:le, dilia da Gode Ea udigili hawa: hamosu dunu esala. Dilia bidi waha labe da eso huluane dilia hou

afadenene bu asigilasa, amola hobea Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ba:mu.

23 Bai wadela:i hou hamosu ea bidi da bogosu fawane! Be Gode Ea hahawane dogolegele iasu da Hina Gode Yesu Gelesu amoma madelagiba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.

7

Uda Lasu Fedege Sia:

1 Na fi dunu! Dilia huluane da sema hou dawa:beba:le, na waha sia:mu liligi huluane dilia da noga:le dawa:mu. Dunu ilia esalebeba:le fawane, sema da ilia hou ouligisa. Be ilia bogosea, sema da ilia hou ouligimu da hamedei.

2 Agoane gala. Uda da dunuga laiba:le, egoa esalebeba:le, sema gala. E da egoama madelagi agoane gala. Be egoa da bogosea, amo sema da fisiba:le, amo uda da halegale, udigili lalumu.

3 Amaiba:le, egoa esaleawane, amo uda da eno dunuma fisia, e da wadela:i uda, eno dunu ilia da sia:mu. Be egoa bogobeba:le, amo uda da udigili didalo agoane lalebeba:le, e da eno dunuma fisia, e da wadela:le hame hamosa.

4 Na fi dunu! Dilia da sema amoma agoaiwane esala. Dilia da Gelesuma madelagiba:le, Ea da:i hodo liligi hamoi dagoiba:le, dilia da fedege agoane dilia musa: ouligisu (Sema) amoma bogoi dagoi. Be dili huluane Gode Ea hawa: noga:le hamoma:ne, Yesu Gelesu da bogosu fisili, wa:legadoi. Amola wali dilia da Yesu Gelesu Ea fi dunu esala.

5 Ninia musa: wadela:i hu ea hou fawane hamonanuba:le, Sema sia: nababeba:le, amo da ninia wadela:i hanai asigi dawa:su ganodini wili gala:su. Amo wadela:i hanai asigi dawa:su da bagade heda:beba:le, ninia da fedege bogosu ea udigili hawa: hamosu dunu agoane ba:i.

6 Be wali ninia sema se iasu diasu logo da doasi dagoiba:le, ninia da halegai dagoi. Bai ninia da sema amoma bogoidafa. Sema dedei huluane ba:beba:le, ninia da wali Gode Ea hawa: hame hamosa. Be gaheabolo hou da misi dagoi. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ninia dogo ganodini esalebeba:le, ninia Gode Ea sia: nabawane hawa: hamonana.

Gode Ea Sema amola Dunu Ilia Wadela:i Hou

7 *Amaiba:le, ninia da Sema huluane da wadela:i fawane sia:ma:bela:? Hame mabu! Sema dedei dawa:beba:le, na da wadela:i hou ea bai dawa:. Sema da, “Eno dunu ea liligi hanaiwane lamusa: mae dawa:ma!” Amo sema na da hame

* **7:7:** Gadili Asi 20:17; Mousese ea Malasu 5:21

dawa:loba, na da amo wadela:i hou hamoi dagoi na da hame dawa:la:loba.

8 Be amo sema na dawa:beba:le, wadela:i hou na dogo ganodini logo fodole, wadela:i hanai hou bagohame na dogo ganodini wili gala:su. Sema hame dedei ganiaba, wadela:i hou da gasa hame ba:laloba.

9 Na da musa: sema hame dawa:loba, wadela:i hou ea bai hame dawa:beba:le, fonobahadi hahawane esalu. Be na da sema huluane dawa:loba, na da na wadela:i hanai hou bagadewane dawa:i galu.

10 Amalalu, na da fedege agoane bogoi. Gode da nama esalusu ima:ne, Sema hamoi dagoi. Be nama sema da se imunusa: fofada:su liligi fawane ba:i.

11 †Amaiba:le, fedege agoane, wadela:i hou da logo fodole, sema medosu liligi gaguli, nama hohonone, na fane legei dagoi.

12 Amaiba:le, Sema da hadigi amola hamoma:ne sia:i da hadigi, moloidafa amola noga:i.

13 Be amo ea bai da liligi noga:idafa da na fane legebela:? Hame mabu! Wadela:i hou da na fane legei dagoi. Wadela:i hou da liligi moloidafa (Sema) amo lale amola amoga na da:i hodo fane legei. Na da wadela:i hou ea houdafa noga:le dawa:ma:ne agoane hamosu. Amaiba:le, sema da wadela:i hou amo da baligili wadela:idafa amo olelesa.

Dunu Ilia Dogo Ganodini Gegesu Hou

14 Gode Ea Sema da a:silibu hou agoane, amo ninia dawa:. Be na da osobo bagade dunu fawane. Na da wadela:i hou amo ea se iasu udigili hawa: hamosu dunu agoane.

15 ‡Na hawa: hamonana bai na da noga:le hame dawa:. Na wali hou moloidafa hamomu hanai be na hanai liligi mae hamone, na higa:i liligi fawane hamosa.

16 Na higa:i liligi na da hamonanebeba:le, na da amane sia:sa, “Ma! Sema da moloidafa,” amo olelesa.

17 Amaiba:le, na higa:i liligi na hamonanebeba:le, amo da nisu na hame hamosa. Be wadela:i hou na dogo ganodini diala, amo fawane da na higa:i hou hamosa.

18 Na osobo bagade hou amo ganodini, hou moloidafa afadafa da hamewane diala, amo na dawa:. Na hou ganodini na da hou moloidafa hamomu hanai be hamomu hamedeiwane ba:sa.

19 Na hou moloidafa hamomu hanai - be hamedei. Na da wadela:i hou hamomu higa:i, be amo fawane hamomusa: logo ba:sa.

---

† **7:11:** Mui 3:13 ‡ **7:15:** Gala:isia 5:17

20 Na da na higa:i liligi hamonanebeba:le, bai da amo
hamosu, na nisu da hame hamosa. Wadela:i hou na dogo
ganodini diala, amo fawane da amo hawa: hamosa.
21 Amaiba:le, na hou ganodini na da hou eno hamo-
nanebe ba:sa. Na da hou moloidafa hamomu hanai, be
hamedeiba:le, wadela:i hou hamomu logo fawane ba:sa.
22 Na a:silibu amo ganodini, na da Gode Ea Sema amoma
nodosa.
23 Be na da sema hisu na da:i hodo ganodini ba:sa. Amo
sema da na asigi dawa:su ganodini, Gode Ea Sema (amo na
hamomu hanai) amoma gegenana. Amaiba:le, wadela:i hou
sema na da:i hodo ganodini hamonanebe da nama se iasu
diasu ouligisu dunu agoane gala.
24 Na da bagadewane da:i dioi gala. Na da:i dioi da bogoi
ea da:i hodo agoane nama lala:gibiba:le, na da bu hahawane
dogolegele laloma:ne, amo la:gi da nowa fadegama:bela:?
25 Na da Godema nodosa! Bai E da Hina Gode Yesu Gelesu
Ea hamobeba:le, na se iasu la:gi fadegamu. Amaiba:le, na
hou da agoane diala. Nisu da hawa: hamosea, na da Gode
Ea hou na asigi dawa:su amo ganodini fawane hamosa. Be
na hu ea hou amo ganodini wadela:i hou sema amoma
fawane fa:no bobogesa.

8

Gaheabolo Esalusu Gode Ea A:silibu Ganodini

1 Nowa dunu da Yesu Gelesu amoma madelagi dagoiba:le,
e da se imunusa: fofada:su hamedafa ba:mu.
2 Na da musa: wadela:i hou amola bogosu, amo sema ea
se iasu diasu agoane amo ganodini esalu. Be A:silibu sema
gaheabolo da nowa Yesu Gelesuma madelagisia, e da Eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lai dagoi. Amaiba:le, na
sema se iasu diasu logo da doasibi ba:sa.
3 Osobo bagade dunu ilia hu ea hou da gasa hameba:le,
Sema sia: da defele hame agoane ba:i. Be Gode da gasa
bagade. Wadela:i hou osobo bagade dunu ilia hu ea hou
amo ganodini diala, amo fane legema:ne fofada:musa:,
Gode Ea Manodafa asunasi. E da osobo bagade dunu
hu ea hou amo defele lale, misini, wadela:i hou huluane
fadegamusa: misi.
4 Ninia hu ea wadela:i olelesu mae nabawane, A:silibu
ea hou fawane hamoma:ne, amola ninia da Sema ninima
moloidafa olelesu liligi huluane defele hamoma:ne, Gode da
agoane hamosu.
5 Nowa dunu da ilia hu ea hou hanai liligi amo
fawane hamosea, hu ea hou da ilia asigi dawa:su amoma
ouligisuwane esala. Be nowa dunu ilia A:silibu Ea sia:

nabawane hamosea, A:silibu da ilia asigi dawa:su amoma
ouligisuwane esala.
6 Nowa dunu ilia hu ea hou fawane nabasea, ilia da bo-
gosu ba:mu. Be nowa dunu ilima A:silibu da ouligisuwane
esalea, amo dunuma Gode da olofosu amola Eso huluane
mae bogole Fifi Ahoanusu imunu.
7 Amaiba:le, dunu da hu ea hou amoma fa:no bobogesea,
e da Godema ha laiwane hamosa. E da Gode Ea sema
nabawane hame hamosa. E nabawane hamomu da ema
hamedei.
8 Nowa dunu da hu ea hou amoma fa:no bobogesea, Gode
da amo dunu hahawane ba:mu da hamedei.
9 Be dilia da hisu. Dilia hu ea hou nabawane hame
hamosa. Dilia dogo ganodini, Gode Ea A:silibu Hadigidafa
Gala da aligila sa:ili esalebeba:le, dilia da A:silibu ea sia:
nabawane hamosa. Be Yesu Gelesu Ea A:silibu Hadigidafa
Gala da dilia dogo ganodini hame esalea, dilia da Gelesu
dunu hame gala.
10 Be Gelesu da dilia dogo ganodini esalebeba:le, dilia da
Gode hahawane ba:ma:ne bu afadenene moloidafa hamoi
dagoiba:le, Yesu Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dilima Eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu iaha. Be dilia da:i hodo
fawane, wadela:i hou hamobeba:le, da bogomu.
11 *Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Yesu bogoi
amo wa:legadolesi dagoi, amo da dilia dogo ganodini
esala. Gode da amo defele, Ea A:silibu dilia dogo ganodini
esala amo ea gasaga dilia bogoi da:i hodo bu esaloma:ne
wa:legadolesimu.
12 Amaiba:le, na fi dunu! Ninima da logo eno hame ilegei.
Ninia da hu ea hou hanai liligi amo logoga masunu da
hamedei.
13 Dilia da hu ea hou fawane hamosea, bogosu fawane
ba:mu. Be dilia A:silibu ea gasa lai dagoiba:le, wadela:i hou
fane legesea, dilia da esalusu ba:mu.
14 Nowa dunu da Gode Ea A:silibu amoma fa:no bobogesea, ilia da Gode Ea manolali esafula.
15 †Gode Ea A:silibu E da dilima i, amo da dili bu se iasu
udigili hawa: hamosu dunu amola beda:su dunu, hame
hamosa. Be A:silibu da dili Gode Ea mano hamosa. Amola
A:silibu Ea gasaga ninia Godema wele sia:sa amane, “Ada!
Na Ada!”
16 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da ninia a:silibu
amoma madelagili, ela da gilisili ninia da Gode Ea mano
sia:sa.
17 Ninia da Ea mano hamoiba:le, Gode Ea hahawane
imunu liligi E da Ea fi dunuma imunu liligi, amo ninia da

* **8:11:** 1 Golidia 3:16 † **8:15:** Maga 14:36; Gala:isia 4:6; Gala:isia 4:5-7

lamu. Gode da Gelesuma imunu liligi amo ninia amola Gelesu da gilisili lamu. Ninia gilisili Gelesu Ea se nabasu defele nabasea, ninia amola E gilisili Ea hobea misunu hadigi hou lamu.

Hobea Misunu Hadigi Hou

18 Na agoane dawa:. Ninia da hobea Gelesu Ea hadigi bagade hou ba:mu. Amola amo hou da nini wali se nabasu hou amo bagadewane baligimu.

19 Gode Ea hahamoi liligi huluane da Gode Ea mano huluane hadigi hamoi ba:ma:ne, hanaiwane ouesala.

20 ‡Be Gode Ea hahamoi liligi huluane, ilia hanaiba:le hame, be Gode Ea hanaiba:le fawane, E da hobea bai hamedei liligi agoane hamomusa: dawa:i galu. Be hobea misunu dafawane hamoma:beyaledawa:su dialebe ba:i.

21 Amo da eso enoga, Ea hahamoi liligi ilia se iasu diasu hamosu amola dasasu hou, amo huluane E da fadegale, se iasu diasu logo doasili, amo liligi da gilisili ilia amola Gode Ea mano hamoi, hadigi hou amo ganodini esalumu.

22 Be musa: amola wali, Gode Ea osobo bagade hahamoi liligi da uda da mano lamu gadeneiba:le se nabasea, gaiyasa amo agoaiwane, amo ninia dawa:.

23 §Be Gode Ea osobo bagade hahamoi liligi amo fawane hame. Be ninia da Gode Ea A:silibu, Gode Ea degabo iasu liligi amo lai dunu, ninia amola Gode da nini Ea mano dafawane hamoma:ne amola ninia hou huluanedafa hahawane dogolegele laloma:ne ninia se iasu diasu logo doasimu, amo ninia ouesalebeba:le, gogonomasa.

24 Bai Gode Ea Sia: defele, E da dafawane hamomu ninia dawa:beba:le, ninia Gode Ea gaga:su hou ba:i. Be ninia hanaiwane dawa:i liligi ninia siga ba:sea, amo hou da dafawaneyale dawa:su houdafa hame. Hou da siga ba:i dagoi ganiaba, ninia da hobea hame hanala:loba.

25 Be ninia siga hame ba:su liligi amoga hanaiwane ouesalebeba:le, ninia da gebewane ouesala.

26 Amo defele, ninia da gasa hameba:le, Gode Ea A:silibu da ninia a:silibu hou fidila maha. Ninia Godema sia:ne gadosu hou noga:le hame dawa:beba:le, ninia dunu ea lafidili sia:mu hamedei liligi, amo liligi A:silibu Hi da Godema osoga sia:ne gadosa.

27 Gode da ninia asigi dawa:su eso huluane ba:lala. E da A:silibu ea asigi dawa:su dawa:be. Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Gode Ea fi dunu fidima:ne, Gode Ea hanai defele Godema adole ba:lala.

---

‡ **8:20:** Mui 3:17-19 § **8:23:** 2 Golidia 5:2-4

28 Nowa dunu da Godema asigi galea, Gode da Ea hanai
defele ilima ilegei, amo dunu, - Gode da ilima mabe hou
huluane amo ganodini ili fidima:ne hawa: hamonana.
29 Amo fi dunuma E da musa: hemonega ilegele, ilia hou
afadenene Ea Manodafa amo ea hou defele, ili hamoma:ne
dawa:i galu. Amaiba:le, E da Ea Manodafa (Ea Magobo
Mano) amola eno osobo bagade dunu Ea Magobo Manodafa
bagia, ea mano eno hamomusa: dawa:i galu.
30 Amola Ea ilegei fi dunu ilima E da Ema misa:ne wele
sia:i. E da ilima wele sia:beba:le, ilia hou bu afadenene
moloidafa hamoi dagoi. Amola ilima Ea hadigidafa gano-
dini gilisili esaloma:ne hamoi.

Ninia Yesu Gelesuma Madelagiba:le Gode Ea Dogolegei Hou Dawa:digisa

31 Amaiba:le, amo hou huluane dawa:beba:le, ninia da adi
sia:ma:bela:? Gode da ninimagaiba:le, nowa da ninima ha
lale hasalasima:bela:?
32 Gode da Ea Manodafa mae gaga:le, ninia huluane
fidima:ne E gobele salasu hamomusa:, ninima i dagoi.
Amaiba:le, E da mae higale, liligi huluane ninima imunu
galebe.
33 Gode Hi fawane da Ea fi dunu afadenei bu moloidafa
hamoi dagoi sia:beba:le, dunu eno da Gode Ea fi dunuma
diwaneya udidimu da hamedei galebe.
34 Yesu Gelesu da Ea fi dunu gaga:ma:ne, bogole, Godema
bu wa:legadolesi. Wali E da Gode Ea lobodafadili nini
fidima:ne sia:ne gadosa lela. Amaiba:le, eno dunu da Gode
Ea fi dunuma medoma:ne diwaneya udidimu da hamedei
35 Amaiba:le, liligi huluanedafa da Yesu Gelesu Ea asigi
hou amoga nini afafamu da hamedeidafa. Ninia se nabasea,
logo gasa bagade ba:sea, ha:i nabasea, muni hame gagui
galea, ninima bogomu gadeneiba:le beda:su amola bogosu
doaga:sea, amo da Gelesu Ea asigi hou amoga nini afafamu
hamedei.
36 **Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Ninia da Dia hou lalegaguiba:le,
eso huluane dunu da nini medole legemusa: sia:nana.
Dunu ilia sibi medole legemusa: oule ahoa,
amo hou defele ilia ninima hamosa!"
37 Be ninia Yesu Gelesu, ninima asigi bagade Dunu, Ema
madelagiba:le, baligili osa:le heda:su hou dawa:.
38 Dafawane! Na dawa:! Liligi huluanedafa da Yesu
Gelesu Ea ninima asigi hou amoma afafamu da hamedei.
Ninia bogosea o ninia esalea, ea asigi hou amoga afafamu

** **8:36:** Gesami Hea:su 44:22

da hamedei. A:igele dunu amola Hebene ouligisu dunu, hisi ganodini gasa bagade a:silibu, wali hamobe hou, hobea misunu hou,

39 gadodili liligi, gududili liligi amola Gode Ea hahamoi liligi huluanedafa amo ganodini afaedafa da Gode Ea dogolegei hou amo Hina Gode Yesu Gelesu Ea hamobeba:le ninia dawa: liligi, amoga afafamu da hamedeidafa.

9

Gode amola Ea Musa: Ilegei Fi (Isala:ili Fi)

1 Na da dafawane sia:sa! Na da Gelesu dunu. Amaiba:le, na da ogogosu hame dawa:. Gode Ea A:silibu Hadigidafa da na asigi dawa:su amoma na da hame ogogosa sia:sa.

2 Na da da:i dioi bagade. Na dogo ganodini mae yolesili se naba.

3 Bai na da na osobo bagade fi dunu amo dawa:beba:le, se naba. Amo hou da na fi fidimu ganiaba, na da Godema gagabusu aligi amola Gelesu amoma afafae hame higala:loba.

4 *Ilia da Gode Ea fi dunu esala. E da ili amo Ea mano hamone, Ea hadigi ili ba:ma:ne ilima olelei. E da ilima Ea gousa:su hou olelei amola ilima Sema i dagoi,. Ilia da sia:ne gadosu houdafa dawa:. Gode Ea hahawane dogolegele iasu ilegele sia:i liligi huluane da ilima doaga:i dagoi.

5 Ilia da musa: Hibulu siba fi dunu bagade amo ilia mano esala. Yesu Gelesu da osobo bagade dunu ea da:i hodo lale, ilia fi amo ganodini lalelegei. Gode da liligi huluane amoma ouligisuwane esalebeba:le, Ema eso huluane nodonanumu da defea. Ama.

6 Gode Ea fi dunuma hahawane dogolegele imunu ilegele sia:i, - amo da yolesi dagoi na da hame sia:sa. Isala:ili dunu mogili da Gode Ea fi dunu, mogili da Gode Ea fi dunu hame.

7 †Amola A:ibalaha:me ea fi dunu mogili ilia da Gode Ea mano hame. Gode da A:ibalaha:mema amane sia:i, “Aisage ea mano lalelegesea, amo fawane da digaga manodafa fi Na da dima ilegele sia:i defele, esalumu.”

8 Bai agoane diala. Mano da osobo bagade dunu ilia hou defele lalelegesea da Gode Ea mano hame. Be Gode Ea hahawane dogolegele ilegele sia:beba:le lalelegei mano, ilia fawane da Gode Egaga fidafa.

9 ‡Gode da hahawane dogolegele iasu imunusa: amane ilegele sia:i, “Na eso ilegei amoga Na da bu masea, Sela da dunu mano lalelegemu.”

---

* **9:4:** Gadili Asi 9:4 † **9:7:** Mui 21:12 ‡ **9:9:** Mui 18:10

10 Be amo fawane hame. Lebega ea dunu mano aduna da
eda afadafa fawane esalu. Elea eda da ninia aowa Aisage
esalu.
11 -
12 §Be Gode da Hi fawane Ea mano ilegesa amo
olelema:ne, E da Lebegama amane olelei, “Magobo mano
da fa:no lalelegei mano amoma hawa: hamosu dunu agoane
ba:mu.” Ela da mae lalelegele, wadela:i mae hamone, hou
ida:i mae hamone, Gode da hidadea amo olelebeba:le, dunu
ilia hawa: hamobeba:le hame, be Ea hanaiba:le fawane
ilegesa, amo olelei.
13 **Amo defele Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na
Ya:igobema asigiba:le ilegei. Be Na da Iso hame hanaiba:le
yolesi dagoi.
14 Amaiba:le Gode Ea hou da defele hame, moloi hame,
amo ninia da sia:ma:bela:? Hame mabu!
15 ††Gode da Mousesema amane sia:i, “Nowa dunuma
Na da gogolema:ne olofomusa: dawa:sea, Na da ea hou
gogolema:ne olofomu. Nowa dunuma Na asigimu dawa:sea,
Na da ema asigimu.”
16 Amaiba:le, hou huluane bai da dunu ilia hanaiba:le o
hawa: hamobeba:le hame, be bai da Gode Ea hanaiba:le
gogolema:ne olofosu hou fawane ba:sa.
17 ‡‡Gode Sia: da agoane dedei diala, “Gode da Idibidi
Ouligisu dunuma amane sia:i, ‘Na gasa olelema:ne amola os-
obo bagade fifi asi gala dunu huluane Na hou dawa:ma:ne,
Na da di Idibidi ouligisu ilegei dagoi!’ ”
18 Amaiba:le, Gode da nowa dunuma olofosu imunusa:
dawa:sea, E da amo dunuma olofosu iaha. Amola nowa
dunu ea dogo E da igiwane hamomusa: dawa:sea, E da amo
dunu ea dogo igiwane hamosa.

Gode Ea Ougi Hou amola Ea Olofosu Hou

19 Be dunu afae da nama agoane adole ba:mu, “Gode
da agoane hamoi dagoiba:le, e da abuliba:le osobo bagade
dunuma fofada:sala:? Gode Ea hanai hou afadenemu da
ninima hamedei galebe.”
20 §§Be agoane sia:mu galea, na da bu adole imunu,
“Na:iyado! Di da Godema bu gagabole sia:mu da hamedei.
Ofodo amo da laga osoboga hamoi, da amo ofodo hahamosu
dunuma bu gagabole amane sia:mu, “Dia da abuliba:le na
agoane hamobela:? amo sia:mu da hamedei!” na amane
adole imunu.
21 Ofodo hahamosu dunu, hi fawane da ea hanai defele
osobo hamone, ofodo hisu hisu hamomu da defea. E da

§ **9:12:** Mui 25:23 ** **9:13:** Ma:lagai 1:2-3 †† **9:15:** Gadili Asi 33:19 ‡‡ **9:17:** Gadili Asi 9:16 §§ **9:20:** Aisaia 29:16, 45:9

ofodo afadafa eso bagade lolo nabe eso agoane ganodini
ha:i manu ligisimusa: hisu hamosa, eno da eso fonobahadi
ganodini ha:i manu ligisimusa: hisu hamomu da defea.
22 Gode Ea hou hamoi da amo defele diala. E da wadela:i
hou amoga Ea ougi hou amola Ea gasa bagade hou, amo
olelemusa: dawa:i. Be E da dunu hobea Ea wadela:ma:ne
fofada:su ba:mu dunu, ilima E da hedolo hame se dabe iasu
i.
23 Eno amola E da Ea baligiliwane hadigi hou olelemusa:
dawa:i. Amo hou E da nini (Ea gogolema:ne olofosu lai dagoi
dunu, Ea hadigi lama:ne E da hahamoi) ninima Ea hadigi
hou E da baligiliwane i dagoi.
24 Gode da Yu dunuma fawane hame wele sia:su, be
Dienadaile dunu amola ilima wele sia:i dagoi. Ninia da amo
fi diala.
25 ***Gode da Hosia meloa ganodini agoane sia:sa,
“Musa: fi dunu amo da Na fi dunu hame Na sia:i.
Be Na da hobea amo fi dunu da Na fi dunu sia:mu.
Fi dunu da musa: Na da ilima hame asigi,
amo fi dunuma Na da amane sia:mu,
‘Dilia da Na dogolegei fi!’
26 †††Amola sogebi amo ganodini Na da musa: ilima sia:i,
‘Dilia da Na fi dunu hame!’
amo sogebi ganodini Na da ilima amane sia:mu,
‘Dilia da Esalebe Gode Ea mano!’
27 ‡‡‡Gode Sia: eno da agoane dedei diala. Aisaia da
Isala:ili dunu ilia hou olelemusa: amane sia:sa, “Isala:ili
dunu ilia idi da sa:i amo hano bagade bega: diala, amo ea
idi defele gala ba:sa ganiaba, bagahame fawane da Gode Ea
gaga:su hou ba:mu.
28 Bai Gode Ea wadela:ma:ne fofada:su da osobo bagadega
hedolowane doaga:mu!”
29 §§§Amola Aisaia da Isala:ili fi ilia hou dawa:beba:le,
amane sia:i, “Hina Gode Bagadedafa da ninigaga fi ganodini
afae afae hame fane legei ganiaba, ninia da Sodame moilai
fi amola Goumola moilai fi, agoaiwane ba:la:loba.”

Isala:ili Fi Dunu Ilia Dafawaneyale Hame Dawa:su Hou

30 Amaiba:le, ninia agoane dawa:. Dienadaile dunu
da Gode ba:ma:ne, ilia hou afadenei moloidafa hamoi,
amo ba:ma:ne logo hame hogoi. Be ilia Gode Ea hou
dafawaneyale dawa:beba:le, ilia afadenene bu moloidafa
hamoi ba:i dagoi
31 Be Gode Ea fidafa dunu da sema hamobeba:le, ilia da
Gode da ili hahawane moloidafa hamoi dagoi dawa:i galu.
Be amo logo hogoi helele, hame ba:i.

*** **9:25:** Hosia 2:23 ††† **9:26:** Hosia 1:10 ‡‡‡ **9:27:** Aisaia 10:22-23
§§§ **9:29:** Aisaia 1:9

32 Ilia dafawaneyale dawa:su hou mae dawa:le, be il-
isu hawa: hamobe amo dawa:beba:le, logo hame ba:i.
Amaiba:le fedege agoane, ilia igi amoga emo udagagu-
biba:le, dafai.
33 *Amo igi ea hou olelema:ne, Gode Sia: da amane dedei
diala,
"Ba:ma! Na da dunu ilia emo udagaguli dafama:ne,
Saione moilai amo ganodini igi ligisimu.
Dunu da amo igiga dafamu.
Be nowa dunu da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:sea,
amo da hamedafa gogosiamu."

10

1 Na fi dunu! Na asigi dawa:su huluane na dogo ganodini
amoga, na hanai da na fi dunu ilia gaga:su ba:mu. Amo hou
ilia dawa:ma:ne, Na da Godema sia:ne gadolala.
2 Na dilima dafawane sia:sa! Ilia da Godema hanaiwane
hawa: hamomusa: dawa:lala. Be ilia hanai hou bai da
bagade dawa:su hame.
3 Gode Ea hou amoga e da dunu gogolema:ne olofole, bu
moloidafa hamoi ba:sa, amo hou ilia hame dawa:. Be ilia
amo mae dawa:le, ilisu ilia logo eno fodomusa: dawa:lala.
Amaiba:le, Gode Ea houdafa amoga e da dunu afadenene
bu moloidafa hamoi ba:sa, amo hou ilia nabawane hame
hamoi.
4 Yesu Gelesu da hamoiba:le, wali Sema da dagoiwane
ba:sa. Amaiba:le, nowa dunu da dafawaneyale dawa:sea,
lalegagusia, Gode da amo dunu afadenene moloidafa hamoi
ba:sa.

Dunu Huluanedafa da Lalegaguma:ne Defele Esala

5 *Mousese da Sema hou amo huluane hamobeba:le, Gode
da dunu moloidafa ba:sa, amo hou dawa:beba:le, amane
dedei, "Nowa da Sema sia: huluane nabawane hamosea, e
da esalumu."
6 †Be dunu da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da amo
dunu afadenei moloidafa ba:sa, amo olelemusa:, Ea Sia:
da amane dedei diala, "Dia dogo ganodini, 'nowa da
Hebene sogega heda:bela:?' amane mae adole ba:ma." (Bai
ninia Hebene sogega heda:le, Yesu Gelesu ninima bu gudu
sa:imusa: misa:ne sia:mu da hamedei.)
7 Eno da amane adole ba:mu da defea hame, "Nowa da
bogoi soge amoga gudu sa:ima:bela:?" (Bai Gelesu Ea bu
bogole, wa:legadolesimu da hamedei.)
8 Be Gode Sia: da agoane dedei diala, "Gode Ea sia:
ida:iwane gala da di gadenene diala. Amo sia: da dia lafi

* **9:33:** Aisaia 28:16 * **10:5:** Gobele Salasu 18:5 † **10:6:** Mousese ea Malasu 30:12-14

da:iya diala amola dia dogo ganodini diala!” Amola ninia
da amo dafawaneyale dawa:su sia: olelesa.
9 Di da dia lafidili, “Yesu da Hina Godedafa!” amo sia:sea,
amola dia dogo ganodini Yesu Ea bogoi da:i hodo Gode da
wa:legadolesi amo dafawaneyale dawa:sea, di da Gode Ea
gaga:su hou ba:mu.
10 Bai ninia dogo ganodini dafawaneyale dawa:beba:le,
Gode da nini afadenei bu moloidafa hamoi ba:sa. Amola
amo dafawaneyale dawa:su hou ninia lafidili sia:sea, ninia
da Gode Ea gaga:su hou ba:mu.
11 ‡Gode Sia: da amane dedei diala, “Nowa dunu da Yesu
Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea, amo da hame da:i
diomu amola hame gogosiamu.”
12 Amo sia: da dunu huluane ilia hou olelesa. Bai Gode
da Yu dunu amola Dienadaile dunu, hisu hisu hame ba:sa.
Huluane da Ea gaga:su hou defele ba:sa. Gode da dunu
huluanedafa ilima Hina Godedafa esala. Nowa dunu da
Gode e fidima:ne Ema wele sia:sea, E da huluane defele
hahawane dogolegele fidisa.
13 §Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa da Hina
Godedafa Ea fidisu lama:ne wele sia:sea, e da Ea gaga:su
ba:mu.”
14 Be ilia Gode Ea hou dafawaneyale hame dawa:sea,
ilia da Ema wele sia:mu hamedeiwane ba:mu. Amola sia:
hame nabi galea, ilia dafawaneyale dawa:mu hamedeiwane
ba:mu. Amola dunu eno da ilia lafidili sia: hame olelesea,
ilia nabimu da hamedeidafa.
15 **Amola Gode da sia: olelesu dunu hame asuna
ahoasea, eno dunuma sia: olelemu da hamedeiwane ba:mu.
Gode Sia: da agoane dedei diala, “Olelesu dunu ilia sia:
moloidafa gaguli maha, amo ili mabe ninia da hahawane
ba:sa.”
16 ††Be dunu huluanedafa da amo Sia: Ida:iwane Gala
nababeba:le, mogili ilia da hame lalegagui. Musa: balofede
dunu Aisaia da amane sia: i, “Hina Gode! Nowa da ninia
sia:ne iasu dafawaneyale dawa:bela:?”
17 Amaiba:le, dunu ilia Gode Ea sia: nababeba:le,
dafawaneyale dawa:sa. Amola dunu eno ilia lafidili Yesu
Gelesu Ea hou olelesea, dunu eno da Gode Ea sia: ida:iwane
naba.
18 ‡‡Be na da agoane adole ba:sa. Yu dunu ilia
dafawanedafa Gode Ea Sia: nabibala:? Dafawane! Ilia da
nabi dagoi! Bai Gode Sia: da agoane dedei diala,

“Ilia lafidili sia: da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane
ilima asi dagoi.

---

‡ **10:11:** Aisaia 28:16 § **10:13:** Youele 2:32 ** **10:15:** Aisaia 52:7 †† **10:16:** Aisaia 53:1 ‡‡ **10:18:** Gesami Hea:su 19:4

Ilia sia: da osobo bagade be huluane amoga doaga:i
dagoi.”
19 §§Na da bu adole ba:sa. Isala:ili dunu da Gode Ea Sia:
gega nabi be noga:le hame dawa:digibela:? Mousese hisu
da Gode sia: dedei amane,
“Na da dunu fi hamedei agoane amo ganodini hawa:
hamomuba:le,
Na fi dunu mudama:ne hamomu.
Gagaoui fi amo ganodini Na hawa: hamosea,
Na fi da ougiwane ba:mu.”
20 ***Be Aisaia, e da baligili gasawane Gode sia: amane
olelei,
“Dunu fi amo da Na hame hogoi,
ilia da Na ba:i dagoi.
Ilia da Nama misa:ne Nama hame adole ba:i.
Be Na da ilima doaga:i.”
21 †††Be Gode da Isala:ili fi ilia hou olelema:ne, amane sia:i,
“Eso huluane mae yolesili,
Na da hame nabasu dunu amola hihisu dunu,
amo dunu fi yosia:musa:,
Na lobo ilua:su. Be hamedei.”

11

Gode da Isala:ili Fi Dunu ilima Asigili Gogolema:ne Olofosu Olelei

1 *Amaiba:le, na da dilima adole ba:sa, “Gode da Ea fidafa
dunu Isala:ili amo yolesila:?” Hame mabu! Na amola na
da Isala:ili dunu. Na da A:ibalaha:me egaga fi dunu amola
Bediamini fi amo ganodini esala.
2 Gode Ea musa: dunu fi amo E hemonega degabo
ilegeiba:le, amo E da hame yolesi. Dilia dawa: - Gode Sia:
Dedei amo ganodini, Elaidia da Godema Isala:ili dunu ilia
hou olelema:ne amane fofada:i,
3 †“Hina Gode! Amo fi dunu ilia da dia balofede dunu
huluane medole legei dagoi. Ilia da Dia oloda huluane ougili
mugului dagoi. Nisu fawane da Dia hou hame yolesi. Ilia
da na medole legemusa:, logo hogolala.”
4 ‡Be Gode da Elaidiama bu adole i, “Nama hawa:
hamomusa:gini, Na da dunu 7000 agoane ilegei dagoi. Disu
hame, be ilia huluane da ogogosu ‘gode’ liligi ea dio amo
Ba:ile, ema hame sia:ne gadosu.”
5 Wali, amola agoaiwane hou diala. Isala:ili dunu
fi ganodini, wali dunu bagahame ilima Gode da udigili

§§ **10:19:** Mousese ea Malasu 32:21 *** **10:20:** Aisaia 65:1 ††† **10:21:** Aisaia 65:2 * **11:1:** Filibai 3:5 † **11:3:** 1 Hina bagade 19:10, 19:14 ‡ **11:4:** 1 Hina bagade 19:18

asigiba:le, E da amo dunu Ea hou lalegagumusa:, ili ilegei
dagoi.
6 Ilia hou moloidafa hamoiba:le hame, be Gode da ilima
udigili hahawane asigiba:le fawane, E da ili ilegei. Be Gode
da dunu ilia hou moloidafa hamoiba:le ilima ilegei ganiaba,
Ea hahawane dogolegele asigi hou da ogogosu udigili asigi
hou agoane ba:la:loba.
7 Isala:ili dunu da ilia hogoi helebeba:le, ilia hanai
liligidafa hamedafa ba:i. Be Gode da Isala:ili dunu baga-
hame fawane, amo ilegei dagoiba:le, E da ili fawane
afadenei bu moloidafa hamoi ba:i. Be eno huluane, ilia ge
da ga:si agoane hamoiba:le, Gode Ea wele sia:su hame nabi.
8 §Gode Sia: da agoane dedei diala, "Gode da ilia asigi
dawa:su amola ilia dogo dioiwane hamoi. Musa: amola
wali, ilia hame ba:sa amola hame naba."
9 **Gode Sia: Dedei ganodini, Da:ibidi da amane sia:sa,
"Ilia lolo nabe amoma masea,
ilia sani amo ganodini sa:imu da defea.
Ilia dafane, se dabe iasu bagade lamu da defea.
10 Ilia siga mae ba:ma:ne, Dia ilia si wadela:mu da defea.
Ilia eso huluane se nababeba:le,
dioiwane masunu da defea."
11 Amaiba:le, na dilima adole ba:sa! Yu dunu ilia sade-
nane dafabeba:le, ilia dafawane bu mae wa:legadoma:ne
dafabela:? Hame mabu! Ilia wadela:i hou hamoiba:le,
Dienadaile dunu da Gode Ea gaga:su hou ba:i dagoi.
Amaiba:le Yu dunu da wali mudasu hou ba:sa.
12 Yu dunu da wadela:i hou hamobeba:le, Gode Ea
hahawane dogolegele iasu da eno osobo bagade fifi asi gala
dunuma doaga:i dagoi. Yu dunu da a:silibu hou hame
gagui agoane esalebeba:le, Dienadaile dunu da Gode Ea
hahawane hou ba:i. Amaiba:le, Yu dunu huluane ilia Yesu
Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini masea, ninia huluane da
Gode Ea hahawane dogolegesu hou baligiliwane ba:mu.

Dienadaile Dunu da Gode Ea Gaga:su Hou Ba:i

13 Na da wali dili Dienadaile dunuma sia:sa. Gode da
na dili Dienadaile dunuma asunasiba:le, na da na hawa:
hamosu asigiwane hidale ba:sa.
14 Na sia:beba:le, amabela:? Na fi Isala:ili dunu ilia
mudale, mogili ilia Gode Ea hou lalegaguma:bela:?
15 Bai Gode da Isala:ili fi yolesiba:le, eno fi dunu huluane
musa: Ema ha lai esalu e da bu yosia:le, Ea na:iyado dunu
fi hamoi dagoi. Amaiba:le, Gode da Isala:ili dunu fi bu
yosia:sea, hou da bogoi bu wa:legadosu agoane ba:mu.

---

§ **11:8:** Mousese ea Malasu 29:4; Aisaia 29:10 ** **11:9:** Gesami Hea:su 69:22-23

16 Dunu da agi fifili, degabo fonobahadi liligi Godema iasea, agi huluane da Gode Ea agi dawa:ma. Ifa gagui galea, di da amo ea difi Godema iasea, amo ifa ea amoda amola da Gode Ea:.
17 Gode da fedege agoane, ea ifabi ganodini bugi olife ifa amo ea amoda mogili dadamuni, eno olife udigili iwilaga lelu liligi amo bugi ifaga madelagimusa: sali. Dilia Dienadaile dunu da amo iwilaga dialu olife ifa agoane. Dilia da wali Yu dunu ilia gasa bagade a:silibu esalusu gilisili gagusa.
18 Amaiba:le, musa: olife ifadafa ea amoda, Gode da dadamuni fasi, amo dilia higale mae ba:ma. Dilia gasa fi hamomu da hamedei. Dilia da amoda fawane. Dilia da difi amoma ha:i manu hame iaha. Difi da dili alema:ne, dilima ha:i manu iaha.
19 Be dilia da amane sia:mu, “Dafawane! Be Gode da ninima ilia sogebi ima:ne, musa: amoda dadamuni fasi dagoi.”
20 Amo da dafawane! Ilia da dafawaneyale hame dawa:beba:le, Gode da ili dadamuni fasi. Dilia da dafawaneyale dawa:beba:le, wali ifadafa ganodini esala. Be amo dawa:beba:le, hidale gasa fi hou mae hamoma. Dilia beda:mu da defea.
21 Yu dunu da fedege agoane amodadafa galu. Be amo da dafaiba:le, Gode da fadegale fasi. Amaiba:le dawa:ma! Dilia amola e da fadegasa:besa:le, dawa:ma!
22 Ninia da amo hou ganodini, Gode Ea asigi hou amola Gode Ea ougi fofada:su hou gilisili ba:sa. E da wadela:i hou hamosu dafai dunuma ougi fofada:su olelesa. Be dilia Ea asigi gogolema:ne olofosu hou dawa:le, mae yolesili Ema fa:no bobogolalea, e da dilima asigilalumu. Be dilia da amo hou yolesisia, E da dili amola dadamuni fasimu.
23 Amola Yu dunu ilia bu dafawaneyale dawa:sea, Gode da ilia musa: sogebi amo ganodini bu madelagima:ne salimu. Bai Gode da amo hou hamomusa: defele esala.
24 Dilia Dienadaile dunu da fedege agoane udigili iwilaga dialu olife ifa ea amoda. Gode da dili dadamuni, ifabi bugi olife ifa amoga madelagi dagoi. Be Yu dunu da ifabi amoga bugi olife ifa ea fedege agoane gala. Amaiba:le, amo amoda liligi Godema dadamuni fasi liligi, e da bu ifadafa amoga madelagimusa: dawa:sea, asaboiwane ba:mu. Ilia da hedolowane bu madelagimu.

Gode da Dunu Huluanema Asigisa

25 Na fi dunu! Na da dafawane wamolegei sia: dilima olelemu hanai gala. Amo nabasea, dili bu dilia dawa:su hou da bagadeyale hame dawa:mu. Isala:ili fi dunu ilia dogo da

igiwane hamoi, be amo hou da eso huluane hame dialumu.
Be Dienadaile dunu ilia gilisisu ilegei idi Gode da ilegei, amo
defele ilia Gode Ea hou lalegagui dagoi ba:sea, Isala:ili dunu
ilia hihi hou da yolesiwane ba:mu.
26 ††Amalalu, Isala:ili fi dunu huluane ilia Gode Ea gaga:su
hou ba:mu. Gode Sia: da amane dedei diala,
"Gaga:su Dunu da Saione amoga misini,
E da Ya:igobe ea mano huluane
ilia wadela:i hou huluane fadegale fasimu.
27 ‡‡Na da ilia wadela:i hou gogolema:ne olofosea,
amo gousa:su ilima hamomu."
28 Yu dunu da Gode Sia: Ida:iwane Gala higabeba:le,
ilia Godema ha laiwane hamoi, be dilia Dienadaile dunu
fidima:ne amo hou da doaga:i. Be Gode da ilia siba fi ilima
Ea ilegei dagoiba:le, ilia da Ea fi dunu esala.
29 Gode da Ea hanaiga dunu fi ilegesa amola ilima
hahawane iaha. Amola E da Ea asigi dawa:su hame
afadenesa.
30 Be dilia Dienadaile dunu! Dilia da musa: Gode Ea
Sia: hame nabasu. Be Yu dunu ilia hame nabasu hou
hamobeba:le, dilia wali Gode Ea gogolema:ne olofosu dawa:.
31 Amo hou defele, dilia da wali gogolema:ne olofosu
dawa:beba:le, Yu fi dunu da wali hame nabasu hou ha-
monana. Bai ilia da hobea Gode Ea gogolema:ne olofosu
ba:ma:ne, agoane hamosa.
32 Gode da dunu huluanedafa ilima Ea udigili gogolema:ne
olofosu hou olelema:ne, E da dunu huluane hame nabasu
se iasu udigili hawa: hamosu dunu agoane hamoi dagoi.

Godema Nodomu da Defea

33 §§Gode Ea gagui hou da bagadedafa. Ea asigi
dawa:su amola Ea hamonanebe dawa:su hou da baligili-
wane bagade. Ea hou hamoi nowa da dawa:ma:bela:? Ea
logoga ahoanebe hou da dawa:mu hamedei.
34 ***Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Nowa da Hina Gode Ea asigi dawa:su dawa:sala:?
Nowa da Ema fada:i sia: olelema:bela:?
35 †††Nowa da Godema dabe bu lama:ne liligi iabela:?"
36 ‡‡‡Bai E da liligi huluanedafa hahamoi dagoi.
E hahawane ba:ma:ne, liligi huluanedafa diala.
Ninia Godema mae yolesili nodonanumu da defea.
Ama.

---

†† **11:26:** Aisaia 59:20 ‡‡ **11:27:** Yelemaia 31:33-34 §§ **11:33:** Aisaia 55:8
*** **11:34:** Aisaia 40:13 ††† **11:35:** Youbе 41:11 ‡‡‡ **11:36:** 1 Golidia 8:6

12

Gode Ea Hawa: Hamomusa:gini, Ninia Habodane Esaloma:bela:?

1 Amaiba:le, na fi dunu! Gode da dilima udigili gogolema:ne olofosu baligiliwane olelebeba:le, na da dilima ha:giwane sia:sa. Dilia da:i hodo amo Godema gobele salawane esaloma! Dilia da:i hodo amo Gode Hi fawane Ea hawa: hamomusa:gini amola E hahawane ba:ma:ne, Ema ima. Amo da Godema nodone sia:ne gadosu houdafa.

2 Dilia osobo bagade dunu ilia hou defele mae hamoma! Be Gode da dilia asigi dawa:su bu afadenene moloidafa hamomusa: hanaiba:le, amo E hamoma:ne, dilia logo fodoma. Amasea, dilia da Gode Ea hanai asigi dawa:su dawa:mu. Dilia da hou moloidafa amola hou amo Gode da hahawane ba:sa, amo noga:le dawa:mu.

3 Gode da nama hahawane dogolegele iasu ia dagoiba:le, na da dili huluanema amane sia:sa; Dilia dogo ganodini, dilia da gasa hameba:le, dilisu "Na da gasa fi dunu," amo hidale sia:mu da defea hame galebe. Be dilia asigi dawa:su ganodini, dilia hou fonobone, dilia dafawaneyale dawa:su hou Gode da dilima i amo defele, dilisu dilia hou fofada:ma.

4 *Ninia da:i hodo amo ganodini da liligi bagohame diala. Ilia huluane hawa: hamosu hisu hisu hamosa.

5 Amo hou defele, ninia Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu dunu da bagohame esala. Be ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, fedege agoane da:i hodo afadafa hamoi, amola ninia da dunu eno dunu eno ilima da:i hodo ea liligi agoane madelagi.

6 †Amaiba:le, Gode da ninima hawa: hamomusa: a:silibu iasu afae afae ia dagoiba:le, ninia da Ea iasu hisu hisu, Ea ninima asigi hou defele, amoga hawa: hamomu da defea. E da ninima Gode Ea Sia: olelema:ne iasu ia dagoi galea, ninia da dafawaneyale dawa:su hou (amo Hi fawane da ninima i) amo defele olelemu da defea.

7 Gode da ninima dunu eno fidima:ne iasu hou ia dagoi galea, ninia dunu eno fidimu da defea. Dunu enoma olelesu hou iasu lai dagoi galea, ninia eno dunuma olelemu da defea.

8 Ninia dunu enoma ilia dogo denesisu hou iasu lai dagoi galea, amo hou hamomu da defea. Nowa dunu e da eno dunuma ha:i manu o muni imunusa: dawa:sea, e da mae hihini bagadewane imunu da defea. Nowa dunu da eno dunuma ouligisu hawa: hamosea, e amola da gasa bagade ouligisu hawa: hamomu da defea. Eno dunuma

---

* **12:4:** 1 Golidia 12:12 † **12:6:** 1 Golidia 12:4-11

asigili fidisu hou olelesea, hahawane mae da:i dioiwane hamoma:mu.
9 Dabua asigi hou yolesili, eno dunuma moloidafa asigi hou fawane asigima. Wadela:i hou dilia higama. Be hou noga:idafa gagulaligima.
10 Dilia da Yesu Gelesu Ea fi afadafa hamoiba:le, dogolegei-wane dunu eno dunu enoma asigimu da defea. Dilia dunu eno mimogo ilima asigi defele eno dunuma asigima.
11 Dilia mae hihini, gasa bagadewane hawa: hamoma. Dilia Hina Godema asigi bagadeba:le, Ema hahawane hawa: hamoma.
12 Dilia da hobea dafawane hamoma:beyale dawa:lusu lai dagoiba:le, eso huluane hahawane esaloma! Se nabasea, mae da:i dione, gebewane esaloma!. Eso huluane Godema sia:ne gadolaloma!
13 Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da hame gagui agoane galea, defea, dilia liligi mogili ilima ima. Degabo ga misi dunu, amo dilia diasu ganodini aowama.
14 ‡Dilima se iasu dunu, amo Gode da ilima hahawane ima:ne, Ema sia:ne gadoma. Dafawane! E da ilima gagabusu mae aligima:ne sia:ne, ilima hahawane ima:ne Ema adole ba:ma!
15 Dunu eno da hahawane ba:sea, dilia amola gilisili hahawane ba:ma. Dunu eno da se nababeba:le disia, dilia amola gilisili dima.
16 §Dunu huluanedafa defele, ilima asigi hou hamoma! Gasa fi hou mae hamone, fonoboi dunu ilima na:iyado hamoma. Amola fonoboi hawa: hamosu hahawane hamoma! Dilia da hidale dawa:su bagade lai dagoi, mae dawa:ma.
17 Dunu da dima wadela:i hou hamoi galea, ema wadela:i hou eno mae dabema. Dunu huluane ilia da hou amo da noga:i dawa:sa, amo hou hamomusa:gini, logo hogoi helema.
18 Dilia amola eno dunu da gilisili olofoiwane esaloma:ne, dilia amo logo hogoi helema.
19 **Na na:iyado! Dunu da dilima wadela:le hamosea, maedafa dabema. Be amo hou yolesili, Gode da dabe ilima ima:ne, ouesaloma! Bai Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na fawane da dabemu. Na da dabe imunu, Hina Gode da amane sia:sa.”
20 ††Be dabe hou yolesili, Gode Sia: Dedei defele hamoma. Sia: da amane dedei diala, “Dia ha lai dunu da ha:i galea, ema ha:i manu ima. E da hano hanai galea, ema hano dili

‡ **12:14:** Ma:diu 5:44; Luge 6:28 § **12:16:** Malasu 3:7 ** **12:19:** Mousese ea Malasu 32:35 †† **12:20:** Malasu 25:21-22

moma:ne ima. Di agoane hamosea, ea gogosiasu da laluga
diabe agoai ba:mu.”
21 Wadela:i hou da dili hasalasa:besa:le, noga:le leloma!
Be dilia hou noga:idafa amoga wadela:i hou hasalasima!

13

Gamane Ouligisu Dunu Ilia Sia: Nabima

1 Gode da gamane ouligisu dunu ilia logo hame ga:iba:le,
ilia da gamane hawa: hamosa. Gode da logo fodoiba:le
ilia ouligisu hawa: hamosa. Amaiba:le, dunu huluane da
gamane ilia sia: nabimu da defea.
2 Nowa da gamane ouligisu dunu ilia sia: mae nabawane
ilima gegesea, e da Gode Ea ilegei liligi amoma gegesa.
Agoane hamosea, e da se dabe iasu lama:ne, fofada:su
ba:mu.
3 Bai hou moloidafa hamosu dunu da ouligisu dunuma
hame beda:sa. Be wadela:i hamosu dunu fawane da
ouligisuba:le beda:sa. Dilia da ouligisu dunu ilima mae
beda:iwane esalumusa: dawa:sea, hou moloidafa fawane
hamoma. Amalu, ouligisu dunu da dilima nodomu.
4 Bai e da Gode Ea hawa: hamosu dunu. E da di fidimusa:
hawa: hamonana. Be di da wadela:i hou hamosea, beda:mu
da defea. E da dima se dabe iasu imunu gasa gala. E da
Gode Ea hawa: hamosu dunuba:le, e da Gode Ea se dabe
iasu wadela:i hamosu dunuma iaha.
5 Amaiba:le, dilia ouligisu dunu ilia sia: nabawane
hamoma. Gode Ea se dabe iasu ba:sa:besa:le fawane
hame. Be dilia dogo ganodini, amo nabasu hou da houdafa
dawa:beba:le, nabawane hamoma.
6 *Amo bai dawa:beba:le, dilia hahawane gamanema su
lidisu muni ima. Bai ouligisu dunu da su lidisu muni
lamusa: ahoasea, ilia Gode Ea hawa: hamosu agoane
hamosa.
7 Amaiba:le, ilia dima lamu ilegei liligi defele, ilima ima.
Soge su lidisu muni amola dunu afae afae iasu su lidisu,
ilima ima, amola ilima “ada!” sia:ma.

Dunu da Eno Dunuma Asigimu da Defea

8 Dunu da dilima dabe lama:ne ouesalumu da defea hame.
Hedolo ima! Be dilia da dabe imunu bagade gala. Amo dabe
da asigidafa hou. Nowa dunu da asigidafa hou hamosea, e
da Sema ea bai huluane hamosa.
9 †Gode Ea Sema agoane dedei diala, amane, “Inia uda
mae adole lama! Dunu bogoma:ne mae fama! Mae
wamolama! Inia liligi amoma hanaiwane lamusa: mae

---

* **13:6:** Ma:diu 22:21; Maga 12:17; Luge 20:25 † **13:9:** Gadili Asi 20:13-15, 20:17; Mousese ea Malasu 5:17-19, 5:21; Gobele Salasu 19:18

dawa:ma!” amo sema amola eno sema huluane ilia bai da sema afadafa amo ganodini diala. Amo sema da amane, “Di da dia da:i hodo amoma asigi hou defele, eno dunu ilima asigima!”

10 Di da eno dunuma asigi galea, di da ema wadela:i hou hamedafa hamomu. Amaiba:le, asigidafa hou hamosea, di da Sema huluane nabawane hamosa.

11 Ilegei eso amoga dilia da nedigili wa:legadomu, amo eso da doaga:beba:le, amo sia:i asigi hou hamomu da defea. Ninia musa: dafawaneyale dawa:beba:le, gaga:mu houdafa da hobea misunu ba:i. Be asili amo gaga:mu eso da wali gadenenedafa.

12 Gasi da gadenene dagoi. Eso doaga:mu da gadenesa. Amaiba:le, ninia gasi ganodini hamosu hou yolesili, hadigi ganodini gegemusa:, gegesu liligi momagele gagumu da defea.

13 Ninia da eso hadigi ganodini esalebeba:le, amoga esalebe dunu defele, hou moloidafa hamomu da defea. Wadela:i hedesu, adini bagade ba:su, wadela:i uda lasu hou, gegesu amola mudasu, huluane yolesimu da defea.

14 Be dilia hu ea hou amola dilia hanai liligi, amo yolesili, Hina Gode Yesu Gelesu Ea gegesu liligi gaguia gadomu da defea.

14

Yesu Ea Hou Lalegagui Dunu ilia mogili da Gasa Bagade, mogili Gasa Hame

1 *Dunu da gasa hamewane Gode Ea hou lalegagui gala, amo dunu hahawane yosia:ma. Be ea asigi dawa:su da fonobahadi hisu ba:sea, mae sia:ga gegema.

2 Dunu afae da ea dafawaneyale dawa:su dawa:le, ha:i manu huluane hahawane naha. Be eno ea dafawaneyale dawa:su hou da gasa hameba:le, e da dadami liligi fawane naha.

3 Be dunu da liligi huluane nasu dawa:, ilia da dunu amo da dadami fawane naha, ili higale ba:mu da defea hame. Amola dunu amo da dadami fawane naha, ilia da dunu amo da ha:i manu huluane hahawane naha, ilima higale fofada:mu da defea hame. Bai Gode da amo dunu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini hahawane misa:ne, logo doasi dagoi.

4 Di da eno ouligisu dunu ea hawa: hamosu dunu ema higale fofada:mu da defea hame. Amo ea Hina, Hi fawane da amo hawa: hamosu dunu da didili hamomu o dafamu,

---

* **14:1:** Golosia 2:16

Hi fawane da sia:mu. Amola Hina Gode Hi fawane da dunu
ilia didili hamosu logo fodosa.
5 Dunu afadafa da eso afadafa da mimogo ba:sa. Dunu
eno da eso huluane defele ba:sa. Dunu huluane afae afae
ilia asigi dawa:su ganodini, Gode Ea hou dawa:le, ea asigi
dawa:su defele hamomu da defea.
6 Be nowa da eso afadafa da baligili bagade dawa:sea, e da
Hina Gode nodoma:ne dawa:sa. Nowa da mae dawa:iwane
ha:i manu huluane nasea, e da Hina Gode nodoma:ne naha.
Bai e da ha:i manusa: hidadea Godema nodone sia:ne
gadosa. Nowa da ha:i manu mogili hame nasea, e da Gode
nodoma:ne hame naha. Amola e da ha:i manusa:, Godema
nodone sia:sa.
7 Ninia huluane da ninia hou fawane dawa:ma:ne
hame esala. Amola ninia huluane da ninia hou fawane
dawa:ma:ne hame bogosa.
8 Be ninia esalebeba:le, eno dunu ilia Hina Godema
nodoma:ne, ninia esala. Amola ninia bogosea, eno dunu
ilia Hina Godema nodoma:ne, ninia bogomu da defea.
Amaiba:le, ninia da esalea o bogosea, ninia da Hina Gode
Ea:.
9 Bai Gelesu da esala dunu amola bogoi dunu ilima
Hinawane esaloma:ne bogoi dagoi.
10 †Amaiba:le, dilia dadami fawane naha dunu! Dilia
abuliba:le, dilia fi dunuma higale fofada:sala:? Amola dilia
ha:i manu huluane udigili naha dunu! Dilia abuli dilia fi
dunu higale ba:sala:? Ninia huluanedafa da Gode Ea midadi
fofada:musa: lelumu.
11 ‡Gode Sia: da agoane dedei diala,
“Hina Godedafa da amane sia:sa,
‘Na da Esalebe Godedafa!
Dunu huluanedafa da Na midadi muguni bugili,
ilia lafidili Na da Godedafa sia:mu.’ ”
12 Ninia huluane da afae afae, ninia hou hamoi defele,
Godema fofada:mu.

Dia Fi Dunuma Dafama:ne Mae Olelema

13 Amaiba:le, dunu eno da dunu eno higale fofada:su
yolesimu da defea. Be dia hawa: hamobe, amo da dia
fi dunu amo ilia sadenane dafama:ne amola wadela:i hou
hamoma:ne olelesu agoai ilia ba:sea, amo yolesima.
14 Na da Hina Yesu Gelesu Ema madelagiba:le, ha:i manu
huluanedafa da sema hame na dawa:. Be dunu eno da ha:i
manu afae da ledo gala amo dafawaneyale dawa:sea, defea,
amo ha:i manu da ema ledo gala.
15 Di da gasawane amola hidale ha:i manu nabeba:le, dia
fi dunu da se nabasea, di da ema asigi hou yolesi dagoi
olelesa. Amo dunu gaga:ma:ne, Gelesu da bogoi dagoi. Be di

† **14:10:** 2 Golidia 5:10 ‡ **14:11:** Aisaia 45:23

da hidale ha:i nabeba:le, di da amo dunu ea hou wadela:sa.
Amo da defea hame galebe.
16 Dunu eno da hou moloidafa disu dawa:sa, amo da
wadela:i sia:sa:besa:le, dawa:ma!
17 Gode Ea Hinadafa Hou da ha:i nasu hou amola hano
nasu hou hame. Be Gode Ea Hinadafa Hou da hou
moloidafa hamosu, olofosu hou amola hahawane hou. (amo
huluane Gode A:silibu Hadigidafa Gala da ninima iaha.)
18 Nowa dunu da amaiwane Yesu Gelesu Ea hawa:
hamosea, Gode da amo dunu hahawane ba:mu amola osobo
bagade dunu ilia da ema nodomu.
19 Amaiba:le, olofosu da dialoma:ne amola ninia fi gan-
odini ninia gilisili gasawane asigilama:ne, ninia amo hou
fawane fidima:ne hawa: hamomu da defea.
20 Dilia Gode Ea hawa: hamoi wadela:sa:besa:le, ha:i
manu baligili mae dawa:ma! Ha:i manu huluane manu da
defea. Be dilia ha:i manu liligi afae manu galea, amola amo
nasu hou da dunu enoma dafama:ne olelesu di ba:sea, defea
- amo mae moma!
21 Hou moloidafa da agoane diala. Adi hou - hu nasu o
waini nasu - adi hou da dia fi dunuma dafama:ne olelesea,
amo yolesima.
22 Amaiba:le, amo hou dafawaneyale dawa:be liligi da di
amola Gode, ali fawane wamowane gilisili fofada:mu da
defea. Nowa dunu, e da ea dawa:i asigi dawa:su amoga hou
moloidafa hamobeba:le, hame gogosiasea, e da hahawane
bagade.
23 Be ea dogo ganodini amo hou da noga:idafa
dafawaneyale hame dawa:sea, e da amo ha:i nasea, Gode
da ema se nabima:ne fofada:sa. Bai e da mae dafawaneyale
dawa:le udigili nabeba:le. Amola adi hou ea bai da
dafawaneyale dawa:su hou hame, amo da wadela:i hou.

15

Ninisu Hou Mae Dawa:le, Eno Dunu Fidimu da Defea

1 Ninia gasawane lalegagui dunu da ninia hanai amo
yolesili, gasa hame lalegagui dunu ilia dioi liligi gisawane
fidimu da defea.
2 Ninia hou amo mae dawa:le, ninia fi dunu ilia
dafawaneyale dawa:su hou asigilama:ne, amola ilia dogo
denesiwane esaloma:ne, ili fidimu da defea.
3 *Bai Yesu Gelesu da hisu Ea hou hahawane fidima:ne
hame hamosu. Be Ea hou olelema:ne, Gode Sia: da agoane
dedei diala, “Dunu da dilima gadesu, amo gadesu da bu
Nama doaga:i.”

---

* **15:3:** Gesami Hea:su 69:9

4 Gode Sia: Dedei huluane da ninima olelemusa:
dedei. Ninia amo sia: dedei ba:beba:le, mae da:i
dioma:ne hou amola fidima:ne hou dawa:beba:le, dafawane
hamoma:beyale dawa:lusu hahawane ba:mu.
5 Amola dilia da Yesu Gelesu Ea hou amoma fa:no
bobogebeba:le, Gode (ninima oubenasu hou, amola dogo
denesisu hou amo Bai gala), E da dilima gilisili asigi dawa:su
afadafa fawane imunu da defea.
6 Amasea, dilia huluane da gilisili ninia Hina Gode Yesu
Gelesu amo Ea Ada amola Gode, Ema nodonanumu!

Dienadaile Dunu da Gode Ea Sia: Ida:iwane Naba

7 Amaiba:le, Gode Ea hadigi dawa:beba:le, Yesu Gelesu da
dili mae hihini lalegaguiba:le, dilia dunu eno dunu enoma
mae hihini hahawane yosia:ma.
8 Na da dilima sia:sa! Yesu Gelesu da Yu dunu fidima:ne,
eso huluane E da osobo bagadega esaloba, hawa: hamosu.
Amo hou da Gode Ea hou da dafawane amo olelesa. Amola
Gode E da Yu siba fi ilima hahawane dogolegele imunu
ilegele sia:i, amo liligi Yesu da hawa: hamomusa: misi
dagoi.
9 †Amola Dienadaile dunu da Gode Ea gogolema:ne
olofosu ba:beba:le, Ema nodoma:ne, Gelesu da misi dagoi.
Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Na da Dienadaile fi amo ganodini Dima nodomu!
Na da Dima nodone gesami hea:mu!"
10 ‡Sia: eno dedei, amane,
"Dienadaile dunu! Dilia amola Gode Ea fi dunu,
gilisili hahawane nodoma!"
11 §Eno dedei amane, "Dienadaile dunu huluane!
Hina Godema hahawane nodoma! Fifi asi gala dunu
huluanedafa Ema nodoma!"
12 **Amola Aisaia da amane sia:sa,
"Yesi egaga fi mano da
Dienadaile dunuma Ouligisuwane esaloma:ne, misunu.
E misunuba:le, Dienadaile dunu da dafawane
hamoma:beyale dawa:lumu."
13 Gode da hobea misunu dafawane hamoma:beyale
dawa:lusu hou amo ea bai esala. Dilia da Ea Hou
dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da dilima baligiliwane
hahawane hou amola olofosu hou imunu da defea. Amasea,
dilia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo ea gasa lai
dagoiba:le, dilia hobea misunu dafawane hamoma:beyale
dawa:lusu hou doaga:ma:ne hahawane ouesalusu hou da
asigilalumu.

---

† **15:9:** 2 Sa:miuele 22:50; Gesami Hea:su 18:49 ‡ **15:10:** Mousese ea Malasu 32:43 § **15:11:** Gesami Hea:su 117:1 ** **15:12:** Aisaia 11:10

Bolo da Dienadaile Dunu ilima Olelesu Dunu

14 Na fi dunu! Na da dilia hou dawa:! Dilia hou da
noga:idafa amola dilia dawa:su hou da bagade amola dilia
dunu eno dunu enoma olelesu dawa:, amo huluane na
dawa:.
15 Be amo meloa dedei amo ganodini, na da liligi eno
dilia bu dawa:ma:ne, mae beda:iwane olelei. Bai Gode da
nama hahawane hawa: hamosu ia dagoiba:le, na da mae
beda:iwane olelei.
16 Gode da na Dienadaile dunuma Yesu Gelesu Ea hawa:
hamosu amo olelemusa: ilegei dagoi. Dienadaile dunu
da afadenene, Godema gobele salasu liligi fedege agoane
hamoi, amo hamoma:ne na da gobele salasu dunu ea hou
agoane ilima Gode Sia: Ida:iwane olelesa. Be Ema gobele
salasu Dunudafa da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala.
17 Na da Yesu Gelesu Ema madelagiba:le, na Godema
hawa: hamosu na da hidale agoane ba:sa.
18 Yesu Gelesu da na dogo ganodini hamobeba:le, na da
mae beda:iwane Dienadaile fi dunu amo Godema nabasu
hou hamoma:ne Ema hiougi, amo fawane na da sia:mu. E
da na loboga sia:, hawa: hamosu amola
19 musa: hame ba:su dawa:digima:ne olelesu amo E da Ea
A:silibu Hadigidafa Gala Ea gasaga hamoi dagoi. Amaiba:le,
na da Yelusaleme moilai bai bagade yolesili, asili, Ililigame
sogega doaga:i. Logoga ahoasea, na da soge huluane amo
ganodini, Yesu Gelesu Ea hou, Sia: Ida:iwane gala, amo
olelesu.
20 Na hanai asigi dawa:su da agoane diala. Soge amo
ganodini ilia Yesu Gelesu Ea Dio hame nabi, agoai soge amo
ganodini na da Gode Ea Sia: Ida:iwane olelemusa: hanai.
Bai fedege na da eno dunu ea bai da:iya diasu gagumu higa:i
gala mabu.!
21 ††Gode Sia: da agoane dedei diala.

"Dunu fi amo da sia: adole iasuga hame adoi, ilia da
ba:mu.
Dunu fi amo da musa: hame nabi, ilia da dawa:mu."

Bolo da Louma Sogega Misunu Dawa:i

22 ‡‡Be na da dilima misunu logo eso bagohame ga:iwane
ba:i.
23 Be wali amo soge ganodini na hawa: hamosu da
dagoiba:le, amola na da ode bagohame dilima misunu
hanaiba:le,
24 na da wali dili ba:la misunu dawa:lala. Na da Siba:ini
sogega doaga:ma:ne, logoga ahoabeba:le, dili ba:mu. Na da
dilia soge ganodini hahawane ouesalu, dilia da na fidilalu,
na da bu ahoanu Siba:ini sogega ahoana doaga:mu.

---

†† **15:21:** Aisaia 52:15 ‡‡ **15:22:** Louma 1:13

25 §§Be wahadafa na da Yelusaleme moilai bai bagadega,
Gode Ea fi dunu fidimusa: masunu.
26 Bai Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu Ma:sidounia soge
amola Aga:ia soge amo ganodini ilia udigili hahawane Gode
Ea fi dunu Yelusaleme moilai bai bagade amo ganodini
fidimusa:, muni imunusa: dawa:i.
27 ***Ilisu hanaiba:le fidimusa: dawa:i galu. Be ilia da
amo dunu fidimu da ilima dabe imunu agoai gala. Yu dunu
da ilia a:silibu hou mae hihini Dienadaile dunuma iabeba:le,
Dienadaile dunu da dabe agoane ilia osobo bagade labe liligi
Yu dunuma bu imunu da defea.
28 Amo hawa: hamomu dagosea, muni imunu liligi
huluane ia dagoiba:le, na da Siba:ini sogega doaga:musa:
logoga ahoasea, dili yosia:mu.
29 Na da dilima doaga:sea, na da Yesu Gelesu Ea hahawane
hou amoga nabaiwane doaga:mu. Amo na dawa:!
30 Na fi dunu! Na da Hina Gode Yesu Gelesu amola asigi
hou Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da nama i, amoga
dilima ha:giwane adole ba:sa. Na hou fidima:ne, dilia
Godema sia:ne gadoma:ne, nama gilisima!
31 Gode Ea hou hame lalegagui dunu Yudia soge ganodini,
ilia na medosa:besa:le, Godema sia:ne gadoma. Amola na
hawa: hamosu Yelusaleme moilai bai bagade ganodini, amo
Gode Ea fi dunu ilia hahawane ba:ma:ne, Godema sia:ne
gadoma.
32 Amasea, Gode da hanai galea, na da hahawane bagade
dilima misini, dili amola gilisili hele esalumuba:le, ha-
hawane bagade ba:mu.
33 Gode, ninia olofosu ea bai esala, dili gilisili esalumu da
defea. Ama.

16

Bolo da Fa:no Bobogesu Dunu Afae Afae ilima Asigi Sia:
Sia:sa

1 Ninia fi uda ea dio amo Fibi, e da Senegalia sese fidisu
uda, amo ea hou da moloiwane na dilima sia:sa.
2 Gode Ea fi dunu ilia hou defele, dilia Yesu Ea Dioba:le
amo uda hahawane yosia:le, ea hanai defele noga:le fidima.
Bai e da na amola eno dunu bagohame noga:le fidi.
3 *Balisila amola A:gowila, ela da na gilisili Yesu Gelesu
Ea hawa: hamonana. Dilia na asigi sia: elama olelema.
4 Ela da na fidima:ne, bogomu hame hihi galu. Amaiba:le,
na da elama nodosa. Na fawane hame, be Dienadaile Yesu
Ea fa:no bobogesu fi huluane da elama nodosa.

---

§§ **15:25:** 1 Golidia 16:1-4 *** **15:27:** 1 Golidia 9:11 * **16:3:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:2

5 Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia ela diasuga sia:ne
gadomusa: gilisisa. Elama amola na asigi sia: adosima.
Na na:iyadodafa ea dio amo Ibinidase ema na asigi sia:
olelema. E da A:isia soge amo ganodini, bisili Yesu Ea hou
lalegagui.
6 Meli amola, e da dili fidima:ne gasa bagade hawa:
hamosu. Na asigi sia: ema adosima.
7 A:dalounaigase amola Yunia:se, na Yu fi dunu ela gilisili
na amola se iasu diasu hawa: hamosu. Ela da na bisili
hidadea Yesu Ea hou lalegagui. Asunasi dunu ilia ela noga:le
dawa:. Elama na asigi sia: adosima.
8 Na na:iyado Hina Gode Ea fi ganodini ea dio amo
A:balia:idase, ema na asigi sia: sia:ma.
9 Eba:inase, e amola ninia, Gelesu Ea hawa: hamonana,
amola na na:iyadodafa Sada:igisi, elama na asigi sia:
adosima.
10 Abelisi da dafawanedafa dogelegele Yesuma fa:no
bobogelala. Ema na asigi sia: adosima. Alisidoubiulase ea
sosogo fi ilima na asigi sia: sia:ma.
11 Na fi Yu dunu ea dio amo Heloudionema na asigi sia:
adosima. Nasisase ea sosogo fi amo ganodini Yesu Ea hou
lalegagui dunu ilima na asigi sia: olelema.
12 Dalaifina amola Dalaifousa, amo uda ela Hina Gode
Ea hawa: hamonana, elama na asigi sia: adosima. Na
na:iyadodafa Besisi da Hina Yesu Gelesu amoma bagade
hawa: hamosu. Na asigi sia: ema sia:ma.
13 †Lufase amola da Hina Yesu Gelesu Ea hawa: baligili-
wane hamosu. Ea ame da nama asigiba:le, na da ea gofe
defele esala. Elama na asigi sia: adosima.
14 Asinigalidase, Felegone, Hemese, Ba:daloubase amola
Hema:se, amola Yesu Ea hou lalegagui dunu huluane ilima
gilisi, amo huluanema na asigi sia: adosima.
15 Failolougase, Yulia, Niliuase, ea aba Ouliba:se amola
Gode Ea fi dunu huluane ilima gilisi, amo huluanema na
asigi sia: adosima.
16 Dilia fi amo ganodini dunu eno da dunu enoma ola eya
agoane nonogoma. Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane da
dilima asigi sia: adosisa.

Bolo da Sia: Dagomusa:, Hamoma:ne Sia:i

17 Na fi dunu! Na dilima ha:giwane sia:sa. Dunu ilia dilia
fi amo ganodini afafasu hou olelesa amola eno dunu ilia
dafawaneyale dawa:su hou wadela:sa amola dilima musa:
olelei liligi amoma halale sia:sa, amo dunu dawa:ma! Ilima
mae gilisima!

---

† **16:13:** Maga 15:21

18 Bai agoai hamosu dunu da ninia Hina Gode Yesu
Gelesu fidima:ne hame hamosa. Be ilisu, ilia da:i hodo
hanai hou fidima:ne hawa: hamosa. Ilia dabuagado sia:
ida:iwane sia:beba:le, amola dabua fawane eno dunuma
ogogole nodobeba:le, moloidafa dunuma ogogosa.
19 Dunu huluane da dilia Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo
dilia mae yolesili eso huluane gasawane lalegagui, amo hou
nabi dagoi. Amaiba:le, na da dilima nodosa. Na da agoane
hanai gala. Dilia da hou moloidafa hamoma:ne, bagade
dawa:su dunu agoane ba:mu da defea. Be dilia wadela:i hou
mae hamoma:ne, hamedafa dawa:su dunu agoane ba:mu
na hanai.
20 Amasea, Gode (ninia olofosu Bai) E da ayawane dilia
emoga goudama:ne, Sa:ida:ne dilia emo hagududili ligisimu.
Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu hou
da dili fidima:ne, na Godema sia:ne gadosa.
21 ‡Na fidisu dunu Dimodi da dilima ea asigi sia: adosisa.
Amola ninia Yu fi dunu, Liusiase, Ya:isane amola Soubada,
ilia da asigi sia: dilima adosisa.
22 (Na, Desiase, na da Bolo ea sia: amo meloaga dedei. Na,
dilima Yesu Ea Dioba:le asigi sia: adosisa.)
23 §Na aowasu dunu Ga:iase, amo ea diasu ganodini na da
esala amola Yesu Ea fa:no bobogesu dunu da gilisisa, amo
da dilima asigi sia: adosisa. Ila:sadase, (Louma moilai bai
bagade muni ouligisu dunu) amola ninia fi dunu Gawodase
da dilima asigi sia: adosisa.
24 Hina Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu dilima
dialoma:ne, na Godema sia:ne gadosa. Ama.

Sia: Dagomusa: Bolo da Nodone Sia:ne Gadosa

25-26 Gode da Hadigidafa! Ninia Ema nodomu da defea!
Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala, na da agoane olelesa. Amo
da Yesu Gelesu Ea hou dafawanedafa hou musa: ode
bagohame wamolegei agoane, be wali ninia ba:sa. Wali,
balofede dunu ilia da amo dafawane hou dedeiba:le, sia:
da hadigiga misi dagoi. Amola Gode da hamoma:ne
sia:beba:le, dunu huluane ilia dafawaneyale dawa:beba:le
nabasu hou hamoma:ne, dunu eno da osobo bagade fifi
asi gala huluanema olelesa. Amo hou defele, dilia hulu-
ane dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini gasawane
leloma:ne, Gode da defele esala.
27 Gode Hi fawane da Gode Esala. Hi fawane da dawa:su
huluane gagusa. Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le,
ninia eso huluane mae yolesili Godema hadigi ima:ne,
nodonanumu da defea. Ama.

---

‡ **16:21:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:1 § **16:23:** Asunasi Dunu Ilia Hou 19:29; 1 Golidia 1:14; 2 Dimodi 4:20

Sia: Ama Dagoi

1 Golidia

(Da:i Sia: - 1 Corinthians; Modu - 1 Korinto; Bisini - 1 Korin)

Hidadea Sia:

Bolo da Golidia dunuma meloa dedene iasi. Bolo da musa: Golidia moilai bai bagadega Gode Ea Hou olelebeba:le, lalegagui dunu da gilisili Yesu Ea fa:no bobogesu fi hamoi. Be Bolo da yolesili, asili, ogogosu hou amola giadofale olelesu hou da ilima doaga:i. Bolo ea meloa dedei, amo esoga Golidia da moilai bai bagade A:isia soge bagade amo ganodini dialu. Louma gamane da ili ouligisu. Golidia amo ganodini ilia bidi lasu hou bagohame hamosu. Ilia hou dawa:beba:le, ilia hahawane galu. Be wadela:i hou bagade galu amola ilia da a:silibu liligi bagohame ilima udigili nodone sia:ne gadosu. Bolo da Golidia sese amo ganodini afafasu hou, wadela:i uda lasu hou, uda lasu hou, Godema sia:ne gadomusa: gilisisu hou, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Ea hahawane dogolegele iasu liligi amola da:i hodo wa:legadosu hou, amo huluane mogili ilia giadofale dawa:i ba:beba:le, hahamomusa: dawa:i galu. Sia:alalo 13 da asigidafa hou ninima noga:le olelesa.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-9
2 Golidia Yesu Fa:no Bobogesu Fi ilia Afafasu Hou. Sia:alalo 1:10-4:21
3 Uda Lasu Hou amola sosogo Fi ilia Hou...Sia:alalo 5:1-7:40
4 Yesu Gelesu Ea Fi Dunu da Eno Hame
Lalegagui Dunu Ba:ma:ne adi hamosala:? ...Sia:alalo 8:1-11:1
5 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Hou
amola Nodone Sia:ne Gadosu Hou...Sia:alalo 11:2-14:40
6 Yesu Gelesu Ea Wa:legadoi Hou. Ea Fa:no
Bobogesu Dunu ilia Fa:no Wa:legadomu Hou...Sia:alalo 15:1-58
7 Ilia Yesu Ea Fi Dunu Yudia Soge Ganodini
amo Fidima:ne Muni Imunusa: Dawa:i...Sia:alalo 16:1-4
8 Asigi Sia: amola Sia: Dagosu...Sia:alalo 16:5-24

1 Golidia

1 Na da Bolo. Gode da hanaiba:le, E da na Yesu Gelesu Ea asunasi dunu hawa: hamomusa:gini ilegei dagoi. Na amola ninia fi dunu ea dio amo Sosodenese, ani amo meloa dedesa.

2 *Dilia da Gode Ea fi dunu Golidia moilai bai bagade
ganodini esala. Dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Gode
Ea fi dunu esalebeba:le, Gode da dili Ea hadigi fi dunu
hahamoma:ne, dilima wei dagoi. Dili amola dunu huluane
soge huluane amo ganodini da Hina Gode Yesu Gelesu (ninia
Hina Gode amola ilia:) amo Ea hou lalegaguiba:le, Ema
nodone sia:ne gadosu dunu esala. Dili huluane dilima ania
meloa dedene iasimusa: dawa:.
3 Nini Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, dilima
hahawane dogolegele hou amola olofosu hou ima:ne, na da
Godema sia:ne gadosa.

Gode da Golidia Dunu Fidibiba:le, Bolo da Nodosa

4 Gode da dilima udigili hahawane dogolegele hou, Yesu
Gelesu Ea hamoi liligi, amo dilima ia dagoiba:le, na da eso
huluane Godema nodosa.
5 Dilia da Gelesuma madelagiba:le, bagade gagui dunu
agoane ba:sa. Dilia da sia: adole iasu hou amola bagade
dawa:su hou bagade gagusa.
6 Dilia dogo ganodini, Gelesu Ea sia: ida:iwane gala da ifa
difi agoane sa:i dagoiba:le,
7 dilia da Yesu Gelesu Ea dunu huluane ba:ma:ne bu
misunu eso ouesalebeba:le, Ea hahawane dogolegele olelei
liligi huluanedafa lai dagoi.
8 Dilia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea bu misunu eso
amoga wadela:i hou amola ledo hamedei ba:ma:ne, Yesu da
dili gasawane leloma:ne fidilaluma:mu.
9 Dilia Gode Eagofe Yesu Gelesu, ninia Hina Gode, Ema
gousa:ma:ne, Gode da dilima misa:ne sia:i. Gode Ea hou da
moloidafa.

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi (Sese) da Afafasa

10 Na fi dunu! Na da ninia Hina Gode Yesu Gelesu Ea
Dioba:le dili huluanema agoane sia:sa. Mae afafama:ne, sia:
hisu hame be afadafa fawane sia:ma amola asigi dawa:su
afadafa hamoma.
11 Be na fi dunu! Galoui ea sosogo fi dunu da nama
moloiwane olelei amane. Dilia fi amo ganodini sia:ga
gegesu da gala ilia sia:i.
12 †Bai agoane na sia:sa. Dunu afae da hisu, eno da hisu
sia: hisu hisu sia:sa. Afae da amane sia:sa, “Na da Boloma
fa:no bobogesa!” Eno da amane sia:sa, “Na da Abolosema
fa:no bobogesa!” Eno da amane sia:sa, “Na da Bidama fa:no
bobogesa!” Eno da amane sia:sa,” Na da Gelesuma fa:no
bobogesa:!”

---

* **1:2:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:1 † **1:12:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:24

13 Dilia adi dawa:bela:? Gelesu da fifili afafabela:? Bolo da
dili gaga:ma:ne, bulufalegeiga bogobala:? Dilia da Boloma
fa:no bobogema:ne, hanoga fane salibala:? Hame mabu!
14 ‡Na da Galisibase amola Ga:iase, ela fawane hanoga
fane sanasi. Be na da eno ba:bodaise hame hamoiba:le, na
da Godema nodosa.
15 Amaiba:le, dilia da nama fa:no bobogema:ne ba:bodaise
hamoi, amo dunu ilia sia:mu da hamedei gala.
16 §(Dafawane! Na gogolei! Na da Sidifena:se amola ea
sosogo fi hanoga fane sanasi. Be na da eno ba:bodaise
hamobela:? Na gogolei.)
17 Gelesu da na ba:bodaise hawa: hamomusa:, hame
asunasi. E da Gode Sia: Ida:iwane olelema:ne, na asunasi
dagoi. Osobo bagade dunu ilia bagade dawa:su sia: mae
dawa:le, be Gelesu Ea bulufalegeiga bogoi amo hou da gasa
bagade, amo olelema:ne E da na asunasi dagoi.

Yesu Gelesu Ea Hou da Gode Ea Bagade Dawa:su amola Gode Ea Gasa Olelesa

18 Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogoi, amo sia: Helo soge
doaga:musa: logoga ahoabe dunu da gagaoui sia: agoane
naba. Be ninia da dunu amo da Yesu Ea gaga:lala dunu,
amo sia: da Gode Ea gasa ninima olelesa.
19 **Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Na da bagade dawa:su dunu ilia dawa:su gugunufin-
isimu.
Na da sugulu hamoi dunu ilia dawa:digisu la:ididili
ligisimu."
20 ††Amaiba:le, bagade dawa:su dunu, sugulu hamoi dunu
amola sia: fofada:su bagade dawa:su dunu da wali hamedei
agoane ba:sa. Gode Ea hamobeba:le, osobo bagade dunu
bagade dawa:su hou da gagaoui hou agoai ba:sa.
21 Gode da dawa:sudafa gaguiba:le logo hamoi amane.
Dunu ilisu asigi dawa:su amoga Gode Ea hou dawa:mu
da hamedei. Ninia sia: da 'gagaoui sia:' dunu ilia
dawa:lala. Be amo sia:ga, Gode da dafawaneyale dawa:su
dunu gaga:ma:ne ilegei.
22 Yu dunu dafawaneyale dawa:ma:ne, ilia musa: hame
ba:su dawa:digima:ne olelesu liligi hogosa. Galigi dunu
dafawaneyale dawa:ma:ne, bagade dawa:su hou hogosa.
23 Be ninia da hisu. Ninia da Yesu Gelesu osobo bagade
dunu gaga:ma:ne bulufalegeiga bogoi, amo fawane olelesa.
Yu dunu da amo sia: higale naba. Dienadaile dunu da amo
sia: da gagaoui dawa:.

---

‡ **1:14:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:8, 19:29; Louma 16:23 § **1:16:** 1 Golidia 16:15 ** **1:19:** Aisaia 29:14 †† **1:20:** Youbе 12:17; Aisaia 19:12, 33:18, 44:25

24 Be eno dunu, Yu dunu amola Dienadaile dunu ilima
Gode da misa:ne wele sia:i, ilia da amo sia: da Gelesu Ea
hou olelesa dawa:. Bai E da Gode Ea gasa amola Gode Ea
bagade dawa:su esala.
25 Bai Gode Ea gagaoui agoane ba:su hou da bagade
dawa:su hou. Amo da osobo bagade dunu ilia dawa:su
baligisa. Amola Gode Ea gasa hame agoane ba:su hou da
gasa bagade. Amo da osobo bagade dunu ilia gasa hou
bagade baligisa.
26 Na fi dunu! Gode da dilima misa:ne sia:i, dilia amo
esoga hou dialu bu dawa:ma. Dilia da osobo bagade dunu
ba:ma:ne, bagahame da bagade dawa:su amola gasa bagade
ouligisu dunu ba:i.
27 Be Gode da hanaiba:le, E da bagade dawa:su dunu
gogosiama:ne, gagaoui agoane dunu Ema misa:ne sia:i.
Amola E da gasa bagade dunu gogosiama:ne, gasa hame
dunu Ema misa:ne sia:i.
28 Gode da dunu amo osobo bagade dunu ilia da hamedei-
wane ba:sa amola higale ba:sa, amo dunu Ema misa:ne sia:i.
Osobo bagade dunu eno amo ilia da dunu ea hou da mimogo
dawa:be, amo wadela:musa:, Gode da agoane hamosu.
29 Amaiba:le, Gode ba:ma:ne, dunu afae da hidale gasa fi
hamomu da hamedei.
30 Be Gode da dili lale, Yesu Gelesuma madelagi dagoi.
Ninia da Yesu Gelesu Ea hou dawa:beba:le, amo da ninia
bagade dawa:su hou. Ea hawa: hamobeba:le, ninia hou
afadenei ida:iwane hamoi dagoi, Gode da ba:sa. Ninia se
iasu diasu logo da doasi dagoiba:le, ninia Gode Ea hadigi fi
dunu hamoi dagoi.
31 ‡‡Amaiba:le, Gode Sia: Dedei defele dawa:mu da defea.
“Nowa da hidale gasa fi sia:musa: dawa: galea, e da
Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamoiba:le fawane hidale
sia:mu da defea.”

2

Yesu Gelesu Bulufalegeiga Bogoi Olelesu Sia:

1 Na fi dunu! Na da musa: Gode Ea wamolegei dafawane
sia: dilima olelemusa: doaga:loba, na da sia: sedaga amola
bagade dawa:su hou amoga hame olelei.
2 Be na da dilima ouesaloba, na dogo ganodini liligi eno
mae dawa:le, Yesu Gelesu Ea hou amola Ea bulufalegeiga
bogoi, amo fawane olelemusa: dawa:i galu.
3 *Amaiba:le, na da dilima manaba, na da gasa hame
amola beda:iba:le yaguguiwane ba:i.

‡‡ **1:31:** Yelemaia 9:24 * **2:3:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:9

4 Na olelesu amola na sia: da osobo bagade dunu ilia
bagade dawa:su hou agoane hame ba:su. Be Gode Ea
A:silibu amo ea gasa bagade hou da na sia: ganodini ba:su.
5 Amaiba:le, dilia dafawaneyale dawa:su hou ea bai da
osobo bagade dunu ilia dawa:su hame. Dilia dafawaneyale
dawa:su hou ea bai da Gode Ea gasa bagade hou.

Gode Ea Bagade Dawa:su

6 Be dunu ilia a:silibu hou da asigilai, ilima na da bagade
dawa:su sia: olelesa. Be amo dawa:su sia: da osobo bagade
dunu amola osobo bagade hina dunu amo ilia dawa:su hou
defele hame. Amo osobo bagade dawa:su hou da mugululi
hame ba:mu.
7 Na olelesu liligi da Gode Ea wamolegei dawa:su liligi.
Amo da osobo bagade dunu mae ba:ma:ne wamolegei. Be
osobo bagade hame hamoi esoga, Gode da amo dawa:su hou
amoga hobea ninia hadigima:ne dawa:i galu.
8 Osobo bagade hina dunu huluane ilia amo dawa:su hou
hame dawa:i. Amo dawa:su hou ilia dawa:i ganiaba ilia da
hadigi Hina Gode Yesu Gelesu bulufalegeiga hame medole
legela:loba.
9 †Be Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Dunu afae da hame ba:i liligi, hame nabi liligi
amola dunu afae da amo liligi da ba:mu hamedafa
dawa:i galu,
amo liligidafa Gode da Ema asigi dunu
ilima ima:ne hahamoi dagoi."
10 Be Gode da Ea A:silibu amoga Ea wamolegei liligi
ninima olelei. Gode Ea A:silibu da liligi huluane hogosa.
E da Gode Ea hanai wamolegei asigi dawa:su bagade hou
hogosa.
11 Osobo bagade dunu ea a:silibu hi fawane da amo dunu
hi hou dawa:sa. Amo defele, Gode Ea A:silibu, Hi fawane da
Gode Ea hou dawa:sa.
12 Osobo bagade a:silibu da ninia dogo ganodini hame
aligila sa:i. Be Gode da asunasiba:le, Ea A:silibu da
ninia Gode Ea iasu liligi huluane dawa:ma:ne, ninia dogo
ganodini aligila sa:i dagoi.
13 Amaiba:le, ninia osobo bagade dunu ilia asigi dawa:su
olelebeba:le hame sia:sa. Be Gode Ea A:silibu da ninima
olelebeba:le, ninia da sia:sa. Ninia da dunu amo ilia dogo
ganodini Gode Ea A:silibu da aligila sa:i, ilima a:silibu hou
olelesa.
14 Be nowa da Gode Ea A:silibu hame lai, amo da Gode Ea
A:silibu iasu liligi lamu hamedei. E da amo hou hame dawa:

† **2:9:** Aisaia 64:4

amola a:silibu hou da gagaoui hou dawa:sa. Bai Gode Ea
A:silibu olelesu liligi da a:silibuga dawa:su liligi fawane.
15 Be nowa da Gode Ea A:silibu ea dogo ganodini esala,
amo da liligi huluane eno da defea, eno da wadela:i, e da
dawa:lala. Be eno dunu da Gelesu dunu ea hou dawa:mu
amola ema fofada:mu da hamedei.
16 ‡Gode Sia: da amane dedei diala,
"Nowa da Gode Ea asigi dawa:su dawa:bela:?
Nowa da Ea hou fidima:ne, Ema sia:mu dawa:bela:?"
Be ninia da Gelesu Ea asigi dawa:su lai dogoi.

3

1 Be na fi dunu! Na da dunu ilia Gode Ea A:silibu lai
dagoi ilima sia:mu, amo defele na da dilima sia:mu gogolei.
Na da osobo bagade dunu, mano dudubusa Gelesu Ea hou
lalegagui dunu ilima sia:sa defele dilima sia:i.
2 *Na da dilima gasa ha:i manu mae iawane, dodo hano
fawane iasu. Bai dilia da gasa ha:i manu, manu hamedei.
Amola wali, dilia amo manu hamedei.
3 Bai dilia da osobo bagade dunu ilia hou defele ha-
monana. Dilia da mudasu amola sia:ga gegesu hamo-
nanebeba:le, dilia da osobo bagade dunu defele esala amo
olelesa.
4 †Afadafa da amane sia:sa, "Na da Boloma fa:no bobo-
gesa!" Eno da amane sia:sa, "Na da Abolesema fa:no
bobogesa!" Agoane hamobeba:le, dilia da osobo bagade
hame lalegagui dunu defele hamosa.
5 Abolose da nowala:? Bolo da nowala:? Ania da Gode Ea
hawa: hamosu dunu fawane. Ania da hawa: hamobeba:le,
Gode da dilima dafawaneyale dawa:su hou olelei. Ninia da
Hina Gode Ea ilegei hawa: hamosu fawane hamonana.
6 ‡Na da hawa: bugi. Abolose da amoma hano soga:su. Be
Gode Hi fawane da amo bugi sono heda:ma:ne hamosu.
7 Hawa: bugisu dunu amola hano soga:su dunu da dunu
hamedei agoane. Be Gode Hi fawane da bugi heda:ma:ne
hamobeba:le, Hi hou da bagadedafa.
8 Hawa: bugisu dunu amola hano soga:su dunu da hisu
hisu hame. Gode da dunu huluane ilia hawa: hamoi hisu
hisu, amo defele ilima bidi imunu.
9 Ania da gilisili Gode Ea hawa: hamonana. Dilia da
fedege agoane Gode Ea sagai gala. Dilia da Gode Ea diasu.
10 Gode da nama dawa:su hou iabeba:le, na da diasu
gagusu dunu ida:iwane gala ea hou defele, diasu ifa bugi
dagoi. Dunu eno da amo diasu ifa bai da:iya diasu gagusa.
Be dunu huluane da dawa:iwane diasu gagumu da defea.

---

‡ **2:16:** Aisaia 40:13 * **3:2:** Hibulu 5:12-13 † **3:4:** 1 Golidia 1:12 ‡ **3:6:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:4-11, 18:24-28

11 Gode da diasu gaguma:ne, diasu ifa baidafa afadafa
fawane amo Yesu Gelesu, Gode da bugi dagoi. Gode Ea
diasu gaguma:ne, diasu ifa bai eno bugimu hame gala, Yesu
Gelesu Hi fawane.
12 Dunu mogili, diasu gaguma:ne, ilia amo diasu bai da:iya
gouli, silifa, igi ida:iwane gala amola ouli amo bai da:iya
gagusa. Be eno ilia wadela:i ifa, gisi amola me, amoga diasu
gagusa.
13 Be Yesu Gelesu Ea bu misunu eso amoga, E da dunu
huluane ilia gagusu hou adoba:mu. Bai amo esoga, lalu da
dunu huluane ilia hawa: hamoi hou huluane adoba:mu.
14 Nowa dunu da diasu bai da:iya diasu gasa bagade gagui
ba:sea, gagusu dunu da bidi ida:iwane lamu.
15 Be nowa da diasu gasa hame gagui ba:sea, ea diasu da
laluga nei dagole, hawa: hamoi fisimu. Be Gode da amo
dunu gaga:mu. Be e da fedege agoane, abula nene dagole,
da:i nabadowane Gode Ea sogega heda:mu.
16 §Dilia da Gode Ea Debolo Diasu gala, amola Gode Ea
A:silibu Hadigidafa Gala da dilia da:i hodo ganodini esala.
Amo dilia dawa:bela:?
17 Amaiba:le, nowa da Gode Ea Debolo Diasu wadela:sea,
Gode da amo dunu wadela:mu. Gode Ea Debolo Diasu da
hadigi gala amola dili da Gode Ea Debolo Diasu.
18 Dilia hou dilisu mae ogogoma! Nowa dunu da
osobo bagade hou dawa:beba:le, hi da na bagade dawa:su
hisu da dawa:sea, defea, amo dunu da ea hou fonobone,
gagaoui agoane hamomu da defea. Amasea, e da bagade
dawa:sudafa bu ba:mu.
19 **Bai osobo bagade dunu ilia bagade dawa:su ba:su
liligi, amo Gode da gagaoui liligi agoane ba:sa. Gode Sia:
Dedei defele, “Gode da bagade dawa:su dunu ilia bagade
dawa:su hou afadenene bu ilima sani agoane hamosa!”
20 ††Gode Sia: eno da agoane dedei diala, “Hina Gode da
bagade dawa:su dunu ilia asigi dawa:su da hamedei liligi
dawa:.”
21 Amaiba:le, ninia da osobo bagade dunu ilia hawa:
hamobeba:le hidale sia:mu da defea hame. Liligi huluane
da dilia liligi gala.
22 Bolo, Abolose, Bida, osobo bagade, esalusu, bogosu, wali
eso amola fa:no misunu eso, - liligi huluane da dilia liligi.
23 Amola dili da Yesu Gelesu Ea:. Amola Yesu Gelesu da
Gode Ea:.

4

Gelesu Ea Asunasi Dunu

---

§ **3:16:** 1 Golidia 6:19; 2 Golidia 6:16 ** **3:19:** Yoube 5:13 †† **3:20:** Gesami Hea:su 94:11

1 Ninia da Gode Ea wamolegei dafawane sia: ouligima:ne,
Gode Ea hawa: hamosu dunu esala. Amo dilia dawa:mu da
defea.
2 Agoai hawa: hamosu dunu da hou afadafa fawane ema
ilegei. E da ea hina dunu mae yolesili eso huluane fidimu.
3 Dilia da osobo bagade hou dawa:le, na houba:le fo-
fada:musa: dawa:sea, na da hame da:i diomu. Amola na
hou nisu da hame fofada:sa.
4 Na asigi dawa:su ganodini na fofada:beba:le, na da
giadofale hamobe hame ba:sa. Be nisu fofada:beba:le, na
hou da hadigidafa hame olelesa. Hina Gode Hi fawane da
nama fofada:su houdafa dawa:.
5 Amaiba:le, dilia hedolowane Yesu Ea bu misunu eso
misa:ne ouesalea, dunu enoma fofada:sudafa hamomu da
defea hame galebe. Hina Gode Yesu Gelesu bu masea, Hisu
da amo fofada:sudafa hamomu. E da dunu huluane hadigi
ganodini ba:ma:ne, wamolegei asigi dawa:su amola hamosu
liligi huluane olelemu. Amasea, dunu huluane ilia hawa:
hamoi defele, Gode Ea nodosu ba:mu.
6 Na fi dunu! Na da dili fidima:ne, amo hou huluane
fedege agoane na amola Abolose, ania hou olelema:ne,
dilima olelei. Musa: sia:i liligi amane, “Sema defele
hamoma!” amo dilia dawa:ma:ne, na olelei. Dilia dunu
afadafa ema nodomu amola enoma higamu, amo da defea
hame.
7 Dilia hou da eno dunu ilia hou hame baligisa. Gode da
dilia gagui liligi huluane dilima i. Amaiba:le, dilia da dilisu
liligi lai dagoi amo dawa:beba:le, gasa fi hamomu da defea
hame.
8 Dilia liligi huluane lai dagoiba:le sadi ganabela:? Dilia
da bagade gaguila:? Dilia da nini defele hame, hina dunu
hamobela:? Defea! Dilia da hina hamoi dagoi na hanai
gala. Amai ganiaba, nini amola dili, gilisili hina dunu
hamona:noba.
9 Be na da agoane ba:sa. Gode da nini asunasi dunuma
fa:nodafa sogebi i dagoi. Ninia da ninima se imunusa:
fofada:i dagoi dunu agoane lela. Ninia da dunu ilia bogomu
ba:ma:ne, osobo bagade dunu huluane amola a:igele dunu
huluane lela, amo dunu defele esala.
10 Ninia Gelesu Ea hou fidimusa:, gagaoui dunu agoane
ba:sa. Be dilia da Yesu Gelesu Ema madelagiba:le, bagade
dawa:su dunu agoai ba:sa. Ninia da gasa hame be dilia da
gasa bagade. Dunu eno da ninima higasa. Be ilia dilima
nodosa.
11 Musa: amola wali, ninia ha:i amola hano hanai,. Ninia
abula da gadelai, wadela:i. Dunu eno da nini fasu. Ninia
udigili soge afae yolesili, soge enoga ahoa.

12 *Bagade hawa: hamobeba:le, ninia da:i hodo ninisu
gufia:ne gala:sa. Dunu eno ninima gagabusu aligima:ne
sia:sea, ninia dabe ilima nodone sia:sa. Ilia ninima se dabe
iasu iasea, ninia mae ougiwane ouesala.
13 Dunu eno ninima sisa:nosea, ninia bu dabe asigi sia:
sia:sa. Ninia da osobo bagade isu agoane diala. Ninia musa:
amola wali, osobo bagade isu fi dunu agoane esala.
14 Na da amo sia: dilia gogosiama:ne hame dedesa. Be
dilia da na dogolegei mano hamoiba:le, dilima olelemusa:
dedesa.
15 Amabela:? Dilia da Yesu Gelesu Ea hou bu dawa:ma:ne
ouligisu dunu 10,000 agoane esala ganiaba, dilia da ada
afadafa fawane ba:la:loba. Amo da na. Na da Gode Ea
Sia: Ida:iwane Gala dilima olelebeba:le, dilia Yesu Gelesuma
madelagi dagoi. Amaiba:le, na da dilia ada hamoi dagoi.
16 †Amaiba:le, na dilima ha:giwane edegesa. Dilia na hou
defele hamoma!
17 Amo hou fidima:ne, na da Dimodi, na dogolegei
yolesisu hame dawa: mano Yesu Gelesuma madelagi, dilima
asunasimu. E da na hou huluane na Yesuma madelagiba:le
hamosa liligi, amo na da Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu
fi dunu sogebi huluane ganodini ilima olelesa, dili bu
dawa:ma:ne dilima olelemu.
18 Dilia mogili, na da dili ba:musa: bu hame misunu
dawa:beba:le, gasa fi hou hamonana.
19 Be Gode da hanaiba:le ilegesea, na da hedolowane
dilima misunu. Na da doaga:sea, amo gasa fi dunu, ilia sia:i
liligi mae dawa:le, na da nisu ilia gasadafa hou ba:mu.
20 Bai Gode Ea Hinadafa Hou da lafidili sia:i liligi hame,
be gasa bagadedafa gala.
21 Amaiba:le, dilia da adi hanabela:? Na da ougiwane
fegasu gaguiwane dilima misa:bela:? O na da asigiwane
amola gebewane dilima doaga:mu da defeala:?

5

Bolo da Yesu Ea Fi Ganodini, Wadela:i Uda Lasu Hou Ba:i

1 *Be wali wadela:i uda lasu hou, amo da hame lalegagui
dunu fi ilia hou baligi agoane, amo hou da dilia fi ganodini
diala, eno dunu ilia sia: daha. Dunu afae e da ea ada idua
adole labe na naba.
2 Amaiba:le, dilia abuli gasa fi hou dawa:sala:? Amo hou
yolesili, dilia da gogosiamu da defea galu. Dunu e da agoane
wadela:i hou hamobeba:le, dilia fadegamu da defea.
3 -

---

* **4:12:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:3 † **4:16:** 1 Golidia 11:1; Filibai 3:17 * **5:1:** Mousese ea Malasu 22:30

4 Na da soge sedagaga esala. Be na a:silibu da dilima
gilisisa. Amola na da dilima gilisi amo defele na da Hina
Gode Yesu Gelesu Ea Dioba:le amo dunu e da wadela:i
bagade hamoi amoma se dabe iasu lama:ne fofada:i dagoi.
Dilia da gilisisia amola na da na a:silibuga dilima gilisisia,
Hina Gode Yesu Gelesu da Ea gasaga ninima gilisibiba:le,
5 dilia amo dunu ea da:i hodo wadela:ma:ne be ea a:silibu
da Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu Misunu Eso amoga gaga:i
ba:ma:ne, amo dunu Sa:ida:nema ima.
6 †Dilia gasa fi hamomu da defea hame galebe. Musa:
sia: dilia dawa:, amane, “Yisidi fonobahadi fawane da agi
huluane heda:ma:ne hamosa.”
7 ‡Amaiba:le, dilia huluane hadigidafa ba:ma:ne, hea
yisidi huluane fadegamu da defea. Amasea dilia da agi
gaheabolodafa, yisidi hame gala agoane ba:mu. Amo da
dilia houdafa na dawa:. Yesu Gelesu ninia Baligisu sibi
mano da gobele sali dagoiba:le, ninia Baligisu Lolo Nasu da
hahamoi dagoi.
8 §Amaiba:le fedege agoane, ninia Baligisu Lolo Nasu
nasea, ninia agi musa: wadela:i hou yisidi gilisi amo yolesili,
ninia gaheabolo agi, yisidi hame sali liligi, agi da ledo
hamedei amola dafawanedafa hou, amo agi fawane manu
da defea.
9 Na musa: meloa dedei amo ganodini, dilia wadela:i
uda lasu hou, uasu hou, wamolasu hou, eno loboga hamoi
‘gode’ liligi amola a:silibu ilima sia:ne gadosu hou, amo hou
hamosu dunu ilima mae gilisima:ne sia:i.
10 Be dilia da amo hou ilia hamobeba:le, hame lale-
gagui dunuma mae gilisima:ne na da hame dawa:i. Amo
dunuma hame gilisimu ganiaba, dilia osobo bagade gano-
dini esalumu hamedei ba:la:loba.
11 Be na dawa:i liligi da agoane galu. Nowa dunu e da Yesu
Ea fi dunu hi sia:sa, be wadela:i uda lasu hou ma, uasu hou
ma, eno loboga hamoi ‘gode’ liligi, eno a:silibu ilima sia:ne
gadosu hou ma, eno dunu ea hou wadela:ma:ne baligidu
sia: hou ma, adini feloasu hou ma, wamolasu hou ma, amo
hamosea, dilia amo dunuma mae gilisima. Ha:i manusa:,
amo dunuma gilisili mae fima.
12 –
13 **Na da ga fi dunuma fofada:mu hamedeiwane ba:sa.
Gode Hi fawane da amo dunuma fofada:mu. Be dilia fi amo
ganodini, dilia fi dunu ilima fofada:mu da defea. Gode Sia:
Dedei defele amane, “Dilia fi amoga wadela:i hamosu dunu
fadegama!”

---

† **5:6:** Gala:isia 5:9 ‡ **5:7:** Gadili Asi 12:5 § **5:8:** Gadili Asi 13:7; Mousese ea Malasu 16:3 ** **5:13:** Mousese ea Malasu 13:5, 17:7

6

Yesu Ea Fa:no bobogesu Fi Dunu da Eno Lalegagui Dunu Gamanema Fofada:musa: Oule Masunu Defea Hame Gala

1 Dilia fi dunu afae da eno Yesu Ea hou lalegagui dunuma fofada:mu galea, e da Gode Ea fi dunu mae dawa:le, amo dunuma fofada:musa:, Gode Ea hou hame lalegagui fofada:su dunuma hiouginana masunu da defea hame galebe.

2 Gode Ea fi dunu da hobea osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilima fofada:mu, amo dilia hame dawa:bela:? Amaiba:le, dilia da osobo bagade dunu huluane ilima fofada:muba:le, dilia abuliba:le liligi fonobahadi fofada:mu defele hame ganabela:?

3 Ninia da a:igele dunu ilima fofada:mu, dilia hame dawa:bela:? Amaiba:le, ninia wali esalebe liligi amoma baligiliwane fofada:su dawa:mu da defea.

4 Amo fofada:su hou da doaga:sea, dilia da Yesu Ea hou hame lalegagui dunu, sese fi ganodini hame esala dunu, ilima fofada:mu da defea hame gala.

5 Dilia gogosiamu da defea! Dilia gilisisu ganodini, dawa:su dunu afae amo da fofada:su hou dilia fi ganodini hahamosu dawa: agoai dunu afae hame esalabala?

6 Be dilia dawa:su dunu mae dawa:le, Yesu Ea hou lalegagui dunu afae da afae eno fofada:su diasuga Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilima fofada:ma:ne hiouginana ahoa.

7 Dilia fi ganodini fofada:su hou bagade galebeba:le, dilia dafai hou olelesa. Eno dunu ilia dilima wadela:le hamonoba, dilia dabe hame lamu da defea galu. Eno dunu da dilia liligi wamolai galea, dilia da hame dawa:mu da defea galu.

8 Be dilia gilisisu amo ganodini, dunu afae da ea na:iyadoma wadela:le hamosa, amola dunu eno da ea na:iyado ea liligi wamolasa.

9 Wadela:i hamosu dunu da Gode Ea Hinadafa Hou hame lamu, amo dilia dawa:bela:? Dilisu dilima gagaoui agoane mae dawa:ma. Nowa da wadela:i uda lasu hou o loboga hamoi ‘gode’ liligi o eno a:silibu ilima sia:ne gadosu hamosu o inia uda adole lasu hou o dunu eno ea sama adole lasu o

10 wamolasu hou o dunu eno ea dio wadela:musa: baligidu sia: dasu hou o feloasu uasu hou, nowa dunu da amo hou afae hamosea, e da Gode Ea Hinadafa Hou hame lamu.

11 Musa: mogili dilia amo hou defele hamosu. Be dilia wadela:i hou bu mae ba:ma:ne, Yesu Ea maga:mega dodofei dagoi. Gode Ea hou ganodini esaloma:ne, Gode da dili

lai dagoi. Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le amola ninia Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da hawa: hamobeba:le, dilia da Gode Ea siga ba:ma:ne afadenene bu ida:iwane hamoi dagoi.

Gode Ea Hadigi Olelema:ne, Dilia Da:i Hodo amoga Hawa: Hamoma

12 *Be dunu afadafa da agoane sia:mu gala, amane, “Na da liligi huluane hamomu da defea. Sema hame!” Dafawane! Be liligi huluane da dia hou hame fidisa. Na da hou huluane hamomu da defea na da sia:sa, be hou afae na da hamobeba:le, amo hou da nama hinawane dialumu da defea hame.
13 Dunu eno da amane sia:mu gala, “Ha:i manu da hagomo fidima:ne diala amola hagomo da ha:i manu manusa: diala.” Dafawane! Be hobea Gode da ha:i manu amola hagomo gilisili wadela:mu. Dunu ilia da:i hodo amoga wadela:i uda lasu hou hamomu da defea hame. Be Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea hawa: hamomusa:gini, dunu ilia da:i hodo amoga hamomu da defea. Hina Gode Yesu Gelesu da ninia da:i hodo fidisa.
14 Gode da Yesu Gelesu bogoi fisima:ne wa:legadolesi. Amola E da Ea gasaga, nini wa:legadolesimu.
15 Dilia da:i hodo da Yesu Gelesu Ea da:i hodo liligi defele gala. Amaiba:le, na da Yesu Gelesu Ea da:i hodo liligi lale amola aie heda:i udama madelagima:bela:? Hamedei mabu!
16 †Nowa dunu e da ea da:i hodo aie heda:i udama madelagisia, ea da:i hodo amola aie heda:i uda ea da:i hodo da hu afadafa hamosa. Amo dilia dawa:bela:? Gode Sia: Dedei da moloiwane olelesa, amane, “Aduna da da:i hodo afadafa hamomuyo.”
17 Be nowa da Hina Gode Ea hou lalegaguiba:le, Ema madelagisia, ea a:silibu amola Yesu Ea A:silibu da gilisili afadafa hamosa.
18 Wadela:i uda lasu hou higama. Eno wadela:i hou da dunu ea da:i hodo hame wadela:sa. Be nowa da wadela:i uda lasu hou hamosea, e da hi gobele hina: da:i hodo wadela:musa: wadela:le hamosa.
19 ‡Dilia da:i hodo da Gode Ea A:silibu Ea Debolo Diasu gala - amo dilia hame dawa:bela:? Gode da Ea A:silibu dilima iabeba:le, E da dilia da:i hodo amo ganodini esala. Dilia da:i hodo da dilia liligi hame. Amo da Gode Ea:.
20 E da dili bidiga lai dagoi. Amaiba:le, Gode Ea hadigi hou olelema:ne, dilia da:i hodo amoga hamoma.

---

* **6:12:** 1 Golidia 10:23 † **6:16:** Mui 2:24 ‡ **6:19:** 1 Golidia 3:16; 2 Golidia 6:16

7

Uda Lasu Hou

1 Wali, dilia nama meloa dedei adole ba:i liligi amo na da adole imunu. Dunu e da uda mae lale goiwane esalumu da defea.

2 Be wadela:i uda lasu hou da bagadewane dialebeba:le, dunu huluane da hina: udadafa amo lamu da defea amola uda huluane da hina: dunudafa ema fimu da defea.

3 Dunu huluane da dunu ea hou ea udama hamomu da defea amola uda da uda ea hou egoa ema hamomu da defea. Ela gilisili hahawane dogolegele fima:ne, enoma enoma mae hihini gilisimu da defea.

4 Uda da hi da:i hodoma hina hame esala. Ea egoa da uda ea da:i hodo amoma hina esala. Amo defele, egoa da hi da:i hodoma hina hame esala. Ea uda da egoa ea da:i hodo amoma hina esala.

5 Dunu o ea uda gilisimusa: dawa:sea, defea, mae hihini gilisimu da defea. Be alia afafane sia:ne gadomusa: fonobahadi mae gilisili esalumusa: dawa:sea fawane, fonobahadi yolemu da defea. Be hedolowane bu gilisimu da defea. Alia da:i hodo amoma hina hou fisili amola Sa:ida:ne ea dafama:ne olelesu nabimu, amo hamosa:besa:le hedolowane dunu da ea udama bu gilisimu da defea.

6 Amo hou da gasa bagade hamoma:ne sia:i na da hame olelesa. Be dilia hahawane dogolegele esaloma:ne, na da olelesa.

7 Dilia huluane na defele esalumu da defea, na da agoane dawa:sa. Be Gode da ninima gasa iasu liligi hisu hisu iaha

8 Be goi amola a:fini amola didalo ilima na da agoane sia:sa. Dilia da na defele dilisu udigili esalumu da defea.

9 Be dilia hanai da bagadewane heda:sea, defea, dunu da uda lamu defea amola uda da dunuma fimu da defea. Dilia udigili dunu o uda hanaiba:le, lalu agoane nemu da defea hameba:le, uda lamu da defea.

10 *Udalai dunu amola dunuma fi uda, ilima na da na sia: hame be Hina Gode Yesu Gelesu Ea hamoma:ne sia:i olelesa. Uda da egoa yolemu da sema bagade.

11 Be e da egoa yolesili, e da dunu enoma hamedafa fimu. Be fimusa: dawa:sea, e da egoadafa ema bu gousa:le fimu. Dunu amola da ea uda hame yolesimu.

12 Eno dunuma na da na sia: olelesa (amo da Yesu Gelesu Ea hamoma:ne sia:i hame). Yesu Ea hou lalegagui dunu da uda Yesu Ea hou hame lalegagui lai galea amola amo uda da ema hahawane dogolegele gebewane fimusa: dawa:sea, defea, amo uda mae yolesima.

---

* **7:10:** Ma:diu 5:32, 19:9; Maga 10:11-12; Luge 16:18

13 Amola Yesu Ea hou lalegagui uda amo egoa da hame
lalegagui be egoa da ema hahawane dogolegele gilisili
gebewane esalumusa: dawa:sea, defea, e da amo dunu
hame yolema:mu.
14 Gode Ea hou hame lalegagui dunu da ea udama
madelagiba:le, Gode da amo dunu hahawane dogolegele
ba:sa. Amola Gode Ea hou hame lalegagui uda da egoa
ema madelagiba:le, Gode da amo uda hahawane dogolegele
ba:sa. Agoai hame ganiaba, ilia mano da Gode Ea hou hame
dawa:su mano agoane ba:la:loba. Be wali, amo mano Gode
da hahawane dogolegele ba:sa.
15 Be hame lalegagui egoa o uda da lalegagui amo
yolemusa: dawa:sea, logo mae damuma. Agoane hamosea,
lalegagui dunu o uda da hame la:gi agoane, sema hame.
Dilia huluane olofoiwane esaloma:ne, Gode da dilima
misa:ne sia:i.
16 Di! Yesu Ea hou lalegagui uda! Dia fidibiba:le, digua
gaga:i dagoi ba:ma:bela:? O di! Yesu Ea hou lalegagui udalai
dunu! Dia fidibiba:le, dia uda gaga:i dagoi ba:ma:bela:?

Gode da Dima Misa:ne Sia:i Eso amoga, amo Hou Defele Esaloma

17 Dunu huluane ilia hou, Gode da ilima misa:ne sia:i amo
esoga ilia hou defele, ilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu
dawa:beba:le, bu hamomu da defea. Amo hamoma:ne sia:i
na Yesu Ea fa:no bobogesu fi huluane ilima olelesa.
18 Gadofo damui dunu da Gode Ea misa:ne sia:i
nababeba:le, lalegagui dagoi galea, e da gadofo damusu
ilegei fisimu da defea hame. Be gadofo hame damui dunu
da lalegaguiba:le, ea gadofo damumu da defea hame.
19 Dunu ilia gadofo damui o hame damui da hamedei liligi
agoane ba:sa. Gode Ea hamoma:ne sia:i nabawane hamosu
hou, amo fawane da liligi bagadedafa.
20 Dunu huluane ilia Gode Ea misa:ne sia:i nabasea, amo
esoga ilia hou defele dialumu da defea.
21 Di da Gode Ea misa:ne sia:i nabasea, udigili muni mae
lalewane se iasu diasu hawa: hamosu dunu esalabala?
Defea! Mae dawa:ma. Be amo hou fisimusa:, logo doasi
dagoi ba:sea, gadili masa.
22 Hina Gode Yesu Gelesu da se iasu diasu hawa: hamosu
dunuma misa:ne sia:beba:le, amo dunu e da Yesu Ea udigili
lalebe dunu agoane hamosa. Amo defele, Hina da halegale
lalebe dunuma misa:ne sia:beba:le, amo dunu e da Yesu Ea
se iasu diasu hawa: hamosu dunu defele ba:mu.
23 Gode da dili bidiga lai dagoi. Amaiba:le, dilia eno osobo
bagade dunu ilia udigili hawa: hamosu dunu defele ba:mu
da hamedei.

24 Na fi dunu! Dilia huluane afae afae Godema madelagili,
dilia musa: hou Gode da dilima misa:ne sia:i, amo esoga
defele dilia esaloma.

Goi, A:fini amola Didalo ilia Hou

25 Wali na da dilia goi, a:fini amola didalo ilia hou
dawa:ma:ne dilia meloa amo ganodini dedei, ilima na da
adole imunu. Hina Gode da amo hamoma:ne sia: nama
hame olelei. Be na da Hina Gode ea gogolema:ne olofosu
dawa:beba:le amola dafawane sia: fawane dawa:beba:le, na
da na asigi dawa:su dilima olelemu
26 Wali eso da gegesu eso agoane. Amaiba:le, dunu da
ea waha lai hou amo ganodini mae afadenene esalumu da
defea.
27 Di da udalai galea, defea, dia uda mae fadegama. Di da
uda hame lai galea, defea, uda lamusa: mae hogoma.
28 Be di da uda lasea, di da wadela:i hou hame hamosa.
Amola uda da dunuma fisia, e da wadela:i hame hamosa. Be
na da dilima asigiba:le, dilia da udalai dunu amola dunuma
fi uda ilia se nabasu hame ba:mu na da dawa:lala.
29 Na fi dunu! Na sia: bai da agoane diala. Yesu Ea bu
misunu eso da gadenei. Wali amola fa:no, udalai dunu da
uda hame lai dunu amo defele esalumu da defea.
30 Dibi dunu da da:i dioi hame dunu amo defele esalumu
da defea. Hahawane oufesega:su dunu da hahawane hame
dunu amo defele esalumu da defea. Nowa dunu da liligi bidi
lasea, ilia amo liligi da ilia liligi hame agoane dawa:iwane
esalumu da defea.
31 Nowa da osobo bagade liligi labe hou hamosea, ilia amo
liligi da hamedei liligi dawa:iwane esalumu da defea. Osobo
bagade waha ba:su hou da hedolowane bu hame ba:mu.
32 Dilia da:i dioi hame ba:mu, amo na da hanai gala.
Uda hame lai dunu da Hina Gode hahawane dogolegele
ba:ma:ne, Ea hawa: fawane hamomusa: dawa:sa.
33 Be udalai dunu da ea uda hahawane dogolegele
fidimusa: dawa:beba:le, osobo bagade hawa: hamosu
dawa:lala.
34 Amaiba:le, hou eno la:ididili amola hou eno la:ididili
da amo dunu hiouginana. Dunuma hame fi uda o dunuga
hame dawa:digi a:fini da ea da:i hodo amola ea a:silibu
Hina Godema imunusa: dawa:beba:le, Gode Ea hawa:
fawane hamosa. Be dunuga lai uda, da ea egoa hahawane
dogolegele ba:ma:ne, osobo bagade hawa: hamosa.
35 Amo sia: na da dili fidima:ne sia:sa. Na dilia
hou hedofama:ne, sema bagade legemu higasa. Be dilia
hou noga:i hamone amola dilia da:i hodo amola a:silibu,
huluanedafa Hina Gode Ea hawa: hamomusa:gini Ema
ima:ne, na da amane sia:sa.

36 Dunu amola a:fini da sia:si esala be lamusa: hame dawa:sea, dunu e da amo a:fini ema fonobahadi wadela:le dawa:sea amola e da ema bagade hanai galea, defea, ela da gilisili fimusa:, e da amo uda dafawane lamu da defea. Amo hou da wadela:i hame.
37 Be dunu da eno dunu ilia gasa bagade sia: mae dawa:le, ea asigi dawa:su ganodini (amola ea asigi dawa:su amoma e da hina esala e dawa:be), e da uda hame lamu dawa:sea, defea, e da uda hame lai dunu agoane esalumu da defea.
38 Amaiba:le dunu da uda lasea, e da noga:iwane hamosa. Be dunu da uda hame lasea, e da baligiliwane noga:idafa hamosa.
39 Dunuga lai uda da ea egoa esalea, enoma fimu da sema bagade. Be egoa bogosea, ea logo da doasibiba:le, e da enoma fimu da defea, be Yesu Ea hou lalegagui dunu ema fawane fima.
40 Be na da agoane dawa:. Agoaiwane uda da didalo agoane esalea, e da baligiliwane hahawane ba:mu. Amo da na asigi dawa:suga dawa:i liligi. Amola Gode Ea A:silibu da na dogo ganodini esalebeba:le, amo da Ea asigi dawa:su na fonobahadi dawa:lala.

8

Ha:i Manu Loboga Hamoi ‘gode’ Liligi Ilima Imunusa:

1 Wali, dilia ha:i manu loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima imunusa:, dilia meloa dedei adole ba:su liligi, amoma na da adole imunu. Dunu da amane sia:sa, “Ninia huluane da dawa:su gala.” Dafawane! Be amo dawa:su da gasa fi hou olelesa. Be asigidafa hou da eno dunu ilia hou asigilama:ne fidisa.
2 Nowa dunu da hidale hi hou da bagade dawa:sa, amo da houdafa dawa:su hamedafa dawa:.
3 Be nowa da Godema asigi galea, Gode da amo dunu dawa:.
4 Amaiba:le, ha:i manu loboga hamoi ‘gode’ ilima i liligi, ninia da moma:bela:? Loboga hamoi ‘gode’ liligi da hamedafa esala liligi ea agoaila agoane, amo ninia dawa:. Gode afadafa fawane esala, amo ninia dawa:.
5 Be dunu ilia lafidili ‘gode’ liligi amola ‘hina’ liligi eno, Hebene ganodini amola osobo bagade ganodini esala ilia da sia:sa.
6 Be ninima Gode afadafa fawane da esala. E da Edadafa, liligi huluane hahamoi dagoi. Ea hou olelemusa:, ninia da esala. Amola Hina Gode afadafa fawane, amo Yesu Gelesu esala. Ea hawa: hamobeba:le, liligi huluane hahamoi dagoi ba:i, amola Ea hamobeba:le, ninia da esala.

7 Be mogili ilia amo dafawane sia: hame dawa:. Lalegagui
dunu mogili da eso huluane musa: loboga hamoi ‘gode’ liligi
amola eno a:silibu ea hou ilima bagadewane dawa:beba:le,
amola ilia wali amo ha:i manu nasea, amo ha:i manu da
loboga hamoi ‘gode’ amo ea liligi dawa:lala. Ilia asigi
dawa:su da gasa hameba:le, ilia amo ha:i manu nasea, ilia
hou wadela:mu ilia dawa:sa.
8 Be ha:i manu da ninia Godema a:silibu dawa:su hou
hame fidisa. Ninia ha:i manu hame nasea, ninia a:silibu
hou hame fisimu. Amo ha:i manuba:le, ninia a:silibu hou
da hame asigilamu.

9 Dilia da amo hou ganodini sema hame gala. Be
dawa:ma! Dilia sema hame gala hou da gasa hame lalegagui
dunu ilima dafasu hou olelesa:besa:le, dawa:ma!
10 Di da ‘dawa:su’ dunu, eno ilia da sia:sa. Be di da loboga
hamoi ‘gode’ liligi amo ea debolo diasu ganodini ha:i manu
nasea, asigi dawa:su gasa hame dunu da amo hou ba:sea, e
da amo ha:i manu beda:i, be dia hou ba:beba:le e da mae
dafawaneyale dawa:le manu.

11 Amo gasa hame dunu da dia fi dunu. Amola e
gaga:ma:ne Yesu Gelesu da bogoi dagoi. Be amo dunu da
dia ‘dawa:su’ hou ba:beba:le, gugunufinisi dagoi ba:mu.

12 Amaiba:le, agoane hamosea, di da dia Yesu Ea hou
lalegagui fi dunu, ea asigi dawa:su wadela:lesiba:le, ema
wadela:le hamoi dagoi ba:mu. Amola Gelesuma wadela:le
hamoi dagoi ba:mu.
13 Amaiba:le ha:i manu da na fi dunu ea wadela:i
hou hamosu logo fodosa galea, na fi dunu da wadela:le
hamosa:besa:le, na da fedege agoane bu ha:i manu huluane
hamedafa manu.

9

Bolo da hina: Asunasi Hou Olelesa

1 Na da hahawane halegale lalebe dunu! Na da asunasi
dunu! Na da Hina Gode Yesu Gelesu ba:i dagoi! Na da Hina
Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamoiba:le, dilia da Yesu Ea
fa:no bobogesu fi esala.
2 Be eno dunu da na da asunasi dunu hame amo sia:sea,
dilia da na da asunasi dunu amo dafawaneyale dawa:mu da
defea. Dilia da Hina Gode Yesu Gelesu Ema madelagiba:le
esala, amo hou da na da asunasi dunudafa amo olelesa.

3 Dunu da nama lasogole sia:sea, na da na hou agoane
gaga:sa.
4 Na hawa: hamobeba:le, na hano amola ha:i manu lamu
da defeala:?

5 Na da asunasi dunu eno Hina Gode Yesu Gelesu Ea
eyalali amola Bida ili defele, Yesu Ea hou lalegagui uda lale
amola sigi masunu, amo na hamomu da defeala:?
6 O defea hame galea, na amola Banabase ani fawane
da ania wali esaloma:ne lamu liligi lamusa:, loboga hawa:
hamomu da defeala:?
7 Dadi gagui dunu da gegesea, eno dunu da ema bidi
iaha. Ifabi ouligisu dunu da ea waini sagai fage naha. Sibi
ouligisu da ea sibi dodo maga:me naha.
8 Be amo osobo bagade fedege sia: fawane na da hame
olelesa. Gode Sia: Dedei Hamoma:ne Sia:i da amo hou
defele olelesa.
9 *Mousese ea Sema amo ganodini ninia amane idisa,
“Dilia gagoma ha:i manu lama:ne, bulamagau amo gagoma
osagima:ne asunasisia, bulamagau ea lafi mae la:gima.”
10 Be amo sia: da ninima olelema:ne dedei diala. Nowa
dunu da osobo gidinasea, amola nowa dunu da ha:i manu
faisia, ela da ha:i manu bidi lamusa: dawa:beba:le, hawa:
hamosa.
11 †Ania fedege agoane a:silibu liligi hawa: agoane dilia
gilisisu amo ganodini bugi dagoi. Amaiba:le, ania dilima
osobo bagade liligi faimu da defea.
12 Dunu eno da dilima amo liligi bidi agoane labeba:le,
amo da defea ganiaba, anima amo liligi imunu da baligili-
wane defea gala:loba. Be amo mae dawa:le, ania da dilima
liligi hame lai. Be dilia Sia: Ida:iwane, Yesu Gelesu Ea hou
olelesu liligi, amo noga:le hame nabasa:besa:le, ania da se
nabimu hame hihi galu.
13 ‡Dilia dawa:! Dunu ilia Debolo Diasu amo ganodini
hawa: hamobeba:le, ilia ha:i manu Debolo ouligisu dunuma
i liligi naha. Amola dunu ilia gobele salasu hou oloda da:iya
hawa: hamosa, ilia da gobele salimusa:, ha:i manu ligisi
amo mogili la:idi naha.
14 §Amo hou defele, Hina Gode Yesu Gelesu da logo fodoi
amane. Nowa da Ea Sia: olelesea, ilia hawa: hamosudafa
hamobeba:le, bidi lamu.
15 Be na da amo hou mae dawa:le, na labe amo lamu hame
dawa:i galu. Amola amo labe lama:ne, na da wali meloa
hame dedesa. Agoai hou na higabeba:le, na da mae edegele,
hidadea bogomu da defea. Na moloidafa gasa fi hou da
udigili liligi amo ba:sa:besa:le, na da na bidi gasawane adole
ba:mu higasa.
16 Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane olelebeba:le, gasa fi
agoane sia:mu da defea hame. Na da Yesu Gelesu nama

---

* **9:9:** Mousese ea Malasu 25:4; 1 Dimodi 5:18 † **9:11:** Louma 15:27 ‡ **9:13:** Mousese ea Malasu 18:1 § **9:14:** Ma:diu 10:10; Luge 10:7

sia:beba:le fawane olelesa. Na da amo sia: hame olelesea, se bagade nabimu.

17 Na da na hanaiba:le amo hawa: hamosa ganiaba, na da bidi lamu na da dawa:la:loba. Be Gode da amo hawa: hamosu nama ilegeiba:le, na da bidi mae dawa:iwane hamonana.

18 Amaiba:le, na da adi bidi lama:bela:? Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane udigili bidi mae lalewane hahawane olelesa. Amo hahawane hou da nagili bidi gala.

19 Na da halegale lalabe. Na da dunu eno ilia udigili hawa: hamosu dunu hame. Be na hou afadenene, na da dunu bagohame Yesu Ea logoga hiougima:ne, bu na da dunu huluane ilia udigili hawa: hamosu dunu agoane nisu hamosa.

20 Na da Yu dunu Yesuma hiougima:ne, na da Yu dunuma gilisili hawa: hamosea, Yu dunu ilia hou defele hamosa. Na da Mousese ea Sema amoga hame la:gi. Be na da amo Semaga la:gi dunuma gilisisia, amo dunu Yesuma hiougima:ne, na da Mousese ea Sema defele hawa: hamosa.

21 Amo hou defele, na da Dienadaile dunu ilima gilisili hawa: hamosea, na da Yu sema mae dawa:le, Dienadaile dunu Yesuma hiougima:ne, ilia hou defele hamosa. Amo bai da na Gode Ea Sema hame naba, mae dawa:ma. Na da Yesu Gelesu Ea sema nabawane hamonana.

22 Be gasa hame dafawaneyale dawa:su dunu ilima na gilisili hawa: hamosea, amo dunu Yesuma hiougima:ne, na da gasa hame dunu agoane ba:sa. Amaiba:le, na da dunu huluane ilia hou defele, na da logo huluane amoga na da ili Yesuma hiougima:ne, ilia hou defele hamosa.

23 Amo hou huluane, na da Gode Sia: Ida:iwane fidima:ne amola na hou amo ganodini hahawane ba:ma:ne, hamosa.

Hehenasu Hou

24 Dilia huluane dawa:! Hehenasu hedesu amo ganodini, dunu bagohame hehenasa. Be dunu afadafa fawane da baligili hehenabeba:le, bidi lasa. Dilia bidi lamusa: dawa:beba:le, baligiliwane hehenama.

25 Hehenasu dunu huluane da habuga bidi lamu hanaiba:le, hi da:i hodo ea hou fane legesa. Amo habuga bidi lasu liligi da dasasu liligi. Be ninia da hame dasamu bidi lama:ne hehenasa.

26 Amaiba:le, na da hehenasu la:di bidiga doaga:musa:, moloiwane hehenasa. Na da loboga gegesu dunu agoane. Na da loboga hisi udigili hame fasa.

27 Na da amo hehenasu hamoma:ne eno dunuma misa:ne sia:sa. Be Gode da na udigili esaloma:ne, na hehenasu logo hedofasa:besa:le, nisu da Na da:i hodo ga:nasima:ne amola

na da:i hodo amoma na da ouligisuwane esaloma:ne, na da:i hodo fasa.

10

Loboga Hamoi ‘gode’ Liligi Dawa:ma:ne Sisasu

1 *Na fi dunu! Ninia aowalali dunu ilia Mousesema fa:no bobogei, amo ilia hou bu dawa:ma. Ilia huluane mu mobi ganumu amoga ouligili, hahawane Maga:me Hano Wayabo degei dagoi.

2 Mu mobi ganumu amola hano wayabo bagade amo ganodini ilia huluane da fedege agoane Mousesema fa:no bobogema:ne, ba:bodaise hamoi dagoi.

3 †Ilia huluane defele a:silibu agi mai dagoi.

4 ‡Ilia huluane defele a:silibu hano mai dagoi. Ilia a:silibu igi amo da ili sigi asi, amoga hano mai. Amo igi da Yesu Gelesu Hisu.

5 §Be Gode da ilia hou hahawane hame ba:i. Ilia bogoi da:i hodo dunu hame esalebe hafoga:i sogega afagogoi dagoi ba:i.

6 **-

7 ††Amo hou da ninima sisasu olelemusa: doaga:i. Ninia da ilia hou defele wadela:i hou amoma hanai hou amola loboga hamoi ‘gode’ liligi amoma sia:ne gadosu hou, amo ninia mae dawa:ma:ne, ilia hou da ninima sisasu olelesu liligi. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dunu huluane da lolo manusa: fi galu. Be asili, ilia adini bagade mai amola wadela:i uda lasu hou bagade hamoi.”

8 ‡‡Ninia da ilia hou defele, wadela:i uda lasu hou hamomu da defea hame. Eso afadafa ganodini, amo dunu 23,000 agoane dafane bogoi.

9 §§Ninia ili mogili defele, Hina Godema adoba:su hou hamomu da defea hame. Agoane hamobeba:le, ilia sania amoga gasomaiba:le, bagohame bogoi.

10 ***Ninia ili mogili defele egane sia:mu da defea hame. Ilia da agoane hamobeba:le, Bogosu A:igele amoga fabeba:le, bogogia:i.

11 Amo liligi huluane da eno dunu dawa:ma:ne, ilima doaga:i dagoi. Nini wali esalebe dunuma sisasu olelema:ne, amo sia: da dedei diala. Bai soge wadela:mu eso da gadenene, ninia dawa:.

12 Nowa dunu da gasawane lela hi dawa:sea, e da dafasa:besa:le bagade dawa:mu da defea.

---

* **10:1:** Gadili Asi 13:21-22, 14:22-29 † **10:3:** Gadili Asi 16:35 ‡ **10:4:** Gadili Asi 17:6; Idisu 20:11 § **10:5:** Idisu 14:29-30 ** **10:6:** Idisu 11:4 †† **10:7:** Gadili Asi 32:6 ‡‡ **10:8:** Idisu 25:1-18 §§ **10:9:** Idisu 21:5-6 *** **10:10:** Idisu 16:41-49

13 Dafama:ne: su hou da dilima doaga:sea, mae beda:ma.
Amo hou da dunu huluane ilima defele doaga:sa. Be
Gode Ea hou da dafawane. Dilima adoba:su hou da dilia
gasa defele amo baligimusa:, Gode da logo hame fodomu.
Amasea, amo hou dilima mae osa:la heda:ma:ne, Gode da
hobeale ahoasu logo dilima olelemu.
14 Amaiba:le, na fi dunu! Loboga hamoi 'gode' ilima
nodone sia:ne gadosu hou maedafa hamoma!
15 Dilia da dawa:su dunu. Amaiba:le, na dilima sia:sa.
Dilisu na sia: nabalu, dilia dogo ganodini fofada:nanu,
noga:le dawa:digima.
16 †††Ninia da Hina Gode Ea lolo nasea, faigelei amoga
waini nasea ninia Godema nodone sia:sa. Amo waini nasea,
ninia fedege agoane Yesu Gelesuma gilisili Ea maga:me sa:i
dawa:sa. Agi ninia fifili nasea, ninia gilisili Yesu Gelesu Ea
da:i hodo ninima fifi dawa:le naha.
17 Agi ga:gi da liligi afadafa fawane. Amaiba:le, ninia da
hisu hisu bagohame, be agi ga:gi afadafa amoga nabeba:le,
da:i hodo afadafa hamosa.
18 ‡‡‡Isala:ili dunu ilia hou dawa:ma. Ilia gobele salasu
liligi nabeba:le, gilisili Godema gobele salasu hou oloda
da:iya hamosa.
19 Amaiba:le, loboga hamoi 'gode' liligi amola ha:i manu
liligi ilima i, amo da liligi bagade na da sia:sala:?
20 §§§Hame mabu! Be na da amane sia:sa, "Adi liligi hame
lalegagui dunu ilia oloda da:iya gobele sala, amo liligi da
Godema mae iawane, Fio liligi ilima gobele sala. Amola dilia
da Fio liligi ilima gilisili hawa: hamomu na higa:i.
21 Dilia da Gode Ea faigelei amola Fio a:silibu ea faigelei
amo elega gilisili manu da hamedei. Dilia gilisili Gode Ea
lolo nasu amola wadela:i a:silibu ilia lolo nasu manu da
hamedei.
22 *Dilia da Gode mudama:ne hamomusa: dawa:sala:?
Ninia gasa da Gode Ea gasa baligi dagoi, ninia dawa:sala:?
23 †Dunu da amane sia:sa, 'Ninia liligi huluane hamomu
da defea! Sema hame!' Dafawane! Be liligi eno da noga:i
amola eno da noga:i hame. Hou huluane hamomu da defea.
Sema hame! Be hou mogili da ninia hou hame fidisa.
24 Dunu huluane ilia da ilisu hou fidima:ne mae dawa:le,
eno dunu ilia hou fidimu da defea.
25 Ha:i manu huluane bidi lama:ne diasuga bidi lai liligi,
amo huluane dilia asigi dawa:su ganodini mae adole ba:le,
manu da defea.

---

††† **10:16:** Ma:diu 26:26-28; Maga 14:22-24; Luge 22:19-20 ‡‡‡ **10:18:** Gobele Salasu 7:6,9 §§§ **10:20:** Mousese ea Malasu 32:17 * **10:22:** Mousese ea Malasu 32:21 † **10:23:** 1 Golidia 6:12

26 ‡Bai Gode Sia: amane dedei diala, ‘Osobo bagadega, liligi huluane amo ganodini diala da Gode Ea:.’ Amaiba:le, mae dawa:le moma!
27 Gode Ea hou hame lalegagui dunu da dilima lolo manusa: misa:ne sia:sea, defea, asili, ha:i manu e dilima iabe liligi huluane, dilia asigi dawa:su dawa:beba:le, ema ha:i manu ea hou mae adole ba:ma.
28 Be dunu eno da amane sia:sea, “Amo ha:i manu da loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima i dagoi!” defea, dilima adosu dunu amo ea hou dawa:beba:le amola dilisu asigi dawa:su dawa:beba:le, amo ha:i manu mae moma.
29 Amo da dilia asigi dawa:su ganodini beda:iba:le hame, be eno dunu ea asigi dawa:su dawa:beba:le. Be eno dunu da amane sia:mu, “Abuliba:le eno dunu ea asigi dawa:su da na halegale lalalebe logo hedofama:bela:?
30 Na da ha:i manuba:le Godema nodone sia:ne gadosa. Amaiba:le abuliba:le na amo ha:i manuba:le, eno dunu da nama lasogole sia:sala:?”
31 Defea! Dilia adi hou hamosea, ha:i manu o hano manu, hou huluane Gode Ea hahawane dogolegele ba:ma:ne hamoma.
32 Dilia hou hamoiba:le, Yu dunu, Dienadaile dunu amola Gode Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane ilia da se hame nabimu da defea. Amaiba:le, agoane esaloma!
33 Dilia na hou defele hamoma! Na da hou huluane dunu huluane hahawane dogolegele ba:ma:ne hamosa. Na da na hou fidima:ne mae dawa:le, be dunu huluane ilia gaga:su hou ba:ma:ne amola ilia hou fidima:ne, na da hawa: hamosa.

11

1 *Na da Yesu Gelesu Ea hou defele hamosa, amo defele dilia na hou defele hamoma.

Uda da Godema Nodone Sia:ne Gadosea, Dialuma Dedebomu da Defea

2 Dilia eso huluane na hou dawa:le, olelesu liligi na dilima i amo eso huluane hamobeba:le, na dilima nodosa.
3 Be amo liligi dilia dawa:mu na hanai gala. Yesu Gelesu da dunuma dialuma esala. Dunu da idua ema dialuma esala. Amola Gode da Yesu Gelesu Ema dialuma esala.
4 Amaiba:le, Godema nodone sia:ne gadosu gilisisu amo ganodini, dunu da ea dialuma dedeboiwane Godema sia:ne gadosa o Gode sia: olelesa, amo dunu da ea Dialuma Ea Dio wadela:sa.
5 Amola uda da Godema nodone sia:ne gadosu gilisisu amo ganodini, ea dialuma mae dedeboiwane Godema sia:ne

‡ **10:26:** Gesami Hea:su 24:1 * **11:1:** 1 Golidia 4:16; Filibai 3:17

gadosea o Gode sia: olelesea, amo uda da ea dialuma ea dio wadela:sa. Agoane hamoi ganiaba uda da ea dialuma waga:i dagoi da defea ba:la:loba.

6 Uda da ea dialuma hame dedebosea, e da ea dialuma hinabo damumu da defea. Uda da ea dialuma hinabo damumu o ea dialuma waga:mu amo da gogosiasu bagade. Amaiba:le, ea dialuma dedebomu da defea.

7 †Dunu da Gode Ea hadigi amo fedege agoane da:iya ba:su ganodini agoane olelebeba:le, ea dialuma dedebomu da defea hame. Be uda da dunu ea hadigi olelesa.

8 ‡Gode da uda didifi guli, dunu hame hamoi. Be E da dunu degabo hamone, ea didifi guli, fa:no uda hamoi.

9 Amola E da uda fidima:ne dunu hame hamoi. Be E da dunu fidima:ne, uda hamoi.

10 Amaiba:le, a:igele dunu da osobo bagade hou ouligibiba:le, uda da egoa ea sia: nabawane hamosa amo olelema:ne ea dialuma dedebomu da defea.

11 Be uda amola dunu da Yesu Gelesuma madelagiba:le, uda da hisu esalumu hamedei, amola dunu da hisu esalumu hamedei. Ela da gilisili fidisa esalumu da defea.

12 Gode da liligi huluane hahamosu dunu. E da dunu ea da:i hodo amoga uda musa: hahamoi. Amola wali dunu da uda ea da:i hodo amoga lalelegesa.

13 Uda da udigili ea dialuma mae dedeboiwane sia:ne gadosu diasu ganodini Godema sia:ne gadomu da defeala:? Dilia dawa:ma!

14 Osobo bagade hou ba:ma. Amo da dunu ea dialuma hinabo sedaga hamomu da defea hame, gogosiasu liligi.

15 Be Gode da uda ea dialuma dedeboma:ne hinabo sedagawane ema i dagoi. Amola ea dialuma hinabo sedade da ema nina: hamosu liligi.

16 Be eno dunu da amo hou ninia olelebeba:le sia:ga gegemusa: dawa:sea, defea, ninia eno sema hame gala. Ninia amola Gode Ea fa:no bobogesu fi huluane, ninia nodone sia:ne gadosu gilisisu ganodini, amo hou fawane hamosa.

Hina Gode Ea Lolo Nasu
(Ma:diu 26:26-29; Maga 14:22-25; Luge 22:14-20)

17 Be wali na da dilima gagabole sia:mu. Na dilima hame nodosa. Dilia Godema sia:ne gadomusa: gilisisia, noga:le hame gilisibiba:le, amo da dilia hou hame fidisa.

18 Bisili sia: na da nabi da agoane. Dilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da gilisisia, afafasu hou hamosa. Na da amo sia: nababeba:le, amo da fonobahadi dafawane dawa:lala.

---

† **11:7:** Mui 1:26-27 ‡ **11:8:** Mui 2:18-23

19 (Be defea, mogili da noga:le hamosa, mogili da noga:le hame hamosa. Amaiba:le, Gode da noga:i gilisisu hahawane dogolegele ba:ma:ne, afafasu hou ba:mu da fonobahadi defea.)
20 Be dilia huluane gilisisia, dilia da Hina Gode Ea Lolo Nasu manusa: hame gilisisa.
21 Dilia ha:i nasea, dunu afae afae da hanaiba:le, eno dunuma mae dawa:le, hedolo uasuli naha. Amaiba:le, mogili da ha:i gala amola mogili da feloasu hamosa.
22 Dilia ha:i moma:ne amola waini hano moma:ne, dilisu diasu da hame ganabela:? Dilia Gode Ea fa:no bobogesu fi ilima higasu hou amola ha:i dunu ilima wadela:le hamomu hanabela:? Na da amo houba:le adi sia:ma:bela:? Na da dilima nodoma:bela:? Hame mabu! Na da dilima hame nodosa!

Hina Gode Ea Lolo Nasu Hou

23 Be Hina Gode E da nama olelei liligi, na da bu dilima olelei dagoi. Hina Gode Yesu, Yudase da hohonoiba:le, amo gasi ganodini hidadea Yesu da agi lale,
24 Godema nodone sia:ne gadole, agi fifili, amane sia:i, “Amo da na da:i hodo agoane, dili fidima:ne dilima i. Na hou dawa:ma:ne, lale moma!”
25 §Amo hou defele, E da waini hano faigelei ganodini sali lale, amane sia:i, “Amo waini hano faigelei ganodini sali da Na maga:me agoane. Amoga da gousa:su gaheabolo hamoi dagoi. Dilia da hobea eso huluane amoga amo nasea, Na fofagini dawa:ma!”
26 Bai agoane diala. Dilia da Yesu Ea lolo nasea, agi amola waini hano nasea, dilia Hina Gode Ea bogoi olelesa amogainini E da bu misunu.
27 Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Nowa dunu e da mae dawa:iwane giadofale Hina Gode Ea agi o waini hano Yesu Ea Dio wadela:ma:ne nasea, amo dunu da Hina Gode Ea da:i hodo amola Ea maga:me amoma wadela:le hamosa.
28 Amaiba:le, dunu huluane ilisu ilia dogo ganodini hogoi helele, fofada:nanu, agi amola waini hano manu da defea.
29 Be dunu da Hina Gode Ea da:i hodo amo ea bai mae dawa:iwane agi amola waini hano nasea, e da se imunusa: fofada:su hi gobele hamosa.
30 Amaiba:le, wali dilia gilisisu ganodini, dunu bagohame da gasa hame amola oloi gala. Mogili ilia da bogoi dagoi.
31 Be ninia hidadea ninisu dogo ganodini hou fofada:su hamosea, ninia Gode Ea se imunusa: fofada:su hame ba:mu.

---

§ **11:25:** Gadili Asi 24:6-8; Yelemaia 30:31-34

32 Be ninia osobo bagade dunu eno amo ili defele Helo
masa:ne fofada:su mae ba:ma:ne, Hina Gode da wali ninima
fofada:nanu se dabe iaha.
33 Amaiba:le na fi dunu! Dilia da Hina Gode Ea Lolo
manusa: gilisisia, hahawane fi afadafa hamoiba:le, dunu
eno dunu eno fidima:ne ouesaloma!
34 Dilia gilisisia Gode Ea ougi fofada:su ba:sa:besa:le, dunu
da ha:i galea, hi da hidadea hi diasuga ha:i manu da defea.
Be eno Hina Gode Ea Lolo Nasu olelesu liligi, na dilima
doaga:sea olelemu.

12

*Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Hahawane do-
golegele Fidisu Liligi Iaha*

1 Na fi dunu! A:silibu hou huluane dilia noga:le dawa:mu
da defea. Dilia meloa dedei amo adole ba:i liligi, amo na
dilima bu adole imunu.
2 Dilia dawa:! Dilia Gode Ea hou hame lalegagui esoga,
Sa:ida:ne da dili hame esala loboga hamoi 'gode' liligi ilima
sia:ne gadoma:ne oule ahoasu.
3 Dunu da Gode Ea A:silibu amo Ea hou fa:no bobogesea, e
da 'Yesuma gagabusu aligima:ne' sia:mu gogolesa, amo dilia
dawa:mu na hanai gala. Amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa
Gala da ema olelebeba:le fawane, dunu da "Yesu Gelesu da
Hina Godedafa!" amo sia:su dawa:.
4 *A:silibu fidisu iasu liligi da hisu hisu diala, be A:silibu
afadafa fawane da amo fidisu liligi dunuma iaha.
5 Gode Ea hawa: hamosu hou da hisu hisu diala, be amo
hawa: hamosu da Hina Godema fawane hamonana.
6 Hawa: defele hamomusa: dunu hisu hisu da gasa hisu
hisu gala. Be amo gasa hou hisu hisu, Gode afadafa fawane
da iaha.
7 Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidimusa:, Gode Ea A:silibu
dunu huluane ganodini esala da hisu hisu agoane hamo-
nanebe.
8 Gode Ea A:silibu da dunu afae ema bagade dawa:iwane
olelesu hou iaha. E da dunu enoma Yesu Ea hou lalegagui fi
amo fa:no hawa: hamomusa: moloidafa olelesu amo gasa
iaha.
9 Gode Ea A:silibu da afadafa amola E da dunu afae ema
gasa bagade dafawaneyale dawa:su hou iaha. Enoma E da
oloi uhinisu hou iaha.
10 Gode Ea A:silibu da dunu afae ema musa: hame ba:i
gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hou hamomusa:gini
gasa defele iaha. Enoma E da Gode Ea sia: olelemusa: gasa
defele iaha. Enoma E da dawa:su hou iaha. Amo dunu da

* **12:4:** Louma 12:6-8

eno dunu a:silibu hou hamosea, e da Gode Ea A:silibu amo ea gasaga hamosa o Fio amo ea gasaga hamosa, amo afafane dawa:su hou e da hamosa. Enoma e da sia: hisu hisu amoga Gode Ea sia: olelesa hou gasa defele iaha. Enoma E da amo sia: nababeba:le, sia: afadenesu dawa:su hou gasa amo iaha.

11 Be A:silibudafa afadafa fawane da amo fidisu liligi huluane iaha. E da fidisu iasu liligi hisu hisu amo dunu hisu hisu ilima imunu hanaiba:le agoane ilegesa.

Da:i Hodo Afadafa da Liligi Bagohame Gala

12 †Da:i hodo da liligi afadafa fawane agoane, be liligi hisu hisu bagohame amo ganodini diala. Liligi da bagohame gala be huluane da da:i hodo afadafa hamosa. Yesu Gelesu da agoaiwane gala.

13 Amowane, ninia huluane, Isala:ili dunu, Dienadaile dunu, udigili hawa: hamosu dunu amola halegale lalebe dunu, ninia fedege agoane hanoga fane sanasili, da:i hodo afadafa hamoi dagoi. Amo da:i hodo ganodini, ninia da Gode Ea A:silibu afadafa amoga sali dagoi. Ninia fedege Gode Ea A:silibu hano ida:iwane agoane, mai dagoi.

14 Dunu ea da:i hodo da liligi afadafa fawane hame be liligi bagohame gilisibiba:le, da:i hodo hamosa.

15 Be emo da udigili, “Na da lobo hameba:le, na da da:i hodo ea liligi hame,” amo da sia:beba:le, emo da da:i hodo amoga afafamu da hamedei.

16 Amola ge da udigili, “Na da si hameba:le, na da da:i hodo liligi hame, “amo ge da sia:beba:le, ge da da:i hodo amoga hame afafasa.

17 Da:i hodo huluane da si fawane galea, da:i hodo da habodane nabima:bela:? Amola da:i hodo da ge fawane galea, da:i hodo da habodane gaha amola gabusiga: nabima:bela:?

18 Be wali Gode da Ea hanai defele, da:i hodo liligi huluane hisu hisu hahawane gilisili dialoma:ne ilegele hahamoi.

19 Da:i hodo da liligi afadafa fawane galea, da:i hodo da hamewane agoai ba:mu.?

20 Be wali da da:i hodo liligi bagohame diala, be da:i hodo afadafa fawane hamoi dagoi.

21 Amaiba:le, si da lobo amoma, “Di na higa:i! Masa!” amo sia:mu da hamedei. Amola dialuma da emo amoma, “Di na higa:i, masa!” amo sia:mu da hamedei.

22 Be dawa:ma! Ninia gasa hame agoai ba:su da:i hodo liligi fadegasea, ninia defele hame esalumu.

23 Amola da:i hodo liligi amo da fonobahadi hamedei agoane liligi ninia dawa:sa, amo liligi ninia baligiliwane

† **12:12:** Louma 12:4-5

ouligisa. Amola da:i hodo noga:i hame ba:su liligi ninia da noga:le ouligili, mae ba:ma:ne dedebosa.

24 Be noga:i ba:su liligi ninia hame dedebosa. Gode Hisu da ninia gasa hame da:i hodo liligi fidima:ne, ninia da:i hodo liligi gilisi dagoi.

25 Amaiba:le, da:i hodo liligi hisu hisu da afafasu hame dawa:. Liligi hisu hisu da gilisili hisu hisu enoma asigiliwane esala.

26 Da:i hodo liligi afadafa da se nabasea, da:i hodo liligi huluane da gilisili se naba. Be da:i hodo liligi afadafa amo da nodone sia:be nabasea, da:i hodo liligi huluanedafa da gilisili hahawane ba:sa.

27 Dilia huluane da da:i hodo liligi afae afae hamoiba:le, Yesu Gelesu Ea da:i hodo amo ganodini esala.

28 ‡Gode da Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini dunu huluane afae afae ilia sogebiga asunasi. E da age sogebigaasunasi dunuili ilegei. E da ageyadu sogebiga, balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunu ili asunasi. Amola E da amo bagia, musa: hame ba:i gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamosu dunu, oloi uhinisibi dawa: dunu, hahawane eno dunuma fidisu dawa: dunu, sese ouligisu dawa: dunu amola sia: hisu hisu dawa: dunu, amo huluane ilegei dagoi.

29 Yesu Ea fi dunu huluane da asunasi dunula:? Huluane da balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunula:? Huluane da olelesu dunula:? Huluane da musa: hame ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hamosu dunula:? Hame mabu!

30 Huluane da oloi uhisu dawa: dunula:? Huluane da sia: hisu hisu amoga sia:su dunula:? Huluane da amo sia: hisu hisu sia: afadenesu dawa: dunula:? Hame mabu!

31 Amaiba:le, dilia noga:i A:silibuga iabe liligi hogoi helema. Be wali na da baligili bagade hou ida:iwane dilima olelemu.

13

Asigidafa Hou

1 Na da osobo bagade dunu ilia sia: amola a:igele dunu ilia sia:, amoga sia:musa: dawa:sea, be na da asigidafa hou hame galea, na sia: da faigelei o ‘belo’ ga: agoane udigili hamedei sia: agoane nabimu.

2 *Na da Gode Ea sia: gasa bagade olelemusa: dawa:i galea, na da bagade dawa:su hou lai dagoi galea, na da wamolegei liligi huluane dawa:i galea, na dafawaneyale dawa:su hou da goumi bagade fadegale fasimusa: defele

‡ **12:28:** Efesase 4:11 * **13:2:** Ma:diu 17:20, 21:21; Maga 11:23

galea, na da amo hou huluane dawa:be be asigidafa hou hame galea, na da hamedei dunu agoane ba:sa.

3 Na da eno dunuma na liligi huluane iasea, na da:i hodo enoga lalu didili gala:ma:ne iasea, be asigidafa hou hame galea, amo gasa hou da na hou hame fidisa.

4 Dunu da asigidafa hou hamosea agoane hamosa. E da hedolo hame ougisa. E da eno dunuma asigiba:le ili fidisa. E da enoma mudasu hou hamedafa hamosa. Hi hou da ida:idafa e da hame dawa:sa. E da gasa fi hou hame hamosa amola hidale hame sia:sa.

5 Dunu da asigidafa hou galea, e da dunu eno se nabima:ne hame hamosa. E da hedolo ougi hou hame hamosa. Dunu eno da wadela:i hou hamosea, e da amo hou hedolo gogolesa.

6 Dunu da asigidafa hou galea, e da wadela:i hou hahawane dogolegele hame ba:sa. Be e da dafawane moloidafa hou hahawane dogolegele ba:sa.

7 E da da:i dioi ba:sea, hou ida:iwane hamosu hame fisisa. Asigidafa hou amo ganodini da dafawaneyale dawa:su hou, hobea misunu liligi dawa:beba:le dafawane hamoma:beyale dawa:lusu amola gebewane mae fisili esalusu. Amo hou da hame dafamu.

8 Asigidafa hou da eso huluane dialalalumu. Dunu eno da balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) hou dawa:. Be amo hou da hobea hame ba:mu. Dunu eno da sia: hisu hisu dawa:. Be amo hou da hobea hame ba:mu. Dunu eno da bagade dawa:su hou gala. Be amo hou da hobea hame ba:mu.

9 Be wali Gode da bagade dawa:su hou amola ba:la:lusu sia: olelesu hou amo la:idi fawane ninima i dagoi. Huluane hame!

10 Be ida:iwanedafa hou da doaga:sea, la:idi fawane dawa:su hou da mugululi, hamedafa ba:mu.

11 Na da musa: mano fonobahadi esaloba, na sia:, na dawa:su amola na asigi dawa:su da mano ea hou agoane dialu. Be wali na da asigilai dagoiba:le, na da musa: manoga hou yolesi dagoi.

12 Be wali ninia dawa: lai liligi da dunu e da daiya ba:su amo ganodini hi odagi noga:le hame ba:sa. Be Yesu Ea bu misunu eso amoga ninia noga:ledafa odagia ba:mu. Na da wali asigi dawa:suga la:idi fawane dawa:. Be amo esoga, Gode da wali na hou huluanedafa dawa:, amo defele na da liligi huluane noga:le dawa:mu.

13 Be wali hou bagadedafa udiana diala. Amo da dafawaneyale dawa:su hou, hobea misunu hou dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou amola asigidafa hou. Be baligili bagade hou da asigidafa hou.

14

Gode Ea A:silibu amo Hahawane dogolegele Fidima:ne Iasu Liligi

1 Amaiba:le, dilia asigidafa hou lalegaguma:ne, hogoi helema. Gode Ea A:silibu amo fidima:ne iabe liligi, amo dawa:ma:ne hogoi helema. Be Gode Ea Sia: dawa:iwane olelesu hou, amo baligiliwane hogoi helema.

2 Nowa dunu da sia: hisu hisu amoga sia:sea, e da dunuma mae sia:ne Godema fawane sia:sa. Bai e da Gode A:silibu Ea gasaga, wamolegei sia: olelesa.

3 Be dunu da Gode Sia:, amo sia:dafa amoga moloiwane olelesea, e da dunu enoma sia:beba:le, ilima gasa ima:ne fidisu amola dogo denesisu olelesa.

4 Nowa da sia: hisu hisu amoga sia:sea, e da hi hou fawane fidisa. Be nowa da Gode Sia: sia:dafa amoga moloiwane olelesea, e da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane fidisa.

5 Defea! Dilia huluane da sia: hisu hisu amoga sia:mu na hanai gala. Be dilia da Gode Sia: sia:dafa amoga olelemu, amo na da baligiliwane hanai gala. Dunu e da Gode Ea Sia: sia:dafa amoga olelesa, amo ea hou da dunu sia: hisu hisu amoga sia:su dunu ea hou baligisa. Be sia: hisu hisu dunu sia:sea, sia: afadenesu dunu Yesu Ea fi dunu huluane fidima:ne, amo esalebeba:le fawane sia:mu da defea.

6 Amaiba:le, na da dilima doaga:le, sia: hisu hisu amoga fawane sia:sea, na da dili hame fidimu. Be Gode da na asigi dawa:su fidibiba:le, na da Gode olelei liligi amola Ea dawa:su liligi dilima sia:dafaga olelesea, amo hou da dili noga:le fidimu.

7 Dilia gesami liligi dalabede amola ilibu dawa:ma. Ilia da hame esala. Dunu ilia da amo noga:le hame dusia, ga: amola da noga:le hame nabimu.

8 Dunu da gegemusa:gini dalabede noga:le hame dusia, dadi gagui dunu ilia da gegesu liligi noga:le hame momagemu.

9 Amo defele dilia da sia: hisu hisu amoga olelesea, eno dunu da dilia sia: noga:le hame nabimu. Dilia sia: da fo agoane asili, alalolesimu.

10 Osobo bagade ganodini da sia: hisu hisu bagohame diala. Amola amo sia: huluane afae afae da bai gala.

11 Be dunu ilia da sia: hisu - dilia sia:dafa amoga hame sia:sea, amo dunu da dilima ga fi defele esalebe ba:mu, amola dilia da ilima ga fi agoane esalebe ba:mu.

12 Dilia da Gode Ea A:silibu amo Ea hahawane dogolegele fidima:ne iasu liligi lamu hanaiba:le, defea, Yesu Ea fa:no

bobogesu fi huluane fidisu liligi, amo baligiliwane hamomusa:, hogoi helema.

13 Amaiba:le, nowa da sia: hisu hisu amoga sia:sea, e da Gode da ema amo sia: ea dawa:loma:ne adole iasu hou ima:ne, sia:ne gadomu da defea.

14 Be na da sia: hisu hisu na hame dawa:be liligi amoga sia:ne gadosea, na da na a:silibuga sia:ne gadosa be na asigi dawa:su amo ganodini amo hou hame dawa:sa.

15 Amaiba:le, na da adi hamoma:bela:? Defea! Na da na a:silibu amola na asigi dawa:su gilisili, amoga sia:ne gadomu da defea. Na gesami hea:sea, na da na a:silibu amola na asigi dawa:su gilisili, amoga gesami hea:mu da defea.

16 Be dilia da dilia a:silibu amoga fawane Godema nodone sia:ne gadosea, dunudafa da dilia gilisisu amo ganodini "ama" sia:mu da ema hamedei. E da dilia sia: dawa:mu logo hame ba:mu.

17 Dilia Godema nodone sia:ne gadosu da noga:i galea, be eno dunu da nabimu hamedeiba:le, amo nodone sia:ne gadosu da ea hou hame fidisa.

18 Na da sia: hisu hisu amoga sia:su dawa:. Na sia: hisu hisu hou da dilia hou baligi dagoiba:le, na da Godema nodosa.

19 Be sia:ne gadosu diasu ganodini, na da sia: biyale gala (fonobahadi) sia:dafa amoga olelesea, amo ea fidisu da sia: osea:idafa sia: hisu hisu amoga olelesu bagadewane baligisa. Amaiba:le na da sia:dafa fonobahadi amoga dilima olelemu hanai gala mabu.

20 Na fi dunu! Dilia asigi dawa:su amo ganodini, mano fonobahadi ilia hou agoane mae hamoma! Dilia wadela:i hou hamomusa:gini mano fonobahadi agoane esalumu da defea. Be dilia asigi dawa:su da asigilamu da defea.

21 *Gode Sia: da agoane dedei diala," Hina Gode da amane sia:sa,

'Dunu ilia sia: hisu hisu sia:sa,
amoga Na da Na fi dunuma olelemu!
Ga fi dunu ilia lafidili amoga Na da Na fi dunu olelemu.
Be ilia da hamedafa nabimu!'

22 Amaiba:le, sia: hisu hisu amoga olelesu hou da Gode Ea hou lalegagui dunu ilima dawa:digima:ne olelesu hame. Amo da Gode Ea hou hame lalegagui dunuma dawa:digima:ne olelesu fawane. Be Gode Ea Sia: sia:dafa amoga olelesu hou amo fidima:ne iasu hou da Gode Ea hou hame lalegagui dunuma dawa:digima:ne olelesu hame, be Gode Ea hou lalegagui dunu ilima dawa:digima:ne olelesu.

---

* **14:21:** Aisaia 28:11-12

23 Amaiba:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane
gilisili, huluane sia: hisu hisu amoga sia:sea, dunudafa o
hame lalegagui dunu da ganodini golili sa:ili, Yesu Ea fi
dunu huluane da doulasi dunu, ilia da sia:mu.
24 Be Yesu Ea fi dunu huluane da Gode Ea Sia: sia:dafa
amoga olelesea, dunudafa o hame lalegagui dunu da
ganodini golili sa:ili, sia:dafa amoga Gode Ea sia: nabasea,
e da wadela:i hou hamoi dagoi e da dawa:mu. E da
nababeba:le, Gode Ea sia: da ea dogoga fofada:nanu, dadi
agoane gala:mu.
25 E da ea wamolegei asigi dawa:su fofada:nanu, beguduli,
Godema sia:ne gadomu. E da amane sia:mu, “Dafawane!
Gode da dilia fi amo ganodini esala!”

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi da Nodone Sia:ne Gadomusa: Gilisisia, Asaboi amola Gebewane Hamoma

26 Na fi dunu! Dilia Godema nodone sia:ne gadomusa:
gilisisia, dunu afae da gesami hea:sa, eno da sia: olelesa,
eno da Gode Ea ema olelei amo olelesa, eno da sia: hisu
hisu amoga sia:sa amola eno da amo sia: hisu hisu ea
dawa:loma:ne olelesa. Be huluane da Yesu Ea fi dunu ili
fidima:ne hamomu da defea.
27 Dunu da sia: hisu hisu amoga sia:musa: dawa:sea,
aduna o udiana mae baligili afae hidadea, afae fa:no,
agoane sia:mu da defea. Sia: afadenesu dunu da sia: hisu
olelesu dunu amo ea sia: dawa:loma:ne hedolo olelema.
28 Be sia: afadenesu dunu hame esalea, sia: hisu hisu
dawa:su dunu da ouiya:le, hisu asigi dawa:su ganodini, hi
amola Gode ela fawane nabima:ne sia:mu da defea.
29 Gode da balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunuma Ea
sia: olelesea, balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) aduna o
udiana ilia da amo sia: sia:mu da defea. Eno dunu huluane
da amo sia: nabasea, amo sia: da dafawane o dafawane
hame noga:le dawa:ma.
30 Be dunu afadafa da gilisisu ganodini fibiba:le, Gode
Ea olelei ema doaga:sea, defea, sia: olelesu dunu da sia:
yolesimu da defea.
31 Dilia huluane - dunu afae amola fa:no eno dunu afae, fi
dunu huluane dawa:ma:ne amola fidisu lama:ne, Gode sia:
olelemu da defea.
32 Be Gode Ea balofede (Gode Sia: Alofesu Dunu) dunu
amo, e da hi gobele ea a:silibu ouligimu dawa:.
33 Amo bai bagade da Gode da wili gala:su bagade higasa.
E da ninia asabole olofoiwane esalumu hanai gala. Yesu Ea
fa:no bobogesu fi huluane ilia hou defele,
34 dilia gilisisu amo ganodini uda ilia da ouiya:le esalumu
da defea. Ilia da hame sia:mu. Yu sema defele, uda da
ouligisu hou hame hamomu.

35 Ilia da sia: bai dawa:mu hanai galea, ilia fa:no ilia
diasuga egoama adole ba:mu da defea. Be uda da sia:ne
gadosu diasu ganodini sia:mu da defea hame.
36 Be dilia Golidia dunu! Dilia fawane da Gode Sia: degabo
olelebela:? Gode sia: da dilima fawane doaga:bela:? Hame
mabu!
37 Nowa dunu da hisu e da Gode Ea sia: adole iasu dunu
o e da Gode Ea fidima:ne iasu lai dagoi dawa:sea, na waha
sia: dedei da Hina Gode hamoma:ne sia:beba:le dedei, amo
e da dawa:mu da defea.
38 Be amo dunu da na sia: nabimu higa:i galea, defea, ea
sia: amola mae nabima.
39 Amaiba:le, na fi dunu! Dilia Gode Sia: olelemusa:
hanamu da defea. Be dunu ilia da sia: hisu hisu amoga
olelemu dawa:sea, ilia logo mae hedofama.
40 Be udigili hame, be dawa:iwane, gebewane amola
olofoiwane hawa: hamosu huluane hamoma:mu.

15

Gode da Yesu Gelesu Ea Da:i Hodo Bu Wa:legadolesi

1 Na fi dunu! Dilia bu dawa:ma:ne, na da wali na musa:
olelei liligi, Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala, dilima bu olelemu.
Amo dilia nabalu, dilia dogo ganodini esa agoane sali, amola
amo sia: da dilia dafawaneyale dawa:su hou ea bai diala.
2 Amo sia: da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amola na da
amo dilima olelei. Dilia amo sia: mae yolesili, lalegagusia,
Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da dilia gaga:su liligi ba:mu.
Amai hame ganiaba, dilia da udigili lalegagula:loba.
3 *Amo olelesu liligi da bai bagadedafa. Amola na da
lalegagui dagoiba:le, bu dilima olelei dagoi. Amo Gode
Sia: Dedei defele, Yesu Gelesu da ninia wadela:i hou dabe
hamoma:ne, bogoi dagoi.
4 †Amalalu, eno dunu da Ea da:i hodo uli dogoi ganodini
sali. Eso udiana amoga, Gode Sia: Dedei defele, Gode da Ea
da:i hodo wa:legadolesi.
5 ‡Amalalu, Bida hidadea, fa:no Yesu Ea asunasi dunu
fagoyale gala huluane, ilia da Ea uhi da:i hodo ba:i dagoi.
6 Amalalu, Ea fa:no bobogesu dunu idi 500 baligi da gilisili,
Yesu Gelesu ba:i dagoi. Amo bagohame da wali esala, be
mogili bagahame fawane da bogoi.
7 Amalalu, Ya:mese da Yesu Ea esalebe da:i hodo ba:i,
amola fa:no Yesu da Ea asunasi dunu huluane ilima misi.

---

* **15:3:** Aisaia 53:5-12 † **15:4:** Gesami Hea:su 16:8-10; Ma:diu 12:40; Asunasi Dunu Ilia Hou 2:24-32 ‡ **15:5:** Luge 24:34, 24:36; Ma:diu 28:16-17; Maga 16:14; Yone 20:19

8 §Fa:nodafa, Yesu Gelesu da na e ba:ma:ne, nama misi.
Be na hou da hisu, amo mano da ea lalelegesu eso ilegei
mae doaga:le hedolowane lalelegesa agoaiwane ba:sa.

9 **Bai na hou da fonobahadi. Asunasi dunu huluane ilia
hou da na hou baligisa. Na da Yesu Ea fa:no bobogesu fi
ilima se iabeba:le, nama asunasi dunu dio asulimu da defea
hame galu.

10 Be Gode da noga:le fidibiba:le, na hou da afadenene,
na hou waha ba:sa agoane diala. Na musa: hou yolesili, na
da gasa hawa: hamobeba:le, eno asunasi dunu ilia hawa:
hamosu baligi dagoi. Be amo hawa: hamosu na da hame
hamoi. Gode Ea hahawane iabe na da:i hodo ganodini
hawa: hamobeba:le, amo gasa hawa: hamosu ba:i.

11 Amaiba:le eno sia: hame be amo sia: fawane na amola
eno asunasi dunu, ninia olelesa. Amola dilia dafawaneyale
dawa:su hou ea bai da goea.

Gode da Ninia Da:i Wa:legadolesimu

12 Defea! Ninia olelesu da amane. Gode da Yesu Gelesu Ea
bogoi da:i hodo wa:legadolesi dagoi. Amaiba:le, dilia mogili
abuliba:le bogoi dunu wa:legadolesimu hou da hamedei
amo amane sia:sala:?

13 Amo sia: da dafawane ganiaba, Gode da Yesu Gelesu
hame wa:legadolesi.

14 Amola Gode da Yesu hame wa:legadolesiaba, ninia
da dilima olelemu bai da hame gala:loba amola dilia
dafawaneyale dawa:su da bai hame gala:loba.

15 Eno amai galea, ninia Gode da Yesu Gelesu bo-
goi wa:legadolesi amo olelebeba:le, ninia da ogogosu
dunu agoai ba:la:loba. Be bogoi wa:legadolisisu hou
da dafawane hame ganiaba, Gode da Yesu Gelesu hame
wa:legadolesila:loba.

16 Amola bogosu dunu da wa:legadomu hamedei ganiaba,
Yesu Gelesu da hame wa:legadola:loba.

17 Amola Gode da Yesu Gelesu hame wa:legadolesi ga-
niaba, dilia dafawaneyale dawa:su hou da ogogosu agoai
gala:loba. Dilia da hame gaga:la:loba.

18 Amai ganiaba, Yesu Ea hou lalegagui dunu bogoi da
hame gaga:la:loba.

19 Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, hobea misunu
dafawane hamoma:beyale dawa:lusu amo ea bai da osobo
bagadega esalusu hou fawane ganiaba, ninima baligiliwane
da:i dione asigimu da defea gala:loba.

---

§ **15:8:** Asunasi Dunu Ilia Hou 9:3-6 ** **15:9:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3

20 Be sia:dafa da agoane. Gode da Yesu Gelesu golai amo
wa:legadolesiba:le, E da eno dunu golaiwane dialebe amo
defele wa:legadolesimu.
21 Bai dunu afadafa wadela:le hamobeba:le, bogosu da
osobo bagadega doaga:i. Amo defele, Dunu afadafa noga:le
hamobeba:le, bogoi yolesima:ne wa:legadolesisu hou da
misi dagoi.
22 Dunu huluane da ilia musa: eda A:da:me ema made-
lagiba:le, bogosu dawa:. Amo defele, ilia Yesu Gelesu
Ema madelagiba:le, bu esaloma:ne wa:legadolesisu hou
dawa:mu.
23 Be Gode da Ea ilegei defele, dunu huluane afae afae
wa:legadolesimu. E da hidadea Yesu Gelesu wa:legadolesili,
fa:no Yesu da osobo bagadega bu masea, E da Yesu Ea
lalegagui dunu wa:legadolesimu.
24 Amasea, soge wadela:mu eso da doaga:mu. Yesu Gelesu
da a:silibu ouligisu dunu amola gasa bagade hou hina, amo
huluane hasalasili, E da Gode Ea Hinadafa Hou Ea Adama
bu imunu.
25 ††Bai Yesu Gelesu da Hinadafa hou hamonanu, amo-
gainini Gode da Yesu Ea ha lai dunu ilima osa:le heda:ma:ne
hasalasimu.
26 Fa:nodafa, eno ha lai huluane fane legei dagoiba:le, E
da bogosu hasalasimu.
27 ‡‡Gode Sia: da agoane dedei diala, ‘Gode da Yesu Ea
emoga osa:le heda:ma:ne, liligi huluane ligisisa.’ Be ‘liligi
huluane’ ea bai da eno liligi huluane be Gode hame. Bai
Gode Hi da liligi huluane Yesu Gelesu osa:ma:ne ligisisa.
28 Be Yesu Gelesu da liligi huluane amoma Hinawane
esalea, Gode da Ea Hinadafa hamoiba:le, Yesu da bu Gode da
Hinadafa sia:mu. Amasea, Gode da dafawane liligi huluane
amoma Hinadafa esalumu.
29 Be dunu eno ilia bogoi dunu fidima:ne, abuliba:le
ba:bodaise hamosala:? Mogili ilia sia:i defele, Gode da
bogoi dunu hame wa:legadolesisa ganiaba, ilia fidima:ne
ba:bodaise hamomu da hamedei liligi gala:loba.
30 Ninia amola! Wa:legadosu hou da dafawane
hame galea, ninia abuliba:le eso huluane bogosa:besa:le
dawa:sala:?

Bolo da Se Nabasu be Hahawane Gala

31 Na fi dunu! Eso huluane, bogosu da nama gadenene
doaga:sa. Ninia da gilisili Hina Gode Yesu Gelesu Ema
madelagi dagoi, na da fedege agoane hahawaneba:le dilima
hidale agoane sia:sa

†† **15:25:** Gesami Hea:su 110:1 ‡‡ **15:27:** Gesami Hea:su 8:6

32 §§Na da osobo bagade dunu ilia hou fawane
dawa:beba:le, gasonasu nimi bagade ohe fi agoane Efe-
sase moilaiga gegei ganiaba, na da hamedei agoane ha-
monana:noba. Be bogoi dunu ilima bu wa:legadolesisu
da hamedei ganiaba, defea, musa: sia:, “Ninia ayawane
bogomuba:le, wali eso mae dawa:le ha:i amola adini bagade
manu da defea.” amo sia: da defea gala:loba.
33 Be dunu eno dili giadofale oule masa:besa:le, ilima mae
fa:no bobogema! Sia: agoane diala, “Dilia wadela:i dunuma
gilisisia, dilia hou da wadela:lesi dagoi ba:mu.”
34 Dilia! Wadela:i hou yolesili, bu hou ida:iwane
hamoma:ne sinidigima. Dilia gogosiamu da defea. Mogili
dilia Gode hamedafa dawa:, na da sia:sa.

Wa:legadolesi Da:i Hodo ea Hou

35 Be dunu afae da amane adole ba:mu, “Gode da ha-
bodane bogoi dunu wa:legadolesima:bela:? Ilia wa:legadoi
da:i hodo da adi agoane ba:ma:bela:?”
36 Di da gagaoui dunu! Di da ha:i manu hawa: osoboga
bugisia, amo da hidadea biolalu, bu sono heda:mu.
37 Be hawa: bugi da oso fawane. Amabela:? Widi o na:si
o eno oso. Be sono da heda:sea, e da da:i hodo agoane ba:sa.
38 Gode Hi da Ea hanai defele hawa: amoma hodo iaha.
39 Esalebe fi huluane ilia da hu hisu hisu gala. Dunu fi da
hu afae gala. Ohe fi ilia hu da hisu, sio fi da hu eno amola
menabo fi da hu eno,.
40 Amola mu amo ganodini hodo eno diala. Amola osobo
bagade amoga hodo eno gala. Mu amo ganodini hodo
ida:iwane ba:su hou da hisu, osobo bagade amo ganodini
hodo ida:iwane ba:su hou da hisu.
41 Eso ea ida:iwane ba:su hou da hisu, oubi ea ida:iwane
ba:su hou da hisu, gasumuni ilia ida:iwane ba:su hou da
hisu. Amola gasumuni fi amo ganodini gasumuni afae afae
ilia ida:iwane ba:su da hisu hisu.
42 Gode da bogoi dunu wa:legadolesisia, agoaiwane hou
ba:mu. Dunu da bogoi da:i hodo uli dogosea, amo da bogosu
liligi agoai ba:sa. Be Gode da amo wa:legadolesisia, amo da
eso huluane esalalalumu liligi agoane ba:mu.
43 Dunu da bogoi da:i hodo uli dogone salasea, amo da
noga:i hame ba:su gasa hame liligi agoane ba:sa. Be Gode
da bogoi ea da:i hodo bu wa:legadolesisia, da:i hodo da bu
noga:idafa amola gasa bagade ba:mu.
44 Dunu da osobo bagadega osobo bagade dunu ea da:i
hodo gala, amalu bogole uli dogone sali dagoi ba:mu. Be
Gode da amo da:i hodo wa:legadolesisia, e da a:silibu ea da:i

§§ **15:32:** Aisaia 22:13

hodo agoane ba:mu. Osobo bagade da:i hodo da galebeba:le,
a:silibu da:i hodo amola da gala.
45 ***Gode Sia: Dedei Buga sia: defele, “Gode da musa:
dunu A:da:me, osobo bagade dunu agoane esaloma:ne
hahamoi. Be fa:nodafa misi Dunu da eso huluane mae
bogole Fifi Ahoanusu iabe A:silibu Dunu.”
46 A:silibu da:i hodo da hidadea hame maha. Hidadea
osobo bagade da:i hodo hamone, fa:no a:silibu hou da
doaga:sa.
47 Gode da bisi dunu amo A:da:me, osoboga hahamoi. Be
e bagia misi A:da:me da Hebene amoga misi dagoi.
48 Osobo bagade dunu ilia da dunu osoboga hamoi defele
esala. Be Hebene amoma heda:mu dunu da Hebene amoga
misi Dunu amo defele esala.
49 Ninia waha da dunu osoboga hahamoi amo defele
ba:sa. Amo defele, fa:no ninia Dunu amo da muagado misi
amo defele ba:mu.
50 Na fi dunu! Bai da agoane diala! Hu amola maga:me,
amoga hamoi dunu da hame afadenesea, Gode Ea Hinadafa
Hou hame ba:mu. Dasamu liligi da Eso huluane mae bogole
Fifi Ahoanusu hou hame dawa:mu.
51 †††-
52 Be wamolegei dafawane sia: nabima! Ninia da
huluanedafa hame bogomu. Be soge wadela:mu dalabede
fulabosu nabasea, ninia sisisigi defele hedolowane afadenei
dagoi ba:mu. Dalabade dubi nabasea, Gode da bogoi dunu
bu mae bogoma:ne wa:legadolesimu. E da ninia huluane
afadenemu.
53 Bogomu liligi afadenene, E da bu eso huluane
esalalalumu liligi hahamomu. Bogomu liligi bu afadenene,
E da bogomu hamedei liligi bu hahamomu.
54 ‡‡‡Amasea, bogomu liligi afadenene, bu hame bogomu
liligi hahamoi dagoi ba:sea, ninia Gode Sia: dedei diala
dafawane ba:mu, amane,
“Bogosu da gugunufinisi dagoi!
Gode da huluane hasalasi dagoi!”
55 §§§Bogosu! Dia hasalasisu da habila:?
Bogosu! Dia ninima se imunu da hamedei galebe.”
56 Wadela:i hou da dialebeba:le, bogosu da ninima se
imunusa: gasa gala. Amola ninia sema dedei dawa:beba:le,
wadela:i hou da ninima gasa gala.
57 Be ninia Hina Gode Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le,
Gode da ninima hasalasisu hou ia dagoi. Amaiba:le ninia
Godema nodone sia:mu da defea.

*** **15:45:** Mui 2:7 ††† **15:51:** 1 Desalounia 4:15-17 ‡‡‡ **15:54:** Aisaia 25:8
§§§ **15:55:** Hosia 13:14

58 Amaiba:le, na dogolegei fi dunu! Dilia gasawane
leloma! Dilia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea hawa:
hamonanebeba:le, mae yolesili noga:le hawa: hamoma.
Dilia da Hina Gode Ea hawa: hamonanebeba:le, hawa:
hamosu huluanedafa da bai gala.

16

Eno Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Ilima Muni Iasu

1 *Dilia Gode Ea fi dunu Yudia soge amo ganodini
fidima:ne muni gagadomusa:, amo sia: dilia dedei na da
waha sia:mu. Na Gala:isia sese dunuma olelei, amo defele
dilia hamoma.
2 Sada:i eso huluane, dilia muni lai liligi amo ilegei
defele mogili la:ididili ligisima. Amasea, dilia amo muni
gagadosea, na bu masea muni huluane gagadoi dagoi
ba:mu. Amasea muni eno hame lamu.
3 Dilia amo muni Yelusaleme moilai bai bagadega gaguli
masa:ne, ouligisu dunu ilegema. Amasea, na doaga:sea,
Yelusaleme fi dunu da ili hahawane yosia:ma:ne, na da
dilima ilegei dunu, ilima meloa dedene imunu. Amasea,
amo dunu asunasimu.
4 Na amola masusa: dawa:sea, na da ili sigi masunu.

Bolo ea Fa:no Hamomu Ilegei

5 †Na da hidadea Ma:sidounia sogega asili, baligili, fa:no
dilima doaga:mu. Be hidadea Ma:sidounia ba:mu.
6 Na da eso eno dilima gilisili esalumu. Amabela? Anegagi
oubi huluane amoga dili sigi esalumu. Amasea, na masunu
hanai soge amoga masa:ne, dilia na fidimu da defea.
7 Be na da eso afae fawane esalumu higasa. Hina Gode da
na logo fodosea, na da eso bagohame dilima sigi esalumu
hanai gala mabu.
8 ‡Na da guiguda: Efesase moilai amoga ouesalu, Bedigo-
sidi Lolo Nasu eso doaga:beba:le fawane fisimu.
9 Gode da na guiguda: bagadewane hawa: hamo-
musa:gini, nama logo doasi dagoi. Be ha lai dunu amola
logo damusu liligi bagohame diala.
10 §Dimodi da dilima doaga:sea, dilia amo dunu ha-
hawane yosia:ma. Bai e da na hou defele, Hina Gode Ea
hawa: hamonana.
11 Ea hou mae higama. Be e da olofoiwane asili, nama bu
hahawane doaga:ma:ne, dilia fidima. E amola na fi dunu
eno da nama bu doaga:mu, na da dawa:lala.

---

* **16:1:** Louma 15:25-26 † **16:5:** Asunasi Dunu Ilia Hou 19:21 ‡ **16:8:** Gobele Salasu 23:15-21; Mousese ea Malasu 16:9-11; Asunasi Dunu Ilia Hou 19:8-10
§ **16:10:** 1 Golidia 4:17

12 Wali, naeya Abolose ea hou na dilima olelemu. E da
dilima gousa:musa: masa:ne, na da eso bagohame ema
sia:nanu. Be e da wahadafa o fa:no masa:bela:? E da fada:ne
hame dawa:. Be e da logo ba:sea dilima masunu.

Sia: Dagosu Sia:

13 Defea, dilia mae golale, gasawane, mae beda:iwane,
dilia dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini moloiwane
leloma.
14 Dilia hawa: hamosu huluane asigiwane hamoma.
15 **Dilia da Sidefana:se ea sosogo fi dawa:. Ilia Aga:ia
soge ganodini degabo Yesu Ea hou lalegagui. Ilia wali Gode
Ea fi dunu bagadewane fidisa.
16 Na fi dunu! Na dilima ha:giwane sia:sa. Dilia agoai
dunu amola ilia fidisu dunu ilia hou ba:sea, ilima fa:no
bobogema.
17 Sidefana:se, Fodiuna:idase amola Aga:igase, ilia da
misiba:le na hahawane gala.
18 Dilia odagi na hame ba:beba:le, na da dilima fofagi
galu. Be ilia musa: dilia dogo denesi, amo defele ilia nama
misiba:le, na dogo denesi. Agoaiwane dunu ilia hou noga:le
ba:ma.
19 ††Yesu Ea fa:no bobogesu fi A:isia soge ganodini fi dunu
da dilima asigi sia: sia:sa. A:gowila, Balisila, amola Yesu Ea
fa:no bobogesu fi amo da ela diasuga gilisisa, ilia hahawane
dogolegele asigi sia: dilima adosisa.
20 Ninia fi dunu huluane guiguda: esala da dilima asigi
sia: olelesa.
Dilia da eno dunu eno dunuma hahawane eya ola
agoane nonogoma.
21 Na da na loboga amo sia: dedesa. Na, Bolo, da dilima
asigi sia: adosisa.
22 Nowa dunu da Hina Godema asigidafa hame dawa:sea,
amo dunuma gagabusu aligimu da defea.
Hina Gode Yesu Gelesu da bu misunu.
Ninia Hina Gode! Di misa!
23 Hina Gode Yesu Ea hahawane dogolegele iabe hou da
dilima dialoma:mu.
24 Ninia gilisili Yesu Gelesuma madelagiba:le, na asigidafa
sia: dilima adosisa.
Sia: Ama Dagoi

** **16:15:** 1 Golidia 1:16 †† **16:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:2

2 Golidia

(Da:i Sia: - 2 Corinthians; Modu - 2 Korinto; Bisini - 2 Korin)

Hidadea Sia:.

Bolo da Golidia Yesu Ea Fa:no: Bobogesu Fi dunu ilima eno meloa dedene i. Amo esoga, ilia da Boloma hahawane hame galu. Golidia fi dunu mogili ilia Boloma sia:ga gegesu. Be e da ilima bu gousa:musa: dawa:lalu. Bu gousa:beba:le, e da hahawane bagade galu. Meloa dedei amo ganodini, Bolo da musa: ilima gagabole sia:i amo ea bai ilima olelei. Musa: meloa ganodini e da ilima gasa bagade sia:beba:le, ilia gogosiane, ilia hou fonobone, ema bu gousa:i. Amo dawa:beba:le, Bolo da 2 Golidia meloa ganodini hahawane sia:i. Amalalu, hame gagui Yesu Ea fa:no bobogesu dunu Yudia soge ganodini, amo Golidia dunu ilia noga:le fidima:ne muni ima:ne, e da ilima sia:i. Meloa fa:no bega: Bolo da asunasi dunudafa e da sia:sa. Eno dunu Golidia fi ganodini, ilisu da asunasi dunudafa amola Bolo da ogogosu ilia sia:beba:le, Bolo da ea hou gaga:i.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-11
2 Bolo da ea Hou Golidia Dunuma Olelei...Sia:alalo 1:12-7:16
3 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu Yudia
Soge Ganodini Ilima Iasu Hou...Sia:alalo 8:1-9:15
4 Bolo da ea Asunasi Dunudafa Hou Gaga:i...Sia:alalo 10:1-13:10
5 Dagosu Sia:...Sia:alalo 13:11-14

2 Golidia

1 *Na, Bolo, da Gode Ea ilegeiba:le, Yesu Gelesu Ea asunasi dunu hamoi dagoi. Na amola ninia fi dunu Dimodi, ania da dili, Gode Ea fa:no bobogesu fi dunu Golidia moilai bai bagade ganodini amola Gode Ea fi dunu Aga:ia soge ganodini, dilima meloa dedesa.

2 Dilia da ninia Ada Gode amola Hina Yesu Gelesu, amo Ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu dawa:ma:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

Bolo da Godema Nodone Sia:ne Gadosu

3 Gode da ninia gogolema:ne olofosu Ada esala. Ninia fidisu huluane da Ema maha. E da ninia Hina Gode Yesu

* **1:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:1

Gelesu amo Ea Ada. Ninia Ema hahawane dogolegele
nodone sia:ne gadomu da defea.
4 Ninia se nabasea, E da ninia fidisu dunu esala.
Amaiba:le, E da ninima dogo denesisu hou olelebeba:le,
amo dogo denesisu ninia lalegaguli, eno dunu ilia se
nabasea, ilima dogo denesisu hou imunusa: dawa:.
5 Ninia Yesu Gelesu Ea se nabasu bagohame, amo gilisili
se naba. Amo defele, ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le,
Gode Ea fidisu amola ba:lala.
6 Ninia se nabasea, bai da dili fidima:ne amola dili
gaga:ma:ne, se naba. Amasea, Gode da ninima fidisu iasea,
amo da dili fidima:ne amola dilia da ninia defele se nabasea
mae dafama:ne, Gode da amo fidisu ninima iaha.
7 Amaiba:le, dilia dafasa:besa:le ninia da hame beda:sa.
Ninia se nabasu defele dilia naba, amo ninia dawa:. Be
ninia fidisu defele, amo Gode da dili fidisa, amo amola ninia
dawa:.
8 †Be ninia fi dunu! Ninia A:isia soge ganodini se bagade
nabasu, amo dilia bu dawa:ma:ne na da sia:sa. Ninia da:i
dioi baligiliwane ba:beba:le, bogomusa: dawa:i galu.
9 Ninia da Gode da ninima ninia da:i hodo bogoma:ne
fofada:i dagoi dawa:i galu. Be amo hou da ninia hou
adoba:musa: ninima doaga:i. Ninia gasa mae dawa:le, be
Gode amo Ea bogoi wa:legadolesisu hou dawa:su, amo Ea
gasa fawane dawa:ma:ne, amo hou da ninima doaga:i.
10 -
11 Be ninia mae bogoma:ne, Gode da gaga:i amola E da
bu gaga:mu. Amola dilia da nini fidima:ne Godema sia:ne
gadolalea, ninia dafawane hamoma:beyale dawa:lusu bai
da Gode amo ganodini dialumu. Amasea, sia:ne gadosu
bagohame nabasea, Gode da bu adole imunu amola E da
ninima hahawane olelemu. Amasea, E da nini fidibiba:le,
dunu bagohame da Ema ha:giwane nodone sia:ne gadomu.

Bolo da ea Fa:no Hawa: Hamomu Dawa:i Liligi amo Afadenei

12 Ninia da wali osobo bagadega esalebeba:le, hou
noga:iwane hamosa. Amo da dafawane ninisu ninia asigi
dawa:su da ninima olelebeba:le, ninia hahawane gala.
Ninia dilima na:iyado hou hamosa amo da Gode da osobo
bagade dunu ea hou mae dawa:le, be gasawane amola
asigiwane olelebeba:le, ninia da dilima moloiwane amola
mae ogogolewane hamosu.
13 -
14 Ninia dilia idisu amola dawa:su, amo defele dilia
dawa:ma:ne ninia dilima dedesa. Be wali dilia da ninia hou

† **1:8:** 1 Golidia 15:32

la:idi fawane dawa:sa. Be ninia hou huluane dilia dawa:mu da defea. Amasea, Hina Gode Yesu Ea bu misunu eso amoga, dilia da ninia dilima hahawane hou amo defele, dilia da ninima hahawane ganumu.

15 Amo huluane na dafawaneyale dawa:beba:le, na da adunawane dilima misusa: dawa:i galu.

16 ‡Na da Ma:sidounia moilai bai bagade amoga doaga:musa: ahoana, dili ba:musa: dawa:i galu. Amalu, Ma:sidounia yolesili, ahoanu, na da dili bu ba:musa: dawa:i. Amalalu, ba:lalu, dilia da na Yudia sogega asunasimu na da dawa:i galu.

17 Agoane hamomusa: dawa:beba:le, na da ogogole hamoi dilia dawa:bela:? Na da gilisili “Ma” amola “Hame”, sia:sala:? Hame mabu.

18 Gode da dafawane sia:sa. Amo defele, na sia: da dafawane. Na gilisili “Ma” amola “Hame”, amo dilima hame sia:i.

19 §Be Sailase, Dimodi amola na, ninia da Yesu Gelesu, Gode Ea Manodafa amo Ea hou dilima olelei. Yesu da ogogolewane “Ma” amola “Hame”, gilisili hame sia:sa. Be E da Gode Ea gasa bagade “Ma” sia:su Dunu.

20 E da Gode Ea hahawane ilegele imunu sia:i amoma “Ma” sia:su Dunu. Amaiba:le, ninia Gode Ea hadigi ba:lalu, Yesu Gelesu Ea Dioba:le, Godema “Ama” sia:sa.

21 Gode Hi fawane da dili amola nini, gilisili Yesu Gelesuma madelagiba:le, ninia eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lai dagoi dafawaneyale dawa:sa.

22 Gode Hi da Ea na:iyado fi hamomusa:, nini eno dunuma afafane, ilegei dagoi. Ninima hobea misunu liligi, Gode Ea imunu liligi amo noga:le dawa:ma:ne, Gode da Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo ilegesu defele, ninia dogo ganodini sali dagoi.

23 Gode da na ba:su dunu. E da na dogo ganodini asigi dawa:su dawa:lala. Be na da dilima ougili gagabole sia:sa:besa:le, Golidia moilai bai bagade amoga hame misi.

24 Ninia dilima gasa bagadewane ouligisuwane sia:mu higasa. Dilia Gode Ea hou noga:le lalegagui ninia dawa:. Be dilia bu hahawane esaloma:ne, ninia da dili gilisili hawa: hamonana.

2

1 Amaiba:le, dilia da:i dioi nabasa:besa:le, na da dilima hame misunu dawa:i galu.

---

‡ **1:16:** Asunasi Dunu Ilia Hou 19:21 § **1:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:5

2 Bai na da dilima se nabima:ne sia:sea, nowa da na dogo
denisima:bela:? Na da dilima se nabima:ne sia:i ganiaba
dilia da na dogo bu denisimu hamedeiwane ba:la:loba.
3 Na da dilima doaga:le, se nabimu higa:i galu. Amaiba:le,
na da dilima hame misi. Na da meloa fawane dedene i. Na
da hahawane galea, dilia huluane amola da hahawane gala,
amo na dawa:.
4 Na dogo ganodini se bagade nabawane, na da di-
nanuwane dilima meloa dedene i. Na da dili da:i dioi
nabima:ne hame dedei. Be dilia huluane na dilima asigidafa
hou, amo dili dawa:ma:ne, na amo meloa dedene i.

Wadela:i Hamosu Dunu ilima Gogolema:ne Olofosu Olelema

5 Be nowa dunu da nama da:i dioma:ne hamoi, e da amo
defele dilima da:i dioma:ne hamoi. (Na da amo dunuma
gasa bagade hamomu higa:iba:le, amane sia:sa.)
6 Be amo dunu da dilia mogili bagohame amo dilia loboga
se dabe iasu lai dagoiba:le, wali se dabe iasu yolesima.
7 Wali, e da Gode Ea hou lalegagui hou amo huluane
yolesisa:besa:le, amo dunu ea hou dilia gogolema:ne olofole,
bu fidima.
8 Na dilima ha:giwane edegesa! Wali asigidafa hou ema
olelema!
9 Na musa: meloa dedei, na da dilia habodane lela, amola
dilia na hamoma:ne sia:i amoma nabasu hou adoba:ma:ne
dedei.
10 Be dilia da eno dunu ea wadela:i hou gogolema:ne olo-
fosea, na amola da dilima asigiba:le, Yesu Gelesu ba:ma:ne,
amo defele gogolema:ne olofosa.
11 Amo da Sa:ida:ne da ninima osa:le heda:sa:besa:le,
ninia hamosa. Bai ninia da ea ilegesu hou dawa:.

Bolo da Daloua:se Moilai Bai Bagadega Beda:i

12 *Na da Daloua:se moilai bai bagade amoga Gode Ea
Sia: Ida:iwane, Gelesu Ea hou olelesu sia:, amo olelemusa:
doaga:loba, na da Hina Gode da hawa: hamosu logo fodoi
dagoi ba:i.
13 Be na da ninia fi dunu Daidase amo hogole ba:loba
hamedeiba:le, bagadewane beda:i. Amaiba:le, na da amo fi
dunuma asigibio sia:nanu, Ma:sidounia moilai bai bagadega
asi.

Yesu da Hasalasu Hou Olelesa

14 Be Godema nodoma! Ninia Yesu Gelesuma madelag-
iba:le, fedege agoane ninia da eso huluane, dunu huluane
ba:ma:ne, ninia da Yesu Ea hasalasu fi amo ganodini se
iasu hamosu dunu agoane Gode ea mogodigisu ganodini

* **2:12:** Asunasi Dunu Ilia Hou 20:1

ahoa. Gode da ninima gasa iabeba:le, ninia Ea hawa:
hamosu hamobeba:le, Yesu Gelesu Ea hou heda:beba:le,
dunu huluane amo hou gabusiga: agoane naba.
15 Be ninia da:i hodo da gabusiga: agoane. Yesu Gelesu
da nini oloda da:iya Godema ima:ne ligisisa. Gode Ea hou
lalegagui dunu amola Gode Ea hou hame lalegagui dunu,
ilia gilisili amo gabusiga: naba.
16 Be hame gaga:i dunu da amo hou bogoma:ne gaha
agoane naba. Be gaga:lalebe dunu da amo eso huluane
mae bogole Fifi Ahoanoma:ne gabusiga: agoane naba.
Amaiba:le, Gode Sia: Ida:iwane olelema:ne, nowa dunu da
defele esalabala?
17 Mogili ilia Gode Ea Sia: Ida:iwane da udigili osobo
bagade liligi dawa:beba:le, mae dawa:iwane olelesa. Be
ninia da agoane hame hamosa. Be Gode da nini asuna-
siba:le, ninia da Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunudafa
hamoiba:le, E ba:ma:ne moloiwane hawa: hamosa.

3

Gaheabolo Gousa:su Hawa: Hamosu Dunu

1 Amo sia: ninia sia:beba:le, dilia da nini gasa fi agoane
ba:sala:? O dunu eno agoane, dilia da ninima gousa:musa:,
ninia da eno dunuma ninia hou olelema:ne meloa dedei
lama:bela:?
2 Be dilisu da ninia hou olelemusa:, meloa dedei agoane.
Amo meloa dunu huluane ba:ma:ne da ninia dogo amo
da:iya dedei diala.
3 *Yesu Gelesu Hi fawane da amo meloa dedene, ninia
loboga dilima iasi. Amo meloa da nusiga dedei hame, be
Gode Ea A:silibu amoga dedei. Amo da igi bianoi da:iya
hame dedei, be osobo bagade dunu ilia dogo da:iya dedei
dagoi.
4 Ninia Gode Ea gasa amo Yesu Gelesu Ea hamoi liligi, amo
ninia dafawaneyale dawa:beba:le, amane sia:sa.
5 Ninisu da Gode Ea hawa: hamomu defele hame galebe.
Gode Hi fawane da ninima gasa iabeba:le ninia da amo
hawa: hamoma:ne gasa gala.
6 †Gaheabolo gousa:su da sema dedei liligi hame, be
A:silibuga hamoi liligi. Amo hawa: hamomusa:gini Gode Hi
fawane da ninia hou bu afadenei. Be sema dedei fawane
dawa:sea, dunu ilia bogosu fawane ba:mu. Be A:silibu
Ea hou dawa:sea, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu
ba:mu.

---

* **3:3:** Gadili Asi 24:12; Yelemaia 31:33; Isigiele 11:19, 36:26 † **3:6:** Yelemaia 31:31

7 ‡Gode da Ea Sema nabuane gala, igi bianoi da:iya dedei.
Isala:ili dunu ilia amo lale, Gode Ea hadigi ba:i. Mousese ea
odagi da hadigi hamoi be amo hadigi da haba:domu agoane
ba:i. Be Isala:ili dunu da ea odagi hadigi hamoiba:le, ba:mu
gogolei galu. Gode Ea sema da bogosu fawane olelesa. Be
amo da hadigi agoane ba:beba:le,
8 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea hamosu liligi (Gode
Ea Gousa:su Gaheabolo) da bagade baligiliwane hadigi
agoane ba:sa.
9 Sema hou da osobo bagade dunuma se imunusa:
fofada:su olelei, amo liligi da hadigi agoane ba:i. Amaiba:le,
hou ninima gaga:su olelesu liligi, amo da bagade baligili-
wane hadigi agoane ba:sa.
10 Wali baligiliwane hadigi hou da doaga:beba:le, musa:
hadigi da mugululi asi dagoi, amo ninia da sia:sa.
11 Musa: hadigi hou da fa:no mugulumusa:, fonobahadi
fawane dialu. Be wali misi hadigi da eso huluane mae
mugululi dialalalumu. Amaiba:le, amo ea hadigi da baligili-
wane ba:sa.
12 Ninia da amo hobea misunu dafawane hamoma:beyale
dawa:lusu liligi lalegaguiba:le, ninia da hame beda:iwane
esala.
13 §Isala:ili dunu da hadigi Mousese ea odagiga dialu
amo mugulumu ba:sa:besa:le, Mousese da ea odagi abulaga
dedeboi. Be ninia agoaiwane hame hamosa.
14 Ilia dogo da igi agoane hamoi galu. Amola asili wali
esoga, ilia musa: sema dedei idisia, ilia asigi dawa:su
da fedege agoane abula amoga dedeboi dagoi. Dunu da
Yesu Gelesuma madelagi dagoiba:le, fawane, amo dedebosu
abula fadegai dagoi ba:sa.
15 Wali eso amolawane, Isala:ili dunu da Mousese ea Sema
dedei buga idisia, ilia asigi dawa:su da abulaga dedeboi
agoane ba:sa.
16 **Be amo dedebosu abula fadegamu logo da gala.
Gode Sia: Dedei da Mousese ea hou amane olelesa, “E da
Hina Godema sinidigiba:le, ea dedebosu abula fadegai dagoi
ba:i.”
17 Amo sia ganodini, “Hina Gode” dedei da Gode
Ea A:silibu Hadigidafa Gala. Amola Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala da esalebeba:le, osobo bagade dunu da
halegale, udigili lalebe hou dawa:sa.
18 Amaiba:le, ninia huluane ninia odagi dedebosu liligi
fadegaiba:le, ninia odagi da Hina Gode Ea hadigi olelesa.
Amo hadigi da Hina Gode Ea A:silibu amoga mahabeba:le,

‡ **3:7:** Gadili Asi 34:29 § **3:13:** Gadili Asi 34:33 ** **3:16:** Gadili Asi 34:34

amo hadigi da mae fisili heda:sa. Amola Hina Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, E da nini bu Yesu Gelesu agoane ba:ma:ne, ninia hou afadenenana.

4

A:silibu Hadigidafa Hou da Osoboga Hamoi Ofodo amo Ganodini Diala

1 Gode da ninima asigiba:le, Ea hawa: hamosu ninima olelei. Amaiba:le, ninia da hame da:i dioi.

2 Wamolegei gogosiasu hawa: hamosu huluane ninia yolesi dagoi. Ogogosu ninia hame dawa:. Ninia Gode Ea Sia: ogogole hame olelesa. Ninia dawa:iwane logo hogole, Gode ba:ma:ne hou huluane hamosa. Moloidafa dunu da ninima nodoma:ne, ninia da hamosa.

3 Be Gode Sia: Ida:iwane Gala amo ninia olelesu da dunu mogili ilima wamolegei gala. Be amo sia: da dunu ilia Helo sogega doaga:musa: ahoa, ilima fawane wamolegei.

4 Wadela:i osobo bagade ‘gode’ (Sa:ida:ne) da ilia asigi dawa:su gasi agoane hamoiba:le, ilia dafawaneyale hame dawa:be. Hadigi ilima mabe, amo hadigi da Gode Sia: Ida:iwane gala. Gode Sia: da Yesu Gelesu E da Gode defele esala amo olelesa. Be wadela:i osobo bagade ‘gode’ da amo hadigi logo damusa:.

5 Ninisu ninia hou hame olelesa. Ninia da Yesu Gelesu da Hina Godedafa, amola ninia Yesuma asigiba:le, dilima hawa: hamosu dunu agoane esalumu hanai, amo fawane ninia olelesa.

6 *Gode da musa: sia:i, “Hadigi da gasi ganodini hadigimu!” Amo Gode da ninia dogo ganodini, Ea hadigidafa Yesu Gelesu Ea odagi amo ganodini diala amo noga:le dawa:ma:ne, E da ninia dogo ganodini hadigi hamoi.

7 Ninia da amo A:silibu Hadigidafa hou lalegagui dagoi. Be ninia da fedege agoane, laga osoboga hamoi ofodo agoane diala. Bai ninia hame, be Gode Hi fawane da gasadafa gagusa, amola Ea gasa da nini osoboga hamoi ofodo (ninia da:i hodo) amo ganodini gala.

8 Eso bagohame ninia se naba. Be amo se nabasu da ninia hou hame banenesisa. Eso enoga ninia da beda:i, be ninia da hame hasalasi.

9 Ninima ha lai dunu bagohame esalebe ba:sa. Be ninia na:iyado dunu amolawane, ninia da eso huluane ba:sa. Ninia se naba, be ninia da:i hodo gugunufinisi hame ba:sa.

10 Ninia da:i hodo amo ganodini ninia Yesu Gelesu Ea esalusu olelema:ne, Ea bogosu dawa:digima:ne olelesu agoane gaguli ahoa.

---

* **4:6:** Mui 1:3

11 Yesu Gelesu Ea esalusu olelema:ne, ninia da eso
huluane gadenenewane bogomusa: agoane esala.
12 Ninia da:i hodo amo ganodini bogosu da hawa: ha-
monana. Be esalusu da dilia da:i hodo ganodini hawa:
hamonana.
13 †Gode Sia: da amane dedei diala, “Na da dafawaneyale
dawa:beba:le sia:i dagoi.” Amo defele, ninia dafawaneyale
dawa:beba:le sia:sa.
14 Gode da Hina Yesu Gelesu bu esaloma:ne wa:legadolesi.
Amo defele, E da nini amola dili, gilisili Yesu Gelesu Ea
midadi esaloma:ne, wa:legadolesimu.
15 Gode da dili fidima:ne, amo hou huluane hamoi. Amola
Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou da dunu eno
bagohame ilima doaga:sea, ilia da Gode Ea hadigi amoma
nodoma:ne, sia:ne gadolalumu.

Dafawaneyale Dawa:su Esalusu Hou

16 Amaiba:le, ninia da:i dioi hou hamedafa dawa:. Eso
huluane ninia da:i hodo da bogoma:ne da:i hamonana. Be
ninia a:silibu da eso huluane bu gaheabolo agoane asigilala.
17 Ninia waha se nabasu da fonobahadi amola waha
fawane. Hobea amo houba:le, ninia bidi amo waha hou
bagadewane baligi, eso huluane hame dasasu liligi lamu.
18 Bai ninia da ba:su liligi mae dawa:le, hame ba:su liligi
dawa:beba:le, bidi lamu. Siga ba:su liligi da eso bagahame
ba:lalu, fisimu. Be hame ba:su liligi da eso huluane mae
fisili dialalalumu.

5

1 Fedege agoane, ninia da:i hodo da ninia osobo bagade
diasu gala. Gode da amo mugulusia, e da Hebene soge amo
ganodini eso huluane dialalalumu diasu, Hi fawane hamoi
liligi ninima imunu, amo ninia dawa:.
2 Be wali, ninia Hebene diasu amo Gode da ninima abula
agoane idiniginisima:ne, ninia da hanaiba:le, dadawa:la.
3 Ninia amo diasu lai dagosea, ninia da da:i nabado hame
ba:mu.
4 Ninia wali osobo bagade diasu amo ganodini esale-
beba:le, da:i dioba:le, eganana. Bai ninia da osobo bagade
da:i hodo fadegamu hame hanai. Be ninia bogomu
liligi fadegale bu esalalalusu liligi lamu hanaiba:le, ninia
gogonomosa.
5 Gode da amo afadenesu hou ninima ima:ne hamoi
dagoi. Amola ninia da Ea hobea imunu liligi huluane
dafawaneyale dawa:ma:ne, E da Ea A:silibu ninima i dagoi.
6 Amaiba:le, ninia da eso huluane mae beda:iwane esala.
Ninia da ninia da:i hodo diasu agoane amo ganodini

† **4:13:** Gesami Hea:su 116:10

esalebeba:le, ninia Hina Gode Ea diasu amo ganodini hame esala, amo ninia dawa:.
7 Ninia esalusu hou da siga ba:su liligi hame, be asigi dawa:su ganodini dafawaneyale dawa:su hou fawane.
8 Ninia da beda:su hou hame dawa:. Ninia da ninia da:i hodo diasu yolesili, heda:le, Gode Ea diasu ganodini esalumu baligiliwane hanai gala.
9 Be ninia da:i hodo ganodini esalea o Gode Ea diasu ganodini esalea, ninia baligiliwane hanai liligi da Gode hahawane ba:ma:ne hou ida:iwane hamomu galebe.
10 *Bai ninia huluane da Yesu Gelesu Ea Fofada:su Fisu amoma doaga:mu. Amaiba:le, ninia Gode hahawane ba:ma:ne hawa: hamomu hanai. Yesu da nini hulu-anema, ninia osobo bagadega hawa: hamoi ida:iwane o wadela:iwane amo defele, bidi imunu.

Ninia Yesu Gelesuma Madelagiba:le, Godema Na:iyadodafa Hamoi

11 Ninia Godema beda:su hou dawa:. Amaiba:le, ninia eno dunuma olelemusa: dawa:lala. Ninia asigi dawa:su huluane Gode da ba:lala. Dilia dogo ganodini, dilia na hou amola dawa:mu, amo na da hanai gala.
12 Dilia da ninima asigima:ne, ninia da ninia hou bu hame olelesa. Be eno dunu da asigi dawa:sudafa mae dawa:le udigili dabua liligi ba:sa. Amaiba:le, dilia amo dunuma moloiwane olelema:ne, ninia houdafa da noga:i amo ninia dilima olelesa.
13 Ninia da dafawane dadousala:? Ninia Gode Ea hou fidima:ne dadousu agoai hamosa. Nini da dadousa hame? Ninia dili fidima:ne, agoane hamosa.
14 Ninia Yesu Gelesu Ea asigidafa hou lalegaguiba:le, amoga fawane hawa: hamosa. Dunu huluane gaga:ma:ne, Dunu afadafa da bogoiba:le, dunu huluane da Ea bogosu bidi agoane lai dagoi amo ninia dawa:.
15 E da dunu huluane gaga:ma:ne bogoi. E da hame bogoi dunu huluane ilia musa: hanai hou yolesili bu amo musa: bogoi Dunu (Gode da ili fidima:ne wa:legadolesi), Ea hanai hamoma:ne, Yesu da bogoi dagoi.
16 Amaiba:le, musa: hou yolesili, ninia eno dunu ea hou amo osobo bagadedunu ea hou defele hame abodesa. Musa: ninia da Yesu Gelesu Ea hou osobo bagade dunu ea hou defei amo defele ba:i. Be wali agoane hame hamosa.
17 Nowa dunu da Yesu Gelesuma madelagi galea, e da afadenene gaheabolo dunu hamoi dagoi. Hea liligi huluane da mugululi, fisi dagoi. Gaheabolo da doaga:i dagoi.

---

* **5:10:** Louma 14:10

18 Gode Hifawane amo hawa: hamoi dagoi. Ninia musa:
Ema ha lai esalu. Be Yesu Gelesu da hamobeba:le, Gode
da ninia hou afadenene, nini bu Ema na:iyado hamoi.
Amalalu E da eno dunu Ema na:iyado hamoma:ne, amo
hawa: hamosu ninima i dagoi.
19 Ninia olelesu da agoane diala. Gode da Yesu Gelesu
Ea hamobeba:le, osobo bagade fifi asi gala dunu huluane
gousa:musa: dawa:lala. E da ilia musa: wadela:i hou
mae dawa:le, ilima bu gousa:le na:iyado hamomusa:, amo
olelesu ninia ilima sia:ma:ne, E da ninima sia:i.
20 Ninia da Yesu Gelesu Ea Sia: adole iasu dunu. Fedege
agoane, Gode da ninia lafidili dilima sia:sa. Yesu Gelesu
Ea dioba:le, ninia dilima ha:giwane adole ba:sa. Gode da
dilia hou afadenene, dilia ha lai hou yolesili, bu Ea na:iyado
hamoma:ne, dilia logo fodoma.
21 Yesu Gelesu da ledo hou amola wadela:i hou hamedafa
galu. Be Gode da nini fidima:ne, ninia da hobea Ema
madelagiba:le Ea Hadigidafa hou gilisili gaguma:ne, E da
ninia wadela:i hou lale, Yesu gisima:ne, Ea da:iga ligisi.

6

1 Ninia da Gode amola gilisili hawa: hamonanebeba:le,
ninia dilima ha:giwane adole ba:sa. Dilia da Gode Ea
hahawane dogolegele iasu lai dagoiba:le, amo hou udigili
mae lalegaguma.
2 *Gode Ea Sia: da agoane dedei diala,
"Na da dilima hahawane hou imunusa: ilegei eso da
doaga:beba:le,
Na da dilia sia: nabi dagoi.
Na dilima gaga:su imunusa: ilegei da doaga:beba:le,
Na da dili fidi."
Nabima! Wahadafa Gode Ea hahawane hou lale-
gaguma!
Wali eso, Gode Ea gaga:su lalegaguma!
3 Dunu eno da ninia hawa: hamosu da wadela:i amo
ba:sa:besa:le, ninia da dafama:ne olelesu hame olelesa.
4 Be ninia da mae hihini, se nabasu amola gasa bagade
hou mae dawa:le, hahawane mae yolesili hawa: hamo-
nanebeba:le, ninia da Gode Ea hawa: hamosu dunudafa,
amo eno dunu ilia ba:sa.
5 †Eno dunu da nini fai. Eno dunu da nini se iasu diasu
ganodini sali. Eno dunu da ninima gegesu. Ninia gasa
bagade mae helefili hawa: hamosu. Ninia mae golale amola
ha:i mae nawane, se nabawane esalu.
6 -

* **6:2:** Aisaia 49:8 † **6:5:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:23

7 Ninia hou da ledo hamedei. Ninia dawa:su hou lai dagoi. Gode Ea A:silibu da ninima olelebeba:le, ninia da hedolo hame ougi, eso huluane asigidafa hou hamosa. Amo hou da olelesu liligi. Ninia da amo hou, asigidafa amola dafawane sia: olelesa, amola Gode Ea gasa amoga hawa: hamonanebeba:le, dunu huluane da ninia da Gode Ea hawa: hamosu dunudafa ba:sa. Ninia gegesu liligi da moloidafa hou. Amoga ninia da doagala:sa amola amoga ninia hou gaga:sa.

8 Eso enoga dunu da ninima nodosa. Eso enoga ilia ninima lasogole sia:sa. Ninia da sia:dafa fawane sia:sa. Be eno dunu ilia da nini da ogogosa sia:sa.

9 Dunu eno da nini hamedeidafa dunu agoane ba:sa. Be dunu huluane da ninia hou dawa:. Dunu eno da ninia hou higabeba:le, ninia da bogoi dunu agoai ilia ba:sa, be ninia da esala. Ninia se iasu laha be enoga hame medole legei.

10 Ninia da:i dioi naba, be eso huluane hahawane esala. Ninia da hame gagui dunu agoane ba:sa. Be ninia sia: nababeba:le, dunu bagohame da bagade gagui dunu agoane ba:sa. Ninia da hame gagui dunu agoane ba:sa, be ninia da liligi huluane lalegagusa.

11 Ninia na:iyado dunu Golidia moilai bai bagade amoga esala! Ninia dilima moloiwane sia:i dagoi. Ninia asigi dawa:su ninia dogo ganodini diala huluane dilima olelei dagoi.

12 Ninia da dili hame higasu. Be dilia fawane da nini higa:i.

13 Dilia da na manolali agoane esalebeba:le, na dilima sia:sa. Ninia asigidafa hou dilima amo defele dilia dabe agoane ninima bu asigimu da defea. Dilia ninima asigima!

Eno Wadela:i A:silibu amoma Dawa:su Dunu Ilima Mae Gilisima

14 Dilia amola Gode Ea hou hame lalegagui dunu da defele gilisili hawa: hamomusa: mae dawa:ma! Bai amo da hamedei. Hou hadigidafa dunu amola wadela:i hamosu dunu, da habodane gilisili hawa: hamoma:bela:? Hamedei! Hadigi amola gasi, da habodane gilisili dialoma:bela:? Hamedei!

15 Yesu Gelesu amola Sa:ida:ne da hou afadafa defele hamomu da hamedei. Yesu Ea hou lalegagui dunu amola Yesu Ea hou hame lalegagui dunu, elea hou da defele hame.

16 ‡Gode Ea Debolo Diasu amola wadela:i loboga hamoi ‘gode’ da gilisili gousa:mu hamedei! Bai ninia da Esalebe Gode amo Ea Debolo Diasu diala. Gode Hisu da amane sia:i,

“Na da Na fi dunu ilia gilisisu ganodini esalumu.

‡ **6:16:** 1 Golidia 3:16, 6:19; Gobele Salasu 26:12; Isigiele 37:27

Na da ilima Gode esalumu
amola ilia da Nama Na fi dunu esalumu.”
17 §Amaiba:le, Hina Gode da amane sia:sa,
“Wadela:i dunu yolesima!
Ilima afafama!
Dilia da ledo liligi amola ledo hou amoma maedafa gilisima.
Amasea, Na da dili lalegagumu.
18 **Na da dilima Eda esalumu!
Amola dilia da Nagofe amola Nadiwi esalumu!”
Hina Gode Bagadedafa da amane sia:sa

7

1 Na fi dunu! Amo hahawane dogolegele iasu Gode da ninima imunu ilegele sia:i dagoi. Amaiba:le, wadela:i ledo amo da ninia da:i hodo amola ninia a:silibu wadela:sa, amo dododofele, ninia hadigiwane esaloma:ne, Godema beda:iwane hahamonanumu da defea.

Bolo da Hahawane Gala

2 Dilia ninima dogolegema! Ninia dunu afae amoma wadela:i hamedafa hamoi. Dunu afae enoma ea hou wadela:ma:ne, ninia hame banenesi.

3 Na da amane sia:beba:le, dilima mae se ima:ne fofada:sa. Be na musa: sia:i defele na da bu sia:sa. Ninia dilima bagadewane asigiba:le, ninia amola dilia da eso huluane ninia esalea, o bogosea, gilisili fi afadafa hamoi dagoi esala.

4 Dilia hou na dafawaneyale dawa:sa. Dilia houba:le na da nodosa. Na da se bagade naba, be na da mae beda:iwane esala. Na da baligiliwane hahawane gala.

5 *Ninia da Ma:sidounia sogega doaga:loba, olofosu hame ba:i. Se nabasu, sia:ga gegesu, amola ninia dogo ganodini beda:su hou, amo fawane ba:i.

6 Be Gode da da:i dioi dunuma Fidisudafa esala. Daidase da ninima doaga:beba:le, Gode da ninia dogo denesi.

7 E da misi, be amoba:le fawane hame ninia dogo denesi. Be dilia da e fidi, amo e da ninima sia:ne iabeba:le, ninia hahawane ba:i. Dilia da na ba:musa: bagade hanai, amola dilia musa: houba:le gogosia:i, amola dilia na hou gaga:musa: dawa:i, amo e da ninima olelebeba:le, na da wali baligiliwane hahawane gala.

8 Na da dilima meloa dedene iabeba:le, dilia da:i dioi nabi. Na sia:beba:le dilia da:i dioi nababeba:le, na da gogosiamusa: dawa:i galu be hame gogosia:i.

9 Be wali na da hahawane gala. Dilia da:i dioi nababeba:le, na da hahawane hame galu. Be dilia da:i dioi

§ **6:17:** Aisaia 52:11 ** **6:18:** 2 Sa:miuele 7:14; 1 Hou Olelesu 17:13; Aisaia 43:6; Yelemaia 31:9 * **7:5:** 2 Golidia 2:13

nababeba:le, dilia hou da sinidigi dagoi ba:i. Amaiba:le na hahawane gala. Amo da:i dioi ganodini Gode da hawa: hamobeba:le, ninia da dilia hou hame wadela:lesi.

10 Gode da da:i dioi hou amo ganodini hawa: hamosea, E da dunu ilia hou sinidigili gaga:su hou ba:ma:ne hamosa. Amaiba:le, ilia eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu labeba:le, bu hame da:i diosa. Be osobo bagade dunu ilia da:i dioi hou da bogosu fawane olelesa.

11 Be dilia ba:ma! Gode da dilia da:i dioi amo ganodini agoane hamoi. Dilia da hou ida:iwane hamomusa: bu hanai. Dilia da wadela:i hame hamoi amo ha:giwane olelei. Dilia da beda:iwane fofogadigi. Dilia asigidafa hou olelei. Dilia wadela:i hamosu dunuma se dabe iasu imunusa: dawa:i. Dilia hou da moloidafa, amo dilia da noga:le olelei.

12 Amaiba:le, na meloa dedene i, bai wadela:i hamoi dunu amo ea houba:le hame, amola dunu da ea wadela:i houba:le se nabi, amo fidimusa: hame. Be dilia da Gode ba:ma:ne ninima asigidafa gala, amo dilia noga:le dawa:ma:ne na da meloa dedene i.

13 Amaiba:le, ninia dogo da denesi dagoi ba:i. Be amo fawane hame. Dilia da Daidase noga:le fidibiba:le, e da hahawane ba:i. Ninia da amo nababeba:le, hahawane bagade ba:i.

14 Na musa: ema amane sia:i, “Golidia dunu ilia hou da noga:iwane!” Amola dilia da noga:le hamobeba:le, amo sia: da ogogole hame olelei dagoi. Ninia da eso huluane dilima moloiwane sia:sa. Amola ninia sia: Daidase ema sia:i da hame ogogosa, ninia wali ba:sa.

15 Amaiba:le, ea asigi hou dilima da asigilala. Dilia da ea sia: nabawane hamobeba:le, amola dilia da ema beda:iwane yosia:i, amo dawa:beba:le e da dilima asigisa.

16 Be na da dilia hou da asigilai dagoi dafawaneyale dawa:beba:le, hahawane bagade gala.

8

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Godema Iasu Hou

1 *Ninia fi dunu! Gode da hahawane dogolegele iasu hou Ma:sidounia sese fi amo ganodini hamobeba:le, ilia da noga:le hamoi. Ninia amo hou dilima olelemu.

2 Ilia se bagade nababeba:le, adoba:su hou bagade ba:i. Be ilia dogo ganodini hahawane hou bagade ba:i. Ilia da hame gaguidafa dunu. Be ilia Gode Ea hawa: hamosu fidimusa:, muni bagade i.

3 Na da dilima dafawane sia:sa. Ilia hanaiba:le mae hihini ilia gagui defele iasu, amola eno bu baligiliwane i.

---

* **8:1:** Louma 15:26

4 Ilia hanaiba:le, ilia Gode Ea fi dunu Yudia soge amo ganodini fidimusa: dawa:beba:le, ilia ninima ha:giwane adole ba:i. Ilia da amo fidisu hou da ilima hahawane bagade liligi dawa:i galu.

5 Ilia da Godema imunu amo ninia hanai galu. Be ilia hahawane iasu hou da ninia hanai amo baligi dagoi. Ilia hidadea ilia da:i hodo Godema i dagoi. Amanoba, ilia Gode Ea hanai dawa:beba:le, nini fidimusa:, fedege agoane ilia da:i hodo ninima i.

6 Daidase da amo iasu hou degabo olelei. Amaiba:le ninia Daidase ema, e da amo hawa: hamosu mae yolesili, dilia da amo asigidafa hou fidima:ne, dilima sia:ma:ne ema sia:i.

7 Dilia da bagade gagui dunu agoane ba:sa. Dilia da dafawaneyale dawa:su hou, bagade dawa:su hou, sia: olelesu hou, ninima fidisu hou amola ninima asigi hou, huluane dilia da bagade gaguiba:le, bagade gagui dunu agoane ba:sa. Amaiba:le, dilia Godema muni imunu hou, amo da bagadewane ninia ba:mu hanai gala.

8 Na da sema hame ilegemu. Be na da dilia asigidafa hou amo da dafawane o dafawane hame na da hogosa. Amaiba:le na da eno dunu ilia hahawane iasu hou dilima olelesa.

9 Dilia da Hina Gode Yesu Ea hahawane dogolegele iasu hou dawa:. E da bagade gagui galu. Be dilima asigiba:le, E da dili afadenene bu bagade gagui dunu hamomusa: dawa:i galu. Yesu Gelesu da ea gagui liligi yolesili, bu hame gagui dunu agoane ba:su.

10 Na agoane dawa:. Dilia aya ode amoga muni imunusa: dawa:i galu. Amo hou wahadafa dagomu da defea. Dilia da hanaiba:le, eno dunuma bisili, amo hou hamomusa: dawa:i galu.

11 Amaiba:le, mae yolesili, amo hawa: hamosu didili dagoma. Dilia da hanaiwane amo hou hamomusa: dawa:i galu. Amo defele dilia waha gagui liligi amoga muni iasu hou dagoma.

12 Dilia Godema imunu hanai galea, amola dilia gagui defele Godema iasea, Gode da hahawane ba:mu. Gode Ea hanai da bagade gagui da bagade imunu amola fonobahadi gagui da ea gagui defele imunu.

13 _

14 Dunu eno ilia logo asaboma:ne, na da dilima dioiwane olelemu higa:i. Be dilia wahadafa bagade gaguiba:le, eno hame gagui dunu fidimu da defea. Amasea, hobea ilia bagade gagusia amola dilia da hobea hame gaguiwane ba:sea, ilia da dili fidimu. Agoane hamosea, dunu huluane ilia esaloma:ne lamu liligi da defele ba:mu.

15 †Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dunu da ‘ma:na’
bagade gilisibiba:le, baligili hame mai dialebe da hame ba:i.
Be dunu da ma:na fonobahadi gilisibiba:le, e da hame ha:i.”

Daidase amola Ea Sigi Masunu Dunu

16 Ninia da dili fidimusa: hanai. Daidase da amo defele
dili fidimusa: hanaiba:le, ninia Godema nodosa.
17 Ninia da dilima masa:ne ema sia:noba, e da hahawane
ba:i. Be amo hou baligili, e da dili fidimu hanaiba:le, dilima
masusa: hanaiwane dawa:i galu.
18 Ninia fi dunu eno amola, e da Gode Ea sia: noga:le
olelebeba:le, sese fi huluane da ema nodosa. Ninia da amo
dunu amo Daidase sigi masa:ne, dilima asunasimu.
19 Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da amo dunu nini sigi
masa:ne, ilegei dagoi. Amaiba:le, ninia gilisili Hina Gode Ea
hadigi hou fidima:ne amola ninia dili fidimusa: hanai amo
olelema:ne, ninia da amo asigi hou hamosa.
20 Eno dunu ilia ninia Gode Ea muni enoga hahawane
i amo noga:le hame ouligisa dawa:sa:besa:le, amola
egasa:besa:le, ninia da noga:le ouligisa.
21 ‡Ninia Hina Gode ba:ma:ne amo fawane hame, be dunu
eno amola ba:ma:ne, hou ida:iwane hamomusa: dawa:lala.
22 Amaiba:le, ninia da ninia fi dunu eno asunasimu. Amo
dunuma ninia bagadewane adoba:i. Be e da eso huluane
fidimu hanai gala ninia ba:i. Amola wali e da dilia hou da
moloidafa dawa:beba:le, e da dilima baligiliwane fidimusa:
dawa:lala.
23 Daidase da na na:iyado amola na fidisu dunu esala. E
amola na, gilisili dili fidimusa: hawa: hamonana. Be sese
fi dunu ilia da ninia fi dunu eno, Daidase sigi masa:ne, ili
ilegei dagoi. Ilia hamonanebeba:le, Gelesu Ea hadigi hou
fidisa.
24 Dilia ilima asigima. Amasea, sese fi huluane da dilia
asigi hou dafawaneyale dawa:mu. Amola ninia da dili hou
nodone olelei, amo da dafawane ilia da ba:mu.

9

Eno Yesu Ea Hou Lalegagui Dunu ilima Fidisu Hou

1 Be na da eno dunu amo da Gode Ea fi dunu Yudia soge
ganodini, ilima muni fidisu iasimu, dilima meloa dedemu
da hamedei liligi.
2 Bai dilia da fidimu hanai gala, amo na dawa:.
Ma:sidounia moilai bai bagade fi dunuma na da dilia hou
nodone olelei. Na da ilima amane sia:i, “Ninia fi dunu
Aga:ia soge amo ganodini, ilia aya ode amoga dili fidimusa:

† **8:15:** Gadili Asi 16:18 ‡ **8:21:** Malasu 3:4

momagele esala!” Dilia da Yelusaleme fi fidimu hanai amo
nababeba:le, ilia amola da fidimu hanai.
3 Be ninia dilia hou nodoi, amo da udigili nodosa:besa:le,
na da amo ninia fi dunu dilima asunasimu. Be na dawa:.
Ilia da na sia: defele, dilia fidisu muni imunusa: momagei
dagoi ba:mu.
4 Be Ma:sidounia dunu amo da na sigi masea, ilia
da dilima doaga:le, dilia sia:i muni amo hame momagei
ba:sa ganiaba, ninia da gogosiala:loba, amola dilia da
gogosiala:loba. Bai ninia musa: dilia moloidafa hou
dafawaneyale dawa:beba:le.
5 Amaiba:le, amo ninia fi dunu ilia nama bisili, dilia muni
iasu musa: sia:i liligi amo momagemusa: fidima:ne, na da
ili asunasimusa: dawa:i. Amasea, na doaga:sea, dilia muni
imunu momagei dagoi na da ba:mu. Amasea dilia da hihini
hame be hanaiba:le iaha, amo hou olelemu.
6 Dawa:ma! Dunu da hawa: bagahame bugisia, ha:i
manu bagahame fawane faimu. Be dunu da hawa: bagade
bugisia, ha:i manu bagade faimu.
7 Amaiba:le, dunu afae afae da ea dawa:i liligi imunu da
defea. E da hihini o sema dawa:beba:le hame, be hanaiba:le
imunu da defea. Gode E da hahawane iasu dunu ilima
bagadewane asigisa.
8 Gode da dilia esaloma:ne liligi lamu amo defele dilima
baligiliwane imunusa: dawa:. Amasea, dilia gagui da dilia
esaloma:ne lamu liligi amo baligili, dilia eno hame gagui
dunuma fidimusa:, E da dilima eno baligili imunu.
9 *Gode Sia: da amane dedei diala,
“E da hame gagui dunu ilima baligili iaha.
Ea asigidafa hou da eso huluane dialalalumu.”
10 †Gode da hawa: bugimu amola agi ha:i manu, ninima
iaha. E da fedege agoane, dilia wali esaloma:ne liligi lamu
defele, hawa: dilima iawane, Ea hamobeba:le sono da
heda:le, dilia da Ema hahawane iabeba:le, E da amoga ha:i
manu bagade imunu.
11 E da dilima imunuba:le, dilia da bagade gagui dunu
agoane ba:mu. Amasea, dilia da eno dunuma baligiliwane
imunuba:le, amo iasu ilia da ninia loboga lamuba:le, ilia
Godema nodomu.
12 Bai dilia hawa: hamosu da Gode Ea fi dunu bagade-
wane fidisa. Be amo fawane hame. Dilia da amo hou
hamobeba:le, dunu eno ilia Godema bagadewane nodosa.
13 Dilia da amo muni iabeba:le, dilia da Yesu Gelesu Ea Sia:
Ida:iwane Gala dilia lalegagui ilima dilia asigisa amola dilia
eno dunu huluane ilima imunusa: dawa:lala, dunu eno ilia

---

* **9:9:** Gesami Hea:su 112:9 † **9:10:** Aisaia 55:10

da amo hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea Hadigi amoma nodone sia:mu.

14 Amaiba:le, ilia da dilima asigiba:le amola Gode da dilima hahawane dogolegele iasu olelei amo dawa:beba:le, ilia dili fidima:ne Godema sia:ne gadomu.

15 Gode Ea Mano da bidi huluane baligi dagoi. Gode da amo Mano ninima iabeba:le, ninia Godema nodomu da defea.

10

Bolo da ea Hawa: Hamosu Hi Gaga:i

1 Na, Bolo, na da Yesu Gelesu Ea hou da asaboi amola asigiwane, amo dawa:beba:le na da dilima ha:giwane adole ba:sa. Mogili ilia giadofale amane sia:sa, “Bolo da ninima gilisisia, ninia odagia sia:sea, e da fonoboi amola asaboi hamosa. Be eno sogega esalea, e da ninima gasa bagade amola ougiwane hamosa.” Be na da Gelesu Ea asaboi amola gebewane hou amoba:le dilima edegesa.

2 Na dilima doaga:sea, dilima ougiwane sia:ga gegemusa:, dili na mae logema! Bai na da dunu amo da ninima nini da osobo bagade liligi hanaiba:le hamosa, amo ilia sia:sa, na da ilima ougiwane sia:ga gegesu dawa:.

3 Dafawane! Ninia da osobo bagade ganodini esala. Be osobo bagade hou dawa:beba:le, ninia da hame gegesa.

4 Ninia gegesea, ninia gegesu liligi da osobo bagade gegesu liligi hame. Ninia gegesu liligi da Gode Ea gasa bagade gegesu liligi gala. Amoga ninia gasa bagade gagili sali diasu mugulumusa: dawa:. Dunu ilia ogogole sia:ga gegesea, ninia da ilia logo amo gegesu liligiga hedofamusa: dawa:.

5 Dunu eno da hanaiba:le, Godema dawa:su hou hogoi helesa. Eno dunu da ilia logo hedofamusa: dafama:ne olelesa. Be ninia amo dafama:ne olelesu, Gode Ea gegesu liligiga hedofamusa: dawa:. Gegebeba:le, ninia fedege agoane asigi dawa:su huluane gagulaligili, Yesu Gelesuma fa:no bobogema:ne hiouginana ahoa.

6 Amola dilia da mae yolesili, Yesu Gelesuma fuli-gala:musa: ahoabe hou olelesea, ninia fa:no hame fuli-gala:su hou ba:sea, se dabe iasu imunu.

7 Dilia da dabua liligi fawane ba:sa. Dunu afae da Yesu Gelesuma madelagi dagoi dawa:sea, defea, ninia da amo defele Yesu Gelesuma madelagi dagoi.

8 Na da hame gogosiabe! Amabela:? Hina Gode Yesu Gelesu da ninima ouligisu hou iabeba:le, na da fonobahadi gasa fi agoane hamobela:? Be na da hame gogosiabe. E

da amo ouligisu hou dili mae wadela:ma:ne, be fidima:ne,
ninima i dagoi.
9 Na meloa dedene iasi da dili beda:ma:ne dedei, amo dilia
dawa:mu na higa:i gala mabu.
10 Dunu afae da amane sia:mu, “Bolo da gasa bagade
amola ougi bagade, meloa dedene iasisa. Be e da ninima
doaga:sea, e da gasa hame ba:sa amola ea sia: da hamedei
agoane ba:sa.”
11 Ninia dilima hame gilisibiba:le, meloa ganodini dedene
iasisa amola ninia da dilia odagiga sia:mu hou da hisu hisu
hame be hou afadafa fawane, amo dunu da dawa:mu da
defea.
12 Be agoai dunu, ilisu da ilia hou da gasa bagade ilia
dawa:beba:le, ninia hou da ilia hou defele ninia da hame
sia:mu. Ilia da gagaoui. Ilisu ilia hou dawa:ma:ne, ilia da
ilegesa.
13 Be ninia hidale gasa fi hou sia:musa: dawa:sea, ninia
Gode Ea hawa: hamosu E da ninima ilegei, amo fawane
gasawane sia:mu. Gode da dili fidimusa: amola eno dunu
fidimusa:, amo hawa: hamosu ninima ilegei.
14 Gode da dilia Golidia dunu fidima:ne hawa: hamosu
ninima olelebeba:le, ninia da sia: Ida:iwane Yesu Gelesu
Ea hou olelesu liligi amo dilima olelebeba:le, ninia hawa:
hamosu ilegei hame baligi.
15 Amaiba:le, eno dunu ilia Gode Ea ninima ilegei hawa:
hamosu mae dawa:le, baligili hawa: hamobeba:le, ninia da
hidale hame sia:sa. Be dilia dafawaneyale dawa:su hou da
bu asigilamu amola ninia da dilia fi amo ganodini Gode Ea
olelei defele eno hawa: hamomu, amo ninia da hanai. Be
Gode Ea ninima ilegei hawa: hamosu fawane.
16 Amasea, dilima olelelalu, ninia baligili eno sogega,
Gode Sia: Ida:iwane olelesu logo ba:mu. Amaiba:le, ninia
gaheabolo soge ganodini olelebeba:le, ninia da eno dunu ea
olelei soge amo ganodini hame hawa: hamobeba:le, udigili
hame hidale nodomu.
17 *Be Gode Sia: da amane dedei diala, “Nowa da hidale
sia:musa: dawa:sea, e da Hina Gode Hi fawane da amo
hawa: hamoi sia:mu da defea.”
18 Dunu da hi hou da ida:iwane hisu dawa:beba:le, Hina
Gode da hahawane hame ba:sa. Be Hina Gode da dunu ea
hou ida:iwane dawa:sea, E da amo dunu hahawane ba:sa.

11

Bolo da Ogogosu Asunasi Dunu Ilia Hou Olelesa

---

* **10:17:** Yelemaia 9:24

1 Be na da fonobahadi gagaoui agoane hamosea, dilia na
hou mae dawa:ma!
2 Gode da dili gaguma:ne mudasu agoane, amo defele
na da mudasa. Dilia da ledo hamedei uda dunuga hame
dawa:digi agoane. Na da fedege agoane, dili Dunu afadafa
amo Yesu Gelesu, Ema sia:simusa: ilegei.
3 *Be dilia asigi dawa:su da bu wadela:le, dilia Gelesu Ema
asigidafa hou yolesisa:besa:le, na da beda:i. Amo hou defele,
sania da musa: hemonega dawa:iwane ogogoiba:le, e da Ibi
ea hou wadela:lesi.
4 Dunu eno da dilima doaga:le, hou eno dilima olelesea,
dilia da amo sia: hedolowane hahawane naba amola Yesu
Ea hou amo ninia dilima olelei liligi, yolesisa. Dilia Gode
Ea A:silibu Hadigidafa hou amola Sia: ida:iwane, amo ninia
dilima olelei, amo yolesili, eno a:silibu hou amola eno sia:,
hedolowane naba.
5 Dilima ogogosu ‘asunasi dunu’ dunu, ilia hou da na hou
hamedafa baligi.
6 Amabela:! Na da sia: olelesu hou fonobahadi fawane
dawa:. Be na dawa:su da bagadedafa. Amo ninia da eso
huluane dilima moloiwane olelei.
7 Na da dilima Gode Ea Sia: Ida:iwane olelebeba:le, dilima
bidi hamedafa edegesu. Dilia hou gaguia gadoma:ne, na
hou nisu fonoboi. Na da agoane hamobeba:le, giadofabela:?
8 Na da dilia gilisisu amo ganodini hawa: hamobeba:le,
Yesu Ea fa:no bobogesu fi eno da nama bidi iasu. Fedege
agoane, na da dili fidimusa:, ilia liligi wamolai.
9 †Na da dilia fi amo ganodini hawa: hamobeba:le, na
esaloma:ne hanai defele liligi lamusa:, dilima muni lamusa:
hame adole ba:i. Ninia fi dunu da Ma:sidounia yolesili,
Golidia moilai bai bagade amoga doaga:i, ili fawane da
na esaloma:ne lamu liligi defele gaguli misi. Na da musa:
dilima hame edegei. Amola na da fa:no hame edegemu.
10 Na da Yesu Gelesu Ea dafawane hou lalegaguiba:le, na
da dafawane sia:sa. Na waha gasa bagade esaloma:ne defele
lamu liligi hamedafa edegemu sia: Aga:ia soge ganodini, na
da hame yolesimu.
11 Dilia adi dawa:bela:? Na da dilima hame asigiba:le
agoane sia:sala:? Hame mabu! Na da dilima bagadewane
asigisa, amo Gode dawa:.
12 Be amo ogogosu ‘asunasi dunu’ dunu ilia gasa fi hou
amola ilia ogogole ninia hawa: hamosu defele hamosa
sia:sa, amo hedofamusa: na da waha hawa: hamosa defele
bu hamonanumu.

---

* **11:3:** Mui 3:1-5,3:13 † **11:9:** Filibai 4:15-18

13 Amo dunu ilia da asunasi dunudafa hame. Ilia da
ogogosu ‘asunasi dunu’. Ilia hou ilia ogogole afadenene, bu
Yesu Gelesu Ea asunasi dunudafa agoai ba:ma:ne, ogogole
hamosa.
14 Amo hou ba:beba:le, mae fofogadigima! Bai Sa:ida:ne
hi da ea hou afadenene, bu hadigi a:igele dunu agoane
ba:musa: dawa:.
15 Amaiba:le, Sa:ida:ne ea hawa: hamosu dunu da ilia hou
afadenene, bu moloidafa hawa: hamosu dunu agoai ba:sea,
mae fofogadigima. Fa:no ilia hawa: hamoi defele, se dabe
iasu bidi lamu.

Bolo da Asunasi Dunu Hawa: Hamobeba:le, Se Nabi

16 Na da bu sia:sa. Na da gagaoui dunuyale mae dawa:ma.
Be na da gagaoui dilia dawa:sea, defea, na da gagaoui gasa
fi sia: fonobahadi dilima sia:mu.
17 Na da wali Hina Gode Ea hanai defele hame sia:mu. Na
da wali osobo bagade gasa fi sia: defele sia:muba:le, gagaoui
agoane hamomu.
18 Be dunu bagohame da osobo bagade dunu ilia gasa fi
hou defele sia:nanebeba:le, na da amo defele sia:mu.
19 Dilia da bagade dawa:su dunu! Amaiba:le, dilia gagaoui
dunu hame hihisa.
20 Nowa dunu da dilima gasa fi ouligisu hou hamosea
o dilima ogogosea o dilima dafama:ne olelesea o dilia da
fonobahadi, e da bagade amo dawa:sea, o dilia odagi e fasea,
amo dunu dilia da hahawane ba:sa.
21 Ninia da amo hou dilima hamomu beda:iba:le, hame
hamoiba:le na da gogosiasa. Be na da wali gagaoui agoane
sia:sa. Eno dunu ilia gasa fili, hidale sia:musa: dawa:sea,
mae beda:ne sia:sa. Amaiba:le, na amola da mae beda:ne
sia:mu.
22 Eno gasa fi dunu da Hibulu fi dunula:? Defea! Na amola
da Hibulu fi dunu. Ilia da Isala:ili soge fi dunula:? Defea!
Na amola da Isala:ili fi dunu. Ilia da A:ibalaha:me egaga
fila:? Defea! Na amola da A:ibalaha:me egaga fi dunu.
23 ‡Ilia da Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunula:? Na da
gagaoui agoane sia:sa! Be na da ilia hawa: hamosu baligi
dagoi. Na hawa: hamosu amola se iasu diasu ganodini sali,
eno dunuga fasu amola na da gadenei bogosu, amo na se
nabasu hou huluane da ilia se nabasu baligi dagoi.
24 §Yu dunu da eso biyale amoga ilia na fegasuga 39
agoane fai.
25 **Louma dunu ilia da eso udiana agoane na fegasuga
fasu. Eso afaiga eno dunu ilia na igiga medoi. Dusagai

‡ **11:23:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:23 § **11:24:** Mousese ea Malasu 25:3
** **11:25:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:22, 14:19

ganodini na da ahoabeba:le, eso udiana amoga dusagai da
mugululi hano hagudu magufale sa:i. Eso afae na da eso
amola gasi, hano wayabo bagade ganodini dasi lalu.
26 ††Na da eso bagohame fadalagaga ahoabeba:le, bogomu
gadenei agoane ba:i. Hano bagade nedeiba:le, wamolasu
dunu da na liligi wamolaiba:le, na fi Isala:ili dunu amola
Dienadaile dunu, nama ha laiba:le, na da se bagade nabi.
Na da diasu ganodini, dunu hame esalebe wadela:i hafoga:i
soge ganodini amola dusagai ganodini hano wayabo da:iya
ahoanoba, bogomuwane se nabi. Dunu eno da nama
ogogole na:iyado hamone, hohonobeba:le, na da se bagade
nabi.
27 Na da mae helefili, hawa: hamosu bagade ba:i. Na da
gasi bagohame amoga hame midi. Na da ha:i amola hano
bagade hanai galu. Eso bagohame na da ha:i manu, golamu
diasu amola abula hame ba:i.
28 Na da eno se nabasu bagohame nabi. Eno da eso
huluane, Yesu Ea fa:no bobogesu fi da dafasa:besa:le, amo
dawa:beba:le na da se naba.
29 Dunu eno da gasa hameba:le, na amola da gasa hame
ba:sa. Dunu eno da dafane, wadela:i hou hamosea, na da
se bagade naba.
30 Be na da hidale gasa fi sia:musa: dawa:sea, na da gasa
hamedafa amo fawane da na hidale gasa fi sia:su.
31 Na da Hina Gode Yesu amo Ea Ada Gode (Ea Dioba:le
eso huluane hahawane dogolegele nodonanumu da defea)
Ema hame ogogosa, amo E dawa:.
32 ‡‡Na da Dama:sagase moilai bai bagade amo ganodini
esalea, hina bagade A:ilida:se amo ea eagene dunu da
sosodo aligisu dunuma ilia na gagulaligimusa:, moilai logo
holei noga:le ouligima:ne sia:i.
33 Be eno dunu da na daba amo ganodini salawane,
fo misa:ne agenesi amo doasili, efega amo daba osoboga
sanasini, na da udigili hobea:i.

12

Bolo da Esalawane Ba:i amola Yesu da ema Sia:i

1 Hidale gasa fi sia: da udigili hamedei sia:. Be na da bu
hidale gasa fi sia: sia:mu. Na da wali esalawane ba:i amola
Hina Gode nama dawa:loma:ne sia:i liligi dilima olelemu.
2 Yesu Ea hou lalegagui dunu afadafa na dawa:. Gode da
amo dunu lale, Hebene diasu gadodafa amoga oule heda:i.
(Amo da dafawane hamobela:? o esalawane ba:bela:? Na

†† **11:26:** Asunasi Dunu Ilia Hou 9:23, 14:5 ‡‡ **11:32:** Asunasi Dunu Ilia Hou 9:23-25

hame dawa:.) Amo hou hamonanu, amogainini asili, ode 14
da wali gidigi dagoi.
3 -
4 Na da bu sia:sa. Gode da amo dunu Ba:ladaise sogega
gaguia gadoi. (eno, dafawane hamobela:? o esalawane
ba:bela:? Gode Hi fawane dawa:!). Ba:ladaise soge amo
ganodini e da sia: mabe nabi. Amo sia: da sia:mu hamedei
galebe. Osobo bagade dunu ea lafidili amo sia: sia:mu da
sema bagade!
5 Amaiba:le, amo dunu ea houba:le na da hidale gasa fi
sia: sia:mu. Be na hou dawa:beba:le, na da gasa fi sia: hame
sia:mu. Na da na gogaya:i hou fawane hahawane olelemu.
6 Na da gasa fi sia: sia:musa: dawa:loba, na da sia:dafa
fawane sia:muba:le, gagaoui agoane hame ba:la:loba. Be
eno dunu da na hou da ilia ba:i amola nabi amo baligi
bagade dawa:sa:besa:le, na da gasa fi sia: hame sia:mu.
7 Be na da musa: hame ba:su gasa bagade liligi ba:beba:le,
na gasa fi bagade hamosa:besa:le, Gode da nama se nabasu
liligi aya: gaga:nomei agoane na hu soma:ne nama i. Amo
da na fama:ne amola na gasa fi hamomu logo hedofama:ne,
Sa:ida:ne ea adole iasu dunu agoane nama maha.
8 Na da amo se nabasu liligi fadegama:ne, udiana agoane
Godema sia:ne gadoi.
9 Be Gode da bu adole i, “Na hahawane dogolegele
iasu da dia hou fidimu defele diala. Bai di da gasa
hame esalebeba:le, Na gasadafa hou da baligiliwane ba:sa.”
Amaiba:le, na da gasa hameba:le, na da hahawane gala.
Yesu Gelesu Ea gasa hou da na gaga:sa. Na da amo
dawa:beba:le, hahawane gala.
10 Gogaya:i hou, dunu eno da nama lasogole sia:su hou, se
nabasu amola dunu enoga se iasu hou, amo huluane na da
Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le nama doaga:sea, na da
hame hihisa. Bai na da gasa hame galea, gasa bagade ba:sa.

Golidia Dunu da Dafasa:besa:le, Bolo da Beda:i

11 Na da gagaoui agoane hamosa. Be dilia houba:le, na da
agoane hamosa. Dilia da nama hahawane gala, amo dilia
olelemu da defea galu. Na hou da fonobahadi. Be dilia
ogogosu ‘asunasi dunu’ dunu da na hou hamedafa baligisa.
12 Na da mae helele, dilia gilisisu amo ganodini musa:
hame ba:su gasa bagade dawa:digima:ne olelesu hou
hamosu. Amo da na da asunasi dunudafa noga:le olelesa.
13 Na da Yesu Ea fa:no bobogesu fi eno ilima hamoi, amo
defele dilima hamoi. Be na da hou afae fawane hisu dilima
hamoi. Na da dilima muni fidisu hame edegei. Na da

amo wadela:i hou dilima hamoiba:le, na hou gogolema:ne olofoma.

14 Na musa: adunawane dilima ba:la asi galu. Wali na da dilima bu masunusa: momagele esala. Na da dilima edegemusa: hame sia:mu. Na da dilima muni lamusa: hame hanai. Na da dilia asigi hou fawane edegemusa: dawa:. Mano ilia da eda amola ame, elama ha:i manu amola liligi imunu da defea hame. Be eda amola ame, ela da mano ilima esaloma:ne lamu liligi defele imunu da defea.

15 Na da dili fidima:ne, na liligi huluane amola na da:i hodo dilima imunu hame hihi. Na da dilima baligiliwane asigiba:le, dilia da nama hame asigima:bela:?

16 Na da dilima hame edegei, amo da dafawane dilia da sia:mu. Be dunu afae da agoane sia:mu, "Bolo da ogogolewane, nini dafama:ne olelei."

17 Habodane? Na da sia: adole iasu dunu dilima asunasiba:le, dilima ogogobela:? Hame mabu!

18 Na da Daidase dilima masa:ne ha:giwane sia:i. Na da e amola ninia Yesu fi dunu afae eno asunasi. Dilia da Daidase dilima ogogoi dawa:bela:? Hame mabu! E amola na, ania da mae ogogolewane defele hamosa.

19 Ninia da eso huluane dilia ba:ma:ne, ninia hou dodofesala:? Amo dilia dawa:bela:? Hame mabu! Yesu Gelesu Ea hanai da ninia Gode Ea midadi sia:be defele sia:mu. Amaiba:le, ninia agoane sia:sa. Na dogolegei na:iyado dunu! Ninia hawa: hamosu da dili fidima:ne hamosa.

20 Dilia hou da ida:iwane hamoi, amo na da ba:mu hanai gala. Be na dilima doaga:sea, dilia hou da hisu agoane ba:sa:besa:le, na da beda:i. Amola na hou da hisuba:le, dilia da na hou higale ba:ma:bela:? Na da sia:ga gegesu, mudasu hou, ougi hou, hi hanai hou, lasogole sia:su, dunu wadela:ma:ne baligidu sia:su, gasa fi hou amola hame nabasu hou, amo ba:sa:besa:le na da beda:i.

21 Na da agoane beda:i galebe. Na da dilima doaga:sea, Gode da dili huluane ba:ma:ne, na hou fonobomu. Amasea, dunu bagohame da wadela:i hou, gasa fi hou amola wadela:i uda lasu hou hamone, Godema bu hame sinidigi, amo na da ba:sea, na da dinanosa:besa:le beda:i.

13

Sia: Dagomusa:, Bolo da Sisasu amola Asigi Sia: Olelesa

1 *Na da musa: adunawane dilima ba:la asi. Wali na da bu misunu dawa:lala. Gode Sia: da agoane dedei diala, "Dunu da eno dunuma fofada:musa: dawa:sea, fofada:su dunu da

* **13:1:** Mousese ea Malasu 17:6, 19:15

ba:su dunu aduna o amo idi baligi amo ilia sia: nabimu, amo fawane da defea,” amo dilia dawa:ma.

2 Na da dilia musa: wadela:i hamoi dunu, amola dunu huluane dilima sia:sa. Na da dilima misi amola fa:no bu misi, amo esoga sia:i amola wali bu sia:sa. Na bu masea dilia se dabe iasu ba:mu amola dunu afae da hobeamu logo hame ba:mu.

3 Dilia da na gasa bagade hou ba:sea, Yesu Gelesu da na lafidili sia:sa amo dilia da dawa:mu. Yesu Gelesu da dilia fi amo ganodini hawa: hamosea, E da gogaya:i hame be gasa bagadewane hamosa.

4 Yesu Gelesu da gasa hame osobo bagade hou lai dagoi. Gasa hameba:le E da bulufalegeiga bogoi. Be Gode da gasa bagade hamobeba:le, Yesu Gelesu da wali esalalala. Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, gasa hame agoane ba:sa. Be ninia dilia fi amo ganodini hawa: hamosea, ninia Gode Ea gasa hou Yesu Ea esalebe amo ganodini diala, dilima olelemu.

5 Dilia hou dili gobele abodema! Dilia da dafawaneyale dawa:su hou amo ganodini esalabala? Yesu Gelesu da dilia dogo ganodini esala. Amai hame ganiaba, dilia da dafai dagola:loba.

6 Ninia da hame dafai, amo dilia dawa:mu da defea.

7 Dilia mae dafane, ida:iwane esaloma:ne, ninia Godema sia:ne gadosa. Amo da ninia noga:le hamoi olelema:ne hame, be dilia moloidafa hamoi, amo olelema:ne. Be ninia da dafai dunu agoane ba:sea, mae dawa:ma.

8 Bai ninia da dafawane hou amoma gegemu da hamedei. Ninia dafawane hou fidimusa: fawane dawa:lala.

9 Ninia da gasa hame ba:sea be dilia da gasawane ba:sea, ninia da hahawane gala. Be dilia bu asigilale, ida:idafa hou amoga doaga:ma:ne, ninia Godema sia:ne gadosa.

10 Amaiba:le, na da dilima mae doaga:le, hidadea amo meloa dedesa. Na da dilima doaga:sea, Gode da nama ouligisu hou iabeba:le, na dilima gasawane hamosa:besa:le, na da meloa fawane dedesa. Hina Gode da dilia hou mae muguluma:ne, be bu gaguia gadoma:ne fawane, nama ouligisu hou ilegei dagoi.

11 Wali, na fi dunu, na da dilima asigibio sia:sa. Dilia ida:idafa hou hamoma:ne, gasawane hamoma. Na sia: nabima! Mae mogima! Olofoiwane esaloma! Amasea, Gode, Asigidafa amola Olofosudafa Iasu, E da dilia fi ganodini esalumu.

12 Dilia dunu eno dunu eno hahawane fi dunu agoane nonogoma.
Gode Ea fi dunu huluane da dilima asigi sia: iasisa.

13-14 Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu, Gode Ea asigidafa hou amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea hahawane na:iyado gilisisu hou, amo da dilia fi amo ganodini dialumu da defea.

Sia: Ama Dagoi

Gala:isia

(Da:i Sia:- Galatians; Modu - Galatia; Bisini - Galesia)

Hidadea Sia:

Dedesu Dunu Bolo

Isala:ili dunu (Yu dunu) ilia degabo Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala nabi. Be fa:no Gode Ea hou hame dawa:su dunu (Dienadaile dunu) ilia nabi. Ilia amane dawa:i, "Amabela:? Yu fi hame dunu, ilia Yesu Gelesuma fa:no bobogesea, ilia Mousese ea Sema dedei huluane nabawane hamoma:bela:?" agoane dawa:i galu. Bolo e da musa: agoane olelei, "Sema dedei huluane bagadewane mae dawa:ma! Yesu Gelesu Ea fi ganodini esalusu ea baidafa da dafawaneyale dawa:beba:le lalegagusu hou fawane." Be Bolo ea ha lai dunu ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi Gala:isia sogega esalu ilima misini, sia: hisu olelei. Ilia amane giadofale olelei, 'Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane hame, be Mousese ea Sema huluane nabawane hamobeba:le, Gode da osobo bagade dunu afadenei moloidafa hamoi ba:mu.' Gala:isia dunu da giadofale ogogosu sia: lalegaguiba:le, Bolo da Gala:isia meloa dedei dagoi. Bolo da ilia bu sinidigili, Yesuma dafawaneyale dawa:su hou fawane bu lalegaguma:ne, Gala:isia meloa dedene iasi. Amo meloa ganodini, Bolo da asunasi dunudafa e da sia:su. Osobo bagade dunu hame be Gode Hi fawane ema wele sia:beba:le, e da asunasi dunu hamoi. Ea hawa: hamosudafa da Yu fi hame be Dienadaile dunu ilima Gode Ea sia: olelemusa: ilegei. Amo meloa ganodini, dunu da mae hawa: hamone, Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane, Gode da afadenei moloidafa ba:sa, Bolo da gasawane olelesa. Sia: dagomu gadenene, Gelesu dunu da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, Ema asigiba:le ilia hou afadenene bu moloidafa hawa: hamosa, amo hou Bolo da olelesa.

Sia: dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-10
2 Bolo da Asunasi Dunudafa...Sia:alalo 1:11-2:21
3 Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da
Hahawane dogolegele Iasu liligi...Sia:alalo 3:1-4:31
4 Yesuma Fa:no Bobogesu Dunu da Halegale Lala.
Be ilia da Hawa: hamosu Gala...Sia:alalo 5:1-6:10
5 Sia: Dagosu...Sia:alalo 6:11-18

Gala:isia

1 Na, Bolo, amo meloa dedesa. Na da asunasi dunu.
Be amo hawa: hamomusa:, osobo bagade dunu da hame
sia:i, amola hame fidi. Be Yesu Gelesu amola Ea bogoi
wa:lesili uhinisisu Dunu Gode, da nama wele sia:beba:le,
na da asunasi dunu hawa: hamosa.
2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane guiguda: esala,
ilia amola na da gilisili dilia Gala:isia Yesu Ea fa:no bobogesu
fi huluane dilima asigi sia: adosisa.

3 Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, da
hahawane dogolegele iasu amola olofosu hou dilima imunu
da defea.
4 Yesu Gelesu da osobo bagade dunu ilia wali hou hamobe,
amo ninia yolesima:ne, Ea esalusu yolesi dagoi. E da ninia
wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, ninia Ada Gode Ea
sia: nabawane, bogoi dagoi.
5 Gode da eso huluane hadigiwane, mae dagole
esalalalumu. Amo dawa:ma:ne, ninia Godema nodone
sia:mu da defea. Ama.

Gode Sia:dafa da Afadafa Gala

6 Na da dilia hou ba:beba:le, bagadewane fofogadigisa.
Dilia da Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu ilegele
sia:i liligi lalegaguma:ne, na da Ea sia: moloidafa olelei. Be
dilia hedolowane yolesili, sia: hisu eno amoma dawa:lala.
7 Be Sia:dafa eno hame. Afadafa fawane diala. Be
eno dunu da dilia hou wadela:ma:ne, Yesu Gelesu Ea Sia:
Ida:iwane Gala afadenemusa: dawa:lala. Amaiba:le, na
dilima sia:sa.
8 Be ninia o Hebenega esalebe a:igele dunu da ogogole sia:
dilia musa: nabi liligi amoga hisu agoane liligi amo olelesea,
amo olelesu dunu da fofada:lalu, ema gagabusu eso huluane
mae fisili aligimu da defea.
9 Ninia musa: adoi na da wali bu adosa. Nowa da dilia
musa: lalegagui Sia: Ida:iwane Gala mae dawa:le, sia: eno
hisu olelesea, amo da fofada:lalu, gagabusu eso huluane
mae fisili aligimu da defea.

10 Na da osobo bagade dunu ilia nodosu sia: lama:ne, gasa
agoane sia:sala:? Hame mabu! Gode Hifawane da nama
nodomusa:, amo fawane na da hanai galebe. Na da osobo
bagade dunu ilima na:iyado hamomusa: na da agoane
hamosala:? Hame mabu! Amane hamonanebe ganiaba, na
da Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunu hame esalala:loba.

Bolo da Habodane Asunasi Dunu Hou Lalegagubala:?

11 Na fi dunu! Na da dafawane sia:sa! Sia: na dilima
olelesu liligi da osobo bagade fi dunu olelesu hame.

12 Osobo bagade dunu da amo sia: nama hame olelei. Yesu
Gelesu Hi fawane da musa: wamolegei liligi nama olelei
dagoi.
13 *Dilia da na musa: hou nabi dagoi. Na da Yu Gode Ea
fi dunu ilia hou lalegagui. Na Gode Ea fa:no bobogesu fi
medomusa:, ilima mae asigili, se bagade iasu.
14 †Na da Yu Gode Ea fi dunu ilia hou gasawane
hamobeba:le, Yu dunu eno amola na amo da ode afadafa
galu lalelegei dunu, na hou da ilia hou baligi dagoi. Na da
ninia aowalali ilia hou nabawane hamonanu.
15 ‡Be Gode da nama asigiba:le, na da na:me ea hagomo
ganodini esaloba, E da Ea hawa: hamomusa:gini, na ilegei
dagoi.
16 Asili, Gode da Ea Manodafa nama olelei dagoi. Na
da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo Dienadaile dunuma
olelemusa:, Gode da amo hou nama ilegei Amo esoga, na da
fada:i sia: adole ba:musa:, eno dunuma hame doaga:i.
17 Na da musa: hamoi asunasi dunu adole ba:musa:,
Yelusaleme moilai bai bagadega hame asi. Be na da
hedolowane Ala:ibia sogega asili, esalu, Dama:sagase moilai
bai bagadega buhagi.
18 §Ode udiana gidigili, na da Bidama hou adole ba:musa:,
Yelusaleme moilai bai bagadega asi. Na da hi aduna ea
diasuga esalu.
19 Na da Hina Gode ea eya Ya:mese, amola ba:i dagoi. Be
na da eno asunasi dunu hame ba:i.
20 Amo sia: da dafawane. Na da hame ogogosa, amo Gode
da dawa:.
21 Fa:no na da Silia soge amola Silisia sogega asi.
22 Amo esoga, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu Yudia soge
ganodini esalu, ilia da na odagi hame dawa:i galu.
23 Eno dunu ilia sia: dasu amane, “Dunu da musa: ninima
se bagade iasu amola Yesuma dafawaneyale dawa:su hou
wadela:musa: dawa:su, amo dunu da sinidigili, bu Yesuma
dafawaneyale dawa:su hou olelelala.” Ilia da amo sia:dasu
fawane dawa:i galu.
24 Amaiba:le, ilia da na gaheabolo hou ba:beba:le, Godema
nodone sia:su.

2

Bolo amola Eno Asunasi Dunu

---

* **1:13:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3, 22:4-5, 26:9-11 † **1:14:** Asunasi Dunu Ilia Hou 22:3 ‡ **1:15:** Asunasi Dunu Ilia Hou 9:3-6, 22:6-10, 26:13-18 § **1:18:** Asunasi Dunu Ilia Hou 9:26-30

1 *Ode14 agoane gidigi galu, na amola Banabase, ani
Yelusaleme moilai bai bagadega bu asi. Na Daidase
amogawi oule asi.
2 Gode da amo logo olelebeba:le, na asi dagoi. Na Yesu
Gelesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu fawane gilisili,
ilima Gode Ea Sia: Ida:iwane gala amo na da Dienadaile
dunu ilima olelei liligi, na ilima olelei. Na hawa: hamosu
da musa: amola hobea, wadela:le hamoi ba:sa:besa:le, na
da na olelei huluane ili abodemusa:, ilima adoi.
3 Na na:iyado Daidase da Galigi dunu esalu. Be ilia da ea
gadofo damumusa: hame logei.
4 Be eno ogogosu dunu da ea gadofo damumusa: hanai
galu. Ilia da ninia hahawane dogolegele halegale lalebe
hou Yesu Ea fi ganodini, amo ba:musa: hanaiba:le, ilia ninia
gilisisu ganodini wamowane desega masusa: misi. Ilia da
ninima bu udigili hawa: hamosu imunusa: dawa:i galu.
5 Be dilia dawa:ma:ne amola Gode Ea sia: da dafawane
amo ouligima:ne, ninia da ilia sia: hamedafa nabi.
6 †Be Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi ‘ouligisu agoane’
esalu dunu da nama gaheabolo olelesu liligi hame olelei.
Ilia da ‘ouligisu agoane’ na sia:sa. Bai na da ouligisu amola
fa:no bobogesu dunu hame mogisa. Gode da dabua hou
amo hame ba:sa.
7 Be Gode da nama Dienadaile dunuma Ea Sia: Ida:iwane
olelemusa: hawa: hamosu ilegei dagoi. Amo ‘ouligisu dunu’
da amo ba:i dagoi. Gode da Bidama Yu dunuma olelemusa:
hawa: hamosu i dagoi, amo defele e da amo hawa: hamosu
nama i dagoi, ilia ba:i.
8 Gode Ea gasa i dagoiba:le, Bida da Yu dunuma asunasi
dunu hamoi dagoi. Amo defele, Gode da Dienadaile
dunuma olelema:ne, na asunasi dunu ilegei dagoi.
9 Ya:mese, Bida amola Yone da ouligisu dunu agoane ba:i.
Ilia ba:loba, Gode da amo hawa: hamosu nama i dagoi ba:i.
Amaiba:le, ili amola ania da gilisili Gode Ea hawa: hamosu
dunu esala amo eno dunuma olelemusa:, ilia Banabase
amola na, anima gousa:i. Ninia fofada:lalu, agoane sia:i.
Na amola Banabase, ania da Gode Ea Sia: amo Dienadaile
dunu ilima olelemu amola ilia da Yu fi dunuma olelemu.
10 Ilia liligi afadafa fawane adole ba:i. Ninia da hame
gagui dunu ilia gilisisu ganodini esala amo fidima:ne adole
ba:i. Na amola ili fidima:ne bagadewane dawa:i galu.

Bolo da A:dioge Moilai Bai Bagade Ganodini, Bidama Gagabole Sia:i

---

* **2:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 11:30, 15:2 † **2:6:** Mousese ea Malasu 10:17

11 Be Bida da A:dioge moilai bai bagadega doaga:loba, e
da giadofale hamoi. Amo na da noga:le ba:beba:le, na da
dunu huluane ba:ma:ne, ema gagabole sia:i.
12 Bida da musa: e amola Dienadaile Gode Ea hou
lalegagui dunu, ilia gilisili ha:i nasu. Be Ya:mese da
Bida fidima:ne, ema Yu dunu asunasi. Amo dunu ilia
doaga:loba, Bida da gadofo damusu dunu ilima beda:iba:le,
bu Dienadaile dunuma gilisili ha:i manusa: hihiba:le yolesi.
13 Eno Yu dunu, Yesu Ea hou lalegagui dunu, ilia Bida ea
ogogosu hou ba:beba:le, beda:i galu. Na na:iyado Banabase
amola beda:iba:le, agoane hamosu.
14 Ilia da Gode Ea sia: ida:iwane gala amo ea logo defele
hame, gugaloiwane lalebe na ba:beba:le, na da ili huluane
nabima:ne, Bidama amane sia:i, "Di da Yu dunu! Be di da
Yu dunu ilia hou yolesili, bu Dienadaile dunu ilia hou defele
agoane hamosu. Amo da defea. Be di da wali Gode Ea hou
hame dawa:su dunuma ilia hou afadenene, bu Yu dunu ilia
hou agoane hamomusa:, gasa bagade sia:mu da defea hame
galu!"

Yu Dunu amola Gode Ea Hou Hame Dawa:su Dunu, Yesu Ea Hou Dafawaneyale Dawa:beba:le fawane Eso huluane Mae Bogole Fifi Ahoanusu Ba:mu

15 Dafawane! Na amola eno Yu dunu, ninia Yu dunu fi
ganodini lalelegeiba:le, Yu dunu esala. Ninia da Dienadaile
'wadela:i hamosu dunu' hame.
16 ‡Be ninia dawa:, Gode da osobo bagade dunu afadenei
moloidafa hamoi ba:ma:ne, logo afadafa fawane diala.
Dunu da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea,
lalegagubiba:le fawane, Gode da amo dunu moloidafa
hamoi dagoi ba:sa. Dunu da Gode Ea sema fawane
nabawane hamobeba:le, amo dunu afadenei moloidafa
hamoi, Gode da hame ba:sa. Ninia amola da Gode
da ninia afadenei bu moloidafa hamoi ba:ma:ne, Yesu
Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, lalegagui dagoi.
Sema hamobeba:le hame. Dunu huluane, Gode da
ilia afadenei bu moloidafa hamoi ba:ma:ne, ilia Sema
nabawane hamoiba:le, amo logo ba:mu da hamedei.
17 Be ninia Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, Gode
noga:iwane ba:musa: ninia hanai galea, ninia Yu dunu
amola Dienadaile dunu, gilisili wadela:i hamosu dunu agoai
ba:sa. Amaiba:le, Yesu Gelesu da wadela:i hou amoma
ouligisu dunula:? Hame mabu!
18 Na da Sema ninima ouligisu hou mugulubiba:le, amo
na da bu hahamosea, na da Sema wadela:su dunu agoane
ba:mu.

‡ **2:16:** Gesami Hea:su 143:2; Louma 3:20, 3:22

19 Na da Sema amoga fedege agoane bogoi dagoi. Sema
amoga fane legeiba:le, na da Gode Ea hou amo ganodini
esaloma:ne bogoi dagoi ba:sa.
20 Fedege sia:, na amola Yesu Gelesu ani da gilisili
bulufalegeiga medole legei dagoi ba:i. Amaiba:le, na da
hame esala. Be Yesu Gelesu Hi da na da:i hodo ganodini
esala. Gode Ea mano, nama asigiba:le bogoi dagoi. Amo
hou dafawaneyale dawa:beba:le, na da waha esala amola
lala.
21 Na da Gode Ea ninima hahawane dogolegele iasu
hamedafa hihimu. Be dunu da Gode Ea Sema nabawane
hamobeba:le, Gode da amo dunu afadenei moloidafa hamoi
ba:sa ganiaba, Yesu Gelesu da udigili bogola:loba.

3

Gode Ea Sema amola Yesu Gelesuma Dafawaneyale Dawa:su Hou

1 Dilia Gala:isia dunu! Gagaoui dunu! Nowa da dilia hou
wadela:bela:? Dilia huluane noga:le dawa:ma:ne, ninia Yesu
Gelesu Ea bulufalegeiga bogoi hou amo noga:le olelei.
2 Liligi afadafa nama adoma. Dilia da Gode Ea Sema
nabawane hamobeba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala
dilia dogo ganodini labala? O dilia Gode Ea Sia: Ida:iwane
Gala nabalu dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala labala?
3 Dilia abuliba:le gagaouila:? Gode Ea A:silibu da dilia
lalegagui hou amo muni hamoi. Abuliba:le dilisu gasaga
amo hawa: hamosu dagomusa: dawa:lalabala?
4 Dilia lalegaguli amola hamonanu, amo da udigili hamo-
bela:? Na agoane dawa:! Dilia udigili hame hamosu.
5 Gode da dilima Ea A:silibu Ida:iwane Gala i dagoi. E da
dilia gilisisu amo ganodini musa: hame ba:su gasa bagade
dawa:digima:ne olelesu hamosa. E da dilia Gode Ea Sema
nabawane hamobeba:le, agoane hamosala:? O E da dilia
Yesu Gelesu Ea Sia: nabalu, dafawaneyale dawa:beba:le,
agoane hamosala:?
6 *Ninia aowalali dunu A:ibalaha:me ea hou amo dilia
dawa:ma. Gode Sia: da agoane dedei diala, "A:ibalaha:me
da Gode Ea hou dafawaneyale dawa:i galu. Amaiba:le, Gode
da amo dunu ea hou ba:beba:le, e da afadenei moloidafa
hamoi dunu ba:beba:le, A:ibalaha:me lalegagui dagoi."
7 †Dilia dawa:ma! A:ibalaha:me egaga fidafa da Yesu
Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:be dunu.

---

* **3:6:** Mui 15:6; Louma 4:3 † **3:7:** Louma 4:16

8 ‡Gode Sia: da agoane dedei diala, Musa:, Gode da
Dienadaile dunu bu afadenene moloidafa hamoma:ne
sia:i. Ilia da Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, E da
agoane hamoma:ne sia:i. Amaiba:le, amo sia: ida:iwane
A:ibelaha:mema olelemusa:, Gode Sia: da agoane dedei
diala, “A:ibalaha:me! Dia hawa: hamobeba:le, osobo
bagade dunu fi huluanedafa da hahawane dogolegesu hou
ba:mu.”
9 A:ibalaha:me da amo sia: dafawaneyale dawa:beba:le,
Gode da ema hahawane bagade i. Wali, amola Gode da
nowa da Ea Sia: Ida:iwane Gala dafawaneyale dawa:sea,
ema hahawane dogolegele bagade iaha.

10 §Nowa da Gode Ea Sema nabawane hamobeba:le
fawane, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lamusa:
dawa:sea, amo da Gode Ea gagabusu aligima:ne ba:mu
agoai galebe. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa
da Sema dedei afadafa fawane wadela:sea, e da Gode Ea
gagabusu haguduga esalebe ba:mu.”
11 **Wali, ninia noga:le ba:sa! Dunu da Gode Ea
Sema nabawane hamobeba:le, Gode Ea siga ba:ma:ne
afadenene moloidafa hamoi, da hamedeidafa. Bai Gode
Sia: da agoane dedei diala “Nowa dunu da dafawaneyale
dawa:beba:le lalegagusia, Gode da amo dunu fawane
afadenene moloidafa hamoi ba:sa.”
12 ††Be Gode Ea Sema da dafawaneyale dawa:su hou ea
bai hame. Be Gode Sia: da agoane dedei diala, “Nowa
dunu da Gode Ea Sema huluanedafa, mae giadofale, noga:le
hamosea e da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanumu.”
Amola ninia da mae giadofale huluanedafa hamomu da
hamedei.
13 ‡‡Be ninia huluane Gode Ea gagabusu aligimu mae
ba:ma:ne, Yesu Gelesu da nini gaga:ma:ne, Gode Ea
gagabusu aligima:ne amo Hi lai dagoi. Gode Sia: da agoane
dedei diala, “Nowa da ifaga bogoma:ne hegoa:nesi galea, e
da gagabusu aligima:ne lai dagoi.”
14 Gode Ea musa: hahawane dogolegele A:ibalaha:mema
imunu sia:i liligi (Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala) amo
Dienadaile dunuma ima:ne, Yesu Gelesu da bulufalegeiga
bogoi. Ninia da Yesu Gelesu dafawaneyale dawa:sea, Gode
Ea imunu ilegele sia:i liligi (Gode Ea A:silibu Hadigidafa
Gala) amo lamu.

Gode Ea Sema amola Gode Ea Hahawane Dogolegele Iasu

---

‡ **3:8:** Mui 12:3 § **3:10:** Mousese ea Malasu 27:26 ** **3:11:** Haba:gage 2:4
†† **3:12:** Gobele Salasu 18:5 ‡‡ **3:13:** Mousese ea Malasu 21:23

15 Na fi dunu! Na da a:silibu hou liligi olelemusa:, osobo bagade fedege sia: olelemu. Dunu aduna ela da su gaguiba:le, bu gousa:i dagoi, amo gousa:su hou enoga wadela:mu da hamedei. Amola amo gousa:su amoga liligi eno gilisimu da hamedei.

16 §§Gode da musa: Ea hahawane dogolegele iasu A:ibalaha:me amola ea fa:no lalelegemu mano elama ima:ne ilegele sia:i. E da mano bagohame ilima imunu hame sia:i, be mano afae fawane Ema ima:ne sia:i. Amo mano afae da Yesu Gelesu.

17 ***Na sia: bai da agoane diala. Gode da musa: hemonega, A:ibalaha:mema asigiba:le, ema gousa:su ilegei. E da dafawane ilegele sia:beba:le, enoga wadela:mu da hamedei. Ode430agoane gidigili, Gode da Ea Sema amo Isala:ili dunuma i. Be amo Sema da musa: gousa:su amo mugululi, Gode Ea ilegele sia:i wadela:mu da hamedei galebe.

18 †††Gode da A:ibalaha:mema hahawane dogolegele imunu sia:beba:le, E da gousa:su hamoi dagoi. Be ninia da hahawane dogolegele imunu liligi amo Sema hamobeba:le lamu ganiaba, ninia da Gode Ea ilegele sia:ga hamoi liligi amo hame lala:loba.

19 Amaiba:le, Gode Ea Sema da abuliba:le ganabela:? Bai da adi baila:? Musa: fi dunu da wadela:i hou hamobeba:le, Gode da amo hou da noga:i hame amo osobo bagade dunuma olelemusa:, Ea Sema ilima i. Gode da amo Sema wadela:i hou olelemusa: dialoma:ne dawa:i, amogainini A:ibalaha:me egaga fi Dunu (Gode da musa: Ema hahawane dogolegele imunusa: sia:i galu) da gousa:sudafa hamomusa: misi. A:igele dunu da Gode Ea Sema sia: alofele iasu dunu (Mousese) ema olelei. Amalalu, e da bu osobo bagade dunuma olelei.

20 Be Gode da osobo bagade dunu ilia hamobe mae dawa:le, Hi fawane Gousa:su Gaheabolo hamoiba:le, E da osobo bagade sia: alofele iasu dunu hame lai. Bai Gode da afadafa fawane.

Sema ea Bai

21 Amaiba:le, dilia adi dawa:bela:? Gode Ea Sema da Gode Ea hahawane dogolegele iasu amoma gegesala:? Hame mabu! Be Gode da osobo bagade fi dunuma eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu imunu Sema i dagoi ganiaba, dunu huluane ili Gode Ea moloidafa hamoi ba:ma:ne, Sema nababeba:le, ilisu ilia hou hahamona:noba.

---

§§ **3:16:** Mui 12:7 *** **3:17:** Gadili Asi 12:40 ††† **3:18:** Louma 4:14

22 Be osobo bagade fi dunu huluanedafa da wadela:i
hou hamobeba:le, wadela:i hou ea gasaga gagulaligi agoane
diala. Amaiba:le, Gode Ea hahawane dogolegele iasu E da
nowa dunu Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:sea,
lalegagusa, amo dunuma iaha.
23 Be Yesuma dafawaneyale dawa:su hou da mae doaga:le,
amo esoha ninia da Gode Ea Sema se iasu diasu agoane amo
ganodini udigili hawa: hamosu dunu agoane esalu.
24 Amaiba:le, Sema da ninia gasa bagade ouligisu
agoane dialu, amogainini ninia huluane dafawaneyale
dawa:beba:le, Gode da nini afadenei bu moloidafa hamoi
ba:ma:ne, Yesu Gelesu misi.
25 Wali, dafawaneyale dawa:su eso da doaga:i dagoiba:le,
Sema da wali ninia ouligisu hame gala.
26 Dilia dafawaneyale dawa:beba:le, dilia huluane da
Gode Ea mano Yesu Gelesuma madelagi dagoi, amo ba:sa.
27 Dilia da Yesu Gelesuma madelagimusa: ba:bodaise
hamoiba:le, dilia da Gelesu Ea eso huluane mae bogole Fifi
Ahoanusu abula agoane sali dagoi.
28 Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Yu fi dunu amola
Dienadaile dunu da hisu hame. Udigili hawa: hamosu dunu
amola hahawane halegale lalusu dunu da hisu hame. Dunu
amola uda da hisu hame. Dilia huluane Yesu Gelesuma
madelagiba:le, fi afadafa fawane hamoi dagoi.
29 ‡‡‡Dilia Yesu Gelesu Ea fi dunu hamoi galea, dilia
da A:ibalaha:me egaga fi dunu gala. Amola Gode da Ea
hahawane dogolegele imunu ilegele sia:i liligi, amo dilima
imunu.

4

1 Eno fedege sia: nabima. Osobo bagade dunu egefe da
hobea ea adama nana liligi lamu. Be e goihadinia, hame
gagui udigili hawa: hamosu dunu agoane ba:sa.
2 E goihadinia, eno ouligisu dunu da ea hou amola ea
esaloma:ne defele hanai liligi ouligili, asili, e asigilaiba:le
fawane, ea ada nana liligi lamu.
3 Amo defele, musa: ninia a:silibu da hame asigilaiba:le,
ninia da osobo bagade a:silibu ouligisu bagohame ilia udigili
hawa: hamosu dunu agoane ba:i.
4 Be Gode Ea ilegei eso doaga:loba, Ea Mano asunasi. E
da osobo bagade udaga lalelegele, Yu fi dunu ilia Sema
nabawane hamosu.
5 *E da Sema amoha udigili hawa: hamosu dunu bu bidi
lamusa:, amola nini huluane Gode Ea mano hamomusa:
misi dagoi.

‡‡‡ **3:29:** Louma 4:13 * **4:5:** Louma 8:15-17

6 Gode da dili da Gode Ea mano bu lalelegei dagoi amo
olelemusa:, Egefe Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo
ganodini aligila sa:ima:ne asunasi dagoi. Ea A:silibu da dilia
dogo ganodini agoane wele sia:sa, “Ada! Na ada!”
7 Amaiba:le, dilia da wali udigili hawa: hamosu dunu
hame. Dilia da halegale, Gode Ea mano esala. Amaiba:le,
Gode Ea mano ilima imunu liligi huluane, E da dilima
imunu.

Gala:isia Dunu Dafasa:besa:le, Bolo da Da:i Dione Dadawa:sa

8 Musa: dilia Gode Ea hou hame dawa:beba:le, dilia da
eno ‘gode’ hamedei liligi ilia udigili hawa: hamosu dunu
agoane ba:i.
9 Be wali dilia da Gode dawa:. Hame! Gode da dili dawa:.
Amaiba:le dilia da abuliba:le amo gasa hame hamedei
wadela:i a:silibu ilima bu sinidigimusa: dawa:lalabala?
Dilia abuliba:le ilima bu hawa: hamomusa: hanabela:?
10 Dilia da eso afadafa da sema bagade dawa:lala. Dilia
da oubi amola ode amola eno liligi da sema bagade, eno da
fonobahadi, dilia beda:iwane dawa:lala.
11 Na da dilia hou ba:beba:le, da:i dione dadawa:sa.
Amabela:? Na dili fidima:ne hawa: hamoi, na da udigili
hamobela:?
12 Na fi dunu! Na dilima ha:giwane adole ba:sa. Na hou
defele hamoma. Na da dili defele esala. Dilia da na hou
hame wadela:lesi.
13 Dilia dawa:! Na da musa: oloiba:le, degabo Gode Ea
Sia: Ida:iwane gala dilima olelei.
14 Na da oloiba:le, dilia da da:i dioi galu. Be dilia na
hame hihisu. Be fedege agoane, a:igele dunu Hebene sogega
misi ganiaba, dilia da hahawane yosia:la:loba. Amo defele,
dilia nama hahawane yosia:i. Yesu Gelesu Hisu dilima misi
ganiaba, dilia da baligiliwane hahawane yosia:la:loba. Amo
defele, dilia nama hahawane yosia:i.
15 Dilia da musa: hahawane bagade esalu. Adi hou da wali
doaga:bela:? Musa:, dilia nama asigiba:le, logo ba:i ganiaba,
dilia da dilisu si fadegale, nama ia:noba.
16 Be wali, na da sia: dafawane dilima olelebeba:le, dilia
adi dawa:bela:? Na da dilima ha labala?
17 Eno ogogosu dunu da dilima bagade asigisa. Be dilia
hou wadela:musa:, ilia da ogogole dilima asigisa. Dilia da
nini yolesili, ilia la:ididili gia:iwane hawa: hamoma:ne, ilia
da dilima asigisa.
18 Defea! Hou moloidafa hamoma:ne gia:iwane hawa:
hamomu da defea. Na da dilima gilisibiba:le fawane hame,
be eso huluane mae yolesili gia:iwane hawa: hamomu da
defea.

19 Na dogolegei mano! Uda e da mano lamusa: se nabasu
defele, na amola dilia dogo ganodini Yesu Gelesu Ea hou da
asigilama:ne na hanaiba:le, bu se naba.
20 Na da dili amola gilisimusa: bagade hanai gala.
Na dilima eno asigi dawa:su lama:ne, dilima gilisimusa:
dawa:lala. Bai na da dilia hou ba:beba:le, da:i dione
dadawa:sa.

Ha:iga amola Sela. Fedege Sia:

21 Dilia mogili da Sema amoha hawa: hamomusa: dawa:.
Na da dilima adole ba:sa. Sema sia: da adi sia:sala:?
22 †Agoane dedei diala. A:ibalaha:me da dunu mano
aduna esalu. Afadafa da ea udigili hawa: hamosu uda
(Ha:iga) ema lalelegei. Eno da ea hahawane halegale lalebe
uda (Sela) ema lalelegei.
23 A:ibalaha:me ea mano udigili hawa: hamosu udama
lalelegei da osobo bagade dunu fi ea hou agoane lalelegei.
Be ea udadafa ea mano da hisuwane lalelegei. Gode da
hahawane dogolegele iasu amo imunu ilegele sia:beba:le,
e da lalelegei.
24 Amo mano lalelegei da fedege agoane diala. Uda aduna
da fedege agoane gousa:su aduna diala. Afadafa Ha:iga, e da
bidi mae lale udigili hawa: hamonanebe mano lalelegei da
Sema gousa:su amo Sainai Goumia hamoi ea fedege agoane
diala.
25 Ha:iga da Sainai Goumi, Ala:ibia soge ganodini, Sema
iasu soge ea fedege dialebeba:le, e da wali Yelusaleme fi
dunu fedege agoane diala. Ilia da udigili bidi mae lawane,
Sema ea udigili hawa: hamonana.
26 Be A:silibuga lalelegei Hebene Yelusaleme fi dunu da
udigili hame hawa: hamosa. Hahawane udadafa da ninia
halegai ame fedege agoane diala.
27 ‡Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Aligime uda! Hahawane ba:ma!
Di da mano lalelegema:ne, se hame nababeba:le, ha-
hawane ba:ma!
Hahawaneba:le, wele sia:ma amola dima!
Uda da egoa amoga yolesi esalebe,
amo ea mano lalelegemu idi da egoa amoga hame yolesi
uda
ea mano lalelegemu idi bagadewane baligimu."
28 Na fi dunu! Gode da Aisage ema hahawane dogolegele
imunu ilegele sia:beba:le, Aisage da Gode Ea mano esalu.
Dilia amola da Aisage defele, Gode Ea mano esala.

---

† **4:22:** Mui 16:15, 21:2 ‡ **4:27:** Aisaia 54:1

29 §Amo esoga, osobo bagade ea hou agoane lalelegei
mano da Gode Ea A:silibuga lalelegei mano ema se iasu.
Wali amola amo hou defele diala.
30 **Be Gode Sia: da adi sia:sala:? Agoane dedei diala,
“Hawa: hamosu uda amola ea mano, gadili sefasima.
Hahawane halegale lalebe udadafa ea mano, hi fawane da
ea eda liligi lamu. Be udigili hawa: hamosu uda ea mano
da hamedafa lamu.”
31 Amaiba:le, na fi dunu, dawa:ma! Ninia fedege agoane
udigili hawa: hamosu uda ea mano hame, be ninia da
hahawane halegale lalebe udadafa ea mano esala.

5

Dilia Hahawane Halegale Lalebe Hou Noga:le Ouligima

1 Yesu Gelesu da ninia se iasu diasu logo doasi dagoiba:le,
ninia hahawane halegale lala. Amaiba:le, hahawane hale-
gale lalebe dunu agoane noga:le leloma. Dilia da bu udigili
hawa: hamosu dunu agoane hamomu da defea hame.
2 Nabima! Na, Bolo, da dilima sia:sa! Dilia sia:beba:le,
eno dunu dilia gadofo damusia, Yesu Gelesu da dilima hame
fidisu dunu agoane ba:mu.
3 Dawa:ma! Dilia hanaiba:le, enoga dili gadofo damusia,
dilia da Sema huluanedafa mae giadofale hamomu galebe.
4 Be dilia Sema fawane hamobeba:le, Gode Ea dili
bu afadenei moloidafa hamoi ba:mu, dilia dawa:i galea,
hamedei! Amane hamoi ganiaba, dilia da Yesu Gelesu
amoga afafai dagola:loba. Dilia da Gode Ea hahawane
dogolegele iasu gagoi amoga gadili esala ba:la:loba.
5 Be ninia dafawaneyale dawa:su da agoane. Gode Hi
fawane da ninia hou bu afadenene hamomuba:le, E da nini
moloidafa hamoi ba:mu. Amo hou, Gode da Ea A:silibu
Ida:iwane Gala amo Ea gasaga hamomu ninia dafawaneyale
dawa:beba:le, ninia hahawane ouesala.
6 Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, gadofo da damui
o hame damui, amo da liligi hamedeidafa. Dafawaneyale
dawa:su hou amo da asigidafa hou amoga hamosa, amo
fawane da liligi bai bagade gala.
7 Dilia da musa: noga:iwane hamosu! Nowa da dili
dafawane hou yolesima:ne olelebela:? E da habodane dilia
hou afadenebela:?
8 Gode da dilima wele sia:nanebeba:le, Gode da amo hou
hame hamoi.
9 *Ilia da amane sia:sa, “Yisidi fonobahadi fawane agi
ga:gi ganodini salasea, agi ga:gi huluane da heda:sa.”

---

§ **4:29:** Mui 21:9 ** **4:30:** Mui 21:10 * **5:9:** 1 Golidia 5:6

10 Be na da dili bu sinidigima:ne, dafawane
hamoma:beyale dawa:lusu hame fisi. Dilia amola na
da gilisili Yesu Gelesuma madelagiba:le, dilia dafawane
logo yolesili, eno ogogosu logoga masa:ne, na hame dawa:.
Be dunu da dilia logo wadela:su dunu, amo dunu na hame
dawa:. Be e da Gode Ea se dabe iasu ba:mu.
11 Be na fi dunu! Dilia gadofo damuma, amo sia: na da
hamedafa olelesa. Amo sia: na olelesa ganiaba, eno dunu
ilia da nama se hame ia:noba. Na da amo sia: olelesa
ganiaba, na Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogoi olelesea,
dunu da nababeba:le hame fofogadigila:loba.
12 Dilia hou wadela:su dunu da se bagade nabimu da
defea. Ilia gadofo damunanebeba:le, defea, mae yolele ilisu
ilia gobele gobiheiga dafawane gulusu danamu da defea.
13 Be na fi dunu! Dilia hahawane halegale esaloma:ne,
Gode da dilima wele sia:i dagoi. Be dilia se iasu diasu logo
da doasibiba:le, dilia da:i hodo hou da dilima ouligisuwane
dialumu da defea hame galebe. Be dilia dogolegei hou lale-
gaguiba:le, eno dunuma fidisu hou bagadewane dawa:ma.
14 †Gode Ea Sema huluane gilisili, ilia bai huluane da sema
afadafa amo ganodini diala. Amo sema da, “Dia da:i hodo
amoma asigi hou, amo defele dia na:iyadoma asigima!”
15 Be dilia da gasonasu nimi bagade sigua agoane, dilia
gilisisu ganodini enoma enoma se bagade iasea, dawa:ma!
Dilia enoma enoma dilisu gobele gugunufinisisa:besa:le,
dawa:ma!

A:silibu Ea Hou amola Da:i Hodo ea Hou

16 Na da dilima sia:sa! Gode Ea A:silibu da dilia esalusu
amoma ouligisuwane esaloma:ne, Ea logo fodoma. Amane
hamosea, dilia da da:i hodo ea hanai liligi hame hamomu.
17 ‡Ninia da:i hodo hanai liligi da hisu. Amola A:silibu
Ea hanai liligi da hisu. Amo hou aduna da hisu hisuba:le,
ela da gegenana. Ela da ha lai hamoiba:le, dia hanai hou
hahawane hamomu da hamedei galebe.
18 Di da A:silibuma fa:no bobogesea, di da Gode Ea Sema
amoma udigili hawa: hamosu dunu agoane hame.
19 Osobo bagade dunu da:i hodo hawa: hamosa, ninia
moloiwane ba:sa. Amo hou da wadela:i uda lasu hou,
ledo agoane hou amola hi hanaiba:le dunu da wadela:i hou
baligili hamosa,
20 loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima nodone sia:ne gadosu
hou, wamuni dawa:su hou amola yagono hou, dunu ilia da
ha lai hamobeba:le, gegenana, mudasu hou, nimi bagade

† **5:14:** Gobele Salasu 19:18 ‡ **5:17:** Louma 7:15-23

hou amola liligi lamusa: hanai hou. Ilia hame asigiba:le, fi eno hamone, afafasa.

21 Eno dunuma ilia bagadewane mudasa. Ilia adini bagade ba:sa. Gilisibiba:le, ilia hahawane wadela:i hou bagade hamosa amola wadela:i hedesu bagade hamosa. Na da musa: sisane sia:i dagoi amola na da bu sisane sia:sa. Amane hamosu dunu da Gode Ea Hinadafa Hou hamedafa ba:mu.

22 Be Gode A:silibu da fage hisu agoane legesa. E da dunu ea dogo ganodini dogolegei hou, hahawane hou, olofosu hou, hedolo hame da:i dioi dawa:su hou, eno dunuma asigi hou, hou noga:iwane amola fi dunu hame fisisu hou,

23 hi hou fonobosu hou amola hi hou amoma ouligisu hamosu hou, amo hou huluane fage agoane legesa. Amo hou huluane mae hamoma:ne, Sema dedei da hame.

24 Yesu Gelesuma madelagi dunu, ilia da:i hodo hou amola ilisu hanai hou huluane, ilia da fane legei dagoi.

25 A:silibudafa da ninima eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ia dagoi. Amaiba:le, E da ninia esalusu amoma ouligisuwane esalumu da defea.

26 Ninia hidale gasa fi hou, ougima:ne hou, mudasu hou, amo huluane mae hamoma:mu.

6

Dunu Eno Ilia Da:i Dioi Gisima

1 Na fi dunu! Dilia dunu afadafa da wadela:i hou hamonanebe ba:sea, defea, dilia a:silibuma dawa:su dunu amo dunu ea hou sinidigima:ne, ema gagabole sia:ma. Be gebewane sia:ma. Amola sia:beba:le, dilia dafama:ne olelesu nababeba:le dafasa:besa:le, dilisu hou noga:le ouligima.

2 Yesu Gelesu Ea sema noga:le hamoma:ne, eno dunu ilia da:i dioi amola se nabasu liligi, dilia amo da:i dioi lale gilisili gisima.

3 Dunu da hi hou da bagadeyale dawa:sea, ea hou da fonobahadi fawaneba:le, e da ea asigi dawa:suga hi ogogosa.

4 Dunu afae afae da hi hou fawane amo noga:le ba:mu da defea. E da hou ida:iwane hamobeba:le, e da olofoiwane dawa:mu da defea. Be e da gasawane hi hou da eno dunu ilia hou baligiyale dawa:mu da defea hame.

5 Bai dunu huluane da hi hawa: hamoiba:le fawane, Godema fofada:mu.

6 Nowa da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala eno dunu ea lafidili nabasea, e da ea noga:i gagui liligi mogili amo olelesu dunuma imunu da defea.

7 Giadofale mae dawa:ma. Gode da gagaoui dunu hame. Dunu da ea bugi defele ha:i manu faimu.

8 E da hi hanai hou ha:i manu hawa: agoane bugisia, e
da fa:no bogosu fage agoane faimu. Be e da A:silibu hou
dawa:beba:le, amo hou ha:i manu agoane bugisia, e da eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu fage agoane faimu.
9 Amaiba:le, ninia hawa: moloidafa hamomusa:gini hame
helemu da defea. Ninia amo hamosu mae yolesili, asili,
ninia ha:i manu bidi ida:iwane faimu.
10 Amaiba:le, ninia eno dunuma fidisu logo ba:sea, ilima
hou moloidafa hamomu da defea. Ninia dunu huluane
fidimu, be Yesu Gelesu Ea dafawaneyale dawa:su fi dunu
huluane baligiliwane fidimu da defea.

Sia: Dagomusa:, Bolo da Sisasu amola Asigi Sia: Olelesa

11 Dilia ba:ma! Dedei bagade ni loboga hamoi liligi na
dilima dedesa.
12 Dunu ilia dili gadofo damumu hanai dunu, ilia hidale
gasa fi hamomusa: hanai gala. Dabua liligi da bagadedafa
ilia dawa:lala. Be Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogoi amo
ilia dawa:beba:le, ilia dunu enoga se nabasa:besa:le, amo
gasa fi hou hamosa.
13 Gadofo damusu dunu amola ilia Sema huluane
nabawane hame hamosa. Dilia da ilia sia: nabawane hamoi
dagoi, amo ilia bu gasa fi sia: sia:musa: hanaiba:le, ilia dili
gadofo damumusa: dawa:lala.
14 Be na da hisu. Na hidale gasa fi sia: da ‘Hina Gode Yesu
Gelesu E bulufalegeiga bogoi dagoi’, amo fawane. Amo hou
na dawa:beba:le, na da osobo bagade hou da bogoiwane
liligi ba:sa. Amola na da amo hou amoma fedege agoane
bogoi dagoi.
15 Dunu da ea gadofo damui o hame damui, amo da
hamedei liligi. Be dunu ea esalusu da gaheabolo hamoi
dagoi, amo fawane da bai bagade.
16 Nowa dunu da gaheabolo hou lalegaguiba:le, e da
olofosu amola Gode Ea gogolema:ne olofosu ba:mu. Gode
Ea fi dunu huluane da amo hou ba:mu da defea.
17 Defea! Sia: dagomu galebe! Be dunu da na se
nabima:ne, nama bu sia:mu na higa:i gala mabu. Bai na
da:iga baho hamoi liligi, da na da Yesu Gelesu Ea udigili
hawa: hamosu dunu esalebe, amo olelesa.
18 Na fi dunu! Hina Gode Yesu Gelesu da dilima Ea
hahawane dogolegele iasu olelema:ne, na hanai galebe.
Ama.
Sia: Ama Dagoi

Efesase

(Da:i Sia:-Ephesians; Modu-Efeso; Bisini-Efesus)

Hidadea Sia:

Dedesu Dunu Bolo

Gode Ea hou, amo Ea hahamoi liligi huluane E da gilisili, Ea Hinadafa Hou hamone, amoma Yesu Gelesu da Dialuma amola Hinadafa E da hamomu, amo sia: huluane olelemusa:, Bolo da Efesase meloa dedei. Hobea fawane hame, be wahadafa Gode Ea fi dunu da mae mogili, ilia Yesu Gelesuma madelagiba:le, gilisili fi afadafa fawane hamomusa:, e gasawane olelesa. Amo mae mogili gilisisu hou, E da amo meloa ganodini agoane olelesa:-

1 Ninia Ada Gode da Ea fi dunu ilegei dagoi.

2 Ea mano Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Ea fi dunu ilia wadela:i hou amola ledo da wali gogolema:ne olofoi dagoiwane ba:sa. Ilia wadela:i hou se iasu diasu da wali fedege agoane doasibi ba:sa.

3 Gode Ea hahawane dogolegele iasu Ea fi ilima dafawane i dagoi, amo Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dafawaneyale olelesa.

4 Amaiba:le, amo hou dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea fi dunu da mae mogili, gilisili hahawane hodo afadafa fawane hamoiwane esaloma:ne, E da olelesa. Gode Ea fa:no bobogesu fi da Yesu Gelesuma madelagiba:le, fi afadafa fawane diala, amo olelema:ne, Bolo da fedege olelesa.

1 Sese (Yesu Ea fa:no bobogesu fi) da da:i hodo. Yesu da Dialuma.

2 Sese da diasu agoane. Golasu ifadafa da Yesu Gelesu.

3 Sese da uda agoane. Yesu Gelesu da amo uda ea egoa. Bolo da Gode Ea hahawane dogolegele iasu Yesu ganodini amo dawa:beba:le, nodone bagade sia:sa.

Sia: dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2

2 Yesu amola Sese...Sia:alalo 1:3-3:21

3 Gaheabolo Esalusu Yesu ganodini...Sia:alalo 4:1-6:20

4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 6:21-24

Efesase

1 *Amo meloa dedei, na Bolo dedesa. Gode hamobeba:le, na da Yesu Gelesu Ea asunasi dunu esala. Dilia, Gode Ea fi

* **1:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:19-21, 19:1

dunu Efesase soge ganodini esalebe, dilia fisisu hame dawa:
Yesu Gelesuma madelagi fi dunu, dilima na meloa dedesa.
2 Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, da
hahawane iasu amola olofosu, dilima imunusa: na da
dawa:lala.

Gelesu da Hahawane Dogolegele A:silibu Hou Ninima I

3 Ninia Hina Yesu Gelesu Ea Gode amola Ada, Ema nodone
dawa:mu da defea. E da hahawane a:silibu hou, Hebene
soge ganodini diala houdafa, amo ninima i dagoi.
4 Musa:dafa, osobo bagade hame hahamoi eso amoga,
ninia da hobea Ea fi dunu Yesuma madelagi dagoi
hamoma:ne, Gode da ninima ilegei dagoi. Ninia hou
afadenene hadigiwane amola ledo hamedei, Ea soge gan-
odini esalumusa:, amo hamoma:ne E da nini ilegei dagoi.
5 E da ninima asigiba:le, musa:dafa nini dawa:i galu. E
da Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, nini da Ea mano
agoane esaloma:ne, E da amo hamoma:ne dawa:i galu. E da
hahawane amola hanaiba:le, amo hamoma:ne dawa:i galu.
6 Amaiba:le Eagofe hawa: hamobeba:le amola Gode
da ninima hahawane dogolegele iasu ida:iwane iabeba:le,
ninia Godema nodone sia:mu da defea.
7 †Ninia da Yesu Gelesu Ea maga:mega bidi lai dagoi.
Amola Gode da Ea bagade gagui liligi bagohame ninima ia
dagoiba:le, ninia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi dagoi.
8 Gode Ea dawa:su hou da bagadeba:le, Ea ninima
hahawane dogolegele iasu liligi da bagadedafa. E da mae
hihini, bagadedafa ninima iasu.
9 E da bagadewane dawa:beba:le, amola wamolegei liligi
huluane dawa:beba:le, Ea hanai liligi huluane hamosu. E
da Yesu Gelesu Ea loboga, Ea hawa: hamosu huluane
dagomusa: dawa:i galu. Be amo wamolegei ilegesu, E da
ninia dawa:ma:ne, ninima olelei.
10 Ea ilegei eso doaga:sea, E da amo ilegesu hawa: hamone
dagomu. Ea ilegesu bai da agoane diala. Gode Ea hahamoi
liligi huluane, Hebene ganodini liligi amola osobo bagade
ganodini liligi, E da gilisili amoga Yesu Gelesu da Hinadafa
afadafa fawane esaloma:ne hamomu.
11 Gode da hou amola liligi huluanedafa, Ea hanai defele
hamosa. E da musa:dafa dawa:beba:le amola hanaiba:le,
ninia da fa:no Ea fidafa, Gelesuma madelagi dagoi amo
hamoma:ne, nini ilegei.
12 Ninia da degabo Gelesu Ea hou dafawaneyale
dawa:beba:le, dafawane hamoma:beyale dawa:lusu lai
dagoi. Amaiba:le, ninia da Gode Ea hadigi hou amoma
nodonanumu da defea.

† **1:7:** Golosia 1:14

13 Dilia amola da sia:dafa, sia: Ida:iwane Gala amo da
gaga:su hou dilima olelei, amo nababeba:le, Gode Ea fi
ganodini misi. Dilia da Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale
dawa:beba:le, Gode da dili lai dagoi amo olelema:ne, Ea
musa: hahawane dogolegele imunu ilegele sia:i defele,
dawa:digima:ne olelesu ilegesu dilima i. Amo da Ea A:silibu
Hadigidafa Gala.
14 Gode da Ea hahawane dogolegele iasu huluane
amola Ea hamobeba:le, ninia da halegale masunu, amo
olelema:ne, E da Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninima i dagoi.
Ninia Ea hadigi hou dawa:beba:le, Ema nodone sia:mu da
defea.

Bolo da Sia:ne Gadosu

15 Amaiba:le, na da musa: dilia Yesu Gelesuma
dafawaneyale dawa:su hou amola dilia Gode Ea fi dunuma
asigi bagade hou, amo nababeba:le,
16 na da mae yolesili, dilia hou dawa:beba:le, Godema
nodone sia:ne gadolalu. Na da na sia:ne gadosu ganodini,
dili dawa:lala.
17 Dilia da Gode Ea hou baligiliwane dawa:ma:ne, Gode
Ea A:silibu Hadigidafa Gala Ea bagade dawa:su hou amola
Gode Ea olelesu hou, amo E da dilima ima:ne na da Gode,
Yesu Gelesu Ea Gode, ninia hadigi Adadafa Ema edegenana.
18 Na agoane adole ba:sa; Gode da dili Ea hadigi noga:le
ba:ma:ne, dilia asigi dawa:su doasima:mu. Amola dafawane
hamoma:beyale dawa:lusu E dilima ima:ne dili misa:ne
sia:i, amo dilima olelema:ne, na da sia:ne gadosa. Amola
hahawane hou E dilima ima:ne ilegele sia:i, amo dili noga:le
dawa:ma:ne, na da sia:ne gadosa.
19 -
20 ‡Ea gasa da nini (Ea hou lalegagui dunu) ninia
dogo ganodini gasa bagadedafa hawa: hamonanebe, amo
dilia dawa:ma:ne, na da Ema sia:ne gadosa. Amo gasa
bagade hou da Gode da Ea gasaga, Yesu Gelesu bogole,
wa:legadolesili, oule asili, Hebene soge ganodini Ea lo-
bodafadili fima:ne sia:i, amo defele gala.
21 Gelesu da wali Hebene ouligisu dunu huluane, gasa
bagade ouligisu dunu amola hina dunu huluanedafa, ilima
Ouligisudafa esala. Wali Yesu Gelesu Ea Dio da osobo
bagade ganodini ouligisu dio asuli dunu amola fa:no mis-
unu osobo gaheabolo ganodini ouligisu dio asulimu dunu,
amo ouligisu dunu huluane ilia dio bagadewane baligisa.
22 §Gode da Yesu Gelesu liligi huluanedafa amoma osa:le
heda:ma:ne, Ea emo haguduga ligisi. E da liligi huluanedafa

‡ **1:20:** Gesami Hea:su 110:1 § **1:22:** Gesami Hea:su 8:6; Golosia 1:18

amoma Hinadafa esaloma:ne, Gode da Yesu Gelesu Ea fa:no
bobogesu fi ilima i dagoi.
23 Yesu Ea fa:no bobogesu fi da Ea da:i hodo esala. Gode Ea
hou huluanedafa da Yesu Gelesu ganodini nabaiwane diala.
Amola sese da Yesu Gelesu Ea hou amoga nabaiwane diala.

2

Bogosu Fisili, Eso Huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Lai Dagoi

1 *Musa:, dilia da hame nabasu amola wadela:i hou
hamobeba:le, dilia a:silibu da bogoiwane dialu.
2 Amo esoga, dilia osobo bagade wadela:i hou amoma
fa:no bobogei. Dilia wadela:i a:silibu hina dunu amo wali e
da Gode sia: hame nabasu dunuma hina hamonana, amola
hisi amo ganodini wadela:i a:silibuma hina hamonana, dilia
ema fa:no bobogei.
3 Ninia huluane da amo hame nabasu dunu defelewane,
hame nabasu hou hamosu. Ninia hanaiga hou fawane
hamosu. Ninia da ninia da:i hodo amola asigi dawa:su
hanaiga, udigili ninisu hou hamosu. Ninia musa: hou
hamobeba:le, ninia eno dunu huluane defele, Gode Ea ougi
se imunusa: fofada:su ba:mu agoai galu.
4 Be Gode Ea gogolema:ne olofosu hou da bagadedafa
amola E da ninima bagadewane asigisa.
5 Amaiba:le, ninia hame nabasu hou hamonanu amola
ninia a:silibu da bogoiwane dialu, amo esoga, E da nini
Yesu Gelesu gilisili uhini, wa:legadolesili, gaheabolo esalusu
ninima i. Gode da ninima hahawane dogolegele asigiwane
iabeba:le, ninia se imunusa: fofada:mu logo ga:i dagoi.
6 Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Gode da nini
wa:lesili, oule asili, Hebene soge ganodini E da nini ouligisu
dunu hamosu.
7 E da ninima bagadewane asigiba:le, Yesu Gelesu ninima
i dagoi. E da fa:no misunu dunu huluanedafa ilia Ea
hahawane dogolegele iasu hou noga:le ba:ma:ne, amo hou
hamosu.
8 -
9 Dilia da Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou
dafawaneyale dawa:beba:le fawane, mae bogoma:ne
gaga:su dawa:. Dilia hawa: hamobeba:le hame, be Gode Ea
udigili hahawane iasu lai dagoiba:le, hidale gasa fi agoane
sia:mu da hamedei.
10 Gode Hi fawane da ninia wali hou hamoi dagoi. Ninia
da hawa: ida:iwane hamoma:ne, E da musa: amo logo

* **2:1:** Golosia 2:13

momagei. Amo hamoma:ne, E da nini gaheabolo afadenene
Yesu Gelesuma madelagi dagoi.

Yesu Gelesu Ea hou Ganodini Ninia da Fi Afadafa Hamoi

11 Dilia Dienadaile dunu! Yu dunu da dilima ‘gadofo hame
damui dunu’ dio asula. Ilia da ilisu ilima ‘gadofo damui
dunu’ dio asula. (Ilia da gadofo damusu hou, amo ilia da:i
hodoma hamosa.) Dilia musa: hou bu dawa:ma!
12 Musa: dilia Yesu Gelesuma afafai. Dilia Gode Ea
ilegei fi amo ganodini hame esalu, ga fi dunu agoai ba:su.
Dilia Gode Ea Gousa:su, Ea hahawane dogolegele iasu Ea
fidafa dunu imunu ilegele sia:i, amo mae dawa:le, udigili
osobo bagadega esalu. Dilia da fa:no misunu hou dafawane
hamoma:beyale dawa:lusu mae dawa:le, Gode Ea hou hame
dawa:su dunu esalu.
13 Dilia da Godema sedaga esalebe ba:i. Be wali dilia
da Yesu Gelesuma gadenene misi dagoi. Bai Gelesu da Ea
maga:mega dili gaga:i dagoi.
14 Yesu Gelesu da Yu dunu amola Dienadaile dunu, gilisili,
dunu fi afadafa fawane hamoi dagoiba:le, E da ninima
olofosu gaguli misi dagoi. Ea da:i hodo ninima ia dagoiba:le,
E da fedege agoane dobea dogoa dialebe agoane amo da Yu
amola Dienadaile afafasu, amo mugului dagoi.
15 †Dunu fi aduna fisili bu fi afadafa Ema madelagi
hamoma:ne, amola olofosu ninima ima:ne, Yesu da Yu Sema
amola gasa bagade hamoma:ne sia:su, fadegai dagoi.
16 ‡E da amo fi aduna ela ha lai hou bu olofole hamoi. E
bulufalegeiga bogoiba:le, amo fi aduna Ema madelagili, bu
fi afadafa fawane hamoi. E da ela Godema bu gousa:musa:
oule misi.
17 §Yesu Gelesu da dilia Dienadaile dunu, Godema seda-
gawane afafai dunu, amola Yu dunu, Godema gadenene
lelu dunu, alima Gode Sia: Ida:iwane (Olofosu Olelesu Sia:)
olelei.
18 Yesu Gelesu Ea hamobeba:le fawane, ninia Yu dunu
amola Dienadaile dunu, da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala
lai dagoiba:le, Godema doaga:mu defele esala.
19 Amaiba:le, dilia Dienadaile dunu da wali ga fi dunu
hame. Dilia da Gode hame dawa:su dunu hame. Dilia da
wali Yu dunu defele esala. Dilia da Gode Ea fidafa dunu.
20 Gode Ea fa:no bobogesu fi da igi diasu agoane. Musa:
diasu gagusu dunu bai da asunasi dunu amola balofede
dunu. Dilia da amo diasu bai da:iya gagui gala. Diasu
Mimogo Igidafa da Yesu Gelesu.

---

† **2:15:** Golosia 2:14 ‡ **2:16:** Golosia 1:20 § **2:17:** Aisaia 57:19

21 Diasu gaguma:ne, Yesu Hi da igi huluane gilisili gaguli,
Debolo Diasu ida:iwane gala Godema imunusa:gini gagu-
lala.
22 Amaiba:le dilia da Yesuma madelagiba:le, dilia amola
eno dunu huluane, amoga Gode da diasu hamonana. Gode
da Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga amo diasu ganodini
esalebe ba:sa.

3

Bolo da Dienadaile Dunu Fidima:ne, Hawa: Hamosu

1 Amaiba:le, na, Bolo, Yesu Gelesu Ea udigili hawa:
hamosu dunu, dili Dienadaile dunu fidima:ne, Godema
sia:ne gadosa.
2 Gode da hahawane amola asigiba:le, amo dili fidima:ne
hawa: hamosu nama i, amo dilia hame nabibala:?
3 Gode da Ea musa: wamolegei hou amo ea dedebosu
fadegale, huluane nama olelei dagoi. (amo na da musa:
fonobahadi dedei dagoi.
4 *Dilia amo idisia, Yesu Gelesu Ea musa: wamolegei hou
na dawa:be liligi, amo dawa:mu.)
5 Gode da musa: amo wamolegei hou osobo bagade
dunuma hame olelei. Be wali E da Ea A:silibu amoga, Ea
hadigi hamoi asunasi dunu amola balofede dunu ilima, amo
sia: olelei dagoi.
6 Amo musa: wamolegei liligi da agoane diala. Gode
Ea Sia: Ida:iwane nababeba:le, Gode Ea hahawane iasu
hou wali Dienadaile amola Yu dunu, ilia gilisili dawa:lala.
Ilia da:i hodo afadafa Ea liligi diala amola ilia Gode Ea
hahawane dogolegele imunusa: ilegele sia:i liligi, Yesu
Gelesu Ea hamobeba:le ninima i, amo Dienadaile amola Yu,
ilia gilisili gagusa.
7 Gode da na dogo ganodini gasa bagade hamobeba:le, E
da nama hahawane dogolegele iasu i dagoi. E da na Ea Sia:
Ida:iwane olelemusa: masa:ne, na ilegei dagoi.
8 Na hou da fonobahadidafa. Gode Ea fi dunu fonoba-
hadidafa, amo ea hou da na hou baligisa. Be Gode da
nama hahawaneba:le, E da nama Dienadaile dunuma Sia:
Ida:iwane Gala, Yesu Ea bagade gagui hou, amo olelemusa:,
na ilegei.
9 Dunu huluane ilia Gode Ea musa: wamolegei ilegesu da
wali osobo bagadega hawa: hamomu, amo ilia dawa:ma:ne,
Gode, liligi huluane Hahamosu Dunu, da musa: ode
huluane amoga amo hou wamolegei.
10 Abuliba:le? Bai wali esoga, Yesu Ea fa:no bobogesu
fi dunu ilia hou ba:beba:le, a:igele ouligisu dunu, ouligisu

* **3:4:** Golosia 1:26-27

dunu huluane Hebene soge ganodini amola a:silibu huluane, ilia Gode Ea bagade dawa:su hou hisu hisu noga:le dawa:ma:ne, E musa: wamolegei.
11 Gode da musa: amo hou hamomusa: ilegei dagoi. Amola E da Hina Gode Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, hamoi dagoi.
12 Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le amola Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le, ninia mae beda:iwane Gode midadi misunusa: dawa:.
13 Amaiba:le, na da dilima ha:giwane sia:sa. Na da se nababeba:le, mae da:i dioma. Bai na da dili fidima:ne, se naba.

Yesu Gelesu Ea Asigidafa Hou

14 Amaiba:le, na da ninia Ada Ea midadi muguni bugili gala:la daha.
15 Gode Hi da osobo bagade fi huluanedafa, amola Hebene fi huluane, ilia diodafa ilima asula.
16 Gode da Ea hadigi baligiliwane gagubiba:le, E da dilia dogo ganodini gasa hou dawa:ma:ne amola E da Ea A:silibu amoga gasa dilima ima:ne, na da Ema adole ba:sa.
17 Na da dili dafawaneyale dawa:beba:le, Yesu Gelesu da dilia dogo ganodini Ea golasu hamoma:ne, na da Godema sia:ne gadosa. Dilia hou difi agoane amola golasu ifa agoane magufale asigi houdafa osobo ida:iwane agoai amoga gudu sa:ima:ne, na da sia:ne gadosa.
18 Amane hamosea, dilia amola Gode Ea fi dunu huluane, da Yesu Gelesu Ea asigi hou da sedadedafa, ba:dedafa, gadodafa amola gududafa, amo huluane dawa:ma:ne, gasa lamu.
19 Dafawane! Ea asigidafa hou dilia huluane dawa:mu da defea. Be amo da baligili bagadeba:le, huluane dawa:mu da hamedei. Be dilia amo dawa:sea, Gode da Ea hou amoga dilia dogo dafawane nabama:ne, na da sia:ne gadosa.
20 Gode da ninia dogo ganodini gasa bagadewane hawa: hamonanebeba:le, E da ninia adole ba:su liligi amola ninia asigi dawa:su liligi, amo bagadewane baligili ninima imunusa: dawa:.
21 Amaiba:le Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini amola Yesu Gelesu Ea hou amo ganodini, Gode Ea hadigidafa hou eso huluane mae dagole dialalaloma:ne, ninia sia:ne gadomu da defea. Ama.

4

Da:i Hodo Afadafa Hamoma:ne, Noga:le Ouligima

1 Amaiba:le, na Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, se iasu diasu ganodini esalebe ba:sa, na da dilima ha:giwane

adosa. Gode da Ema misa:ne dilima wele sia:beba:le, E da
dilia hou hamomusa: ilegei dagoi. Dilia amo ilegei defele
hamoma.
2 *Dilia eso huluane hou fonoboiwane, asigiwane amola
hedolo hame ougiwane esaloma. Dilia asigi hou olelema:ne,
eno dunuma hedolo mae ougima.
3 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da olofosu olelebeba:le,
E da dilia fi gilisibiba:le, afadafa hamoi. Dilia amo fi mae
afafama:ne, gilisili madelagi hou noga:le ouligima.
4 Da:i hodo da afadafa fawane amola A:silibu da afadafa
fawane. Amo defele, Gode da dili dafawane hamoma:beyale
dawa:lusu afadafa fawane lalegaguma:ne, dilima misa:ne
wele sia:i.
5 Hina Gode da afadafa fawane. Dafawaneyale dawa:su
hou da afadafa fawane. Hanoga fane salasu hou da afadafa
fawane.
6 Gode afadafa fawane esala. E da osobo bagade fifi
asi gala amo huluanema Hina Bagade esala. E da Hina
Godedafa amola dunu fifi asi gala huluane amo ganodini
hawa: hamonana. Hisu da Baidafa.
7 Yesu Gelesu da ninima afae afae hahawane dogolegele
iasu hisu hisu i dagoi.
8 †Gode Sia: da agoane dedei diala,
"E da gadodili heda:beba:le,
Ea se iasu diasu hawa: hamosu dunu oule asi.
Be E da osobo bagade fi dunuma hahawane dogolegele
iasu liligi i."
9 "E da gadodili heda:i," amo dawa:loma:ne da adila:? Bai
E hidadea osobo bagadega gududafa sa:i dagoi.
10 Amaiba:le, E da gudu sa:ili, bu Hebene sogega heda:le
baligili, E da Hebene amola osobo bagade huluanedafa
nabalesi.
11 Hisu da osobo bagade fi dunuma hahawane dogolegele
iasu i. E da osobo bagade dunu mogili, ilima hawa:
hamomusa:gini ilegei dagoi. Mogili da asunasi dunu, eno da
balofede, eno da ifa:galesidi (Godema hiougisu dunu) eno da
basa amola eno da olelesu dunu amo hawa: hamomusa:gini
ilegei dagoi.
12 Yesu Gelesu Ea da:i hodo amoma gasa ima:ne amola
Ea fa:no bobogesu fi dunu huluane ilima Gode Ea hawa:
hamosu ilia noga:le hamoma:ne, E da agoane ilegei.
13 Amasea, ninia huluane gilisili dafawaneyale dawa:su
hou afadafa lale, huluane defele Gode Ea Manodafa Ea hou
dawa:mu amola Gelesu Ea asigilai defele, asigilamu.

---

* **4:2:** Golosia 3:12-13 † **4:8:** Gesami Hea:su 68:18

14 Amasea, ninia mano fonobahadi hou yolesili, mano ilia
yagugusu hou hano gafului foga fabeba:le yagugusa agoane
yolesimu. Ogogosu dunu ilia asigi dawa:su ogogole olelesea,
ninia da hame dafamu.
15 Be amo yolesili, ninia sia: moloidafa asigiliwane
sia:beba:le, ninia asigilale, Gelesu ninia Dialuma amo Ea
asigilai amoga defemu.
16 ‡E da ouligibiba:le, Ea da:i hodo liligi da huluane
gilisili noga:le hamosa. Muguni huluane da da:i hodo liligi
madelagisa. Amasea, liligi afae afae da gilisili noga:le
hamosea, da:i hodo da asigi hou hamobeba:le, noga:le
asigilasa.

Esalusu Gaheabolo Gelesu Ganodini

17 Amaiba:le, Yesu Gelesu Ea Dioba:le, na da sisasu sia:
dilima olelesa. Dilia! Hame lalegagui dunu, ilia gasi
ganodini esalebeba:le amola asigi dawa:su wadela:i amola
hamedei fawane dawa:beba:le, ili hou defelewane mae
hamoma.
18 Ilia da gasi ganodini esalebe. Ilia hame dawa:beba:le
amola gasa fi hou hamobeba:le, Gode Ea Eso huluane mae
bogole Fifi Ahoanusu iasu liligi hamedafa dawa:.
19 Ilia gogosiasu hou hame dawa:. Ilia hanaiba:le, wadela:i
hou hamonana. Sia:mu hamedei liligi, ilia da:i hodo amoma
ouligisu hou hamedafa hamosa.
20 Be Yesu Gelesu da amo hou dilima hame olelei!
21 Dilia da Ea hou nabi dagoi. Dilia da Ema fa:no
bobogebeba:le, Yesu Ea dafawane hou huluane nabi dagoi.
22 §Amaiba:le dilisu musa: da:i hodo hou yolesima! Amo
musa: da:i hodo hou da hi hanai hamobeba:le, dilia a:silibu
hou wadela:lesilalu.
23 Be dilia dogo amola asigi dawa:su da gaheabolodafa
hamomu da defea.
24 **Dilia gaheabolo hou abula agoane salima. Amo
gaheabolo hou da Gode Ea hou defele ba:sa. Gode Ea hou
amo dilia salimu liligi da moloidafa amola hadigidafa.
25 ††Amaiba:le, ogogosu hou yolesima! Ninia huluane
gilisili Gelesu Ea da:i hodo liligi hamoi dagoiba:le, eno Yesu
Ea lalegagui dunuma, sia: moloidafa fawane olelemu da
defea.
26 ‡‡Dilia ougi hou heda:sea, wadela:le hamomusa:gini
mae ougima! Amola dilia ougi hou da bagadewane
mae dialoma:mu. Eso amoga ougi da heda:i, hedolodafa
yolesima! Amasea, eso dabe ba:mu.

---

‡ **4:16:** Golosia 2:19 § **4:22:** Golosia 3:9 ** **4:24:** Golosia 3:10; Mui 1:26
†† **4:25:** Segalaia 8:16 ‡‡ **4:26:** Gesami Hea:su 4:4

27 Sa:ida:ne da dilia hou wadela:sa:besa:le, ea logo mae
fodoma.
28 Musa: wamolasu dunu, e da amo hou yolesili, ea labe
huluane ba:ma:ne amola hame gagui dunu fidima:ne, e da
bu hawa: hamosudafa hamomu da defea.
29 Eno dunu ilia hou wadela:ma:ne, lasogole mae sia:ma.
Be fidima:ne sia: amola dunu eno ilia hou gaguia
gadoma:ne amola ilia labe hahawane fidima:ne, amo sia:
fawane sia:ma.
30 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da:i dioma:ne,
Ema se mae ima. Gode Ea A:silibu da dilia dogo
ganodini esalebeba:le, amo da dilima Gode Ea ilegei
dawa:digima:ne olelesu agoane. Gode Ea A:silibu da wali
dilima dawa:digima:ne ilegesu agoane gala. Dilia huluane
da osobo bagade hou amoga lala:gi gala, be hobea amo yole-
sili, dafawane halegale ahoanumu, amo dawa:digima:ne
olelesa.
31 Ougi hou, mi hanai hou amola da:i hodo ea hanai hou,
amo huluane yolesima. Lasogole sia: mae wili gala:ma
amola eno dunuma hihi asigi dawa:su yolesima.
32 §§Be dilia fi ganodini eno dunu da eno dunuma
asigiliwane amola dogo asaboiwane hou dawa:mu da defea.
Gode da Yesu Gelesu Ea hamoiba:le, dili gogolema:ne olofoi
dagoiba:le, amo defele, dilia amola eno dunu ilia hou
gogolema:ne olofoma.

5

Hadigi Ganodini Esaloma

1 Dilia da Gode Ea manolali hamoi dagoiba:le, dilia da Ea
hou defele hamomusa:gini logo hogoi helemu da defea.
2 *Yesu Gelesu Ea hou dawa:ma. E da ninima asigiba:le,
Ea esalusu fisi dagoi. Amo hou da Godema gabusiga:
gobele salasu hou agoane hamoiba:le, Gode da hahawane
ba:i. Amo defelewane, asigi hou da dilima ouligisuwane
dialoma:mu.
3 Dilia gilisisu ganodini, wadela:i uda lasu sia:, uda
fofosu sia:, uasu amola mudasu hou huluane da hamedafa
ba:ma:mu. Bai dilia da Gode Ea hadigi fi.
4 Be wadela:i sia: amola uda fofosu sia: amola udigili
wadela:i oufesega:su sia: sa:imu da dilima hamedei. Amo
yolesili, Godema fawane nodone sia:ma.
5 Noga:le dawa:ma! Wadela:i uda lasu dunu, hou noga:i
hame olelesu dunu, uasu amola mudasu dunu, (uasu dunu
Ea hou da loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadosu hou

§§ **4:32:** Golosia 3:13 * **5:2:** Gadili Asi 29:18; Gesami Hea:su 40:6

defele gala), amo dunu huluane ilia Yesu Gelesu amola Gode
Ea Hinadafa Hou hamedafa ba:mu.
6 Eno dunu ilia ogogole gagaoui sia: dilima olelesea, ilia
hou mae lalegaguma. Amo hou hamobeba:le, hame nabasu
dunu da Gode Ea ougi hou ba:mu.
7 Amaiba:le, amo dunuma fi hamoma:ne mae gilisima!
8 Dilia amola da musa: gasi dunasi ganodini esalu. Be
Hina Gode Ea fi ilima heda:beba:le, dilia gasi yolesili, hadigi
ganodini misi. Amaiba:le, dilia hou da hadigi ganodini
esalebe dunu, ilia hou defele ba:mu da defea.
9 Hadigi hou da ida:iwane liligi, noga:i hou, dafawane hou
amola wadela:i hame gala hou, fage agoane legesa.
10 Hina Gode Ea hahawane ba:ma:ne hou dilia
dawa:musa:, hogoi helema.
11 Be noga:i hame liligi, wadela:i dunu ilia gasi ganodini
hamosu hou, amo higale, maedafa ba:ma. Be dunu da amo
hou yolesima:ne, hadigi amo ganodini olelema.
12 (Wadela:i dunu ilia wamolegei hou hamobe amoma
ninia gogosiabeba:le, sia:mu hamedei liligi agoane ba:sa.)
13 Be liligi huluane da hadigiga olelemusa: gaguli masea,
ilia houdafa ninia noga:le ba:sa.
14 Bai liligi huluane amo da noga:le ba:sea, afadenene,
hadigi agoane hamosa. Amaiba:le, sia: da agoane dedei
diala,

"Golai dunu!
Di nedigima!
Dia bogoi yolesili, wa:legadobeba:le,
Gelesu da dima hadigimu."

15 Amaiba:le, dawa:iwane esaloma! Gagaoui dunu agoane
mae esaloma! Be bagade dawa:su dunu defele esaloma!
16 †Wali esoga wadela:i dunu ilia da wadela:i bagadewane
hamonanebeba:le, dilia da hou ida:iwane hamomusa:gini
logo ba:sea, hamoma.
17 Gagaoui agoane mae hamoma! Be Gode Ea hanai liligi,
amo hogoi helele, noga:le dawa:ma.

Gode Ea A:silibu amoga Nabai Hou

18 Adini bagade mae ba:ma. Dilia wadela:mu logo da goea.
Be amo yolesili, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo
nabama:ne, logo fodoma.
19 ‡Gode Ea sia: dedei dilia amola eno dunu, gilisili sia:
sa:ima. Gode Ea gesami amola hadigi gesami, hea:ma. Dilia
dogo ganodini Hina Godema nodone dawa:beba:le, Gode Ea
gesami hahawane hea:ma.

---

† **5:16:** Golosia 4:5 ‡ **5:19:** Golosia 3:16-17

20 Liligi huluane amola hou huluane, dilima
doaga:beba:le, Hina Gode Yesu Gelesu Ea Dioba:le, Ada
Godema nodone sia:ne gadoma.
21 Dilia Yesu Gelesuma nodone dawa:beba:le, dilia dunu
enoma dunu enoma dilia hou fonobone, eno ea sia:
nabawane hamoma.

Uda amola Egoa

22 §Dilia uda! Dilia Hina Gode Ea sia: nabawane
hamobeba:le, dilia egoa ilia sia: nabawane hamoma.
23 Bai Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu fi ilima Hina
esala. Amo defele egoa da ea udama hina esala. Amola
Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu fi (Ea da:i hodo) ilima
Gaga:su dunu esala.
24 Amaiba:le, sese fi dunu da Yesu Gelesu Ea sia: mae
hihiniwane naba, amo defelewane dilia uda, dili egoa sia:
mae hihiniwane nabawane hamoma.
25 **Udalai dunu! Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu fi
dunu ilima asigiba:le, ili gaga:ma:ne Ea esalusu fisi, amo
hou defele dilia uda ilima asigima.
26 Yesu Gelesu Ea esalusu fisi amo ea bai da agoane diala.
E da Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia hou afadenene, Gode Ea
sia: hano agoane amoga dodofele, Gode Ea hawa: fawane
hamomusa:gini, Godema ima:ne, Ea esalusu fisi.
27 Amasea, sese da bu ida:iwane, wadela:i hame gala,
ledo hamedei, amo ida:iwane hamoi fi E da eso huluane
gagumusa: lama:ne, Ea esalusu fisi dagoi.
28 Dunu da ilisu da:i hodo amoma asigi hou defelewane,
ilia uda amoma asigimu da defea. Dunu da ea udama asigi
galea, e da ea da:i hodo amoma asigisa.
29 (Dunu da hi da:i hodo hame higasa. Be ea da:i hodo
amoma ha:i manu iaha amola ouligisa. Amo defele Yesu
Gelesu da sese fi ouligisa.
30 Bai ninia da Yesu Gelesu Ea da:i hodo liligi gala.)
31 ††Gode Sia: da agoane dedei diala, “Amaiba:le, dunu da
ea ada amola eme yolesili, ea udama madelagimu. Amasea,
aduna da hu afadafa hamoi dagoi ba:mu.”
32 Amo Gode Sia: ganodini da wamolegei sia: dedei diala.
Be na dawa:loba, amo sia: da Gelesu amola sese fi, ilia hou
olelesa.
33 Be amo sia: da dilima amola olelesa. Dunu huluane ilia
da:i hodo amoma asigi hou defelewane, ilia udama asigimu
da defea. Amola uda huluane ilia egoa ilima dawa:iwane
amola asigiwane nabimu da defea.

---

§ **5:22:** Golosia 3:18; 1 Bida 3:1 ** **5:25:** Golosia 3:19; 1 Bida 3:7 †† **5:31:** Mui 2:24

6

Mano amola Eda amola Ame

1 *Mano! Hina Gode da dilia Hina! Amaiba:le, dilia
eda amola ame, ela sia: nabawane hamoma! Bai amo da
moloidafa hou.
2 †Gode Ea sema da agoane dedei diala, “Dia eda amola
ame, elama nodone asigima! Ela sia: noga:le nabima.”
Bai amo Sema dedei amo noga:le hamoi galea, Gode da
hahawane dogolegele imunu ilegele amane sia:i,
3 “Dia amo noga:le hamosea, hahawane amola hedolo
mae bogole, ode bagohame soge Na dilima i amo gan-
odini esalumu.” Amo da hahawane dogolegele imunu
hamoma:ne sia:i bisili dedei.
4 ‡Dilia eda amola ame! Dilia mano ougima:ne, ilima se
dabe iasu udigili mae ima! Be Yesu Ea hou dawa:le, Ea hou
defele ilima olelema!

Bidi Hame Labe Udigili Hawa: Hamosu Dunu amola ilia Hina Dunu

5 §Bidi hame labe udigili hawa: hamosu dunu! Dilia osobo
bagade ouligisu dunu ilia sia: beda:iwane nabima. Dilia
da Yesu Gelesuma nabasu hou hamobe. Amo defele, dilia
ouligisu dunu ilia sia: nabima.
6 Ilia siga ba:beba:le nodosu sia: lama:ne, amo fawane
hame. Be Gode Ea hanai hou dawa:beba:le amola dilia
da eso huluane Yesu Gelesu Ea hawa: hamobe, amo
dawa:beba:le, noga:le hamoma.
7 Dilia da osobo bagade dunu ea udigili hawa: hamosu
hamobeba:le mae dawa:le, be dilia da Gode Ea hawa:
hamosu dunu esala, amo dawa:beba:le hahawane hawa:
hamoma.
8 Mae gogolema! Gode da udigili hawa: hamosu dunu
amola halegale lalebe dunu, ilima ilia hawa: hamoi
ida:iwane defele, bidi imunu galebe.
9 **Dilia ouligisu dunu! Dilia udigili hawa: hamosu dunu
ilima asigi hou amola gebewane hou amo defele hamoma!
Mae gogolema! Dilia amola dilia udigili hawa: hamosu
dunu, dilia Hinadafa da afadafa Hebene soge ganodini
esala. E da dunu huluane ilima defe afadafa amoga
fofada:sa.

Gode Ea Gaga:su Liligi

10 Sia: dagomusa: na da sia:sa. Dilia Yesuma madelagi
hou, Gode Ea gasaga asigilama:ne noga:le hamoma.

---

* **6:1:** Golosia 3:20 † **6:2:** Gadili Asi 20:12; Mousese ea Malasu 5:16 ‡ **6:4:** Golosia 3:21 § **6:5:** Golosia 3:22-25 ** **6:9:** Mousese ea Malasu 10:17; Golosia 3:25, 4:1

11 Dilia gasawane leloma:ne amola Sa:ida:ne ea ogogosu
hou amoma gegema:ne, Gode Ea gaga:su da:igene ga:su
huludafa idiniginisima.
12 Bai ninia da hu amola maga:mega hamoi osobo bagade
dunu ilima hame gegesa. Be wadela:i a:silibu hisi amo
ganodini esala amola gasi ea hina dunu amola wadela:i
gasa bagade hou ouligisu a:silibu muagado ganodini, ilima
gegenana.
13 Amaiba:le, Gode Ea da:igene ga:su huluane wa-
hadafa idiniginisima. Amasea, dafama:ne adoba:su dilima
doaga:sea, dilia da Sa:ida:ne ea doagala:su bu hasalasimusa:
dawa:mu. Amasea, bu gegenanu mae yolesili, noga:le lelebe
agoane ba:mu.
14 ††Amaiba:le, ha:esaloma. Dafawane moloidafa hou
beleda agoane dilia hagomoga idiniginisima. Dilia bidegi
mae soma:ne, hou ida:idafa buluma.
15 ‡‡Gode Ea olofosu Sia: Ida:iwane gala olelema:ne
momagemusa:, Ea Sia: emo salasu agoane salima.
16 Dilia da:i hodo Sa:ida:ne ea bodome sosuga mae
soma:ne, dafawaneyale dawa:su hou da:igene ga:su gagusu
agoane noga:le gaguma.
17 §§Yesu Gelesu Ea gaga:su hou, amo dafawaneyale
dawa:beba:le, habuga agoane salima. Gode Ea sia: da
gegesu gobihei agoane Gode Ea A:silibu da dilima i
dagoiba:le, amo noga:le gaguma.
18 Amo hou huluane hamonanea, gilisili Godema sia:ne
gadoma! Eso huluane, Gode Ea A:silibu da olelebeba:le,
Gode Ea di fidima:ne sia:ne gadoma! Amola mae golale,
mae yolesili, sia:ne gadolaloma! Gode Ea fi dunu huluane
fidima:ne, Ema sia:ne gadoma!
19 Amola Gode da na fidima:ne, sia:ne gadoma! Na da
sia:musa: dawa:sea, na da Gode Ea Sia: wamolegei liligi
mae beda:iwane olelema:ne, amola Gode da na fidima:ne,
dilia Godema sia:ne gadoma!
20 Amo sia: ida:iwane gala olelemusa:, na da sia: alofesu
dunu agoane. Be wali na da se iasu diasu ganodini
sia:inega la:gi. Na da mae beda:iwane, Gode sia: ida:iwane
olelemusa:, Gode da na fidima:ne sia:ne gadoma! Bai na da
mae beda:iwane olelemu da defea!

Dagomusa: Asigi Sia:

21 ***Ninia na:iyado, Gode Ea noga:i hawa: hamosu dunu,
Digigase, dilia da na esalebe hou dawa:ma:ne, e da hobea
na hou dilima olelemu.

---

†† **6:14:** Aisaia 11:5,59:17 ‡‡ **6:15:** Aisaia 52:7 §§ **6:17:** Aisaia 59:17
*** **6:21:** Asunasi Dunu Ilia Hou 20:4; 2 Dimodi 4:12; Golosia 4:7-8

22 Ninia hou dilima olelema:ne, amola dilia dogo denesima:ne, na da e dilima asula ahoa.
23 Ada Gode amola HinaYesu Gelesu da dilia Gelesu fi dunu huluanema olofosu amola asigi houdafa amola dafawaneyale dawa:su hou, amo dilima imunu da defea.
24 Hina Gode Yesu Gelesu Ema hame fisili madelagi dunu huluane ilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou ba:lalumu da defea.

Sia: Ama Dagoi

Filibai
Hidadea Sia:

Bolo da amo meloa Filibai moilai bai bagadega esalebe dunuma dedei. Filibai dunu da Ma:sidounia sogebi, Louma soge bagade ganodini esalu. Bolo da Iuloube soge bagade ganodini degabo hawa: hamonanu, e da Filibai Yesu Ea fa:no bobogesu fi, amo sese bugi dagoi. E da se iasu diasu ganodini esaloba, Filibai meloa dedei. Eno Gode Ea hawa: hamosu dunu da ema sia:ga gegeiba:le amola eno dunu ilia ogogole olelebeba:le, e da meloa dedei. Be Bolo da Yesu Gelesu Ea hou noga:le lalegaguiba:le, e da hahawane amola olofoiwane amo meloa dedei. Filibai Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da ema dafawane esaloma:ne hanai fidisu liligi iasiba:le, amo meloa dedei baidafa da ilima nodomusa: sia:sa. Ilia se nabasea, ilia dogo denesima:ne amola hahawane olofosu hou dawa:ma:ne, Bolo da amo sia: dedei. Ilia da gasa fi hou amola liligi lamu hanai hou yolesili, Yesu Ea fonoboi hou lama:ne, e da ilima sia:i. Ilia da Yesuma madelagi dagoi. Amo hou da Yu Sema nababeba:le hame, be Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane. Filibai meloa dedei da hahawane dogolegele hou, dafawaneyale dawa:su hou, mae mogili gilisisu hou amola Yesu Ea hou mae yolesili, hamonanusu hou bagadewane olelesa. Ninia amo meloa idisia, Bolo da Filibai Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima bagadewane asigisa, amo dawa:sa.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...*Sia:alalo 1:1-11*
2 Hou amo da Boloma Doaga:i...*Sia:alalo 1:12-26*
3 Esalusu Bai Yesu Gelesu...*Sia:alalo 1:27—2:18*
4 Dimodi amola Iba:faloudaida:se...*Sia:alalo 2:19-30*
5 Ha lai Dunu amola
Wadela:i Hou Dawa:ma:ne Sisasu...*Sia:alalo 3:1—4:9*
6 Bolo amola ea Filibai Dogolegei Dunu...*Sia:alalo 4:10-20*
7 Dagomu Sia:...*Sia:alalo 4:21-23*

Filibai

1 ✡Bolo amola Dimodi, Yesu Gelesu Ea hawa: hamosu dunu, ania amo meloa dilima dedesa.

Dilia huluane Yesu Gelesuma madelagi dunu, amola Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu amola fidisu dunu, dilima imunusa: ania dedene iaha.

✡ **1:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:12

2 Ninia Ada Gode amola Hina Yesu Gelesu Ea hahawane
dogolegele iasu amola olofosu hou, dilima ima:ne na
dawa:lala.

Filibai Dunu Fidima:ne Bolo da Sia:ne Gadosu

3 Eso huluane na da dilia hou dawa:loba, na da Godema
nodone sia:sa.
4-5 Musa: degabo na da Gode Ea Sia: ida:iwane gala
dilima olelei. Musa:ganini misini wali esoga, na da Gode
Sia: olelebeba:le, dilia da mae yolesili, na noga:le fidi.
Amaiba:le, na da dili fidima:ne Godema sia:ne gadosea,
hahawane sia:ne gadolala.
6 Dilia noga:le fidibiba:le, Gode Ea hahawane dogolegele
hawa: dilia dogo ganodini degabo hemoi, da mae yolesili
hamonanumu, na dawa:. Yesu Gelesu Ea bu misunu
eso amoga, Gode da amo hawa: hamosu dagomu, na
dafawaneyale dawa:be.
7 Dilia da na dogolegei dunu. Amaiba:le, na da dilima
asigimu da defea. Musa: na da udigili lalu amo esoga,
Gode da fidibiba:le, dunu huluane ilia amo sia: gasawane
lalegaguma:ne, na da gasawane, moloidafa olelei. Wali na
da se iasu diasu ganodini esalebeba:le, na da mae yolesili,
amo hou olelelala. Amo olelemusa:, musa: dilia huluane
gilisili fidisu, amola wali fidilala. Amaiba:le, na da dilima
bagade asigisa.
8 Gode da na ba:su dunu esala! Na da dilima dafawane
sia:sa! Na fofagi hou dili huluanema da Yesu Gelesu Ea
dogoga maha.
9 Dilia eno dunuma asigi hou, bagade dawa:su hou amola
asigi dawa:suga fofada:su hou, amo da gilisili asigilama:ne,
na da Godema sia:ne gadosa.
10 Amane hamosea, dilia da logo ida:iwanedafa amoga
masa:ne ilegemusa: dawa:mu. Amasea, Yesu Gelesu
Ea bu misunu esoga, dilia dogo ledo hamedei agoane
ba:mu, amola dunu huluane da dilima diliwaneya udidimu
hamedei ba:mu.
11 Amasea, Yesu Gelesu da hamobeba:le, dilia esalusu
da hou ida:iwanedafa amoga nabai ba:mu. Amola amo
houba:le, Gode da hadigi amola nodosu lamu.

Esalusu ea Bai da Yesu Gelesu

12 Se nabasu hou da nama doaga:beba:le, eno dunu
bagohame ilia Gode Ea sia: nabi dagoi. Dilia amo dawa:mu
da defea.
13 ✡Louma hina bagade ea diasu sosodo aligisu fi dunu
amola eno dunu huluane, ilia na da Yesu Gelesu Ea hawa:
hamobeba:le, se iasu diasu ganodini sali, amo dawa:.

✡ **1:13:** Asunasi Dunu Ilia Hou 28:30

14 Amola Yesu Ea fa:no bobogesu dunu bagohame da na
se iasu diasu ganodini sali ba:beba:le, Hina Gode Ea hou
baligiliwane lalegagusa. Amalalu, ilia mae beda:iwane Gode
Ea Sia: olelelala.
15 Mogili da sia:ga gegesu amola mudasu hanaiba:le,
olelesa. Be mogili da hou ida:iwane dawa:le olelesa.
16 Ilia da nama asigiba:le noga:le olelesa. Bai ilia dawa:,
Gode da nama Ea Sia: ida:iwane gaga:musa:, amo hawa:
hamosu nama ilegei dagoi.
17 Be eno, musa: adoi mudasu dunu da ogogolewane,
ilisu hou fawane gaguia gadomusa:, Yesu Gelesu Ea hou
olelesa. Na da se iasu diasu ganodini esalebeba:le, iliada
nama se eno baligiliwane ima:ne dawa:lala.
18 Be mae dawa:ma! Na da hahawane! Mogili da
hahawane Yesu Ea hou olelesa. Mogili, ilisu hou fidima:ne
ougili olelesa. Be dunu bagohame da Yesu Gelesu Ea hou
nababeba:le, na da hame sia:mu. Amola na hahawane hou
hame fisimu.
19 Dilia da sia:ne gadolalebeba:le amola Yesu Gelesu Ea
A:silibu Hadigidafa Gala da fidilalebeba:le, na da se iasu
diasu logo doasibi ba:mu. Na amo dawa:beba:le, mae yolele
hahawane ba:mu.
20 Na da mae dafane, wali amola eso huluane, mae
beda:iwane, hawa: hamomu bagadewane hanai gala. Na da
bogoma:bela:? Na da esaloma:bela:? Mae dawa:ma! Dunu
huluane da Yesu Gelesuma nodone dawa:ma:ne, na da hou
huluanedafa noga:le hamomu hanai galebe.
21 Na esalusu bai da Yesu Gelesu fawane. Amaiba:le, Na
bogosea, na da baligiliwane lamu.
22 Be na da:i da mae bogole esalea, ebeda, na da eno hawa:
noga:iwane hamoma:bela:? Amaiba:le, na da adi logoga
ahoa:dula:?
23 Na da logo aduna ba:sa! Na da adi logoga ahoa:dula:?
Logo afae da na bogole amola Yesu Gelesuma doaga:mu.
Na da amo logoga masunu hanai galebe. Bai Yesuma gilisili
esalumu da osobo bagadega esalumu bagadewane baligisa.
24 Be na bogosea, dili bu fidimu hamedei ba:mu. Amola
dilia na fidisu eno ba:mu da defea.
25 Amaiba:le, na dawa:loba, na da wahadafa hame bo-
gomu. Dilia dafawaneyale dawa:su hou amola hahawane
hou da asigilamusa:, na da fidima:ne bu ouesalumu.
26 Amasea, na da dilima bu gousa:musa: masea, dilia da
Yesu Gelesuma madelagiba:le amola na fidisu dawa:beba:le,
dilia da Yesu Gelesuma baligiliwane nodone dawa:mu.
27 Amaiba:le, liligi bagade dawa:ma! Yesu Gelesu Ea
Sia: ida:iwane olelesu liligi, amo defele dilia hou ba:mu

da defea. Amane hamosea, na da dilima masea o hame masea, dila hou da gilisili, mae mogili, asigi dawa:su afadafa hamoiwane ba:mu. Na dilia hou gasa gala lelawane, gilisili Gode Ea sia: ida:iwane gala fidima:ne gegenanebe, na da nabimu.
28 Dilima ha lai dunu ilima mae beda:ma. Dilia dogo denesima amola gasawane hamoma. Amo hou ba:sea, dilima ha lai dunu da dili hasalasimu hamedei ba:mu. Bai Gode da dilima hasalasisu hou iaha.
29 Gode da dilima hahawaneba:le, dilia Yesu Gelesuma hawa: hamoma:ne ilegei dagoi. Be amo fawane hame. Be dilia hawa: hamosu eno da Ea hou fidimusa:, se nabalumu.
30 ✡Wali, na da Gode Ea Sia: Ida:iwane gaga:musa:, gegesea, dili amola gilisili gegenanumu dawa:. Dilia da na musa: gegenanebe ba:i dagoi. Amola na wali mae yolesili gegenana, dilia da nabi.

2

Yesu Gelesu Ea Fonoboi Hou amola Ea Gasa Bagade Hou

1 Dilia da Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, gasa bagade hamonana. Ea asigidafa hou da dilia dogo denesilala. Dilia amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, da asigiwane gilisili esala. Dilia da enoma enoma asigilala. Dunu afadafa se nabasea, dilia huluane se naba.
2 Na da amo hou hahawane ba:sa. Amaiba:le, na da baligiliwane hahawane dawa:musa:, dilia asigi dawa:su afadafa fawane amola dogolegei hou afadafa, dilia hou huluane mae mogili afadafa fawane hamoma.
3 Gasa fi hamomusa: amola dilia hanai hou hamomusa:, mae dawa:ma! Be eno dunu fidima:ne, dilia hou fonoboma. Eno dunu ilia hou da dilia hou baligi dagoi, dilia amo asigi dawa:su lama.
4 Dilia hanai liligi fawane mae dawa:ma. Be eno dunu fidima:ne, ilia liligi dawa:ma amola noga:le ouligima.
5 Dilia Yesu Gelesu Ea asigi dawa:su hou amo defele lalegaguma.
6 E da mae afadenene,
eso huluane Gode Ea hou defele esalebe ba:i.
Be E da hidale gasa fi hamone, Gode defele ba:mu,
amo hame dawa:i galu.
7 Be Hi hanaiba:le, Ea bagade gagui huluane yolesili,
hawa: hamosu dunu ea hou agoane lalegaguli,
E da osobo bagade dunu ea da:i hodo lai dagoiba:le,
osobo bagade dunu agoane ba:i.
8 E da Ea hou fonobone, nabasu logo amoga asili,

✡ **1:30:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:19-40

mae yolele, bulufalegeiga bogoi dagoi.
9 Amaiba:le, Gode da Yesu lale gadole,
gadodafa sogebi amoga oule misini,
Ema Hinadafa Dio asuli.
10 ✡Amaiba:le, Yesu Ea Dio amoma nodoma:ne,
dunu huluane Hebene ganodini, osobo bagade ganodini
amola osobo hagudu sogebi ganodini,
amo huluane da diasa:ili, muguni bugili,
11 dunu huluane nabima:ne,
"Yesu Gelesu E da Hina Godedafa!" ilia da sia:mu.
Amane sia:beba:le, ilia Ada Godema hadigi imunu.

Gamali agoane Hadigima

12 Amaiba:le, na fi dunu! Na amola dilia gilisili esalu, amo eso huluane ganodini dilia na sia: nabi dagoi. Wali na da eno sogega esalebeba:le, na sia: baligiliwane nabawane hamoma! Dilia Gode Ea dilima gaga:i hou amo noga:le dagomusa:, beda:iwane amola yaguguiwane hawa: hamoma!
13 Bai Gode da mae helefili dilia dogo ganodini, dilia hanai liligi afadenene, hi hanai defele hamomusa: hawa: hamonana. Amasea, dilia da Ea ilegele hanai hou nabawane homonanumu.
14 Dilia hou huluane mae egane, mae sia:ga gegene, hamoma!
15 ✡Amane hamosea, dilia da Gode Ea ida:iwane manolali, ledo hamedei, wadela:i hou hame gala, osobo bagade wadela:i fi amo ganodini esalebe ba:mu. Gasumuni da muagado hadigi iaha. Dilia da eso huluane esalalalusu sia: osobo bagade dunuma olelesea, amo gasumuni ea hou agoane, ili gilisisu ganodini hadigima!
16 Amane hamosea, na dilima fidisu hou da udigili hame ha:digi na ba:muba:le, Yesu Gelesu Ea Bu Misunu Eso amoga na da dilia hou hamoiba:le nodomu.
17 Ebeda! Na da bogomuba:le, na maga:me da dilia dafawaneyale dawa:su hou dilia Godema gobele salasu agoane hamoi, amoga fedege agoane na maga:me da sogadigili Godema ima:bela:? Be na da bogosea na da amo hou hahawane ba:sa, amola amo hahawane hou dilima olelesa.
18 Amaiwane, dilia amola hahawane ba:ma! Amola amo hahawane hou nama olelemu da defea.

Dimodi amola Iba:faloudaida:se,

19 Hina Gode da logo fodosea, na da ayawane Dimodi dilima asunasimu. Bai na dogo denesima:ne, na da dilia hou huluane dawa:mu hanai galebe.

✡ **2:10:** Aisaia 45:23 ✡ **2:15:** Mousese Ea Malasu 32:5

20 Dimodi hi fawane da na asigi dawa:su defele, dilima
bagadewane asigisa.
21 Be eno dunu huluane, ilia da Yesu Gelesu Ea hawa:
hamosu mae dawa:le, ilila: liligi fawane dawa:lala.
22 Be dilia da Dimodi ea hou dawa:. E da mae dafane
noga:le lela. Ania da gilisili, eda amola egefe agoane, dunu
bagohame Gode Ea sia: ida:iwane nabima:ne, gasawane
hawa: hamonanu.
23 Amaiba:le, na da nama doaga:mu hou ba:sea, na
Dimodi dilima hedolowane asunasimusa: dawa:lala.
24 Amola Hina Gode da nadilima misa:ne logo hedolo
doasimu, na dafawaneyale dawa:sa.
25 Be wali na Iba:faloudaida:se, ninia fi dunu, dilima
asunasimu dawa:lala. E da na hawa: hamosu amola na
Gode Ea sia: olelemusa: gegesu, amo fidisu. Dilia da
ema olelebeba:le, e da na wali esaloma:ne lamu hanai liligi
fidisu.
26 E da dili ba:mu bagade hanai gala. Dilia da ea oloi nabi
dagoi. Amola e da amo nababeba:le, da:i dio gala.
27 Dafawane! E da oloiba:le gadenenewane bogomu galu.
Be Gode da ema amola nama asigiba:le, amola na da
baligiliwane se nabasa:besa:le, Gode da ea bogomu logo
hedofai.
28 Amaiba:le, na da e dilima asunasimusa: baligili-
wane hanai galebe. Amasea, dilia amo dunu hahawane
ba:muba:le, na da:i dioi amola da fisimu.
29 Amaiba:le, e da Yesu Gelesu Ea fi ganodini dilia sama
agoane esalebeba:le, dilia amo dunu hahawane yosia:ma.
Amola e agoai dunu huluane, mimogo dunu yosia:be amo
defele ilima yosia:ma.
30 Bai e da ea esalusu mae dawa:le, e Yesu Gelesu Ea hawa:
fawane dawa:i. Amanoba, e da gadenenewane bogoi dagoi.
Dilia da nama fidimu hamedeiba:le, e da amo hawa: hamoi.

3

Hou Ida:iwanedafa

1 Sia: dagomusa:, na fi dunu, dilia Hina Godema made-
lagiba:le, hahawane esaloma. Na musa: sia:i na da bu
sia:mu hame hihisa. Dilia noga:le gaga:iwane esaloma:ne,
na dilima bu sia:mu da defea.
2 Wadela:i hamosu dunu, wadela:i wa:me agoane dunu
amo da gadofo damusu hou sema agoane hamosa, dilia hou
wadela:sa:besa:le dawa:ma.
3 Ilia hame, be ninia fawane da gadofo damusu houdafa
lai dagoi. Bai ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le
hahawane gala. Ninia dogo ganodini Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala da esalebeba:le, Godema moloiwane

nodone sia:ne gadosa. Amaiba:le ninia dabua hawa:
hamosu mae dawa:le, dogo ganodini liligi amo fawane
dawa:lala. Amo da fedege, a:silibu gadofo damusu houdafa.
4 Be dabua liligi amoma dawa:mu hou da defea gani-
aba, na da amo liligima dawa:mu da baligiliwane defea
gala:loba.
5 ✡Na da lalelegele, hi afadafa aligili, ilia da na gadofo
damui dagoi. Na da Isala:ili dunu fi ganodini lalelegei. Na
sosogo fi da Bediamini fi. Na aowalali dunu huluane da
Hibulu dunu fawane. Na Yu fi dunu sema hamomusa:,
Fa:lisi fi ganodini fisu.
6 Na da giadofale Gode Ea hou hamomusa: bagade
hanaiba:le, musa: Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunuma se
imunusa: dawa:i galu. Osobo bagade dunu da Gode Ea
Sema nabawane hamobeba:le, Gode da amo dunu ida:iwane
hamoi ba:sa ganiaba, na ledo hamedei dunu ba:la:loba.*
7 Be wali, na Yesu Gelesu Ea houdafa dawa:mu hanaiba:le,
na musa: hou da hamedei liligi agoane ba:sa.
8 Na amo liligi da hamedafa liligi agoane ba:sa. Be amo
fawane hame. Na da liligi amola hou eno huluanedafa da
hamedei liligi agoane ba:sa. Bai na da hou eno amo da
baligili ida:iwane dawa:sa. Amo da Yesu Gelesu da Hina
Gode hamoi dagoi, amola na da ema “Na Hina Gode sia:sa!”
Na Ea hawa: hamomu hanaiba:le, musa: hou huluane
ha:digi dagoi. Na Ea fi ganodini esaloma:ne amola Ema
noga:le madelagima:ne, amo musa: liligi wali da isu agoane
ba:sa.
9 Wali, na Sema nabawane hamobeba:le, na hou da
ida:iwane hamoi Gode da ba:sa, amo na da hamedafa sia:sa.
Be wali, na Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le, Gode da na
hou afadenene dunu moloidafa hamoi ba:sa. Amola amo
moloidafa hou ea bai da dafawaneyale dawa:su hou fawane.
10 Na liligi afadafa dawa:mu hanai galebe. Na da Yesu
Gelesu fawane baligili dawa:mu hanai galebe. Na da Yesu
Gelesu Ea gasa bagadewane wa:legadosu hou amo dawa:mu
hanai. Na da Ea se nabi defele hamomu amola Ea bogoi
defele ba:mu hanai galebe.
11 Amane hamosea, na dafawane esaloma:beyale
dawa:lusu da Gode da na Yesu defele, na bogosu
wa:legadolesimu.

Baligili Hehenasu Hou

12 Na da wali dunu moloidafa hamoi dagoi amola logo
bidiga doaga:i dagoi, amo na da hame sia:sa. Be nama

✡ **3:5:** Asunasi Dunu Ilia Hou 23:6; 26:5; Louma 11:1 * **3:6:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3, 22:4, 26:9-11

bidi ida:iwane ima:ne, Yesu Gelesu da na hiougili lalegagui dagoi. Amo bidi lama:ne, na da gasawane hawa: hamosa.
13 Na fi dunu! Na amo bidi ida:iwane lai dagoi hame dawa:sa. Be na eno musa: hamoi liligi yolesili, liligi afadafa fawane dawa:sa. Na da musa: hamoi hou mae dawa:le, hagomodini ba:su liligi amoga doaga:musa: ahoa.
14 Amaiba:le, na bidi lama:ne, moloiwane bidiga doaga:musa: hehenasa. Bidi lamu da gaheabolo esalusu. Amo bidi bai da Yesu Gelesu Ea houba:le, Gode da nama wele sia:nana.
15 Ninia fi ganodini, nowa ea a:silibu hou da asigilai galea, e da agoane hehenamu da defea. Be mogili, dilia hou hisu agoane ba:sea, bu noga:le dawa:ma:ne, Gode da fidimu.
16 Be mae dawa:ma! Ninia nabawane hamobeba:le mae yolesili, mae beba:le, hamoma:ne sia:i defele, hagomodini masunu da defea.
17 ✡Na fi dunu! Dilia na hou defele hamonanoma. Ninia hou ida:iwane dilima olelei dagoi. Nowa da amo olelei hou defele hamonanebe ba:sea, amo dunuma fa:no bobogema.
18 Na waha sia:mu liligi eso bagohame dilima olelei dagoi. Be wali na bu digini olelesa. Dunu bagohame da wadela:le hamonanebeba:le, Yesu Gelesu E bulufalegeiga bogoi amo hou ea bai wadela:sa.
19 Ilia da:i hodo hanai liligi amo fawane dawa:beba:le, Helo sogega doaga:mu. Ilia hawa: hamobeba:le, hahawane gasa fi agoane hamosa. Be ilia amo hawa: hamobeba:le, da:i dioiwane gogosiamu da defea galu. Ilia osobo bagade liligi fawane dawa:lala.
20 Be ninia hou da hisu. Ninia sogedafa da Hebene. Ninia Gaga:su Dunu, Hina Yesu Gelesu, da Hebene sogega esalu bu misunuba:le, ninia da hanaiwane ouesala.
21 Misini, E da nini gasa hame osobo bagade da:i hodo liligi huluane afadenene, bu Ea da:i hodo ida:iwane defele hamomu. E liligi huluanema Hina esaloma:ne defele esala. Amo gasaga e da ninia da:i afadenemu.

4

Nabi Liligi Noga:le Hamoma

1 Amaiba:le, na fi dunu! Dilia da na dogolegeidafa! Na dilima bagade fofagisa! Na dilia houba:le hahawane bagade amola na da dilia hou hidale nodone dawa:sa. Dilia na sia:i liligi huluane dawa:beba:le, gasawane Hina Gode Ea hou ganodini lelumu da defea.

✡ **3:17:** 1 Golidia 4:16; 11:1

2 Yuoudia amola Sinidisi! Alia da Hina Gode Ea fi ganodini
ninia aba eya agoane esala. Amaiba:le, alia asigi dawa:su
afadafa bu hamoma:ne, na da alima ha:giwane edegesa.
3 Na noga:iwane gilisili hawa: hamosu dunu! Dia amo
uda aduna asigi dawa:su afadafa hamoma:ne fidima. Bai
ela da dunu huluane da Gode Sia: Ida:iwane nabima:ne,
Galemenede amola na fidisu dunu huluanema gilisili, mae
helelewane na fidi. Ilia dio da Gode Ea Eso huluane mae
bogole Fifi Ahoanusu buga ganodini dedei diala.
4 Dilia da Hina Godema madelagiba:le, hahawane esa-
loma! Na bu sia:sa! Hahawane nodoma!
5 Dilia eno dunuma gebewane amola asigiwane hamoma.
Bai Hina Gode Ea bu misunu da gadenei.
6 Liligi huluane dawa:beba:le, mae da:i dione dawa:ma!.
Be eso huluane Godema sia:ne gadosea, dilia dafawane wali
esaloma:ne liligi defele lamusa:, Ema adole ba:ma. Amasea,
E da dilima imunu amo dawa:beba:le, Ema nodone sia:mu
da defea.
7 Amasea, Gode Ea hahawane dogolegele olofosu hou
(amo ninia osobo bagade dunu dawa:mu da hamedei) da
dilia dogo amola asigi dawa:su, Yesu Gelesuma madelagi
dagoi amola Gode Ea olofosu hou ganodini gagili sali dagoi
ba:mu.

Asigi Dawa:su Noga:ma

8 Sia: dagomusa:, na fi dunu, dilia liligi noga:iwane, liligi
amoma dunu da nodone dawa:sa liligi, moloidafa liligi, liligi
amoma dunu amola Gode da hahawane ba:sa, ledo hamedei
liligi amola gega noga:i nabasu liligi, amo liligi fawane
amoga dilia asigi dawa:su nabalesima!
9 Na da sia:ga amola na hou hamoi amoga olele-
beba:le, dilia na olelei liligi lalegaguiba:le, noga:le hamoma.
Amasea, Gode, ninia dogo amoma olofosu imunu dunu, E
amola dilia da gilisili esalumu.

Filibai Dunu da Boloma Fidisu Iabeba:le, Bolo da Nodone Sia:sa

10 Dilia da nama asigi hou bu olelebeba:le, na, Yesu
Gelesuma madelagiba:le, hahawane bagade ba:i. Dilia da
fidisu liligi nama hedolo hame i, be dilia asigi hou hame
yolesi, na dawa:. Logo hame ba:beba:le fawane, hame iasu.
11 Na da liligi hame gaguiba:le, da:i dioi hame sia:sa. Na
da hame da:i dioi. Be na da liligi bagahamedafa fawane
gagui galea, mae da:i dione hahawane esalumusa: dawa:sa.
12 Na da hame gagui hou amola baligili bagade gagui hou,
huluane dawa:. Be na da wamolegei hou dawa:. Amo da
eso huluane hahawane hou. Bai na adi sogebiga esalea

amola adi hou nama doaga:sea, na da hahawane gala. Be
na da ha:i galea, o baligili sadi galea, na da mae yolesili eso
huluane hahawane gala.
13 Yesu Gelesu da Ea gasa nama iabeba:le, na da nama
doaga:mu hou huluane hamoma:ne defele esala.
14 Be na se nabaloba, dilia na asigili fidi. Amo hou da
noga:idafa.
15 ✡Dilia Filibai dunu, dilia dawa:. Na da musa:
Gode Sia: ida:iwane gala degabo olelesu eso amoga, na
da Ma:sidounia soge amo yolesili, eno sogega masusa:
dawa:beba:le, sese fi huluane da na hame fidi. Dilia fawane
da na fidi.
16 ✡Na da Desalounia moilai bai bagade amo ganodini
esaloba, dilia da eso bagohame na wali esaloma:ne liligi
defele lama:ne nama iasu.
17 Be na da dilia iasu liligi lama:ne hame hanai galebe. Be
dilia da Gode ba:ma:ne, baligili hou ida:iwane hamobe, na
da amo ba:musa: hanai galebe.
18 ✡Iba:faloudaida:se da dilia iasu liligi huluane nama
gaguli misi dagoiba:le, na da sadi dagoi. Amo lai dagoiba:le,
na bidi huluane lai dagoi. Na dilima lai liligi da defei baligi
dagoi ba:sa. Gode da amo liligi Ema hahawane gabusiga:
gobele salasu agoane ba:sa.
19 Amola Gode Ea hadigi liligi bagadedafa da amo huluane
Yesu Gelesuma ia dagoiba:le, E da dilia dafawane wali
esaloma:ne liligi defele, amo huluane dilima imunu.
20 Ninia Ada Godema eso huluane mae dagole
nodonanumu da defea. Ama.

Dagosu Asigi Sia:

21 Dilia Gode Ea fi dunu huluane, Yesu Gelesu Ea fa:no
bobogesu fi dunu! Na amola ninia fi dunu guiguda: esala,
ninia asigi sia: dilima adosisa.
22 Louma hina bagade ea hawa: hamosu dunu amola
mogili ea sosogo fi amo da Yesu Ea hou lalegagui, amola
Gode Ea fi dunu huluane, da asigi sia: dilima adosisa.
23 Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu
asigidafa hou dili huluanema dialumu da defea.
(1) Sia: Ama Dagoi

✡ **4:15:** 2 Golidia 11:9 ✡ **4:16:** Asunasi Dunu Ilia Hou 17:1 ✡ **4:18:** Gadili Asi 29:18

Golosia

(Da:i Sia: - Colossians; Modu – Kolose; Bisini – Kolosi)

Hidadea Sia:

Dedesu Dunu Bolo

Golosia meloa dedei, amo Bolo da Golosia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) dunuma dedei. Hemone, Golosia da moilai bai bagade A:isia soge ganodini galu. Golosia da Efesase moilai bai bagade amoga gusu dialu. Bolo da Golosia Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi amo hame bugi, be e da ilima bagadewane asigisu. Bolo da Efesase moilai bai bagadega esalu, amoga Golosia dunu fidima:ne, hawa: hamosu dunu asunasi. Bolo da nabaloba, ogogole olelesu dunu da Golosia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) amo ganodini esalebe ba:i. Ilia da Gode Ea Gaga:su hou ba:ma:ne, eno a:silibu ouligisu dunu ilima sia:ne gadoma:ne, ogogolewane olelesu. Ilia eno olelei, Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da gadofo damuma:ne amola ha:i manu sema bagade hamoma:ne, olelesu. Bolo da amo ogogosu sia: hedofama:ne amola Yesu Ea moloidafa hou olelema:ne, Golosia meloa dedei dagoi. E da agoane dedei:- Yesu da ninima gaga:su houdafa imunusa: defele esala. Gasa bagade udigili sema da Yesuma doaga:mu logo hame olelesa. Amo liligi da Yesuma doaga:mu logo wadela:sa. Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Gode da osobo bagade hahamoi dagoi. Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Gode da Ea dafai fi dunu huluane bu hiouginana. Osobo bagade fi dunu da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Helo amoga logo ga:iwane ba:sa. Amaiba:le, Yesuma madelagi dunu da hou hisu hamoma:ne, Bolo da amo gaheabolo hou olelesa. Digigase da Bolo ea meloa dedei Golosia dunuma gaguli asi. Udigili hawa: hamosu dunu ea dio amo Ounisimase, e Digigase fidimusa: sigi asi. Bolo da Ounisimase fidima:ne, Failimone meloa dedei.

Sia: Dedei Diala

1 Hidadea Sia...Sia:alalo 1:1-8
2 Yesu Ea Hou amola ea Hawa: Hamosu...Sia:alalo 1:9-2:19
3 Gaheabolo Hou (Yesu Ea A:silibuga
bu lalelegeiba:le) ...Sia:alalo 2:20-4:6
4 Dagomu Sia...Sia:alalo 4:7-18

Golosia

1 Na da Bolo. Gode da hanaiba:le, E da na Yesu Gelesu Ea
asunasi dunu hamoi dagoi. Na amola ninia sama Dimodi,
ania da dilima meloa dedesa.
2 Amo meloa da Gode Ea fi dunu Golosia moilai bai bagade
ganodini amola ninia Gode Ea hou mae yolesili hahawane
na:iyado dunu Yesuma madelagi dagoi, dilima dedene iaha.
Ninia Ada Gode Ea hahawane dogolegele iasu amola
olofosu dilima ima:ne, ania da dawa:lala.

Nodone Sia:ne Gadosu

3 Ninia dili fidima:ne Godema sia:ne gadosea, Hina Yesu
Gelesu Ea Ada Godema ninia eso huluane nodone sia:ne
gadosa.
4 Dilia Yesu Gelesu Ea hou dafawaneyale dawa:be, amola
Gode Ea fi dunu ilima asigi bagade, amo ninia nababeba:le
nodone sia:ne gadosa
5 Dafawanedafa sia:, Gode Ea Sia: Ida:iwane
da degabowane dilima doaga:loba, dilia dafawane
hamoma:beyale dawa:lusu nabi dagoi. Amaiba:le, dilia
asigi hou amola dafawaneyale dawa:su hou bai da agoane
diala. Dilia eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hou da
mae dagole eso huluane Hebene soge ganodini gaga:i diala.
6 Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala da eso huluane hahawane
hou ninima olelesa. Amola amo Sia: da osobo bagade fifi
asi gala huluane nabima:ne ahoa. Dilia Gode Ea hahawane
dogolegele iasu degabo nabalu amola lalegaguiba:le, bu
baligiwane dawa:lalu, Gode Ea Sia: da bagadewane heda:su.
7 *Ninia dogolegei gilisili hawa: hamosu dunu amola Yesu
Gelesu Ea ida:iwane fidisu dunu ea dio amo Eba:falase, amo
ninia asunasiba:le, ea lafidili Gode Ea hahawane dogolegele
asigi iasu hou dilima olelei.
8 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dilima asigi hou
bagade i dagoi. Eba:falase da amo hou ninima olelei dagoi.
9 Amaiba:le, ninia degabo dilia hou nababeba:le, amo-
gainini Gode da dili fidima:ne sia:ne gadolala. Ninia da
Gode Ea hanai liligi dawa:su hou, bagade dawa:su hou
amola Ea A:silibu dawa:su hou, amo hou dilia dogo Gode
da nabama:ne, sia:ne gadolala.
10 Amane hamosea, dilia eso huluane Hina Gode Ea hanai
liligi fawane hamomu. Eso huluane dilia Ea hahawane
ba:su liligi fawane hamomu. Dilia da hou ida:iwane
hamomu amola Gode Ea hou bu baligiliwane dawa:mu.
11 -
12 Gode da Ea hadigi gasa amoga gasa bagade hou dilima
ima:ne, na da dawa:lala. Amasea, se nabasu liligi dilima
doaga:sea, dilia mae da:i dione, mae dafane esalumu. Gode

* **1:7:** Golosia 4:12; Failimone 1: 23

da dili ea Hadigi Hinadafa Hou amo ganodini esaloma:ne,
dilia hou afadenei dagoiba:le, dilia da hahawane mae fisili
Ada Godema nodone sia:mu.
13 Ninia da musa: gasi ganodini esalu. Be E da nini oule
asili, Ea dogolegei Manodafa amo Ea Hinadafa Hou ganodini
esaloma:ne, gaga:i dagoi.
14 †Yesu Ea hawa: hamobeba:le, ninia se iasu diasu logo da
doasi dagoi. Bai ninia wadela:i hou da gogolema:ne olofoi
dagoi.

Yesu Ea Hou amola Ea Hawa: Hamosu

15 Gode da a:silibu. Amaiba:le Ea da:i hodo ninia hame
ba:sa. Be Yesu Gelesu da Gode amola Ea da:i hodo amola
hou da ba:su liligi. E da Gode Ea magobo mano. Yesu da
Gode Ea hahamoi liligi huluane baligisa.
16 Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le, Gode da liligi
huluane Hebene ganodini amola osobo bagade ganodini,
hahamoi dagoi. Ba:su liligi, hame ba:su liligi, a:silibu
ouligisu dunu, gasa liligi amola gamane ouligisu dunu,
huluane Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le amola amo
liligi huluane Ea ouligima:ne, Gode hahamoi dagoi.
17 Yesu da liligi huluane hame hahamoi eso amoga esalu.
E da liligi huluane mae muguluma:ne gagusa.
18 ‡Yesu da Ea fa:no bobogesu fi (sese fi) ilima dialuma
esala. Ilia esalusu da Yesuma fawane maha. E da
liligi huluane amoma Hinawane esaloma:ne, E da bogole,
wa:legadoiba:le, bogoi dunu ilima magobo mano lalelegei
agoane hamoi dagoi.
19 Gode da hanaiba:le, Yesu Gelesu da Gode Ea hou
huluanedafa gagusa. E da Gode defele esala.
20 §Gode Ea ilegesu da agoane gala. E da Ea Mano Ea
hawa: hamobeba:le, osobo bagade liligi amola muagado
liligi, huluane Ema bu hiougima:ne dawa:i galu. Ea
Manodafa da bulufalegeiga bogobeba:le, Gode da osobo
bagade fi dunu huluanema olofosu hou olelei. Amalalu,
E da liligi huluane Hebene ganodini amola osobo bagade
ganodini, Ema bu madelagima:ne hiougi dagoi.
21 Dilia da musa: Godema sedagawane esalu. Dilia
wadela:i hou dawa:beba:le amola hamobeba:le, Godema ha
lai esalu.
22 Be wali, Ea Manodafa Ea da:i hodo bogobeba:le, Gode
da dili Ea na:iyado dunu bu hamoi dagoi. E da dilia hou bu
afadenei, hadigi, ledo hamedei amola wadela:i hou hame
gala, dilia agoane afadenene eso huluane esaloma:ne amola
Ema doaga:musa:, Ea hamoi dagoi.

---

† **1:14:** Efesase 1:7 ‡ **1:18:** Efesase 1:22-23 § **1:20:** Efesase 2:16

23 Be dilia mae fisili mae beda:iwane, dilia Gode
Sia: Ida:iwane nababeba:le, dafawane hamoma:beyale
dawa:lusu lalegagui hou mae yolesima. Yesu Gelesu Ea hou
gasa bagade diasu bai agoane, amo da:iya noga:le leloma.
Na, Bolo, da amo sia: ida:iwane olelemusa:, hawa: hamosu
lai dagoi. Olelesu dunu ilia da amo Sia: Ida:iwane, osobo
bagade dunu huluanema olelei dagoi.

Bolo da Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Fidimusa:, Hawa: Hamosu

24 Be wali na da dili fidima:ne se nababeba:le, hahawane
gala. Yesu Gelesu da Ea fa:no bobogesu dunu gaga:ma:ne,
se bagade nabi. Amola na da Yesu agoai se naba.

25 Gode da dilia hou bu ida:iwane heda:ma:ne, E da na
Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) fidisu hawa: hamosu dunu
ilegei dagoi. Na hawa: hamosu da Gode Ea Sia: Ida:iwane
eno dunuma olelesa.

26 Amo hou musa: hemone, dunu huluane mae ba:ma:ne,
Gode da wamolegei. Be wali E da Ea fi dunuma amo
wamolegei hou olelei dagoi.

27 Gode da Ea wamolegei hou, hou ida:iwane dunu
huluanema misunu hou, amo Ea fi dunuma mae dedebole
olelemusa: ilegesa. Amo wamolegei liligi bai da agoane
diala. Yesu Gelesu da dilia dogo ganodini esalebeba:le, dilia
da gilisili Gode Ea hadigi lalegagumu.

28 Amaiba:le, ninia da Yesu Gelesu Ea hou dunu hulu-
anema olelesa. Dunu huluane ilia asigilale, Yesu Gelesuma
madelagi dagoi Godema doaga:ma:ne oule masusa:, ninia
dawa:iwane sisasu sia:nana.

29 Na da amo hawa: hamosu dagomusa:, na da Gelesu
Ea gasa na dogo ganodini hawa: hamonanebe liligi, amoga
gasa bagade hawa: hamonana amola gegenana.

2

1 Na da dili, La:ioudisia dunu amola dunu amo ilia odagi
na hame ba:su, amo huluane fidima:ne, na gasa bagade
hawa: hamoi, amo na dilima adomusa: dawa:sa.

2 Ilia dogo denesima:ne amola ilia fi da asigi hou amo gan-
odini gilisili madelagima:ne, bagade dawa:su lai dagoiba:le,
ilia mae beda:iwane Hebene sogega dafawane doaga:mu
dawa:ma:ne, na da ili fidima:ne hawa: hamonana. Amasea,
ilia Yesu Gelesu noga:le dawa:mu. Bai Yesu Gelesu Hi
fawane da Gode Ea musa: wamolegei liligi amo bai gala.

3 Yesu Gelesu da fedege agoane logo doasu. Logo doasi-
biba:le, ninia Gode Ea musa: wamolegei bagade dawa:su
hou gobolo ida:iwane ganodini sali liligi agoane ba:sa.

4 Amaiba:le, na da dilima sia:sa! Dunu eno ilia da dilia hou sinidigima:ne ogogolewane sia:sea, mae nabima. Ilia sia: da dafawane sia: agoaiwane nabimu, be mae lalegaguma.

5 Bai na da:i hodo da dilia fi amoma hame gilisi, be na da eso huluane dili fidimusa: dawa:lala. Na da dili hahawane, mae mugululi, Yesu Gelesu Ea dafawaneyale dawa:su hou ganodini lelebe ba:sea, na da hahawane ba:sa.

Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusudafa Yesu Gelesu Ganodini

6 Dilia Yesu Gelesu dilia Hina Gode esaloma:ne lalegaguiba:le, Ema madelagiwane esaloma!

7 Ifa difi da osobo haguduga daha agoane, Ea hou gasawane gaguma. Dilia esalusu da diasu bai da:iya gagui agoane diala. Amaiba:le, Yesu Gelesu, E da:iya gaguma. Musa: olelesu dilima misi defele, dilia dafawaneyale dawa:su hou da bu asigilamu da defea. Amola eso huluane mae yolele nodone bagade dawa:ma.

8 Dawa:ma! Osobo bagade dunu ilia da osobo bagade dawa:su dilima olelebeba:le, dilia se iasu diasu logo bu ga:simu da defea hame. Mae nabima! Amo osobo bagade olelesu da Yesu Gelesuma mae misini, osobo bagade dunu amola wadela:i a:silibu ouligisu dunu ilia fawane da olelesa.

9 Be Gode Ea hou huluanedafa da Yesu Gelesu (osobo bagade dunu hamoi) amo ganodini esalebe ninia ba:sa.

10 Dilia Ema madelagiba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusudafa dawa:. Yesu Gelesu Ea Hina hou da a:silibu hina huluane ilia hou baligi dagoi.

11 Dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, fedege agoane ‘gadofo damui’ dunu agoane hamosu. Amo gadofo damusu hou da dunuga hamoi liligi hame be Yesu Gelesu hamoi dagoi. Bai ninia da:i hodo hou da ninima se iasu diasu ouligisu agoane. Be Yesu Gelesu da ninia dogo ganodini gadofo damuiba:le, ninia se iasu diasu logo doasibi ba:sa.

12 *Dilia hanoga fane salasu hou da fedege agoane, dilia amola Yesu Gelesu, da gilisili bogole uli dogoi ganodini sali. Amalalu, fedege agoane Gode da dilia hanoga fane salasu hou amo ganodini dili amola Yesu Gelesu gilisili wa:lesi dagoi. Dilia da Gode Ea gasa bagade hou dafawaneyale dawa:beba:le, dilia amola Yesu Gelesu da gilisili wa:legadoi.

13 †Dilia da musa: Dienadaile fi ganodini Gode Ea Sema hame dawa:beba:le, amola wadela:i hou hamobeba:le, dilia a:silibu da bogoiwane dialu. Be Gode da dili amola Yesu

---

* **2:12:** Louma 6:4 † **2:13:** Efesase 2:1-5

Gelesu gilisili wa:lesi dagoi. Gode da ninia wadela:i hou
huluane gogolema:ne olofoi dagoi.
14 ‡Ninia musa: Ema dabe imunu agoai galu. Be amo dabe
imunu hou amola sema bagade hou, amo hou bogoma:ne,
fedege agoane E da amo huluane bulufalegeiga dabagala:i
dagoi.
15 Yesu Gelesu da bulufalegeiga bogobeba:le, E da wadela:i
ouligisu a:silibu ilia gasa wadela:lesi dagoi. Dunu huluane
ba:ma:ne, E da amo wadela:i ouligisu a:silibu huluane
afugili, Ea hasalasu mogodigisu amo ganodini hiouginana
asi.
16 §Amaiba:le, dunu eno da dilima ha:i manusa:, hano
manusa:, eso hisu hisu, oubi gaheabolo gosa:su amola
Sa:bade eso, amoma gasa bagade sema hamomu da
hamedei galebe. Amo sema maedafa hamoma:ne sia:ma.
17 Amo musa: sema liligi da hododafa hame, be fedege
agoane daya fawane, amo da hobea misunu liligi olelesa.
Hododafa da Yesu Gelesu.
18 Nowa dunu e da simasia ba:beba:le gasa fi hamosea
amola dilima ougiwane fofada:sea, amo dunu dima di-
waneya udidimu da hamedei. Agoai dunu da ea hou da
fonoboi, amola e da a:igele dunuma nodone sia:beba:le,
dilia hou baligisa ogogole olelesa. Be ilia hou da dilia hou
baligiyale mae dawa:ma.
19 **Agoai dunu e da ninia da:i hodo dialuma Yesu Gelesu
yolesi dagoi. Yesu Gelesu da Ea da:i hodo amoma Hina
esalea, E da da:i hodo amoma ha:i manu ida:iwane iaha.
Amalalu, da:i hodo muguni amola momoge, da gilisili hodo
liligi madelagiba:le, da:i hodo da Gode Ea hanai defele
asigilasa.

Yesu Gelesu Defele Bogosu amola Esalusu

20 Musa: dilia da osobo bagade wadela:i a:silibu ouligisu
dunu ilia se iasu diasu ganodini esalu. Be fedege agoane
Yesu bogoloba, dilia amola gilisili bogoi dagoi, amola
wadela:i a:silibu mae dawa:le, halegale ahoa. Amaiba:le,
dilia hou da abuliba:le osobo bagade dunu fi ilia hou
defele ba:sala:? Abuliba:le, sema bagade liligi nababeba:le,
hamosala:?
21 Sema bagade agoane, “Agoane mae hamoma!” Amo
ha:i manu mae naba:ma!” “Amo liligi mae digili ba:ma!”
22 Amo sema da hedolo dasamu liligi ilia hou olelesa. Amo
sema da osobo bagade dunu ilia fawane hamoma:ne sia:i,
amola ilia fawane olelesa.

---

‡ **2:14:** Efesase 2:15 § **2:16:** Louma 14:1-6 ** **2:19:** Efesase 4:16

23 Goe sema huluane da a:igele ilima nodone olelebeba:le
amola da:i hodo amoma se iasu iabeba:le, bagade dawa:su
sema agoai ba:sa. Be amo sema da dunu ilia da:i hodo
wadela:i hanai hou amoma ouligisu esaloma:ne, gasa
hamedafa ba:sa.

3

1 *Gode da dili bu gaheabolo esalusu lama:ne, Yesu Gelesu
defele wa:lesili uhinisi. Amaiba:le Yesu Gelesu da Ea
Fisuga Gode Ea lobodafadili fibiba:le, dilia Hebene diasuga
doaga:musa:, mae beba:le, dilia dogo ganodini Hebene liligi
fawane dawa:musa: ilegema!
2 Dilia asigi dawa:su ganodini, osobo bagade liligi
mae dawa:le, Hebene ganodini hou fawane dawa:musa:
ilegema!.
3 Bai dilia da fedege agoane bogoi dagoi. Gode da dilia
esalusu ouligima:ne, gilisili Yesu Gelesu amola wamolegei
dagoi.
4 Dilia esalusudafa ea bai da Yesu Gelesu. E da Ea
hadigi lai dagoiwane bu masea, dilia amola da Ea hadigi
lai dagoiwane, E gilisili ba:mu.

Hea Esalusu amola Gaheabolo Esalusu

5 Amaiba:le, dilia da:i hodo hanai osobo bagade hou wali
dilia dogo ganodini hawa: hamonanebe, amo bogoma:ne
fane legema. Amo osobo bagade hou da wadela:i uda
lasu hou, hou eno dunu ilia ba:beba:le gogosiasu hou, inia
uda amola muni liligi amoma gasawane hanai hou amola
uasu hou, (uasu mudasu da loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima
hanaiwane sia:ne gadosu hou defele gala).
6 Hame nabasu dunu da amo hou hamonanebeba:le, Gode
Ea ougi gia:i bagade agoane ba:mu.
7 Musa:, amo liligi da dilima ouligisuwane esalebeba:le,
dilia amo hou hamosu.
8 Be wali amo hou huluane (ougi hou, uda eno lamu hanai
hou amola eno dunuma higasu hou) dilia fadegale fasima.
Dilia lafidili, eno dunu wadela:ma:ne mae sia:ma. Wadela:i
sia: amola uda fofosu sia: maedafa sia:ma.
9 †Dilia musa: hou gadofo agoane dilia alalo houga:i
dagoiba:le, enoma enoma mae ogogoma.
10 ‡Dilia gaheabolo hou da dilia gaheabolo gadofo fedege
agoane ba:sa. Amo hou da gaheabolo dunu agoane. Gode
da amo gaheabolo dunu hahamoi dagoi. Amola Gode da
eso huluane, gaheabolo dunu da Ea hou huluane noga:le
dawa:ma:ne, gaheabolo hou ea dogo ganodini hamonana.

---

* **3:1:** Gesami Hea:su 110:1 † **3:9:** Efesase 4:22 ‡ **3:10:** Efesase 4:24; Mui 1:26

11 Amaiba:le, wali Dienadaile amola Yu dunu da hame
afafai. Gadofo damui amola hame damui da hame afafai.
Iwilaga esalu dunudafa, udigili hawa: hamosu dunu amola
halegale lalebe dunu, da hame afafai. Yesu Gelesu da
Baidafa amola E da dunu huluane amo ganodini esala.

12 §Dilia da Gode Ea fidafa esala. Gode da dili ba:beba:le
amola dilima asigiba:le, Ea fi ganodini esaloma:ne, dili
ilegei. Amaiba:le, asigi hou, enoma fidisu hou, fonoboi hou
amola gebewane hamosu hou abula agoane idiniginisima.

13 **Eno dunu ea giadofai amoma hedolo mae ougima.
Eno dunu da dima wadela:le hamosea, hedolowane
gogolema:ne olofoma. Hina Gode da dilia hou gogolema:ne
olofoi, amo defele dilia eno dunu ilia hou gogolema:ne
olofoma.

14 Asigi hou da liligi huluane afadafa olofole hamomusa:
gilisisa. Amaiba:le eno hou ida:iwane huluane amoma asigi
hou gilisima.

15 Yesu Gelesu da dilima olofosu iaha. Gode da amo
olofosu olelemusa:, dilima wele sia:nanu, dili huluane fi
afadafa hamoi. Ea hawa: hamobeba:le, nodone dawa:ma.

16 ††Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane gala dilia dogo ganodini
dialumu da defea. Dilia dawa:iwane enoma enoma olelema.
Gesami Hea:su dedei amola Gode gesami hea:ma. Dilia dogo
ganodini nodone dawa:beba:le, Godema nodone gesami
hea:ma.

17 Dilia Yesu Gelesu Ea Dioba:le, Ada Godema nodone
sia:sea, dilia hawa: hamosu amola dilia sia: huluane, Hina
Gode Yesu Gelesu Ea Dioba:le hamoma.

Eno Dunuma Hou Hamosu

18 ‡‡Uda! Diligua ilia sia: nabawane hamoma! Yesu Gelesu
Ea hou lalegaguiba:le, amo hou hamomu da defea.

19 §§Dunu! Dilia uda ili se nabasa:besa:le, ilima mae
ougima. Ilima asigima!

20 ***Mano dilia! Dilia Yesuma fa:no bobogebeba:le, dilia
ada amola ame, ela sia: nabawane hamoma. Bai Gode da
amo hou hahawane ba:sa.

21 †††Ame amola ada! Dilia mano da baligiliwane da:i
diosa:besa:le, ilima udigili ougili mae sia:ma.

22 ‡‡‡Udigili hawa: hamosu dunu dilia! Dilia osobo
bagade ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma. Ilia
siga hahawane ba:ma:ne fawane hame, be dilia dogo
ganodini dilia da moloiwane Godema nodonanebeba:le,
noga:le hamoma.

---

§ **3:12:** Efesase 4:2 ** **3:13:** Efesase 4:32 †† **3:16:** Efesase 5:19-20 ‡‡ **3:18:** Efesase 5:22; 1 Bida 3:1 §§ **3:19:** Efesase 5:25; 1 Bida 3:7 *** **3:20:** Efesase 6:1 ††† **3:21:** Efesase 6:4 ‡‡‡ **3:22:** Efesase 6:5-8

23 Dilia dogoga hanaiwane hawa: hamoma. Dilia osobo
bagade dunu ba:ma:ne hame, be dilia Hina Gode Ea
hawa: hamosu hamonanebeba:le, amo defele noga:le hawa:
hamoma.
24 Mae gogolema! Hina Gode da Ea fi dunuma ima:ne, bidi
ida:iwane ilegei. Amo E da dilima imunuyo. Dilia hawa:
hamosu Hinadafa da Yesu Gelesu.
25 §§§Be wadela:i hou hamosu dunu da ea wadela:i hou
defele bidi lamu. Gode da dunu huluanedafa defele ba:lalu
fofada:sa.

4

1 *Dilia ouligisu dunu! Dilia hawa: hamosu dunu ilima
asigiwane hamoma. Mae gogolema! Dilia amola da Hina
esala. E da Hebene ganodini esala.

Eno Hawa: Hamosu

2 Mae fisili, Godema sia:ne gadoma. Sia:ne gadosea, mae
golale Godema nodone sia:ma.
3 Dilia sia:ne gadosea, nini fidima:ne, Godema sia:ne
gadoma. Gode Ea Sia:da Yesu Gelesu Ea wamolegei hou
olelesa. Gode da nini amo sia: olelemusa: ninima logo
doasima:ne, Godema sia:ne gadoma. Bai na da Gode Ea Sia:
olelebeba:le, wali se iasu diasu ganodini esala.
4 Amaiba:le, dunu eno noga:le nabima:ne amola na da
moloiwane Gode Sia: olelema:ne, amo Gode fidima:ne Ema
sia:ne gadoma.
5 †Hame lalegagui dunu da dilia hou ba:lalebeba:le,
dawa:iwane hamoma. Olelemu logo ba:sea, defea, eso
huluane olelema.
6 Dilia sia: da eso huluane hahawane amola noga:iwane
nabimu da defea. Amola dunu da dilima adole ba:sea, dilia
da ilima bu adole ima:ne eso huluane defele esalumu da
defea.

Dagomu Asigi Sia:

7 ‡Ninia sama Digigase, e da mae yolesili, ida:iwane hawa:
hamosu dunu. Ania gilisili Hina Gode Ea hawa: hamonana.
Digigase da na hou huluane dilima olelemu.
8 Dilia da ninia hou nabasea, dogo denesini hahawane
ba:mu. Amaiba:le na da e dilima asula ahoa.
9 §Ounisimase da dilia fi dunu amola na dogolegei
hahawane hawa: hamosa sama. E amola da Digigase sigi
masunu. Ela da gui hamonana hou huluane dilima olelemu.

---

§§§ **3:25:** Mousese ea Malasu 10:17; Efesase 6:9 * **4:1:** Efesase 6:9 † **4:5:** Efesase 5:16 ‡ **4:7:** Asunasi Dunu Ilia Hou 20:4; 2 Dimodi 4:12; Efesase 6:21-22 § **4:9:** Failimone 1:10-12

10 **A:lisadagase, ani gilisili se iasu diasu ganodini esala,
dilima asigi sia: olelesa. Maga (Banaba:se gawiya) e da
dilima asigi sia: adosisa. (Na musa: olelei agoane, Maga
da dilima doaga:sea, hahawane yosia:ma.)
11 Yosiua (eno dio Yasadase), ea asigi sia: dilima olelesa.
Amo dunu udiana ilia fawane da Yu fi ilia dafawaneyale
dawa:su yolesili, Yesu Gelesu Ea hou lalegaguli, na gilisili
Gode Ea Hinadafa Hou misa:ne hamonana. Ilia da na
noga:le fidisu.
12 ††Dilia fi dunu eno ea dio amo Eba:fala:se, Yesu Gelesu
Ea hawa: hamosu dunu, da dilima asigi sia: olelesa. Dilia
da Gode fidibiba:le noga:le leloma:ne amola dafawaneyale
dawa:beba:le asigilaiwane Gode Ea hanai hou eso hulu-
ane hamonanoma:ne, e da eso huluane ha:giwane sia:ne
gadolala.
13 Na da dafawane sia:sa. E da dili amola La:ioudisia
dunu amola Haila:bolisi dunu fidima:ne, gasa bagade hawa:
hamosa.
14 ‡‡Luge, ninia dogolegei manoma legesu dunu amola
Dima:se, ela asigi sia: dilima adosisa.
15 Ninia fi dunu huluane La:ioudisia moilai bai bagade
ganodini esala, ilima ninia asigi sia: adosima. Uda ea dio
amo Nimifa:, (Gode Ea fa:no bobogesu dunu ilia ea diasuga
sia:ne gadomusa: gilisisa), ema ninia asigi sia: olelema.
16 Wali meloa dedei dilia idi dagoiba:le, La:ioudisia Yesu
Ea fa:no bobogesu fi dunu idima:ne iasima. Amola dilia
meloa dedei amo ninia La:ioudisia fi dunuma i, amo ilia da
dilima iasisia, idima.
17 §§Agiba:sema olelema, “Dia hawa: hamosu amo Gode
da dima olelei liligi, amo mae yolesili dagolesima!”
18 Amo meloa na loboga nisu dedesa. Na, Bolo, dilima
asigi sia: adosisa. Na se iasu diasu ganodini sia:inega lala:gi
esala, mae gogolema. Gode Ea hahawane dogolegele iasu
dilima dialumu da defea.
Sia: Ama Dagoi

** **4:10:** Asunasi Dunu Ilia Hou 19:29, 27:2; Failimone 1:24; Asunasi Dunu Ilia Hou 12:12, 12: 25, 13:13, 15:37-39 †† **4:12:** Golosia 1:7; Failimone 1:23 ‡‡ **4:14:** 2 Dimodi 4:10-11; Failimone 1:24 §§ **4:17:** Failimone 1:2

1 Desalounia

(Da:i Sia:-1 Thessalonians; Modu-1 Tesalonika; Bisini-1 Tesalonaika)

Hidadea Sia:

Bolo da Desalounia Dunuma Meloa Dedene I

Desalounaiga da moilai bai bagade Ma:sidounia soge amo ganodini galu. Louma Gamane dunu da amo soge ouligisu. Desalounaiga esalebe dunu ilia da 'Desalounia' dunu. Bolo da Filibai moilai yolesili, Desalounaiga moilai bai bagadega asili, Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) bugi dagoi. Dienadaile dunu amo da Yu dunuma gilisimusa: dawa:i dunu, ilia da Bolo ea sia: hanaiwane nababeba:le, Yu dunu da mudasu ba:i. Ilia ha labeba:le, Bolo da Desalounaiga yolesili, Belia moilai bai bagadega asi. Belia moilai bai bagade yolesili, asili, e da Golidia moilai bai bagadega doaga:i. Dimodi da ema misini, Desalounia Yesu Ea hou lalegagui fi dunu amo ilia hou Boloma olelei. Desalounia Yesu Ea hou lalegagui fi dunu fidima:ne amola dogo denesima:ne, Bolo da 1 Desalounia meloa dedene i. Ilia da dafawaneyale dawa:be amola asigidafa hou hamobe, amo nababeba:le, Bolo da Godema nodoi. E da musa: ilia gilisisu amo ganodini esalebeba:le, ea hou hamoi ilima bu olelei. Amalalu, e da Yesu Gelesu Ea bu misunu eso hou ilima olelei. Ilia da ema bagadewane adole ba:beba:le, e da ilima olelei. Ilia da mae fisili, Yesu Gelesu Ea hawa: hamoma:ne, Ea bu misunu eso hahawane ouesaloma:ne, e da ilima fada:ne sia:i.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1
2 Godema Nodosu ...Sia:alalo 1:2-3:13
3 Bolo da Ilima Yesu Ea Hou Hamoma:ne Sia:i ...Sia:alalo 4: 1-12
4 Yesu Gelesu Ea Bu Misunu Eso ...Sia:alalo 4:13-5:11
5 Sia: Dagomusa: Ilima Hawa: Hamoma:ne Sia:i ...Sia:alalo 5: 12-22
6 Dagosu Sia:...Sia:alalo 5:23-28

1 Desalounia

1 *Bolo, Sailase amola Dimodi, ninia da dilia Desalounia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) dunu, Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, amo Ea fi dunu dilima meloa dedene iaha. Hahawane dogolegele iasu amola olofosu dili dawa:ma:ne, ninia dawa:lala.

---

* **1:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 17:1

Desalounia Dunu Ilia Esalusu amola Dafawaneyale Dawa:su Hou

2 Ninia eso huluane Godema sia:ne gadosea, dilia hou dawa:beba:le, Godema nodosa. Amola Gode da dili fidima:ne, ninia Godema sia:ne gadosa.

3 Dilia da dafawaneyale dawa:beba:le hawa: hamoi, amola asigidafa hou lalegaguiba:le, baligiliwane hawa: hamoi amola dilia Hina Gode Yesu Gelesu amo dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou hame yolesi, amo huluane dawa:beba:le ninia da ninia Ada Godema nodone sia:ne gadosa.

4 Ninia fi dunu! Gode da dilima asigisa amola dilia da Ea fi dunu esaloma:ne, E da dili ilegei dagoi, amo ninia dawa:.

5 Ninia da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala sia:ga fawane hame olelei. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da gasa bagadewane gilisili olelebeba:le, amo sia: da dafawane dilia dawa:i galu. Ninia da dilia gilisisu amo ganodini esalea, dilia da nini hou ba:i. Ninia dili fidima:ne hawa: hamosu.

6 †Dilia da nini hou amola Hina Gode Ea hou amo defele hamosu. Dilia da se bagade nabasu. Be amo mae dawa:le, dilia da hahawane amo Gode Ea A:silibu hahawane dogolegele iasu liligi amoga hahawane Gode Ea sia: nabi dagoi.

7 Dili noga:le hamobeba:le, Yesu Ea hou lalegagui dunu huluane Ma:sidounia soge amola Aga:ia soge amo ganodini da dilia hou amoma fa:no bobogei.

8 Dilia da Hina Gode Yesu Gelesu Ea sia: Ma:sidounia dunu amola Aga:ia dunu, ilima olelei. Be ili fawane hame. Dilia Godema dafawaneyale dawa:su hou amo dunu huluanedafa ilia nabi dagoi. Amaiba:le, ninia da dilima bu hame sia:mu galebe.

9 Amo dunu huluane da amane sia:sa. Ninia da dilima misini, dilia da ninia hahawane dogolegele yosia:ne, loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadosu hou yolesili, Godema sinidigili, amola Esalebe Gode Ea hawa: hamosu.

10 Amola dilia da Gode Ea Mano amo Hebene yolesili, osobo bagadega bu misa:ne ouesalusu. Amo Gode da Ea Mano Yesu Ea bogoi wa:legadolesi. Gode Ea ougi fofada:su hou da misunu galebe. Be Yesu Gelesu da nini amo ougi hou mae ba:ma:ne, ninia Gaga:su dunu esala.

2

Bolo da Desalounaiga Moilai Bai Bagadega Hawa: Hamoi

1 Ninia fi dunu! Dilia dawa:! Ninia dilima misini, udigili hame hawa: hamosu.

---

† **1:6:** Asunasi Dunu Ilia Hou 17:5-9

2 *Ninia da Desalounaiga moilai bai bagadega hame
doaga:le, Filibai moilai bai bagade amo ganodini dunu eno
da ninima se bagade iasu amola ninima lasogole sia:su,
amo dilia dawa:. Amola Desalounaiga moilai bai bagade
ganodini, dunu eno da ninima bagadewane gegesu. Be
Gode da nini fidibiba:le, ninia da mae beda:iwane Gode Sia:
Ida:iwane Gala, Gode olelesu liligi, amo dilima olelei.
3 Ninia da moloi hame sia: o dilia hou wadela:ma:ne sia:
o ogogosu sia:, amo dilima olelemusa: hame dawa:i.
4 Ninia da osobo bagade dunu ilia ge noga:ma:ne hame
olelesa. Be Gode da ninia hou abodesa. Amaiba:le, ninia da
Gode Ea hanai liligi fawane eso huluane olelesa. Bai Gode
da ninia Ea Sia: Ida:iwane olelema:ne, ninia hou defele
dawa:beba:le, ninima ilegei.
5 Gode da ninima ba:su Dunu esala. Dilia dawa:loba, nini
da dabua hahayafuli hame sia:na misi. Amola ninia uasu
hou dedeboma:ne sia:ga fawane hame olelei.
6 Ninia da dili amola eno dunu, ninima nodoma:ne
sia:musa: hame olelei.
7 Be ninia da Gelesu Ea asunasi dunu hamoiba:le, dilima
bidi lamu da defea galu. Be ame da ea manoma asigi
gebewane hou hamosa, amo defele ninia da dilima gilisisia,
dilima asigi gebewane hou hamosu.
8 Ninia da dilima bagadewane asigiba:le, ninia da Gode
Ea Sia: Ida:iwane gala dilima olelei. Be amo baligili, ninia
da ninia esalusu amola dili gilisili lama:ne, dilima imunusa:
dawa:i galu. Dafawane, ninia da dilima bagadewane asigi
galu.
9 Ninia mae helefili bagadewane hawa: hamonanu, amo
dilia dawa:be na da dawa:lala. Ninia da eso amola gasi
ganodini mae yolesili, dilima wali esaloma:ne liligi mae lale
hamosu. Ninia da Gode Ea Sia: Ida:iwane dilima olelesu.
10 Dilia amola Gode, da ninia ba:su dunu agoane. Ninia
dilima hou hamoi da ledo hamedei, ida:iwane amola
wadela:i hame ba:su.
11 Ninia da ada da ea mano amoma hou hamosa, amo
defele dili afae afae amoma hamoi dagoi.
12 Ninia dili dogo denesima:ne fidisu. Gode da dilima
Ea Hinadafa Hou amola Hadigidafa Hou gilisili lama:ne,
Ema misa:ne sia:i dagoi. Amaiba:le, ninia da Gode dili
hahawane dogolegele ba:ma:ne, dili noga:le esaloma:ne
dilima ha:giwane sia:nanu.
13 Be ninia Godema nodosu da bai eno gala. Ninia da
Gode Sia: dilima olelebeba:le, dilia da amo sia: da osobo
bagade dunu ilia sia: mae dawa:le, amo da Gode Ea Sia:dafa

---

* **2:2:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:19-24, 17:1-9

(dafawane amo da Gode Ea Sia:) dilia dafawaneyale
dawa:beba:le, lalegagui dagoi. Gode da dilia dogo ganodini
hawa: hamonanebeba:le, dilia da lalegagui.
14 †Ninia fi dunu! Musa:, Yu fi dunu Yudia soge ganodini
esalu mogili da Yesu Gelesu Ea hou lalegaguli, Yesu Ea
fa:no bobogesu fi hamoi. Yu dunu da Yudia soge Gode fi
dunuma se bagade iasu. Amo hou ilima doaga:i defele,
dilima doaga:i. Dilia fi dunu amolawane da Yu dunu defele,
dilima se bagade iasu.
15 ‡Yu dunu da Hina Gode Yesu amola musa: balofede
dunu medole legei dagoi. Amola ilia ninima se bagade iasu.
Gode da amo dunu hahawane hame ba:sa. Ilia da dunu
huluanema ha laiwane esala.
16 Gode Ea Sia: da Dienadaile dunu ilima gaga:su gaguli
maha. Be Yu dunu da ha labeba:le, ninia da amo sia:
Dienadaile dunuma olelemusa: dawa:loba, ilia ninia logo
hedofamusa: dawa:i galu. Amo hamobeba:le, ilia da eso
huluane wadela:le hamonanu amola waha ilia wadela:i hou
da nabaidafa ba:sa. Amola Gode Ea ougi fofada:su hou da
musa: hedolo hame, be waha ilima doaga:i dagoi.

Bolo da Desalounia Fi Dunuma bu Misusa: Dawa:i Galu

17 Ninia fi dunu! Ninia da dilima fonobahadi afafaiba:le
(ania da:i da afafai be ania asigi dawa:su da gilisi ba:i.) ninia
da dilima bagadewane fofagiba:le, dilia odagi bu ba:musa:
logo hogoi helei.
18 Ninia dilima bu masusa: dawa:i galu. Na nisu eso
bagohame dilima bu masusa: logo hogoi helei, be Sa:ida:ne
da na logo damui.
19 Dilia da noga:le hamoiba:le, ninia da dilima hahawane
bagade gala. Yesu Gelesu da bu masea, ninia da dilia
hou hidale agoane amola hahawane Ema adole imunusa:
dawa:lala. Eno dunu ilia hou da dili hou hame baligisa.
20 Dafawane! Ninia da dilia hou dawa:sea, hidale amola
nodone dawa:lala.

3

1 *Amalalu, dilima bagadewane fofagiba:le, ninia dilima
masusa: logo momagemusa: dawa:i galu. Ninia amane
hamoi. Ninia da A:denese moilai bai bagadega ouesalu,
2 ninia da ninia fi dunu Dimodi (e amola ninia, gilisili
Gode Ea hawa: hamosa, amo Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane
olelesa), amo dunu dilia dogo denesima:ne amola dilia
dafawaneyale dawa:su houma gasa ima:ne, asunasimusa:
dawa:i galu.

---

† **2:14:** Asunasi Dunu Ilia Hou 17:5 ‡ **2:15:** Asunasi Dunu Ilia Hou 9:23, 9:29, 13:45 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12 * **3:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 17:15

3 Dilia da se nababeba:le, bu Yesu Ea logo yolesisa:besa:le,
ninia amo dunu dilima asunasi. Dilisu dawa:! Amo se
nabasu hou da ninima Gode Ea olelesu liligi gala. Amaiba:le,
E da se nabasu logo hame damusa.
4 Ninia da musa: dilima sigi esalu, amo esoga ninia da se
nabimu amo dilima olelei. Amola, amo se nabasu da ninima
doaga:i dagoi.
5 Amaiba:le, na da Dimodi dilima asunasi dagoi. Na da
dilia hou hame dawa:beba:le amola se nababeba:le, na da
Dimodi dili dafawaneyale dawa:su hou ba:ma:ne asunasi.
Sa:ida:ne da dilima dafama:ne olelelalu dilia dafabeba:le,
ninia da udigili hamoi, amasa:besa:le na da Dimodi dili hou
ba:ma:ne asunasi.
6 †Wali Dimodi da ninima bu misi. E da dili dafawaneyale
dawa:su hou amola asigidafa hou, amo ninima olelebeba:le,
ninia hahawane bagade ba:i. Dilia da ninima asigisa amola
ninia dili ba:mu hanai gala, amo defele dilia nini ba:mu
hanai, amo e da ninima olelei.
7 Amaiba:le, ninia fi dunu! Ninia se bagade nabasu amo
ganodini, dilia dafawaneyale dawa:su hou dawa:beba:le,
dogo denesi ba:i.
8 Dilia da gasawane Hina Godema madelagiwane lele-
beba:le, ninia amola da hahawane esalebe ba:mu.
9 Amola wali ninia da dilia hou dawa:beba:le, Gode Ea hou
ganodini hahawane bagade ba:beba:le, Godema nodosa.
10 Eso amola gasi, Gode da ninia dili ba:ma:ne amola
ninia dili dafawane dawa:su hou fidima:ne, Gode da amo
hamomusa: logo fodoma:ne, ninia Ema sia:ne gadosa.
11 Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu da ninia dilima
misusa: logo fodoma:ne ninia sia:ne gadosa.
12 Hina Gode da dilia fi ganodini eno dunu eno dunuma
amo asigidafa hou bagade heda:ma:ne hamomusa:, ninia
sia:ne gadosa. Dilia asigidafa hou da asigilale, nini dilima
asigidafa hou defele ba:mu, na da sia:ne gadosa.
13 Amai hamomu galea, dilia da gasa bagade ba:mu.
Amasea, Hina Gode Yesu amola Ea fi dunu huluane osobo
bagadega dili lala masea, dili da ninia Ada Godema fo-
fada:musa: lelebeba:le, ledo hamedei gala amola ida:iwane
ba:mu.

4

Gode Hahawane Ba:ma:ne Esaloma

1 Sia: dagomusa:, ninia fi dunu, ninia da hou amo da Gode
da hahawane ba:su, dilima olelei. Dilia da musa: amola
wali agoaiwane esala. Be wali dilia da amo hou baligimusa:,

† **3:6:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:5

ninia Hina Gode Yesu Ea Dioba:le dilima ha:giwane adole
ba:sa.
2 Hina Gode Yesu da ninima sia:beba:le, ninia dilima sia:i
dagoi. Amo huluane dilia dawa:.
3 Gode Ea hanai da dilia da hadigiwane, wadela:i uda lasu
hou hame hamosa esaloma:ne hanasa.
4 Dilia da dilia da:i hodo amoma molole amola hadigi
hinawane esalumu da defea.
5 Be dilia da Gode hame dawa: dunu defele, uda hanai
hou bagade dawa:mu da defea hame.
6 Uda lasu hou amo ganodini, dunu afae da Yesu Ea fa:no
bobogesu fi dunu enoma wadela:le hamomu da defea hame.
E da ea na:iyado amoma osa:le heda:mu da defea hame.
Ninia musa: dilima gasa bagade sia:i. Nowa dunu da inia
uda adole lasu hou hamosea, e da Hina Gode Ea se dabe
iasu ba:mu.
7 Ninia da wadela:i hou amo ganodini esaloma:ne, Gode
da ninima misa:ne hame wei. Be ninia hadigi amo ganodini
esaloma:ne, Gode da ninima wei dagoi.
8 Amaiba:le, nowa da amo olelesu higasea, e da osobo
bagade dunu hame higasa. Be e da Gode amo da dilima
Ea A:silibu Hadigidafa Gala iaha, Ema higasa.
9 Na da dilima dilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi enoma
asigima, amo hame dedemu. Bai Gode Hi da amo asigidafa
hou dilima olelei dagoi.
10 Dilia da ninia fi dunu huluane Ma:sidounia soge amo
ganodini, ilima asigidafa hou hamosu. Amaiba:le, ninia fi
dunu! Dilia amo hou bu baligiliwane hamoma:ne, ninia
dilima ha:giwane adole ba:sa.
11 Dilia olofoiwane esaloma:ne amola eno dunu ilia hou
mudale mae dawa:le, dilia hou fawane dawa:ma:ne, ninia
musa: sia:i defele dilia loboga hawa: hamobeba:le fawane
dilia wali esaloma:ne liligi fawane lama:ne, amo logo hogoi
helema.
12 Agoane hamosea, hame lalegagui dunu da dilima
nodomu. Amola dilia dafawane esaloma:ne liligi lama:ne,
eno dunuma edegemu hame dawa:mu.

Hina Gode Yesu Gelesu da Bu Misunu

13 Ninia fi dunu! Hame lalegagui dunu ilia hobea
misunu hou dafawane hamoma:beyale dawa:lusu hame
dawa:beba:le, ilia fi dunu bogosea, da:i dioi bagade naba.
Be dilia da defele da:i diosa:besa:le, dilia musa: bogoi dunu
ilia hou dawa:mu ninia hanai gala.
14 Yesu da bogole bu wa:legadoi, amo ninia dafawaneyale
dawa:be. Amaiba:le, nowa dunu da Yesu Ea hou lale-
gaguiwane bogoi, amo da Yesu bu masea, ili amola Yesu

bu sigi misa:ne Gode da asunasimu, amo amola ninia
dafawaneyale dawa:be.
15 *Ninia wali da Hina Gode Ea olelesu dilima olelesa.
Hina Gode Yesu Gelesu da osobo bagadega bu doaga:sea,
ninia da hame bogoi esalebe ba:sea, ninia da musa: bogoi
dunu ilima bisili hame heda:mu.
16 Be a:igele ouligisu dunu ea misa:ne wele sia:be
amo da nabimu. Gode dalabede ha:giwane dubi amola
nabimu. Amasea, Hina Gode Hisu da Hebene yolesili, osobo
bagadega manebe ba:mu. Dunu huluane ilia Gelesu Ea
hou lalegaguiwane bogoi dunu, amo da bisili esaloma:ne
wa:legadomu.
17 Amasea, ninia amo esoga hame bogoi esala dunu,
amo Gode da lale gadole, ninia amola musa: dunu bogoi,
gilisili mu mobi ganodini, hisi ganodini Hina Gode yosia:mu.
Amasea, ninia da eso huluane Hina Gode sigi esalalalumu.
18 Amaiba:le, amo sia: enoma enoma sia:muba:le, dilia
dogo denesima:ma.

5

Hina Gode Bu Misa:ne Momagema

1 Na fi dunu! Na da dilima Yesu da habogala bu misa:bela:,
amo dedene imunu hamedei liligi agoane gala.
2 *Bai dilisu da noga:le dawa: amo Hina Gode Ea bu
misunu Eso da wamolasu dunu da gasi ganodini mabeba:le
dunu ilia fofogadigisa, amo defele ba:mu.
3 Osobo bagade dunu da agoane sia:mu, “Defea! Olo-
fosu ida:iwane da diala. Ninia hame beda:i!” Amasea,
hedolowane se bagadedafa da ilima doaga:mu. Uda da
mano lalelegemu galea, se nabasu da ema doaga:sa, amo
defele ilia se bagade hedolo nabimu. Ilia da hobeamu logo
hamedafa ba:mu.
4 Be dilia! Ninia fi dunu! Dilia gasi ganodini hame esala.
Amaiba:le, eso da hedolo hadigisia, dili da diasu eda da
wamolasu dunu ba:sea fofogadigisa, amo defele dilia da
hame fofogadigimu.
5 Dilia huluane da hadigi ganodini amola esoga ahoasu
dunu. Ninia gasi ganodini ahoanusu hame dawa:.
6 Amaiba:le, ninia eno dunu defele, udigili golamu da
defea hame. Ninia nedigili, ninia hou amoma hinawane
ouesalumu da defea.
7 Dunu da gasi ganodini golasa. Ilia da gasi ganodini adini
bagade nabeba:le feloasa.
8 †Be ninia da esoga ahoabeba:le, mae feloale esalumu

* **4:15:** 1 Golidia 15:51-52 * **5:2:** Ma:diu 24:43; Luge 12:39; 2 Bida 3:10 † **5:8:** Aisaia 59:17; Efesase 6:13-17

da defea. Ninia da dafawaneyale dawa:su hou amola asigidafa hou, da:igene gaga:su liligi defele gagumu da defea. Ninia dialuma mae goudama:ne, hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu habuga agoane figisimu da defea.

9 -

10 Gode da ninima ougili fofada:musa: amo hame ilegei. Be ninia Hina Gode Yesu Gelesu da Ea bu misunu eso amoga, ninia bogoi galea o esalea, ninia amola E, gilisili esalalaloma:ne amola ninia Yesu Ea gaga:su ba:ma:ne, Gode da ninima ilegei dagoi.

11 Amaiba:le, dilia waha hamonanebe hou amo defele mae yolesili, dunu eno da dunu enoma dogo denesima:ne fidilalumu da defea.

Sia: Dagosu amola Asigi Sia:

12 Ninia fi dunu! Dilia fi amo ganodini, ouligisu dunu ilia hawa: hamosa amola dilima bisili Yesu Ea fa:no bobogesu hou olelesa, ilima nodone nabima!

13 Ilia da bagade hawa: hamobeba:le, ilima baligili asigidafa hou amola nodosu hou olelema. Dilia fi ganodini olofosu ba:mu da defea.

14 Ninia fi dunu! Ninia da dilima ha:giwane adosa. Dilia higale hawa: hamosu dunuma gasawane sisane sia:ma. Beda:i dunuma ili dogo denesima:ne sia:ma. Dilia dunu gogaya:i ili fidima. Dilia dunu huluane ilima hedolo mae ougili, asaboiwane hamoma.

15 Dunu afae da eno dunuma wadela:le hamosea, amo dunu da se nababeba:le bu wadela:i dabe imunu da defea hame. Mae hamoma. Be dilia da dili fi dunu amola dunu huluane ilima hou ida:iwane hamomusa:, logo hogoi helema.

16 Eso huluane hahawane esaloma.

17 Eso huluane mae yolesili, Godema sia:ne gadolaloma.

18 Hou huluane, noga:i amola wadela:i amo da dima doaga:sea, mae da:i dione Godema nodonanoma. Dilia da Yesu Gelesuma madelagili esalebeba:le, dilia da amo hou hamoma:ne Gode da hanai gala.

19 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo ea logo mae hedofama!

20 Gode Ea A:silibu Hadigidafa da dunu ea dogoga sia: olelesea, amo sia: mae higama!

21 Be amo sia: huluane da dafawane o dafawane hame amo dawa:ma:ne, abodema. Noga:iwane liligi amoma fawane fa:no bobogema.

22 Be adi hou da fonobahadi fawane wadela:i hou agoai ba:sea, amo higama.

23 Gode da ninima olofosu iaha! E da dili afadenene
bu dilia a:silibu, asigi dawa:su amola da:i hodo, amo
liligi huluane E da Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea bu
misunu esoga, dilia ledo hamedei gala amola hadigi hamoi
ba:ma:ne, na da Godema sia:ne gadosa.
24 Gode da dilima misa:ne sia:i dagoi. Ea hou da
dafawaneba:le, amo afadenesu hawa: hamosu e da mae
yolesili dagomu.
25 Ninia fi dunu! Gode da nini fidima:ne, Godema sia:ne
gadoma.
26 Dilia fi ganodini, dunu huluane da dunu enoma ola eya
agoane nonogoma!
27 Na da Hina Gode Ea Dioba:le, dilia Yesu Ea fa:no
bobogesu fi dunu huluane nabima:ne, amo meloa idima:ne
sia:sa.
28 Hina Gode Yesu Gelesu da Ea hahawane dogolegele iasu
dilima ima:ne, na dawa:lala.

2 Desalounia

(Da:i Sia:-2 Thessalonians; Modu-2 Tesalonika; Bisini-2 Tesalonaika)

Bolo da Desalounia Fi Dunu ilima Meloa Eno Dedene Iasi

Desalounia Yesu Ea fa:no bobogesu fi (sese) amo ganodini, dunu da Yesu Gelesu Ea bu misunu eso hou gogoleiba:le, fofogadigilalu. Mogili, ilia Yesu Gelesu da bu misi dagoi giadofale dawa:i. Amaiba:le, amo giadofai sia: hedofamusa:, Bolo da meloa dedene i. Bolo da amane olelei. Yesu da bu misunu, be hidadea osobo bagadega wadela:i hou da bagade heda:le, wadela:i ouligisu dunu e da Yesuma ha lai, amo da ouligisu hou hamonanu, Yesu da bu misunu. Amo wadela:i dunu da dio "Wadela:idafa Dunu," gala. Bolo da Desalounia dunuma, ilia se nabasea, dafawaneyale dawa:su hou mae yolesili, gasawane leloma:ne sia:i. Ilia da Bolo amola ea fidisu dunu, amo defele ilia wali esaloma:ne liligi defele lamusa:, hawa: hamoma:ne amola hou ida:iwane mae yolesili hamonanoma:ne, Bolo da ilima sia:i.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2
2 Bolo da Ilia Hou Dawa:beba:le Nodoi...Sia:alalo 1:3-12
3 Yesu Ea Bu Misunu Hou...Sia:alalo 2:1-17
4 Yesu Ea Hou Noga:le Hamoma:ne Sia:i...Sia:alalo 3:1-15
5 Dagomu Sia:...Sia:alalo 3:16-18

2 Desalounia

1 *Ninia amo Bolo, Sailase amola Dimodi, da dili Desalounia ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea hou lalegagui dunu, dilima meloa dedesa.

2 Ninia da Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu,
dilima hahawane dogolegele iasu amola olofosu ima:ne,
Godema sia:ne gadosa.

Yesu Gelesu Bu Masea, Fofada:su Ba:mu

3 Ninia fi dunu! Dilia noga:le hamobe amo dawa:beba:le, ninia eso huluane Godema nodosa. Dilia dafawaneyale dawa:su hou da bagadewane asigilalebeba:le, amola dilia da enoma enoma asigi noga:i hou hamonanebeba:le, ninia Godema nodonanumu da defea.

4 Dilia hou da asigilalebeba:le, ninia da Gode Ea fi eno ilima dili hou hidale amola nodonewane olelesa. Dilia da dilima se nabasu hou bagade amola da:i dioi amo mae dawa:le, dafawaneyale dawa:su hou mae yolesili, eso

---

* **1:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 17:1

huluane hawa: hamonanebeba:le, ninia dilia hou eno
dunuma nodonewane olelesa.
5 Dilia hou da Gode Ea fofada:su da moloidafa amo
olelesa. Amaiba:le, dilia da Gode Ea Hinadafa Hou amo
dafawaneyale dawa:beba:le wali se naba, amo Hinadafa
Hou ganodini eso huluane esalalaloma:ne, Gode da dili
defele ba:mu.
6 Gode da hou moloidafa hamomu dawa:. Gode E da dunu
amo da dilima se iaha, ilima se bagade dabe imunu.
7 -
8 Amola Gode da dilia amola ninia, amo ania se nabasu
logo hedofamu. Hina Gode Yesu amola Ea gasa bagade
a:igele dunu ili sigi misa:ne, e da Hebene yolesili, lalu
bagadewane dabe gaguiwane, amo dunu ilia Gode higasa
amola Hina Gode Yesu Gelesu Ea Sia: Ida:iwane hame
nabasu dunu, amo dunuma dabe ima:ne Yesu da masea,
E da ninia se nabasu logo hedofamu.
9 †Be dilima se iasu dunu, amo ilia se dabe iasu ba:mu. Ilia
se dabe iasu da ilia eso huluane gugunufinisi dagoi ba:mu,
amola eso huluane ilia da Hina Gode amola ea gasa bagade
hadigi hou amoma afafai dagoi ba:mu.
10 Amo esoga, Hina Gode Yesu da Ea fi dunu amo da Ea
hou dafawaneyale dawa:sa, ilima nodosu amola hadigi lala
misunu. Dilia da Yesu Ea fi dunuma gilisi dagoi ba:mu. Bai
dilia da sia: amo nini dilima olelei liligi, amo dafawaneyale
dawa:i dagoi.
11 Amaiba:le, Gode da dili fidima:ne, ninia eso huluane
Godema sia:ne gadosa. Dilia hou gaheabolo amo ganodini
esaloma:ne, Gode da dilima misa:ne wele sia:i. Amo
hamomusa: dilia defele ba:ma:ne, ninia Godema sia:ne
gadosa. Dilia da hou ida:iwane hanaiba:le, Gode da ea
gasaga dili hou ida:iwane hamomusa: logo fodoma:ne
amola dilia dafawaneyale dawa:su logo bidiga doaga:ma:ne,
amo ninia Godema sia:ne gadosa.
12 Dilia amo hou hamosea, eno dunu da Hina Gode Yesu
Ema nodonanumu. Ninia Gode amola Hina Gode Yesu
Gelesu da dilima asigiba:le, dilima amola nodonanumu.

2

Wadela:idafa Dunu

1 *Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu misunu eso amola ninia
Ea eso huluane gilisili esaloma:ne gilisimu hou, amo na da
dilima olelemu.
2 Na fi dunu! Dunu eno da Yesu Ea Bu Misunu Eso
da doaga:i dagoi olelebeba:le, dilia hedolowane gagoudu-
dalumu amola se nabimu, na higa:i. Agoane mae

† **1:9:** Aisaia 2:10 * **2:1:** 1 Desalounia 4:15-17

hamoma:ne, na dilima ha:giwane adole ba:sa. Amabela:!
Amo giadofai sia: ninia da Gode sia: olelesea sia:i o
ba:la:lebeba:le sia:i, o meloa ganodini dedene i, amo dunu
mogili ilia giadofale dawa:sala:?
3 Be dunu ilia dilima hamedafa ogogoma:ne, ogogosu logo
damuma. Dafawane! Yesu da bu misunu. Be hidadea,
hamedafa nabasu hou da doaga:mu amola Wadela:idafa
Dunu amo da Helo soge doaga:mu dunu, e da misini ba:mu.
Amasea, Yesu Gelesu Ea bu misunu eso ba:mu.
4 †Wadela:idafa Dunu da ouligisu dunu huluane amola
eno liligi amoma osobo bagade dunu da sia:ne gadosa,
amoma e da halale osa:le heda:mu. E da baligili, Gode Ea
Debolo Diasu amo ganodini golili sa:ili, fili, e da Godedafa
hisu da sia:mu.
5 Be dawa:ma! Na da musa: dilima gilisili esala, amo sia:
dilima olelei.
6 Be wali amo misunu hou da hame doaga:i. Amo hou
hedolo hame doaga:ma:ne, Dunu amo dilia dawa: Dunu da
logo ga:su agoane esala. Gode da eso ilegei dagoi. Amola
amo esoga fawane, Wadela:idafa Dunu da ba:mu.
7 Be wamolegei wadela:i hou da wali hamonanebe diala.
Be na musa: sia:i hou doaga:mu amo da mae doaga:le, Gode
da amo misunu hou logo ga:su Dunu bu samogei dagoiba:le
fawane, amo hou da doaga:mu.
8 ‡Amasea Wadela:idafa Dunu da ba:mu. Be Hina Gode
Yesu da bu masea, E da Wadela:idafa Dunu amo Ea lafi fo
amola Ea si nenemigi hou amoga gugunufinisimu.
9 §Wadela:idafa Dunu da Sa:ida:ne ea gasa laiwane masea,
e da ogogosu gasa bagade musa: hame ba:su hou amola
dawa:digima:ne olelesu agoane hou bagohame hamomu.
10 Dunu amo ilia da Helo doaga:mu logoga ahoabe, ilima
e da bagadewane ogogomu. Be amo dunu ilia da dafawane
hou amoma hame asigiba:le, ili gaga:su ba:ma:ne hame
lalegagui. Amaiba:le, ilia da bogomu.
11 Amo hou da doaga:muba:le, Gode da ilia ogogosu
dafawaneyale dawa:ma:ne, ilia asigi dawa:su E da
wadela:lesisa.
12 Amaiba:le, dunu huluane amo da dafawane sia:
hame dafawaneyale dawa:le, wadela:i hou hahawane
hamobeba:le, amo huluane se imunusa: fofada:musa:, Gode
da agoane hamoi dagoi.

Gode da Dili Gaga:ma:ne, Dilima Ilegei Dagoi.

13 Be ninia fi dunu! Ninia da dilia hou ba:beba:le, Godema
nodosa. Bai Gode da dilima asigisa. Dilia da Gode Ea

---

† **2:4:** Da:niele 11:36; Isigiele 28:2 ‡ **2:8:** Aisaia 11:4 § **2:9:** Ma:diu 24:24

A:silibu amo Ea gasaga amola dilia dafawaneyale dawa:su amoga, dili da Ea hadigi fidafa hamoma:ne, Gode da dili bisili ilegele gaga:i dagoi.

14 Ninia lafidili Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala dilima olelebeba:le, Gode da ea fidafa hamoma:ne, dili Ema misa:ne wele sia:i dagoi. Dilia da ninia Hina Gode Yesu Gelesu amo ea hadigi hou hahawane gilisili lama:ne, Gode da dili Ema misa:ne wei.

15 Amaiba:le, ninia fi dunu! Dilia gasawane leloma! Dilia dafawane sia: amo ninia lafidili amola meloa dedei amo ganodini olelei, amo gasawane lalegaguli, mae yolesima.

16 Ninia Hina Gode Yesu Gelesu amola ninia Ada Gode, amo da ninima asigi galu amola ninima hahawane dogolegele iasu iabeba:le, ninia da mae beda:iwane hobea dafawane hamoma:beyale dawa:lusu lai dagoi.

17 E da dili dogo denesima:ne amola dilia eso huluane hou ida:iwane sia:musa: amola hawa: noga:i hamomusa:, dilima gasa ima:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

3

Gode da Nini Fidima:ne Sia:ne Gadoma

1 Sia: dagomusa:, na fi dunu! Ninia lafidili ninia da Gode sia: eno soge dunuma hedolowane olelema:ne, Gode da nini fidima:ne sia:ne gadoma. Dunu eno ilia hahawane amo dilia hou defele Gode Ea Sia: nabima:ne, Godema sia:ne gadoma.

2 Wadela:i dunu ilia da nini fasa:besa:le, Gode nini gaga:ma:ne, amo amola Godema sia:ne gadoma. Bai dunu mogili da Gode Ea Sia: dafawaneyale hame dawa:sa.

3 Be Gode Ea hou da fisisu hame dawa:. E da dilima gasa iawane, Sa:ida:ne da dilima gegesea, Gode da gaga:mu.

4 Amola Hina Gode Yesu Gelesu da nini amola dili ouligibiba:le, dilia da hahawane esalumu ninia dawa:. Ninia olelei defele dilia hamosa amola bu hamomu, amo ninia dafawaneyale dawa:be.

5 Hina Gode Yesu Gelesu da dilia Gode Ea asigidafa hou dawa:su amola dilia hame fisisu hou amo Gelesu Ea iasu liligi, amo asigilama:ne Hina Gode da fidima:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

Dunu Huluane da Hawa: Hamomu Galebe

6 Ninia fi dunu! Ninia Yesu Gelesu Ea Dioba:le dilima gasa bagadewane sia:sa. Nowa dunu ninia fi amo ganodini da ninia sia: mae nabawane, hawa: hamosu higasea, ilima mae gilisima.

7 Dilia huluane dawa:. Dilia da ninia hou hamoi amo defele dilia hamomu da defea. Ninia da dili sigi esalea, hawa: hamosu hame higasu.

8 Ninia da eno dunu ilia fidisu udigili hame lale, ninia lai defele bidi i dagoi. Be ninia gasa bagadewane hawa: hamoi. Ninia dilima edegemusa: higa:iba:le, eso amola gasi amoga mae yolesili hawa: hamonanu.
9 Ninia dilima bidi edegemu da defea galu. Be dilia da ninia hou defele hamomu ninia hanaiba:le, hawa: hamoi fawane.
10 Ninia da dili sigi esalebeba:le, dilima amane sia:su, “Nowa dunu da hawa: hamomu higasea, e da ha:i hame manu da defea!”
11 Ninia da dilia fi amo ganodini mogili ilia da hawa: hamosu higasa, mogili ilia hou mae dawa:le, eno dunu ilia hamobe fawane udigili baligidu sia: daha, amo dunu esalebe ninia nababeba:le, agoane sia:sa.
12 Ninia da Yesu Gelesu Ea Dioba:le, amo dunuma amane hamoma:ne sia:sa, “Dilia hahawane asaboiwane esaloma! Amola dilia esaloma:ne liligi defele lama:ne, hawa: hamoma!”
13 Be ninia fi dunu! Eso huluane, mae helefili, hou ida:iwane hamonanoma!
14 Amabela:? Dunu afae da ninia sia: amo meloa ganodini dedei, hame nabima:bela:? Amai galea, amo dunu ilegele, amola e gogosiama:ne, ema mae gilisima.
15 Be e da dilima ha lai dunu hamoi defele, ema mae hamoma. E da ninia fi dunu. Amaiba:le, ema sisane sia:ma!

Dagosu Sia:

16 Hina Gode Hisu da ninia olofosu bai esala. E da eso huluane, hou huluane amo ganodini dilima olofosu ima:ne, na Godema sia:ne gadosa. E da dili huluanema sigi esaloma:ne, na sia:ne gadosa.
17 Ni loboga nisu da amo meloa dedesa amane, “Bolo da asigibio dilima adosisa!” Na da meloa huluane agoane dedene, na dio agoane dedesa.
18 Hina Gode Yesu Gelesu Ea hahawane dogolegele iasu amo dili fidimusa: dialoma:ne, na Godema sia:ne gadosa.

Sia: Ama Dagoi

1 Dimodi

(Da:i Sia:-1 Timothy; Modu-1 Timoteo; Bisini-1 Timoti)

Hidadea Sia:
Bolo da Dimodima Meloa Dedene I

Dimodi da A:isia Maino amo soge ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu dunu esalu. Ea ame da Yu uda. Ea ada da Galigi dunu. Bolo da Gode Ea Sia: olelesu hawa: hamobeba:le, Dimodi da fidimusa: madelai. Bolo da liligi udianawane fidimusa: meloa dedene i.

No. 1 Ogogosu olelesu dunu da Yesu Ea fa:no bobogesu fi amo ganodini olelebeba:le, Bolo da ilia logo hedofamusa: dawa:i galu. Amo ogogosu olelesu dunu da agoane olelei. Osobo bagade liligi huluane da wadela:i, ilia da olelesu. Dunu da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lamusa: dawa:sea, ilia da wamolegei dawa:su dawa:beba:le, sema ha:i manu hame nahabeba:le amola uda hame labeba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ba:mu, ilia da ogogole olelei.

No. 2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu hou amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu ilia hou, Bolo da olelei.

No. 3 Dimodi da habodane Yesu Ea hou noga:le hamomu, amo Bolo da olelei.

Sia: Dedei
1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2
2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu Hou
amola Ouligisu Dunu Ilia Hou...Sia:alalo 1:3-3:16
3 Dimodi da Habodane Hawa: Hamomu...Sia:alalo 4:1-6:21

1 Dimodi

1 Na Bolo, da Gode ninia Gaga:su amola Yesu Gelesu ninia hobea misunu dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou Fidisu, amoma Yesu Gelesu Ea asunasi dunu ilegei.

2 *Na da di Dimodi, Yesu Gelesu Ea hou ganodini nagofe hamoi, dima meloa dedene iaha. Ninia Ada Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, dima hahawane dogolegele iasu hou, gogolema:ne olofosu hou amola olofosudafa dima ima:ne na da Godema sia:ne gadosa.

Bolo da Ogogosu Olelesu Dunu Ilia Logo Hedofama:ne Sisane Sia:i

---

* **1:2:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:1

3 Na da Ma:sidounia sogega doaga:musa: ahoanebe sia:i,
amo defele na dima bu sia:sa. Di Efesase moilai bai bagade
ganodini esaloma! Amoga mogili ilia Gode Sia: ogogole
olelebeba:le, ilia logo dia hedofama.
4 Ilia musa: ogogosu sia: amola aowalali ilia hou olelesu,
amo yolesima:ne ilima sia:ma. Amo ogogole sia:beba:le,
sia:ga gegesu da bagade heda:sa. Gode Ea hamomu hou,
ninia Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane
dawa:mu. Be amo ogogosu hou da Gode Ea hou hame fidisa.
5 Dunu da ilia dogo da ledo hameba:le, asigi dawa:su da
dodofei dagoiba:le amola Yesu Ea hou dafawane lalegagui
dagoiba:le, ilia asigidafa hou da asigilamu. Amo hou
fidimusa: na da dima sia:sa.
6 Be dunu mogili ilia amo hou yolesili, ilia udigili sia:
dabeba:le, logo enoga ahoa.
7 Ilia Gode Ea Sema eno dunuma olelemusa: dawa:lala.
Be ilia sia: ilisu da hame dawa:. Ilia gasa fi sia:sa, be bai
hamedafa dawa:.
8 Ninia Gode Ea Sema noga:le olelesea, amo da ninia fidisu
liligi ba:mu.
9-10 Be dawa:ma! Sema da dunu moloidafa fidimusa:,
Gode hame hamoi. Be sema wadela:su dunu, wadela:i dunu,
Godema higa:i dunu, a:silibu hou higa:i dunu, eda amola
ame amo medole legesu dunu, fasu dunu, wadela:i uda
lasu dunu, wamolasu dunu, ogogosu dunu amola Gode Ea
sia:dafa hame nabasu dunu, amo huluanema ilia wadela:i
hou olelema:ne, Gode da Sema hamoi dagoi.
11 Amo olelesu hou da Gode Ea Sia: Ida:iwane amo
ganodini diala. Ninia hadigi Gode da amo sia: ida:iwane
olelei. E da amo Sia: eno dunuma olelema:ne, nama ilegei.

Gode Ea Gogolema:ne Olofosu Dawa:beba:le, Bolo da Godema Nodoi

12 Ninia Hina Yesu Gelesu da na hawa: hamomusa:gini
gasa defele nama iabeba:le, na da Ema nodosa. E da na hou
da defele dawa:beba:le, amola nama hawa: hamomusa:gini
ilegeiba:le, na da Ema nodosa.
13 †Na da musa: Ema lasogole sia:i amola E se nabima:ne
hamoi, amo mae dawa:le E da nama ilegei. Be na da
dafawaneyale dawa:su hou hame dawa:beba:le, amola
amo hou gagaoui agoane hamobeba:le, Gode da nama
gogolema:ne olofosu ilegei.
14 Ninia Hina Gode da Ea hahawane dogolegele iasu
liligi nama baligili i. Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le,
dafawaneyale dawa:su hou amola asigidafa hou, Gode da
amo dawa:su liligi fedege agoane nama baligili sogadigi.

† **1:13:** Asunasi Dunu Ilia Hou 8:3, 9:4-5

15 Na da wali dafawane sia: dima olelemu. Dunu
huluanedafa da amo sia: lalegagumu da defea. Yesu Gelesu
da wadela:i hamosu dunu gaga:musa:, osobo bagadega misi.
Na da dunu huluane baligili, wadela:idafa hamosu dunu.
16 Be Yesu Gelesu da wadela:i dunu fidima:ne, Ea asigidafa
hou amo eno dunu ilia fa:no Ea hou lalegaguli eso huluane
mae bogole Fifi Ahoanusu dawa:mu, E da dawa:i galu.
Amo dunu ilia da na gaga:i dagoi ba:ma:ne, Gode da nama
gogolema:ne olofosu hou olelei.
17 Amaiba:le, eso huluane Esalalala Hina Bagadedafa,
E da bogosu hame dawa:, dunu ea siga hame ba:sa, Hi
fawane da Godedafa, Ema hadigi ima:ne ninia eso huluane
nodonanumu da defea. Ama.
18 Dimodi! Na mano! Musa: dunu da dia hou hamomu
olelema:ne, ba:la:lusu. Amo defele na da dima sia:sa. Amo
sia: di lale, gegesu liligi agoane gaguli, gegema.
19 Dia dafawaneyale dawa:su hou amola asigi dawa:su
dodofei dagoi, mae yolesima. Be dunu eno mogili ilia ilisu
asigi dawa:su hame nababeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su
da wadela:lesi dagoi ba:sa.
20 Afae da Haiminiase amola eno da A:legesa:nede. Elama
se dabe iasu ima:ne, na da ela Sa:ida:nema i dagoi. Ela da
Gode Sia: amoma ogogosu sia: yolesima:ne, na da agoane
hamoi.

2

Sia:ne Gadosu Hou

1 Amaiba:le, na da degabo ha:giwane sia:sa. Dilia sia:ne
gadosea, dunu huluane Gode da fidima:ne sia:ne gadoma,
Godema adole ba:ma amola Godema nodone sia:ma.
2 Hina bagade dunu, gamane ouligisu dunu amola eno
ouligisu dunu, amo Gode fidima:ne Godema sia:ne gadoma.
Ninia da gebewane, olofoiwane, Godema beda:iwane amola
nodoiwane esaloma:ne, agoane sia:ne gadoma.
3 Amo hou da noga:iwane amola Gode ninia Gaga:sudafa
da amo hou hahawane ba:sa.
4 Gode da dunu huluane gaga:musa: dawa:lala. Ea hanai
da dunu huluane da dafawane hou dawa:mu.
5 Gode afadafa fawane esala. Amola sia: alofesu Dunu
afadafa, E da Gode amola osobo bagade dunu gousa:musa:
logo hamoi dagoi, esala. Amo Dunu da Yesu Gelesu.
6 Yesu Gelesu da osobo bagade dunu huluane bu bidi
lama:ne, Ea da:i hodo i dagoi. Amo hou da Gode da dunu
huluane gaga:musa: dawa:lala, amo olelesa.
7 *Gode da amo hou hamoiba:le, E da nama asunasi
dunu amola olelesu dunu ilegei dagoi. E da na amo

* **2:7:** 2 Dimodi 1:11

Dienadaile dunu ilima dafawaneyale dawa:su hou amola sia:dafa olelemusa: asunasi. Na da hamedafa ogogosa! Na sia: da dafawane!
8 Na da agoane hanai galebe. Sia:ne gadosu diasu ganodini, dunu ilia Gode Ea hou lalegaguiba:le, sia:ga gegesu amola ougi hou hame dawa: dunu, ilia lobo gaguia gadole Godema sia:ne gadomu na hanai.
9 †Uda amola da gaya noga:i ga:le, gebewane amola asaboiwane ba:mu da defea. Gifalo, sulu ga:le amola sua: ulabeba:le, amo da ilia hou ida:iwane hame olelesa. Amo da dabua liligi fawane.
10 Be ilia hou ida:iwane amola eno dunuma fidisu hou, amo dogo ganodini hou amo ilia da fedege agoane abula noga:iwane salimu da defea. Gode Ea hou lalegagui uda da agoane hamomu da defea.
11 Uda ilia hou fonoboiwane hamoi, ouiya:lewane Gode Ea sia: nabimu da defea.
12 Be ilia udigili dunu ilima olelemu o dunuma hinawane hamomu na higa:i gala mabu. Ilia ouiya:le esalumu da defea.
13 ‡Bai Gode da hidadea A:da:me hamoi, fa:no E da Ibi hamoi.
14 §Sa:ida:ne da A:da:me ema hame ogogoi. Be Ibi da Sa:ida:ne ea ogogosu sia: nababeba:le, Gode Ea sema wadela:lesi.
15 Be uda da Gode Ea hou dafawane lalegaguli eso huluane mae yolesili asigili, hadigiwane, asaboiwane esalebeba:le, ilia da mano lalelegemuba:le, Gode Ea fidisu ba:mu.

3

Yesu Ea Fi Ouligisu Dunu Ilia Hou

1 Na da dafawane sia: dilima sia:sa. Dunu da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu hawa: hamomusa: dawa:sea, defea, amo hawa: hamosu da ida:iwane hawa: hamosu.
2 *Be Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu da ledo hamedei dunu ba:ma:mu. Ea hou da agoane ba:mu. E da uda afadafa lai dunu. E da gebewane, olofosu hamosu dunu. E da ea hou amoma hinawane esala. E da sia:ga gegesu hame dawa: dunu. E da ea diasuga ga misi dunuma aowasu dawa:. E da sia: olelesu dawa: dunu.
3 E da adini hame ba:su dunu. E da ougi hou hame dawa:be, olofosu amola gebewane hou, dawa:. E da muni hame hanai dunu.
4 E da ea uda amola ea mano, ilima ouligisuwane esala.

---

† **2:9:** 1 Bida 3:3 ‡ **2:13:** Mui 2:7, 2:21-22 § **2:14:** Mui 3:1-6 * **3:2:** Daidase 1:6-9

5 Be dunu da ea uda amola mano, ilima ouligisuwane
hame esalea, e da habodane Gode Ea fi dunu noga:le
ouligima:bela:?
6 Gaheabolo lalegagui dunu hame, be dunu amo ea
dafawaneyale dawa:su hou da asigilai dagoi, agoaiwane
dunu fawane lama:ne sia:ma. E da gasa fi heda:le, Sa:ida:ne
ea hou defele e da se dabe iasu lama:ne fofada:mu,
amasa:besa:le, ea dafawaneyale dawa:su hou da asigilai
ba:mu da defea.
7 E da dafane Sa:ida:ne amo ea sani amo ganodini
dafasa:besa:le, Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu da
hou ida:iwane hamonanebeba:le, hame lalegagui dunu ilia
da ea hou hahawane ba:mu da defea.

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Fidisu Dunu (Digone)

8 Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidisu dunu (digone) amola, ilia
hou da moloidafa amola hadigi ba:mu da defea. Ilia amola
adini bagade manu da hamedei. Ilia amola muni hanamu
da hamedei.
9 Ilia asigi dawa:su da dodofei dagoiba:le, ilia moloidafa
dafawaneyale dawa:su hou lalegagui dagoi ba:mu da defea.
10 Dilia amo dunu Yesu Ea fa:no bobogesu fi hawa:
hamoma:ne ilegemusa: dawa:sea, hidadea ili hou abodema.
Dilia adoba:lalu, noga:i ba:sea, hawa: hamoma:ne ilegema.
11 Ilia uda amola da uda ida:iwane ba:mu da defea. Ilia
udigili amola baligidu sia: mae sia:ne, ilia moloidafa amola
gebewane olofosu hou fawane hamoma:mu.
12 Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidisu dunu da uda afadafa
fawane lai dunu. E da ea uda amola mano ilima noga:le
ouligisu dunu fawane.
13 Yesu Ea fa:no bobogesu fi fidisu dunu da ilia hawa:
hamosu noga:le hamosea, ilia da Yesu Gelesu Ea hou lale-
gagui amo eno dunuma mae beda:iwane olelemu dawa:mu.
Amasea, dunu eno da ilima nodomu.

Wamolegei Sia:

14 Na da wali dima meloa dedesa. Be na da hedolo dima
ba:la masunu hanai gala.
15 Be na da hedolo hame doaga:sea, amo meloa dedei da
ninia Gode Ea fi dunu ninia hou Yesu Ea fa:no bobogesu fi
amo ganodini hamonana olelesa. Amo Gode Ea fi da ninia
Gode Esala Ea Yesu Ea fa:no bobogesu fi. Gode Ea Yesu Ea
fa:no bobogesu fi da moloidafa hou amo ea bai diala.
16 Dunu eno da ninia dafawaneyale dawa:su hou da
ogogosu, amo sia:mu da hamedei. Ninia Godema dawa:su
hou da wamolegei liligi agoane.

"E da osobo bagade dunu ilia da:i lale, osobo bagadega misi.
Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da Ea hou da dafawane olelei.
A:igele dunu amola da amo Dunu ba:i.
Eno dunu ilia da Ea hou amo dunu fifi asi gala ilima olelei.
Osobo bagade ganodini, dunu bagohame Ea hou dafawaneyale dawa:i.
Amola Gode da amo Dunu Hebene sogega oule gadoi."

4

Ogogole Olelesu Dunu

1 Gode Ea A:silibu da amane molole olelesa, "Soge wadela:mu eso gadenesea, dunu mogili ilia Yesuma dafawaneyale dawa:su hou yolesimu. Ilia da ogogosu a:silibu amo ilia sia: nabimu. Ilia Fio liligi amo olelesu amoma fa:no bobogemu."

2 Amo olelesu liligi, wadela:idafa ogogosu dunu da olelesa. Ilia asigi dawa:su da fedege agoane laluga nei dagoiba:le, sia:dafa sia:mu da hamedei.

3 Amo ogogosu dunu da uda lamu da sema bagade olelesa. Eno da ha:i manu liligi afae afae da sema bagade olelesa. Be amo ha:i manu da sema hame. Gode da amo ha:i manu dunuga moma:ne hahamoi dagoi. Amaiba:le Gode Ea fi dunu, ilia dafawane hou dawa:beba:le, Godema nodone sia:ne gadolalu, huluane manu da defea.

4 Gode Ea hahamoi liligi huluane da noga:i. Ha:i manu afae hihimu da defea hame. Be Godema nodone sia:ne gadolalu, huluane manu da defea.

5 Gode da Ea Sia: amo ganodini defele olelebeba:le, amola amo ha:i manu moma:ne Godema nodone sia:i dagoiba:le, Gode da ha:i manu huluane manu hahawane ba:sa.

Yesu Gelesu Ea Hawa: Hamosu Dunu Ida:iwane Gala

6 Amo sia: huluane di da ninia fi dunu ilima olelesea, di da Yesu Gelesu Ea ida:iwane hawa: hamosu dunu ba:mu. Agoane hamosea, di amola da gilisili dafawaneyale dawa:su sia: amola olelesudafa ha:i manu agoane manu.

7 Be Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilia udigili siba sia: da hamedei liligi. Amaiba:le, amo sia: amoma mae gilisima. Hou ida:iwane hamomusa:gini, eso huluane sugulu agoane hamoma.

8 Dia da:i hodo amoga hawa: hamosea o hedesea, amo da dia da:i hodo liligi fonobahadi fidisa. Be dia a:silibu da dia asigi dawa:su amo ganodini hawa: hamosea, amo da dima

wali amola hobea eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu iabeba:le, dia hou baligiliwane fidisa.

9 Amo sia: da dafawane! Dili huluane nabalu, lalegagumu da defea

10 Gode Ea hou ninia lalegaguiba:le, ninia da ludulala amola gasa bagade hawa: hamonana. Bai ninia dafawane esaloma:beyale dawa:lusu da Esalebe Gode da dunu huluane ilia Gaga:su dunu, be Ea hou lalegagui dunu baligili gaga:sa, amo ninia da dafawaneyale dawa:sa.

11 Na sia:i liligi huluane ninia fi dunuma olelema!

12 Di da ayeligi dunu. Be eno dunu da dia hou da fonobahadi fawane sia:sea, ilia logo hedofama. Be dia sia:, dia hou, dia asigidafa hou, dia dafawaneyale dawa:su hou amola dia ledo hame hou, amo huluane da ida:iwane hamoiba:le, dunu eno da dima fa:no bobogemu da defea.

13 Na da fa:no dima misunu. Be amogainini, gasa bagade hamoma. Dunu huluane nabima:ne, di Gode sia: idima amola ilima Gode sia: olelema.

14 Balofede dunu da sia:beba:le, amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu da ilia lobo di da:iya ligisili, Godema sia:ne gadoiba:le, Gode da hahawane a:silibu fidisu hou dima i dagoi. Dia amo hou fisisa:besa:le, noga:le ouligima!

15 Amo hou noga:le hamoma! Dia hou amo dunu huluane ba:ma:ne asigilamu da defea.

16 Dia hou amola dia olelesu, noga:le ouligima. Amo hou eso huluane mae yolesili hawa: hamonanumuba:le, di da gaga:su hou ba:mu. Amola eno dia sia: naba dunu da gaga:su ba:mu.

5

Yesu Gelesu Lalegagui Dunu Ilima Fidisu Hou

1 Da:i hamoi dunu amola asigilai dunu, ilima ougili gagabole mae sia:ma. Be ilima dia “ada” agoane sia:ma. Ayeligi dunu ilima “naeya” agoane sia:ma.

2 Asigilai uda, ilima “ame” agoane sia:ma. A:fini ilima “aeya” agoane sia:ma, amola ilima wadela:lewane mae dawa:ma.

3 Didalo da ilisu esalebeba:le, ilima asigiwane hamoma.

4 Be didalo ea mano o ea ya:ya esalea, defea, amo mano ilia ame noga:le fidimu da defea. Ada ame amola aowa aya: amola musa: ilia mano noga:le fidibiba:le, mano ilia dabe bu noga:le fidisia, Gode da hahawane ba:mu.

5 Didalo da hisu esalebebe, ema hobea misunu hou dafawane hamoma:beyale dawa:lusu e da Gode Ea lobo

ganodini ligisili, eso amola gasi, huluane ea hou Gode
fidima:ne sia:ne gadosa, amo da hahawane esalumu.
6 Be didalo da udigili osobo bagade hedesu hou hamosea,
e da esala be a:silibu bogoiwane ba:sa.
7 Dunu eno ilia didalo mae higale ba:ma:ne, didaloma amo
sia: olelema.
8 Be nowa dunu da ea fi dunu amola baligili ea sosogo fi
dunu, amo noga:le hame ouligisia, e da Yesu Gelesu Ea hou
yolesi dagoi agoane ba:sa. Ea wadela:i hou da Yesu Ea hou
hame lalegagui dunu amo ea wadela:i hou baligi dagoi.

9 Be Yesu Ea fa:no bobogesu fi da didalo amo ilia lalelegei
ode 60 amo baligi dagoiba:le amola e da dunu afadafa
amoma fi dagoiba:le, amo didalo fidima.
10 Amola noga:iwane hamosu didalo, e da musa: ea mano
noga:le ouligisu amola e da ea diasuga ga fi misi dunu
noga:le aowasu, eno Gode Ea hou lalegagui dunu fidisu
amola dunu da se nabasea fidisu. Didalo da agoaiwane
hamonanebe ba:sea, ili fawane fidima.
11 Be amo sia: da hame asigilai didalo ilima hame sia:sa.
Ilia da dunuma fimu hanaiba:le, hedolowane Yesu Ea hou
yolesisa.
12 Amasea, ilia Yesuma fa:no bobogemu ilegele sia:i, amo
wadela:sa.
13 Amo didalo ilia udigili diasu eno diasu enoga asili, udig-
ili sia: dalebeba:le, eso udigili ha:digisa. Ilia hedolowane
dunu o uda eno wadela:ma:ne baligidu sia: daha amola
wadela:i sia:daha.
14 Amaiba:le, hame asigilai didalo ilia dunuma fili, mano
lalelegele, diasu noga:le ouligisia, ninima ha lai dunu da
ninima wadela:ma:ne sia:mu logo hame ba:mu, amo na da
hanai gala.
15 Bai didalo mogili ilia da Yesu Ea hou yolesili,
Sa:ida:nema fa:no bobogesa.
16 Be Yesu Ea hou lalegagui uda ea sosogo fi amo ganodini
didalo esala galea, e da amo didalo noga:le ouligimu da
defea. Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu da didalo amo hisu
esalebe, amo ilia da noga:le ouligimu da defea.
17 Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu da noga:le
hawa: hamosea, ilima bidi adunawane imunu da defele
ba:mu. Nowa da eso huluane gasa bagadewane Gode Ea
sia: olelesea, e da baligiliwane lamu da defea.

18 *Bai Gode Sia: da agoane dedei diala, “Bulamagau da
gagoma oso fadegama:ne, gagoma fai amoga osa:la ahoasea,

---

* **5:18:** Mousese ea Malasu 25:4; Ma:diu 10:10; Luge 10:7

amo ea lafi mae la:gima!” Eno dedei da, “Hawa: hamosu
dunu amo ea hamoi defele bidi lamu da defea!”
19 †Dunu da asigilai dunu amoma fofada:musa: dawa:sea,
e da ba:su dunu aduna o aduna baligi amo oule masea
fawane fofada:ma.
20 Nowa dunu da wadela:le hamosea, dunu huluanedafa
ba:ma:ne, amo dunuma gagabole sia:ma. Eno dunu
beda:ma:ne agoane hamoma.
21 Gode, Yesu Gelesu amola hadigi a:igele dunu amo ilia
midadi, na da dima amane hamoma:ne sia:sa! Na sia:
huluane noga:le nabawane hamoma! Dunu enoma higale,
enoma hahawane, amo mae hamoma! Be huluane ilima
defele dia hou huluane hamoma.
22 Dunu da Hina Gode Ea hawa: hamomusa: dawa:sea, e
da hawa: hamoma:ne ilegemusa:, dia lobo e da:iya hedolo
mae ligisima. Dunu eno ilia wadela:i hou amoma mae
gilisima. Dia hou da ledo hamedei ba:mu da defea.
23 Hano fawane mae moma. Be Dimodi, di da eso
bagohame hagomo oloiba:le, waini hano fonobahadi manu
da defea.
24 Dunu mogili ilia wadela:i hou da hedolo ba:beba:le, ilia
hobea fofada:mu hou ninia dawa:. Be eno ilia wadela:i hou
da hobea fawane ba:mu.
25 Amo defele, hawa: hamosu ida:iwane ninia hedolo
ba:sa. Amola mogili hawa: ida:iwane hamosa, da fonoba-
hadi wamolegei be wamolegemudafa da hamedei gala.

6

1 Udigili hawa: hamosu dunu da ilia ouligisu dunuma
nodone hahawane ba:mu da defea. Eno dunu da ninia
olelesu amola Gode Ea Dio amoma lasogole sia:sa:besa:le,
agoane hamomu da defea.
2 Be udigili hawa: hamosu dunu ilia ouligisu da Yesu Ea
hou lalegagui dunu esalea, ilia da amo ouligisu dunu da
ilia fi dunu amo dawa:beba:le, ema mae hihini baligiliwane
fidima:ne hawa: hamomu da defea. Agoai ouligisu dunu
da ilia fi dunuba:le, ilia da ema asigi. Amaiba:le, ilia
hawa: hamoi da e fidimuba:le, baligiliwane hahawane
hawa: hamomu da defea.

Ogogosu Olelesu Liligi amola Gaguidafa Hou

Amo hou huluane di sia:ma amola olelema.
3 Be nowa da Hina Gode Yesu Gelesu Ea sia:dafa amola
ninia dafawaneyale dawa:su hou, amo yolesili sia: hisu
olelesa,
4 amo dunu da gasa fi lai dagoiba:le, gagaoui dunu agoane
ba:sa. E da sia:ga gegemu hanaiba:le, oloi agoane ba:sa.

† **5:19:** Mousese ea Malasu 17:6, 19:15

Amasea, mudasu, sia:ga gegesu, gadei sia: amola dunu eno
da wadela:i hou hamoi e da hedolo udigili dawa:sa, amo
ba:sa.
5 Dunu da moloidafa hou yolesisia, ilia asigi dawa:su
amoga noga:le hame dawa:beba:le, mae yolesili sia:ga
gegenana. Ilia da Gode Ea hou lalegaguiba:le, ilia muni
bagade lamu, amo giadofale dawa:lala.
6 Defea! Gode Ea hou lalegagui dunu, e da ea a:silibu gagui
liligi amoma hahawane dawa:sea, e da bagade gagui dunu
esalebe ba:sa.
7 Ninia osobo bagadega lalelegeloba, liligi hamedafa
gaguli misi. Amola nini bogosea, liligi gadili gaguli masunu
hamedei ba:mu.
8 Amaiba:le, ninia abula salasu amola ha:i manu defele
gagui galea, abuliba:le eno liligi lama:ne hanabela:?
9 Be nowa da muni bagade hanai galea, e da adoba:su
bagade ba:mu. Ilia muni hanai hou da ilima gagaoui amola
wadela:su sani agoane. Ilia amo hanai houba:le dafawane
dafane, gugunufinisi dagoi ba:mu.
10 Muni hanai hou da wadela:i hou huluane ea bai diala.
Mogili ilia da muni hanaiba:le, ilia dafawaneyale dawa:su
hou yolesili, ilia dogo ganodini se bagade naba.

Bolo da Dimodi ea Hou Fidima:ne ema Olelei

11 Be di, Gode Ea fi dunu, di amo hou mae ba:ma! Di
da hou ida:iwane, Gode Ea houdafa, dafawaneyale dawa:su
hou, asigidafa hou, hedolo hame yolesisu hou, gebewane
hou, amoma fa:no bobogema.
12 Dafawaneyale dawa:su hehenasu amo ganodini di eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lama:ne baligiliwane
hehenama! Di da Yesu Gelesu Ea hou lalegagui dagoi, amo
dunu bagohame ba:ma:ne di da ilegele sia:i dagoiba:le, Gode
da di eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lama:ne, dima
wele sia:i dagoi.
13 *Gode da liligi huluane amoma esalusu iaha. Yesu
Gelesu da Bodiase Bailedema fofada:loba, E da Godema
dafawaneyale dawa:su hou mae beda:iwane olelei. Ea
midadi na dima amane hamoma:ne sia:sa.
14 Dima sia:i liligi mae yolesili nabawane hamoma!
Nabawane hamonana, Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu misunu
Esoga ouesaloma!
15 Gode da Ea eso ilegei amoga Yesu Gelesu bu asunasimu.
Gode da Hinadafa Ida:iwane gala. E da hina bagade
huluane amola hina dunu huluane bagadewane baligisa.
16 Hisu da esalalalusu Dunu. E da Hadigi (osobo bagade
dunu da amo gadenenewane doaga:mu hamedei ba:sa) amo

* **6:13:** Yone 18:37

ganodini esala. Dunu afae da Gode hame ba:su amola ba:mu gogolei. Godema eso huluane nodonanumu da defea. E da eso huluane Hinawane esalalalumu da defea. Ama.

17 Dia bagade gagui dunu, ilima ilia hidale gasa fi mae hamoma:ne sia:ma! Be ilia hedolo dasasu liligima dawa:su hou yolesili, bu Gode (E da nini hahawane ba:ma:ne liligi huluane ninima iaha) amo Ea hou gasawane lalegaguma:ne sia:ma.

18 Dia ilima hawa: ida:iwane hamoma:ne, eno dunu fidima:ne amola ilia bagade gagui amo hame gagui dunu gilisili gaguma:ne, ilima ima:ne sia:ma.

19 Ilia da agoane hamosea, ilia liligi ida:iwane ilia hobea misunu dafawane esaloma:beyale dawa:lusu bai agoane ba:mu. Amasea, noga:le hehenabeba:le, ilia da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu bidi agoane ba:mu.

20 Dimodi! Na dima sia:i liligi noga:le ouligima! Dunu mogili ilia udigili sia: amola gagaoui sia:ga gegesu, amo da bagade dawa:su ilia da sia:sa. Be amo da ogogosu. Di amo sia: amoma mae gilisima.

21 Mogili ilia amo ogogosu bagade dawa:su lai dagoi ilia sia:beba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou yolesi dagoi. Dilia huluane Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou dawa:mu da defea.

Sia: Ama Dagoi

2 DIMODI

(Da:i Sia:-2Timothy; Modu-2Timoteo; Bisini-2Timoti)

Hidadea Sia:
Bolo da Dimodima Eno Meloa Dedene I
Bolo da Dimodi ea hou fidimusa: meloa eno dedene i. Dimodi ayeligia e da Bolo ea fidisu dunu esalu. Bolo da Dimodima Yesu Ea hou mae yolesili, mae da:i dione, hawa: hamonanuma:ne sia:i. Se nabasu mae dawa:le, dunu ilia ema sia:ga gegesu mae dawa:le, Dimodi da musa: Sema sia: amola gaheabolo sema sia:, amo noga:le lalegaguli, Yesu Gelesu Ea hou noga:le olelema:ne, Bolo da sia:i dagoi. Dunu da gagaoui amola hame dawa:su sia:ga gegesu hou da Gode Ea hou mae fidili, udigili Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu wadela:lala. Amo hou ganodini, Dimodi da dafasa:besa:le, ea da amo sia:ga gegesu yolesima:ne, Bolo da Dimodima sia:i. Bolo da hi hou bu olelei. E da dafawaneyale dawa:beba:le, hame yolesisu hou, asigidafa hou amola dunu eno ema gegeiba:le se nabasu hou, amo huluane olelei. Ea hou defele hamoma:ne, e da Dimodima sia:i.

Sia: Dedei
1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2
2 Nodosu Sia: amola Fada:i sia:...Sia:alalo1:3-2:13
3 Dimodi ea Hou bu Hahamoma:ne sia:i...Sia:alalo2:14-4:5
4 Bolo ea Hou Hi Olelesu...Sia:alalo 4:6-18
5 Dagomu Sia:...Sia:alalo 4:19-22

2 DIMODI
1 Gode da hanaiba:le, na, Bolo, Yesu Gelesu Ea asunasi dunu ilegei dagoi. Ninia da Yesu Gelesuma madelagiba:le eso huluane esalalalusu lamu. Gode da amo sia:i liligi olelema:ne, na asunasi.
2 *Na da di, Dimodi, na dogolegei mano, dima meloa dedesa. Ada Gode amola ninia Hina Gode Yesu Gelesu, da dima hahawane dogolegele iasu, gogolema:ne olofosu amola olofosudafa ima:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

Bolo da Dimodi ea Hou Dawa:beba:le Nodosa amola ea Dogo Denesima:ne Sia:sa
3 Na da na aowalali ilia hou defele Gode Ea Hawa: hamonana. Na da eso huluane gasi amola eso, amoga Godema sia:ne gadolala. E da di fidibiba:le, na da Ema nodone sia:ne gadosa.

---

* **1:2:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:1

4 Di da nama asigiba:le disa, amo na dawa:lala. Na dima
fofagiba:le, na bu hahawane ba:ma:ne di bu ba:mu hanai
gala.
5 †Dia moloidafa dafawaneyale dawa:su hou, na dawa:.
Amo hou musa: dia aya: ea dio amo Louisi amola dia ame
Iunisi, lalegagui galu. Di amola amo hou lalegagui dagoi, na
dawa:.
6 Amaiba:le, na dima bu sia:sa. Na da na lobo di da:iya
ligisili, Gode da hahawane dogolegele iasu dima i. Dia amo
asigilama:ne, hawa: hamoma.
7 Bai Gode Ea A:silibu E da ninima i, amo da ninima
beda:su hou hame ilegesa. Be Gode Ea A:silibu da gasa
bagade hou, asigidafa hou amola ninia nina: hou amoma
ouligisu hou, amo ninima iaha.
8 Amaiba:le, dia Hina Gode ba:su hou olelemusa:,
mae gogosiama. Na amola da Yesu Gelesu Ea hawa:
hamobeba:le, se iasu diasu ganodini sali dawa:beba:le,
mae gogosiama. Be gogosiasu yolesili, Gode da dima gasa
iahabeba:le, di amola na defele, Gode Ea Sia: Ida:iwane
olelebeba:le, se nabimu da defea.
9 Ninia hawa: hamobeba:le hame, be E da hahawane
dogolegele imunu hanaiba:le, Gode da nini gaga:le, Ea fidafa
hamoi dagoi. Osobo bagade hame hahamoi eso amoga E da
amo hahawane dogolegele iasu imunusa: dawa:i galu. E
da Yesu Gelesu amo Ea hawa: hamomuba:le, amo ninima
ilegemusa: dawa:i galu.
10 Be Yesu Gelesu, ninia Gaga:su Dunu da osobo bagadega
misi dagoiba:le, amo hou ninia ba:sa. E da bogosu ea gasa
hou hasalasili, Gode Ea sia: Ida:iwane olelebeba:le, eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusudafa ninima olelei dagoi.
11 ‡Gode da Ea Sia: Ida:iwane Gala olelema:ne, na ilegei
dagoi.
12 Amaiba:le, na da wali se naba. Be na da Yesu Gelesu
dafawaneyale dawa:beba:le amola Yesu da na mae dafane
Ea bu misunu eso hahawane doaga:ma:ne oule masusa:
dawa:, amo na dawa:beba:le, mae beda:iwane esala.
13 Dia na sia: musa: dima olelei liligi amo gasawane lale-
gaguma. Ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, dafawaneyale
dawa:su hou amola asigidafa hou dawa:beba:le, amo hou
ganodini di mae dafane esaloma.
14 Di da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninia dogo
ganodini esala, amo Ea gasa lai dagoiba:le, a:silibu hou E
musa: dima i liligi noga:le ouligima.

Dunu Huluane da Bolo Yolesi

† **1:5:** Asunasi Dunu Ilia Hou 16:1 ‡ **1:11:** 1 Dimodi 2:7

15 Dunu huluane A:isia soge ganodini da na yolesi dagoi.
Figelase amola Hemoginisi, ela da na yolesili, hobea:i dagoi.
16 Be Onesifoulase ea sosogo fi da eso bagohame na dogo
denesiba:le, Hina Gode da ilima olofosu ima:ne na da sia:ne
gadosa. Na da se iasu diasu ganodini saliba:le, e da hame
gogosia:i.
17 Be e da Louma moilai bai bagadega doaga:le, na
ba:musa: hedolo hogolalu, ba:i dagoi.
18 E da Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu misunu eso amoga,
Yesu Ea gogolema:ne olofosu ba:mu da defea. E da Efesase
moilai bai bagadega na bagadewane fidisu, amo di dawa:.

2

Yesu Gelesu Ea Dadi Gagui Dunu Ida:iwane Gala

1 Be di, nagofe! Di da Yesu Gelesuma madelagiba:le,
Ea hahawane dogolegele iasu hou lai dagoiba:le, gasawane
hamoma!
2 Na da dunu bagohame nabima:ne sia: olelei liligi, amo di
nabi. Dia amo olelesu lale, bu hohonosu hame dawa: dunu
eno ilima olelema. Amasea, ilia da eno dunuma olelemusa:
dawa:mu.
3 Di da Yesu Gelesu Ea dadi gagui ida:iwane fidisu dunu
hamoiba:le, se nabimu mae hihima.
4 Dadi gagui dunu da gegemusa: dawa:sea, e da bisilua
amoma asigiba:le, ema hahawane ba:ma:ne hamosa. E da
osobo bagade hou gilisimusa: hame dawa:sa.
5 Hehenasu dunu da hehenasu sema huluane nabawane
hamobeba:le fawane, baligili hehenamusa: dawa:sa.
6 Ha:i manu sagasu dunu da bagadewane hawa:
hamobeba:le, ha:i manu gamisia, hi hidadea manu.
7 Na sia: noga:le nabima. Bai Hina Gode da di amo noga:le
dawa:ma:ne, dia asigi dawa:su fidimu.

Yesu Gelesu Bu Dawa:ma

8 Yesu Gelesu bu dawa:ma. E bogole, Gode da E bu
wa:legadolesi. Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelesa.
Amola amo ganodini dedei defele, Yesu da Da:ibidi egaga fi
Dunu.
9 Na da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala olelebeba:le, se naba.
Na da wadela:i dunu defele sia:inega la:gibi ba:sa. Be Gode
Ea Sia: da sia:inega hame la:gi.
10 Amaiba:le, Gode Ea ilegei fi, ilia da Yesu Gelesu Ea
gaga:su hou amola eso huluane esalalalusu hadigi lama:ne,
amo hou fidimusa:, na da se nabimu hame hihisa.
11 Sia: haguduga dedei da dafawane.
"Ninia da E defele bogoi galea, ninia amola E da gilisili
esalumu.

12 *Ninia mae yolesili Ea hou hamonanea,
ninia amola E gilisili hinawane esalumu.
Ninia E yolesisia, Ea da nini yolesimu.
13 Ninia da dafasea, E da dafasu hame dawa:.
Bai E da Ea hou amoma Hi da ogogomu hame dawa:.”

Hahawane Ba:su Hawa: Hamosu Dunu

14 Dia fi dunuma bu sia:ma! Dia Gode ba:ma:ne, ilima gasa bagade sisasu olelema! Ilima mae sia:ga gegema:ne sia:ma. Amo hou da dunu mae fidili, be nabasu dunu ilia hou gugunufinisisa.

15 Gode Ea ida:iwane hawa: hamosu dunu da Gode Ea sia: mae giadofale olelebeba:le, e da hame gogosiasa. Amo hawa: hamomusa:gini, Gode da hahawane ba:ma:ne, dia noga:le hamoma.

16 Udigili gagaoui sia: da dunu ilia Godema afafama:ne sefasisa. Amaiba:le, dia amo udigili sia: dasu amoma mae gilisima.

17 Amo olelesu hou da fedege agoane aiya amo dunu ea hu bagade naha amo agoane. Dunu aduna ela dio da Haiminiase amola Failidase, ela da agoane olelesa.

18 Ela da dafawane logo yolesili, ninia huluane wa:legadosu hou da hamoi dagoi ela ogogole olelebeba:le, ela da lalegagui dunu mogili ilia dafawaneyale dawa:su hou wadela:sa.

19 †Be Gode da Hi diasu gaguma:ne, gasa bagade bai fa:iba:le, mugulumu da hamedei. Gode Sia da amane dedei diala, “Hina Gode da Ea fi dunu Hi dawa:!” Eno dedei, “Nowa dunu da Hina Godema madelagi dagoi hi sia:sea, e da wadela:i hou yolesima:mu.”

20 Diasu bagade amo ganodini ofodo bagohame da ba:sa. Eno da silifa, eno da gouli, eno da ifa, eno da laga osoboga hamoi. Mogili da eso bagade mimogo Lolo Nasu amoga ha:i manu salimusa: hamoi. Mogili da eso huluane udigili ha:i manu salimusa: hamoi.

21 Be dunu da wadela:i hou huluane yolesili, ea hou da dodofei dagoi ba:sea, e da fedege agoane ofodo ida:iwane ba:mu. E da ea Hina Ea hou fawane dawa:sea, ea Hina da ema hawa: hamosu noga:idafa amola bagadedafa olelemu.

Wadela:i Hou Huluane Yolesima

22 Dia ayeligi dunu ilia wadela:i hu hanai hou amoma mae gilisima. Be dunu ilia dogo da ledo hame, amo dunu da Godema fidimusa: wele sia:sa, di amo dunuma gilisili, ida:iwane hou amola dafawaneyale dawa:su hou, asigidafa hou amola olofosu hou hogoi helema.

---

* **2:12:** Ma:diu 10:33; Luge 12:9 † **2:19:** Idisu 16:5

23 Be gagaoui amola hame dawa:su sia:ga gegesu hou,
amoma mae gilisima. Amo hou ea fage da gegesudafa.
24 Be Hina Gode Ea hawa: hamosu dunu sia:ga gegemu da
defea hame. E da dunu huluanema asigimu da defea. E da
noga:i hedolo hame fisisu olelesu dunu agoane ba:ma:mu.
25 E da asaboiwane ema gegesu dunuma gagabole sia:mu
da defea. Amabela:? Gode da ilia dafawane hou
dawa:ma:ne, ilima sinidigisu lalegagusu logo olelema:bela:?
26 Amai galea, ilia bu gagaoui hou yolesimu. Ilia da
musa: Sa:ida:ne ea sia: nabawane hamobeba:le, ea sani
amo ganodini ba:i. Be amo asigi sia: nabasea, ilia amo sani
yolesili hobeamu.

3

Soge Wadela:mu Eso Gadenesea, Se Nabasu Ba:mu

1 Bu dawa:ma! Soge wadela:mu eso gadenesea, se nabasu
hou bagade ba:mu.
2 Dunu da ilia hanai hou hamomu. Ilia uasu amola hidale
gasa fi hamomu. Ilia gadei sia: bagade sia:mu. Ilia eda
amola ame, ela sia: hame nabimu. Ilia asigi hou ba:sea,
hame nodomu. Ilia Gode Ea hou higamu.
3 Ilia asigi hou amola gogolema:ne olofosu hou yolesimu.
Ilia dunu wadela:ma:ne udigili baligidu sia: sia:mu. Ilia da
nimi bagadewane ba:mu. Gegesu bagade ba:mu. Ilia hou
ida:iwane bagade higamu.
4 Ilia da bagadewane hohonomu. Ilia esalusu mae
dawa:le, gasa fili hidale hamomu. Ilia Gode Ea hou yolesili,
hedesu fawane hanamu.
5 Ilia dabuagado Gode Ea hou lalegaguiwane ba:mu. Be
ilia Gode Ea gasa bagade hou higamu. Amo dunuma mae
gilisima.
6 Mogili ilia diasu eno diasu eno amoga asili, ilia gasa
hame uda ilima fa:no bobogema:ne sia:beba:le, wadela:le
lamu. Amo uda ilia wadela:i hou hamoi dagoiba:le eso
huluane gogosiane, ilia hanai hou da ilima sefasisu liligi
agoane ba:sa.
7 Ilia dawa:su logo hogolala, be dafawane hou hamedafa
ba:sa.
8 *Ya:nisi amola Ya:mabalisi, da musa: hemonega Mou-
esema ha lai. Amo defele, na waha sia:i dunu da dafawane
hou amoma ha laiwane esala. Ilia asigi dawa:su da noga:le
hame hamobeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou da dafai
dagoi.

---

* **3:8:** Gadili Asi 7:11

9 Be eno dunu huluane da ilia gagaoui hou dawa:digimu.
Amaiba:le, ilia logo da hedolo hedofai dagoi ba:mu. Amo
hou da Ya:nisi amola Ya:mabalisi, elama doaga:i.

Bolo da Dimodima Hawa: Hamosu Olelei

10 Be di da na olelesu, na hou amola na hanai hamomu,
amoma fa:no bobogei dagoi. Dia da na dafawaneyale
dawa:su hou, na hedolo hame yolesisu hou, na asigidafa
hou,
11 †na se nabasu hou amola na da:i dioi hou amo huluane
di da ba:i dagoi. A:dioge moilai bai bagade amo ganodini
na se baligili nabi, amo di dawa:. Be na esaloma:ne, Hina
Gode da na gaga:i.
12 Nowa dunu da Yesu Gelesuma madelagili hou ida:iwane
ganodini esalumusa: dawa:sea, e da se iasu nabimu.
13 Amola wadela:i hamosu dunu amola dabua fawane
moloi ogogosu dunu, ilia hou da bu heda:le baligili
wadela:iwane ba:mu. Ilia eno dunuma ogogomu amola ilisu
ilia dogoga ogogomu.
14 Be di mae yolesili, sia: musa: dima olelei liligi gasawane
lalegaguma. Dia olelesu dunu di dawa:.
15 Amola dia mano fonobahadi eso amogainini, di da Gode
Ea Sia: hadigi gala dawa:i. Amo sia: da Yesu Gelesu Ea hou
lalegagubiba:le, gaga:su ba:mu, amo dawa:su Gode Ea sia:
da dima olelesa.
16 Gode Hi fawane da Gode Sia: Dedei huluanedafa olelei
dagoi. Amo Gode Sia: Dedei da dafawane hou amola dunu
ilia wadela:i hou hamobeba:le ilima gagabole sia:, wadela:i
hou hahamosu hou amola hou ida:iwane hamomusa:gini
olelesu hou, amo hou huluane olelemusa: defele diala.
17 Amo sia: dawa:beba:le, Gode Ea hawa: hamosu dunu
da hou ida:iwane huluane hamomusa: noga:le dawa:mu.

4

1 Dawa:ma! Yesu Gelesu da esala amola bogoi dunu hulu-
anema fofada:ma:ne amola Hina Bagadewane esaloma:ne
misunu. Na da E amola Gode Ea midadi dima ha:giwane
sia:sa!
2 Gode Ea sia: olelema! Dunu da nabimu hanai
galea o nabimu hame hanai galea, eso huluane gasawane
olelema! Dunu da dafawaneyale dawa:ma:ne, ilima
gagabole sia:ma:ne amola ilia dogo denesima:ne, mae
yolesili Gode Ea sia: olelema!
3 Bai eso da misunu amoga dunu ilia sia:dafa hame
nabimu. Be ilia ilisu hanai hou amoma fa:no bobogele, ilia

† **3:11:** Asunasi Dunu Ilia Hou 13:14-52; 14:1-7; 14:8-20

da olelesu dunu amo da ilia hanai nabimu liligi bu ilima
olelema:ne, amo lamu.
4 Ilia sia:dafa mae nabawane, sinidigili, musa: ogogosu
sia: nabimu.
5 Be di eso huluane dia hou amoma ouligisuwane esaloma.
Se nabasu mae hihima. Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala noga:le
olelema. Dia Gode Ea hawa: hamosu dunu amo ea hou
agoane hamoma.
6 Be na ilegei eso amoga na da na esalusu gobele salasu
agoane imunu, amo da doaga:i dagoi. Na da osobo bagade
esalusu yolesimu eso ilegei amoga doaga:i dagoi.
7 Na da baligili hehenai dagoi. Na da logo dibiga doaga:i.
Na da dafawaneyale dawa:su hame yolesi.
8 Wali, na da moloidafa esaluba:le, na da hasalasisu hamoi
bidi ba:mu galebe. Hina Gode, moloidafa Fofada:su dunu,
E da Ea bu Misunu Eso amoga amo bidi nama imunu. Be
nama fawane hame - eno dunu huluane ilia asigiwane Ea
bu misunu eso ba:ma:ne ouesalebeba:le, amo huluanema E
da bidi imunu.

Bolo da Eno Dunu Ilia Hou Abodele Olelei

9 Di nama hedolo misunusa: logo hogoi helema.

10 *Dimase da osobo bagade hou amoma asigiba:le, e da
na yolesili, Desalouniga moilai bai bagadega asi. Galesenes
da Gala:isia sogega asi. Daidase da Da:lama:idia sogega asi.
11 †Luge hi fawane da na sigi esala. Dia Maga lale, nama
oule misa. Bai e da na hawa: hamosu fidimusa: dawa:.
12 ‡Na da Digigase amo Efesase moilaiga asunasi.

13 §Na musa: na abula Gabase ouligima:ne, Dalouase
moilai bai bagadega ligisi. Di nama masea, na abula gaguli
misa. Buga huluane amola bioi hamoi meloa gaguli misa.

14 **Gula hahamosu dunu ea dio amo A:legesa:nede da na
hou bagadewane wadela:lesi. Hina Gode da ema ea hawa:
hamoi defele bidi imunu.
15 E da dia hou wadela:sa:besa:le, dawa:ma! Bai e da ninia
sia: olelesu amoma nimi fili gegemusa: halasu.
16 Na nisu da Gamane fofada:su amo ganodini na hou
gaga:i. Be dunu eno huluane ilia na hame fidi. Huluane
da hobea:i dagoi.
17 Be Hina Gode da mae yolesili na fidili, gasa nama i.
Amaiba:le na da sia:dafa huluane Dienadaile dunu huluane

---

* **4:10:** Golosia 4:14; Failimone 1:24; 2 Golidia 8:23; Gala:isia 2:3; Daidase 1:4
† **4:11:** Golosia 4:14; Failimone 1:24; Asunasi Dunu Ilia Hou 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39; Golosia 4:10 ‡ **4:12:** Asunasi Dunu Ilia Hou 20:4; Efesase 6:21-22; Golosia 4:7-8 § **4:13:** Asunasi Dunu Ilia Hou 20:6 ** **4:14:** 1 Dimodi 1:20; Gesami Hea:su 62:12; Louma 2:6

nabima:ne olelemusa: dawa:i. Amola Gamane da nama fofada:nanu, bogoma:ne hame sia:i.

18 Wadela:mu liligi huluane nama doaga:sea, Hina Gode da na gaga:mu. E da na mae dafane Ea Hebene amo ganodini Hinadafa Hou amoga na oule masunu. Ninia da Ema eso huluane nodonanumu da defea. Ama.

Dagosu Asigi Sia:

19 ††Na da Balisila, A:gowila amola Onesifoulase ea sosogo fi, ilima na asigi sia: adosisa.

20 ‡‡Ila:sadase da Golidia moilai bai bagadega esalu. Dalofimase da oloiba:le, na da e Mailidase moilai bai bagadega ouesaloma:ne yolesi.

21 Anegagi eso da doaga:muba:le, di hidadea nama misunu logo hogoi helema. Iubiulase, Biudenese, Lainase, Galodia amola ninia Yesu Ea fi dunu huluane, ninia dilima asigi sia: adosisa.

22 Hina Gode da dia a:silibu sigi esalumu da defea. Gode da Ea hahawane dogolegele iasu dilia huluanema ima:ne, na da dawa:lala.

Sia: Ama Dagoi

---

†† **4:19:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:2; 2 Dimodi 1:16-17 ‡‡ **4:20:** Asunasi Dunu Ilia Hou 19:22, 20:4, 21:29; Louma 16:23

Daidase

(Da:i Sia:-Titus; Modu-Tito; Bisini-Taitus)

Hidadea Sia:

Bolo da Daidasema Meloa Dedene I

Daidase da Dienadaile dunu esalu. E da sinidigili Yesu Ea hou lalegaguli, Bolo ea 'misini' (missionary) hawa: hamosu fidisu. Bolo da Daidase e da Yesu Ea fi ouligimusa:, Galidi sogega yolesi. Amoga, Bolo da Daidase fidima:ne meloa dedene i. Amo meloa dedei da bai udiana gala:-

1 Galidi dunu bagohame da wadela:i dunu. Amaiba:le, Bolo da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu ilia hou bu Daidasema olelei.
2 Dunu hisu hisu, amo asigilai dunu, asigilai uda, ayeligi dunu amola udigili se iasu diasu hawa: hamosu dunu, ilima ili hou hamoma:ne, Bolo da olelei.
3 Bolo da Daidasema Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi dunu ea hou olelei. E da olofosu hou amola asigi hou lalegaguli, ha lai hou, sia:ga gegesu amola afafasu hou, amo yolesima:ne sia:i.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4
2 Yesu Ea fa:no bobogesu fi Ouligisu Dunu...Sia:alalo 1:5-16
3 Yesu Ea fa:no bobogesu fi gilisisu
ganodini, ilia Hawa: Hamosu...Sia:alalo2:1-15
4 Gasawane Hawa: Hamoma:ne Sia:i...Sia:alalo 3:1-11
5 Dagomu Sia:...Sia:alalo 3:12-15

Daidase

1 Na Bolo, na da Gode Ea hawa: hamosu dunu amola Yesu Gelesu Ea asunasi dunu esala. Gode ilegei fi ilia dafawaneyale dawa:su hou fidima:ne amola dafawane hou amo da ninia olelesu bai gala amoma hiougimusa:, Gode da na ilegei.

2 Ninia dafawaneyale dawa:su ea bai da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu. Ninia osobo bagade da hame dialeawane, hidadea Gode da amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ninima imunu ilegele sia:i. Gode da ogogosu hame dawa:.

3 Gode Ea ilegei eso da doaga:beba:le, E da amo ilegei hou osobo bagade dunuma olelei dagoi. Gode, ninia Gaga:su dunu, da amo sia: olelemusa:, nama ilegei dagoi.

4 *Daidase, na mano! Ani da gilisili Yesu Ea dafawaneyale
dawa:su hou amo ganodini esala. Na dima meloa dedene
iaha. Ada Gode amola Yesu Gelesu ninia Gaga:su dunu,
dima hahawane dogolegele iasu amola olofosu dima ima:ne
na dawa:lala.

Daidase da Galidi ganodini Hawa: Hamosu

5 Di da hawa: eno hame hamoi, amo hamomusa:gini
amola diasu huluane amo ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu
fi asigilai dunu ilegemusa:, na da di Galidi ogaga esaloma:ne
yolesi. Na hamoma:ne sia:i liligi mae gogolema!
6 †Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu ea hou da
ida:iwane fawane ba:mu da defea. E da uda afadafa fawane
lai dunu. Ea mano da Yesu Ea hou lalegagui mano da defea.
Dunu eno da ea mano nimi bagade amola hame nabasu
mano agoane ba:mu da defea hame.
7 Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai da Gode Ea hawa:
hamosu ouligisa. Amaiba:le, wadela:i hou hamedafa
hamosu dunu fawane ilegema! Yesu Ea fa:no bobogesu
fi asigilai dunu da nimi bagade amola hedolo ougi hou
hamedafa dawa:mu. E da feloamusa: adini nasu amola
muni hanasu hou hamedafa dawa:beba:le fawane ilegema!
8 E da aowasu hou amola hou ida:iwane hamomusa:
bagadewane hanai da defea. E da ea hou amoma
ouligisuwane esalumu da defea. E da moloidafa amola
hadigidafa hou hamomu da defea.
9 E da Gode Ea sia: moloidafa sia: amo gasa bagadewane
lalegaguli, hamedafa yolesimu da defea. Amai galea, e da
sia:dafa olelesea eno dunu ilia dogo denesimu. Amola eno
dunu ilia ogogolewane olelesea, e da ili logo hedofamusa:
defele esalebe ba:mu. Agoai dunu fawane ilegema!
10 Bai dunu bagohame amo da Yu hou yolesili, Yesu Ea
hou lalegagui, amo bagohame ilia odoga:le, gagaoui sia:
olelebeba:le, eno Gode Ea fi dunuma ogogosa.
11 Moloidafa Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu ilia da
agoai dunu ilia ogogosu olelesu hedofama:ne defele esala,
amo dunu fawane ilegema. Bai ogogosu dunu da muni
hanaiba:le, ilia sosogo fi afae afae amoma sema olelesa,
amola ilia hou gugunufinisisa.
12 -
13 Galidi ba:la:lusu dawa:su dunu afae, amo ea lafidili
hisu sia:i amo, “Galidi dunu huluane da ogogosu dunu
esala. Ilia da wadela:i ohe fi agoane. Ilia da higale hamosu
udigili ha:i manu uasu dunu agoane.” Amaiba:le, ilia

---

* **1:4:** 2 Golidia 8:23; Gala:isia 2:3; 2 Dimodi 4:10 † **1:6:** 1 Dimodi 3:2-7

bu noga:iwane dafawaneyale dawa:musa:, ilima ha:giwane gagabole sia:ma!

14 Ili da Yu ogogosu sia: amola osobo bagade Godema higa:i dunu ilia sema hamoi, amo huluane yolesima:ne, dia ilima ha:giwane gagabole sia:ma.

15 Nowa dunu da ledo hamedei gala, amo da liligi huluane ledo hame liligi ba:sa. Be ledo gala amola dafawaneyale hame dawa:su dunu, da liligi huluane ledo hamoi dagoi ba:sa. Bai ilia asigi dawa:su da wadela:lesi dagoiba:le, agoane gala.

16 Amo dunu ilia da Gode dawa:, ilisu sia:sa. Be wadela:i hou hamobeba:le, ilia Gode hame dawa:, amo ninia ba:sa. Ilia da noga:i hou higasa amola hame nabasu hou hamonana. Ilia hou ida:iwane hamomu defele hame ba:sa.

2

1 Be di da sia:dafa amo defele olelema.

2 Dia asigilai dunu da adini mae nawane, hahawane, ilia hou amoma ouligisuwane esaloma:ne sia:ma. Ilia da dafawaneyale dawa:su hou, asigidafa hou amola mae yolesili hahawane esalumu hou, amo hou ilia gasawane gaguma:ne olelema.

3 Dia amo defele asigilai uda ilima olelema. Ilia da hou ida:iwane hamoma:ne sia:ma. Ilia eno dunu wadela:ma:ne baligidu sia:mu amola adini bagade manu, da defea hame, amo sia:ma. Ilia hou ida:iwane eno udama olelemu da defea.

4 Ilia da gaheabolo lai uda ilima ilia egoa amola mano, amo asigima:ne olelema:ne sia:ma.

5 Ilia da ili hou amoma ouligisuwane esalumu, wadela:i hou hamedafa hamomu, ilia diasu noga:le ouligimu amola ilia egoa sia: nabawane hamoma:mu. Amasea, eno dunu da Gode Sia: amoma lasogole sia:mu logo hame ba:mu.

6 Amo hou defele, di ayeligi dunuma ilia da ilisu hou amola da:i hodo amoma ouligisuwane esaloma:ne sia:ma.

7 Di amola, dunu huluane ba:ma:ne, dia hou huluane ida:iwane fawane hamoma. Sia: olelesea, moloidafa, gebewane amola dawa:iwane olelema.

8 Sia: moloidafa amoga olelema! Amasea, dia ha lai dunu, ilia da dia hou sia:ga wadela:mu hamedei agoane ba:lalu, gogosiamu.

9 Udigili hawa: hamosu dunu ilima ilia ouligisu dunu hahawane ba:ma:ne, noga:le hamoma:ne sia:ma!

10 Ilia ouligisu dunuma higale bu adole imunu ma ilia liligi wamolamu da defea hame. Agoane mae hamoma:ne sia:ma. Be Gode ninia Gaga:su, Ea olelesu amo dunu huluane da

hahawane ba:ma:ne, ilia da eso huluane hou ida:iwane
hame yolesima:ne sia:ma.
11 Bai Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou, fifi asi
gala dunu huluanedafa Ea gaga:su dawa:ma:ne, ilima olelei
dagoi.
12 Amo hou da ninia wadela:i esalusu hou amola osobo
bagade wadela:i hanai hou, amo yolesili, bu ninia hou
amoma ouligisuwane esalusu hou, moloidafa hou amola
Godema dawa:su hou, amo huluane hamoma:ne, Gode Ea
hahawane dogolegele iasu amola gaga:su hou da ninima
olelesa.
13 Amo hou hamonana, eso amoga ninia Gode amola
Gaga:su Yesu Gelesu Ea hadigi ba:mu, amo da doaga:mu.
Ninia wali amo hobea misunu dafawane esaloma:beyale
dawa:lusu hou dafawaneyale dawa:beba:le, ouesala.
14 *E da wadela:i hou ninia mae lalegaguma:ne, bogoi
dagoi. E da nini afadenene, bu ledo hame ea fidafa dunu
hou ida:iwane hamoma:ne hanai fi dunu, amo hamomusa:,
ninima bogoi.
15 Di da ouligisu ilegeiba:le, amo liligi huluane olelema. Di
da nabasu dunuma fidisu sia: amola gagabosu sia: olelema.
Amola ilia di mae higama:ne, di sia:ma!

3

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu Ilia Hou

1 Dia fi dunu da ouligisu dunu amola gamane ouligisu
dunu, amo noga:le nabima:ne sia:ma. Ilia da eso hulu-
ane hou ida:iwane fawane hamomusa: momagele ouesa-
loma:ne sia:ma.
2 Ilia da eno dunu ilia hou baligidu mae sia:ne, olofosu
hou, na:iyado hou amola dunu enoma gebewane hou
hamoma:ne, ilima sia:ma.
3 Bai ninia amola da musa: gagaoui agoane, hame nabasu
amola wadela:i hou hamosu. Ninia da musa: ninia hanai
hou amola wadela:i hedesu hou hamosu. Eso huluane ninia
da eno dunuma higasu amola mudasu hamosu. Ninia da
eno dunuma ha lai amola ilia bu dabe ninima ha lai.
4 Be Gode ninia Gaga:su amo ea asigidafa hou ninima
olelebeba:le,
5 E da nini gaga:i dagoi. Ninia da hou ida:iwane
hamoiba:le hame. Be E da gogolema:ne olofosu
dawa:beba:le, nini gaga:i dagoi. E da Ea A:silibu Hadigidafa
Gala (amo da ninia dogo dodofele, ninima gaheabolo
lalelegesu amola gaheabolo esalusu iaha) amoga Gode nini
gaga:i.

---

* **2:14:** Gesami Hea:su 130:8; Gadili Asi 19:5; Mousese ea Malasu 4:20, 7:6, 14:2;1 Bida 2:9

6 Yesu Gelesu ninia Gaga:su da hamobeba:le, Gode da
Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninia dogo ganodini aligila
sa:ima:ne, ninima i.
7 Gode da nini afadenei bu ida:iwane hamoi amola ninia
hanai liligi, amo da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu
amola Ea hahawane iasu, amo huluane dawa:ma:ne, Gode
da Ea A:silibu ninima i dagoi.
8 Amo sia: da dafawane sia:! Amola di amo sia: noga:le
dawa:digili olelema! Bai Gode Ea hou lalegagui dunu ilia
eso huluane hou ida:iwane, dunu huluanema fidisu hou
hamomu da defea.
9 Be udigili gagaoui sia:ga gegesu, aowalali ilia dio amoma
hogosu hou amola sema sia: dawa:beba:le gegesu hou, amo
huluane yolema. Amo hou da houdafa hame fidisa.
10 Dunu da afafasu hou hamosea, di ema afadafa fawane
hame be aduna o aduna baligili gagabole sia:ma. Amasea,
e da afafasu hou hame yolesisia, amo dunuma bu mae
gilisima.
11 Agoaiwane dunu da wadela:idafa di dawa:. Ea wadela:i
hawa: hamosu da ea wadela:i hou olelesa.

Dagomu Olelesu Sia:

12 *Na da Adimase amola Digigase, dima asunasimu. Ela
dima doaga:sea, na da Naigobolise moilaiga anegagi oubi
huluane amoga esalumusa: dawa:i dagoiba:le, di da amo
moilaiga misa:ne, logo hogoi helema.
13 †Fofada:su ouligisu dunu ea dio amo Sinase amola
Abolose, ela da soge enoga masusa: dawa:beba:le, dia ela
fidima. Ilia esaloma:ne liligi defele lama:ne, di fidima.
14 Ninia fi dunu da udigili hamedei liligi yolesili, dunu
eno ilia dafawane esaloma:ne liligi defele amo lama:ne, eso
huluane fidisu hawa: ida:iwane hamomu da defea. Ilia
udigili esalumu da defea hame.
15 Na na:iyado dunu huluane guiguda: gilisi da dima asigi
sia: adosisa. Dia nini na:iyado dunu Yesu Ea dafawaneyale
dawa:su hou amo ganodini esala dunu, amo huluanema
ninia asigi sia: adosima. Gode Ea hahawane dogolegele iasu
hou dili huluanema dialoma:ne ninia dawa:lala.
Sia: Ama Dagoi

---

* **3:12:** Asunasi Dunu Ilia Hou 20:4; Efesase 6:21-22; Golosia 4:7-8; 2 Dimodi 4:12 † **3:13:** Asunasi Dunu Ilia Hou 18:24; 1 Golidia 16:12

Failimone

(Da:i Sia:-Philemon; Modu-Filemona; Bisini-Filemon)

Hidadea Sia:
Bolo da Failimonema Meloa Dedene I
Failimone da Yesu Ea hou lalegagui dunu esalu. Ninia fada:ne hame dawa:, be e da Golosia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu nini dawa:lala. E da udigili hawa: hamosu dunu ea dio amo Ounisimase bidi lale, ouligi galu. Ounisimase da ea ouligisu dunu yolesili, hobea:i. Amasea, Bolo da se iasu diasu ganodini esalebeba:le, Ounisimase da Bolo ba:i. Bolo da ema Gode Ea sia: olelebeba:le, Ounisimase da Yesu Ea hou lalegagui. Bolo da Ounisimase amo Failimonema bu asunasi. E da Failimone amoma waha hagudu dedei meloa dedene i. Amo meloa ganodini, e da Failimone ema e da ea udigili hamosu dunu Ounisimase amo bu gogolema:ne olofoma:ne sia:i. Ounisimase ea hou da afadenei dagoiba:le, e da bu Failimone ea fidafa dunu hamoiba:le, Failimone da baligiliwane ema bu hahawane yosia:ma:ne, Bolo da sia:i dagoi.

Sia: Dedei
1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-3
2 Bolo da Failimone ea Hou Nodosa...Sia:alalo1:4-7
3 Bolo da Failimone amo Ounisimase
bu yosia:ma:ne Sia:i...Sia:alalo 1:8-22
4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:23-25

Failimone
1 Na, Bolo, na da Yesu Gelesu Ea hawa: hamobeba:le se
iasu diasu ganodini sali amola ninia fi dunu Dimodi, ania da
amo meloa di Failimone ania na:iyado amola fidisu dunu,
dima dedesa.
2 *Amola Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia dia diasuga
gilisisa, amola Yesu Ea fi uda ea dio amo A:fia amola ania
gegesu fidisu dunu Agibase, ilima ania dedesa.
3 Ninia Ada Gode amola Hina Yesu Gelesu dilima
hahawane dogolegele iasu amola olofosu ima:ne, ania
dawa:lala.

Failimone ea Asigidafa Hou amola ea Dafawaneyale Dawa:su Hou
4-5 Na fi dunu Failimone! Na da dia Gode Ea fi
dunu huluane ilima asigidafa hou amola dia Hina Gode
Yesuma bagadewane dafawaneyale dawa:su hou, amo na da

---

* **1:2:** Golosia 4:17

nababeba:le, na da na sia:ne gadosu huluane amo ganodini
dia dio sia:ne, dia houba:le Godema nodone sia:ne gadosa.
6 Ninia amola di, da Yesu Ea hou lalegaguiba:le, madelagi
dagoi. Amo Yesuma madelagiba:le esalusu hou ninia gilisili
bu baligiliwane dawa:ma:ne, na da Godema sia:ne gadolala.
7 Na fi dunu! Di da nama asigiba:le, na da hahawane gala
amola na dogo da denesi. Di da Gode Ea fi dunu huluane
ilia dogo hahawane denesi dagoi.

Bolo da Failimonema e Ounisimase bu Yosia:ma:ne Sia:i

8 Amaiba:le, na da mae beda:iwane, dima Yesu Gelesu
ganodini ola hamoiba:le, dima hamoma:ne sia:sa.
9 Be na da dima asigiba:le, na da hamoma:ne mae sia:ne,
dima asigiwane adole ba:mu fawane. Na da Bolo, Yesu
Gelesu Ea adole iasu dunu, wali Ea hawa: hamobeba:le, se
iasu diasu ganodini sali. Be na da gasawane hamoma:ne
mae sia:ne, asigiwane dima adole ba:sa.
10 †Ounisimase da Yesu Gelesu Ea hou lalegaguiba:le,
nagofe agoane hamoi. Na da se iasu diasu ganodini esala, ea
eda agoane hamoi. Na da dima adole ba:sa. Di Ounisimase
fidimu da defeala:?
11 Musa: amo dunu da di hame fidisu. Be wali e da di
amola na fidimusa: dawa:lala.
12 Na da Ounisimase dima bu asunasimu. Na da ema
bagadewane asigiba:le, fedege agoane e ahoasea, na dogo
da e sigi masunu.
13 Di da guiguda: hame esalebeba:le, na fidimu da
hamedei ba:sa. Na da Gode Ea sia: olelebeba:le, se iasu
diasu ganodini esala. Amaiba:le, Ounisimase amo na
fidima:ne, na da gagulaligimusa: dawa:lala.
14 Be na da gasawane dia fidisu hou logemu higa:i
gala mabu. Dia hanaiba:le fawane na fidimu da defea.
Amaiba:le, dia sia:beba:le fawane na dia fidisu lamu.
15 Amabela:? Ounisimase da fa:no eso huluane dia fidisu
dunu esaloma:ne, musa: dia hawa: hamosu yolesili, ga
sogega fonobahadi esalumusa: hobea:i.
16 Be wali e da dia udigili hawa: hamosu dunu fawane
hame, be e da amo hou baligi dagoi. E da wali ninia fi
dunu Yesu Gelesu ganodini esala. E da nama bagadewane
dogolegei hamoi dagoi. Amaiba:le, e da dia udigili hawa:
hamosu dunu amola gilisili dia fi dunu Hina Gode Ea fi
ganodini hamoiba:le, e da dima baligiliwane dogolegele
hamomu.
17 Amaiba:le, di amola na, ania da gilisili na:iyadowane
Yesu Gelesu Ea hawa: hamosa, amo di dawa: galea, e

† **1:10:** Golosia 4:9

bu masea, di da nama yosia:mu defele, ema hahawane
yosia:ma.
18 E da dima wadela:le hamoi galea o dima dabe imunu
galea, defea, nisu da dima amo dabe ima:ne di nama sia:ma.
19 Na da nisu na loboga dedemu amane, “Na, Bolo, na da
dima amo dabe imunu.” (Be na da di Yesuma oule asiba:le,
dia da nama dabe imunu agoai galebe.)
20 Amaiba:le, na fi dunu! Hina Gode Ea hou dawa:beba:le,
dia amo fidisu hou nama hamoma. Di da na fi dunu Yesu
Gelesu ganodini. Amaiba:le na dogo denesima.
21 Na da amo meloa dedene iabeba:le, amo na adole ba:i
liligi di da hamomu na dawa:. Hame! Di da na adole ba:i
baligili, eno bagadewane hamomu amo na dawa:.
22 Amola, amo adole ba:su amoma na da eno adole ba:su
gilisimusa: dawa:sa. Dia na golama:ne sesei hahamoma. Na
hanai da Gode da dilia huluane sia:ne gadobeba:le, dilima
dili hanai liligi imunu, amola E da na dilima bu asunasimu.

Sia: Dagomusa: Asigi Sia:

23 ‡Eba:fala:se amo da na gilisili Yesu Gelesu Ea hawa:
hamobeba:le, se iasu diasu ganodini sali, amo da dilima
asigi sia: adosisa.
24 §Nama gilisili hawa: hamosu dunu amo Maga, Alisida-
gase, Dimase amola Luge, ilia da dilima asigi sia: adosisa.
25 Hina Gode Yesu Gelesu amo ea hahawane dogolegele
iasu dilima dialoma:ne, na Godema sia:ne gadosa.

Sia: Ama Dagoi

‡ **1:23:** Golosia 1:7, 4:12 § **1:24:** Asunasi Dunu Ilia Hou 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2; Golosia 4:10, 4:14; 2 Dimodi 4:10-11

Hibulu

(Da:i Sia:-Hebrews; Modu-Heberu; Bisini-Hibru)

Hidadea Sia:

Hibulu Dunu ilima Meloa Dedene i.

Hibulu da Isala:ili o Yu dunu ilia dio eno. Hibulu Yesu Ea hou lalegagui dunu mogili da se bagade nababeba:le, ilia dafawaneyale dawa:su hou yolesimusa: gadenei ba:i. Amo dunu fidima:ne, Hibulu meloa dedene i. Nowa da dedebela:? Mogili da Bolo dedei agoane dawa:sa. Be Bolo da ea dio hame dedeiba:le, eno dunu da dedebela:? Mogili da Banabase dedei agoane dawa:sa amola eno da Abolese dedei agoane dawa:sa. Be liligi afadafa ninia dawa:. Hibulu buga da Gode Ea Sia: amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa da amo Sia: dedesu dunuma olelei.

Dedesu dunu da dafawane sia: udianawane olelesa:-

1 Yesu da Gode Egefedafa. E da eso huluane esalu amola esala amola esalalalumu. E da se nababeba:le, Godema nabasu hou huluane dawa:. Ea hou da balofede dunu, a:igele dunu amola Mousese, amo huluane ilia hou baligi dagoi.

2 Yesu da eso huluane esalalalumu Gobele Salasu Ouligisu Dunu, Gode da sia:i dagoi. E da Musa: Gousa:su Buga gobele salasu dunu amo ili hou baligi.

3 Yesu Ea hou lalegagui dunu da Yesuma madelagiba:le, e da wali wadela:i hou, beda:su hou amola bogosu hou, amoga gaga:i dagoi. Yesu da ninia Gobele Salasu Ouligisudafa Dunu amo hamoiba:le, Ea gobele salasu hou da ninima gaga:sudafa olelesa. Musa: Isala:ili dunu fi amo ganodini, ilia hou amola ohe fi gobele salasu, amo da fedege fawane Yesu Ea hobea hamomu olele-musa: hamoi. Hibulu buga dedesu dunu da Isala:ili aowalali dunu ilia dafawaneyale dawa:su hou olelelalu, waha fi esala dunu ilia amo defele lalegaguma:ne, e da olelesa. Ea da ili mae beba:le, Yesu fawane ba:le, se nabasu mae dawa:le, hahawane logo dibiga doaga:ma:ne olelesa.

Sia Dedei

1 Hidadea Sia:. Yesu da Gode Ea Hou Olelela Misi...Sia:alalo 1:1-3

2 Gelesu da A:igele Dunu Baligi...Sia:alalo 1:4-2:18

3 Gelesu da Mousese amola Yosiua Baligi...Sia:alalo 3:1-4:13

4 Gelesu da musa: Gobele salasu dunu ilia hou Baligi...Sia:alalo 4:14-7:28

5 Gelesu Sema Gaheabolo da Musa: Sema Baligi...Sia:alalo 8:1-9:22
6 Gelesu Gobele Iasu Hou da Musa: Gobele Iasu Baligi...Sia:alalo 9:23-10:39
7 Dafawaneyale Dawa:su Hou da Bisisa...Sia:alalo 11:1-12:29
8 Dagomu Sia: amola Fada:i Sia:...Sia:alalo 13:22-25

Hibulu

Gode da Eagofe Asunasiba:le, Ea Sia: Olelei

1 Musa: hemonega Gode da eso bagohame amola hou bagohame, amoga Ea balofede dunu ilia lafidili Ea Sia: olelesu.
2 Be wali, soge wadela:mu eso da gadeneiba:le, E da Eagofe asunasili, Ea Sia:dafa ninima olelei dagoi. Gode da Eagofe Ea loboga osobo bagade, mu amola liligi huluane hahamoi. Gode da Eagofe amo soge wadela:mu eso doaga:sea, liligi huluane gaguma:ne, Ema ilegei dagoi.
3 Yesu Gelesu da Gode Ea hadigi defele hadigi gala. E da Gode defele esala. E da Ea sia:ga, osobo bagade, mu amola liligi huluane, amo mae muguluma:ne gagulaligisa. Ea hawa: hamobeba:le, osobo bagade dunuma ima:ne gogolema:ne olofosu lai dagoiba:le, E da Hebene ganodini Gode, Hina Gasa Bagadedafa, amo Ea afodafa dafulili fi dagoi.

Gode Eagofe da Gasa Bagade

4 Gode da Eagofe Ema Dio amo da a:igele dunu huluane ilia dio baligi, asuli. Amo defele, Gode Eagofe Ea hou da a:igele dunu ilia hou baligisa.
5 *Gode da a:igele dunu ilima amane hame sia:i,
"Di da Nagofe.
Na da wali eso Dia Ada hamoi."
Amola a:igele dunu Ea hou olelema:ne, Gode da amane hame sia:i,
"Na da Ea Ada esalumu.
E da Nagofe esalumu."
6 †Be Gode da Ea magobo Manodafa osobo bagadega asunasimusa: dawa:loba, E amane sia:i,
"Gode Ea a:igele dunu huluane da Nagofe Ema nodone sia:ne gadoma:mu!"
7 ‡Gode da a:igele dunu ilia hou olelema:ne, amane sia:i,
"Gode da Ea a:igele dunu fo agoane hamosa.

---

* **1:5:** Gesami Hea:su 2:7; 2 Sa:miuele 7:14; 1 Hou Olelesu 17:13 † **1:6:** Mousese ea Malasu 32:43 ‡ **1:7:** Gesami Hea:su 104:4

E da Ea hawa: hamosu dunu ili lalu gona:su agoane hamosa.”
8 §Be Gode da Egefedafa, amo Ea hou olelema:ne, amane sia:i,
“Gode! Dia Hinadafa Hou da eso huluane dialalalumu.
Di da moloidafa Dia fi dunu ouligilalumu.
9 Di da moloidafa hou amoma asigisa, amola wadela:i hou higasa.
Amaiba:le, Gode, amo Dia Gode, da Di ilegele,
Dia na:iyado dunu ili baligimusa:,
Dima hahawane baligili bagade sogebi ia dagoi.”
10 **Gode da eno amane sia:i.
“Hina Gode! Di da bisi eso amoga osobo bagade hahamoi.
Disu Dia loboga mu hahamoi.
11 Osobo bagade amola mu da mugululi hamedafa ba:mu.
Be Di da eso huluane esalalalumu.
Ilia da hea abula agoane nuini abubula masunu.
12 Dia da ili abula agoane selefamu.
Ilia da abula agoane hea fadegale, gaheabolo sali dagoi ba:mu.
Be Di da afadenemu hame dawa:.
Di da eso huluane mae bogole, esalalalumu.”
13 ††Gode da a:igele dunuma amane hamedafa sia:i,
“Dia Na afodafa dafulili fima, amogainini Na da Di osa:le heda:musa:,
Dia ha lai dunu Dia emo haguduga ligisimu.”
14 Amaiba:le, a:igele dunu ilia hou da adi houla:? Ilia da Gode Ea fidisu hawa: hamosu a:silibu. Gode da Ea gaga:su lamu dunu amo fidima:ne, a:igele dunu asuna ahoa.

2

Gaga:su Bagadedafa

1 Amaiba:le, ninia mae muguluma:ne, ninia da dafawane sia: amo ninia nabi, amo baligiliwane lalegagumu da defea.
2 Gode da ninia aowalali dunuma olelemusa: a:igele dunu asunasi. Ilia da amo sia: da dafawane ba:i. Nowa dunu da amo sia: nabawane hame hamonoba, e da ea hawa: hamoi amo defele se dabe iasu ba:i.
3 Amaiba:le, ninia da amo gaga:su bagadedafa da hamedeiwane liligi dawa:sea, ninia hobeale masunu logo hamedafa ba:mu. Hina Gode Hisu da hidadea amo gaga:su sia: olelei. Ema ba:su dunu da lalegaguiba:le, amo sia: da dafawane, ninia ba:sa.

---

§ **1:8:** Gesami Hea:su 45:6-7 ** **1:10:** Gesami Hea:su 102:25-27 †† **1:13:** Gesami Hea:su 110:1

4 Gode da amo ba:su dunu ilia olelei da dafawane olelemusa:, E da musa: hame ba:i gasa bagade hou bagohame hamosu. E da Ea hanai defele, Ea A:silibu Hadigidafa Gala hahawane fidisu iasu liligi osobo bagade dunu ilima i.

Yesu Gelesu da Ea Eya Defele Osobo Bagade Da:i Hodo Lai

5 Gode da hobea misunu gaheabolo osobo bagade (amo ninia da olelesa), amo ouligima:ne a:igele dunu hame ilegei.

6 *Be Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Gode! Osobo bagade dunu ilia da hamedei liligi fawane.
Amaiba:le, Di da abuliba:le ilima asigiliwane dadawa:sala?

7 Di da osobo bagade dunu ili fonobahadi ouesaloma:ne, a:igele dunu ilima haguduga ligisi. Be osobo bagade dunu ilima hadigi amola mimogo hou
habuga agoane ilima figisi,
amola ili liligi huluane ouligima:ne ilegei."

8 Gode Sia: da agoane dedei,
"Gode da osobo bagade dunu ilia liligi huluane
amoma ouligima:ne ouligisu hamoi." Amo da "liligi huluane" sia:sa.

Be wali, osobo bagade dunu ilia liligi huluanema ouligisu hame esala, amo ninia ba:sa.

9 Be Yesu, E da fonobahadi ouesaloma:ne, a:igele dunu ilima hagudu ligisi, ninia da ba:sa. E da Gode Ea hahawane dogolegele iasu dawa:beba:le, dunu huluane ilia bogosu E da lai dagoi. E da se nabawane bogobeba:le, Gode da Ema hadigi gasa bagade Hina hou i dagoi.

10 Gode da liligi huluane hahamosa amola liligi huluane mae muguluma:ne gagusa. E da Ea mano bagohame Yesu Ea hadigi gilisili lama:ne hamomusa:, Yesu Gelesuma se bagade iasu. Yesu da Ea lalegagui fi dunu gaga:sudafa amoga oule masa:ne, E da amo hou hamoi amola amo hou ninia defeawane ba:sa.

11 E da dunu ilia wadela:i hou dodofemusa: dawa:. E amola Ea fofoloi hamoi dunu, da Ada afadafa esala. Amaiba:le, Yesu da ilima "eya" dio mae gogosiane asula.

12 †E da Godema amane sia:sa,
"Na da Naeya ilima Dia hawa: hamoi olelemu.
Ilia gilisisu amo ganodini Na da Dima nodomu!"

13 ‡E da Godema eno amane sia:sa,
"Gode! Na Dima dafawaneyale dawa:mu."
E eno amane sia:i, "Na amola mano amo Gode da Nama i, da goea."

---

* **2:6:** Gesami Hea:su 8:4-6 † **2:12:** Gesami Hea:su 22:22 ‡ **2:13:** Aisaia 8:17-18

14 Amo Ea mano (amo dio Yesu da asuli) ilia da hu amola
maga:me, amoga hamoiba:le, Yesu da hu amola maga:me
lale, Ea osobo bagade mano defele esalusu. Sa:ida:ne da
dunu bogoma:ne gasa lai dagoi. Be Yesu da Sa:ida:ne
gugunufinisima:ne, bogoi dagoi.
15 E da agoane hamobeba:le, osobo bagade dunu amo da
bogomuba:le beda:i, eso huluane se iasu diasuga esalebe
dunu agoai ba:su, amo ilia halegale masa:ne, ilia se iasu
diasu logo doasi dagoi.
16 §E da a:igele dunu hame fidisa, amo ninia noga:le ba:sa.
Be Gode Sia: da agoane dedei diala, "E da A:ibalaha:me
egaga mano fidisa."
17 Bai Yesu da osobo bagade dunu ilia wadela:i hou
gogolema:ne olofoi ba:ma:ne, E da ilima mae yolesili,
asigiwane Gobele Salasu Ouligisudafa Dunu Godema hawa:
hamonana esaloma:ne, E da eya amo defele hu amola
maga:me lai dagoi.
18 Amola wali E da dunu amo da adoba:su amola se
nabasu dawa:, ili fidimusa: dawa:. Bai E da ilima doaga:be
hou defele, Hisu adoba:su amola se nabasu ba:i dagoi.

3

Yesu da Mousese ea hou Baligisa

1 Na fi dunu! Gode da dilima amolawane misa:ne sia:i!
Na da dilima sia:sa! Dilia Yesu, amo ninia lalegagui hou
amoma Gobele Salasu Ouligisu Dunu esaloma:ne, Gode da
asunasi, Yesuma baligili dawa:ma.
2 *Mousese da Gode Ea fi amo ganodini mae yolesili hou
ida:iwane hamosu, amo defele Yesu Gelesu da Godema
mae yolesili, hou ida:iwane hamosu. Gode da amo hawa:
hamomusa:, Yesu Gelesu ilegei dagoi.
3 Dunu ilia da diasu gagui amoma nodosa. Be ilia amo
diasu gagusu dunu ema baligiliwane nodosa. Amo defele,
dunu ilia da Mousesema nodomu da defea. Be ilia Yesuma
baligiliwane nodomu da defea.
4 Diasu huluane gagui da gagusu dunu gala. Be Gode Hi
da liligi huluane gagui dagoi.
5 Mousese da Gode Ea diasu ganodini hawa: hamosu dunu
agoane mae yolesili noga:le hawa: hamonanu. E da Gode
hobea sia:mu liligi ba:la:lusu.
6 Be Gelesu da hisu. E da hawa: hamosu dunu hame
be Gode Egefedafa, mae yolesili noga:le hinawane Gode Ea
diasu ouligisa. Ninia da mae beda:iwane hobea misunu

§ **2:16:** Aisaia 41:8-9 * **3:2:** Idisu 12:7

esaloma:beyale dafawaneyale dawa:su hou hame yolesisia,
ninia da Gode Ea diasu agoane ba:sa.

Gode Ea Fi Dunu da Helefisu Ba:mu

7 †Amaiba:le, Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, amo Ea
sia: nabima,
“Dilia wali eso Gode Ea sia: nabasea,
8 dilia aowalali dunu ilia Godema gegei
amola dunu hame esalebe hafoga:i soge
amo ganodini ilia da Godema adoba:su,
ili hou defele dilia Godema mae hihima.”
9 Gode da amane sia:i,
“Ilia da Na hou ode 40 amoga ba:lalu.
Be ilia da amo sogega, Na hou abodele ba:musa:,
Nama adoba:su.
10 Amaiba:le, Na da ilima ougi galu.
Na amane sia:i, ‘Ilia da eso huluane odaga:sa.
Ilia da Na hamoma:ne sia:i nabawane hame hamosa!’
11 Na da ougi ba:i amola dafawane ilegele hamomusa:
sia:i,
‘Na da Ga:ina:ne soge amo ganodini helefisu ilima
imunusa: dawa:i.
Be ilia da amo soge ganodini helefimusa: hamedafa
golili sa:imu!’ ”
12 Na fi dunu! Dunu afae dilia gilisisu amo ganodini
amo ea dogo da wadela:i amola dafawaneyale hame
dawa:beba:le ga:nasi hamoi, amo dunu da Gode Esala amo
Ea hou yolesisa:besa:le, dawa:ma!
13 Be dilia da wadela:i hou amoga ogogobeba:le, dilia
dogo da igi agoane hamoi, amasa:besa:le dilia da wali eso,
(“wali eso” da Gode Sia: Dedei ganodini dedebeba:le ninima
sia:sa), wali eso dunu eno da dunu eno noga:le fidimu da
defea.
14 Bai ninia mae yolesili, ninia musa: lalegagui
dafawaneyale dawa:su hou noga:le lalegaguli, Yesu Ea bu
misunu eso doaga:sea, ninia da Yesu Gelesu Ea gilisili hawa:
hamosu dunu agoai ba:mu.
15 ‡Gode Sia: da agoane dedei diala,
“Dilia wali eso Gode Ea sia: nabasea,
dilia aowalali dunu ilia Godema odoga:i,
amo hou defele Godema mae hihima!”
16 §Dunu ilia Gode Ea Sia: nabalu, hihiba:le odoga:i, amo
dunu da nowa dunula:? Amo da dunu huluane, Mousese da
Idibidi yolesili gadili oule asi.

---

† **3:7:** Gesami Hea:su 95:7-11 ‡ **3:15:** Gesami Hea:su 95:7-8 § **3:16:** Idisu 14:1-35

17 Ode 40 amoga Gode da Ea fi dunuma ougi. Amo dunu
fi da nowala:? Amo da Isala:ili dunu ilia wadela:i hou
hamobeba:le, dunu hame esalebe hafoga:i sogega dafane
bogogia:i.
18 Gode da dafawane ilegele sia:i, “Na da Ga:ina:ne soge
amo ganodini ilima helefisu imunusa: dawa:i. Be ilia amo
soge ganodini hamedafa masunu.” Amo sia: E da nowa
ea hou olelemusa: sia:bela:? Amo da dunu ilia da Ea sia:
nabimu higa:iba:le, odoga:i.
19 Amaiba:le, ilia dafawaneyale hame dawa:beba:le,
Ga:ina:ne soge ganodini masunu hamedeiwane ba:i, amo
ninia ba:sa.

4

1 Defea! Gode da Ea musa: ilegele sia:i helefisu ninima
imunusa: dawa:lala. Be amo imunu sia:i helefisu dilia afae
afae hame lasa:besa:le, dawa:ma!
2 Bai ninia da ili defele Gode Sia: Ida:iwane nabi dagoi.
Ilia da sia: nabi dagoi, be dafawaneyale hame dawa:beba:le,
amo da ilia hou hame fidisu.
3 *Be ninia da amo sia: dafawaneyale dawa:beba:le, Gode
Ea ilegele imunu sia:i liligi lalegagusa. Hou da Gode musa:
sia:i amo defele ba:sa, amo,

“Na da ougi ba:i amola Na ilegele hamomusa: sia:i,
‘Na da Ga:ina:ne soge amo ganodini helefisu ilima
imunusa: dawa:i.
Be ilia da amo soge ganodini helefimusa: hamedafa
golili sa:imu!’ ”

Gode da osobo bagade hahamonanu, Ea hawa: hamosu
da dagoiwane ba:i. Be E da amo sia: sia:i dagoi.
4 †Gode Sia: Dedei ganodini, eso fesuale hou olelema:ne,
agoane dedei diala, “Eso fesuale (Sa:bade eso) amoga, Gode
da Ea hawa: hamosu yolesili, helefi.”
5 ‡Eno dedei diala, “Ilia da Na helefisu amo ganodini
hamedafa misunu.”
6 Dunu ilia musa: bisili Gode Sia: Ida:iwane nabi, ilia
da dafawaneyale hame dawa:beba:le, amo helefisu soge
ganodini masunu hamedei ba:i. Amaiba:le, Gode da eno
fa:no mabe dunu ilima amo helefisu imunusa: dawa:lala.
7 §Gode da eso eno amoga ilegei dagoi, amoga e da “wali
eso” sia:sa. Ode bagohame gidigili, Gode da amo hou
Da:ibidima olelei. Amo da Gode Sia: Dedei Buga ganodini
dedei, ninia musa: sia:i, amane, “Dilia ‘wali eso’ Gode Ea
sia: nabasea, mae higama!”

---

* **4:3:** Gesami Hea:su 95:11 † **4:4:** Mui 2:2 ‡ **4:5:** Gesami Hea:su 95:11
§ **4:7:** Gesami Hea:su 95:7-8

8 **Be Yosiua da Isala:ili dunuma Gode Ea imunu sia:i
helefisu ia dagoi ganiaba, Gode da eso enoga helefisu imunu
hame sia:na:noba.
9 Be hou da wali agoane ba:sa. Gode da Ea fi dunuma
helefisu eno (amo Gode da musa: Sa:bade eso amoga helefi
amo defele), ilima imunusa: dawa:lala.
10 ††Gode da Ea hawa: hamosu yolesili helefi, amo defele,
nowa da amo helefisu lalegagusia, e da hi hawa: hamosu
yolesili, helefimu.
11 Amaiba:le, ninia afae afae Isala:ili dunu defele
dafawaneyale hame dawa:beba:le dafasa:besa:le, amo hele-
fisu lama:ne logo hogoi helemu da defea.
12 Gode Ea Sia: da esala agoane amola hawa: hamosu
dawa:. Gode Ea Sia: da gegesu gobihei fe aduna la:ididili
noga:le debele mei agoane, amo ea damusu hou baligisa.
Gode Ea Sia: da gegesu gobihei agoane dunu sone, asigi
dawa:su, a:silibu, muguni amola nenogo gilisisu sogebi
amoga doaga:sea, afafasu dawa:. Gode Ea Sia: da dunu ilia
asigi dawa:su amola ilia hanai hou, amoma fofada:su dawa:.
13 Godema liligi afadafa wamolegemu da hamedei. E da
Ea hahamoi liligi amo ganodini, liligi huluanedafa noga:le
ba:lala. Ninia huluane da Ema fawane fofada:mu.

Yesu Ninia Gobele Salasu Ouligisu Dunu Bagade

14 Ninia da Yesu Ea hou lalegagui dagoi sia:beba:le, ninia
noga:le gasawane lelumu da defea. Bai ninia da Gobele
Salasu Ouligisu Dunu Bagade, amo Yesu, Gode Eagofe, amo
da nini fidima:ne, Gode gadenene esaloma:ne asi dagoi.
15 Ninia Gobele Salasu Ouligisu Dunu da ninia gasa hame
hou ba:sea, ninima asigisa. Ninia Gobele Salasu Ouligisu
Dunu da ninima adoba:su hou huluanedafa amo defele
adoba:su hou ba:i, be hame dafai.
16 Amaiba:le, ninia mae beda:iwane Gode Ea Hinadafa
Fisu amo gadenenewane doaga:mu da defea. Amogawi
ninia da hahawane dogolegele iasu, gogolema:ne olofosu
amola noga:i fidisu ninia dafawane esaloma:ne liligi defele
ba:mu.

5

1 Osobo bagade dunu da gobele salasu Ouligisu dunu
ilegemusa: dawa:sea, ilia dunu afadafa amo ea fi dunuma
afafane, ilegesa. Ilia da e ili fidima:ne, ilia wadela:i
hou gogolema:ne olofomusa:, Godema gobele salasu hou
hamoma:ne ilegesa.

** **4:8:** Mousese ea Malasu 31:7; Yosiua 22:4 †† **4:10:** Mui 2:2

2 Amo gobele salasu Ouligisu dunu da hi gasa hame hou
dawa:beba:le, e da dunu ilia hame dawa:beba:le giadofale
hamosa, ilima asigiliwane fidimusa: dawa:.
3 *Amo osobo bagade gobele salasu Ouligisu dunu da gasa
hameba:le, e da ea fi dunu ilia wadela:i hou gogolema:ne
olofomusa:, Godema gobele salasu hamosa, be amo fawane
hame. E da hi wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:
amolawane Godema gobele salasu hamosa.
4 †Dunu afae da hi hanaiba:le, gobele salasu Ouligisu
hawa: hamomu da hamedei. Be Gode da ema ilegei
dagoiba:le fawane, Elane ea hou amo defele, e da gobele
salasu Ouligisu dunu hamosa.
5 ‡Amo defele, Gelesu da Hi hanaiba:le, Gobele Salasu
Ouligisu dunu hawa: hamosu bagade hame lai. Be Gode da
E ilegeiba:le fawane hamoi. Gode Ea Sia: da agoane dedei
diala,
"Gode da amane sia:i, 'Di da Nagofe.
Wali eso Na da Dia Ada hamoi.' "
6 §E eno amane sia:i,
"Di da eso huluane hawa: hamonanoma:ne,
Na da Di Gobele Salasu Dunu,
Melegisedege ea fi gobele salasu dunu agoane ilegei
dagoi."
7 **Yesu Gelesu da osobo bagadega esaloba, Gode da
E mae bogoma:ne gaga:musa: defele esala, amo Yesu
da dawa:beba:le, E da dinanawane amola sihanonawane,
Godema wele sia:ne gadosu amola adole ba:su. Gode da
Ea sia:ne gadosu nabi. Bai Yesu Ea hou da fonoboi amola
nabawane hamosu dawa:i.
8 Yesu da Gode Egefedafa, be Hi da se nababeba:le, nabasu
hou dawa:i.
9 Yesu Ea hou noga:idafa hamoi ba:loba, Gode da E eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Gaga:su, (Ema nabasu
dunu ilia lamu liligi) amo ea Bai hamoi.
10 Gode da Yesu amo Melegisedege gobele salasu Ouligisu
dunu hou defele hawa: hamomusa:gini, Yesuma ilegei
dagoi.

Dafawaneyale Dawa:su Hou Mae Yolesima

11 Amo hou olelemu sia: bagade diala. Be dilia da hedolo
hame dawa:beba:le, amo dilima olelemu logo da ga:nasi
gala.

---

* **5:3:** Gobele Salasu 9:7 † **5:4:** Gadili Asi 28:1 ‡ **5:5:** Gesami Hea:su 2:7
§ **5:6:** Gesami Hea:su 110:4 ** **5:7:** Ma:diu 26:36-46; Maga 14:32-42; Luge 22:39-46

12 ††Dilia da ode bagohame amo sia: nababeba:le, dilia
eno dunuma olelesu dunu agoane ba:mu da defea galu. Be
dilia hame dawa:beba:le, dunu eno da dilima Gode Ea Sia:
bisili olelesu liligi, amo bu olelemu da defea. Dilia da gasa
bagade ha:i manu gogolei, dodo maga:me fawane manusa:
dawa:.
13 Nowa da dodo maga:me fawane manusa: dawa:sea, e
da mano fonobahadi agoane esala. Asigi hame laiba:le, e da
hou ida:iwane amola wadela:i hou, amo afafamusa: hame
dawa:.
14 Be asigilai dunu da gasa ha:i manu manusa: dawa:. Ilia
da logo hogoi helebeba:le, ida:iwane hou amola wadela:i
hou afafamusa: dawa:.

6

1-2 Amaiba:le, ninia asigilai olelesu liligi dawa:ma:ne,
bisili olelesu liligi yolesili, mae beba:le hagomodini masunu
da defea. Musa: olelesu bai da ninia hamedei hawa:
hamobeba:le Gode Ea hou hame dawa:mu, be Gode Ea
hou dafawaneyale dawa:beba:le fawane gaga:su ba:mu.
Eno da hanoga fane salasu hou, dunu ilegema:ne ea da:i
hodo da:iya lobo ligisisu, bogoi bu wa:legadosu amola eso
huluane se imunusa: fofada:su. Amo musa: olelesu bai
fawane ninia bu baligiliwane dawa:mu da defea hame.
3 Ninia asigilama:ne gusuba:le masunu da defea. Amola
Gode da ninima logo fodosea, ninia da agoane hamomu.
4 Be dunu ilia Gode Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le
lalegagui dagoi amo yolesiagai gala, ilia bu sinidigimusa:
logo habodane ba:ma:bela:? Ilia da musa: Gode Ea hadigi
amo ganodini esalu. Ilia da Gode Ea hahawane dogolegele
iasu amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea hou
dawa:i galu.
5 Ilia da lalegaguiba:le, Gode Ea Sia: da ida:iwane ilia
da dawa:i galu. Ilia da Gode Ea Hinadafa Hou dafawane
doaga:sea, gasa bagade ba:mu, amo dawa:i galu.
6 Be ilia da dafawaneyale dawa:su hou yolesiagai dagoi.
Ilia da fedege agoane, dunu huluane gademusa: ba:ma:ne,
Gode Egefe bu bulufalegeiga medole legesa. Amaiba:le, ilia
da bu Godema sinidigimusa: oule masunu logo da hamedei
agoane ba:sa.
7 Gibu da eso bagohame osoboga dabeba:le, osobo da amo
hano nawane amoga ha:i manu amola sagai ouligisu dunu
fidisu liligi bagohame heda:sa. Amaiba:le, Gode da amo
osobo hahawane ba:sa.

†† **5:12:** 1 Golidia 3:2

8 *Be amo osoboga gaga:nomei amola gagalobo, amo
fawane heda:be ba:i galea, osobo da hamedeiwane liligi
agoane ba:sa. Gode da amo osoboga hahawane hame
ba:beba:le, gagabusu aligima:ne hamomusa: amola laluga
ulagimusa: dawa:lala.
9 Be ninia dogolegei na:iyado dunu! Ninia da gasa bagade
sia:sa. Be dilia hou da noga:i ninia da dawa:lala. Dilia
gaga:su lalegagui amo defele hahawane hou dawa:sa, amo
ninia dawa:lala.
10 Bai Gode Ea hou da moloidafa. E da dunu udigili
hame wadela:sa. Dilia da noga:le hawa: hamoi amola
Yesu Ea hou lalegagui fi dunu fidisu amola fidilala, amo
hamonanebeba:le, dilia da Ema asigi amo olelei. Gode da
amo hou hame gogolemu.
11 Be ninia bagade hanai da agoane gala. Dilia dafawane
hamoma:beyale dawa:lusu liligi, amo huluane dafawane
doaga:ma:ne, dilia wali amogainini soge wadela:mu eso
doaga:sea, ha:giwane amola hanaiwane Gode Ea hawa:
hamonanumu da defea.
12 Dilia hou da gudu sa:ili, higale hamomu ninia higa:i
hodosa. Be ninia hanai da dilia da dafawaneyale dawa:su
dunu amo ilia hou hame yolesibiba:le, Gode Ea ilegele
imunu sia:i liligi huluane laha, amo dunu defele dilia da
hamoma:mu.

Gode Ea Dafawane Imunu Ilegele Sia:i Liligi

13 Gode da A:ibalaha:mema imunu sia:noba, E da
dafawane imunusa: ilegele sia:i. Dunu eno da Gode Ea
hou hamedafa baligiba:le, Gode da Hi Dioba:le dafawane
imunusa: ilegele sia:i.
14 †E amane sia:i, "Na dima ilegele sia:sa! Dia fi da
hahawane ba:mu amola dia mano lalelegemu da bago-
hamedafa ba:mu. Amo hou Na da dima dafawane imunu!"
15 A:ibalaha:me da hahawane gebewane ouesalebeba:le,
Gode Ea imunu ilegele sia:i liligi lai dagoi.
16 Osobo bagade dunu da dafawane hamomusa: sia:sea,
e da mimogo dunu bagade amo ea hou da hi hou baligisa,
amo ea dioba:le sia:sa. Amasea, dunu eno ilia da ea sia:i
liligi amoma sia:ga gegemu hamedei ba:sa.
17 Gode da Ea ilegele imunu sia:i liligi hamedafa afaden-
emusa: dawa:i. E da amo imunu sia:i liligi dafawanedafa
imunu noga:le olelemu dawa:i galu. Amaiba:le, E da Hi
Dioba:le, Ea fi dunuma imunu ilegele sia:i.
18 Amaiba:le, Gode da musa: ilegele imunu sia:i amola
Hi Dioba:le dafawane hamomu sia:i, amo liligi aduna da

---

* **6:8:** Mui 3:17-18 † **6:14:** Mui 22:16-17

afadenemu hame dawa:. Amo ganodini Gode da ogogosu
hame dawa:. Amaiba:le, ninia da Ema madelagiba:le, ninia
da hobea misunu dafawane esaloma:beyale dawa:lusu hou
(Gode Ea ninima i liligi), amo dafawaneyale dawa:beba:le
ninia dogo denesisu dawa:.
19 ‡Amo hobea misunu dafawaneesaloma:beyale
dawa:lusu da fedege agoane ninima a:go (dusagai mae
masa:ne dioi bagade liligi dusagaiga la:gi) amo agoane
diala. Amo mae muguluma:ne liligi da fedege agoane,
gaga:su abula Debolo Diasu ganodini sone golili sa:ili,
Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini la:gi diala.
20 §Yesu Gelesu da ninima bisili Hadigidafa Momei Sesei
amo ganodini golili sa:i dagoi. E da Gobele Salasu Ouligisu
dunu amo Melegisedege ea fi agoane hamoi dagoi.

7

Gobele salasu dunu ea dio amo Melegisedege

1 *Amo Melegisedege da Saleme (wali dio da Yelusaleme)
moilai bai bagade hina bagade dunu esalu. E da Gode
Bagadedafa amo Ea gobele salasu dunu esalu. A:ibalaha:me
da hina bagade dunu fi biyaduyale gala fane legele, buhag-
ili manoba, Melegisedege da e yosia:i. E da Gode da
A:ibalaha:mema hahawane ima:ne sia:i.
2 Amanoba, A:ibalaha:me ea gegenana liligi lai hulu-
ane mogili, nabuane hamone, afadafa Melegisedegema
i. (Melegisedege ea dio dawa:loma:ne da “Ida:iwane
Ouligisu.” Amola e da Saleme moilai bai bagadega ouligisu
esalebeba:le, ea dio dawa:loma:ne eno da “Olofosu hina
bagade.”)
3 Melegisedege ea ame, ea ada amola ea siba fi, bai
huluane hame dedeiba:le ninia hame dawa:. E da habogala
lalelegei amola habogala bogoi, ninia hame dawa:. E
da Gode Eagofe amo ea fedege agoane diala. Ea gobele
salasu dunu hawa: hamosu da mae dagole, eso huluane
dialalalumu.
4 Amaiba:le, dawa:ma! Melegisedege da mimogo dunu
bagade ba:sa. Ninia aowalali eda bagade, A:ibalaha:me, e
da gegebeba:le liligi lai amo mogili, nabuane agoane fifili,
la:idi afadafa ema i.
5 †Isala:ili fi ganodini, Sema agoane dedei diala. Musa:
gobele salasu dunu ea dio amo Lifai amo egaga fi, ilia da
ilia fi dunu (amo amola ilia da A:ibalaha:me ea manolali)
amoma liligi mogili nabuane agoane fifili, afadafa lamu.

---

‡ **6:19:** Gobele Salasu 16:2 § **6:20:** Gesami Hea:su 110:4 * **7:1:** Mui 14:17-20
† **7:5:** Idisu 18:21

6 Melegisedege da Lifai ea mano hame. Be e da
A:ibalaha:me (ema Gode da hahawane dogolegele iasu
imunu ilegele sia:i) ema ea liligi mogili, nabuane agoane
fifili, afadafa (daide 1/10) lai.
7 Dunu afae da eno dunuma Gode da hahawane ima:ne
sia:musa: gasa defele galea, e da mimogo dunu esala. Amola
nowa dunu e da ilima iaha, amo dunu da ea hou baligisa,
amo ninia noga:le dawa:.
8 Isala:ili fi dunu ilia da gobele salasu dunu (hobea
bogomu dunu) ilima liligi mogili, nabuane fifili, la:idi
afadafa iaha. Be Gode Sia: Dedei defele, Melegisedege ea
hou da fedege agoane, eso huluane esalalalumu dunu da
“daide” laha.
9 Amola fedege agoane, A:ibalaha:me da Melegisedegema
“daide” iabeba:le, Lifai (amo ea mano da wali “daide” laha)
da amo “daide” Melegisedegema i dagoi.
10 Lifai da amo esoga hame lalelegeiba:le, e da fedege
agoane, ea aowalali ada A:ibalaha:me amo ea da:i hodo
ganodini dialu. Amanoba, A:ibalaha:me da Melegisedege
gousa:lalu, “daide” ema i.
11 Gode da Lifai ea mano da gobele salasu dunu hawa:
hamomusa: ilegeiba:le, amo baiga E da Sema amo Isala:ili
fi ilima i. Be Lifai gobele salasu dunu ilia hawa: hamosu da
ida:idafa ba:loba, eno gobele salasu dunu amo da Elane ea
mano hame be Melegisedege ea fi dunu agoane ba:su Dunu,
amo eno misunu da bai hamedeidafa agoai ba:la:loba.
12 Bai Gode da gobele salasu dunu fi afadenesea, E da
Sema amola afadenemu.
13 Amo liligi huluane dedei da ninia Hina Gode Yesu
Gelesu Ea hou olelesa. Amola E da fi hisu amo ganodini
lalelegei. Ea fi amo ganodini, dunu afae da gobele salasu
dunu hawa: hamosu hamedafa hamoi.
14 Yesu Gelesu da Yuda fi amo ganodini lalelegei. Mousese
da gobele salasu dunu ilia hou oleleloba, e da Yuda fi
hamedafa sia:i.

Gobele Salasu Dunu Eno, Melegisedege Agoane

15 Amaiba:le ninia wali noga:le ba:sa. Gobele salasu dunu
Hisu, Melegisedege agoane, da misi dagoi.
16 Gode da osobo bagade Sema mae dawa:le, be eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu amo ea gasaga, Yesu
Gelesu Gobele Salasu dunu ilegei dagoi.
17 ‡Bai Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na da Di Gobele
Salasu Dunu eso huluane esalalaloma:ne, ilegei dagoi. Di da
Melegisedege ea fi gobele salasu dunu agoane ba:mu.”

‡ **7:17:** Gesami Hea:su 110:4

18 Amaiba:le, musa: Sema da gasa hameba:le amola
hamedei agoane ba:beba:le, Gode da amo Sema fadegai
dagoi.
19 Bai Mousese ea Sema da liligi afadenene bu ida:iwane
hamomusa: hame dawa:i. Be Gode da gaheabolo logo
amoga ninia Godema gadenene misunusa: dawa:, amo
hahamoi dagoi.
20 Amola Gode da amo gaheabolo Sema, amo Ea Dioba:le
dafawane ilegele hamomu sia:i. Osobo bagade dunu ilia
da gobele salasu dunu hamomusa:gini, Gode Ea Dioba:le
dafawane ilegele hamomu hame sia:i.
21 §Be Gode da Yesu Gobele Salasu Dunu ilegele, E da Hi
Dioba:le dafawane hamomu sia:i, amane,
"Hina Gode da Hi Dioba:le dafawane hamomu
sia:beba:le,
E da Ea asigi dawa:su hamedafa afadenemu.
Di da Gobele Salasu Dunu eso huluane esalalaloma:ne
hamoi dagoi."
22 Yesu Ea hou da hisuba:le, E da Sema gaheabolo amoma
ouligibiba:le, gaheabolo Sema da musa: Sema amo baligisa
ninia dawa:.
23 Eno liligi amola da hisu ba:sa. Musa: gobele salasu
dunu da bogosu dawa:beba:le, eso huluane hawa: hamo-
nanumu hamedei agoane ba:i. Amaiba:le, gobele salasu
dunu bagohame da hawa: hamosu.
24 Be Yesu da mae bogole, eso huluane esalalalusu dawa:.
Amaiba:le, E da hame bogomuba:le, Ea Gobele Salasu hawa:
hamosu da hamedafa dagomu.
25 Amaiba:le, E da Ea fi dunu fidimusa:, Godema sia:ne
gadolalawane eso huluane mae bogole esalalalebeba:le, E
da wali amola eso huluane, dunu ilia Ema madelagiba:le
Godema mabe dunu, amo dafawane gaga:musa: dawa:.
26 Amaiba:le, ninia fidisu huluanedafa amo hamomusa:,
Yesu da Gobele Salasu Ouligisu Dunu defele esala. E da
hadigi. Ea hou amo ganodini, ledo o wadela:i hou hamedafa
ba:sa. Gode da Yesu wadela:i hou dunu amoga afafane, mu
amo baligimusa: lale gadoi dagoi.
27 **E da gobele salasu dunu eno agoane hame. E da
musa: gobele salasu dunu defele eso huluane musa: ea
wadela:i hou amo gogolema:ne olofosu amola fa:no ea
fi dunu ilia wadela:i hou amo gogolema:ne olofosu, amo
hamoma:ne gobele salasu hamomusa: da Ema hamedei.
Bai E da wadela:i hou hamedafa dawa:. Be E da gobele

§ **7:21:** Gesami Hea:su 110:4 ** **7:27:** Gobele Salasu 9:7

salasu afadafa fawane, bu eno mae hamoma:ne, Ea da:i
hodo gobele salasu agoane i dagoi.
28 Mousese ea Sema dawa:le, osobo bagade dunu (dafasu
dawa: dunu) ilia da gobele salasu Ouligisu dunu ilegesa.
Be Gode Ea hahawane imunu ilegele sia:i liligi (amo E
da Ea Dioba:le dafawane hamomu sia:i), amo da Sema
amoga fa:no misi. Amo dawa:le, Gode da Egefedafa amo da
ida:iwane logo dibi amoga doaga:i dagoi Dunu, Ema Gobele
Salasu Ouligisudafa ilegei dagoi.

8

Yesu - Ninia Gobele Salasu Ouligisudafa

1 *Ninia sia:su bai da agoane diala. Ninia Gobele Salasu
Ouligisu Dunu da esala. E da Hadigi Hinadafa Hebene diasu
ganodini esala, amo Ea lobodafa la:ididili fi esala.
2 E da Hadigidafa Momei Sesei, amo da abula diasudafa,
dunuga hame gagui be Hina Gode Hi gagui, amo ganodini
E da Gobele Salasu Ouligisu Dunu hawa: hamonana.
3 Osobo bagade dunu ilia da gobele salasu Ouligisu dunu,
ohe fi gobele salasu Godema imunusa: ilegesa. Amola ninia
Gobele Salasu Ouligisu Dunu da Godema liligi imunu defea.
4 Yesu da osobo bagadega esala ganiaba, eno gobele salasu
dunu da Yu Sema defele gobele salasu hamonanebeba:le,
Yesu da gobele salasu dunu hamosu hame hamona:noba.
5 †Osobo bagade gobele salasu dunu ilia hawa: hamosu
da fedege agoane Gobele Salasu Dunu hawa: hamo-
sudafa Hebene ganodini hamonanebe olelesa. Mousese ea
hou defele. E da Abula Diasu gagumusa: dawa:laloba,
Gode da amane sia:i "Dawa:ma! Liligi huluane amo
Na da goumiba:le dima olelei, amo mae giadofale defele
hamoma!"
6 Be wali, Sema amo Yesu da Gode amola Ea fi, amo
gousa:musa: hamoi amo da siba gousa:su baligi dagoi. Amo
defele, Gobele Salasu Dunu hawa: hamosu amo Gode da
Yesuma i, amo amola da musa: gobele salasu dunu hawa:
hamosu baligi dagoi.
7 Musa: gousa:su Sema da ida:idafa ba:loba, Gode da eno
gaheabolo imunu hamedeiwane ba:la:loba.
8 ‡Be Gode da Ea fi dunu ilia giadofai hamonanebe ba:i. E
da amane sia:i, "Hinadafa da amane sia:sa,
'Eso da misunu, amoga Na da gousa:su Sema eno,
Isala:ili fi dunu amola Yuda fi dunu, Nama gousa:musa:
hamomu.
9 Amo gaheabolo gousa:su Sema da musa: Sema

* **8:1:** Gesami Hea:su 110:1 † **8:5:** Gadili Asi 25:40 ‡ **8:8:** Yelemaia 31:31-34

Na da ilia aowalalima hamoi liligi agoai hame ba:mu.
Na da amo esoga, ilia aowalali Idibidi soge yolesimusa:
gadili oule asi.
Be musa: gousa:su Sema ilia yolesibiba:le, ili da Na
amola yolesi.
10 Be Na da hobea gousa:su Sema gaheabolo
Isala:ili dunu fi ilima imunu amane.
Na Sema Na da ilia asigi dawa:su amo ganodini salimu.
Na da Na Sema ilia dogo da:iya dedemu.
Amasea, Na da ilia Gode esalumu.
Amola ilia da Na fi dunu esalumu.
11 Ilia huluane, dunu fonobahadi amola dunu bagade, da
Na dawa:mu.
Amaiba:le, ilia na:iyado amola ilia fi dunu, ilima,
'Hinadafa Ea hou dawa:ma!'
amo sia:mu da bai hamedei ilia agoane ba:mu.
12 Ilia ledo hou Na da gogolema:ne olofomu
amola ilia wadela:i hou Na da gogolemu!' "
13 Gode da Sema gaheabolo imunu sia:beba:le, E da musa:
i liligi da hea:i dagoi olelesa. Hea:i hamoi liligi da gufia:ne
gala:iba:le, hedolo mugululi hamedafa ba:mu.

9

Nodone Sia:ne Gadosu Hou - Osobo Bagadega amola Hebene Ganodini

1 Musa: gousa:su Sema dialebeba:le, Gode Ea fi dunu da
nodone sia:ne gadosu Sema amola dunuga hamoi diasu amo
ganodini Godema nodone sia:ne gadosu.
2 *Ilia Abula diasu amo ea dio Da:bena:gele gagui. Amo
Abula diasu da ganodini gaga:iba:le aduna hamoi. La:idi
bagade da Hadigi Malei Sesei. Amo ganodini, gamali amola
fafai amo da:iya Godema imunu agi ga:gi da ligisi ba:i.
3 †Abula amoga Abula diasu da gaga:i, amo baligili,
Hadigidafa Momei Sesei ba:i.
4 ‡Hadigi Momei Sesei midadi, oloda gouliga hamoi amoga
ilia gabusiga: liligi, Gode nabima:ne gobesisu, amo ba:i.
Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini Gode Ea Gousa:su
Sema Gagili ba:i. Amo da gouliga dedeboi. Amo ganodini,
gouli faigelei (amo ganodini ma:na dialebe ba:i), Elane ea
dagulu amoga lubi legesu amola igi aduna amoga Sema
dedei, huluane dialebe ba:i.
5 §Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ea ga:lu da "Gogolema:ne
Olofosu Fisu." Amo da:iya da "selubimi" ilia ougia molole

---

* **9:2:** Gadili Asi 26:1-30, 25:31-40, 25:23-30 † **9:3:** Gadili Asi 26:31-33 ‡ **9:4:** Gadili Asi 30:1-6, 25:10-16,25:16 16:33; Idisu 17:8-10; Mousese ea Malasu 10:3-5
§ **9:5:** Gadili Asi 25:18-22 (Baibo Buga Olelesu No. 69)

lelu. Amo da Gode da esalebe olelesu. Be wali liligi huluane
olelemu da hamedei.
6 **Hou da agoane hamosu ba:i. Gobele salasu dunu ilia
da eso huluane Hadigi Malei Sesei amo ganodini hawa:
hamomusa: ahoa.
7 ††Be gobele salasu Ouligisu dunu hi fawane da
Hadigidafa Momei Sesei ganodini, ode amoga eso afadafa
fawane golili daha. E da amo ganodini maga:me gaguli
ahoa. Amo e da hi wadela:i hou amola ea fi dunu ilia
wadela:i hou ili hame dawa:beba:le hamoi, amo Gode da
gogolema:ne olofoma:ne, Godema dabe agoane iaha.
8 Gode Ea A:silibu da amo hou ganodini, ninima fedege
agoane olelesa. Hadigi Malei Sesei da lelebeba:le, ninia
da Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini golili sa:imu da
hamedeiwane ba:sa.
9 Amo da wali eso hou fedege olelesa. Bai gobele salasu
liligi amola ohe fi medole gobele iasu, amo Godema i,
amo da nodone sia:ne gadosu dunu ea dogo moloidafa
hahamomu hamedei ba:sa.
10 Bai amo gobele salasu hou da ha:i manu, hano amola
dodofesu hou, amo fawane olelesa. Ilia da dabua Sema
fawane. Gode Ea gaheabolo gousa:su Sema olelebeba:le,
amo hea dabuagado liligi da Gode Ea hou olelelalu amo-
gainini E da gaheabolo hou ilegesa.
11 Be Gelesu da Gobele Salasu Ouligisu Dunu amo waha
noga:i ba:su liligi ouligimusa: misi dagoi. Abula diasu amo
ganodini E da hawa: hamonana, amo da musa: abula diasu
baligi dagoi. Amo da dunuga hamoi liligi amola osobo
bagade liligi hame.
12 Gelesu da abula diasu golili sa:ili, Hadigidafa Momei
Sesei amo ganodini asili, E goudi amola bulamagau, amo ilia
maga:me gobele salimusa: hame gaguli asi. Be Hi maga:me
ganodini gaguli asili, ninima eso huluane esalalalumusa:,
gaga:su hamoi dagoi.
13 ‡‡Dunu da goudi amola bulamagau, amo ilia maga:me
amola bulamagau mano laluga nei amo ea nasubu, ledo
hamoi dunuma fogaga:gala:sa. Amo hou da ilia ledo
dodofesa fedege agoane olelesa.
14 Amo hou da dafawaneba:le, Gelesu Ea maga:me da
baligiliwane ledo dodofesa, amo ninia dawa:. E da eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu A:silibu amo Ea gasaga,
Hi da:i hodo gobele salasu ida:iwanedafa, Godema i dagoi.
Ninia Esalalala Godema hawa: hamoma:ne, Yesu Gelesu
Ea maga:me da ninia asigi dawa:su noga:le dodofemusa:

** **9:6:** Idisu 18:2-6 †† **9:7:** Gobele Salasu 16:2-34 ‡‡ **9:13:** Gobele Salasu 16:15-16; Idisu 19:9, 17-19

dawa:. Amaiba:le, ninia hamedei osobo bagade dodofesu
hou bu hame dawa:mu.
15 Amaiba:le, dunu amo Gode da ilima misa:ne sia:i, ilia
Gode Ea esalalalumu hahawane imunu sia:i liligi lama:ne,
Gelesu da Gaheabolo Gousa:su Sema amoma Ouligisu Dunu
esala. Dunu afae da bogoiba:le, dunu eno ilia musa: Sema
amoga ouligibiba:le wadela:le hamoi, amo hou gogolema:ne
olofoi dagoi ba:sa.
16 Be osobo bagade dunu da bogosea, ea fi dunu da ea
liligi amola muni lamusa: dawa:sea, ilia fofada:nanu, "A!
Amo dunu da dafawane bogoidafa!"
17 Amalalu, nana liligi lamu. Be dunu da esalea, e bogosea
ea nana liligi lamu dunu da ilegei, be lamu da hamedei. E
da bogobeba:le fawane, ilia amo liligi lamu.
18 Amaiba:le, musa: gousa:su Sema da maga:me asiba:le
fawane, defele ba:i.
19 §§Mousese da hidadea dunu huluane nabima:ne, Sema
huluane Sema Buga ganodini dedei, amo olelei. Amalalu, e
da goudi amola bulamagau, amo ilia maga:me lale, amoma
hano gilisili, e da "hisobe" ifa lubi amola yoi wulo, amoga
Sema buga amola ea fi dunu huluane, ilima maga:me
fogaga:gala:su.
20 E amane sia:i, "Amo maga:me da gousa:su Sema amo
Gode da dilima nabawane hamoma:ne sia:i liligi, amo da
dafawane olelema:ne ilegei hamosa!"
21 ***Amo hou defele, Mousese da Abula diasu amola amo
ganodini liligi huluane, amo da:iya maga:me fogaga:gala:su.
22 †††Sema ganodini, ledo liligi huluane da maga:mega
dodofeiba:le, ledo hame ba:sa. Maga:me da sogadigiba:le
fawane, Gode da wadela:i hou gogolema:ne olofosa.

Gelesu da Bogoiba:le, Wadela:i Hou Fadegai Dagoi

23 Amo liligi da Hebene ganodini liligi amo fedege agoane
diala. Amo liligi da ohe fi ilia maga:mega dodofei ba:i. Be
Hebene ganodini gobele salasu hamoma:ne, Gode da amo
hou baligi hou ba:musa: dawa:i.
24 Gelesu da dunu loboga hamoi Hadigi Malei Sesei amo
da Hebene liligi fedege agoane, amo ganodini hame golili
sa:i. E da Hebenedafa amo ganodini golili sa:i. Amo
ganodini E da nini fidima:ne Godema sia:ne gadosa lela.
25 Ode huluane amoga, Yu gobele salasu Ouligisu dunu
da Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini bulamagau o sibi
amo ea maga:me gaguli ahoa. Be Yesu Gelesu da Ea da:i
hodo imunusa:, ode bagohame amoga hame asi.

§§ **9:19:** Gadili Asi 24:6-8 *** **9:21:** Gobele Salasu 8:15 ††† **9:22:** Gobele Salasu 17:11

26 Amane hamoi ganiaba, E da osobo bagade hahamoi eso
hemone, amogainini wali, amo ode huluane E da se nabasu
eso bagohame amoga nabala:loba. Be wali, soge wadela:mu
eso gadeneiba:le, E afadafa fawane, Ea da:i hodo gobele
salasu agoane wadela:i hou fadegamusa:, misi dagoi.
27 Dunu huluane afae afae da afae bogole, Gode Ea midadi
fofada:musa: lelumu.
28 ‡‡‡Amo defele, Gode da Gelesu afadafa fawane gobele
salasu agoane, dunu bagohame ilia wadela:i hou fadega-
musa: asunasi. Gelesu da bu misunu galebe. Wadela:i hou
fadegamusa: hame. Be Ea da dunu amo da E bu misunu
ouesalebe, ilima gaga:sudafa ima:ne bu misunu.

10

1 Yu Sema da dafawane noga:i liligi hobea misunu liligi,
amo fedege agoane gala. Be amo fedege da misunu noga:i
liligi fonobahadi fawane olelesa. Yu Sema amo ganodini,
ilia mae helefili, ode huluane amoga gobele salasu defele
hamonana. Amaiba:le, Sema gobele salasu hou da Godema
mabe dunu ilia hou hahamomudafa hamedei agoane ba:sa.
2 Musa:, Godema sia:ne gadosu dunu da ilia wadela:i hou
dafawane dodofei dagoi ba:loba, ilia da hame gogosia:iba:le,
gobele salasu hou yolesila:loba.
3 Be gobele salasu hou da ode huluane hamobeba:le, dunu
ilia da wadela:i hou hamonana amo olelesa.
4 Bulamagau amola goudi, amo ilia maga:me da wadela:i
hou fadegamusa: hamedeiwane ba:sa.
5 *Amaiba:le, Yesu Gelesu da osobo bagadega misusa:
momogele esaloba, E da Godema amane sia:i,
"Di da gobele salasu hou amola gobele salasu liligi
ba:mu hame hanasa.
Be Di da da:i hodo momagele, Nama i.
6 Be Di da bulamagau amola sibi
wadela:i hou fadegama:ne oloda da:iya susugabo gobei,
amo hahawane hame ba:sa.
7 Amalalu, Na amane sia:i,
'Sema Buga ganodini Na hou olelemusa: dedei,
amo defele, Gode, Na da Dia hanai hamomusa:, Na da
wea!' "
8 E degabo amane sia:i, "Di da gobele salasu liligi amola
ohe fi oloda da:iya wadela:i hou fadegamusa: gobei amo
hame hanai amola hahawane hame ba:sa!" Amo gobele
salasu liligi da Sema defele hamosa, be Gode da amo higasa,
Gelesu da sia:i dagoi.

---

‡‡‡ **9:28:** Aisaia 53:12 * **10:5:** Gesami Hea:su 40:6-8

9 Amalalu, E amane sia:i, “Gode! Na da Dia hanai
hamomusa:, Na da misi goea!” Amaiba:le, Gode da musa:
gobele salasu hou huluane yolesili, Gelesu Ea gobele salasu
hou fawane ba:sa.
10 Yesu Gelesu da Gode Ea hanai hou hamobeba:le, E
da Ea da:i hodo gobele salasu agoane afadafa fawane bu
mae hamoma:ne i. Amaiba:le, ninia huluane wadela:i hou
dodofei dagoi ba:sa.
11 †Yu gobele salasu dunu huluane da eso huluane hawa:
hamonana. Gobele salasu hou afadafa ilia da eso bagohame
mae yolesili hamonana. Be amo gobele salasu hou da
wadela:i hou fadegamusa: hame dawa:.
12 ‡Be Gelesu da gobele salasu afadafa, amo da wadela:i
hou bu hamedafa ba:ma:ne, hamonanu, Gode Ea afodafa fi.
13 E da wali, Gode Ea ha lai dunu huluane Ea emo
haguduga ligisimusa: ouesala.
14 Amaiba:le, E da gobele salasu afadafa fawane
hamobeba:le, Ema dafawaneyale dawa:su dunu huluane
ilia wadela:i hou Ea maga:mega dodofei dagoi. Amo
dunu da eso huluane esalalaloma:ne, E da ili afadenene,
moloidafa hamoi dagoi.
15 Gode Ea A:silibu Hadigidafa da ninima Ba:su Dunu
agoane.
16 §E da degabo amane sia:sa, “Hina Gode da amane sia:sa,
‘Gaheabolo Gousa:su amo Na da Na Isala:ili fi ilima hamomu
da agoane ba:mu.
Na da Na sema ilia da:i hodo ganodini salimu,
amola Na Sema ilia dogo da:iya dedemu.’ ”
17 **Amalalu Gode Ea A:silibu da bu amane sia:sa, “Na da
ilia ledo amola wadela:i hou hamoi, amo Na da bu hame
dawa:mu!”
18 Amaiba:le, Gode da wadela:i hou gogolema:ne olofoi
dagoiba:le, wadela:i hou fadegama:ne gobele salasu hou bu
hamomu da bai hame gala.

Ninia Godema Gadenena Misunu da Defea

19 Amaiba:le, na fi dunu! Wali Yesu Ea maga:me da
asiba:le, ninia Hadigidafa Momei Sesei logo da doasi dagoi.
Amaiba:le, ninia halegalewane ganodini golili sa:imu da
defea.
20 Gelesu da Gode gadenene misa:ne, ninima logo gahe-
abolo doasi dagoi. Ninia ga:su abula baligili, Hadigidafa
Momei Sesei amo ganodini masusa: dawa:. Ga:su abula da
fedege agoane Yesu Ea da:i hodo.

---

† **10:11:** Gadili Asi 29:38 ‡ **10:12:** Gesami Hea:su 110:1 § **10:16:** Yelemaia 31:33 ** **10:17:** Yelemaia 31:34

21 Ninia Gobele Salasu Ouligisu Dunu bagade amo da Gode
Ea Diasu ouligisa. Amo da Yesu Gelesu.
22 ††Amaiba:le, ninia mae ogogole, Yesu Ea hou moloiwane
lalegaguli, ninia asigi dawa:su dodofei dagole, ninia dogo
bu hadigi hamone, nini da:i hodo hano ida:iwane amoga
dodofei dagole, Godema gadenena misunu da defea.
23 Gode da Ea imunu sia:i dafawane hamomu, amo
ninia dafawaneyale dawa:beba:le, ninia hobea misunu
esaloma:beyale dawa:lusu hou gasawane gagumu da defea.
24 Ninia dunu eno dunu enoma asigiba:le, hou ida:iwane
hamomusa:gini, dunu eno dunu enoma fidimu da defea.
25 Mogili ilia gilisisu hou yolesi dagoi. Be ninia agoane
hamomu da defea hame. Be Hina Gode Yesu Gelesu Ea bu
misunu eso da gadenene manebeba:le, ninia baligiliwane
dunu eno dunu eno dogo denesimu da defea.
26 Be ninia dafawane sia: nabalu, bu mae dawa:le
udigili wadela:i hou hamonanea, ninia eno wadela:i hou
fadegamusa: gobele salasu ba:mu da hamedei.
27 ‡‡Be amai hamonanea, dunu ilia beda:iwane Gode Ea
fofada:mu amola lalu bagade dabe amo Godema ha lai dunu
ilia ba:sa, amo fawane ouesalumusa: dawa:.
28 §§Dunu afae da Mousese ea Sema hame nabaloba,
ilia da ema fofada:su. Ba:su dunu aduna o udiana ilia
sia: nababeba:le, ilia amo dunu mae gogolema:ne olofole
medole legesu.
29 ***Amaiba:le, dunu da Gode Egefedafa higasea amola
e da maga:me amoga Gode Ea gousa:su Sema hamone,
wadela:i hou dodofei, amo da hamedei liligi e dawa:sea, e
da Gode Ea A:silibu (amo da Gode Ea hahawane dogolegele
iasu) Ema gadesa, amo dunu da se dabe iasu baligiliwane
ba:mu.
30 †††Gode da amane sia:i, “Nisu da dabemu, Na da dabe
imunu!” E da eno amane sia:i, “Hinadafa da Ea fi dunuma
fofada:mu!”
31 Esalalala Gode da se dabe iasu ima:ne, osobo bagade
dunu Ea lobo ganodini gagusia, amo da baligiliwane beda:su
liligi.
32 Dilia musa: Gode Ea hou lalegagui eso bu dawa:ma.
Amo esoga, dilia Gode Ea hadigi ba:i dagoiba:le, dilia se
bagade nabaloba hame dafai.
33 Dunu eno ba:ma:ne, eno dunu ilia dili fasu amola
dilima gadesu. Eso enoga, ilia da dili fi dunuma agoane

---

†† **10:22:** Gobele Salasu 8:30; Isigiele 36:25 ‡‡ **10:27:** Aisaia 26:11 §§ **10:28:** Mousese ea Malasu 17:6, 19:15 *** **10:29:** Gadili Asi 24:8 ††† **10:30:** Mousese ea Malasu 32:35-36

hamonoba, dilia da dili fi dunu fidima:ne ilima gilisimusa:
amola gaga:musa: dawa:i.
34 Dilia da se iasu diasu hawa: hamosu dunu ilia se
nabasu, gilisili se nabasu. Eno dunu da dili liligi gasawane
fedele gagulaligiloba, dilia da mae dawa:le hahawane ba:i.
Dilia da liligi ida:iwane galu amo eso huluane dialalalumu
liligi gagui dagoi, amo dawa:beba:le, hahawane ba:i.
35 Amaiba:le, dilia da hobea bidi ida:iwane lamuba:le,
dogo denisisu hou mae yolesiagama.
36 Dilia Gode Ea hanai hamoma:ne amola Ea hahawane
imunu ilegele sia:i liligi lama:ne, mae ougili hahawane mae
yolesili ouesaloma.
37 ‡‡‡Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Fonobahadi ouesalu,
misunu Dunu da misunu.
E masea, hedolowane doaga:mu.
38 Be Na moloidafa hamoi fi dunu da dafawaneyale
dawa:beba:le, esalalalumu.
Be afae afae da sinidigili, Na hou yolesisia,
Na da ilima hahawane hame ganumu!"
39 Be ninia da bu sinidigili gaga:su yolesimu hame dawa:.
Be ninia da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode Ea gaga:su lai
dagoi.

11

Dafawaneyale Dawa:be Lalegagusu Hou

1 Dafawaneyale dawa:su hou da agoaiwane gala. Ninia
da hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu da
dafawane misunu ninia dafawaneyale dawa:be amola siga
hame ba:su liligi ninia dafawaneyale dawa:be.
2 Siba fi dunu mogili da amo dafawaneyale dawa:su hou
lalegaguiba:le, Gode da ilima hahawane galu.
3 *Gode da Ea Sia: (amo da hame ba:su liligi) amoga E da
osobo bagade, mu amola liligi huluane (amo da siga ba:su
liligi), amo hahamoi. Ninia da dafawaneyale dawa:su hou
lalegaguiba:le amo dawa:.

Ga:ine amola A:ibele

4 †A:ibele da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le,
gobele salasu liligi amo da Ga:ine ea iasu baligi, Godema i.
Ea dafawaneyale dawa:su hou ba:beba:le, Gode da ea iasu
hahawane ba:beba:le, E da A:ibele, moloidafa hamoi dunu
ba:i. A:ibele da hemonega bogoi dagoi, be ea dafawaneyale
dawa:su hou da wali eso ninima olelesu liligi gala.

‡‡‡ **10:37:** Haba:gage 2:3-4 * **11:3:** Mui 1:1; Gesami Hea:su 33:6, 33:9; Yone 1:3 † **11:4:** Mui 4:3-10

Inoge

5 ‡Inoge da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, e
da mae bogole, dunu mae ba:ma:ne, Gode da e muagado
lale gadoi. Gode Sia: da agoane dedei diala, “Gode da Inoge
ea hou hahawane ba:lalu, Hebene sogega lale gadoi.”
6 Gode da dunu amo da dafawaneyale dawa:su hou hame
lalegagusia, hahawane ba:mu hamedei ba:sa. Nowa dunu
da Godema misusa: dawa:sea, e da Gode da esala amola
nowa da Gode Ea hou hogoi helesea, Gode E da ema bidi
imunu, amo dafawaneyale dawa:beba:le fawane Godema
doaga:mu logo ba:mu.

Nowa:

7 §Nowa: da dafawaneyale dawa:beba:le, e da Gode Ea
sisasu amo hobea misunu siga hame ba:su hou, amo nabi.
E da Gode sia: nababeba:le, dusagai hamone, e amola ea
sosogo fi gaga:i dagoi ba:i. Amaiba:le, osobo bagade fi dunu
huluane ilia fofada:nanu, bogosu dabe iasu lai. Be Gode da
Nowa: ea dafawaneyale dawa:su hou ba:beba:le, amo dunu
afadenene bu moloidafa hamoi ba:i.

A:ibalaha:me

8 **A:ibalaha:me da dafawaneyale dawa:su hou lale-
gaguiba:le, soge amo da Gode da ema imunu ilegele sia:i
amola amoga doaga:musa: gadili masa:ne sia:i, e da Gode
Ea sia: nabawane hamoi. E da ea soge yolesili, soge amo e
da hame dawa:i soge, amoga doaga:musa: asi.
9 ††E dafawaneyale dawa:beba:le, ga fi dunu agoane, soge
amo Gode da ema hobea imunu ilegele sia:i, amo ganodini
esalu. E da abula diasu ganodini esalu. Ea mano, Aisage
amola Ya:igobe, da Gode Ea hahawane dogolegele iasu lai
dagoi. Ela amolawane da abula diasu ganodini esalu.
10 A:ibalaha:me da moilai bai bagade amo Gode da
hahamoi, hamedafa mugulumu moilai, amo ganodini esalu-
musa: e da ouesalebeba:le, gadili asili, abula diasu ganodini
esalu.
11 ‡‡A:ibalaha:me da mano hamomu hamedene da:i hamoi
amola Sela da da:i hamoiba:le, mano lalelegemu hamedei
ba:i. Be A:ibalaha:me da Gode da ema imunu ilegele sia:i
dafawaneyale dawa:beba:le, e da mano hamoi dagoi.
12 §§A:ibalaha:me ea bogomu da gadenene ba:i. Be amo
dunu egaga fi misi dunu ilia da gasumuni idi defele amola
wayabo bagade bega: sa:i idi (idimu hame gala), defele
ba:sa.

---

‡ **11:5:** Mui 5:21-24 § **11:7:** Mui 6:13-22 ** **11:8:** Mui 12:1-5 †† **11:9:** Mui 35:27 ‡‡ **11:11:** Mui 18:11-14, 21:2 §§ **11:12:** Mui 15:5, 22:17, 32:12

13 ***Amo dunu huluane da dafawaneyale dawa:su lalegaguiwane bogoi. Ilia da Gode Ea imunu ilegele sia:i liligi hame ba:i. Be fedege agoane, ilia amo liligi sedagaga manebe ba:i. Ba:beba:le, ilia hahawane ba:i. Ilia da ga fi dunu agoane, osobo bagadega ahoanebe, dunu huluane nabima:ne sia:su.
14 Agoaiwane sia:su dunu da ilia sogedafa amoga fimusa: hogosa, amo noga:le olelesa.
15 Ilia yolesi soge amoga bu sinidigimu logo hanaiwane ba:sa:besa:le, ilia soge yolesi amo bu hame dawa:lalu.
16 Be ilia da baligili noga:i soge hogosu, amo Hebene soge. Amaiba:le, Gode da ilima esaloma:ne moilai bai bagade hahamoi dagoiba:le, ilia da Ema "Ninia Gode" dio asuliba:le, Gode da hame gogosiasa.

Gode Ea Fidafa Dunu da Adoba:su Ba:beba:le Hame Dafai.

Bai ilia hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu dafawaneyale dawa:i.
17 †††A:ibalaha:me da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, Gode da ema adoba:su oleleloba, e da eagofe Aisage gobele salasu Godema imunusa: dawa:i galu. Gode da A:ibalaha:mema fawane hobea imunu ilegele sia:i, be e da mae hihini ea mano Godema imunusa: dawa:i galu.
18 ‡‡‡Gode da musa: ema sia:i galu, "Aisage ea mano lalelegemuba:le, digaga fi amo Na dima imunu ilegele sia:i defele da bagade ba:mu."
19 Gode da Aisage ea bogoi bu wa:legadolesimusa: defele esala, amo A:ibalaha:me da dafawaneyale dawa:i. Amaiba:le, e da fedege agoane, Aisage bogole, bu ea mano esaloma:ne wa:legadoi, amo ba:i.
20 §§§Aisage da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, e da Ya:igobe amola Iso elama Gode da hobea elama hahawane imunu ilegele sia:i.
21 *Ya:igobe da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, ea bogomu gadenenoba, e da Yousefe ea mano elama, ela da Gode Ea hahawane imunu hou ba:mu sia:i. E da ea daguluga ili, Godema nodone sia:ne gadoi.
22 †Yousefe da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, ea bogomu gadenenoba, e da Isala:ili dunu da Idibidi yolesili ga masunu sia:i amola ea gasa gaguli masa:ne sia:i.
23 ‡Mousese ea ame amola ada, da dafawaneyale dawa:beba:le, Mousese da lalelegeloba, ela da oubi udiana

---

*** **11:13:** Mui 23:4; 1 Hou Olelesu 29:15; Gesami Hea:su 39:12 ††† **11:17:** Mui 22:1-14 ‡‡‡ **11:18:** Mui 21:12 §§§ **11:20:** Mui 27:27-29, 39-40 * **11:21:** Mui 47:31-48:20 † **11:22:** Mui 50:24-25; Gadili Asi 13:19 ‡ **11:23:** Gadili Asi 2:2, 1:22

amoga e wamolegei. E da mano noga:idafa ela ba:beba:le,
ela mae beda:iwane Felou ea sema hame nabi.
24 §Mousese da dafawaneyale dawa:beba:le, e da asig-
ilabeba:le, e da Felou idiwi amo ea fofoi mano esalumu
higa:i.
25 E da eso bagahame wadela:i hou amo ganodini esalumu
higa:iba:le, Gode Ea fi dunu defele gilisili se nabimu hanai
galu.
26 E da Gode Ea hobea imunu bidi dawa:beba:le, e da
Idibidi muni amola liligi ida:iwane mae dawa:le, Gelesu Ea
hawa: hamomuba:le se nabasu da baligili hou ida:iwane
dawa:i galu.
27 **Mousese da dafawaneyale dawa:su hou lale-
gaguiba:le, e da Idibidi hina bagade ea ougi hou amoba:le
mae beda:ne, Idibidi soge yolesili asi. E da fedege agoane,
siga hame ba:su Gode amo ba:beba:le, hame beba:i.
28 ††E da dafawaneyale dawa:beba:le, Baligisu Lolo Nasu
hemoi. Ea sia:beba:le, Bogosu A:igele da Isala:ili magobo
dunu mano mae medole legema:ne, Isala:ili dunu da ilia
logoga sibi maga:me fogaga:la:i.
29 ‡‡Isala:ili dunu da dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da
Maga:me Hano ganodini hafoga:iba:le, degesu logo hamoi.
Amoga, ilia da hahawane degei dagoi. Be Idibidi dunu da
degemusa: dawa:beba:le, huluane hanoga na dagoi ba:i.
30 §§Isala:ili dunu da dafawaneyale dawa:su hou lale-
gaguiba:le, ili da Yeligou moilai bai bagade eso fesuale
sisiga:le mogodigili, Yeligou gagoi da mugululi sa:i dagoi.
31 ***Aie heda:i uda La:ihabe da dafawaneyale
dawa:beba:le, Isala:ili desega misi dunu aowale, wamolegei.
Amaiba:le, Gode Ea hou hame nabasu dunu da
bogogia:loba, e da hame bogoi.
32 †††Be bu sia:mu da hamedei. Olelemu da hamedeiba:le,
na da Gidione, Bala:ge, Sa:masane, Yefeda, Da:ibidi,
Sa:miuele amola balofede dunu, amo ilia hou hame
olelemu.
33 ‡‡‡Be ilia da dafawaneyale dawa:beba:le, soge fi
bagade amoga gegenanu, hasalasu. Ilia hou ida:iwane
hamobeba:le, Gode Ea imunu ilegele sia:i liligi afae afae lai.
Ilia gasonasu laione wa:me ilia lafi ga:si.
34 §§§Ilia lalu bagade haba:dosu. Dunu da ili gobiheiga
medomusa: dawa:loba, ilia hobea:i. Ilia da gasa hame ba:i,

---

§ **11:24:** Gadili Asi 2:10-12 ** **11:27:** Gadili Asi 2:15 †† **11:28:** Gadili Asi 12:21-30 ‡‡ **11:29:** Gadili Asi 14:21-31 §§ **11:30:** Yosiua 6:12-21 *** **11:31:** Yosiua 6:22-25, 2:1-21 ††† **11:32:** Bisisu 6:11-8:32, 4:6-5:31, 13:2-16:31, 11:1-12:7; 1 Sa:miuele 16:1-1 Hina bagade 2:11; 1 Sa:miuele 1:1-25:1 ‡‡‡ **11:33:** Da:niele 6:1-27 §§§ **11:34:** Da:niele 3:1-30

be bu afadenene gasa bagade hamoi. Ilia gegesu ganodini
gasa bagade ba:su. Ilia ga fi dunu ilia gegesu dunu fane
legei.
35 *Dafawaneyale dawa:beba:le, uda da ilia fi dunu bogoi
amo uhini wa:legadoi ba:i. Eno, ilia da eso huluane mae
bogole Fifi Ahoanusudafa lamu hanaiba:le, ilia se iasu diasu
logo doasi ba:loba hame hobea:i. Be dunu ilima se iawane
medole legei, amo ilia hame higa:i.
36 †Mogili, eno dunu da ilima gadesu amola fasu. Dunu
eno da mogili sia:inega la:gili, se iasu diasu ganodini sali.
37 ‡Mogili, dunu eno da igiga medoi. Mogili ilia soga
mogoa hedofasu. Mogili ilia gobihei bagade amoga medole
legei. Ilia da:i nabadowane, sibi o goudi amo ea gad-
ofo houga:i amo fawane salawane, hame gaguiwane, se
nabawane, enoga fasawane, udigili ahoanu.
38 Ilia da noga:le hamobeba:le, osobo bagade da ilia amo
ganodini esaloma:ne defele hame ba:sa. Ilia ga fi dunu
agoane, udigili gele gelabo amola uli dogoi amo ganodini
golaiwane udigili ahoanu.
39 Ilia da dafawaneyale dawa:su hou lalegaguiba:le, mae
dafane, ilia hou da ida:iwane ba:su. Be ilia da Gode Ea
dafawane imunu ilegele sia:i liligi hame lai.
40 Bai Gode da baligiliwane ninima imunusa:, amola
ilia amola ninia, gilisili moloidafa E da hamomusa:
dawa:beba:le, ilia da amo imunu ilegele sia:i liligi hame ba:i.

12

Ninia Ada Gode

1 Be amo dunu bagohame da ninima Gode Ea hou ba:su
dunu esala. Amaiba:le, ninia da ilia hou defele, logo ga:su
liligi huluane amola wadela:i hou amo da hedolowane
nini bu la:gisa, amo huluane fadegamu da defea. Ninia
hehenasu amo Gode da ninima olelei, amo mae yolesili
ha:giwane hehenamu da defea.
2 Ninia mae beba:le, Yesu (ninia dafawaneyale dawa:su
hou muni hemosu amola dagosu Ouligisu Dunu) amo
fawane ba:mu da defea. E da bulufalegeiga bogomu
dawa:beba:le, Ea hou hame yolesi. Be E da hahawane
hou amoga doaga:musa: dawa:beba:le, bulufalegeiga bo-
gomuba:le gogosiasu hou mae dawa:le, E da wali Gode Ea
Hinadafa Fisu afodafa la:ididili fisa.

---

* **11:35:** 1 Hina bagade 17:17-24; 2 Hina bagade 4:25-37 † **11:36:** 1 Hina bagade 22:26-27; 2 Hou Olelesu 18:25-26; Yelemaia 20:2, 37:15, 38:6 ‡ **11:37:** 2 Hou Olelesu 24:21

3 Ea se nabasu dawa:ma! Wadela:i hamosu dunu da
Ema nimiwane ha lai. Amaiba:le, dilia da da:i dioiba:le,
dafawaneyale dawa:su hou yolesimu da defea hame.
4 Dilia da wadela:i hou amoma gegenana. Be amoga dilia
da hame medole legei ba:sa.
5 *Gode da ninima dogo denesima:ne "Na mano!" sia:sa.
Dilia da amo sia: gogoleila:?
E da amane sia:sa,
"Na mano! Hina Gode da dima dia hou hahamoma:ne
sia:sea,
Ea sia: nabima! E da dima gagabole sia:sea, mae da:i
dioma!
6 Bai Hina Gode da Ea dogolegei mano huluanema ilia hou
hahamoma:ne sia:sa.
Nowama E da 'Na mano' sia:sa,
E da dawa:digima:ne se dabe iasu iaha!"
7 Dilia da se iasu nabasea, amo da ada ea hou agoane
dilima maha dawa:beba:le, mae da:i dioma. Bai amo se
nabasu da Gode da dili da Ea mano dawa:beba:le, agoane
hamosa. Osobo bagade ada huluane da ilia manoma
dawa:digima:ne se iasu iaha.
8 Be dilia Gode Ea mano huluane amo defele ilia
dawa:digima:ne se iasu laha hame ba:sea, amo dilia da
manodafa hame be fa mano fawane esala olelesa.
9 Ninia osobo bagade ada da ninima se iasu iabeba:le,
ninia bu beda:iwane ilima nodoi. Amaiba:le, ninia
A:silibu Adadafa, Ema baligiliwane nabasu hou hamone,
esalalalumu da defea.
10 Ninia osobo bagade ada, ilia hanaiba:le, eso bagahame
amoga ninima se iasu. Be Gode da nini fidima:ne, nini Ea
hadigi gilisili lama:ne, dawa:digima:ne se iasu iaha.
11 Ninia Gode Ea se iasu labeba:le, amo esoga hahawane
hame gala, se naba. Be fa:no, amo se dabe iasu amoga ninia
hou bu hahamoiba:le, hou ida:iwane bu lai dagoiba:le, ninia
moloidafa olofosu hou bu fage agoane legelalu, Gode Ea se
iasu bidi noga:i ba:mu.

Fada:i Sia: amola Sisasu Sia:,
12 †Amaiba:le, dilia lobo gaguia gadoma:ne amola dilia
muguni yagugui gasa lama:ne, dogo denesima!
13 ‡Fedege agoane, emo gasuga:igi dunu da mae dafane
hahawane uhinisima:ne, logo moloidafa amoga fawane
masa.
14 Dunu huluanema olofosu hamoma:ne hogoi helema.
Hadigi hame hamoi dunu da Hina Gode hamedafa ba:mu,
amo dawa:beba:le, eso huluane hadigi hou hogoma.

---

* **12:5:** Yoube 5:17; Malasu 3:11-12 † **12:12:** Aisaia 35:3 ‡ **12:13:** Malasu 4:26

15 §Dilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu yolesili,
beba:sa:besa:le, dawa:ma! Dunu afae da gamogai gisi
agoane heda:le, bagadewane wili gala:le, dunu eno ilia hou
wadela:mu da defea hame galebe.
16 **Dunu afae da wadela:i uda lasu hou o Iso agoane,
a:silibu hou mae dawa:le, ha:i manu afadafa fawane
hanaiba:le ea ada hobea magobo manoma nana imunu liligi
huluane bidi lai dagoi, agoaiwane maedafa hamoma!
17 ††Iso da fa:no ea ada magobo manoma imunu nana liligi
bu lamusa: dawa:i galu. E da dinanu, amo logo hogoi helele,
be ea hou bu sinidigimusa: hamedei ba:beba:le, logo ga:si
dagoi ba:i.
18 ‡‡Dilia da Isala:ili fi dunu defele, liligi gaguli ba:su
dawa: liligi, amo Sainai Goumi laluga bagade nenanu, gasi
bagade amola gulu bagebe alaloyo ganodini hamonanu,
amo goumiga hame doaga:i.
19 Ilia da dalabede sia: amola sia:dafa nabi. Ilia amo sia:
nabaloba, beda:iba:le bu mae nabima:ne ha:giwane edegei.
20 §§Bai ilia da sia: amo, “Dunu o ohe fi o eno liligi da
goumi digili ba:sea fawane, ilia igiga medole legei dagoi
ba:mu!” Ilia da amo sia:iba:le beda:ne, nabimu higa:i galu.
21 ***Ba:su liligi da bogomuwane beda:ma:ne agoai
galebe. Amaiba:le, Mousese da hi beda:iba:le amane sia:i,
“Na da bagadewane beda:iba:le, yagugusa!”
22 Be dilia da Saione Goumi amola Esalebe Gode Ea
Moilai Bai Bagade amo Hebene ganodini gagui Yelusaleme
(amo ganodini a:igele dunu osea:idafa esalebe ba:sa), amoga
doaga:i dagoi.
23 Dilia da Gode Ea degabo lalelegei mano amo ilia dio
da Hebene ganodini dedei, amo ilia hahawane gilisisuma
doaga:i dagoi. Dilia da Gode, amo da fifi asi gala dunu
huluanema Fofada:su gala, amola noga:i dunu amo ilia
a:silibu Gode da afadenene moloidafa hamoi dagoi, ilima
doaga:i dagoi.
24 †††Dilia da Yesu, amo da gaheabolo Gousa:su Sema
hahamoi dagoi, amola maga:me fogaga:gala:i, amo Ea
imunu liligi da A:ibele ea maga:me amo imunu hou baligisa,
amoma doaga:i dagoi.
25 ‡‡‡Amaiba:le, dawa:ma! Sia:su dunu Ea sia: nabima:ne
mae higama. Nowa da sisasu dunu e da osobo bagadega
Gode sia:i liligi olelei, amo hame nabaloba, e da hobeale

---

§ **12:15:** Mousese ea Malasu 29:18 ** **12:16:** Mui 25:29-34 †† **12:17:** Mui 27:30-40 ‡‡ **12:18:** Gadili Asi 19:16-22, 20:18-21; Mousese ea Malasu 4:11-12, 5:22-27 §§ **12:20:** Gadili Asi 19:12-13 *** **12:21:** Mousese ea Malasu 9:19 ††† **12:24:** Mui 4:10 ‡‡‡ **12:25:** Gadili Asi 20:22

masunu logo hame ba:i. Amaiba:le, ninia Sisasu Dunu amo da Hebene amoga sia:sea, amo hame nabasea, hobeale masunu logo hamedafa ba:mu.

26 §§§Sisasu Dunu da musa: Ea sia:ga osobo bagade fawane ugugui. Be E da hobea hamoma:ne, amane sia:i, “Na da bu afadafa fawane eno, osobo bagade amola mu ugugumu!”

27 E da “afadafa eno” sia:beba:le, amo hahamoi liligi da uguguli, mugululi, hamedafa ba:mu, amo ninia noga:le dawa:. Be hame mugulumu dialumu liligi da amaiwane dialumu.

28 Amaiba:le, ninia da hobea Hinadafa Hou amo da mugulumu hamedei liligi, amo ba:musa: dawa:beba:le, ninia da Godema hahawaneba:le, E da nini hahawane ba:ma:ne, Ema beda:iwane nodomu da defea.

29 *Bai ninia Gode da gugunufinisimusa: lalu agoane gala.

13

Gode Hahawane Ba:ma:ne Ninia Habodane Hamoma:bela:?

1 Dilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi afadafa hamoi dagoiba:le, dilia enoma enoma asigiwane hamonanoma!

2 *Dilia da ga fi dunu dilia diasuga aowamusa: mae gogolema! Bai mogili agoane hamobeba:le, mae dawa:iwane a:igele dunu aowai dagoi.

3 Dilia se iasu diasu ganodini sali dunu dawa:sea, fedege agoane dilia se iasu diasu ganodini sali amo defele ilima asigima. Dunu da se nababeba:le, dilia ili se nabasu gilisili lai dagoi amo defele ilima asigima.

4 Dunu huluane da uda lasu houdafa amoma nodomu da defea. Dunu da ea uda fawane lamu amola uda da egoa ema fawane fima:mu. Be Gode da wadela:i uda lasu hamosu dunu amola inia uda adole lasu dunu, ilima se dabe iasu ima:ne fofada:mu.

5 †Muni hanai hou maedafa dawa:ma. Dilia lai liligi lai dagoiba:le, hahawane ba:ma. Eno lamusa: mae dawa:ma. Bai Gode da amane sia:i, “Na da di hamedafa yolesimu. Na da di hame yolemu!”

6 ‡Amaiba:le, ninia da mae beda:iwane amane sia:mu da defea, amane,

“Hina Gode da na fidisu esala.
Na da hamedafa beda:mu.
Dunu eno da na gugunufinisimu hamedei!”

---

§§§ **12:26:** Ha:ga:iai 2:6 * **12:29:** Mousese ea Malasu 4:24 * **13:2:** Mui 18:1-8, 19:1-3 † **13:5:** Mousese ea Malasu 31:6, 31:8; Yosiua 1:5 ‡ **13:6:** Gesami Hea:su 118:6

7 Dilia musa: Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu,
amo ilia Gode Ea Sia: dilima olelei, amo bu dawa:ma. Ilia
esalusu hou amola ilia bogosu hou, amo bu dawa:le, ilia
dafawaneyale dawa:su hou defele hamoma.
8 Yesu Gelesu da aya, wali amola eso huluane, mae
afadenene amaiwane musa: esalu amola wali esala amola
hobea esalalalumu.
9 Dilia da ogogosu hisu sia: nababeba:le, logodafa yole-
sisa:besa:le, dawa:ma. Dilia da ha:i manu Sema mae
dawa:le, Gode Ea hahawane dogolegele iasu dawa:beba:le
fawane, gasawane a:silibu hou hamomu da defea. Mogili
da amo ha:i manu sema bagade nabawane hamosa. Be amo
sema da ilia hou hame fidisa.
10 Yu Gobele salasu dunu da Yu sia:ne gadosu diasu amo
ganodini hawa: hamosa, amo fedege agoane ninia gobele
salasu liligi oloda da:iya ligisi, amo manusa: da ilima sema
bagade.
11 §Yu gobele salasu Ouligisu dunu da ohe fi ilia
maga:me Hadigidafa Momei Sesei amo ganodini gobele
salasu agoane, Gode da wadela:i hou gogolema:ne olofo-
musa:, gaguli maha. Be ilia ohe fi da:i hodo, moilai gagoi
amo gadili gobesisa.
12 Amo defele, Yesu da dunu ilia wadela:i hou nigima:
agoane Ea maga:mega doga:ma:ne, moilai bai bagade gadili
bogoi dagoi.
13 Amaiba:le, ninia fedege agoane, moilai yolesili, gadili
asili, gilisili Ea gogosiasu dadawa:mu da defea.
14 Bai osobo bagade guiguda: ninia amo ganodini esa-
loma:ne, eso huluane dialalalumu moilai bai bagade hame
ba:sa. Ninia da moilai bai bagade hobea misunu liligi
hogolala.
15 Amaiba:le, ninia Yesu Ea Dioba:le Godema nodone
gobele salasu hou hamomu da defea. Amo gobele salasu
hou da ninia lafidili Gelesu da Hina Godedafa sia:sa, amola
Godema nodosa.
16 Mae gogolema! Hou ida:iwane hamoma amola dunu
eno dunu eno fidilaloma. Bai amo da fedege agoane,
gobele salasu hou. Amola Gode da amo gobele salasu hou
hahawane ba:sa.
17 Dilia ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma. Ilia
da Godema ilia hawa: hamoi amo fofada:muba:le, ilia mae
helefili dilia a:silibu hou ouligisa. Dilia da ilia sia: nabasea,
ilia da hahawane hamomu. Be dilia da ilia sia: hame
nabasea, ilia da:i dioiwane hawa: hamomuba:le, dilia hou
hame fidimu.

---

§ **13:11:** Gobele Salasu 16:27

18 Dilia nini fidima:ne, Godema sia:ne gadolaloma! Ninia
da eso huluane hou ida:iwane hamomu hanaiba:le, ninia
asigi dawa:su da ledo hamedei amo dawa:.
19 Amola Gode da na dilima bu asunasima:ne, dilia balig-
iliwane sia:ne gadoma:ne, na dilima ha:giwane edegesa.

Dagomusa: Sia:ne Gadosu

20-21 Hina Gode Yesu da gobele salasu hamoma:ne bogob-
eba:le, eso huluane dialalalumu gousa:su Sema dafawane
hamoi dagoi. Yesu da amo gobele salasu hou hamobeba:le,
ninia Sibi Ouligisu Bagade hamoi dagoi. Gode da Yesu Ea
bogoi wa:legadolesi. Gode, ninia Olofosu Iasu, E da dilima,
Ea hawa: hamomusa: defele, dilima liligi huluane imunu
amola ninia Yesu Gelesuma madelagiba:le, Ea hanai hou
huluane ninia dogo ganodini hamomu, da defea. Yesu
Gelesu da eso huluane hadigiwane esalumu. Amaiba:le Ema
nodonanumu da defea. Ama.

Sia: Dagosu

22 Na fi dunu! Na dilima ha:giwane edegesa. Amo dogo
denesisu sia: mae yolesili, gebewane nabima! Amo meloa
na dilima dedene i da sedagadafa hame.
23 Louma gamane da ninia fi dunu, Dimodi, amo ea se iasu
diasu logo doasi dagoi. E da hedolowane nama doaga:sea,
na dili ba:la masea, e dili ba:ma:ne sigi misunu.
24 Dilia da ouligisu dunu amola Gode Ea fi dunu hulu-
anema ninia asigi sia: adosima. Ninia fi dunu Idali soge
ganodini da dilima asigi sia: adosisa.
25 Gode da Ea hahawane dogolegele iasu dilima ima:ne na
dawa:lala.
Sia: Ama Dagoi

Ya:mese

(Da:i Sia:-James; Modu-James; Bisini-Jems)

Hidadea Sia:

Dedesu Dunu Ya:mese

Ya:mese meloa dedei amo ganodini da "Gode Ea fa:no bobogesu fi ilia osobo bagade bega: bega: esala" ilima hou olelesa. Ya:mese meloa da hou hisu hisu olelesa. Bagade gagui dunu, hame gagui dunu, adoba:su hou, sia:ga gegesu, eno dunuma fofada:su hou, gasa fi hou, moloidafa sia:ne gadosu hou amola hou hisu hisu bagadewane olelesa. Bai bagade amo meloa ganodini dedei da dunu da Yesu Ea hou lalegagui galea, e da ea asigi dawa:su ganodini dafawaneyale dawa:su hou amo fawane hame, be e da hou ida:iwane Yesu Gelesu Ea hou agoane gilisili hamosea, e da Yesu Ea hou dafawane lalegagui dagoi olelesa.

Sia: Dedei.

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1
2 Dafawaneyale Dawa:su Hou
amola Bagade Dawa:su Hou...Sia:alalo 1:2-8
3 Bagade Gagui amola Hame Gagui ...Sia:alalo 1:9-11
4 Adoba:su Hou ...Sia:alalo 1:12-18
5 Nabima amola Hamoma ...Sia:alalo 1:19-27
6 Gode da Dunu Huluane Defele Ba:sa ...Sia:alalo 2:1-13
7 Dafawaneyale Dawa:beba:le Hawa: Hamoma ...Sia:alalo 2:14-26
8 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu Gona:su Hou ...Sia:alalo 3:1-18
9 Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu
amola OsoboBagade Hou...Sia:alalo 4:1-5:6
10 Eno Olelesu ...Sia:alalo 5:7-20

Ya:mese

1 *Na da Ya:mese, Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, Ea hawa: hamosu dunu esala. Na da dilia Gode Ea fi dunu osobo bagade fifi asi gala amo ganodini esala, dilima asigi sia: dedesa.

Dafawaneyale Dawa:su Hou amola Bagade Dawa:su Hou

2-3 Na fi dunu! Adoba:su hou hisu hisu da dilima doaga:sea, mae da:i dione, hahawane ba:ma! Bai Gode da dilima adoba:su hou amo logo hame hedofasea, dilia da mae dafane lelebeba:le, bu gasawane leloma:ne dawa:mu.

---

* **1:1:** Ma:diu 13:55; Maga 6:3; Asunasi Dunu Ilia Hou 15:13; Gala:isia 1:19

4 Be Gode da dilia hou afadenene ida:idafa hamomusa:
dawa:lalebeba:le, dilia amo hou ida:iwanedafa amoga
doaga:ma:ne, mae dafane gebewane hahawane masa.
5 Be nowa dunu da bagade dawa:su hou hame galea,
defea, e da amo lama:ne Godema sia:ne gadomu da de-
fea. Gode da dunu huluane ilima mae hihini hahawane
dogolegele imunusa: dawa:beba:le, E da amo hou imunu.
6 Be dilia Godema sia:ne gadosea, dilia logo osea:i hame,
be afae fawane asili, dafawaneyale dawa:iwane sia:ne
gadomu da defea. Be nowa da dafawaneyale hame
dawa:sea, e da hano gafului foga sefasisa agoane ba:sa.
7 -
8 Agoai dunu, e da la:ididili la:ididili logo aduna masusa:
dawa:beba:le, e da Hinadafa da ema ea hanai liligi imunusa:
hamedei agoane ba:mu.

Bagade Gagui amola Hame Gagui

9 Yesu Ea fa:no bobogesu dunu liligi hame gagui dunu,
amo Gode da gaguia gadosea, e da hahawane ba:mu da
defea.
10 †Be Gode da liligi bagade gagui dunu ea hou fonobosea,
e amola hahawane ba:mu da defea. Bai bagade gagui
dunu ilia da hedolo biomu gisi amo ea sogea defele hedolo
mugulumu.
11 Eso ma:sea, gia:i bagadeba:le, amo gisi da hedolo biole,
gugunufinisi dagoi ba:sa. Amo defele, bagade gagui dunu da
bidi lasu hawa: hamonanea, e da hedolowane gugunufinisi
dagoi ba:mu.

Adoba:su Hou

12 Nowa dunu da adoba:su hou amo ganodini ea hou
hame yolesisia, e da hahawane gala. Bai e da mae yolesili,
amo adoba:su hou baligisia, Gode da Ema asigi dunu ilima
imunu ilegele sia:i liligi amo esalusudafa habuga, bidi
agoane ema imunu.
13 Be adoba:su hou da ema dafama:ne olelemusa:
doaga:sea, “Gode da nama dafama:ne olelesa!” amo sia:mu
da defea hame. Bai wadela:i dafama:ne adoba:su hou da
Godema doaga:mu da hamedei. Amola E da dunu afae ema
dafama:ne hamedafa adoba:sa.
14 Be adoba:su hou da dunu hiougisia, e da fedege agoane
hisu wadela:i hanai asigi dawa:suga saniga:i dagoi ba:sa.
15 Amasea, ea wadela:i hanai hou da ea dogo ganodini
wadela:i hou mano agoane hamone, amo da lalelegesea
wadela:i houdafa ba:sa. Amasea, wadela:i hou da asigilasea,
amo da mano eno hamosa, amo da bogosu.

---

† **1:10:** Aisaia 40:6-7

16 Na dogolegei fi dunu! Na da Sa:ida:ne ea dilima ogogomu higa:i gala mabu.

17 Ida:iwane iasu liligi huluanedafa da Hebene sogega maha. Gode, amo da muagado gamali huluane hahamoi dunu, E da afadenemu mae dawa:le, gasi hamomusa: sinidigimu hame dawa:. E da iasu liligi ida:iwane gala huluane iaha.

18 Gode da hanaiba:le, Ea Sia: dafawane amoga nini hahamoi dagoi. Ea da nini Ea hahamoi liligi amoma bisilua esaloma:ne, nini hahamoi dagoi.

Nabima amola Hamoma

19 Na dogolegei fi dunu! Dawa:ma! Dunu huluane ilia ha:giwane nabimu da defea. Be hedolowane bu mae adole ima amola hedolo mae ougima.

20 Osobo bagade dunu ilia ougi hou da Gode Ea ida:iwane hawa: hamosu hame fidisa.

21 Amaiba:le, wadela:i hou amola nigima: hou huluane yolesima. Godema nabasu hou hamoma. Gode Ea sia: amo da dilima gaga:su liligi, E da dilia dogo ganodini hawa: agoane bugimusa: dawa:. Dilia amo sia: lalegaguma.

22 Dilia ogogole Gode Ea sia: gega fawane mae nabima. Be Gode Ea sia: nabawane hamoma.

23 Nowa dunu da Gode Ea sia: gega nabalu be nabawane hame hamosea, amo da dunu e da ea odagi ba:ma:ne daya ba:su ganodini ba:sa agoane.

24 Amo dunu da ea odagi ea ba:su ba:lalu, asili, e da hedolowane ea odagi ba:su hou bu gogolesa.

25 Be nowa da sema ida:iwanedafa (amo da osobo bagade dunu halegalewane masa:ne hamosa), amo e da ha:giwane mae yolesili ba:sea amola nabawane mae gogolele hamo-nanea, amo dunu da osobo bagadega esalea, Gode Ea hahawane dogolegele iasu ba:mu.

26 Nowa dunu da Gode Ea hou lalegagui dagoi hi dawa:sea, defea, e da ea gona:su amoma ouligisuwane esalumu da defea. Nowa dunu da ea gona:su amoma ouligisawane hame esalea, e da Gode hame dawa: amola hi da hima ogogosa.

Godema Fa:no Bobogesu Houdafa

27 Ada Gode da Ema fa:no bobogesu houdafa amo fawane hahawane dogolegele ba:sa. Gode da Ema fa:no bobogesu houdafa agoane ba:sa:- Amo da guluba: mano ouligisu hou, didalo se nababeba:le ouligisu hou, amola wadela:i osobo bagade hou amoga afafasu hou.

2

Gode da Dunu Huluane Defele Ba:sa

1 Na fi dunu! Dilia da Hina Gode Yesu Gelesu, hadigi
Hinadafa, amo Ea hou lalegaguiba:le, dilia dunu eno ilia
dabua ba:su dawa:beba:le, ilima hisu hisu agoane hamomu
da dilima hamedei.
2 Agoane dawa:ma! Dilia gilisisu amoga bagade gagui
dunu gouli lobo sogoga salasu, abula ida:iwane ga:i amola
hame gagui dunu abula wadela:i ga:i, ela gilisili masea,
3 *-
4 dilia bagade gagui dunu ema amane sia:sea, "Fisu
ida:iwane guiguda: fima!" be hame gagui dunuma amane
sia:sea, "Di ga leloma o na emo gadenene fima!" dilia
amane sia:sea, dilia dunu hisu hisu agoane ba:sa amola dilia
asigi dawa:su ganodini wadela:le fofada:beba:le, dunu da
hisu hisu ba:sa amo olelesa.
5 Na dogolegei fi dunu! Nabima! Gode da hame gagui
dunu ilia baligiliwane dafawaneyale dawa:su hou amola Ea
Hinadafa Hou E da Ema asigi dunuma imunusa: ilegele sia:i
liligi, amo ilia gaguma:ne, Gode da ilima ilegei.
6 Be dilia da hame gagui dunuma gadesa. Be nowa dunu
ilia da dilia hou wadela:sa, amola dilia hou wadela:musa:
dili fofada:su dunuma fofada:musa: hiouginanala:? Bagade
gagui dunu ili fawane!
7 Bagade gagui dunu ilia da dio ida:iwane gala Gode da
dilima asuli dagoi, amo wadela:musa: lasogole sia:sa.
8 †Gode Ea Hinadafa Hou sema da Gode Sia: amo ganodini
agoane dedei diala, "Disu da:i hodo amoma asigi hou defele,
eno dunuma asigima!" Amo nabawane hamosea, dilia da
hou ida:iwane hamosu dunu agoane ba:mu.
9 Be dilia da dunu ilia dabua ba:su hou amo dawa:beba:le,
ilima hisu hisu agoane hamosea, dilia da wadela:i hamosa.
Dilia da agoane hamosea, Gode Ea sema da dilima dili-
waneya udidisa.
10 Nowa dunu da Gode Ea sema afadafa fawane
wadela:sea, e da sema huluanedafa wadela:lesi dagoi.
11 ‡Gode da amane hamoma:ne sia:i, "Inia uda mae adole
lama!" E da eno amane sia:i, "Dunu eno bogoma:ne mae
medoma!" Amaiba:le, di da inia uda mae adole lale, dunu
eno fane legesea, di da sema wadela:su dunu.
12 Gode da hobea, sema da ninima hahawane hale-
gale lalusu iabe amo dawa:le, ninima fofada:mu. Amo
dawa:beba:le, dilia sia: noga:iwane amola hou ida:iwane
hamoma.

---

* **2:3:** Luge 14:7-14 † **2:8:** Gobele Salasu 19:18 ‡ **2:11:** Gadili Asi 20:13-14; Mousese ea Malasu 5:17-18

13 Bai Gode da dunu amo da eno dunu ea hou
hame gogolema:ne olofosa, ema gogolema:ne olofosu hame
imunu. Be asigiwane gogolema:ne olofosu hou da se
imunusa: fofada:su hou baligisa.

Dafawaneyale Dawa:beba:le Hawa: Hamoma

14 Na fi dunu! Dunu afae da ea lafidili fawane, "Na da
Gode dawa:" sia:sea, be hou ida:iwane hame hamosea, amo
hou da dunu ea hou hame fidisa. Agoane dafawaneyale
dawa:su hou da amo dunu gaga:ma:bela:? Hame mabu!
15 Dilia fi amo ganodini, dilia fi dunu o uda da abula hame
amola ha:i manu hame, agoaiwane esalebe ba:sea,
16 be dilia lafidili fawane ilima, "Na da di Gode fidima:ne
sia:ne gadosa. Lalu houma amola ha:i manu hahawane
moma!" amo fawane sia:sea, be ea da:i hodo hame fidisia,
amo da hou noga:idafa? Hame mabu!
17 Dafawaneyale dawa:su hou da amaiwane diala. Di da
dia asigi dawa:su ganodini fawane dafawaneyale dawa:su
hou lalegagui, be dunu eno ilima fidima:ne hame hawa:
hamosea, dia dafawaneyale dawa:su hou da bogosu liligi
agoai galebe.
18 Be dunu afadafa da amane sia:mu, "Dunu afae da
dafawaneyale dawa:su hou lalegagui. Dunu eno da fidisu
hawa: hamosa," amane sia:mu. Na da bu adole imunu,
amane, "Fidisu hou mae hamone, dafawaneyale dawa:su
hou da hamedei liligi agoane. Dunu da fidisu hawa:
hamosea fawane, e da dafawaneyale dawa:su hou lalegagui
dagoi olelesa."
19 Gode afadafa esala, amo dilia dafawaneyale
dawa:bela:? Defea! Be Fio a:silibu huluane, ilia amo
defele dafawaneyale dawa:beba:le, beda:iba:le yagugusa.
20 Gagaoui di! Udigili mae hawa: hamone, dafawaneyale
dawa:su hou lafidili sia:sa, amo da hamedei liligi.

A:ibalaha:me ea Dafawaneyale Dawa:su Hou

21 §Gode da ninia aowalali ada A:ibalaha:me habodane
afadenene bu moloidafa hamoi ba:bela:? A:ibalaha:me da
Aisage oloda da:iya ligisi, amo hawa: hamobeba:le, Gode da
A:ibalaha:me afadenene bu moloidafa hamoi dagoi ba:i.
22 Dilia hame ba:sala:? A:ibalaha:me ea dafawaneyale
dawa:su hou amola ea hawa: hamosu, da gilisili ea houdafa
olelesu. Ea hawa: hamobeba:le, ea dafawaneyale dawa:le
lalegagusu hou da dafawane olelei.
23 **Amaiba:le, Gode Sia: Dedei da dafawane ba:i, amane,
"A:ibalaha:me da Gode dafawaneyale dawa:beba:le, Gode

§ **2:21:** Mui 22:1-14 ** **2:23:** Mui 15:6; 2 Hou Olelesu 20:7; Aisaia 41:8

da A:ibalaha:me afadenene bu moloidafa hamoi dagoi ba:i.”
Amanoba, Gode da A:ibalaha:mema “Na na:iyado” dio asuli.
24 Amaiba:le, noga:le dawa:ma! Dunu da gilisili hawa:
hamobeba:le amola dafawaneyale dawa:beba:le, Gode da
amo dunu moloidafa hamoi ba:sa.
25 ††Musa: wadela:i uda ea dio amo La:ihabe, ea hou
agoaiwane ba:su. E da Isala:ili desega misi dunu ilima
aowalalu, ilima hobeale masunu logo olelei. Amo hawa:
hamobeba:le, Gode da La:iha:be moloidafa hamoi dagoi
ba:i.
26 Dunu da:i hodo da a:silibu hame galea, amo da bogoi.
Amo defele, dafawaneyale dawa:su hou da hawa: hamosu
hame galea, amo amolawane da bogoi agoai ba:sa.

3

Dunu ilia Gona:su Hou

1 Na fi dunu! Dilia fi ganodini dunu bagahame fawane
olelesu hou lamu da defea. Gode da nini olelesu dunu nin-
ima fofada:su hou da eno dunuma fofada:su hou baligimu,
amo dilia dawa:.
2 Ninia huluane da giadofasu hou eso bagohame hamosa.
Be nowa da giadofasu hame hamosa, amo dunu da
moloidafa hamoi amola e da hi da:i hodo liligi huluane
amoma ouligisu esala, amo ba:sa.
3 Ninia da hosi ema nabasu hou olelema:ne amola logo
eno logo eno amoga hiougima:ne, hosi ea lafi amo ganodini
ouli genonesisu liligi sala
4 Dusagai bagade dawa:ma! Amo da liligi bagade. E da fo
bagade amoga fabeba:le ahoa. Be “lada” fonobahadi amoga
genonesisu dunu da dusagai logo eno logo eno amoga
hiougisa.
5 Dunu ilia gona:su da agoaiwane diala. Gona:su da
fonobahadi, be e da gasa fi bagade sia:musa: dawa:.
Lalu fonobahadi da nene heda:le, iwila bagade da nene
dagosu dawa:.
6 Gona:su da lalu agoane. Amo da wadela:i liligi ninia da:i
hodo ganodini. Wadela:i sia: sia:beba:le, ninia da:i hodo
liligi huluanedafa da wadela:sa. Helo lalu da gona:su amoga
dunu ilia esalusu huluane gia:iwane nenana.
7 Osobo bagade dunu da fi liligi huluane fofomusa: dawa:.
Ilia da ohe fi, sio fi, sania fi amola menabo fi, huluane
fofomusa: dawa:.
8 Be dunu da gona:su ea hou fofomusa: hame dawa:.
Gona:su da wadela:idafa, nabasu hou hame dawa: amola
saya:be ea bogosu defo hano agoane nabai gala.

†† **2:25:** Yosiua 2:1-21

9 *Ninia gona:su afadafa amoga ninia gilisili ninia Hina
Gode amola Ada, amoma nodone sia:sa amola ninia
na:iyado dunu amo Gode da hi ba:su amo defele hamoi,
ilima ninia da gagabusu aligima:ne sia:sa.
10 Nodosu sia: amola wadela:ma:ne gagabusu sia: da
gilisili lafi afadafa amoga maha. Na fi dunu! Amo da noga:i
hame.
11 Hano nasu afadafa amoga hano ida:iwane amola hano
gamogaiwane, gilisili dimu da hamedei.
12 Figi ifa da olife fage hame legesa. Waini efe da figi fage
hame legesa. Gamogai hano nasu amoga hano ida:iwane
dimu da hamedei galebe.

Bagade Dawa:su Hou amo da Hebeneganini Misi

13 Dunu afae da dilia gilisisu amo ganodini bagade
dawa:su hou amola asigi hou lalegagui esalabela:? Defea!
E da ea fonoboiwane amola dawa:iwane hou amoga ea hou
da moloidafa olelemu da defea.
14 Be dia dogo ganodini mudasu hou, ougi hou amola
uasu hou, amo galea, di da dafawane hou amoma
ogogosa:besa:le, di da hidale amola ogogole bagade dawa:su
hou lai dagoi maedafa sia:ma!
15 Agoaiwane bagade dawa:su hou da Hebene amogainini
hame maha. Amo dawa:su hou da A:silibuga hame olelei,
osobo bagade hou fawane. Amo hou da Fio a:silibu fawane
olelesa.
16 Be dunu ilia hou amo ganodini mudasu hou amola uasu
hou ba:sea, wadela:i hou amola wili gala:su hou da gilisili
ba:mu.
17 Be bagade dawa:su hou amo Hebenega mabe hou da
ledo hame ba:sa. Amo hou da olofosu hou, gebewane
hou, na:iyado hou amola asigidafa hou, agoaiwane ba:sa.
Amo bagade dawa:su hou dialebeba:le, dunu ilia fidisu hou
bagade hamonanebe ba:sa. Bagade dawa:su dunu da eno
dunu hame higale ba:sa amola ilia hou da bagadedafa ilisu
da hidale hame olelesa.
18 Fedege agoane, olofosu dunu da olofosu hawa: agoane
bugibiba:le, hou ida:iwane ha:i manu agoane faisa.

4

Osobo Bagade Hou amoma Na:iyado Hou

1 Gegesu amola sia:ga gegesu, amo huluane da abu-
liba:le heda:sala:? Dilia da osobo bagade hahawane hou
hanaiba:le, amo hi hanai hou da dilia da:i hodo ganodini
wili gala:lebeba:le, gegesu hou da heda:sa.

---

* **3:9:** Mui 1:26

2 Dilia da liligi lamu bagade hanai. Be lamu logo
hamedeiba:le, dilia da eno dunu fane legemusa: dawa:lala.
Dilia da liligi hanai, be hamedeiba:le, dilia sia:ga gegesu
amola gegesudafa hamosa. Dilia da Godema hame adole
ba:beba:le, dilia hanai liligi hame ba:sa.
3 Be dilia Godema adole ba:sea, dilia adole ba:su ea bai
da giadofaiba:le, Gode da dilima hame iaha. Dilia da dilia
wadela:i hanai hahawane hou amo fidima:ne fawane adole
ba:beba:le, Gode da dilima hame iaha.
4 Dilia da Gode Ea hou hedolo yolesisu dunu! Nowa dunu
da osobo bagade hou amoma na:iyado galea, e da Godema
ha lai, amo dilia hame dawa:bela:? Nowa da osobo bagade
hou hanaiba:le, amo hou lalegagusia, amo dunu da Godema
ha lai hamosa.
5 Gode Sia: da agoane dedei diala, "A:silibu amo Gode
da ninia dogo ganodini esaloma:ne ninima i, E da ninia
ida:iwane hamoma:ne bagadewane hanai galebe." Amo sia:
da udigili hame dedei.
6 *Be Gode nini fidima:ne hahawane dogolegele iasu
ninima baligili iaha. Gode Sia: eno da agoane dedei diala,
"Gode da gasa fi dunu ili higasa, be E da fonoboi dunu ilima
hahawane dogolegele fidisu iaha!"
7 Amaiba:le, Godema nabasu hou hamoma! Sa:ida:nema
gegema! Amasea, e da hobeale masunu.
8 Dilia Godema gadenene masea, E da dilima gadenena
misunu.
Dilia wadela:i hamosu dunu! Fedege agoane dilia lobo
dodofema! Dilia ogogole lalegagui dunu, dilia dogo dod-
ofema!
9 Da:i dioiwane dinanoma! Oufesega:su yolesili, di-
nanoma! Hahawane hou yolesili, da:i dioiwane esaloma!
10 Dilia Hina Gode Ea midadi, hou fonoboma! Amasea, E
da dili bu gaguia gadomu.

Sisasu. Dilia Yesu Ea Fa:no Bobogesu Fi Dunu ema Mae Lasogoma

11 Na fi dunu! Dilia eno dunu eno dunuma ilia hou
da noga:i hame udigili mae sia:ma. Nowa da Yesu Ea
fa:no bobogesu fi dunu amoma ea hou fofada:ne, noga:i
hame udigili sia:sea, amo da Sema amoma fofada:ne, Sema
da noga:i hame sia:sa. Dilia da Sema amoma fofada:ne,
noga:i hame sia:sea, dilia da Sema amoma mae nabawane
fofada:su dunu esalebe ba:sa.
12 Gode Hi fawane da Sema olelesu Dunudafa amola Hi
fawane da fofada:su dawa:. Gode Hi fawane da gaga:su hou

* **4:6:** Malasu 3:34

amola gugunufinisisu hou dawa:. Amaiba:le, di da dia fi dunuma abuliba:le fofada:sala:?

Hidale Gasa Fi Hou Mae Hamoma:ne Sisasu

13 †Mogili dilia amane sia:sa, “Ninia da wali o aya moilai bai bagadega ahoasea, amo ganodini ode afadafa bidi lasu hawa: hamomusa:gini ouesalea, muni bagade lamu.” Amane sia:be dunu, na sia: nabima!

14 Dilia esalebe hou aya da habodane ba:ma:bela:, amo dilia hame dawa:. Dilia da lalu mobi agoane hedolo heda:le fonobahadi fawane aligilalu, bu hamedafa ba:sa.

15 Dilia da amane sia:mu da defea galu, “Hina Gode da na logo fodosea, na da esalumu amola amo hou hamomu!”

16 Be wali dilia gasa fi hamobeba:le, gasa fi hidale sia: sia:sa. Agoaiwane gasa fi hou da wadela:i.

17 Amaiba:le, nowa dunu da hawa: ida:iwane hamomusa: dawa:, be amo hawa: higa:iba:le hame hamosa, amo da ema wadela:i hou.

5

Bagade Gagui Dunuma Sisasu Sia:

1 Wali dilia bagade gagui dunu, na sia: nabima! Dilia da se bagade nabimuba:le, dilia dimu amola didiga:mu da defea.

2 *Dilia bagade gagui liligi da dasai dagoi. Dilia abula da danuba:ga na dagoi.

3 Dilia gouli amola silifa, amo da nui amoga dedeboi dagoi. Amo nui dasasu liligi da dilia wadela:i hou olelesa amola dilia hu lalu agoane na dagomu. Dilia da soge wadela:mu eso gadenesea, udigili muni bagade gagadoi.

4 †Dilia da dilia ifabi hawa: hamosu dunu ilima bidi hame i. Ilia egasu sia: nabima! Gode, Hina Gode Bagadedafa da dilia ha:i manu faisu dunu ilia se nabasu wele sia:be nabi dagoi.

5 Dilia da osobo bagadega esaloba, bagade gagui hou amola hahawane hedesu, amo fawane ba:i. Be amo hou da fedege agoane dilia da eso ilegei amoga medole legei dagoi ba:mu. Amola amo esoga momagemusa:, dilila: sefe fima:ne ha:i manu naha.

6 Dilia da wadela:i hame hamosu dunu ilima fofada:nanu, fane legesu. Ilia da dilima bu dabe hame gegei.

Sia:ne Gadoiwane Gebewane Ouesaloma

7 Amaiba:le, na fi dunu! Hina Gode Ea bu misunu eso dawa:beba:le, dilia mae yolesili gebewane ouesaloma. Ifabi ouligisu dunu da ea ifabi amoma ha:i manu ida:iwane heda:le faimusa:, noga:le gebewane ouesala. E da mae

---

† **4:13:** Malasu 27:1 * **5:2:** Ma:diu 6:19 † **5:4:** Mousese ea Malasu 24:14-15

hihini anegagi oubi la:ididili amola la:ididili, gibu sa:ima:ne gebewane ouesala.

8 Dilia amolawane noga:lewane ouesalumu da defea. Hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu mae fisima! Bai Hina Gode Ea bu misunu eso da gadenei.

9 Na fi dunu! Dilia fi dunu eno enoma mae egama! Gode da dilima egale fofada:sa:besa:le, agoane mae hamoma. Fofada:sudafa dunu da dunu huluane ba:ma:ne misunu. E da gadenene lela.

10 Na fi dunu! Balofede dunu ilia Hina Gode Ea Dioba:le ba:la:lusu, amo bu dawa:ma. Ilia se nabi, be mae yolesili Gode Ea hawa: gebewane hamonanu. Ilia olelesu noga:le nabawane hamoma!

11 ‡Ilia da gebewane mae yolesili hawa: hamonanuba:le, ilia da hahawane gala ninia da sia:sa. Dilia da Yoube ea gebewane hame yolesisu hou nabi dagoi. Fa:no, Hina Gode da ema baligili i, amo dilia nabi. Bai Hina Gode da gogolema:ne olofosu amola asigisudafa dawa:.

12 §Na da baligiliwane eno sia: olelesa amane. Dilia da hou hamomusa: sia:sea, dilia da Hebene o osobo bagade o eno liligi huluane amo ilia dioba:le mae ilegele sia:ma! Be dawa:iwane “ma!” dawa:sea, “ma!” fawane sia:ma., “hame!” dawa:sea, “hame!” fawane sia:ma. Amasea, dilia Gode Ea se dabe iasu ima:ne fofada:su hame ba:mu.

13 Dunu afae dilia gilisisu ganodini da se nabawane esalabela:? E Godema sia:ne gadomu da defea. Dunu afae da hahawane esalabela:? E da Godema nodone gesami hea:mu da defea.

14 **Dunu afae da oloiwane esalabela:? E da Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu ema misa:ne sia:ne, ilia da e fidima:ne Godema sia:ne gadolalebe, Hina Gode Ea Dioba:le ema olife susuligi legemu da defea.

15 Amo dilia dafawaneyale dawa:iwane sia:ne gadosea, oloi dunu da uhimu. Hina Gode Yesu Gelesu da amo dunu uhini, ea wadela:i hou hamoi galea amo gogolema:ne olofomu.

16 Amaiba:le, dilia wadela:i hou eno dunu eno dunuma fofada:nanu, dilia uhinisisu hou ba:ma:ne, dunu eno dunu eno fidima:ne, Godema sia:ne gadomu da defea. Hou moloidafa hamoi dunu da sia:ne gadosea, ea sia:ne gadosu da gasa bagadewane ba:sa.

17 ††Elaidia da dunu amo nini defele esalu. E da ha:giwane Gode da gibu logo ga:sima:ne sia:ne gadoiba:le, ode udiana amola oubi eno gafeyale amoga, gibu da hamedafa sa:i.

---

‡ **5:11:** Yoube 1:21-22, 2:10; Gesami Hea:su 103:8 § **5:12:** Ma:diu 5:34-37 ** **5:14:** Maga 6:13 †† **5:17:** 1 Hina bagade 17:1, 18:1

18 ‡‡E da bu sia:ne gadoiba:le, mu da doasili, gibu sa:ili, ha:i manu bu noga:le heda:i.
19 -
20 §§Na fi dunu! Noga:le dawa:ma! Dunu afae da dafawane hou yolesibiba:le, eno dunu da e Godema sinidigimusa: bu hiougisia, nowa dunu da wadela:i hamosu dunu Ema sinidigima:ne logo olelesea, e da amo wadela:i hamosu dunu ea a:silibu mae bogoma:ne gaga:mu amola wadela:i hou bagohame da dedeboi dagoi ba:mu.
Sia: Ama Dagoi

‡‡ **5:18:** 1 Hina bagade 18:42-45 §§ **5:20:** Malasu 10:12; 1 Bida 4:8

1 Bida

(Da:i Sia:-1 Peter; Modu-1 Petero; Bisini-1 Pita)

Hidadea Sia:
Bida da Meloa Dedene I
Bida da 1 Bida Meloa Dedei, amo "Gode Ea ilegei fi" A:isia Maino soge ganodini afogogole esalu, ilima dedei. Gode Ea hou lalegagui dunu da se bagade nababeba:le, Bida da amo meloa ilia dogo denesima:ne dedene i. E da Sia: Ida:iwane Gala Yesu Gelesu Ea hou olelesu liligi ilima bu olelei. Yesu Ea bogosu, Ea wa:legadosu amola Ea bu misunu eso, amo ilia dogo denesima:ne ilima bu olelei. Amo dawa:beba:le, e da ilia mae dafane, hahawane ouesaloma:ne, sia:i. E da ilima se nabasu mabe hou da ilima adoba:su ili hou fidima:ne amola se nababeba:le ilia da Yesu Ea bu misunu eso amoga bidi ida:iwane lamu, amo dawa:beba:le ilima mae yolesili hahawane ouesaloma:ne sia:i.

Sia: Dedei
1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2
2 Gode Ea Gaga:su Hou ...Sia:alalo 1:3-12
3 Hadigiwane Esaloma ...Sia:alalo 1:13-2:10
4 Yesu Ea Fi Dunu da se nabasea,
adi Hamoma:bela:? ...Sia:alalo 2:11-4:19
5 Yesu Fa:no Bobogesu Fi ilia Fonoboi Hou
amola Hawa: Hamosu...Sia:alalo 5:1-11
6 Dagosu Sia:...Sia:alalo 5:12-14

1 Bida
1 Na, Bida, Yesu Gelesu Ea asunasi dunu da dili amo Gode Ea ilegei fi dunu afogogole Bonadase, Gala:isia, Ga:badousia, A:isia amola Bidinia, amo soge huluane amo ganodini esala, dilima meloa dedene iaha.
2 Ada Gode da hanaiba:le dilima ilegei dagoi. Gode Ea A:silibu Hadigidafa da hamobeba:le, E da dilia eno dunuma afafane hadigi fi hamoi. Dilia Yesu Gelesu Ea sia: nabimusa: amola Ea maga:me amoga dodofemusa:, Gode da dilima agoane hamoi. Dilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu amola olofosu, amo nabaiwane dawa:ma:ne na dawa:lala.

Hobea Misunu Dafawane Hamoma:beyale Dawa:lusu
3 Ninia Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea Ada Godema nodomu da defea. E da ninima bagadewane asigiba:le, ninima gaheabolo esalusu ima:ne, Yesu Gelesu Ea bogoi da:i hodo wa:legadolesi. Amaiba:le, ninia da hobea misunu dafawane hamoma:beyale dawa:lusu misa:ne hahawane ouesala.

4 Gode da Ea fi dunu ilima ima:ne, hahawane bagade
hou ouligisa. Amo hobea lamusa:, ninia da hahawane
ouesala. Amo hahawane bidi da mae dasama:ne amola mae
muguluma:ne, Gode da amo Hebene soge ganodini ouligisa.
5 Dilia da Yesu Ea hou dafawaneyale dawa:beba:le,
Gode Ea gasaga gaga:i dagoi. Gaga:sudafa amo da soge
wadela:mu eso amoga ba:mu. Amo esoga, Gode da musa:
ilegele sia:i bidi amo dilima imunu.
6 Amo dawa:le, hahawane bagade ba:ma! Wali, adoba:su
hou da dilima doaga:beba:le, dilia da se naba. Be amo se
nabasu da eso bagahame fawane dialumu.
7 Amo adoba:su hou da dilia lalegagui hou amo
adoba:musa: maha. Gouli da wadela:mu liligi, be amo
ea hou ba:ma:ne, dunu da laluga adoba:sa. Be dilia
dafawaneyale dawa:su hou da gouli ea bidi lamu defei
bagadewane baligi dagoi. Amaiba:le, dilia dafawaneyale
dawa:su amo mae dafama:ne, Gode da dilima adoba:su hou
olelesa. Amasea, dilia dafawaneyale dawa:su hou da bu
baligiliwane ida:iwane hamoi dagoiba:le, Yesu Gelesu da
dunu huluane ba:ma:ne bu masea, E da dilima nodomu.
8 Dilia da Yesu Gelesu hame ba:i, be dilia da Ema asigisa.
Dilia da E wali hame ba:sa, be dilia da Ea hou dafawaneyale
dawa:be. Amaiba:le, dilia da hahawane bagadedafa. Amo
hahawane hou da sia:ga olelemu hamedei.
9 Dilia a:silibu gaga:musa:, Gode Ea hou lalegagui dagoi.
Amola Gode da dilia a:silibu gaga:lala. Amaiba:le, dilia da
amo hahawane bagade hou dawa:
10 Amo gaga:su hou ea bai dawa:musa:, balofede dunu da
musa: bagadewane hogoi helei. Ilia da amo Gode dilima
imunu liligi da hobea ba:mu, amo ilia ba:la:lusu.
11 Ilia amo imunu liligi da habogala misa:bela:? amola
amo liligi ea misunu hou, hogoi helei. Yesu Gelesu Ea
A:silibu da ili dogo ganodini esalebeba:le, Ea misunu hou
olelei. Amola Gelesu da se bagade nabalu bu Ea hadigi
lalegagumu, amo huluane ilia da ba:la:lusu.
12 Amo balofede dunu ilia hawa: hamosu da ili mae
fidima:ne be dili fidima:ne hamosu, Gode da ilima olelei.
Dilia waha nabi Sia: Ida:iwane Gala (amo asunasi dunu ilia
wali olelei) da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Hebene amoga
misi, amo ea gasaga olelei, amo musa: balofede dunu ilia
sia: dasu. A:igele dunu amolawane da amo liligi dawa:mu
hanai gala.

Hou Hadigiwane Hamosa Esaloma

13 Amaiba:le, hawa: hamomusa:gini ouesaloma! Mae
golale, hahawane bidi amo Yesu Gelesu da bu masea dilima
imunu, amo fawane dawa:ma.

14 Gode Ea sia: nabawane hamoma. Dilia Gode Ea hou
hame dawa:i esoga, dilia hanaiga fawane hamosu. Be amo
hou yolesima!
15 Gode (E da dilima misa:ne sia:i) amo Ea hou da
hadigidafa. Amaiba:le, dilia hou huluane ganodini hadigi
hou hogoi helema.
16 *Gode Sia: da agoane dedei diala, “Na da hadigiba:le,
amo defele dilia hadigiwane esaloma!”
17 Gode da dunu huluane defele ba:sa. E da dunu
afae afae, amo ea hawa: hamoi ba:sea, amo defele ema
fofada:sa. Dilia da Godema sia:ne gadosea, Ema “Ada!”
sia:sa. Amaiba:le, dilia da osobo bagadega esalea, Ema
beda:iwane esalumu da defea.
18 Bai dilia aowalali ilia musa: hou dilima olelei da
hamedei wadela:i hou fawane. Amo dilia yolesima:ne, Yesu
Gelesu da dabe i dagoi, amo dilia dawa:. Amo dabe da
dasamu liligi amo gouli amola silifa, agoaiwane liligi hame.
19 Be amo dabe da Yesu Ea maga:me ida:iwane gala. E
da fedege agoane, ledo hamedei sibi mano gobele salimusa:
medole legele, ninia wadela:i hou dabe hamoi ba:i.
20 Amo hamomusa:, Gode da osobo bagade hame ha-
hamoi eso amoga Yesu ilegei dagoi. E da dili fidima:ne,
osobo bagade wadela:mu eso gadeneiba:le, E da dunu ilia
ba:ma:ne, osobo bagadega misi.
21 Gode da Yesu Gelesu Ea bogoi wa:legadolesi.
Dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, Gode Ea hou
dafawaneyale dawa:le, dilia dafawane esloma:beyale amola
hamoma:beyale dawa:lusu hou ea bai da Gode fawane.
22 Wali, dilia da dafawane hou lalegagui dagoiba:le, dilia
da ledo huluane dilia dogoga dialu dodofei dagoi amola dilia
da dilia fi dunu ilima asigidafa hou dawa:. Amaiba:le, dilia
dogo huluane amoga eno dunu eno dunuma asigima.
23 Bai Gode Ea Sia: ida:iwane da esalawane amola
eso huluane dialalalumu. Amo nababeba:le, dilia da bu
lalelegele, Gode Ea mano hamoi. Dilia Ada da bogomu dunu
hame. E da eso huluane mae bogole esalalalumu.
24 †Gode Ea Sia: da agoane dedei diala,
“Dunu huluane da gisi agoane.
Ilia hadigi hou da gisi sogea agoane.
Gisi da biosa amola sogea da osoboga daha.
25 Be Hina Gode Ea Sia: da eso huluane esalalalumu.”
Amo sia: da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala, amo ninia da
dilima olelesu.

---

* **1:16:** Gobele Salasu 11:44-45, 19:2 † **1:24:** Aisaia 40:6-8

2

Igi Esala amola Hadigi Dunu Fi

1 Amaiba:le, wadela:i hou huluane yolesima! Ogogosu hou, dabua fawane dafawaneyale dawa:su hou, mudasu hou amola gadesu sia:, amo huluane yolesima.

2 Dilia da gaheabolo lalelegei mano dudubu amo defele, a:silibu dodo maga:me hanaiba:le, amo nahabeba:le dilia da asigilale, gaga:sudafa hou ba:mu.

3 *Gode Sia: da agoane dedei, "Dilia dilisu da Gode Ea asigidafa hou hogobeba:le ba:i dagoi."

4 Hina Gode da fedege agoane igi esala. Osobo bagade dunu ilia da amo igi da hamedei liligi dawa:beba:le, higa:i. Be Gode da amo igi noga:i ba:beba:le, Ema ilegei. Ema misa!

5 Gode da igi esala amoga fedege agoane a:silibu diasu gagulala. Dilia igi esala agoane, misa! Gode da ea diasu gagumusa: dili lale, dilia da Yesu Gelesuma madelagiba:le, hadigi gobele salasu dunu agoane, a:silibu gobele salasu Godema imunu. Amo Gode da hahawane ba:mu.

6 †Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Na da Igi ida:iwane gala ilegei.
Amo Na da diasu baidafa agoane Saione moilai bai bagadega bugimu galebe.
Nowa dunu da Ea hou lalegagusia, e da hame gogosi-amu."

7 ‡Dilia da amo Igi dafawaneyale dawa:beba:le, hahawane bagade ba:mu. Be nowa da dafawaneyale hame dawa:sea, Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Diasu gagusu dunu da amo Igi da hamedei liligi dawa:beba:le,
fadegai dagoi.
Be Gode da amo Igi baligili mimogodafa hamoi."

8 §Gode Sia: eno da agoane dedei,
"Dunu ilia da amo Igiga emo udagaguli dafamu!"
Gode da amo hou hamomusa: dawa:beba:le,
ilia Gode Ea sia: dafawaneyale hame dawa:beba:le, udagaguli dafai.

9 **Be dilia da Gode Ea ilegei fi. Dilia da Hina Bagade Ea gobele salasu dunu. Dilia da Gode Hi fi dunu, hadigi fi hamoi. Gode da dili gasi yolesili, Ea hadigi ida:iwane amo ganodini esaloma:ne, dilima ilegei dagoi. E da Ea hou ida:iwane amo eno dunuma olelema:ne, dili asunasi.

---

* **2:3:** Gesami Hea:su 34:8 † **2:6:** Aisaia 28:16 ‡ **2:7:** Gesami Hea:su 118:22 § **2:8:** Aisaia 8:14-15 ** **2:9:** Gadili Asi 19:5-6; Aisaia 43:20-21; Mousese ea Malasu 4:20, 7:6, 14:2; Daidase 2:14; Aisaia 9:2

10 ††Musa: dilia da Gode Ea fi dunu hame galu. Be wali dilia da Gode Ea fi dunu. Musa: dilia da Gode Ea gogolema:ne olofosu hame dawa:i galu. Be wali, E da iabeba:le, dilia da Gode Ea gogolema:ne olofosu lalegagui dagoi.

Gode Ea Udigili Hawa: Hamosu Dunu

11 Na fi dunu! Dilia da ga fi dunu agoane osobo bagadega esalebeba:le, na dilima ha:giwane edegesa. Dilia hu ea hanai hou amo da eso huluane dilia a:silibu amoma gegenana. Be dilia hu ea hou hasalima:ne, amo gegesu mae yolesima!

12 Gode Ea hou hame lalegagui dunu amo ilia gilisisu ganodini dilia hou da ida:iwane ba:mu da defea. Ilia da dili da wadela:i hamosu dunu ogogole sia:sa. Be dilia da noga:iwane hamobeba:le, amo ilia dawa:beba:le, Gode Ea bu misunu Esoga, ilia da dilima nodomu fawane.

13 Dilia Hina Gode Ea hou lalegagui amo dawa:beba:le, osobo bagade ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma. Louma hina bagade da osobo bagade hou amo ganodini hinadafa. Amaiba:le, dilia ea sia: nabima.

14 Amola eha eagene ouligisu dunu ilia wadela:i hamosu dunuma se dabe iasu ima:ne amola hou ida:iwane dunuma nodoma:ne, e da ili ilegei dagoi. Amaiba:le, dilia ilia sia: amolawane nabima.

15 Bai Gode da agoane hanai galebe. Dilia hou ida:iwane hamobeba:le, gagaoui dunu ilia udigili sia: dasu logo da hedofai dagoi ba:mu.

16 Dilia udigili halegale lalebe dunu agoane esaloma! Be udigili halegale lalebeba:le, wadela:i hou dedeboma:ne mae hamoma. Be dilia Gode Ea udigili hawa: hamosu dunu defele esaloma!

17 Esega! Dunu huluanema asigima! Dilia Yesu Ea fi dunuma asigima! Godema beda:ma amola hina bagade dunu ilima nodoma!

Yesu Ea Se Nabasu amo Ganodini Hamoi amo Defele Hamomu da Defea

18 Dilia hawa: hamosu dunu! Dilia ouligisu dunu ilia sia: nabawane hamoma amola ilima nodoma. Asigi ouligisu dunu amo fawane hame, be nimi bagade ouligisu dunu amola amo ea sia: nabawane hamoma.

19 Dilia da Gode Ea hanai hou dawa:beba:le, hou ida:iwane hamobeba:le mae hihini se nabasea, Gode da dilima hahawane dogolegesu hou olelemu.

20 Be dilia wadela:i hou hamoiba:le se dabe iasu lasea, amo da dilima bidi imunu liligi hame. Be dilia hou

†† **2:10:** Hosia 2:23

ida:iwane hamobeba:le se iasu lasea mae hihini esalea,
Gode da dilima hahawane dogolegele imunu.
21 Yesu Gelesu da dili fidima:ne se bagade nabi. Dilia da
amo hou fa:no bobogema:ne, E da se nabi. Amo Yesu Ea se
nabasu defele dili hamoma:ne, Gode da dilima ilegei dagoi.
22 ‡‡Yesu Gelesu da wadela:i hou hamedafa hamosu. Dunu
afae da Ea lafidili ogogole sia:su hamedafa nabi.
23 §§Dunu eno da Ema gadele sia:noba, E da bu dabe
hame gadei. E da se nabaloba, E da dabemu mae sia:ne,
be Gode (Moloidafa Fofada:su Dunu) amo da E fidimu E
dawa:beba:le, E da dafawaneyale hamoma:beyale dawa:i.
24 ***Yesu Gelesu da ninia wadela:i hou huluane Ea da:iga
lalegaguli, ifa bulufalegeiga bogoi. Ninia da wadela:i hou
amoma bogole, bu hou moloidafa hamomusa: esaloma:ne,
Yesu da bogoi dagoi. Yesu Ea fofa:gi amoga ninia da uhi
dagoi.
25 †††Dilia da sibi fisi agoane ba:su. Be Sibi Ouligisu da
dili bu oule misi dagoi. Sibi Ouligisu amo da dilia a:silibu
ouligisa. Dilia da Ema fa:no bobogema:ne, E da dili bu oule
misi.

3

Uda amola Egoa

1 *Dilia uda! Yesuma fa:no bobogesu hou defele, dilia
egoa ilia sia nabawane hamoma. Amasea, egoa mogili
ilia da Gode Ea sia: dafawaneyale hame dawa:sea, ilia da
dili hou ida:iwane ba:sea, Godema sinidigili, Ea sia: amola
dafawaneyale dawa:mu.
2 Dilia da mae sia:ne, dilia hou da fonoboiwane amola
ledo hamedei, amo fawane ilia ba:sea, ilia da sinidigimu.
3 †Dilia da:i da noga:iwane ba:ma:ne, dabua liligi amo
sua: ulasu amola abula ida:iwane, nina: hamosu liligi mae
dawa:ma.
4 Be dilia odagi amola da:i hahawane ba:su hou da
dilia dogo ganodini olofoiwane hamoi amoga maha. Amo
ganodini hahawane ba:su hou, Gode da ba:mu hanasa.
5 Bai aowalali fi amo ganodini Godema dawa:su uda ilia
da egoa amoma nabasu hou hamobeba:le, ilia odagi amola
da:i da ba:su ida:iwane ba:i.
6 ‡Sela da amo hou dawa:i galu. E da A:ibalaha:me ea sia:
nabasu amola ema “Hina!” sia:i. Amaiba:le, dilia da mae
beda:iwane hou ida:iwane hamosea, dilia da wali Sela idiwi
defele esala.

‡‡ **2:22:** Aisaia 53:9 §§ **2:23:** Aisaia 53:7 *** **2:24:** Aisaia 53:5 ††† **2:25:** Aisaia 53:6 * **3:1:** Efesase 5:22; Golosia 3:18 † **3:3:** 1 Dimodi 2:9 ‡ **3:6:** Mui 18:12

7 §Amo hou defele, dilia udalai dunu, dilia uda da:i hodo
da fonobahadi gasa hame dawa:beba:le, ilima dawa:iwane
gilisili esaloma. Ili amola dili defele Gode Ea hahawane
dogolegele iasu (eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu)
lamu, amo dawa:beba:le, ilima dawa:iwane, asigiwane
esaloma. Agoane hamosea, dilia sia:ne gadosu logo hame
hedofai agoane ba:mu.

Hou Ida:iwane Hamobeba:le Se Nabasu Hou

8 Sia: dagomusa:, dilia huluane asigi dawa:su afadafa
amola hou afadafa lalegaguma. Dilia da fi afadafa
hamoiba:le, fi dunu eno da fi dunu eno ilima asigimu
da defea. Gebewane amola asigiwane, dunu eno enoma
hamoma.
9 Dunu da dilima wadela:le hamosea o gagabusu
aligima:ne sia:sea, bu dabe wadela:i hou o gagabusu ilima
aligima:ne mae sia:ma. Be Gode da dilima wele sia:noba,
dilima hahawane hou imunusa: sia:i dagoiba:le, dilia dabe
agoane ilima hahawane hou olelema.
10 **Gode Sia: da agoane dedei diala,
"Nowa dunu e da hahawane esalumusa: dawa:sea, e da
wadela:i sia: yolesili
amola ogogosu sia: yolesimu da defea.
11 E da wadela:i hou yolesili,
hou ida:iwane hamomu da defea.
E da bagadewane olofosu hou hogoi helemu da defea.
12 Bai Hina Gode da moloidafa hamoi dunu ouligisa.
E da ilia sia:ne gadosu naba.
Be E da wadela:i hamosu dunu ilimagai hame."
13 Dilia da hou ida:iwane hamomusa: hanai galea, nowa
da di wadela:ma:bela:?
14 ††Be dilia hou ida:iwane hamobeba:le, se nabasea,
defea, dilia da hahawane gala. Dunu enoma mae beda:ma
amola mae da:i dioma.
15 Be dilia dogo ganodini Yesu Gelesuma fawane beda:ma
amola E da dilima Hina Gode esalebeba:le, Ema nodoma.
Eso huluane, dunu ilia dilima hobea misunu dafawane
esaloma:beyale amola hamoma:beyale dawa:lusu di lale
gagusa, amo ea bai dilima adole ba:sea, ilima bu adole
imunusa: momagele ouesaloma.
16 Be bu adole iasea, gebewane amola asigiwane bu
adole ima. Dilia asigi dawa:su amo ganodini dilia da
wadela:i hou hame hamosa amo dawa:lalumu da defea.
Amasea, dunu ilia da dili Yesuma fa:no bobogebeba:le

§ **3:7:** Efesase 5:25; Golosia 3:19 ** **3:10:** Gesami Hea:su 34:12-16 †† **3:14:** Ma:diu 5:10; Aisaia 8:12-13

hou ida:iwane hamobe, amoma lasogole sia:beba:le, ilia da hobea gogosiamu.

17 Dilia da hou ida:iwane hamobeba:le, Gode da logo hame hedofasea, dilia mae hihini se nabimu da defea. Be dilia wadela:i hou hamobeba:le, se naba, amo da dilia hou hame fidisa.

Yesu Gelesu Bogosu ea Bai

18 Bai Gelesu (Dunu ida:iwane) da dili Godema oule masa:ne, wadela:i hou hamosu dunu gaga:ma:ne bogoi dagoi. Dunu eno da Yesu Ea da:i hodo medole legei. Be Gode da Gelesu Ea A:silibu bu esaloma:ne uhinisi.

19 Amasea, E da asili, bogoi dunu ilia a:silibu se iasu diasu amo ganodini esalebe, ilima Gode Sia: Ida:iwane olelei.

20 ‡‡Amo bogoi dunu ilia musa: Nowa: amo ea eso amoga e da dusagai hamonanebeba:le, Gode da se dabe iasu hedolo mae iawane ouesalu. Ilia da amo hou mae dawa:le hame nabasu hou hamoi. Dunu bagahame, godoane fawane, da dusagai ga fila heda:beba:le, hame bogoi. Fedege agoane, ilia da hanoga gaga:i dagoi.

21 Amo hou da fedege agoane, hanoga fane salasu hou amo da ninia gaga:su ilegei hou olelesa. Da:i ledo dodofeiba:le da nini hame gaga:sa. Be ninia da ninia asigi dawa:su ganodini wadela:i hou yolesi dagoi dafawaneyale dawa:beba:le, Godema ilegele sia:sea, gaga:su ba:sa. Hanoga fane salasu amo da Yesu Gelesu da wa:legadoi dagoiba:le, nini da gaga:i dagoi olelesa.

22 Yesu da wali Hebene diasuga heda:le, Gode Ea lobodafa amoga esala. E da wali a:igele dunu, Hebene ouligisu dunu amola gasa hou huluane ouligilala.

4

Dunu Gaheabolo Hamoi

1 Amaiba:le, Yesu Gelesu da nini fidima:ne, Ea da:i hodo da se nababeba:le, dili amolawane gasawane hamoma:ne, Ea asigi dawa:su defele lamu da defea. Bai nowa da ea da:i hodo ganodini se nabasea, e da bu wadela:le hamomu higasa.

2 Amaiba:le, dilia da wali amogainini, mae yolesili eso huluane dilia da:i hodo hanai hou mae dawa:le, Gode Ea hanai hou hamomusa: hogoi helemu da defea.

3 Dilia da musa: Gode Ea hou hame lalegagui dunu defele wadela:le hamobeba:le, eso bagohame udigili fisi. Dilia da udigili wadela:i hou, uda hanai hou, adini ba:su hou, loboga hamoi ogogosu ‘gode’ amola eno a:silibu ilima wadela:i sia:ne gadosu hou, huluane bagade hamosu.

‡‡ **3:20:** Mui 6:1 - 7:24

4 Wali, dilia da Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilima
wadela:i nimi hou hamomusa:gini hame gilisibiba:le, ilia da
fofogadigisa. Amaiba:le, ilia da dilima gadesa.
5 Be ilisu da ilia hou Godema fofada:mu. E da esala dunu
amola bogoi dunu, ilima fofada:musa: momagele ouesala.
6 Amaiba:le, Yesu da bogoi dunu ilia a:silibu ilima Gode
Ea Sia: Ida:iwane olelei. Ilia da esaleawane, dunu huluane
defele bogosu fofada:su ba:i dagoi. Be wali ilia a:silibu
esalebeba:le, ilia Gode Ea esalusu ba:ma:ne Gode Sia:
Ida:iwane nabi.

Gode Ea Fidili Iasu Liligi Noga:le Ouligima

7 Soge wadela:mu eso da gadenesa. Dilia da mae golale,
dilia hou amoma hinawane, sia:ne gadoiwane esaloma.
8 *Baligiliwane, dilia asigidafa hou hamoma. Amo
asigidafa hou da wadela:i hou bagohame dedebosa.
9 Mae hihini, dunu eno da dunu enoma ilia diasuga
aowamu da defea.
10 Dunu afae afae, ilia Gode Ea hahawane dogolegele iasu
hou amo noga:le ouligima:ma. Amola ilia amo dogolegele
iasuga, dunu eno fidima:ne hamomu da defea.
11 Nowa dunu da sia: olelesa, e da Gode Ea olelei fawane
olelema:ne sia:ma. Nowa da fidisu hou hamosea, e da
gasa amo Gode da ema i amoga hawa: hamomu da defea.
Amasea, hou huluane ganodini, dunu da Yesu Gelesuma
madelagiba:le, Godema nodonanumu. Gode da hadigi
amola gasadafa, eso huluane mae fisili esalalaloma:mu.
Ama.

Yesu Ea Fa:no Bobogesu Dunu da Se Naba

12 Na dogolegei na:iyado dunu! Dilia da waha
adoba:musa: se bagade nababeba:le, mae fofogadigima.
Amo da hou hisudafa hame.
13 Be da:i dioi yolesili, dilia da gilisili Gelesu Ea se nabasu
defele se nababeba:le, hahawane ba:ma. Amasea, Gelesu
da hadigi hamoiwane bu masea, dilia hahawane hou da
nabaiwane ba:mu.
14 Dilia da Yesuma fa:no bobogebeba:le, eno dunu da
dilima lasogole sia:sea, hahawane ba:ma. Ilia dilima gadesu
hou da Gode Ea Hadigi A:silibu Hadigidafa Gala da dilia
dogo ganodini aligila sa:i dagoi, amo olelesa.
15 Be dilia se nabasea, dilia da medole legesu o wamolasu
o wadela:i hou eno o dunu ilisu hou amoma sia: lalabosu
hou, amo hamobeba:le dilia se nabimu da defea hame.
Agoaiwane hou mae hamoma.

---

* **4:8:** Malasu 10:12

16 Be dilia Yesu Ea hou lalegaguiba:le se nabasea, defea,
mae gogosiama. Be udigili, dilia Yesu Ea Dio lai dagoiba:le
se nabasea, Godema nodone sia:ne gadoma.
17 Fofada:su eso da wali doaga:i dagoi. Gode Ea fi
dunu da bisili fofada:su ba:mu. Amaiba:le, ninia da bisili
fofada:su ba:muba:le, fa:no Gode Ea Sia: hame nabasu dunu
fofada:sea, ilia da adi hamoma:bela:?
18 †Gode Sia: da agoane dedei diala, “Dunu ida:iwane ilia
gaga:mu logo da gasa bagade gala. Be Gode Ea hou hame
lalegagui wadela:i hamosu dunu da gaga:ma:ne logo baligili
ga:nasidafa ba:sa!”
19 Amaiba:le, Gode da ili fidima:ne hanaiba:le, dunu da
se nabasea, ilia da ilia Hahamoi Dunu amo dafawaneyale
dawa:be amo olelema:ne, hou ida:iwane hamomu da defea.
Bai E da Ea imunu ilegele sia:i mae yolesili huluane
hamomusa: dawa:.

5

Gode Ea Sibi Fi

1 Na amola da Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai dunu. Na
da dilia gilisisu ganodini Yesu Ea fa:no bobogesu fi asigilai
dunu ilima ha:giwane sia:sa. Na da Yesu Gelesu Ea se
nabasu hou ba:i dagoi, amola na da gilisili Ea hadigi hobea
ba:mu liligi, amo na da ba:mu.
2 *Dilia da sibi ouligisu defele, sibi gilisisu amo Gode
dilima i, amo noga:le ouligima:ne na da sia:sa. Gode da
hanaiba:le, mae hihini, hahawane ouligima. Dilia muni
lamu dawa:beba:le hame, be fidimusa: hanaiba:le, hawa:
hamoma.
3 Dilia sibi fi ilima gasa bagade hina hou mae hamoma.
Be dilia hou ida:iwane hamone, amo hou ilia bu defele
hamoma:ne, asigiwane ouligima.
4 Amasea, Sibi Ouligisudafa da bu misini, E da habuga
hadigi hamoi bu gasimu hamedei gala, amo dilima imunu.
5 †Dilia goi dunu amola ayeligi dunu! Da:i hamoi dunu ilia
sia: noga:le nabima! Dilia huluane fonoboi hou, eno dunu
fidima:ne, abula agoane salima. Gode Sia: da agoane dedei
diala, “Gode da hidale gasa fi dunu ilima gegesa, be E da
fonoboi hamoi fi dunu fidisa.”
6 ‡Amaiba:le, dilia Gode da Ea gasa bagade lobo haguduga
esaloma:ne, dilia hou fofonoboma. E da hobea Ea ilegei eso
doaga:sea, dili bu gaguia gadomu.
7 Dilia se nabasu amola da:i diosu huluane, Gode Ea
gisima:ne, Ema ima. Bai E da dilima asigisa.

---

† **4:18:** Malasu 11:31 * **5:2:** Yone 21:15-17 † **5:5:** Malasu 3:34 ‡ **5:6:** Ma:diu 23:12; Luge 14:11, 18:14

8 Mae golale, si dadagaia esaloma! Bai dilima ha lai,
amo Sa:ida:ne, e da nimi bagade laione wa:me bagadewane,
dunu manusa: hogola ahoa.
9 Gode Ea hou lalegagui fi dunu osobo bagade fifi asi gala
amo ganodini, ili huluane da se nabasu dilia se nababe
defele naba, amo dawa:beba:le, dilia dafawaneyale dawa:su
hou mae yolesili, Sa:ida:nema gegema.
10 Be dilia da fonobahadi se nabawane ouesalu, Gode da
hahawane dogolegele iasu huluane iaha, amo dawa:ma. E
da dili Gelesuma madelagiba:le, Ea eso huluane dialalalumu
hadigi hou gilisili lama:ne dilima misa:ne sia:i. Amo Gode
Hi da dilia hou asigilama:ne hamomu amola dilima gasa
hou amola dafawaneyale dawa:su baidafa dilima imunu.
11 Gode da eso huluane gasadafa gaguiwane
esalalaloma:mu! Ama.

Dagosu Asigi Sia:

12 §Na da amo meloa fonobahadi dedesa. Sailase, amo
da Gelesu Ea hou noga:le lalegagui dunu, da na fidisa.
Na da dilia dogo denesima:ne amola Gode Ea hahawane
dogolegele iasu nama i, amo olelema:ne dilima dedei. Dilia
amo hou ganodini gasawane leloma.
13 **Yesu Ea fa:no bobogesu fi, dilia fi agoane Ba:bilone
moilai bai bagade ganodini, (amo fi amola da Gode Ea ilegei
fi), amo fi dunu huluane da dilima asigi sia: adosisa. Nagofe
Maga amola da dilima asigi sia: adosisa.
14 Dilia dunu eno dunu enoma Yesu Ea asigidafa hou
olelema:ne hahawane nonogoma.

Dilia Yesu Gelesuma madelagi dunu huluane olofosu
dawa:ma:ne, na da Godema sia:ne gadosa.

---

§ **5:12:** Asunasi Dunu Ilia Hou 15:22, 15:40 ** **5:13:** Asunasi Dunu Ilia Hou 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39; Golosia 4:10; Failimone 1:24

2 Bida

(Da:i Sia:-2 Peter; Modu-2 Petero; Bisini-2 Pita)

Hidadea Sia:

Bida da Eno Meloa Dedene I

Bida da amo meloa (2 Bida) Yesu Ea musa: fa:no bobogesu fi dunuma dedene i. Ogogosu olelesu dunu da ogogole olelebeba:le, wadela:i hou da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu gilisisu ganodini ba:i. Bida da amo ogogosu olelesu dunu ilia logo hedofamusa:, amo meloa dedene i. E da Gelesu dunu ilima ilia Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, amo dafawaneyale dawa:su hou ilia gasawane lalegaguma:ne sia:i. Yesu ba:su dunu amola ea sia: olelesu nabasu dunu, da amo sia: musa: olelei. Amo noga:le lalegaguiba:le, Yesu Ea fi dunu da ogogosu olelesu dunu ilia logo hedofai dagoi ba:mu. Ogogosu dunu mogili, ilia da Yesu bu hame misunu ogogole olelesu. Meloa dedesu dunu da amane olelesa, (2 Bida 3:9) "E da dilima asigiba:le, E da dunu afadafa wadela:mu higai gala. E da dunu huluanedafa ilia wadela:i hou yolesima:ne hanaiba:le, dabe hedolo hame iaha." Gode da dunu afae wadela:mu higai, be dunu huluane ilia wadela:i hou yolesimu E da hanaiba:le, Yesu Gelesu da bu hedolo hame misi.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-2
2 Gode da Ea Fi Dunuma Misa:ne Wele Sia:...Sia:alalo 1:3-21
3 Ogogosu Olelesu Dunu...Sia:alalo 2:1-22
4 Yesu Ea Bu Misunu...Sia:alalo 3:1-18

2 Bida

1 Na, Saimone Bida, na da Yesu Gelesu amo ea hawa:
hamosu dunu amola asunasi dunu hamoi. Ninia Gode
amola Gaga:su Yesu Gelesu Ea moloidafa hou hamobeba:le,
Gode da ida:iwanedafa dafawaneyale dawa:su hou ninia lai
defele, dilima i dagoi. Na da dilima meloa dedene iaha.
2 Dilia da ninia Gode amola Hina Gode Yesu Gelesu, amo
dawa:beba:le, dilia da hahawane dogolegele iasu amola
olofosu, baligiliwane ba:ma:ne, na dawa:lala.

Gode Hi da Ema Misa:ne Ilegesa

3 Gode Ea gasa amoga E da ninia Godema dawa:le
ida:iwane esaloma:ne, ninima gasa defele ia dagoi. Gode
da nini gilisili ea hadigi amola hou ida:iwane, amo lama:ne
ninima misa:ne sia:i.

4 Agoane hamobeba:le, Gode da Ea musa: imunu sia:i iasu
bagade amola ida:iwane, ninima i dagoi. Ninia da amo
iasu lai dagoiba:le, ninia da wadela:i hi hanai hou osobo
bagade ganodini diala, amo yolesili, Gode Ea hou amo defele
hamomu.
5 Amaiba:le, amo dawa:le, dilia dafawaneyale dawa:su
hou amoma hou ida:iwane gilisima:ne, hogoi helema. Dilia
hou ida:iwane amoma dawa:su hou gilisima.
6 Dilia dawa:su hou amoma dia da:i hodo ouligisuwane
esalusu hou gilisima. Amo hou amoma dilia Godema
dawa:su hou gilisima.
7 Dilia Godema dawa:su hou amoma dilia fi dunu amoma
asigi hou gilisima. Dilia fi dunuma asigi hou amoma
asigidafa hou gilisima.
8 Amo hou huluane dilia lamu da defea. Amo hou
baligiliwane lalegagusia, dilia da ninia Hina Gode Yesu
Gelesu amo baligiliwane dawa:beba:le, gasawane hawa:
hamomu.
9 Be nowa da amo hou hame lalegagusia, e da si
desemehadi dofoi agoane ba:sa. E da ea musa: wadela:i
hou da dodofei dagoi, amo gogolei.
10 Amaiba:le, na fi dunu! Gode da dilima Ema
misa:ne ilegeiba:le, amo dilia mae fisimusa: gasawane
lalegaguma:ne, logo hogoi helema. Amasea, dilia da dafasu
hamedafa ba:mu.
11 Agoane hamosea, dilia ninia Hina Gode amola Gaga:su
Yesu Gelesu amo ea eso huluane dialalalumu Hinadafa
Hou amo ganodini golili sa:ima:ne, Gode da dilima logo
hahawane doasimu.
12 Dilia da amo dafawane sia: musa: dilima olelei liligi,
amo noga:le lalegagui dagoi. Be na da amo hou dilima bu
olelemu.
13 Na da esalebeba:le, dili da gogolesa:besa:le, na da dili
bu dawa:ma:ne amo hou dilima olelelalumu da defea.
14 Na da:i hodo da bogomu liligi. Amo na da abula agoane
Hina Gode Yesu Gelesu amo Ea moloiwane nama sia:i defele,
na da:i hodo fadegamu da gadenesa na dawa:.
15 Amaiba:le, na bogole, dilia fa:no amo hou bu
dawa:musa:, na da logo hogoi helemu.

Yesu Gelesu Ea Hadigi Ba:su Dunu

16 Ninia da Hina Gode Yesu Gelesu Ea gasawane bu
misunu hou dilima olelema:ne, ogogosu sia: amoga hame
olelei. Ninia da Ea gasa bagade hou ninia siga ba:i dagoi.
17 *Ada Gode da Yesu Gelesu da hadigi bagade amola
Hina bagade olelei. Sia: da Baligi Hadigi amoga misini,

---

* **1:17:** Ma:diu 17:1-5; Maga 9:2-7; Luge 9:28-35

amane sia:i, “Amo da Na dogolegei Manodafa. Na da Ema hahawane gala.” Amo hou ninia ba:i dagoi.

18 Ninisu da Yesu Gelesuma goumi da:iya sigi esalebeba:le, amo sia: muagado manebe nabi dagoi.

19 Amaiba:le, ninia balofede dunu ili sia:i olelei, amo baligiliwane dafawaneyale dawa:be. Amo sia: da gamali gasi sogebi ganodini nenanebe agoane ba:sa. Amo gamali da nenanu, Esodafa da hadigisia, gusubia gasumuni da dilia dogo ganodini hadigimu. Amaiba:le, amo sia: dilia ha:giwane dawa:mu da defea.

20 Be hou afadafa baligiliwane dawa:ma! Amo da osobo bagade dunu da hi gasaga amo Gode Ea Sia: ba:la:lusu sia: bai hame dawa:mu.

21 Bai Gode Ea olelei ba:la:lusu sia: da osobo bagade dunu hanaiba:le hame misi. Be Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da dunuma ouligisuwane esalebeba:le, amo dunu da Gode Ea olelei fawane ba:la:lusu sia:i. Amaiba:le, osobo bagade dunu hisu amo sia: dawa:mu da hamedei.

2

Ogogosu Olelesu Dunu

1 Musa: fi amo ganodini ogogosu olelesu dunu ba:i. Amo defele, dilia fi amo ganodini ogogosu olelesu dunu ba:mu. Hina Gode da ili mae bogoma:ne, ilia wadela:i dabe huluane hamoi dagoi. Be ilia da amo mae dawa:le, Yesu hohonoiba:le, se dabe iasu bagade hedolo ba:mu.

2 Be amo mae dawa:le, dunu mogili bagohame da ilia wadela:i hou amoma fa:no bobogemu. Ilia wadela:le hamobeba:le, eno dunu da amo ba:beba:le, moloidafa hou da wadela:i ilia da sia:mu.

3 Ogogosu olelesu dunu da muni hanaiba:le, ilia ogogosu sia: olelebeba:le, muni lamu. Musa: amola wali, ilima Fofada:su dunu da ouesalu. Ilima Gugunufinisisu dunu da mae golale esala.

4 Gode da a:igele dunu dafai ilima mae asigili, Helo sogega galadigi. Amogawi, ilia gasi ganodini sia:inega la:gi, Fofada:su Eso amo doaga:ma:ne ouesala.

5 *Gode da musa: hemonega osobo bagade fi ili wadela:i hou amo ganodini udigili laloma:ne hame yolesi. E da hano bagade iabeba:le, Gode Ea hou hame lalegagui dunu huluane hanoga na dagoi ba:i. Gode da Nowa:, amo da hou moloidafa olelesu dunu, amo amola eno dunu fesuale gala fawane gaga:i.

---

* **2:5:** Mui 6:1 - 7:24

6 †Gode da Sodame amola Goumola, amo dunu fi ilima se imunusa: fofada:i dagoiba:le, lalu dabe i. E da fa:no misunu Gode Ea hou hame lalegagui dunu ilima sisasu olelema:ne, agoane hamoi.

7 ‡Gode da Lode fawane gaga:i. Lode, hi fawane da noga:i hou dawa:beba:le, eno dunu ilia wadela:i hou hihini ba:i.

8 E da Sodame fi amo ganodini esalebeba:le, eso huluane ilia wadela:i hou ba:beba:le, se bagade nabasu.

9 Amaiba:le, Hina Gode da Ea hou lalegagui dunu ilia adoba:su bu mae ba:ma:ne, ili gaga:musa: dawa:. Amola E da wadela:i hamosu dunu ilima Fofada:su Eso amoga se dabe iasu ima:ne ouligimusa: dawa:.

10 Gode da gasa fi dunu amo ilia da ledo hu ea hanai hou hamosa amola Gode Ea Hina Hou hame naba, ilima E da se dabe iasu baligili ima:ne ouesala.

Amo ogogosu olelesu dunu da gasa fi bagade hamosa. Ilia muagado esalebe ouligisu dunu ilima mae beda:ne, udigili ilima gadesa.

11 Be a:igele dunu, amo ilia gasa hou da ogogosu olelesu dunu ilia hou bagade baligisa, ilia da Hina Gode Ea midadi amo muagado esala ouligisu dunu ilima diliwaneya udidili hame gadesa.

12 Be ogogosu olelesu dunu da udigili nimi bagade ohe fi ilia hou agoane hamosa. Hou ilia hame dawa: liligi, amoma ilia gadele gegesa. Ilia da nimi ohe fi amo defele, gugunufinisi dagoi ba:mu.

13 Ilia da eno dunuma se bagade iabeba:le, ilia dabe se bagade nabimu. Ilia da eso amoga ilia hu ea hanai liligi hamobeba:le, hahawane bagade ba:sa. Ilia da gilisili dili amola ha:i nasea, ilia ogogosu hou hamonanebeba:le, amo hou da gogosiasu liligi ba:sa.

14 Ilia da wadela:i uda fawane ba:mu hanai gala. Ilia da wadela:i hou bagade hanai be sadi hame ba:sa. Ilia gasa hame dunu sani ganodini dafama:ne oule ahoa. Ilia da uasu bagade dawa:. Ilia da Gode Ea gagabui aligisu amo ganodini esala.

15 §Ilia da moloi logo yolesibiba:le, udigili ahoa. Beo ea mano ea dio amo Ba:ila:me da muni hanaiba:le wadela:i hou hamomusa: dawa:i.

16 Gode da ema gagabole sia:i. Ea dougi da osobo bagade dunu ea sia: lale, Ba:ila:me ea gagaoui logo hedofai.

17 Amo ogogosu olelesu dunu ilia da hano nasu hai dagoi agoane ba:sa. Ilia da mu mobi foga sefasilala agoane ba:sa.

---

† **2:6:** Mui 19:24 ‡ **2:7:** Mui 19:1-16 § **2:15:** Idisu 22:4-35

Gode da gasidafa sogebi amo ganodini ili esaloma:ne ilegei
dagoi.
18 Ilia gagaoui gasa fili hidale sia:sa. Dunu ilia wadela:i
da:i hodo hanai hou amo yolesimusa: dawa:, ilima ilia amo
hou bu hamomusa: dafama:ne olelesa.
19 Ilia da amo dunuma hahawane halegale lalalumu hou
ima:ne ilegele sia:sa. Be fedege agoane, ilisu da amo
wadela:i hou haguduga udigili hawa: hamosu dunu esala.
Dilia dawa:! Adi hou da dunuma osa:la heda:sea, amo dunu
da amo hou ea udigili hawa: hamosu dunu esala.
20 Be nowa da ninia Hina Gode amola Gaga:su Yesu
Gelesu, amo dawa:beba:le, osobo bagade wadela:i hou
yolesilalu, amalu bu wadela:i hou hamobeba:le udigili se
iasu diasu hawa: bu hamosa, amo dunu ilia hou da musa:
hou baligili wadela:i bagade ba:mu.
21 Ilia da hou ida:iwane ba:i dagoi. Be Gode Ea sia: ilima
sia:i amo bu higale yolesi. Amaiba:le, ilia da musa: Gode Ea
moloidafa hou hamedafa ba:mu da defea galu. Bai ilia da
se baligiliwane nabimu.
22 **Ilima doaga:i hou da musa: sia:i liligi da dafawane
amo olelesa, amane, “Wa:me da isosea, e da bu sinidigili ea
isoi liligi naha!” amola “Gebo da dodofei dagole, e da bu
sinidigili, fafu amo ganodini gufini ula!”

3

Yesu da Ea Ilegele Sia:i Defele Bu Misunu

1 Na dogolegei na:iyado dunu! Amo meloa da meloa
ageyadu gala na dilima dedei. Amo meloa aduna amo
ganodini, na da hou olelebeba:le, dilia dogo ganodini hou
ida:iwane dawa:ma:ne na da dawa:lala.
2 Balofede dunu da musa: hemonega hadigi hou sia:
olelei. Amola dilima asunasi dunu da ilia lafidili amo
Hinadafa Gaga:su Yesu Gelesu Ea sia: dilima olelei. Amo
sia: huluane dilia bu dawa:mu na da hanai gala.
3 *Noga:le dawa:ma! Soge wadela:mu eso da gadeneiba:le,
dunu ilia da hi hanaiga hou musu hamonanebe, amo ninia
da ba:mu.
4 Ilia da dilima oufesega:le, habosesele, amane adole
ba:mu, “Yesu Gelesu da bu misunu ilegele sia:bela:?
Amaiba:le E da wali habila:? Ninia ada huluane da bogoi
dagoi, be osobo bagade hahamoi eso amogainini, liligi
huluane da mae afadenene amaiwane diala!”
5 †Gode da musa: hemonega ea sia:ga mu amola osobo
bagade hahamoi, amo wadela:i hamosu dunu da dawa:mu

** **2:22:** Malasu 26:11 * **3:3:** Yude 1:18 † **3:5:** Mui 1:6-9

higa:iba:le gogolesa. Gode da sia:beba:le, osobo da hano
fisili bi hamone, fedege agoane hano amoga hamoi dagoi
ba:i.
6 ‡Fa:no, hano bagade heda:le, hea osobo bagade liligi
huluane gugunufinisi dagoi.
7 Amo defele, Gode da sia:beba:le, waha dialebe mu
amola osobo bagade, da hobea laluga gugunufinisima:ne
diala. Amola Gode da Ea hou hame lalegagui dunu ilima
fofada:nanu gugunufinisimu. Amaiba:le, Gode da waha
diala mu amola osobo bagade, amo Fofada:su eso amoga
muguluma:ne ouligisa.

Soge da Wadela:mu. Amaiba:le Hou Ida:iwane Hamoma

8 §Be na dogolegei na:iyado dunu! Liligi afadafa mae
gogolema. Hinadafa da eso afadafa amola ode 1000, hisu
hisu hame ba:sa. Ea siga ba:ma:ne, ela da defele ba:sa.
9 Dunu mogili, ilia Hina Gode da Ea hamomu ilegele sia:i
liligi hedolo hame hamosa, ilia dawa:sa. Be E da hedolo
hamomusa: dawa:. Be E da dilima asigiba:le, E da dunu
afadafa wadela:mu higai gala. E da dunu huluanedafa ilia
wadela:i hou yolesima:ne hanaiba:le, dabe hedolo hame
iaha.
10 **Be Hina Gode Ea bu misunu ilegei Eso da wamolasu
dunu ea wamo mabe agoane ba:mu. Amo eso amoga wele
sia:be bagade nabalu, mu da mugululi hamedafa ba:mu.
11 Amaiba:le, amo liligi huluane da mugululi hamedafa
ba:muba:le, dilia da hou hadigiwane, eno dunuma afafane,
Godema madelagili, Yesu Gelesu Ea bu misunu eso
doaga:ma:ne, hahawane ouesalumu da defea.
12 Yesu Ea bu misunu eso hedolo doaga:mu amo fidima:ne,
dilia hou ida:iwane hamomu da defea. Amo Esoga, mu da
laluga neiba:le gugunufinisi dagoi ba:mu. Gasumuni, eso
amola oubi, da gia:beba:le, daiyamu.
13 ††Be Gode da mu gaheabolo amola osobo bagade gahe-
abolo, amo ganodini hou ida:iwane fawane ba:mu, Gode da
amo imunu sia:beba:le, ninia da hahawane ouesala.
14 Amaiba:le, na na:iyado dunu, dilia da amo Eso
doaga:ma:ne ouesalebeba:le, Gode Ea siga ba:ma:ne, dilia
ledo hamedei ida:idafa Godema olofoiwane esaloma:ne,
amo logo hogoi helema.
15 Gode da dilima asigiba:le gaga:musa: logo hedolo hame
hedofasa, amo dilia dawa:mu da defea. Ninia dogolegei fi

---

‡ **3:6:** Mui 7:11 § **3:8:** Gesami Hea:su 90:4 ** **3:10:** Ma:diu 24:43; Luge 12:39; 1 Desalounia 5:2; Wamolegei Sia: Olelesu 16:15 †† **3:13:** Aisaia 65:17, 66:22; Wamolegei Sia: Olelesu 21:1

dunu, Bolo, Gode da ea asigi dawa:suga olelebeba:le, amo defele dilima meloa dedene i.

16 E da eso huluane meloa dedene iasea, amaiwane olelesa. Bolo ea meloa dedei amo ganodini dedei liligi mogili da hedolo hame dawa:mu liligi. Eno gagaoui noga:le hame lalegagui dunu, ilia amo sia: amola sia: eno Gode Ea Sia: ganodini dedei, amo lalegaguli ogogole olelesa. Amaiba:le, ilisu hamobeba:le, gugunufinisisu se dabe iasu ba:mu.

17 Be na na:iyado dunu! Dilia amo hou dawa: dagoi. Amaiba:le, dilia wadela:le hamosu hame nabasu dunu ilia giadofasu sia: nabasea, dilia gaga:su yolesili dafasa:besa:le, mae golale ouesaloma.

18 Be ninia Hina Gode amola Gaga:su Yesu Gelesu amo Ea hahawane dogolegele iasu amola bagade dawa:su, da dilia dogo ganodini asigilaluma:mu. Ema eso huluane wali amola hobea, mae yolesili nodonanumu da defea. Ama.

Sia: Ama Dagoi

1 Yone

(Da:i Sia:-I John; Modu-1 Ioane; Bisini-1 Jon)

Hidadea Sia:
Yone da Meloa Dedei
1 Yone Meloa Dedei da liligi aduna olelesa

1 Yone meloa dedei idisu dunu, ilia gilisili na:iyado hamone, Gode amola Egefedafa Yesu Gelesu amo gadenene esaloma:ne, amo olelesa.

2 Ogogosu olelesu dunu ilia da Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilia hou wadela:musa: dawa:beba:le, ilia ogogosu dunu ilima mae fa:no bobogema:ne, Yone da olelei. Ogogosu dunu ilia da ogogole amane olelei, "Dunu ilia da wadela:i osobo bagade liligi amo digili ba:beba:le amola osobo bagade ganodini esalebeba:le, ilia da wadela:idafa. Amaiba:le, Yesu, Gode Egefe, da osobo bagade dunu defele ba:mu da hamedei, ilia ogogole amane olelesu. Amo ogogosu dunu da eno ogogole olelesu, amane:- dunu da osobo bagade liligi amola osobo bagade hou, huluane mae dawa:beba:le fawane, gaga:su ba:mu. Dunu da Godema gaga:i dagoiba:le, e da hou moloidafa hamomu amola eno dunuma asigimu, amo da hamedeiwane hou ilia ogogole olelesu. Be Yone da amo olelesu ha:giwane hedofai dagoi. 1 Yone meloa amo ganodini e da gasawane Yesu Gelesu da osobo bagade Dunudafa hamoi olelesa. Nowa dunu ili da Yesu Ea hou lalegaguiba:le Godema asigi galea, ilia dunu eno dunu enoma asigima:ne hamomu, e da gasawane olelesa.

Sia: Dedei
1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4
2 Hadigi amola Gasi ...Sia:alalo 1:5-2:29
3 Gode Ea mano amola Sa:ida:ne mano...Sia:alalo 3:1-24
4 Dafawane Hou amola Ogogosu Hou ...Sia:alalo 4:1-6
5 Asigidafa Hou...Sia:alalo 4:7-21
6 Dafawaneyale Dawa:su hasalasisu Hou... ...Sia:alalo 5:1-21

1 Yone

Esalusu Sia:
1 *Ninia da dilima eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Sia:dafa amo da eso huluane eno liligi hame galu eso amoga dialusu, amo olelemusa: dilima dedesa. Amo Sia:dafa E da osobo bagade dunu hamoiba:le, amo ninia gega nabi amola

* **1:1:** Yone 1:1

siga ba:i. Dafawane! Amo ninia ba:i dagoi amola ninia loboga digili ba:i dagoi.

2 †Amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Sia:dafa da dunu ba:ma:ne da:i hodo lai, amo ninia ba:i dagoi. Amaiba:le, ninia amo hou olelesa. Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu da musa: Gode amola gilisili esalu. Ada Gode da ninima olelebeba:le, ninia da bu dilima olelesa.

3 Ninia amola Ada Gode amola Egefedafa Yesu Gelesu, da gilisili fi hamoi dagoi. Dilia dogo da ninia fi ninima gilisima:ne, ninia ba:i liligi amola nabi liligi dilima olelesa.

4 Dilia hahawane hou da nabaiwane ba:ma:ne, ninia da amo hou dilima dedesa.

Gode da Hadigidafa

5 Amo sia: Gode Egefedafa ninima olelei, ninia da dunu enoma bu olelesa amane, “Gode da Hadigidafa. Ea hou amo ganodini, gasi da hamedafa gala.”

6 Amaiba:le, ninia da Godema na:iyado gala ninia da lafidili sia:sea, be gasi ganodini ahoanebe ba:sea, ninia da lafidili amola ninia hou hamonanebe, amoga ogogosa.

7 Be ninia Gode defele hadigi ganodini ahoasea, ninia amola ninia fi dunu, na:iyado fi hamosa. Amola Gode Egefedafa, amo Yesu, E da ninia wadela:i hou huluanedafa Ea maga:mega dodofesa.

8 Be ninia da wadela:i hou hame dawa:, amo sia:sea, ninisu ninima ogogosa. Amai galea, ninia dafawane hou hame dawa:.

9 Be ninia wadela:i hou hamoi Godema fofada:sea, ninia da Ea moloidafa sia:i liligi ba:mu. E da ninia wadela:i hou bu gogolema:ne olofole, amo wadela:i hou bu mae ba:ma:ne dodofemu.

10 Be ninia wadela:i hou hamedafa hamoi amo sia:sea, ninia da Gode da ogogosu dunu giadofale olelesa. Amai galea, Gode Ea Sia: da ninia dogo ganodini hame gala.

2

Ninia Fidisu da Yesu Gelesu

1 Na mano! Dilia da wadela:i hou mae hamoma:ne, na da dilima dedesa. Be dunu da wadela:i hou hamoi galea, Alofesu Fidisu dunu da esala. Amo da Yesu Gelesu, Dunu Moloidafa. E da nini fidima:ne, Godema edegelala.

2 Amola Gelesu Hisu da hamobeba:le, ninia da nini wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi ba:sa. Ninia fawane hame, be osobo bagade dunu huluane da Gelesu hamobeba:le, gogolema:ne olofosu dawa:.

---

† **1:2:** Yone 1:14

3 Ninia da Gode Ea sia: nabawane hamosa galea, ninia da
Gode dawa: dagoi, amo dawa:be.
4 Be nowa dunu da Gode dawa: amo hi fawane sia:sa,
be Gode Ea sia: nabawane hame hamosa, amo dunu da
ogogosu dunu. E da dafawane hou hamedafa dawa:.
5 Be nowa da Gode Ea sia: nabawane hamosa, amo dunu
ea dogo ganodini Gode Ea asigidafa hou da nabaiwane gala
ba:sa. Ninia da Godema madelagi dagoi amo habodane
dawa:ma:bela:?
6 Defea! Nowa dunu e da Godema madelagi dagoi sia:sea,
e da Yesu Gelesu Ea hou amo defele ahoanumu da defea.

Hamoma:ne Sia: Gaheabolo

7 *Na fi dunu! Na da wali dilima hamoma:ne sia:i dedesa.
Amo hamoma:ne sia:i da gaheabolodafa hame. Be dilia
Gode Ea hou lalegagui amo esoga musa: hamoma:ne sia:i
nabalu, wali eso amo hamoma:ne sia:i da amaiwane diala.
8 Be amo hamoma:ne sia:i na da wali dilima dedebe
da gaheabolo agoane ba:sa. Yesu Gelesu da moloi-
wane hamoiba:le amola dilia da wali moloiwane hamo-
nanebeba:le, amo hamoma:ne sia:i da dafawane ba:sa. Gasi
da mugululalebe amola Hadigidafa da nenanebe, amoba:le
amo hamoma:ne sia:i da gaheabolo agoane ba:sa.
9 Nowa dunu e da Hadigi ganodini esalebe sia:sa, be ea fi
dunuma ha lai esala galea, amo dunu da gasi mae yolesili
waha amo ganodini esala.
10 Nowa dunu da ea fi dunu ilima asigidafa galea, amo
da Hadigi ganodini esala. Amaiba:le, ea hou ganodini, eno
dunuma dafama:ne olelesu da hame ba:sa.
11 Be nowa dunu da ea fi dunuma ha lai esalea, e da gasi
ganodini esala. Gasi da ea si wadela:lesiba:le, e da gasi
ganodini ahoanebeba:le, ea mabe hou hamedafa dawa:.
12 Na mano fonobahadi! Na dilima meloa dedesu bai da
agoane diala. Yesu Gelesu da hawa: hamobeba:le, Gode da
dilia wadela:i hou gogolema:ne olofoi dagoi.
13 Ada dili huluane! Degabodafa esalu Dunu, amo dilia
dawa:beba:le, na da dilima meloa dedesa. Ayeligi dunu!
Dilia Sa:ida:ne hasali dagoiba:le, na da dilima meloa dedesa.
14 Na mano! Dilia Adadafa dawa:beba:le, na dilima meloa
dedesa. Ada dili huluane! Degabodafa esalu Dunu, amo
dilia da dawa:beba:le, na da dilima meloa dedesa. Ayeligi
dunu! Dilia da gasa bagadeba:le, na da dilima meloa dedesa.
Gode Ea Sia: da dilia dogo ganodini esala. Dilia da Sa:ida:ne
hasali dagoi.
15 Dilia osobo bagade amola amo ganodini liligi, amoma
mae asigima. Dilia da osobo bagade liligi amoma asigi galea,
dilia da Adadafa Ema hame asigisa.

---

* **2:7:** Yone 13:34

16 Hi hanai hou, dunu ilia liligi siga ba:beba:le hanasa amo
hou amola liligi huluane ba:beba:le gasa fi hamosa, amo hou
huluane da osobo bagade hou fawane. Amo hou Adadafa
da hame olelesa.
17 Osobo bagade amola amo ganodini liligi huluane
amoma dunu ilia da hanai, amo da bu mae ba:ma:ne
mugululala. Be nowa dunu da Gode Ea hanai hou hamosa,
e da eso huluane esalalalumu.

Gelesuma Ha Lai Dunu

18 Na mano! Soge wadela:mu eso da gadenesa. Gelesuma
ha lai dunu da misunu, amo olelesu dilia da nabi dagoi.
Wali, Gelesuma ha lai dunu bagohame da misi dagoiba:le,
soge wadela:mu eso da gadenesa, amo ninia dawa:.
19 Amo Gelesuma ha lai dunu da ninia fi amo ganodini
esalu. Be ilia da ninia fidafa dunu hameba:le, yolesili asi.
Ilia da ninia fidafa dunu esala ganiaba, ilia da ninia fi
ganodini mae yolesili esalala:loba. Be ilia yolesili asiba:le,
dunu huluane da amo dunu da ninia fi dunu hame amo
noga:le dawa:.
20 Be Gelesu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia
dogo ganodini aligila sa:ima:ne, dilima i dagoi. Amaiba:le,
dilia huluane da dafawane sia: dawa:.
21 Amaiba:le, dilia dafawane hou hame dawa:beba:le,
na da dilima hame dedesa. Be dilia dafawane sia:
dawa:beba:le amola ogogosu sia: da dafawane hou amo
ganodini dialumu da hamedeiba:le, na da dilima meloa
dedesa.
22 Amaiba:le, ogogosu dunu da nowala:? Nowa dunu da
Yesu da Gode Ea ilegei Mesaia hame, amo sia:sea, amo dunu
da ogogosa. Agoaiwane dunu da Gelesuma ha lai dunu. E
da Adadafa amola Gode Egefe higasa.
23 Nowa dunu da Gode Egefe higasea, e da Ada amola
higasa. Be nowa dunu da Gode Egefe Ea hou lalegagusia,
e da Gode Ea hou amola lalegagusa.
24 Amaiba:le, dawa:ma! Dilia sia: amo dilia lalegagui
eso amoga nabi, amo dilia dogo ganodini noga:le salali
ouligima. Amo noga:le ouligisia, dilia da eso huluane Gode
Egefe amola Adadafa, amoma madelagili esalalalumu.
25 Amo hou da Gelesu ninima imunu sia:i liligi, amo eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu.
26 Dilima ogogomusa: dawa:be dunu amo ilia hou dilima
olelema:ne, na da amo meloa dilima dedesa.
27 Be Gelesu da Ea A:silibu dilima i. Ea A:silibu da dilia
dogo ganodini esalebeba:le, dunu eno da dilima olelemu
hamedei agoane ba:sa. A:silibu Hisu da liligi huluane dilima
olelesa. A:silibu Ea olelesu da dafawane, E da ogogosu hame

dawa:. Amaiba:le, A:silibu Ea olelesu nabima. Dilia Yesu Gelesuma madelagiwane esaloma.

28 Dafawane! Na mano! Gelesuma madelagiwane ouesa-loma. Amalalu, E da bu masea ninia da mae beda:iwane amola hame gogosiabeba:le mae wamoaligiliwane, Ema hahawane yosia:mu.

29 Gelesu da moloidafa, amo dilia dawa:. Amaiba:le, nowa da hou moloidafa hamosea da Gode Ea mano hamoi, amo dilia dawa:mu da defea.

3

Gode Ea Mano Hamoi

1 *Dawa:ma! Adadafa da ninima bagade asigisa. E da ninima "Na mano" dio asuliba:le amola E da nini Ea mano hamoi dagoiba:le, ninia da Ea asigi hou da bagadedafa ba:sa. Ninia da Gode Ea mano hamoi dagoiba:le, osobo bagade dunu da Gode Ea hou hame dawa:beba:le, ilia ninia hou amola hame dawa:.

2 Na dogolegei na:iyado dunu! Ninia da wali Gode Ea mano esala. Ninia hobea afadenene hisu agoane ba:mu, amo hou ninia noga:le hame dawa:. Be amo fawane ninia dawa:. Gelesu da bu masea, ninia da Ea houdafa noga:le ba:muba:le, ninia afadenene, Yesu Gelesu defele hamoi dagoi ba:mu, amo ninia dawa:.

3 Nowa dunu da amo dafawane hamoma:beyale dawa:sa, e da ea hou ledo hame amo Gelesu Ea ledo hame hou defele, amo ba:ma:ne ouligisa.

4 Wadela:i hou da Gode Ea hamoma:ne sia:i wadela:sa. Amaiba:le, nowa dunu da wadela:i hamosea, e da Gode Ea hamoma:ne sia:i wadela:sa.

5 †Yesu Gelesu da wadela:i hou huluane fadegama:ne osobo bagadega misi, amola Yesu Ea hou amo ganodini da wadela:i hamedafa gala, amo dilia dawa:.

6 Amaiba:le, nowa da Yesu Gelesuma madelagi esalea, e da wadela:i hou hamonanumu hamedafa dawa:. Be nowa da wadela:i hou hamonanea, amo dunu da Yesu Ea hou hame ba:i amola hame dawa:, amo ninia dawa:.

7 Dunu eno da dilima ogogosa:besa:le, dawa:ma! Nowa dunu da hou moloidafa hamonanea, e da Gelesu agoane dunu moloidafa gala.

8 Be nowa dunu da wadela:i hou hamonanea, e da Sa:ida:ne ea fi amo ganodini esala. Sa:ida:ne da musa:dafa mae yolesili wadela:i hou hamonanusu. Gode Egefedafa da Sa:ida:ne ea hawa: hamosu gugunufinisimusa:, osobo bagadega misi.

---

* **3:1:** Yone 1:12 † **3:5:** Yone 1:29

9 Nowa da Gode Ea mano hamoi galea, Gode Ea hou
da ea dogo ganodini esalebeba:le, e da wadela:i hou
hamonanumu hame dawa:. Gode da ea Ada hamoiba:le,
bu wadela:i hou hamonanumu da ema hamedei.
10 Gode Ea mano hamoi amola Sa:ida:ne ea mano, amo
da hisu hisudafa. Bai nowa dunu da hou moloidafa hame
hamosa o ea fi dunuma hame asigisa, amo dunu da Gode
Ea mano hame.

Enoma Enoma Asigima

11 ‡Dilia da Gode Ea hou degabo nabi amogainini wali
sia: nabi dagoi. Amo sia: da dilia dunu eno dunu enoma
asigidafa hou hamoma:ne sia:sa.
12 §Ninia da Ga:ine ea hou agoane hamomu da defea
hame. Ga:ine da eya medole legei dagoiba:le, e da Sa:ida:ne
ea fi amo ganodini esalu ninia dawa:. Ga:ine da abuliga
eya fane legebela:? Bai e da wadela:le hamoi be eya da hou
moloidafa hamoi.
13 Amaiba:le, na fi dunu, osobo bagade dunu da dilima ha
lasea, mae fofogadigima.
14 **Ninia da ninia fi dunuma asigidafa hou hamonana
galea, ninia da bogosu fisili, esalalalusu amo ganodini esala,
ninia dawa:. Be nowa da ea fi dunu ilima asigidafa hame
galea, e da bogosu amo ea gasaga gagulaligi gala.
15 Nowa da ea fi dunu ilima ha lai galea, amo da fane
legesu dunu. Amola fane legesu dunu da eso huluane mae
bogole Fifi Ahoanusu hamedafa dawa:, amo dilia dawa:.
16 Yesu Gelesu da nini fidima:ne bogoi dagoiba:le, ninia
da asigidafa hou ea bai dawa:. Amaiba:le, ninia da ninia fi
dunu fidima:ne, ninia esalusu fisimu da defea.
17 Bagade gagui dunu da ea fi dunu hame gagui ba:sa be
hame fidisa, amo dunu da “Na Godema asigisa” sia:sea, e
da ogogosa.
18 Na mano! Ninia asigidafa hou da lafidili sia: fawane
sia:mu da defea hame galebe. Ninia da asigidafa hou
lalegagui dagoi galea, ninia eno dunu fidima:ne hawa:
hamomu da defea.

Godema Mae Beda:iwane Esalebe Hou

19 Ninia sia:ga amola hawa: hamobe, amoga asigidafa hou
lalegagui dagoi olelebeba:le, ninia da dafawane hou amo
ganodini esala dawa:. Amasea, ninia Godema gadenene
masea, mae beda:iwane esalumu.
20 Be ninia asigi dawa:su da ninia da wadela:i hou hamoi
amo ninima olelesea, defea, Gode Ea gasa da ninia asigi

‡ **3:11:** Yone 13:34 § **3:12:** Mui 4:8 ** **3:14:** Yone 5:24

dawa:su amo ea gasa baligi dagoi, amo ninia dawa:. E da liligi huluane dawa:.

21 Amaiba:le, na dogolegei na:iyado dunu! Ninia asigi dawa:su da ninia wadela:i hamosa amo ninima hame olelesea, ninia mae beda:iwane Godema gadenenewane esalumusa: dawa:.

22 Ninia da Gode Ea sia: nabawane hamonanebeba:le amola Ea hanai liligi fawane hamonanebeba:le, E da ninia adole ba:su liligi huluane ninima imunusa: dawa:.

23 ††Gode da ninima amane hamoma:ne sia:sa:- Ninia da Egefe Yesu Gelesu Ea hamoma:ne sia:i defele E dafawaneyale dawa:ma:mu amola dunu eno dunu enoma asigidafa hou hamoma:mu.

24 Nowa dunu da Gode Ea sia: nabawane hamosea, e da Godema madelagi esalebe amola Gode da ema madelagi esala ba:sa. Amola Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala ninima i, amo da ninia dogo ganodini esalebeba:le, ninia da Godema madelagi esala dawa:.

4

A:silibu Dafawane Ea Hou amola Ogogosu A:silibu ea Hou

1 Na dogolegei na:iyado dunu! Dunu huluane ilia dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da aligila sa:i ilisu sia:sea, mae dafawaneyale dawa:ma. Be ilia dogo ganodini aligila sa:i liligi, amo da Godema misibala:? o Fio amoma misibala:? Dilia amo dawa:musa: ilia hou adoba:ma. Bai ogogosu balofede dunu da soge bagade bega: bega: asi dagoi.

2 Ilia hou adoba:sea, dunu da ea dogo ganodini a:silibu aligila sa:i amo da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, dilia da amane dawa:mu. Nowa dunu da Yesu Gelesu da osobo bagade dunu ea da:i hodo lale, osobo bagadega misi dagoi, amo dafawaneyale dawa:beba:le sia:sa, amo dunu ea dogo ganodini aligila sa:i a:silibu da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dawa:ma.

3 Be nowa da Yesu da osobo bagade da:i lale, osobo bagadega misi, amo dafawaneyale hame sia:sea, ea dogo ganodini Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala da hame aligila sa:i. Liligi da ea dogo ganodini aligila sa:i da Gelesuma ha lai amo ea iasu, Fio liligi. Bai Gelesuma ha lai a:silibu da hobea misunu, dilia nabi dagoi. Be wahadafa amo hou da doaga:i dagoi.

4 Be dilia, na mano! Dilia da Gode Ea:! Dilia da ogogosu balofede dunu ilia hou hasali dagoi. Bai Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala dilia dogo ganodini esala, amo ea gasa da

---

†† **3:23:** Yone 13:34, 15:12, 15:17

a:silibu osobo bagade dunu ilia dogo ganodini esala amo bagadewane baligisa.

5 Amo ogogosu balofede dunu da osobo bagade hou fawane olelesa. Ilia da osobo bagade hou amoga gagulaligiba:le, eno osobo bagade dunu da ilia sia: naba.

6 Be ninia da Gode Ea fi dunu esala. Nowa dunu da Godema lalegagui galea, amo da ninia sia: naba. Be nowa da Godema hame lalegagui galea, amo da ninia sia: hame naba. Amaiba:le, amo dawa:le, ninia Gode Ea A:silibu amola ogogosu a:silibu ela hou afafamusa: dawa:.

Gode da Asigidafa

7 Na dogolegei na:iyado dunu! Gode da asigidafa hou olelebeba:le, ninia eno dunu eno dunuma asigidafa hou hamomu da defea. Nowa dunu da asigidafa hou hamosea, amo dunu da Gode Ea mano esala amola e Gode Ea hou dawa:.

8 Nowa dunu da asigidafa hou hame hamosea, e da Gode hame dawa:. Bai Gode da asigidafa hou amo ea Bai esala.

9 Gode da ea asigidafa hou ninima olelema:ne, E da Egefedafa (ninia Ea hou lalegagusia, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lama:ne), osobo bagadega asunasi.

10 Asigidafa hou da agoane diala. Amo da ninia Godema asigi hame. Be asigidafa hou bai da Gode da ninima asigidafa. Amaiba:le, E da ninia wadela:i hou gogolema:ne olofomusa:, Egefe osobo bagadega asunasi dagoi.

11 Na dogolegei na:iyado! Gode da ninima amo asigidafa hou olelebeba:le, ninia da dunu eno dunu enoma asigimu da defea.

12 *Dunu afae da Gode Ea hodo hame ba:su. Be ninia da dunu eno dunu enoma asigi galea, Gode amola ninia gilisili madelagi dagoi ba:sa. Amola Gode Ea asigidafa hou da ninia fi ganodini asigilai dagoiwane ba:sa.

13 Gode da Ea A:silibu ninima i. Amo da ninia dogo ganodini esalebeba:le, ninia da Godema madelagi esala amola Gode da ninima madelagi esala, amo dafawaneyale dawa:be.

14 Amola Adadafa da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane gaga:ma:ne, Egefedafa asunasi, amo ninia dafawaneyale dawa:beba:le eno dunuma olelesa.

15 Nowa dunu da ea lafidili Yesu da Gode Egefedafa amo olelesa, amo dunu da Godema madelagi esala amola Gode da ema madelagi esala.

16 Amola ninia da Gode Ea ninima asigidafa hou dawa: amola dafawaneyale dawa:be. Gode da asigidafa hou ea

---

* **4:12:** Yone 1:18

Bai. Nowa dunu da asigidafa hou amo ganodini esalea, e da
Godema madelagi esala amola Gode da ema madelagi esala.
17 Ninia da Fofada:su Eso amoga mae beda:iwane esa-
loma:ne, Gode da ninia hou amo ganodini asigidafa hou
asigilaloma:ne hamonana. Amola ninia da osobo bagadega
esalea, Yesu Gelesu Ea hou defele hamonanebeba:le, ninia
asigidafa hou asigilai dagoi ba:mu.
18 Asigidafa hou amo ganodini, dunu da beda:su hou
hame ba:sa. Bai asigidafa hou da beda:su hou huluane
sefasisa. Dunu da se dabe iasu lamu, amo dawa:beba:le
beda:sa. Amaiba:le, nowa dunu da beda:su hou dawa:sea,
amo dunu ea dogo ganodini asigidafa hou da hame asigilai.
19 Ninia asigidafa hou dawa:. Bai Gode da hidadea
asigidafa hou ninima olelei dagoi.
20 Be nowa dunu da ea lafidili, "Na Godema asigisa!" amo
sia:sa, be ea fi dunu enoma e da ha lai galea, amo dunu da
ogogosu dunu. E da ea fi dunu eso huluane ba:sa, ilima
asigi hame galea, e da Gode amo hamedafa ba:sa. Amola
Ema asigimu hamedeiba:le, e da ogogosu dunu.
21 Gelesu da ninima amo hamoma:ne sia:i dagoi. Nowa
da Godema asigi galea, e da ea fi dunu ilima asigima:mu.

5

Ninia da Osobo Bagade Hou Hasalasi Dagoi

1 Nowa da Yesu Gelesu da Gode Ea ilegei Mesaia amo
dafawaneyale dawa:sea, amo da Gode Ea mano hamoi esala.
Nowa da ada amoma asigi galea, e da amo ada ea mano
amola amoma asigi gala.
2 Ninia da Godema asigi galea amola Gode Ea sia:
nabawane hamonanebeba:le, ninia da Gode Ea mano ilima
asigisu dawa:.
3 *Bai ninia Godema asigiba:le, Ea sia: nabawane hamosa.
Amola Ea gasa bagade hamoma:ne sia:i ninima olelei da
ninia hamomu gasa hame baligisa.
4 Bai Gode Ea mano huluane ilia osobo bagade hou
hasalasimusa: dawa:. Amola ninia da dafawaneyale
dawa:su hou amoga osobo bagade hou hasalasimusa:
dawa:.
5 Nowa da osobo bagade hou hasalasimu dawa:bela:?
Dunu amo da Yesu Gelesu da Gode Egefedafa amo
dafawaneyale dawa:sa, amo dunu fawane da osobo bagade
hou hasalasisu dawa:!

Dunu ilia Yesu Gelesu Ea Hou Ba:su

---

* **5:3:** Yone 14:15

6 Yesu Gelesu Hisu osobo bagadega misini, hanoga fane
sanasi amola Ea maga:me huluane asiba:le bogoi. E da hano
fane sanasu dawa:digima:ne olelesu fawane hame hamoi.
Be E da gilisili hano dawa:digima:ne olelesu amola maga:me
dawa:digima:ne olelesu hamoi dagoi. Gode Ea A:silibu
Hadigidafa Gala da dafawane hou ea Bai esalebeba:le, E da
amo hou da dafawane ninima olelesa.
7 Ba:su liligi udiana da amo hou da dafawane ninima
olelesa.
8 Amo udiana da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala, hano
dawa:digima:ne olelesu amola maga:me dawa:digima:ne
olelesu. Amo udiana da ba:i liligi afadafa fawane olelesa.
9 Osobo bagade ba:su dunu amo ea sia: ninia
dafawaneyale dawa:sa. Be Gode Ea ba:su hou da osobo
bagade dunu ea ba:su hou bagadewane baligisa. Amola
Gode Ea ba:su hou da Yesu Gelesu da Egefedafa olelesa.
10 Amaiba:le, nowa dunu da Gode Egefedafa
dafawaneyale dawa:sea, amo dunu da Gode Ea ba:su
hou ea dogo ganodini sali diala. Be nowa dunu da Gode
dafawaneyale hame dawa:sa, e da Gode Egefedafa hou
olelema:ne sia:i amo dafawaneyale hame dawa:beba:le, e
da Gode da ogogosu dunu sia:sa.
11 †Gode Ea ba:su hou da agoane diala; Gode da ninima
eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu i dagoi. Amola
eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ea Bai da Gode
Egefedafa.
12 Nowa da Gode Egefedafa Ema madelagi galea, e da
eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu lai dagoi. Be nowa
da Gode Egefedafa amoma hame madelagi galea, e da eso
huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hame dawa:.

Eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu

13 Dilia Gode Egefedafa amo ea hou dafawaneyale
dawa:be dunu, dilia da eso huluane mae bogole Fifi
Ahoanusu lai dagoi amo dafawaneyale dawa:ma:ne, na da
dilima amo meloa dedesa.
14 Ninia da Gode Ea hanai amo defele Ema adole ba:sea,
E da nini adole ba:su naba amo dawa:beba:le, ninia mae
beda:iwane Godema gadenenewane misunusa: dawa:.
15 Ninia da Ema adole ba:sea, E da nini adole ba:su naba.
Ninia amo da dafawane dawa:beba:le, E da ninia adole ba:i
liligi ninima imunu, amo amola dafawaneyale dawa:be.
16 Dilia da Gelesu dunu eno e da wadela:i hou (amo
da hame se imunusa: fofada:mu liligi) amo hamoi ba:sea,
Godema sia:ne gadomu da defea. Amasea, Gode da amo
dunuma esalusu bu imunu. Dunu da wadela:i hou hamosea,

† **5:11:** Yone 3:36

be amo da se imunusa: fofada:musa: liligi hame ba:sea, amane hamoma. Be wadela:i hou afadafa da se imunusa: fofada:su liligi. Amo ba:sea, dilia da Godema gogolema:ne olofomusa: sia:ne gadoma:ne, na da hame sia:sa.

17 Wadela:i hou huluanedafa da wadela:i houdafa. Be wadela:i hou mogili da se imunusa: fofada:su liligi hame.

18 Godema bu lalelegei mano da wadela:i hou hamonanumu da hamedei, amo ninia dawa:. Bai Gode Egefe da amo mano noga:le gaga:sa. Amaiba:le, Sa:ida:ne da amo dunu wadela:mu hamedei ba:sa.

19 Sa:ida:ne da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ilima ouligisu esala. Be ninia da ema afafane, Godema madelagi dagoi, amo dawa:.

20 Gode Egefe da misi dagoi. Amola ninia da Gode Egefedafa amo noga:le dawa:ma:ne, E da dawa:su hou ninima i, amo dawa:. Ninia da Godedafa - Egefe Yesu Gelesu, Ema madelagi esala. Ninia Gode da Godedafa amola amo hou da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu.

21 Na mano! Dilia ogogosu ‘gode’ liligi mae dawa:ma.

Sia: Ama Dagoi

2Yone

(Da:i Sia:-2 John; Modu-2 Ioane; Bisini-2 Jon)

Hidadea Sia:
Yone da 2 Yone meloa dedene i. Amo ganodini e da ‘Asigilai Dunu’ hima dio asuli. E da ‘dogolegei Uda amola ea mano,’ amoma meloa dedene i. Ninia fada:ne hame dawa:, be amo dio e da Yesu Ea fa:no bobogesu fi afadafa amoma Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu afae dio asuli. Amo meloa ganodini, Yone e da amo Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu ilima ilia enoma enoma asigidafa hou hamoma:ne ha:giwane sia:i. E da ogogosu dunu ilia olelesu amoma mae fa:no bobogema:ne sia:i.

Sia: Dedei
1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-3
2 Asigidafa Hou da Baligisa ...Sia:alalo 1:4-6
3 Ogogosu Olelesu Dawa:ma...Sia:alalo 1:7-11
4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:12-13

2 Yone
1 Na da Asigilai Dunu. Na da dogolegei Uda amola ea manolali, dilima meloa dedene iaha. Na dilima bagadewane asigisa, be na fawane hame. Dunu huluane amo da dafawane hou lalegagui, ili amola da dilima bagadewane asigisa.
2 Bai dafawanedafa hou da ninia dogo ganodini diala amola mae fisili eso huluane dialumu.
3 Ada Gode amola Ada Egefe amo Yesu Gelesu da hahawane dogolegele iasu, gogolema:ne olofosu amola olofosudafa ninima imunu da defea. Amo hou da dafawane hou amola asigi hou amo ganodini ninia dogo ganodini aligila sa:i dagoi ba:mu da defea.

Dafawane Hou amola Asigidafa Hou
4 Na da dilia fi mogili da dafawane hou (Adadafa ninia hamoma:ne sia:i dagoi liligi amo defele), amo ganodini esala nababeba:le, hahawane ba:i.
5 Amaiba:le, dogolegei Uda, na dima edegesa. Ninia gilisili enoma enoma asigimu da defea. Amo sia: na dima dedesa da gaheabolo hamoma:ne sia:i hame. Ninia da amo hamoma:ne sia:i degabo nabi eso amogainini wali nabala.
6 Na waha asigili sia:sa hou bai da agoane diala. Asigidafa hou lalegaguiba:le, ninia Gode Ea hamoma:ne sia:i huluane nabawane hamomu da defea. Gode Ea hamoma:ne sia:i

liligi amo dilia lalegagui eso amoga nabi da amane. E da dili huluane asigidafa hou amo ganodini esaloma:ne sia:i.

7 Ogogosu dunu bagohame da osobo bagade bega: bega: ogogole olelemusa: asi. Ilia da Yesu Gelesu osobo bagade dunu da:i hodo laiwane osobo bagadega misi da dafawane hame ogogole sia:sa. Agoaiwane dunu da ogogosu. E da Gelesuma ha lai.

8 Amaiba:le, dilia da hawa: hamobeba:le bidi huluane lamu amo fisisa:besa:le, dawa:ma!

9 Nowa dunu da Yesu Gelesu Ea olelei amo mae dawa:le, amo olelesu baligisia, e da Godema hame madelagi. Be nowa da Yesu Gelesu Ea olelesu amo defele olelesa, amo dunu da Adadafa amola Egefedafa, Ema madelagi dagoi.

10 Amaiba:le, dunu eno da sia: eno olelemusa: masea, defea, dilia amo dunu dilia diasuga mae yosia:ma! Amola ema ‘Olofosu dima dialoma!’ mae sia:ma.

11 Bai nowa dunu da ogogosu dunuma ‘Olofosu dialoma!’ sia:sa, e da amo dunu ea wadela:i hamobe amoma gilisisa.

Dagosu Sia:

12 Na da dilima adomu bagade gala. Be amo meloa ganodini dedemu hamedei agoane ba:sa. Be na da dilima misini dilia odagia sia:musa: dawa:lala. Amasea, ninia gilisili hahawane ba:mu.

13 Dilia dogolegei Dalusi ea mano da dilima asigi sia: adosisa

Sia: Ama Dagoi

3Yone

(Da:i Sia:-3 John; Modu-3 Ioane; Bisini-3 Jon)

Hidadea Sia:

Yone da 3 Yone meloa dedene i. Amo meloa ganodini, Asigilai Dunu (Yone) da Yesu Ea fa:no bobogesu fi ouligisu dunu ea dio amo Ga:iyase amoma dedei. Ga:iyase da eno Gode Ea fi dunu fidiba:le, Asigilai Dunu da ema nodoi. Dunu eno ea dio amo Daiodalifisi da gasa fi hou hamobeba:le, e da Ga:iyasema sisasu sia:i.

Sia dedei

1 Hidadea Sia:...Sia:alalo 1:1-4
2 Ga:iyasema Nodoi...Sia:alalo 1:5-8
3 Daiodalifisi Dawa:ma...Sia:alalo 1:9-10
4 Dimidaliase ea Hou...Sia:alalo 1:11-12
5 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:13-15

3 Yone

1 *Na, Asigilai Dunu da di, Ga:iyase, na dogolegei na:iyado,
dima meloa dedesa.
2 Na dogolegei na:iyado! Dia a:silibu hou da hahawane
amola gasa bagade, amo na dawa:. Dia da:i hodo da amo
defele esaloma:ne amola di da hahawane esaloma:ne, na
Godema sia:ne gadosa.
3 Di da dafawane hou amo ganodini eso huluane esalalala.
Ninia Yesu Ea fa:no bobogesu fi dunu eno da dia dafawane
hou eso huluane mae yolesili hamonana, amo nama ado-
musa: misiba:le, na da hahawane bagade ba:i.
4 Na da na mano ilia dafawane dawa:su hou amo ganodini
lala, amo nababeba:le, baligili hahawane naba.

Yone da Ga:iyasema Nodosa

5 Na dogolegei na:iyado! Dia da dia Yesu Ea fa:no
bobogesu fi dunu ili mae yolesili fidilalebeba:le, na da
nodosa. Dia musa: hame ba:i Gelesu dunu amola bagade
fidisu.
6 Amo dunu da dia asigi hou amo nini Yesu Ea fa:no
bobogesu fi dunu guiguda: esala, ilima olelei. Amo dunu
ilia bu logoga ahoasea, ilia da Gode hahawane ba:ma:ne
masunu da defea. Amaiba:le, dia ili bu fidima:ne na da dima
edegesa.
7 Bai ilia Gelesu Ea hawa: hamomusa:gini asi. Ilia Gode
Ea hou hame lalegagui dunu ilia fidisu hame lai.

---

* **1:1:** Asunasi Dunu Ilia Hou 19:29; Louma 16:23; 1 Golidia 1:14

8 Amaiba:le, ninia Yesu Ea hou lalegagui dunu da amo
dunu ilia dafawane sia: olelebe hawa: hamosu fidimu
amola gilisili hamomu da defea.

Daiodalifisi amola Dimidaliase

9 Na da dia Yesu Ea fa:no bobogesu fi ilima meloa
fonobahadi dedene i. Be Daiodalifisi da hi hanaiba:le hina
hou hamomusa: dawa:lalebeba:le, e da na sia: nabimu
higasa.
10 Na da dilima masea, na da hi hou hamoi amo dilima
olelemu. Ea da ninia hou wadela:sa amola nini hou
olelesea bagadewane ogogosa. Be amo hou baligili, e da
Yesu Ea fa:no bobogesu fi dilima manebeba:le, ilima hame
yosia:sa. Amola nowa dunu da ilima yosia:musa: dawa:sea,
Daiodalifisi da amo dunu ilia fidisu logo hedofasa amola
ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi amoga gadili sefasimusa:
dawa:lala.
11 Na dogolegei na:iyado! Wadela:i hou amoma mae fa:no
bobogele, dia hou moloidafa amoma fa:no bobogema. Nowa
da hou moloidafa hamosea da Godema madelagi dagoi. Be
nowa da wadela:i hou hamosa da Gode hame dawa:.
12 Dunu huluane da Dimidaliase ea hou dawa:beba:le, no-
dosa. E da dafawane hou hamonanebeba:le, hou moloidafa
hamosu dunu ba:sa. Ninia amola, ea hou dawa:beba:le
nodosa. Ninia sia: da dafawane, di dawa:.

Dagosu Asigi Sia:

13 Na da dima sia:mu bagade gala, be na da amo sia:
meloaga dedemu higasa.
14 Na da dima hedolowane misini, dia odagia sia:mu hanai
gala.
15 Na da olofosu dima dialoma:ne dawa:lala. Dia na:iyado
dunu huluane da ilia asigi sia: dima adosisa. Dia ninia
na:iyado huluane amoma ninia asigidafa sia: adosima.
Sia: Ama Dagoi

Yude

(Da:i Sia:-Jude; Modu-Iuda; Bisini-Jut)

Hidadea Sia:

Amo meloa, Yude da dedene i. Amo ganodini e da Yesu Ea fi dunu amoma ilia da ogogosu olelesu dunu Yesu Ea hou ogogole lalegagui, amo mae nabima:ne sia:i.

Sia: Dedei

1 Hidadea Sia:... Sia:alalo 1:1-2
2 Ogogosu Olelesu Dunu Ilia Hou...Sia:alalo 1:3-16
3 Dafawaneyale Dawa:su Hou Mae Yolesima...Sia:alalo 1:17-23
4 Dagosu Sia:...Sia:alalo 1:24-25

Yude

1 *Na, Yude, da Yesu Ea hawa: hamosu dunu. Na da Ya:mese amo eya esala. Gode da dilima Ema misa:ne wele sia:i dagoiba:le, dilia da Ada Gode Ea asigidafa hou amola Yesu Gelesu Ea gaga:su hou amo ganodini esala. Na dilima meloa dedesa.

2 Dilia gogolema:ne olofosu, olofosudafa amola asigidafa, baligili lama:ne na dawa:lala.

Ogogole Olelesu Dunu

3 Na dogolegei na:iyado dunu! Na da ninia Gode Ea gaga:su hou nini gilisili gagui, amo bu olelema:ne meloa dedemusa: dawa:i galu. Be bu baligiliwane dawa:beba:le, na da hedolowane dilia dogo denesima:ne, dilia dafawaneyale dawa:su hou amo dialalaloma:ne Gode da Ea fi dunuma i, amo fidima:ne dili gegema:ne, na meloa dedemusa: dawa:i.

4 Bai eno hame lalegagui dunu da wamowane ninia fi amo ganodini misiba:le, na meloa dedemusa: dawa:i. Amo dunu ilia wadela:i hou dodofemusa:, ilia da Gode Ea hahawane dogolegele iasu hou giadofale olelesa. Ilia Yesu Gelesu amo ninia Hina Gode higasa. Gode da ilima se imunusa: fofada:su hamoi dagoi, amo balofede (Gode Sia: alofesu dunu) ilia da hemonega Gode Sia: ganodini dedei.

5 †Amo sia: huluane dilia dawa:, be na da bu olelemu. Hina Gode da musa: Isala:ili fi dunu huluane gaga:musa:, ili Idibidi soge fisili masa:ne asunasi. Be fa:no, Isala:ili dunu mogili da Gode Ea hou dafawaneyale hame dawa:beba:le, Gode da ili gugunufinisi dagoi.

---

* **1:1:** Ma:diu 13:55; Maga 6:3 † **1:5:** Gadili Asi 12:51; Idisu 14:29-30

6 Amola a:igele dunu mogili, ilia ouligisu hou alalo mae
dawa:le, hame nabasu hou hamone, ilia sogebi yolesi,
amo bu dawa:ma. Ilia da wali sia:ine hame fadegamu
liligi amoga la:gili, hagudu gasi sogebi amo ganodini esala.
Gode da ilima se imunusa: fofada:mu eso ilegei, amo
doaga:ma:ne, ilia oualigisa.
7 ‡Dilia Sodame, Goumola amola eno gadenene moilai ilia
hou bu dawa:ma. Amo fi dunu da waha sia:i dafai a:igele
defele, wadela:i uda lasu hou amola inia uda adole lasu hou
hamonanusu. Dunu huluane sisasu noga:le ba:ma:ne, amo
dunu da lalu hame haba:dosu liligi amoga se nabalebe.
8 Wali sia:i ogogosu olelesu dunu amo defele ilia
esalawane ba:su ba:lalebeba:le, ilisu ilia da:i hodo
wadela:ma:ne, wadela:i hou hamosa. Gode da ilima
Hinawane esalumu, amo ilia higasa. Ilia da a:igele dunu
hadigi hamoi muagado esala, ilima gadesa.
9 §Be a:igele bisilua ouligisu dunu ea dio amo Maigele, hi
da Sa:ida:nema diwaneya udidimu hamedeiwane ba:i. E da
Mousese ea da:i hodo lama:ne, Sa:ida:nema sia:ga gegeloba,
e da Sa:ida:nema gadele diwaneya udidili sia:mu beda:i
galu. Amaiba:le, e amane sia:i, “Hina Gode Hi da dima
gagabole sia:mu da defea!”
10 Be ogogosu olelesu dunu da hou ilia hame dawa:,
amoma gadele sia:ga gegesa. Ilia da nimi sigua ohe fi defele,
liligi amo ilia hame dawa: amo doagala:sa. Be amo liligi da
ili gugunufinisimu.
11 **Ilia da se bagade nabimu. Ilia da Ga:ine ea logoga
ahoana dagoi. Ilia muni hanaiba:le, Ba:ila:me ea giadofai
hou lalegagui dagoi. Ilia da musa: Isala:ili dunu ea dio amo
Goula, amo defele, hame nabasu hou hamobeba:le, ilia e
defele gugunufinisi dagoi ba:mu.
12 Ilia udigili wadela:i hedebeba:le, dilia fi Lolo Nasu
amo ganodini ledo daginisi agoane ba:sa. Ilisu hou fawane
fidima:ne, hi hanai hou hamosa. Ilia da mu mobi amo da
foga sefasisa, be gibu hame gaguli maha, agoane ba:sa. Ilia
da fage hame legesa ifa amo da difi a:le fasibale, bioidafa
agoane ba:sa.
13 Ilia da waiyabo bagade hano gafului nimi bagade hamoi
agoane ba:sa. Ilia wadela:i hou da amo ea dubu agoane
ba:sa. Ilia da udigili lalebe gasumuni agoane ba:sa. Ilia eso
huluane gasidafa amo ganodini esaloma:ne, Gode da ilima
sogebi ilegei dagoi.

---

‡ **1:7:** Mui 19:1-24 § **1:9:** Da:niele 10:13, 10:21, 12:1; Wamolegei Sia: Olelesu 12:7; Mousese ea Malasu 34:6; Segalaia 3:2 ** **1:11:** Mui 4:3-8; Idisu 22:1-35, 16:1-35

14 ††-
15 Musa: hemonega, Inage, amo da A:da:me ea aowa
lalelegele asili gafeyale gala amo Inage lalelegei, e da
ogogosu dunu ilia hou amane olelei, “Hinadafa amola Ea
hadigi a:igele dunu osea:i, da ilima fofada:musa: misunu. E
da ili wadela:i hou amola Ema lasogole sia:i huluane amoma
se dabe imunusa: misunu!”
16 Amo ogogosu dunu da eso huluane higale egasa.
Wadela:i ba:sea, “Na hame, hi fawane wadela:le hamoi!”
ilia da bai sia:sa. Ilia da ilisu wadela:i hanai hou amoma
fawane fa:no bobogesa. Ilia gasa fi hamosa hidale sia:sa,
amola ilia hanai liligi lama:ne, eno dunu ilia ge noga:ma:ne
nodosa.

Sisasu Sia: amola Olelesu Sia:

17 Be na na:iyado dunu! Hina Gode Yesu Gelesu Ea asunasi
dunu musa: dilima olelei liligi, amo bu dawa:ma.
18 ‡‡Ilia musa: amane olelei, “Soge wadela:mu eso gadene-
sea, dilia da dunu amo ilia dilima oufesegale, gadele sia:mu
amola ilia wadela:i hanai hou amoma fa:no bobogemu, amo
dunu ba:mu galebe.”
19 Agoai dunu da afafasu hou bagade olelesa. Gode Ea
A:silibu Hadigidafa Gala da ilia dogo ganodini hame aligila
sa:iba:le, ilisu ilia hi hanai hou amoma fa:no bobogesa.
20 Be dilia, na na:iyado dunu! Dilia hadigi dafawaneyale
dawa:su hou asigilama:ne hawa: hamonanoma! Dilia Gode
Ea A:silibu Hadigidafa Gala amo Ea gasaga sia:ne gadoma.
21 Hina Gode Yesu Gelesu amo dilima asigiba:le eso hu-
luane mae bogole Fifi Ahoanusu imunusa: ouesalebeba:le,
dilia Gode Ea asigidafa hou amo ganodini esaloma.
22 Nowa dunu ea dafawaneyale dawa:su hou da gasa
hame gala, dilia agoai dunuma fidima:ne asigima.
23 Eno dunu ilia da fedege agoane lalu ganodini dafai
dagoi, dilia ili gaga:musa:, ili gaguli gadili hiouginana masa.
Dilia eno dunuma gilisili asigidafa hou amola beda:su hou
olelema. Be ilia wadela:i hanai hou da fedege agoane ilia
abula amoga ledo bagade agoane gala, dilia amo wadela:i
abula higama.

Nodone Sia:ne Gadosu

24 Yesu Gelesu da dilia mae dafane, bu moloidafa amola
hahawanedafa hamoi, Ema Ea Hadigi ganodini gilisili
esaloma:ne oule masusa: dawa:.
25 Amaiba:le, ninia Gode, ninia Gaga:sudafa, Ema, ninia
Hina Gode Yesu Gelesu da hamobeba:le, hadigi, gasa bagade
Hina hou amola Hinadafa Hou, amo musa: hemonega

†† **1:14:** Mui 5:18, 5:21-24 ‡‡ **1:18:** 2 Bida 3:3

hamonanu, wali hamosa amola hobea mae yolesili hamonanumu, amo E da eso huluane amaiwane esalomu. Amo dawa:le, ninia da mae fisili, Ema nodonanumu da defea!

Ama!

Sia: Ama Dagoi

Wamolegei Sia: Olelesu

(Da:i Sia: - Revelation; Modu - Apokalupo; Bisini - Kamapim Tok Hait)

Yesu Gelesu da Ea Hou amola Hobea Misunu Hou Yonema Olelei

Hidadea Sia:

Yone da Wamolegei Sia: Olelesu Buga dedei. Amo esoga, Yesu Gelesu Ea fa:no bobogesu dunu da Yesu da Hina Godedafa sia:beba:le, se bagade nabasu. Bai eno dunu da ogogosu 'gode' dafawaneyale dawa:i galu. Amaiba:le, Yone da ea sia: dedei idisu dunu ilia dogo denesima:ne amola se nababeba:le, dafawaneyale dawa:su hou mae yolesima:ne, amo meloa dedei. Yone da amo meloa ganodini ea esala ba:i liligi amola fedege sia: bagohame olelesa. Mogili ninia fada:ne hame dawa:. Be sia: bai bagade dedei diala amo da:- Gelesu da Hina Godedafa. Gelesu da hamobeba:le, Gode da Sa:ida:ne amola Yesuma ha lai huluane dafawanedafa hasalasimu. E da huluane hasali dagosea, E da Ea fi dunuma, bidi agoane mu gaheabolo amola osobo bagade gaheabolo amola imunu. Amo ganodini E da Hinadafa esalalalumu.

Sia: Dedei

1 Hidadea Asigi Sia:...Sia:alalo 1:1-5
2 Yesu bu Misunu...Sia:alalo 1:7,8
3 Yesu Da Yesuma Fa:no Bobogesu Fi amo ganodini lalu...Sia:alalo 1:9-20
4 Yesuma Fa:no Bobogesu Fi 7 ilima dedei...Sia:alalo 2,3
(a) Efesase...2:1-7
(b) Samena...2:8-11
(c) Begamame...2:12-17
(d) Daiadaila...2:18-29
(e) Sadise...3:1-6
(f) Filadelefia...3:7-13
(g) La:ioudisia...3:14-22
5 Gode Ea Fisu, Meloa Bioi Gobele Ga:su amoga ga:i amola Sibi Mano...Sia:alalo 4,5
(a) Gode Ea Fisu Hebene Ganodini...Sia:alalo 4
(b) Meloa Bioi Gobele Ga:su 7 amoga ga:i...5:1-5
(c) Sibi Mano Medole Legei...5:6-14
6 Gobele Ga:su 7...Sia:alalo 6:1-8:1
(a) No 1 Gobele Ga:su - Ahea:ya:i Hosi...6:1,2
(b) No 2 Gobele Ga:su - Yoi Hosi...6:3,4
(c) No 3 Gobele Ga:su - Bunumai Hosi...6:5,6
(d) No 4 Gobele Ga:su - Haliga:i Hosi...6:7,8
(e) No 5 Gobele Ga:su - Oloda Hagudu Dunu...6:9-11

(f) No 6 Gobele Ga:su - Bebeda:nima Bagade...6:12-17
(g) 144,000 Yu Dunu Ilegei...7:1-8
(h) Dunu osea:idafa...7:9-17
(i) No 7 Gobele Ga:su -
Hebene Ganodini Ouiya:i...8:1
7 Dalabede 7...Sia:alalo 8:2-11:19
(a) Hidadea Sia:...8:2-5
(b) No 1 Dalabede, Mugene, Lalu amola Maga:me...8:7
(c) No 2 Dalabede Goumi da Hano Wayabo
bagadega Ha:digi Ba:i...8:8-9
(d) No 3 Dalabede-Gamogasu Gasumuni...8:10,11
(e) No 4 Dalabede 1/3 Eso, Oubi amola
Gasumuni, da wadela:lesi...8:12,13
(f) No 5 Dalabede danuba: Gagabusu misi...9:1-11
(g) No 6 Dalabede A:igele 4 da
Gegesu Bagade Logo Doasi...9:13-19
(h) A:igele amola Meloa Bioi
Hedai amola Gamogai...10:1-11
(i) Ba:su Dunu Aduna...11:1-14
(j) No 7 Dalabede Fofada:su amola Bidi...11:15-19
8 Ohe Fi Liligi amola Misunu Hou...Sia:alalo 12-14
(a) Uda amola Hanome...12:1-18
(b) Ohe Fi Liligi Aduna...13:1-18
(c) Sibi Mano amola No 2. 144,000...14:1-5
(d) A:igele Udiana Hagili Ahoanebe...14:6-13
(e) Osobo Bagade Ha:i Manu Faisu...14:14-20
9 Ofodo Fesuale Gala...Sia:alalo 15-16
(a) Mousese Gesami amola A:igele Fesuale da
Gagabusu Fesuale Gagui Gala...15:1-8
(b) Ofodo Age. Dului amola Aiya Bagade...16:1,2
(c) Ofodo Ageyadu. Hano Wayabo Bagade
Afadenene Maga:me Hamosu...16:3
(d) Ofodo Osoda. Hano Nasu da
Maga:me Hamosu...16:4-7
(e) Ofodo Biyadu. Eso Gia:su da Dunu Gia:sa...16:8,9
(f) Ofodo Bi. Gasi Bagade...16:10,11
(g) Ofodo Gafe. Gegesu Doasima:ne
Iufala:idisi Hano da Hasa...16:12-16
(h) Ofodo Godo. Bebeda:nima Bagade...16:17-21
10 Ba:bilone - Wadela:i Uda Bagade...Sia:alalo 17:1-19:5
(a) Ba:bilone ea Hou...17:1-18
(b) Ba:bilone ea Dafai...18:1-24
(c) Ba:bilone Dafaiba:le Nodosu...19:1-5

Wamolegei Sia: Olelesu

1 Amo buga ganodini, Yesu Gelesu da hobea misunu liligi olelesa. Gode da Ea hawa: hamosu dunu ilima hobea

misunu hou olelei. Amalalu, Gelesu da Ea hawa: hamosu dunu Yone, ema olelemusa:, Ea a:igele dunu ema asunasi.

2 Yone e da ea ba:i liligi huluane olelei dagoi. Amo meloa ganodini e da Gode Ea sia:i liligi, amo huluane Yesu Gelesu olelei, amo sia:ne iaha.

3 Nowa dunu da amo buga idisia, e da hahawane bagade ba:mu. Amola nowa da amo hobea misunu hou amo sia: nabasea amola meloa ganodini sia: dedei amo nabawane hamosea, e da hahawane ba:mu. Amo ganodini dedei liligi da gadenenewane doaga:i dagoiba:le, noga:le nabimu da defea.

Yone da Yesu Ea Fi Fesuale Gala ilima Asigi Sia: Dedesa

4 Na, Yone, da Yesu Ea fa:no bobogesu fi fesuale gala A:isia soge amo ganodini, dilima sia:sa. Gode da esala, esalusu amola misini esalumu, a:silibu fesuale gala amo da Gode Ea Fisu midadi lela amola Yesu Gelesu, ilia da hahawane dogolegele iasu amola olofosu, dilima ima:ne dawa:lala.

5 Gode da degabo Yesu Gelesu wa:legadolesi. Gelesu da osobo bagade ouligisu dunu huluane ilima Hina esala. E da ninima asigisa. Ea da bogobeba:le, nini wadela:i hou fadegai dagoi.

6 Yesu da nini Ea Ada Gode amo Ea hawa: hamomusa:gini, E da ninia osobo bagade hou fadegale, bu nini gobele salasu dunu ouligisu fi hamoi. Yesu Gelesu da hadigiwane, gasawane eso huluane esalalalumu. Ema nodonanumu da defea. Ama.

Yesu da bu Misunu

7 Dawa:ma! E da mu mobi da:iya misunu galebe. Dunu ilia da Ea afo soi amola eno dunu huluanedafa da Yesu ba:mu. Osobo bagade fifi asi gala dunu huluane da Ea mabe ba:beba:le, beda:ga dimu. Ama.

8 Hinadafa Gode Bagadedafa amo da esala, esalu amola esalalalumu, E da amane sia:sa, “Na da Musu amola Na da Dagosu!”

Yone da Esala Ba:su amo Ganodini Yesu Ba:i

9 Na da dilia fi dunu Yone. Na da Yesuma fa:no bobogebeba:le, na da dili defele mae yolesili, se nabasu amo da dunu ea Hinadafa Hou amo ganodini esalebe dunu naba liligi defele, na da naba. Na da Gode Ea sia: olelebeba:le amola Yesu Ea dafawane hou E ninima olelei, amo olelebeba:le, eno dunu ilia da na Ba:damose oga amoga mugululi hiougi.

10 Hinadafa Ea esoga (Sada:i), na da Gode Ea A:silibu amo ganodini esalebe ba:i. Amasea, na da sia: bagade, amo da dalabede agoane na baligidi manebe nabi.

11 Amane nabi, “Dia ba:mu liligi dedenanu, amo meloa
dedei Yesu Ea fa:no bobogesu fi moilai bai bagade fesuale
gala amo ganodini diala, ilima iasima. Moilai bai bagade
dio da Efesase, Samena, Begamame, Daiadaila, Sadise,
Filadelefia amola La:ioudisia.”
12 Na da sia: adole iasu dunu ba:musa: beba:le, gouliga
hamoi gamali bai fesuale gala ba:i.
13 Amo gamali bai gilisisu ganodini, dunu agoai, E da
abula amo da Ea emoga doaga:i amola Ea bida:igiga gouli
bulu ga:i, amo lelebe ba:i.
14 Ea dialuma hinabo da ahea:ya:idafa amola Ea si da lalu
agoane ba:i.
15 Ea emo da balase doga:i agoai ba:i. Ea sia: da hano
nawa:li bagade ea gobe agoane nabi.
16 E da Ea lobodafa amo ganodini gasumuni fesuale gala
gagui. Ea lafidili amoga gegesu gobihei la:idili la:idili fe
aduna hamoi, amo dialebe ba:i. Ea odagi da esomogoa esoga
si gasenei agoai ba:i.
17 Na da amo dunu ba:beba:le, bogoi dunu agoane Ea emo
gadenene diasa:i. E da Ea lobodafa na da:i amoga ligisili,
amane sia:i, “Mae beda:ma! Na da Musu amola Na da
Dagosu!
18 Na da esalalalusu Dunu! Na da bogoi, be wali Na da eso
huluane esalalalumusa: esala. Na da bogosu amola bogosu
soge, amoma Hina esala.
19 Amaiba:le, dia ba:be liligi dedema. Waha ba:sa liligi
amola hobea misunu hou, huluane dedema.
20 Amo gasumuni fesuale gala di da Na lobodafaga
gagui ba:sa amola gouli gamali bai fesuale gala, amo ilia
wamolegei dawa:loma:ne Na da dima olelemu. Gasumuni
fesuale gala da a:igele dunu ilia Yesu Ea fa:no bobogesu fi
fesuale gala ouligisa. Amola gamali bai fesuale gala da Yesu
Ea fa:no bobogesu fi fesuale gala.”

2

Yesu da Efesase Yesuma Fa:no Bobogesu Fi Ilima Sia:i

1 “Di da Efesase moilai bai bagade fa:no bobogesu fi
ouligisu a:igele dunu ema amane dedema.

‘Dunu amo da gasumuni fesuale gala Ea lobodafa amoga
gagusa amola E da gouli gamali bai fesuale gala amo
ganodini lalebe, amo da dilima amane sia:sa,
2 ‘Na da dilia hawa: hamoi ba:i dagoi. Dilia gasawane mae
yolesili hawa: hamosu, amo Na dawa:. Dilia da wadela:i
hamosu dunu higasa amola dunu ilia da asunasi dunu ilisu

sia:sa, ilima dilia da abodelalu, ilia da ogogosu ba:i, amo Na
dawa:.
3 Dilia da se nabasu. Be dilia mae ougili, mae yolesili,
gebewane Nama madelagili esalebe ba:i.
4 Be Na da dilima fonobahadi sia:mu galebe. Dilia
degabowane Na hou lalegaguiba:le Nama asigisu, amo
defele dilia da wali Nama hame asigisa.
5 Dilia da bagade dafaiba:le, dawa:ma! Dilia wadela:i hou
yolesili, dilia musa: lalegagui hou amo defele bu hamoma.
Dilia wadela:i hou hame yolesisia, Na da dilima misini, dilia
gamali bai amo fadegamu.
6 Be liligi afadafa dilia noga:le hamosa. Dilia da Na hou
defele, Nigoula:ida:nese dunu higasa.
7 Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: E da Yesuma Fa:no
Bobogesu Fi ilima sia:sa amo nabima!” E da amane sia:sa,
‘Na da nowa dunu da osobo bagade hou hasalasisia, ema e
da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ifa Gode Ea Ifabi
amo ganodini sagai, amo ea fage moma:ne, Na da sia:mu.’ ”

Samena Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima Sia:i

8 “Dia Samena Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ouligisu a:igele
ema amane dedema,
‘Dunu amo da Hemosu amola Dagosu, E da bogoi amola
wali bu esala, amo da dilima amane sia:sa,
9 ‘Na da dilia se nabasu dawa:. Dilia da hame gaguiwane
esala. Be dilia liligidafa, amo bagade gagui agoai ba:sa.
Dunu ilia Yu dunu sia:sa be ilia da Yu dunu hame, ilia
da Sa:ida:ne fi dunu, amo ilia da dilima lasogole sia:sa, Na
dawa:.
10 Dilia da se nabimuba:le, mae beda:ma. Nabima!
Sa:ida:ne da dilia hou adoba:ma:ne, dilia mogili da se iasu
diasu ganodini sali ba:mu. Dilia da eso nabuane gala
fawane se nabimu. Be dilia se nabasea o bogosea, Na
hou mae yolesima. Amasea, dilia osobo bagade hou hasali
dagoiba:le, Na da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu
habuga bidi dilima imunu.
11 Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: E da Yesuma Fa:no
Bobogesu Fi ilima sia:sa amo nabima.” E amane sia:sa,
‘Nowa da osobo bagade hou hasalasisa,
ea da:i hodo bogosea, e da bogosu ageyadu gala, amo
hame ba:mu.’

Begamame Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima Sia:i

12 “Dia Begamame Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ouligisu
a:igele dunuma amane dedema, ‘Dunu E da gegesu gobihei
la:di la:di noga:le debei gagusa, amo da dilima amane sia:sa,
13 ‘Dilia esalebe soge, Na dawa:. Amoga Sa:ida:ne da
hinawane esala. Dilia da Na hou hame yolesi. Amo sogega,

(Sa:ida:ne ea fisu da amo ganodini gala), hame lalegagui dunu ilia da Na hame yolesisu ba:su dunu amo A:nadibase medole legei. Be amo ba:beba:le, dilia da Na hou hame yolesi.

14 Be liligi afae afae Na da dilima sia:mu galebe. Dilia gilisisu amo ganodini, mogili ilia Ba:ilame amo ea olelesu fa:no bobogesa. Ba:ila:me da olelebeba:le, Ba:la:ge da Isala:ili dunuma wadela:i hou olelei, amo ilia ha:i manu loboga hamoi ogogole 'gode' ilima ima:ne gobei, amo ilia nasu amola ilia wadela:i uda lasu hou hamoi.

15 Amo defele, dilia gilisisu ganodini mogili ilia Nigoula:ida:nese dunu ilia olelesu fa:no bobogesa.

16 Dilia wadela:i hou yolesima! Agoane hame hamosea, Na da dilima hedolo misini, amo wadela:i hamosu dunuma Na da gegesu gobihei Na lafiga gagui amoga Na da amo dunu ilima gegemu

17 "Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima sia:sa nabima!

'Nowa da osobo bagade hou hasalasisia,

Na da wamolegei 'ma:na' ema imunu.

Amola ilima afae afae Na da ahea:ya:i igi

amo da:iya dio gaheabolo dedei amo ilima imunu.

Dunu huluane ilia da amo dio hame dawa:mu.

Be igi lamu dunu fawane da dawa:mu.'

Daiadaila Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima Sia:i

18 "Dia Na Daiadaila fa:no bobogesu fi a:igele ouligisu dunuma amane dedema,

'Gode Egefedafa amo Ea si da lalu agoane ba:sa amola Ea emo da balasiga doga:i agoane ba:sa, amo da dilima sia:sa, amane,

19 'Dilia hawa: hamobe na dawa:. Dilia da asigiwane, mae yolesili, Na hawa: hamonana. Dilia waha hamobe da dilia musa: hamoi baligisa.

20 Be Na da dilima sia:mu afadafa gala. Di da wadela:i uda ea dio amo Yesebele, amo hi da Gode sia: adole iasu dunu hi da sia:sa, amo dilia hame higasa. Yesebele da olelebeba:le, Na hawa: hamosu dunu da hou ida:iwane yolesili, wadela:i uda lasu hou hamosa amola ha:i manu loboga hamoi ogogosu 'gode' ilima i liligi, naha.

21 Ea wadela:i hou yolesima:ne, Na da hedolo hame se dabe iasu i. Be ea wadela:i dunu enoma fisu hou yolesimu higasa.

22 Amaiba:le, e da olo bagade madelale, e amola eno dunu ema gilisili wadela:le hamoi dunu, da oloiba:le se bagade nabimu. Ilia da ema gilisili wadela:le hamosu amoba:le

hame gogosiane Godema hame sinidigisia, Na da waliwane ilima se dabe iasu imunu.

23 Amola Na da Yesebelema fa:no bobogesu dunu, amo medole legemu. Amasea, Na fa:no bobogesu fi huluane, ilia da Na dunu huluane ilia asigi dawa:su amola hanai asigi dawa:su, Na da huluane dawa:, ilia da noga:le dawa:mu. Na da dili huluanema, dili hou hamoi defele bidi imunu.

24 Be mogili dilia Daiadaila fi da amo wadela:i olelesu hame lalegagui. Dilia da eno dunu ilia sia:i liligi amo, ‘Sa:ida:ne ea wamolegei bagade hou,’ amo hame dawa:. Na da dilima amane sia:sa, Na da da:i dioi eno dilima hame imunu.

25 Be dilia lalegagui hou amo gasawane gaguiwane, Na bu misunu eso doaga:ma:ne momagele ouesaloma.

26-28 Nowa dunu da osobo bagade hou hasalasisia, Na hanai hou amo mae yolesili Na bu misunu eso amoga doaga:sea, Na da ilima ouligisu hou, amo hou Na Ada Nama i defele, ilima imunu. Ilia dunu fifi asi gala ilima ouligisu hou hamomu. Ilia da gasa bagade ouligisu hawa: hamomuba:le, ilia dunu fi ofodo laga osoboga hamoi defele goudane wadela:mu. Na da gusubia gasumuni ilima imunu.’ ”

29 “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima sia:sa amo nabima.”

3

Sadise Yesuma Fa:no Bobogesu Fi Ilima Sia:i

1 “Dia Na fa:no bobogesu fi Sadise moilai bai bagadega amo ilia a:igele ouligisu dunuma meloa dedene ima, amane, ‘Dunu da A:silibu fesuale gala, amo Gode Ea hawa: hamosu A:silibu amola gasumuni fesuale gala, amo Gagusu Dunu da amane sia:sa. Na da dilia hou hamobe dawa:. Dunu da dilia da esala ilia da sia:sa, be dilia da bogoi dagoi.

2 Amaiba:le, nedigima! Dilia waha lalegagui da dafawane bogosa:besa:le, amo liligi bu wa:legadoma:ne hawa: hamoma. Dilia hou hamoi da Gode ba:ma:ne, moloidafa hame gala.

3 Amaiba:le, dilima olelei liligi amola dilia gega nabi liligi bu dawa:ma! Amo nabawane hamoma! Dilia wadela:i hou yolesima! Dilia da hame nedigisia, Na da dilia hame dawa: gasi amoga wamolasu dunu ea mabe defele dilima doaga:mu.

4 Be mogili afae afae Sadise fi amo ganodini da fedege agoane abula mae nigima:ne noga:le ouligisa. Dilia da ahea:ya:i abula salawene, Na amola gilisili ahoanumu. Bai Na da dilia hou da defele ba:sa.

5 Nowa da osobo bagade hou hasalasisia, ilia da amaiwane
ahea:ya:i abula salawane ba:mu. Na da ilia dio eso huluane
mae bogole Fifi Ahoanusu Buga ganodini dedei hame
fadegamu. Na da ili oule asili, Na Ada amola Ea hadigi
a:igele dunu, ilima doaga:le amane sia:mu, ‘Amo dunu da
Na:!’ ”
6 “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesu
Fi ilima sia:sa amo nabima.”

Filadelefia Yesuma Fa:no Bobogesu Fi Ilima Sia:i

7 “Dia Na fa:no bobogesu fi Filadelefia moilai bai
bagadega, amo ilia a:igele ouligisu dunuma meloa dedene
ima, amane, ‘Dunu amo da Hadigi amola Dafawane, da
dilima amane sia:sa. E da gi musa: Da:ibidi gagui liligi, amo
gagusa. E da logo ga:su doasea, dunu eno bu ga:simu da
hamedei. Amola E da logo ga:sisia, dunu eno da bu doasimu
hamedei.
8 Dilia hou na dawa:. Dilia da gasa hame. Be dilia da
Nama asigiba:le, Na olelesu mae yolesili fa:no bobogelalu.
Na da dilia midadi logo doasi dagoi. Dunu eno da amo bu
ga:simu da hamedei.
9 Nabima! Amo ogogosu gilisisu dunu, ilia da Yu dunu
ilisu da sia:sa, be ilia da ogogosa. Ilia da Sa:ida:ne ea fi
dunu. Na da ili dilia emo gadenene beguduma:ne sefasimu.
Amola ilia da Na da dilima bagadewane asigisa dawa:mu.
10 Se nabasu eso bagade da osobo bagade dunu fifi asi gala
huluane adoba:musa: misunu. Be dilia da Na mae yolesili
gebewane esaloma:ne sia: nabawane hamobeba:le, Na da
dili amo se nabasu eso amoga gaga:mu.
11 Na misunu da gadenei. Dilia da osobo bagade hou
hasalasisu habuga bidi agoane lamu. Amo habuga bidi
enoga wamolasa:besa:le, dilia hou gagui gasawane gaguma.
12 Nowa dunu da osobo bagade hou hasalasisia, Na da
amo dunu fedege agoane, gele mogomogoi Gode Ea Debolo
Diasu ganodini hamomu. E da Gode Ea diasu hame
yolemu. Na da Gode Ea Dio amola Gode Ea gaheabolo moilai
bai bagade (amo da Yelusaleme - hobea Gode da Hebene
sogeganini iasimu) amo ea dio amola Na Dio gaheabolo amo
dunu da:iya dedemu.’ ”
13 “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesu
Fi ilima sia:sa amo nabima!”

La:ioudisia Yesuma Fa:no Bobogesu Fi Ilima Sia:i

14 “Na fa:no bobogesu fi La:ioudisia moilai bai bagadega,
amo ilia a:igele ouligisu dunuma meloa dedene ima, amane,
‘Dunu E da liligi huluanema Ama gala, E da Dafawane

Asigidafa Ba:su dunu amola Gode Ea hahamoi liligi huluane amoma Bai esala, E da amane sia:sa.

15 ‘Na da dilia hamobe dawa:! Dilia da anegagi hame be gia:i hame, amo Na dawa:. Dilia da gia:idafa o amo hame galea, anegagidafa, amo ba:mu Na da hanai gala.

16 Be dili da anegagi hame amola gia:i hame, be dili da gugumiba:le, Na da dilia houba:le isomu galebe.

17 Dilia amane sia:sa, ‘Na da bagade gagusa. Na da sadi dagoi.’ Be dilia da hame gagui amola se nabawane, amo dilia hame dawa:. Dilia da hame gaguiwane, da:i nabadowane amola si dofoiwane esala.

18 Amaiba:le, dilia da bu bagade gagui ba:ma:ne, Nama gouli ida:iwane bidi lamu da defea. Dilia gogosia:iwane da:i nabado amo dedeboma:ne, Nama ahea:ya:i abula bidi lamu da defea. Dilia bu noga:le ba:ma:ne, dilia siga legema:ne manoma bidi lamu da defea.

19 Na da nowa dunuma asigi galea, Na da amo dunuma se dabe iaha. Amaiba:le, hogoi helele, dilia wadela:i hou yolesili, sinidigima.

20 Nabima! Na da logoga lulufigisa lela. Nowa da Na sia: nababeba:le, logo doasea, Na da amo dunu ea diasu ganodini golili sa:ili, ema gilisili ha:i manu amola e da Nama gilisili ha:i manu.

21 Nowa da osobo bagade hou hasalasisia, Na da osobo bagade hou hasaliba:le Na Ada dafulili Ea Fisu amo da:iya fibi, amo defele Na da osobo bagade hou hasalasisu dunu, ilia Nama Na dafulili Na Fisu da:iya fima:ne, ilima ilegemu.’ ”

22 “Dilia ge galea, A:silibu Ea sia: Yesuma Fa:no Bobogesu Fi ilima sia:sa amo nabima!”

4

Nodone Sia:ne Gadosu Hou Hebene Ganodini

1 Amalalu, na da esala ba:su eno ba:i. Na da muagado logo doasibi ba:i. Sia: amo da dalabede dubi agoane nabi amo da musa: nama sia:i na da bu nabi, amane, “Gogudunini guda: misa! Na da hobea misunu hou dima olelemu!”

2 Hedolole, na da Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amoga nabaiwane ba:i. Na da Hebene ganodini Fisu amoga Dunu fibi ba:i.

3 Ea odagi da igi ida:iwane amo ya:sabe amola ganiliane ba:i. Amo Fisu sisiga:i agoane sona:ni amo ea ba:su da igi ela:mei agoane ba:i.

4 Fisu sisiga:i agoane, eno Fisu 24 ba:i. Amo da:iya, asigilai dunu 24 ahea:ya:i abula salawane amo fisu da:iya fibi ba:i. Ilia dialuma da:iya, gouli habuga figisi ba:i.

5 Fisu amoga ha:ha:na amola gu gelebe misi. Fisu ea
midadi, hanu fesuale gala nenanebe ba:i. Amo da Gode Ea
fidisu a:silibu fesuale gala amo ilia fedege gala.
6 Fisu ea midadi, hano wayabo daiya ba:su agoane ledo
hamedei agoane dialebe ba:i.
Fisu sisiga:i agoane la:ididili la:ididili amo esalebe liligi
biyaduyale amo da si bagohame hagomodini amola baligiga
dedeboi, amo esalebe ba:i.
7 Esalebe Liligi age da laione wa:me bagadewane ba:i. Eno
ageyadu da bulamagau gawali agoane ba:i. Eno osoda ea
odagi da dunu ea odagi agoane ba:i. Eno biyadu da buhiba
amo da hagili ahoanebe agoane ba:i.
8 Amo esalebe liligi biyaduyale gala afae afae da ougia
gafeyale gala, ganodini amola gadili, ilia da si bagohame
amoga dedeboi dagoi. Eso ganodini amola gasi ganodini,
ilia mae yolesili gesami hea:lala, amane,
"Hina Gode Bagadedafa da Hadigi, Hadigi, Hadigi!
E da esalu, esala amola E da hobea bu misunu."
9 Esalebe liligi biyaduyale gala ilia da Fisu da:iya fibi
Dunu, amo da eso huluane Esalalala Dunu Ema ilia nodone
gesami hea:lala.
10 Ilia agoane hamonanea, asigilai dunu 24 da Fisu da:iya
fibi Dunu, amo da eso huluane esalalala, amo Ea midadi
beguduli, Ema nodone sia:ne gadosa. Ilia gouli habuga Fisu
midadi sanasili, amane sia:sa,
11 "Ninia Hina Gode!
Di da dunu huluane ilia gasa bagade nodonanusu lamu
defele gala.
Bai Di da liligi huluane hahamoi
amola Dia hanaiba:le, ilima esalusu i dagoi."

5

Bioi Meloa Amola Sibi Mano

1 Na da Gode (E da Fisu da:iya fibi) amo Ea lobodafa
ganodini, bioi meloa gagui dialebe ba:i. Amo da la:ididili
la:ididili dedei, amola mae fadegama:ne, gobele ga:su liligi
fesuale amoga ga:i dagoi ba:i.
2 Na da gasa bagade a:igele dunu ba:i. E ha:giwane wele
sia:i, amane, "Nowa da amo gobele ga:su liligi fima:bela:?
Meloa bioi fadegamusa:, nowa da defele esalabala:?"
3 Be Hebene ganodini, osobo bagade ganodini amola
hagudu bogoi soge amo ganodini, amo bioi meloa ganodini
ba:musa: gobele ga:su fadegama:ne, dunu da amo defele
hamomusa: hamedafa ba:i.

4 Dunu da amo bioi meloa fadegale, ganodini ba:mu amo
defele hamoma:ne dunu da hogoi helele hame ba:beba:le,
na da bagadewane di.
5 Amalalu, asigilai dunu afadafa da nama amane sia:i,
“Mae dima! Ba:ma! Yuda fi Laione, amo da Da:ibidi ea
gasa bagade mano, E da osobo bagade hou hasaliba:le, E da
gobele ga:su liligi fesuale gala fili, meloa bioi fadegamusa:
dawa:.”
6 Amalalu na da Sibi Mano Fisu dogoa amoga lelebe ba:i.
Ema sisiga:le, esalebe liligi biyaduyale gala amola asigilai
dunu, lelebe ba:i. Sibi Mano da medole legei agoane ba:i. E
da bese (hono) fesuale galu amola si fesuale galu. Amo da
fedege agoane, Gode Ea a:silibu fidisu fesuale gala Gode da
osobo bagadega lalaloma:ne, ili asunasi.
7 Sibi Mano da asili, bioi meloa Gode (E da Fisu da:iya fibi)
Ea lobodafa ganodini gagui, amo lai.
8 E agoane hamonanebe, esalebe liligi biyaduyale gala
amola asigilai dunu 24, da Sibi Mano Ema beguduli diasa:i.
Ilia afae afae sani baidama amola ofodo gabusiga: manoma
amoga nabai, gagui dialebe ba:i. Gabusiga: manoma da
fedege agoane, Gode Ea fi dunu ilia sia:ne gadosu.
9 Ilia da gaheabolo gesami hea:su amane hea:i,
“Di da amo meloa bioi lale,
gobele ga:su liligi fadegamu amo Di da defele esala.
Bai Di da eno dunuga medole legei.
Di bogobeba:le, Di da fifi asi gala,
sia: hisu, fi hisu amola ouligisu hisu huluanedafa,
dunu mogili Godema oule misa:ne bidi lai dagoi.
10 Di da amo dunu gobele salasu ouligisu fi Gode ea hawa:
hamomusa:gini hamoi dagoi.
Ilia da osobo bagadega ouligisu hawa: hamomu!”
11 Na da bu ba:beba:le, a:igele dunu osea:idafa, idimu
hamedei amo nabi dagoi. Ilia da Fisu, esalebe liligi
biyaduyale gala amola asigilai dunu, amo sisiga:le leluwane,
12 amane gesami hea:i,
“Sibi Mano medole legei,
Ema dunu huluane da Ea Hinadafa Hou, gasa bagade hou,
bagade gagui hou amola bagade dawa:su hou amo dawa:le,
Ema eso huluane nodonanumu da defea!”
13 Amola liligi huluane Hebene ganodini, osobo bagadega,
hagudu soge amoga esala liligi huluanedafa gesami
hea:lalebe na da amane nabi,
“Dunu huluane da Fisu da:iya fibi Gode
amola Sibi Mano amoma mae yolesili,
nodonanumu da defea!”

14 Esalebe liligi biyaduyale gala da “Ama” sia:i. Asigilai dunu da gudu diasa:ili, nodone sia:ne gadoi.

6

Meloa Bioi Gobele Ga:su

1 Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su liligi fesuale gala, amo afadafa fi. Amalalu, esalebe liligi biyaduyale gala amo ganodini afadafa da sia: gu gelebe agoane amane sia:i, “Misa!”

2 Na da ba:loba, ahea:ya:i hosi ba:i. Dunu da ema fila heda:i da dadi gagui. Gode da ema habuga i. E da asili, gegesu bagade ouligisu dunu agoane asi.

3 Amalalu Sibi Mano da meloa bioi ga:su ageyadu fili, esalebe liligi ageyadu ea sia: na da nabi amane, “Misa!”

4 Hosi eno da misini, e da yoi hosi ba:i. Gode da amo hosi fila heda:i dunu ema osobo bagadega gegesu bagade hamomusa: dunu eno da dunu eno medole legema:ne, ema gasa i. E da ema gegesu gobihei bagade i.

5 Amalalu Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su osoda fili, esalebe liligi osoda ea sia: na da amane nabi, “Misa!” Na ba:loba, bunumai hosi da misi. Ema fila heda:i dunu da ea lobo ganodini dioi defei ba:su liligi, amo gagui.

6 Esalebe liligi biyaduyale gala, amo ilia gilisisu ganodini na da sia: agoane nabi, “Dilia da eso afae hawa: hamobeba:le, widi ha:i manu fonobahadi fawane lamu, amola eso afae hawa: hamobeba:le, bali ha:i manu fonobahadi fawane lamu. Ha:i manu ifa amola waini sagai, mae wadela:ma!”

7 Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su liligi biyadu fili, esalebe liligi biyadu amo ea sia: na da amane nabi, “Misa!”

8 Na ba:loba, haliga:i hosi da misi. Ema fila heda:i dunu ea dio amo Bogosu ba:i. Bogosu Soge da gadenenewane fa:no bobogelalebe ba:i. Gode da elama gasa bagade hou iasu, amo ela da osobo bagade biyaduyale mogili, la:ididili afadafa amo sogega gegesu, ha:i bagade, olosu amola nimi ohe fi, amoga ela da amo la:idi dunu medomusa: dawa:i.

9 Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su liligi bi amo fi dagoi. Amalalu, oloda fafai amo hagudu, na da dunu ilia da Gode Ea Sia: olelebeba:le amola ilia ba:su hou mae yolesili olelebeba:le, eno dunuga medole legei, amo ilia a:silibu na ba:i.

10 Ilia da ha:giwane wele sia:i, amane, “Hina Bagadedafa! Di da Hadigi amola Dafawanedafa. Di da dunu amo nini fane legei, habogala ilima se dabe iasu ima:ne fofada:ma:bela:?”

11 Gode da ilima ahea:ya:i abula idiniginisima:ne i. Gode
da ilima amane sia:i, “Fonobahadi bu helefima! Dilia sosogo
amola fi hawa: hamosu dunu medole legei ilia idi da Na
ilegei idi doaga:sea, se dabe iasu eso ba:mu.”
12 Amalalu, Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su gafe fi,
amo na ba:i. Bebeda:nima bagade misini, eso da bunumai
esa abula goudi hinabo amoga hamoi agoane ba:i, amola
oubi da yoi maga:me defele ba:i.
13 Gasumuni da mugululi osoboga sa:i. Ilia daha da gahe
figi fage, amo figi ifa da fo bagade amoga fabeba:le agoane
hamosu.
14 Mu da mugululi, meloa bioi defele bione, hamedafa
ba:i. Goumi huluane amola oga huluane, da ilia sogebi
yolesili, eno sogebi amoga asi dagoi ba:i.
15 Amalalu, osobo bagade ouligisu dunu, gamane ouligisu
dunu, dadi gagui ouligisu dunu, bagade gagui dunu amola
gasa bagade dunu, udigili hawa: hamosu dunu amola
halegale lalebe dunu, ilia da gele gelabo ganodini amola gele
amo goumia diala, amo haguduga wamoaligimusa: dawa:i
galu.
16 Ilia da goumi amola igi amoma amane wele sia:i, “Nini
dedeboma:ne, ninima sa:ima! Dunu E da Fisu da:iya fibi
amo Ea siga E da nini mae ba:ma:ne, amola Sibi Mano Ea
ougi bagade ninima mae doaga:ma:ne, ninima sa:ima!
17 Ela se dabe iasu imunu eso ilegei da doaga:i dagoi.
Nowa da Elama bu gegemu da defelela:?”

7

Isala:ili Dunu 144,000 Gala

1 Amalalu, na da a:igele dunu biyaduyale gala, osobo
bagade hegomai biyaduyale gala amoga lelebe ba:i. Ilia
da fo biyaduyale gala, amo da osobo bagade, hano wayabo
amola ifa huluane, amoga mae misa:ne, gagulaligi.
2 Amalalu, na da a:igele dunu amo da Gode Esalalalebe
Ea dawa:digima:ne gobele ilegesu lai, gusu amoga manebe
ba:i. E da a:igele dunu biyaduyale gala, ilima Gode da soge
amola hano wadela:musa: gasa i dagoi, ilima amane wele
sia:i,
3 “Dilia! Osobo, hano amola ifa, amo wadela:musa:
oualigima! Ninia da Gode fi dunu amo ilia odagiga
dawa:digima:ne ilegesu dedei dagoiba:le fawane, amo liligi
wadela:ma!”
4 Amalalu na da Gode Ea fi dunu amo ilia odagiga Gode Ea
dawa:digima:ne ilegesu dedei ba:i, amo ilia idi nabi. Amo
idi da 144,000. Ilia da Isala:ili fi fagoyale gala, amo huluane
amoga mogili ilegei dagoi.

5-8 Isala:ili fi afae afae da ilegei dunu 12,000 agoane ba:i,
amo Yuda, Liubene, Ga:ide, A:sie, Na:fadalai, Ma:na:se,
Simiane, Lifai, Isaga, Sebiulane, Yousefe amola Bediamini.

Dunu Osea:idafa Gilisi

9 Amalalu, na da ba:loba, dunu osea:idafa, amo idimu da
hamedeidafa gilisibi ba:i. Ilia da osobo bagade fifi asi gala
huluanedafa sia: hisu amola ouligisu hisu, amoga misi. Ilia
da ahea:ya:i abula salawane, gumudi lubi gaguli, Fisu amola
Sibi Mano amo midadi lelebe ba:i.
10 Ilia da ha:giwane wele sia:i, amane, "Gaga:su hou da
ninia Gode amo da Fisu amoga fisa amola Sibi Mano amoga
maha!"
11 A:igele dunu, asigilai dunu amola esalebe liligi
biyaduyale gala, da Fisu sisiga:le lelebe ba:i. Amalalu,
ilia odagi osoboga doaga:musa:, ilia Fisu midadi diasa:ili,
Godema amane nodone sia:ne gadoi,
12 "Ama! Ninia Gode da hadigi, bagade dawa:su, asigidafa
amola gasa bagade. Amaiba:le Ema eso huluane mae
yolesili nodonanumu da defea. Ama!"
13 Asigilai dunu afadafa da nama amane adole ba:i, "Amo
dunu ilia da ahea:ya:i abula amoga salawane lela, amo da
nowala:? Ilia da habidili misibala:?"
14 Na bu adole i, "Ada! Na da hame dawa:! Be di
dawa:!" E nama amane sia:i, "Amo dunu ilia da se nabasu
bagadedafa amo baligili misi. Ilia abula ilia Sibi Mano amo
ea maga:mega dodofei dagoiba:le, bu ahea:ya:i hamoi.
15 Amaiba:le, ilia Gode Ea Fisu amo midadi Ea Debolo
Diasu ganodini Ema hawa: hamosa lela. Gode da Fisu da:iya
fibi amola E da ili noga:le ouligisa.
16 Ilia da ha:su o hano hanasu bu hame ba:mu. Eso amola
gia:i bagade liligi da ili bu hame gia:mu.
17 Bai Sibi Mano amo da Fisu dogoa lela, amo da ilia sibi
Ouligisu esalumuba:le, E da ili eso huluane mae bogole Fifi
Ahoanusu hano dima:ne, hano nasu amoma oule masunu.
Amola, Gode da dibi si hano huluane ilia siga doga:mu."

8

Meloa Bioi Ga:su Liligi Fesuale

1 Sibi Mano da meloa bioi gobele ga:su fesuale fibiba:le,
Hebene ganodini liligi huluane da aua dogoa fili afae
ouiya:le esalu.
2 Amalalu, na ba:loba, a:igele dunu fesuale gala amo da
Gode Ea midadi lela, ilima ilia dalabede fesuale i.
3 A:igele dunu eno, e da gouli gabusiga: manoma gobesisu
ofodo gagui gala, amo da oloda gadenenewane misini, lelu.

E da gabusiga: manoma bagohame lai. Amo e da Gode Ea fi sia:ne gadosu hou amoma gilisili, oloda da:iya gobele salasu.
4 Amalalu, gabusiga: manoma amo ea gobei mobi da Gode Ea fi dunu ilia sia:ne gadosu liligi amoma gilisi. Amalalu, amo gilisi mobi da a:igele e da Gode Ea midadi lela, amo ea loboga heda:i.
5 Amalalu, a:igele dunu da gabusiga: manoma gobesisu ofodo amo lale, oloda da:iya lalu lale, ganodini salawane, osobo bagadega sanasi. Amalalu, gu gelebe nabi, ha:ha:na ba:i amola bebeda:nima ba:i.

Dalabede

6 Amalalu, a:igele dunu fesuale gala amo dalabede fesuale gala gagui, ilia dalabede dumusa: momagei.
7 A:igele age da dalabede fulaboi. Anegagi hano mugene, lalu amola maga:me gilisili muagado misini osoboga sa:i. Osobo bagade udiana mogili, afae (1/3) da laluga nei dagoi ba:i. Amo (1/3) sogebi ganodini ifa da laluga nei dagoi ba:i amola gisi huluane da laluga nei dagoi ba:i.
8 Amalalu, a:igele ageyadu da dalabede fulaboi. Liligi amo da goumi bagade laluga nenanebe agoai ba:i, amo da mugululi, hano wayabo bagadega sanasi dagoi ba:i. Hano wayabo bagade udiana agoane mogili, afadafa (1/3) da maga:me hamoi.
9 Menabo fi wayabo ganodini esala udiana agoane mogili, afae (1/3) da bogoi. Dusagai huluane udiana agoane mogili, afae (1/3) da wadela:lesi dagoi ba:i.
10 Amalalu, a:igele osoda da dalabede fulaboi. Gasumuni bagade afae da muagadodi mugululi, hano amola hano nasu udiana agoane mogili, afae (1/3) amoma gudu sa:i.
11 (Amo gasumuni ea dio da “Gamogasu.”) Hano huluane da udiana agoane mogili, afae (1/3) da gamogai hamoi. Dunu ilia amo gamogai hano maiba:le, bagohame da bogogia:i dagoi.
12 Amalalu, a:igele dunu biyadu da dalabede fulaboi. Amalalu, e da eso, oubi amola gasumuni, mogili fifili udiana agoane hamoi. Amalalu, e da eso la:idi afae (1/3) wadela:lesi, oubi la:idi afae (1/3) wadela:lesi amola gasumuni la:idi afae (1/3) wadela:lesi. Eso hadigi e da udiana agoane fifili, la:idi afae (1/3) wadela:lesi amola hadigi gasi ganodini amo defele agoane hamoi.
13 Amalu na da ba:lalu, buhiba muagado hagili ahoanebe ba:i. E da ha:giwane sia:nanu amane, “Ameia:! Ameia:! Eno a:igele dunu udiana da dalabede dusia, osobo bagade dunu da se bagade nabimu!”

9

1 Amalalu, a:igele dunu bi da dalabede fulaboi. Na ba:loba, gasumuni afae da osoboga sa:i. Gode da gi ema i. Amo gi da Gelabo Nosonodafa (A:bisi), amo doasimu gi e da lai dagoi.

2 Gasumuni da amo uli dogoi doasili, mobi amo lalu bagade mobi defele heda:beba:le, eso hadigi uligiba:le, gasi bagade ba:i.

3 Amalalu, danuba: bagohame da amo mobi ganodini esalu yolesili, osobo bagadega sa:i. Ilia da gasa amo gamaloa defele lai dagoi.

4 Gode da ilima amane sia:i, “Dilia gisi amola ifa huluane mae wadela:ma! Be nowa dunu ilia Gode Ea dawa:digima:ne ilegesu dedesu odagiga hame dedei galea, amo fawane wadela:ma.

5 Dilia ili mae medole legema, be udigili oubi biyale gala amoga ilima se bagade ima!” Amo se iasu da se amo gamaloa ea gasonasu defele ba:i.

6 Amo oubi biyale gala ganodini, dunu huluane ilia da bogomu logo hogoi helele hame ba:mu. Dafawane, ilia da bogomusa: bagade hanamu, be bogosu da ilima hobeamu.

7 Amo danuba: ilia ba:su da gegesu hosi amo defele ba:i. Ilia dialuma da:iya gouli habuga agoane ba:i amola ilia odagi da dunu ilia odagi agoane ba:i.

8 Ilia dialuma hinabo da uda dialuma hinabo agoane sedadedafa ba:i, amola ilia bese da laione wa:me amo ilia bese agoane ba:i.

9 Ilia bida:igia da:igene ga:su liligi sali ba:i. Ilia ougia da sia: amo hosi ilia sa:liode hiougili gegemusa: ahoa amo ea genena:genena:be defele nabi.

10 Ilia la:go amola gasonasu guisu da gamaloa ea liligi agoane ba:i. Ilia da la:go amoga gasonabeba:le, dunu da oubi biyale gala amoga, se bagade nabalumu.

11 Ilia ouligisu da a:igele dunu amo da Gelabo Nosonodafa (A:bisi) gala amoma ouligisu esala. Ea dio da Hibulu sia:ga “Aba:dane.” Galigi sia:ga, ea dio da Abolione (dawa:loma:ne da “Gugunufinisisu Dunu”).

12 Defea! Se nabasu afadafa da dagoi. Be se nabasu aduna eno da misunu galebe.

13 Amalalu, a:igele dunu gafe da dalabede fulaboi. Na nabaloba, sia: da gouliga hamoi oloda amo Gode Ea midadi gala, amo hegomai biyaduyale gala amoga misi.

14 Sia: da a:igele dunu gafe ema amane sia:i, “A:igele dunu biyaduyale gala ilia da Iufala:idisi Hano amo gadenene lala:gili esala. Ilia halegale masa:ne, dia ilia lala:gi fadegama!”

15 Amalalu, e da a:igele biyaduyale gala ilia lala:gi fadegai. Bai Gode da ilia amo aua, amo eso, amo oubi, amo ode, amoga ilia osobo bagade dunu fi udiana agoane mogili afafane, afadafa (1/3) medole legemusa:, momagele ilegei.

16 Na nabaloba, dadi gagui dunu amo da hosi da:iya fila heda:i ilia idi da 200,000,000.

17 Na esala ba:su amo ganodini, na da hosi amola amoga fila heda:i dunu ba:i. Ilia bida:igiga da:igene ga:su liligi yoi, ela:me amola bua:iya:i ba:i. Hosi ilia dialuma da laione wa:me amo ilia dialuma agoane ba:i. Ilia lafidili, lalu, mobi amola salafa manebe ba:i.

18 Amalalu, osobo bagade fi dunu da mogili udiana agoane hamone, idi afae (1/3) da huluane lalu, mobi amola salafa, hosi ilia lafidili manebe ba:i, amoga medole legei dagoi ba:i.

19 Hosi ilia gasa da ilia lafi amola ilia la:go, amo ganodini diala. Ilia la:go da sania agoane dialuma gala, amo da dunu gasomanusa: dawa:.

20 Dunu fifi asi gala eno, ilia amo medosu liligi amoga hame medole legei. Be ilia wadela:i loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadosu hou hame yolesi. Ilia da Fio liligi amola loboga hamoi ‘gode’ liligi amo gouli, silifa, balasi, igi amola ifa amoga hamoi liligi, (ba:su, nabasu, ahoasu amola hame dawa: liligi), amo dawa:beba:le ilia Godema sinidigimusa: hame dawa:i.

21 Amola ilia da dunu fasu hou, wamuni dawa:su hou, wadela:i uda lasu hou amola wamolasu hou amoba:le hame gogosia:i amola hame yolesi.

10

A:igele Dunu amola Meloa Bioi Fonobahadi,

1 Amalalu, na da gasa bagade a:igele dunu muagadodi manebe ba:i. E da mu mobi abula agoane sali amola ea dialuma da:iya sona:ni agoane ba:i. Ea odagi da eso agoane ba:su amola ea emo da laluga hamoi ganumu agoane ba:i.

2 Bioi meloa fonobahadi da ea lobo ganodini ba:i. E da ea emodafa wayabo bagade amoga osa:i amola ea emo fofadi osobo bagade amoga osa:i.

3 E da laione wa:me amo ea gesenebe defele, ha:giwane wele sia:i. E da wele sia:beba:le, gu gelebe fesuale gala nabi.

4 Na da gu gelebe fesuale gala nababeba:le, amo sia:i dedemusa: dawa:i galu. Be sia: muagadodi misini, amane sia:i, “Amo sia: gu gelebe fesuale sia:i liligi wamolegema! Mae dedema!”

5 A:igele amo na da wayabo bagade amola osobo bagade, amo da:iya lelebe ba:i, e da ea lobo gaguia gadole muga moloi.

6 E da Gode, amo da Hebene amola osobo bagade amola
amo ganodini liligi huluane hahamoi, amo Ea Dioba:le
amane sia:i, “Gode da bu hame oualigimu!
7 Be a:igele fesuale da dalabede fulabolalu, Gode Ea
wamolegei ilegesu amo E da musa: Ea hawa: hamosu
balofede dunuma sia:i dagoi, E da hamone dagomu.”
8 Sia: amo na da muagadodi nabi, bu nama amane sia:i,
“Masa! Amo doasi meloa bioi, a:igele e da hano wayabo
bagade amola osobo bagadega lela, amo ea lobo ganodini
gagui gala, amo lama!”
9 Amalalu, na da a:igele dunuma doaga:le, bioi meloa
fonobahadi lama:ne edegei. E nama amane sia:i, “Defea!
Lale moma! Dia hagomo ganodini e da gamogai agoane
hamomu. Be dia lafidili e da hani agoane hedai ba:mu.”
10 Amalalu, na meloa bioi fonobahadi ea loboga lale, mai
dagoi. Na lafi ganodini amo da hani agoane hedai ba:i. Be
da:gibiba:le, ea hou da afadenene, na hagomo ganodini bu
gamogai agoane hamoi.
11 Amalalu, e nama amane sia:i, “Di da bu Gode Ea sia:ne
iasu liligi amo dunu fifi asi gala, fi hisu, sia: hisu amola
ouligisu hisu, ilima olelema!”

11

Ba:su Dunu Aduna Gala

1 Amalalu, e da nama dagulu, amo da defei ba:su dagulu
agoane ba:i, nama i. E nama amane sia:i, “Gode Ea Debolo
Diasu amola oloda, amo defei ba:la masa. Amola dunu ilia
Gode diasu ganodini Godema nodone sia:ne gadosa lela,
amo idima.
2 Be gadili gagoi amo defei mae ba:ma. Bai Gode da amo
gagoi, Gode Ea hou hame dawa: dunu (Dienadaile dunu)
ilima ia dagoiba:le, ilia Hadigi Moilai bai bagade oubi 42
amoga osa:le heda:mu.
3 Na da na ba:su dunu aduna, wadela:i eboboi abula
amoga idiniginisi, amo eso 1260 ganodini Gode Ea sia:
olelemusa:, asunasimu!”
4 Amo ba:su dunu aduna da fedege agoane, olife ifa aduna
amola gamali aduna, amo da osobo bagade Hina Gode Ea
midadi lela.
5 Dunu eno da ela wadela:musa: dawa:sea, ela lafidili lalu
bagade manebeba:le, elama ha lai dunu da wadela:lesili,
medole legei dagoi ba:mu.
6 Ela da Gode Ea sia: olelesea, amo eso ganodini gibu
hame sa:ima:ne, ela da mu logo ga:simusa: gasa gala. Ela da
hano nasu afadenene bu maga:me hamomusa: gasa gala.

Ela da hanai galea, osobo bagadega olo bagade misa:ne
sia:mu gasa gala.
7 Ela Gode Ea sia: olelei dagoiba:le, ohe fi liligi bagade amo
da Gelabo Nosonodafa (A:bisi) gala amoga manebe liligi,
amo da elama gegemu. E da ela fane legemu.
8 Amasea, ela da:i hodo da moilai bai bagade, (amo
ganodini ilia Hina Gode bulufalegeiga medole legei), amo
ea logoga ela bogoi da:i hodo dialebe ba:mu. Amo moilai
bai bagade fedege agoane ea dio da Sodame o Idibidi.
9 Dunu fifi asi gala amo huluane fi hisu, sia: hisu amola
soge fi hisu, amo dunu da ba:su dunu aduna ela bogoi da:i
hodo uli dogomu logo ga:le, eso udiana amola eno eso dogoa
hedofale, ela bogoi da:i hodo ba:mu.
10 Ela da bogobeba:le, osobo bagade dunu da hahawane
ba:mu. Amo ba:su dunu aduna da osobo bagade fi dunu
huluanema se bagade iabeba:le, ela da bogoi dagoi ilia
ba:sea hahawane hedemu amola enoma enoma liligi noga:i
imunu.
11 Amo eso udiana amola eso eno dogoa hedofai da
dagobeba:le, Gode da ela esaloma:ne mifo elama ianu ela
da wa:legadoi. Dunu huluane da amo hou ba:beba:le,
bogomuwane beda:i.
12 Amalalu ba:su dunu aduna da sia: bagade muagadodi
manebe nabi amane, “Goegado misa!” Elama ha lai dunu
ba:lalea, ela da mu mobi ganodini muagado heda:i.
13 Ela heda:laloba, bebeda:nima bagade ba:i. Moilai bai
bagade la:idi mogili nabuane agoane fili, la:idi afae (1/10)
wadela:lesi dagoi ba:i. Dunu 7000 da bogogia:i. Eno dunu
huluane da bagade beda:iba:le, ilia Gode Hebene ganodini
esala, Ema nodoi.
14 Se nabasu bagade ageyadu da dagoi. Be se nabasu
bagade osoda da hedolowane manebe ba:mu.

Dalabede Fesu

15 Amalalu, a:igele fesu da dalabede fulaboi. Sia: bagade
muagadodi manebe nabi, amane, “Ninia Hina Gode amola
Ea ilegei Mesaia, da osobo bagadega Hinawane esaloma:ne
gasa lai dagoi. E da eso huluane mae yolesili ouligilalumu.”
16 Amalalu, asigilai dunu 24 amo da ilia fisu da:iya Gode
Ea midadi fisa, ilia da midadili dafane mi gududili gala:la
sa:ili, Godema amane nodoi,
17 “Hina Gode Bagadedafa, Di da esala amola musa: esalu.
Di da Dia gasa lale, Hinadafa hou wali musu hamo-
nanebeba:le,
ninia Dima nodosa.
18 Dia ougi eso da doaga:iba:le

amola bogoi dunuma fofada:su eso da doaga:i dagoiba:le,
Gode Ea hou hame lalegagui dunu da ougi bagade ba:sa.
Dia hawa: hamosu dunu, balofede dunu, dunu bagade amola fonobahadi,
huluane Dia fi dunu ilia Dima nodosa,
amo huluanema hahawane bidi imunu eso da doaga:i dagoi.
Be osobo bagade gugunufinisisu dunu,
ilima dabe imunu fofada:su eso da doaga:i dagoi!”

19 Amalalu, Gode Ea Debolo Diasu Hebene ganodini doasibi ba:i. Amo ganodini Gode Ea Gousa:su Sema Gagili ba:i. Amalalu, ha:ha:na, gu gelebe, bebeda:nima amola mugene ba:i.

12

Uda amola Hanome Agoai Liligi

1-2 Amalalu, liligi bagade musa: wamolegei, muagado ba:i. Uda, amo ea gaya da eso amola ea emo amoga e da oubi osa:i, ea dialuma da:iya habuga amo gasumuni fagoyale gala amoga hamoi ba:i. E da mano lalelegemu gadenei ba:beba:le, se nababeba:le, “a:i” ea gusa:su.

3 Eno wamolegei liligi muagado ganodini esalebe ba:i. Amo da hanome agoane, e da yoi gala, e da dialuma fesuale gala, amola hono nabuane gala. Ea dialuma nabuane gala, amo afae afae da:iya habuga dialebe ba:i.

4 Ea la:go amoga e da gasumuni fi udiana agoane mogili, idi afae (1/3) hiougili, osobo bagadega sanasi. E da uda ea midadi, amo ea mano lalelegelalu, amo mano manusa: ouesalu.

5 Amalalu, uda da dunu mano lalelegei. Amo mano da dunu fifi asi gala, ilima gasa bagade ouligisuwane esalumu. Be Gode da amo mano lale hiougili, E amola Ea Fisu, amoma doaga:ma:ne, lale gadoi.

6 Uda da dunu hame esala soge amo e esaloma:ne Gode da hahamoi, amoga hobea:i. Amoga, eso 1260 amoga a:igele da e ouligimu.

7 Amasea, Hebene ganodini gegesu bagade mui. A:igele Maigele amola ea fidisu dunu da hanome agoane liligi amoma gegei. Hanome amola e fidisu a:igele da bu gegei.

8 Be Maigele da hanome hasali dagoi. Hanome amola ea a:igele dunu bu Hebene soge amo ganodini esalumu da hamedei.

9 Amaiba:le, hanome bagadedafa, amo da musa: sania, ea dio amo da Debele o dio eno da Sa:ida:ne, amo osobo bagade dunu huluane ilima ogogosa, e amola ea a:igele

dunu huluane, ilia ha:digili, osobo bagadega sanasi dagoi ba:i.

10 Amalalu, muagado amo ganodini sia: bagade nabi, amane, “Gode Ea gaga:su hou da doaga:i dagoi. Gode da Ea Hinadafa gasa olelei dagoi. Ea ilegei Mesaia da Ea gasa bagade hou amo olelei dagoi. Bai dunu amo da Gode Ea midadi, ninia fi dunu wadela:ma:ne eso amola gasi, ganodini Godema diwaneya udidilalu, amo da Hebene gadili galadigi dagoi.

11 Ninia fi dunu da Sibi Mano Ea maga:me amola sia:dafa ilia sia:sa, amo liligiga ilia Sa:ida:ne hasalasi dagoi. Amola ilia da bogomu hame hihi.

12 Amaiba:le, Hebene amola amo ganodini esalebe dunu huluane, dilia hahawane ba:mu da defea! Be osobo bagade amola hano wayabo, amo ganodini fi liligi da se bagade nabimu. Bai Sa:ida:ne da gududili sa:ili, dilima doaga:i dagoi. E da eso bagahame fawane bu wadela:le hamomu, amo dawa:beba:le, e da ougi bagade gala!”

13 Hanome da osobo bagadega galadigi dagoi amo dawa:beba:le, e da uda amoma dunu mano lalelegei, amo fane legemusa: se bobogei.

14 Gode da buhiba ougia aduna amoga uda da dunu hame esalebe soge Gode da ema i soge, amoma masa:ne ema i. Amo sogega, hanome da e mae wadela:ma:ne, Gode da ode udiana amola oubi gafeyale gala, e ouligimu.

15 Amalalu, hanome da ea lafidili hano bagade amo uda mini masa:ne, musa:i.

16 Be osobo bagade da uda fidi. Osobo bagade da ea lafi doasili, hano amo hanome ea lafidili musa:i, amo huluane da:gi dagoi.

17 Hanome da uda amoma ougi bagade ba:i. E da asili, amo uda ea mano fi huluane amo ilia da Gode Ea hamoma:ne sia:i nabawane hamosa, amola Yesu Ea dafawane olelei lalegagusa, ilima gegemusa: asi.

18 Amola hanome da hano wayabo bagade bega: lelu.

13

Ohe Fi Liligi Aduna

1 Amalalu, na da ohe fi liligi wayabo hano hagududili manebe ba:i. Amo ohe fi da hono nabuane gala amola dialuma fesuale gala. Ea hono afae afae amo da:iya habuga ba:i amola ea dialuma afae afae, dio amo da Godema gadesu dio amo dedei ba:i.

2 Amo ohe fi da lebade agoai ba:i. Ea emo da bea ohe ea emo agoane ba:i amola ea lafi da laione wa:me amo ea lafi

agoane ba:i. Hanome da amo ohe fi liligima, hi gasa amola hi ouligisu hou amola hi fisu ema i.

3 Ohe fi liligi amo ea dialuma afadafa da fa:gi agoai ba:i, be amo da bahoi dagoi ba:i. Osobo bagade fifi asi gala dunu huluane da fofogadigiba:le, ohe fi liligi amoma fa:no bobogei.

4 Hanome da ea ouligisu hou ohe fi liligi ema ia dagoiba:le, dunu huluane da hanome amoma nodone sia:ne gadosu. Ilia da ohe fi liligi, ema nodone sia:ne gadole, amane sia:i, “Ohe fi liligi da eno huluane ilia hou baligi dagoi. Nowa da ema gegemu defelela:?”

5 Amo ohe fi liligi oubi 42 amoga osobo bagadega ouligisuwane esalumusa:, Gode da ea logo hame hedofai. E da gasa fi hou hamone, Godema gadesu.

6 Ohe fi liligi da Gode amola Ea dio, Ea esalebe soge amola dunu huluane Hebene ganodini esala, amo huluanema gadesu.

7 Ohe fi liligi da Gode Ea fi ilima gegene, fane legei. E da fifi asi gala, fi hisu amola sia: hisu, huluane ilima ouligisu esaloma:ne, Gode da amo logo hame hedofai.

8 Dunu huluane osobo bagade ganodini da ema nodone sia:ne gadomu. Be dunu, amo Gode da osobo bagade hame hahamoi eso amoga ilia dio Esalusu Buga amo Sibi Mano medole legei Ea buga, amo ganodini dedei dunu ilia da ohe fi liligi amoma hame sia:ne gadoi.

9 ‘Defea! Ge galea, nabima!’

10 Nowa da udigili hawa: hamomusa: gagulaligili ilegei galea, e da gagulaligi dagoi ba:mu. Nowa da enoga gegesu gobiheiga medole legemusa: ilegei galea, e da gobiheiga medole legei dagoi ba:mu. Amaiba:le, Gode Ea fi dunu ilia mae yolesili, dafawaneyale dawa:iwane esalumu da defea.”

11 Amalalu, na da ohe fi liligi eno osobo hagududili heda:lebe ba:i. E da hono aduna amo sibi mano ea hono defele gala. Ea sia: da hanome agoane liligi ea sia: defele nabi.

12 E da musa: ohe fi liligi amo ea ouligisu hou lai dagoi. E da dunu huluane osobo bagadega esalebe, amo huluane musa: ohe fi (amo da ea fa:gi bahoi ba:i) ema sia:ne gadoma:ne, gasawane logei.

13 Amo ohe fi liligi ageyadu da musa: hame ba:su gasa bagade hou hamosu. E da dunu huluane ba:ma:ne, lalu bagade muagadodi misa:ne, osobo bagadega doaga:ma:ne, ea sia:ga hamoi dagoi.

14 Gode da ea logo hame hedofaiba:le, e da musa: ohe fi liligi ba:ma:ne, musa: hame ba:i gasa bagade hou ha-

monanu. Amaiba:le, e da osobo bagade dunu huluanedafa ilima ogogoi. E da ilima amane sia:i, “Dilia ohe fi liligi amo da gegesu gobiheiga fa:gi be uhi, ema sia:ne gadoma:ne, ea ba:su agoaila defele loboga hamoma!”

15 Gode da logo hame hedofaiba:le, ohe fi liligi ageyadu da amo musa: ohe fi agoaila loboga hamoi liligi amoma mifo i. Amalalu, amo loboga hamoi liligi da uhini sia: baoui. Amola nowa da loboga hamoi agoaila liligi ema hame nodone sia:ne gadoloba, e da amo dunu medole legesu.

16 Ohe fi liligi da dunu huluane amo fonobahadi, bagade, hame gagui, bagade gagui, udigili hawa: hamosu dunu amola halegale lalebe dunu, amo huluane da dawa:digima:ne ilegei dedesu ilia lobodafa o ilia odagiga ilegele dedema:ne logei.

17 Amo dedei da ohe fi liligi ea dio o idi amo ea dio olelesu. Amai dawa:digima:ne dedesu hame dedei ba:loba, dunu da liligi bidi lamu da ema sema bagade gala.

18 Amo bagade dawa:ma. Nowa dunu da bagade dawa:su galea e da ohe fi liligi idi amo ea dawa:loma:ne dawa:mu. Amo idi da dunu ea dio olelesa. Idi da 666.

14

Sibi Mano amola Ea Fi

1 Amalalu, na da Sibi Mano Saione Goumi da:iya lelebe ba:i. E sigi lelebe, dunu l44,000 gala amo Ea Dio amola Ea Ada Dio, ilia odagiga dedei ba:i.

2 Amalalu, na nabaloba, sia: muagadodi misi, amo da gasa bagade hano nawa:li amola gasa bagade gu gelebe, amaiwane gala. Sia: da sani baidama dusa dunu ilia sani baidama dulalawane agoane nabi.

3 Dunu l44,000 ilia da Fisu, esalebe liligi amola asigilai dunu, amo ilia midadi gesami hea:sa lelu. Amo gesami da gaheabolo gesami amola hea:be dunu fawane da amo gesami dawa:. Gode da dunu huluane afafane, amo dunu 144,000 ilegele, bidi lai dagoi.

4 Amo dunu da uda hame lai. Ilia da uda gilisili hamedafa golai. Ilia Sibi Mano da habidili ahoa Ema fa:no bobogesa. Gode da amo dunu Hima amola Sibi Manoma imunusa:, eno osobo bagade dunu ilima afafane ilegei dagoi.

5 Ilia da ogogosu hamedafa dawa:i. Ilia da ida:iwanedafa hamoi dagoi.

A:igele Udiana Gala

6 Amalalu, na da a:igele dunu eno muagado gadodilidafa hagili ahoanebe ba:i. E da Gode Ea Sia: Ida:iwane Gala amo

dunu fifi asi gala, sia: hisu, fi hisu amola ouligisu hisu, amo huluanema olelela ahoa.
7 E da ha:giwane wele sia:i, “Godema beda:ma amola E da ida:iwaneba:le, Ema nodoma! Bai dunu fifi asi gala dunu Ema fofada:su eso da doaga:i dagoi. Gode da Hebene, osobo bagade, hano wayabo bagade amola hano nasu huluane hamoi. Ema nodone sia:ne gadoma!”
8 Eno a:igele da amo a:igele fa:no bobogele, amane ha:giwane wele sia:i, “Uda da dafai dagoi. Ba:bilone Bagade uda da dafai dagoi. E da sia:beba:le, dunu huluane da ea gasa bagade adini mai dagoi. Amo da fedege agoane, ilia wadela:i uda lasu hou hamosu!”
9 A:igele osoda da eno aduna bisili asi, elama fa:no bobogelalebe ba:i. E ha:giwane amane wele sia:i, “Nowa da ohe fi liligi amo amola ea loboga hamoi agoaila liligi, elama nodone sia:ne gadole amola ea dawa:digima:ne dedesu amo ea odagi o lobo amoga dedei ba:sea,
10 amo dunu ilia da fedege agoane Gode Ea waini hano manu. Amo waini hano da Gode Ea se dabe iasu ougi hou. E da amo gasa bagade waini hano Ea ougi faigelei ganodini sogasali. Dunu huluane amo ilia Gode Ea ougi waini hano nasea, ilia lalu salafa hamoi amo ganodini, hadigi a:igele dunu amola Sibi Mano ilia midadi, se dabe iasu bagade ba:mu.
11 Ilima se dabe iasu ima:ne lalu, amo ea mobi da mae yolesili eso huluane heda:lala. Nowa da ohe fi liligi amola ea loboga hamoi agoaila liligi, amoma nodone sia:ne gadosa amola e dawa:digima:ne dedesu ilia lai dagoi, ilia da mae helefili se nabalumu.”
12 Amaiba:le, Gode Ea fi dunu amo ilia Gode Ea hamoma:ne sia:i fa:no bobogesa amola Yesu Ea hou lalegagusa, ilia mae yolesili Gode Ea hawa: hamonanumu da defea.
13 Amalalu, sia: muagadodi misi, na da amane nabi, “Agoane dedema! ‘Dunu ilia da wali amola fa:no, Hina Gode Ea hawa: hamobeba:le bogosea, hahawane bagade ba:mu!’ ” Gode Ea A:silibu da bu adole i,
“Dafawane! Ilia hawa: hamobeba:le bidi lamu.
Ilia da gasa bagade hawa: hamosu yolesili, helefisu ba:mu.”

Osobo Bagade Wadela:i Hamosu Dunu Ha:i Manu agoane Gamisu

14 Amalalu, na da ahea:ya:i mu mobi amo da:iya, dunu agoai ba:su liligi fila heda:lebe ba:i. Ea dialuma da:iya gouli habuga dialebe amola ea lobo ganodini wagebi gobihei ba:i.
15 Amalalu, a:igele dunu eno amo Debolo Diasu ganodini gadili manebe ba:i. E da dunu amo da mu mobi fila

heda:i, amoma amane ha:giwane wele sia:i, “Defea! Eso da doaga:beba:le, dia wagebi gobiheiga ha:i manu gamima! Osobo bagade ha:i manu da yoi dagoi.”

16 Amalalu, dunu da mu mobiga fila heda:i, amo da ea gobiheiga yoi ha:i manu osobo bagadega fai.

17 Amalalu, a:igele dunu eno, e amola da wagebi gobihei gagui, da Debolo Diasu Hebene ganodini, amoga misi.

18 Amalalu, a:igele dunu eno amo da lalu ouligisu dunu, e da oloda yolesili, misini, e da a:igele wagebi gobihei gagui amoma ha:giwane wele sia:i, “Waini fage da yoiba:le, dia gobiheiga waini sagaiga waini fage gamima!”

19 Amaiba:le, a:igele da ea gobiheiga fananu, waini fage fadegale, Gode Ea ougi bagade waini hano emo osa:gisu amo ganodini sanasi.

20 Amalalu, Gode da amo waini fage Ea waini hano emo osa:gisu amo ganodini osa:gilalu, maga:me bagade amo ea seda defei da 300 gilomida amola ea lugudu defei da gadenene 2 mida, Gode Ea waini osa:gisu amoga misi.

15

A:igele Dunu Fesuale Gala da Dagosu Se Nabasu Gagui

1 Amalalu, na da muagado ganodini, gasa bagade musa: wamolegei liligi hisu ba:i. Na da a:igele dunu fesuale gala amo da dagosu se nabasu fesuale gala gagui ba:i. Amo da Gode Ea ougi se dabe iasu amo dagomusa: gala.

2 Amalalu, na da hano wayabo bagade, daiya ba:su agoane ba:i. Amoga lalu agoane gilisili ba:i. Na da dunu amo ilia da ohe fi liligi, ea loboga hamoi agoaila liligi amola dunu amo ea dio da fedege agoane 666, amo huluane hasali dagoi, na da amo dunu ba:i. Ilia da hano wayabo daiya ba:su agoane, amo ea bega: sani baidama (amo Gode da ilima i), amo gaguiwane lelu.

3 Ilia gilisili Gode Ea hawa: hamosu dunu Mousese amola Sibi Mano, ela gesami hea:lalu amane,

“Hina Gode Bagadedafa! Di da gasa bagade ida:iwane hou hamosa.

Di da fifi asi gala huluanema Hina esala.

Dia hou da noga:idafa amola dafawanedafa.

4 Hina Gode! Nowa da Dima hame beda:ma:bela:?

Dunu huluane Dia gasa bagade hou olelemu da defea.

Di fawane da hadigi gala.

Dunu huluane da Dia defele fofada:su hou ba:beba:le,

dunu fifi asi gala huluane da misini, Dima nodone sia:ne gadomu.”

5 Amalalu, na da Debolo Diasu Hebene ganodini gagui
amo doasibi ba:i. Amola Gode Ea Abula Diasu (amo
ganodini Gode da esala) amo Debolo ganodini dialebe ba:i.

6 A:igele dunu fesuale gala amo da se nabasu fesuale
gala gagui, amo da Debolo Diasu fisili gadili manebe ba:i.
Ilia da ahea:ya:i abula sali amola ilia bida:igiga gouli bulu
idiniginisi ba:i.

7 Amalalu, esalebe liligi biyaduyale gala, amo afadafa
da gouliga hamoi ofodo fesuale gala amo a:igele dunu
lobofaseleyale gala ilima i. Amo ofodo ganodini, eso
huluane Esalalala Gode amo Ea ougi hou nabaiwane ba:i.

8 Gode Ea gasa amola hadigi, amoga mobi heda:beba:le,
Debolo Diasu da nabaiwane ba:i. Debolo Diasu ganodini
masunu da hamedeiwane ba:i. Se nabasu fesuale gala amo
a:igele fesuale gala gaguli misi liligi huluane da dagobeba:le
fawane, bu ganodini masunu ba:mu galebe.

16

Gode Ea Ougi Hou Ofodo Ganodini Sali

1 Amalalu, na da sia: bagade Debolo Diasuga misini nabi.
Sia: da a:igele dunuma amane olelei, “Masa! Gode Ea
ougi hou ofodo fesuale ganodini sali, amo osobo bagadega
sogasanasima!”

2 A:igele age da asili, ougi amo ea ofodo ganodini sali,
osobo bagadega sogasanasi. Nowa dunu da ilima ohe fi liligi
ea dawa:digima:ne dedesu dialebe ba:i amola ea loboga
hamoi agoaila liligi amoma nodone sia:ne gadoi, ilia da se
bagade aiya bagohame madelai.

3 Amalalu, a:igele ageyadu da ea ofodo ganodini sali liligi
hano wayabo bagade amoga sogasanasi. Amalalu, hano
da afadenene bu bogoi dunu ea maga:me agoane hamoi.
Menabo fi amola hano wayabo ganodini esalebe fi liligi
huluane da bogogia:i dagoi.

4 Amalalu, a:igele osoda da ea ofodo ganodini sali liligi
amo hano amola hano nasu amoga sogasanasi. Amalalu,
hano huluane da maga:me hamoi.

5 Na da a:igele amo da hano huluane ouligisa, amo ea sia:
nabi, “Hadigi Gode! Di da esala amola esalu. Dia fofada:i
amo da moloidafa.

6 Amo osobo bagade dunu ilia Gode Ea fi dunu amola
balofede dunu, amo ilia maga:me sogadigi. Amaiba:le, Dia
da ilia moma:ne, ilima maga:me iaha. Ilia da ilia hou hamoi
defele laha!”

7 Amalalu, sia: amo da oloda amoga misi, na amane nabi,
“Hina Gode Bagadedafa! Dia fofada:su da dafawane amola
moloidafa!”
8 Amalalu, a:igele biyadu da ea ofodo ganodini sali liligi
esoga sogadigi. Gode da dunu ilia esoga gia:ma:ne, logo
hamoi.
9 Gia:i bagadeba:le, ilia da nenana, Gode da amo se nabasu
amoma ouligisu esala, amo ilia dawa:beba:le, Ema lasogoi.
Be ilia da wadela:i hou hame yolesi, amola Gode Ea gasa
bagade hou amoma hame nodoi.
10 Amalalu, a:igele bi da ohe fi liligi amo ea fisuga ea ofodo
ganodini sali liligi sogasanasi. Ohe fi liligi amo ea fi huluane
da gasi bagade ba:i. Ilia se bagade nababeba:le, ilisu gona:su
gasonasu.
11 Ilia da se bagade nababeba:le amola aiya bagohame
madelabeba:le, ilia Gode Hebene ganodini esala Ema
gagabui. Be ilia wadela:i hou hame yolesi.
12 Amalalu, a:igele gafe da ea ofodo ganodini sali liligi
amo hano bagade ea dio amo Iufala:idisi amoma sogasanasi.
Gusugoe fi dunu ilia hina bagade ili amo hano degema:ne,
hano da hedolowane hai dagoi ba:i.
13 Amalalu, na da nigima: a:silibu udiana amo da guama
agoane ba:i. Ilia da hanome, ohe fi liligi amola ogogosu
balofede dunu, amo ilia lafidili manebe ba:i.
14 Amo a:silibu da Fio liligi ilia musa: hame ba:su gasa
bagade hamosu dawa:. Amo a:silibu udiana da asili, osobo
bagade ouligisu dunu huluane, Gode Bagadedafa amo Ea
ilegei esoga gegemusa: oule maha.
15 Yesu da amane sia:sa, “Nabima! Na da wamolasu dunu
ea mabe agoane misunu. Nowa dunu da mae golale ea
abula noga:le ouligisia, e da da:i nabadowane gogosiane
hame ahoanumuba:le, hahawane ba:mu!”
16 Amalalu, a:silibu udiana da osobo bagade hina bagade
dunu huluane, soge ea dio Hibulu sia:ga da Amagedone
amoma gilisimusa: oule misi.
17 Amalalu, a:igele dunu fesu da ea ofodo ganodini sali
liligi hisi amoga sogadigi. Sia: bagade da Fisu Debolo Diasu
ganodini diala, amoga amane misi, “Dagoi galebe!”
18 Ha:ha:na yogi, gugelebe amola bebeda:nima bagade
ba:i. Amo bebeda:nima da bebeda:nima musa: masu
huluane baligi dagoi. Bebeda:nima bagadedafa.
19 Moilai bai bagade da fili, mogili, udiana agoane hamoi.
Moilai bai bagade huluane soge huluane amo ganodini da
mugului dagoi. Ba:bilone fi dunu ilia hou bu dawa:le, Gode
da waini hano, amo Ea ougi bagade hou, amo Ea faigeleiga
manusa:, Ba:bilone fi dunu ilima i.

20 Oga huluane da mugululi hamedafa ba:i. Goumi amola huluane da mugululi hamedafa ba:i.
21 Mugene bagadedafa, amo ea dioi defei da 50 gilogala:me agoane da muagadodi misini, dunu medosu. Se nabasu bagadedafa da doaga:beba:le, osobo bagade dunu da Godema gagabuli lasogoi.

17

Wadela:i Bagade Hina: Da:iga Bidi Lasu Uda

1 Amalalu, a:igele dunu fesuale gala amo da ofodo gagui, afadafa da nama misini, amane sia:i, "Misa! Moilai bai bagade hano bagohame gadenene gagui, amo da fedege agoane wadela:i aheda:i uda. Gode da se dabe iasu ema imunu. Amo na da dima olelemu.
2 Osobo bagade hina bagade dunu da e amola gilisili wadela:i uda lasu hou hamosu. Amo wadela:i hou e da hamobeba:le, osobo bagade dunu huluane da ema fa:no bobogebeba:le, fedege agoane adini nabeba:le feloasu."
3 Na da Gode Ea A:silibu amoga nabaiwane ba:i. A:igele da na dunu hame esalebe hafoga:i sogega oule asi. Amogawi na da uda amo da ohe fi liligi yoi gala amo da:iya fila heda:lebe ba:i. Ohe fi liligi da dio bagohame, Godema gadesu dio, ohe fi liligi da:iya dedei ba:i. E da dialuma fesuale gala amola hono nabuane gala.
4 Uda da oga:iyei amola yoi abula sali ba:i. E da gouli gifalo, igi ida:iwane amola su amoga dedeboi. E da ea lobo ganodini faigelei amo ganodini ledo nigima: liligi bagohame dialebe ba:i. Amo da fedege agoane, ea wadela:i hamosu bidi gala.
5 Ea odagiga wamolegei dawa:loma:ne dio dedei ba:i, amo, "Ba:bilone Bagade, wadela:i uda amola sama ea sama adole lasu dunu, amo huluane osobo bagade ganodini esalebe ilia ame."
6 Amo uda da Gode Ea fi dunu amola dunu ilia Yesu Ea hou hame yolesibiba:le, medole legei amola amo ilia maga:me mai dagoiba:le, feloabe ba:i. Na da amo uda ba:beba:le, bagadewane fofogadigi.
7 A:igele da nama amane adole ba:i, "Di da abuliba:le fofogadigila:? Na da amo uda amola ohe fi liligi amo da dialuma fesuale gala amola hono nabuane gala, amola amo uda gaguli ahoa, amo ea wamolegei bai na da dima olelemu.
8 Amo ohe fi liligi da musa: esalu, be wali hame esala. E da Gelabo Nosonodafa (A:bisi) amoga gadodili heda:musa: dawa:lala. Amasea, Gode da amo wadela:mu. Osobo bagade dunu, amo ilia dio da osobo bagade hahamoi eso amo bisili eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Buga amo ganodini

hame dedei galea, amo dunu ilia ohe fi liligi ba:beba:le, fofogadigimu. Bai amo ohe fi liligi da musa: esalu, be wali hame esala. Be e da bu esalebe ba:mu.
9 Amo da dawa:iwane nabimu liligi. Dialuma fesuale gala da agolo fesuale gala, amo da:iya uda da fisa. Amo dialuma fesuale gala da bai eno gala. Ilia da osobo bagade ouligisu dunu fesuale gala.
10 Biyale da dafai dagoi, afae da wali ouligisu hawa: hamonana. Eno da hobea misunu. E masea, fonobahadi fawane ouligisu hawa: hamomu.
11 Ohe fi liligi da musa: esalu, be wali hame esala, amo da ouligisu dunu godo. E da osobo bagade ouligisu dunu lobofaseleyale gala amo ilia idi afadafa gala. Gode da amo ouligisu dunu gugunufinisimu.
12 Hono nabuane gala dia ba:i, amo da hina bagade dunu nabuane gala. Ilia da waha hame be hobea ouligisu hawa: hamomu. Ilia amola ohe fi liligi fonobahadi fawane gilisili ouligima:ne, ouligisu hou da ilima i dagoi ba:mu.
13 Amo ouligisu dunu nabuane gala da asigi dawa:su afadafa lale, ilia ouligisu hou amo ohe fi liligi ema imunu.
14 Ilia da Sibi Mano amoma gegemu. Be Sibi Mano amola Ea Ema misa:ne sia:i ilegei moloidafa fa:no bobogesu dunu, ilia da amo hina bagade dunu ili hasalasimu. Bai Sibi Mano, E da Hina Gode amola E da hina amola hina bagade huluane baligisa.
15 A:igele da nama eno amane sia:i, “Hano amo da:iya wadela:i uda da fibi dia ba:i, amo da fifi asi gala fi, fi hisu, sia: hisu amola ouligisu hisu dunu huluane.
16 Hono nabuane gala dia ba:i amola ohe fi liligi, da wadela:i uda higamu. Ilia da ea liligi huluane lale, e da da:i nabadowane ba:mu. Ilia da ea hu manu, amola e laluga gugunufinisimu.
17 Bai Gode da ilia dogo ganodini Ea hanai hawa: hamobeba:le, amo hina bagade nabuane gala, ilia da gilisili hamonanu, ohe fi liligi amoma ilia gasa hou imunu. Be Gode Ea Sia: huluane hamoi dagoi ba:sea, ohe fi liligi ea gasa da bu hame ba:mu.
18 Uda di ba:i amo da moilai bai bagade, amo da osobo bagade hina bagade dunu huluane ilima ouligilala!”

18

Ba:bilone Moilai Bai Bagade Dafai

1 Amalalu, na da a:igele dunu Hebene soge yolesili, osoboga manebe ba:i. E da hina bagade agoane ba:i. Ea hadigi da osobo bagade huluane hadigi hamoi.

2 E da ha:giwane wele sia:i, “Uda da dafai dagoi. Ba:bilone
Bagade da dafai dagoi. Fio liligi amola nigima: a:silibu, amo
fawane amo moilai bai bagade ganodini esala. Wadela:i
ledo bagade sio fi hisu hisu da amo moilai bai bagade
ganodini esala.
3 Bai dunu fifi asi gala huluane da fedege agoane amo
ea wadela:i hanai hou gasa bagade waini hano mai dagoi.
Osobo bagade ouligisu dunu da ema wadela:i uda lasu hou
hamosu amola osobo bagade bidi lasu dunu da e gasa
bagade wadela:i hou hanaiwane hamobeba:le, muni bagade
lai.”
4 Amalalu, na da sia: eno muagadodi misi amane nabi,
“Na fi dunu! Ba:bilone moilai bai bagade yolesili, misa!
Dilia da ea wadela:i hou gilisili mae hamoma!
Dilia da ea se dabe iasu gilisili ba:mu da defea hame.
5 Bai ea wadela:i hou da gilisibiba:le,
afae da afae da:iya ligisiba:le, Hebene sogega doaga:i.
Gode da ea wadela:i hou hame gogolei.
6 Ema dabema amola ea afadafa wadela:i hou hamoi
galea,
ema se dabe iasu amo defele aduna ima.
E da se nabasu bagade iabeba:le,
ema gasa bagadedafa baligiliwane dabe ima.
7 E da hadigi amola liligi ida:iwane hi hanai liligi labeba:le,
ema se nabasu amola da:i dioi, amo defele imunu da
defea.
Bai e da wali udigili amane sia:sa,
“Na da didalo hame! Na da hina bagade uda agoane fi
esala.
Na da se nabasu hamedafa ba:mu!”
8 Amaiba:le, eso afadafa ganodini e da se bagade nabimu.
Olosu, da:i dioi amola ha:su da ema doaga:mu.
E da laluga nemu.

Bai Hina Gode da ema fofada:mu, amola E da Bagadedafa.”

9 Osobo bagade hina bagade dunu amo da e amola gilisili
wadela:le hamosu, ilia da amo moilai bai bagade laluga
nenanebe ba:sea, bagadewane dimu.
10 Ilia da gilisili e se nabasu lasa:besa:le, sedagawane
ba:lalawane lelumu. Ilia da amane sia:mu, “Ameia:!
Ameia:! Ba:bilone bagade, moilai bai bagade ida:iwane
galu. Eso afadafa ganodini di da se dabe iasu lai dagoiba:le
dafai!”
11 Osobo bagade bidi lasu dunu amola da e dawa:le, dimu
amola didiga:mu. Bai wali eno dunu da ilia liligi bu hame
bidi laha.

12 Liligi huluane amo gouli, silifa, igi ida:iwane, su amola abula ida:iwane, liligi ida:iwane ifa, igi, ouli amola balase, amoga hamoi liligi,

13 sinamone, hedama:ne fodole nasu liligi, gabusiga: manoma, fala:gisenese, waini hano, falaua, widi, bulamagau, sibi, hosi, sa:liode amola udigili hawa: hamosu dunu, amo huluane dunu eno da bu hame bidi lamuba:le, ilia da disa.
14 Bidi lasu dunu da Ba:bilone amoma amane sia:sa, “Liligi ida:iwane gala di da lalegagumu hanai galu, amo da mugululi asi. Dia gagui amola ida:iwane ba:su da asi dagoi. Di da amo bu hamedafa ba:mu!”
15 Bidi lasu dunu, (amo da amo moilai bai bagadega bidi lasu hawa: hamobeba:le bagade gagui), ilia da ea se nabasu gilisili ba:sa:besa:le, sedagawane lelumu. Ilia da dimu amola didiga:mu.
16 Ilia da amane sia:mu, “Ameia:! Ameia:! Moilai bai bagade da se bagade nabi. E da musa: abula ida:iwane amo yoi, oga:iyei amola gouli liligi amo lasu amola gifalo amoga sali.
17 Be hedolodafa (aua afae agoane) e da amo liligi huluane yolesi dagoi. Dusagai ouligisu dunu, genonesisu dunu, dunu ilia amo ganodini ahoa amola dunu huluane ilia hano wayabo bagade amoga hawa: hamonanebeba:le esaloma:ne liligi laha, amo da sedagawane lelu,

18 Ba:bilone nenanebeba:le lalu amola mobi, heda:lebe ba:loba, ilia amane wele sia:i, “Moilai bai bagade eno amo moilai bai bagade agoane da hamedafa ba:su.”

19 Ilia da osobo gasa:le, ilisu dialuma da:iya ligisili, amane wele sia:i, “Ameia:! Ba:bilone da se bagade nabi. Amo moilai bai bagade ganodini, dusagai hawa: hamosu dunu da muni bagade ba:i. Be hedolodafa (aua afae amoga) e da ea gagui huluane fisi dagoi!”

20 Hebene ganodini fi! E da gugunufinisi dagoiba:le, hahawane nodoma! Gode Ea fi dunu, asunasi dunu amola balofede dunu! Dilia nodoma! Bai Ba:bilone da dilima wadela:le hamobeba:le, Gode da ema dabe i dagoi.
21 Amalalu, a:igele gasa bagade amo da igi bagade gaguia gadole, hano wayabo bagade amoga sanasi. E amane sia:i, “Ba:bilone da amaiwane sanasili, bu hamedafa ba:mu.
22 Amo moilai bai bagade ganodini, sani baidama dubi, dunu ilia gesami, faludi amola dalabede fulaboi, amo da bu hamedafa nabimu. Hawa: hamosu dunu da di ganodini bidi lasu hawa: bu hame hamomu. Widi goudasu igi da udigili dialebeba:le, bu hame nabimu galebe.

23 Di ganodini gamali nenanebe bu hame ba:mu. Udalai dunu amola uda, ela gilisili sia: dabe bu hame nabimu. Dia bidi lasu hawa: hamosu dunu ilia da gasa bagadeba:le, eno osobo bagade bidi lasu hawa: hamosu dunu ili baligi dagoi. Dia ogogosu sema nabi hou amoga di da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ogogoi.

24 Gode da Ea fi dunu amola balofede dunu, amo ilia maga:me Ba:bilone moilai bai bagade ganodini dialebe ba:beba:le, Ba:bilone da se dabe iasu lai. Dafawane! Dunu huluane osobo bagadega enoga medole legei, amo ilia maga:me da Ba:bilone moilai bai bagade ganodini dialebe ba:i.”

19

1 Amalalu, na da sia: bagade amo da dunu osea:i Hebene ganodini gilisili agoane wele sia:nanebe nabi. Ilia amane sia:i, “Godema nodoma! Gode Hi fawane da gaga:su hou, hadigi hou amola gasa bagadedafa hou gagusa.

2 Ea fofada:su da dafawane amola moloidafa. Gode da wadela:i aheda:i uda amo da osobo bagade fifi asi gala dunu huluane ledo hamoi, E da amoma se imunusa: fofada:i dagoi. Amo uda da Gode Ea hawa: hamosu dunu fane legei dagoiba:le, E da ema se dabe i.”

3 Ilia da bu eno wele sia:i, “Godema nodoma! Lalu da moilai bai bagade nenana, amo ea mobi da mae yolesili heda:lalumu!”

4 Asigilai dunu 24 gala amola esalebe liligi biyaduyale gala, da beguduli diasa:ili, Gode amo da Fisu da:iya fibi, Ema nodone sia:ne gadoi. Ilia amane sia:i, “Ama! Godema nodoma!”

Sibi Mano Ea Uda Lasu Lolo Nasu

5 Amalalu, na da Fisu amoga sia: amane nabi, “Godema nodoma! Ema hawa: hamosu dunu, dunu huluane bagade amola fonobahadi, Ema beda:i dunu huluane Godema nodoma!”

6 Amalalu, na da dunu osea:idafa ilia sia: agoane nabi. Amo sia: da nawa:li bagade amola gu gelebe bagade agoane nabi. Ilia amane wele sia:i, “Godema nodoma! Bai Hina Gode, ninia Gode Bagadedafa da Hina Bagadedafa esala.

7 Ninia hahawane nodomu da defea. Ea bagade hou amoma ninia nodomu da defea. Sibi Mano Ea uda lamu eso da doaga:i dagoi. Ea uda da Ema fimusa:, ea liligi momagei dagoi.

8 Gode da ahea:ya:i abula amo salimusa: ema i dagoi.” (Amo abula da fedege agoane Gode Ea fi dunu ilia hawa: hamosu ida:iwane gala.)

9 Amalalu, a:igele da amane sia:i, “Amo dedema! Nowa da
Sibi Mano Ea uda lasu Lolo Nasu, amoma Gode da misa:ne
sia:i, amo dunu da hahawane bagade gala.” E eno amane
sia:i, “Amo sia:i da Gode Ea dafawane sia:.”
10 Na da a:igele ea emo gadenene, ema nodone sia:ne
gadomusa: diasa:i. Be e da nama amane sia:i, “Agoane
mae hamoma! Na da di amola dia fi dunu, amo huluane
Yesu Ea dafawane olelei lalegagui dunu, ilima na:iyado
hawa: hamosu dunu fawane. Godema fawane nodone
sia:ne gadoma! Bai Yesu Ea dafawane sia:i olelei amo da
musa: balofede ilia a:silibu olelei dagoi.”

Dunu da Ahea:ya:i Hosi Fila Heda:lebe Ba:i

11 Amalalu, na da Hebene doasili, ahea:ya:i hosi ba:i.
Amoga fila heda:lebe dunu Ea Dio amo Fisisu Hame Dawa:
amola Dafawane ba:i. E da moloidafa fofada:su amola
gegemusa: dawa:.
12 Amo Dunu Ea si da lalu agoane ba:i amola Ea dialuma
da:iya habuga bagohame ba:i. Ea da:i hodo da:iya dio dedei
ba:i, be amo dio Hi fawane dawa:.
13 Ea abula sali amo da maga:mega dedeboi. Ea dio da
“Gode Ea Sia:.”
14 Hebene dadi gagui gegesu dunu ilia da ahea:ya:i abula
salawane, ahea:ya:i hosi ilima fila heda:le, Ema fa:no
bobogei.
15 E da gegesu gobihei bagade debei meidafa amo Ea
lafidili gagui ba:i. Amoga E da fifi asi gala hasalasimu.
E da ilima gasa bagade Hina hou hamomu. E da fedege
agoane waini fage Gode Bagadedafa amo Ea ougi bagade
waini hano osa:gisu diasu amo ganodini osa:gimu.
16 Dio amo da Ea abula da:iya amola Ea masele da:iya
dedei da, “Hina Bagade amo da eno hina bagade huluane
baligi, amola Hina Gode amo da eno ouligisu dunu huluane
baligi!”
17 Amalalu, na da a:igele dunu eso da:iya lelebe ba:i. E da
sio fi hagili ahoanebe ilima bagade wele sia:i, “Misa! Gode
Ea lolo Nasu bagade amoma misa!
18 Misa! Dilia hina bagade dunu, dadi gagui ouligisu
dunu, dadi gagui dunu, hosi, amoga fila heda:i dunu,
dunu huluane amo udigili hawa: hamosu dunu, halegale
ahoanebe dunu, bagade amola fonobahadi, amo huluane
ilia hu manusa: misa!”
19 Amalalu, na ohe fi liligi amola osobo bagade ouligisu
dunu, gilisili amo Dunu hosiga fila heda:i amola ea fidisu
dunu, ilima gegemusa: manebe ba:i.
20 Hosiga fila heda:i dunu da ohe fi liligi amola ogogosu
balofede dunu afugili, se iasu diasu ganodini sali. (Ogogosu

balofede dunu da ohe fi liligi ba:ma:ne, gasa bagade musa: hame ba:su hou hamosu. Amoga e da dunu amo ilia ohe fi liligi ea dawa:digima:ne dedesu lai amola ea loboga hamoi agoaila liligi amoma nodone sia:ne gadosu, amoma e da ogogoi.) Ilia da ohe fi liligi amola ogogosu balofede dunu, ili esaleawane lalu wayabo amo da salafaga nenana, amoga ha:digi.

21 Dunu da hosi amoga fila heda:i amo da gegesu gobihei ea lafidili gagui amoga ohe fi liligi amola osobo bagade Hina dunu, amo ilia gegesu dunu huluane fane legei dagoi. Sio huluane da ilia hu sadini mai dagoi.

20

Ode 1000

1 Amalalu, na da Hebene amoga a:igele dunu dalebe ba:i. E da ea lobo ganodini Gelabo Nosonodafa (A:bisi) amo gi gagui amola gasa bagade sia:ine gagui.

2 E da hanome amo da musa: hemonega sania hamoi, ea dio amo Debele o eno Sa:ida:ne - amo gagulaligili, se iasu diasu ganodini ode 1000 esaloma:ne, sia:inega la:gi dagoi.

3 A:igele da hanome Gelabo Nosonodafa (A:bisi) amo ganodini sanasili, amo ea logo ga:si dagoi. E da fifi asi gala dunu amo ode 1000 amoga bu ogogomu hamedei agoane ba:i. Be ode 1000 gidigili, ea se iasu diasu logo doasimuba:le, fonobahadi bu lalumu.

4 Amalalu, na da fisu ba:i dagoi. Amo da:iya fibi dunu ilia da fofada:musa: gasa lai dagoi. Amola na da dunu amo ilia da Yesu Ea dafawane olelei amola Gode Ea sia:, amo olelebeba:le dunu enoga medole legei, amo dunu ilia a:silibu ba:i. Ilia da ohe fi liligi amola ea loboga hamoi agoaila liligi, amoma hame nodone sia:ne gadosu. Amola ohe fi liligi ea dawa:digima:ne dedesu ilia odagiga o loboga hame lai. Ilia da bu wa:legadole, ouligisuwane ilia amola Gelesu, gilisili ode 1000 amoga hina bagade esalu.

5 (Eno bogoi dunu da hame wa:legadole, ode 1000 gidigiba:le fawane bu wa:legadoi.) Amo da Gode Ea Age (No. 1) bogoi wa:legadolesisu olelesa.

6 Dunu ilia da amo Age wa:legadolesisu amo ganodini bu wa:legadosa, ilia da hahawane bagade. Bogosu Ageyadu (No. 2) da ilima gasa hame gala. Ilia da Gode amola Gelesu, amoma gobele salasu dunu fi hamoiba:le, ilia amola Gelesu, da ode 1000 amoga ouligisa esalumu.

Sa:ida:ne Fane Legei Dagoi

7 Ode 1000 da gidigi dagoiba:le, Gode da Sa:ida:ne ea se iasu diasu logo e fonobahadi masa:ne doasimu.

8 E da ahoabeba:le, fifi asi gala ilima ogogomu. E da Goge
fi amola Magoge fi, ilima ogogomu. Sa:ida:ne da amo dunu
gegemusa:gini momagele gilisimu. Ilia da sa:i amo hano
wayabo bagade bega: diala amo ea idi defele ba:mu.
9 Ilia da osobo bagade dedeboi dagoi. Ilia da Gode Ea
fi dunu ilia esalebe soge amola moilai bai bagade amoma
Gode da asigi, amo ilia sisiga:i dagoi. Be lalu da Hebene
amoga misini, Sa:ida:ne ea fi huluane wadela:lesi dagoi.
10 Amalalu, Debele, (e da amo dunu ilima ogogoi), e da
lalu wayabo amo da salafaga nenanebe amoga ha:digi dagoi
ba:i. Amoga musa: ohe fi liligi amola ogogosu balofede
dunu ha:digi dagoi ba:i. Ilia da eso huluane mae dagole,
eso amola gasi, amoga se nabalumu.

Dagosu Fofada:su Ahea:ya:i Fofada:su Fisu

11 Amalalu, na da ahea:ya:i Fisu bagade amo da:iya Gode
fibi ba:i. Osobo bagade amola mu da Ema beda:iba:le,
mugululi bu hamedafa ba:i.
12 Amola bogoi dunu huluane, bagade amola fonobahadi,
da wa:legadole, Fisu amo ea midadi lelu. Buga da houga:i
ba:i. Buga afae amo eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu
Buga ilia houga:i. Bogoi dunu ilia esalu hawa: hamoi amo
buga ganodini dedei, amo defele Godema fofada:i.
13 Amalalu, bogoi dunu musa: hanoga gela sa:ili bogoi
amola bogoi amo bogoi sogebi amo ganodini dialu, amo
da fofada:musa: wa:legadoi. Huluane da ilia hawa: hamoi
defele fofada:su ba:i.
14 Amalalu, Gode da bogosu hou amola bogosu sogebi,
lalu wayabo amoga ha:digi. (Amo lalu wayabo da Bogosu
Ageyadu)
15 Nowa dunu da ea dio eso huluane mae bogole Fifi
Ahoanusu Buga ganodini hame dedei dialebe ba:loba, e da
lalu wayabo amo ganodini ha:digi dagoi ba:i.

21

Hebene Gaheabolo amola Osobo Bagade Gaheabolo

1 Amalalu, na da Hebene gaheabolo amola osobo bagade
gaheabolo ba:i. Musa: mu amola osobo bagade amola hano
wayabo bagade, da mugululi hamedafa ba:i.
2 Amalalu, na da Hadigi Moilai bai bagade, amo da
Gaheabolo Yelusaleme moilai bai bagade Hebene amoga
misini, gudu manebe ba:i. Gode da Yelusaleme amo osobo
bagade gaheabolo amoma iasi. Yelusaleme da uda amo egoa
amoma fimusa: ahoanebe liligi ida:iwane ga:ne ahoa, amo
agoaiwane ba:i.

3 Na da Fisu amoga sia: bagade manebe amane nabi,
“Wali Gode Ea esalebe diasu da osobo bagade dunu fi amo
ganodini diala. E amola ili da gilisili esalumu. Ilia da Gode
Ea fidafa esalumu. Gode da ili sigi esalumu. E da ilima Gode
esalumu.
4 E da ilia siga dibi hano doga:mu. Bogosu amola da:i
diosu, disu amola se nabasu, amo da bu hamedafa ba:mu.
Hea liligi da muguluiba:le, bu hame ba:mu.”

5 Amalalu, Gode (E da Fisu da:iya fisa), E amane sia:i, “Na
da wali liligi huluane gaheabolo afadenesa!” E da eno nama
amane sia:i, “Amo sia:i da dafawaneba:le, dedema!”
6 E da eno amane sia:i, “Dagoi! Na da degabo Musu amola
fa:no Dagosu esala. Nowa dunu da hano hanai galea, e da
bidi mae iawane eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu
hano nasu amoga hano manusa:, Na da ema logo fodomu.
7 Nowa da osobo bagade hou hasalasisia, Na da ema amo
hou imunu. Na da ea Gode esalumu amola e da Na mano
esalumu.
8 Be beda:i dunu, hohonosu dunu, wadela:i uda lasu
hamosu dunu, wamuni dawa:su o yagono dawa:su, loboga
hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadosu dunu amola ogogosu
dunu, amo huluane ilia ilegei soge da wayabo amo da
lalu amola salafa amoga nenanebe ba:sa. Amo da Bogosu
Ageyadu gala!”

Yelusaleme Moilai Bai Bagade Gaheabolo

9 A:igele dunu fesuale gala ilia se nabasu ofodo fesuale
gala gagui, amoga a:igele afadafa nama misini, amane sia:i,
“Misa! Na da Sibi Mano Ea uda amo dima olelemu!”
10 Gode Ea A:silibu Hadigidafa da nama ouligibi ba:i.
A:igele da na goumi sedade amo da:iya aligimusa: gaguli
asi. E da Yelusaleme, Hadigi Moilai bai bagade, amo Hebene
yolesili, Gode da iasibiba:le, gududili manebe olelei.
11 Moilai bai bagade da Gode Ea hadigi amoga hadigilalu.
Ea hadigi da igi ida:iwane gala, ya:sabe amo daiya ba:su
agoane ba:i.
12 Moilai bai bagade sisiga:le gagoi sedagawane ba:i. Amo
gagoiga logo ga:su fagoyale ba:i amola a:igele dunu fagoyale
gala da amo logo sosodo aligisu. Isala:ili fi fagoyale gala ilia
dio da logo ga:suga dedei dialebe ba:i.
13 Logo ga:su da agoane dialebe ba:i. Gusu la:idi udiana
galu. Ga (south) la:idi udiana galu. Ga (north) la:idi udiana
galu. Guma: la:idi udiana dialebe ba:i.
14 Amo gagoi da igi bai fagoyale gala, amo da:iya gagui.
Amo igi bai da:iya, Sibi Mano Ea asunasi dunu fagoyale gala
ilia dio dedei dialebe ba:i.

15 A:igele amo da nama sia:i dunu, da gouli defei dagulu amo moilai bai bagade amola logo ga:su amola gagoi defei ba:ma:ne gagui dialebe ba:i.

16 Moilai bai bagade da ea la:idi amola la:idi, huluane defei afadafa defele ba:i. A:igele da ea defei dagulu amoga moilai bai bagade ea defei ba:i. Ea sedade defei da 2,400 gilomida agoane ba:i. Amola amo defei defele ba:de defei amola gado defei ba:i.

17 A:igele da gagoi ea gado defei amola ba:i. Amo da 60 mida agoane ba:i.

18 Gagoi da ya:sabe igi ida:iwane gala amoga hamoi. Moilai bai bagadedafa da gouli amo da ledo hamedei agoane, amoga hamoi dagoi.

19 Moilai bai bagade ea igi bai amo da:iya igi ida:iwane gala bagohame ba:i. Age igi bai da ya:sabe, ageyadu da sa:faia, osoda da a:ga:ide, biyadu da emelalede,

20 Bi da onigise, gafe da ganiliane, fesu da haliga:i gawodase, godo da belole, sesege da douba:se, nabu da ga:lesedoni, gida da degoise, fago da a:medisidi.

21 Logo ga:su afae afae da su afadafa amoga hamoi. Moilai bai bagade ea logo da gouliga hamoi. Amo da galasi agoane, hahaloi ba:i.

22 Na da moilai bai bagade ganodini Debolo Diasu hame ba:i. Bai Hina Gode Bagadedafa amola Sibi Mano da moilai bai bagade ea Debolo gala.

23 Eso ea hadigi amola oubi ea hadigi, da amo moilai bai bagadega hamedeiwane liligi. Bai Gode Ea hadigi da hadigibiba:le, amola Sibi Mano da moilai bai bagadega gamali gala.

24 Dunu fifi asi gala da amo moilai bai bagade ea hadigiga olelebeba:le, hahawane ahoanumu. Osobo bagade ouligisu dunu da amo moilai bai bagadega ilia bagade gagui liligi gaguli misunu.

25 Moilai bai bagade ea logo ga:su da mae ga:sili, eso huluane doasiwane dialumu. Gasi da hamedafa ba:muba:le, ilia da doasiwane dialumu.

26 Fifi asi gala huluane ilia mimogo hou amola liligi gagui huluane da Gaheabolo Yelusaleme Moilai bai bagade ganodini gaguli misi dagoi dialebe ba:mu.

27 Be ledo amola nigima: liligi da amo moilai bai bagade golili sa:imu hamedei ba:mu. Nowa dunu da wadela:i hou hamosa o ogogosu hou hamosa esalea, da amo moilai bai bagade ganodini masunu hamedei ba:mu. Be nowa dunu ilia dio Sibi Mano ea eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Buga amo ganodini ba:sea, amo dunu fawane da Yelusaleme

Gaheabolo moilai bai bagade amo ganodini golili sa:imusa: dawa:.

22

1 A:igele da eno liligi nama olelei. Amo da eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu hano, fofoloi nawa:li agoane hamoi, Gode amola Sibi Mano, amo ela Fisu amoga yogo-dalu,
2 moilai bai bagade logo dogoa ahoanebe ba:i. Amo hano bega: bega: eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu Ifa ba:i. Amo da ode huluane amoga oubi fagoyale huluanega fage legesesa. Amola ea lubi da fifi asi gala amo uhinimusa: dawa:.
3 Liligi huluanedafa amoma Gode Ea gagabusu aligisu da galea, amo huluane da moilai bai bagade ganodini hamedafa ba:mu. Gode amola Sibi Mano Ea fisu da amo moilai bai bagade ganodini ba:mu. Gode Ea hawa: hamosu dunu da Ema nodonanumu.
4 Ilia da Gode Ea odagi ba:mu. Gode Ea Dio da ilia odagi da:iya dedei ba:mu.
5 Gasi da bu hame ba:mu. Hina Gode da ilia Hadigi esalumuba:le, ilia da gamali amola eso hadigi hamedei liligi ba:mu. Ilia da hina bagade agoane eso huluane ouligilalumu.

Yesu Ea Bu Misunu

6 Amalalu, a:igele da nama amane sia:i, “Amo sia: da dafawane, hame ogogosa. Hina Gode, amo da balofede dunuma Ea A:silibu iaha, E da Ea hawa: hamosu dunu ilima gadenene misunu hou olelema:ne, Ea a:igele dunu asunasi dagoi.
7 Yesu da amane sia:sa, “Nabima! Na da hedolo misunu. Nowa da ba:la:lusu sia: amo buga ganodini dedei noga:le nabasea, e da hahawane ba:mu!”
8 Na, Yone, da amo liligi huluane ba:i amola nabi. Amo huluane nabi amola ba:i dagobeba:le, na da a:igele amo nama liligi olelesu, amo ea emo gadenene ema nodone sia:ne gadomusa: diasa:i.
9 Be e da nama amane sia:i, “Agoane mae hamoma! Na da di amola balofede dunu amola dunu huluane ilia sia: amo buga ganodini dedei naba dunu, amo huluane defele na da Gode Ea hawa: hamosu dunu fawane. Godema fawane nodone sia:ne gadoma!”
10 E da eno nama amane sia:i, “Amo buga ba:la:lusu sia: dedei mae wamolegema! Amo sia:i hou misunu da gadeneiba:le, mae wamolegema!
11 Nowa da wadela:i hamoi, e da bu wadela:le hamomusa: dawa:. Nowa da ledo hamoi da amaiwane dialumu. Nowa

da hou ida:iwane hamosa esalea, e da bu houida:iwane hamonanoma:mu. Nowa da hadigi hamoi galea, e da bu hadigiwane esalalaloma:mu.”
12 Yesu da amane sia:sa, “Nabima! Na da hedolo misunu. Na da bidi gaguli misunu. Na da dunu huluane afae afae amo ea hawa: hamoi defele, ema bidi imunuyo.
13 Na da Musu amola Dagosu. Na da Degabo defei amola Sinado dibi defei!”
14 Nowa dunu da ilia abula dodofei dagoiba:le, eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ifa ea fage manusa: amola Yelusaleme Gaheabolo ea logo ga:su ganodini golili masunusa:, amo defele ba:sa, amo dunu da hahawane bagade.
15 Be moilai bai bagade gadili da wa:me ba:mu. Amo da wadela:i uda lasu hamosu dunu, wamuni dawa:su dunu, wadela:i hamosu dunu, medole legesu dunu, loboga hamoi ‘gode’ liligi ilima sia:ne gadosu dunu, dunu ilia sia:ga amola hawa: hamobega ogogosu dunu, amo huluane da gadili esalumu.
16 Na, Yesu, da dima amo liligi huluane olelemusa:, a:igele dunu asunasi dagoi. Na da Da:ibidi egaga fi ganodini lalelegei. Na da hadigi Gusubia Gasumuni esala!”
17 Gode Ea A:silibu Hadigidafa Gala amola Yesu Ea uda, da amane sia:sa, “Misa!”
Nowa da amo sia: nabasea, e amola da eno dunuma “Misa!” sia:ma:ma!
Nowa da hano hanai galea, Misa! Nowa da eso huluane mae bogole Fifi
Ahoanusu hano hanai galea, moma!
Amo da hahawane dogolegele iasu liligi.
Sia: Dagosu
18 Na, Yone, da nowa dunu e da amo ba:la:lusu sia: nabasea, ilima sisasu sia:sa. Nowa dunu da olelesu eno amo olelesuma gilisisia, Gode da se nabasu amo buga ganodini dedei ema imunu.
19 Nowa da ba:la:lusu sia: buga ganodini dedei amo mogili afafane, eno fadegasea, Gode amola da amo dunu eso huluane mae bogole Fifi Ahoanusu ifa fage manusa: amola Hadigi moilai bai bagade ganodini esalumusa:, amo buga ganodini olelei, Gode da ema amo logo ga:mu.
20 Dunu da amo sia: huluane dedei, amo da dafawane E da sia:sa. E da amane sia:sa, “Ma! Dafawane! Na da hedolowane misunu.” Ama!
Hina Gode Yesu! Misa!
21 Gode Ea fi dunu huluane da Hina Gode Yesu Ea hahawane dogolegele iasu hou noga:le dawa:ma:ne, na dawa:lala.
Sia: Ama Dagoi